

• GOVERNMENT OF INDIA
ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF INDIA
ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 14771

CALL No. 959.61/D.C.B.

D.G.A. 79

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No.14771.....

Date29.7.61.....

Call No.959.61/D.C.B.,

Dagh-Register

gehouden int 81415

Gasteel Batavia

vant passerende daer ter plaetse als over geheel
Nederlands-India

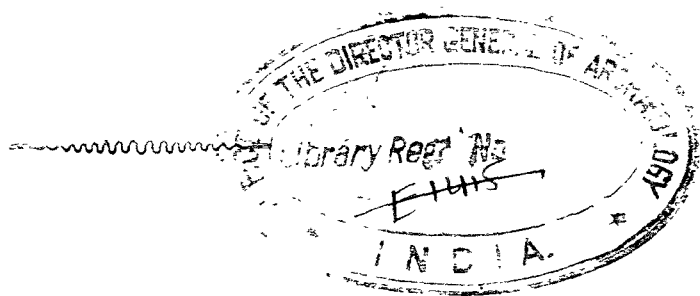
Van 1676.

Uitgegeven door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, met
medewerking van de Nederlandsch-Indische Regeering en onder toezicht

VAN

Mr. J. A. VAN DER CHIJS.

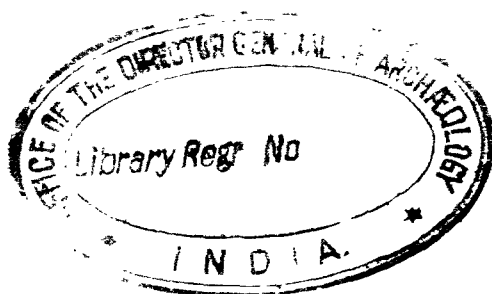
952.6
D.C. 5

BATAVIA
LANDSDRUKKERIJ

’S HAGE
M. NIJHOFF.

1903.

January Anno 1676.

Primo January. 's Morgens al vroegh comen wederom nae jaerlycx gebruyck de respective collegien van justitie als andere burger functien, item de crygsofficieren, nevens alle gequalificeerde Comp^s ministers, binnen 't casteel. wenschende haer Ed^e den gouverneur generael en Raeden van India als oock malkanderen veel geluck en heyl metten aenvanck van dit nieuwe jaer, etc.; ende verschynen onder dese vreugde wensch terselver tyt hier uyt Bengale de jachten, Samson en Nuyssenburgh, medebrengende een cargasoen van f 144057:5:5, als:

in de Samson:

272000	⌘ geraffineerde salpeter in 2000 sacken;
14797 ¹⁰⁵⁵ / ₁₄₄₀	» diverse zyde in 98 baelen:
2	packen zyde allegias;
6	» fothassen;
2900	⌘ amphioen in 20 canassers;
1000	stucx goenys in 100 packen;
8106	⌘ Bengaalse boter in 60 potten;
1	kisje met bedurven vaderlantsche crameryen;
27	stucx paerdelynen, 50 sootlynen;
10	» isere en 14 stucx wieltrossen;
20	rollen Bengaals zeyldoeck en 760 ⌘ zeylgaeren;
102000	⌘ tarwe en
35000	» rys etc., tot..... f 76308:11:5.

in Nuyssenburgh:

272000	⌘ geraffineerde salpeter;
15478 ¹ / ₂	» diverse zyde in 102 baelen:
2900	» Pattenase amphioen;
7916	» Bengaalse boter in 60 potten;
1500	stucx goenys;

102000 R Bengaalse tarwe;

24 rollen zeyldoeck en 760 R zeylgaren;

30000 R off 10 lasten rys etc., tot / 67748:14:2.

Neffens dubbelt schryven van d'heer directeur, François de Haes, en raet tot Ougly aen haer Ed^e de dato 18 November, besyden een cotype briefje van 4 October des voorleden jaers, per de Anna over Malacca gesonden, maer tot noch niet bekomen; en wyder een ongedateerde van den burger, Pieter Symons, berakende syn gearresteerde scheepje; meldende deselve advysen van den slechten toestandt der negotie aldaer en boven des de seer toenemende vexation der Moorsche regenten, bysonder aan 't Deccase hoff.

Namiddagh bekomen per borger vaertuygh van Malacca over Palembangh twee briefjens, 'teene wesende een appendix van d'heer gouverneur, Balthasar Borth, en den raet tot Malacca aen haer Ed^e van den 28 en 29sten November en 't ander van den resident, Johannes Schilhoorn, tot Palembangh, dato 26 December voorleden, beyde niet sonderlings behelsende.

Heden de Amboinese capteyn Joncker, mede nevens andere hoofden, zyn Ed^e gecongratuleert hebbende, heeft alsdoen overgelevert een geschrift in de Maleytse taele, 't welcke, overgeseth wesende, bevonden is van volgende teneur.

Versoek schrift van capteyn Joncker aan den Ed^e heer,
Joan Maatsuyker, Gouverneur Generaal van de Nederlants
Indien, overgelevert op primo January anno 1676, uyt
oprechtigheyt.

Ten eersten ben ick indachtigh den naeme Godts, die seer mildt is in dese werelt en seer goedertieren in toekomende aen alle zyne dienaeren ende het geheele aertryck en lucht vervult en die alle zyne dienaeren, die oprecht zyn en aan Godt dencken, verlicht en vervloekt alle die geenens, die hem vergeten; voorts zoo bidt met alle eerbiedicheyt UEd^e geringe dienaer, Jonker Manipa, dat de hoge en gepresen Godt heyl en voorspoet wil geven aan myn heer, den doorluchtigen heer Generael, die verstandich, vernuftigh en wys is in 't regeren beneden wints, nevens alle de Raden van India; Godt de heer wil uw zegenen in alle uw gedoente en weere alle quaat van myn heer, opdat door de genade Godts myn heer en heeren voorspoet en vrede in dese werelt mogen genieten; voorts geeft reverentelyk te kennen UEd^e dienaer in dit nieuwe jaer, als dat hy uyt last van myn heeren in Comp^e naam zyn dienst waerneempt op Maronda en Bacassie; en indien iets van myn dienst, de Comp^e aangaande, vergeten hebbe, geliefte het my in dit nieuwe jaer te vergeven.

Verders maackt UEd^e dienaer myn heeren bekend, als dat twee dienaeren met het goetvinden van myn heer en myn heeren 't opsicht van alle Machometaanse en Christen Amboinesen in de stadt Batavia waernemen, waerinne UEd^e dienaer heeft altyt achtervolgt de geboden van myn heeren;

maer dit volck, te weten van Nassidy, Cambellou, Louhoe en van alle omleggende plaetsen, die volgens 't seggen van den heer Vlamincck en den heer Coninck van Ternaten plaetsen van den Duyvel en twist zyn en alle het volck schelmen van geslacht tot geslachten, van ouders tot ouders, tot haar kints kinderen en totter doot toe, blyven daerby volherden tot in haer gebeente onder d'aerde; en alle haer gedoente in 't lant is quaat en willen 't gebodt van haer Coningen niet gehoorsaemen; want dat volck is van Godt alle vervloecht; dierhalven zyn alle haer beraetslagingen quaat ende ondeugent; daerom is 't lant van Amboina bedurven en zy alle te samen; de heer Vlamink heeft wel geweten, wat volck dattet was en dat wy dat volck op den rechten wegh niet hebben connen brengen, maer haer misdaet met geweld hebben moeten straffen; myn heer weet oock wel, datse zoo geweest zyn, zynde hier noch onder de macht of onder de voeten van myn heer; wat soudon se dan doen, indiense verre van myn heer waeren; myn heer Generael weet oock wel, hoe dickwils dat ick se met behooryckheyt heb willen straffen, maar myn heeren hebben altyt stil geswegen; daerom ben ick bevreest geweest, omdat myn heer het myn soo belast hadde, maer myn heer heeft het daerna anders willen hebben; 't is oock soo verscheyde reysen gebeurt in de oorlogen van Priaman, dat dat volck van myn weggelopen is, 't geen commandeur Verspreet wel bekend is geweest; en in den oorlogh van Macassar zyn se oock van myn weggelopen en hebben Comp^s geweer weggesmeeten, 't geene den heer admiraal Speelman wel weet; op Priaman is de vaandrigg Baggus en de sergiant Abram oorsaack daervan geweest en op Macassar, omdat de vaandrigg Baggus tweemaal Comp^s geweer, eens op Suratte en eens op Tello, heeft weggesmeeten; myn heer kan dat wel dencken, terwyl hy zyn eygen vader verlaten heeft, wanneer hy den vyandt ontmoeten aan Tanjongh Priock en de vlucht nam, doen wiert zyn vader van de Bantammers nedergeslagen tot groote schande van Comp^s naem; ende omdat haer gedoente soodanigh is, heb ick by haer niet willen wonen, omdat ick seer bevreest was voor die duyvelsche en twistige menschen, die niet recht met de Comp^e handelen; dierhalven versoecke ick aan den heer Generaal en alle de grooten, datse gelieven een ander capiteyn te stellen, die ervarender en stouter is dan ick, om 't opsicht over haer te nemen, want ick ben nu een bloedhertigh en onwetent mensch; ick kan se niet meer regeren; daerom versoeck ick aan den heer Generael en alle de grooten, dat ick naer Manipa maer weder keere om 't graf van myn moeder te laeten maeken; want om den dienst van de Comp^e heb ick 't overlyden ofte sterven van myn moeder niet kunnen sien; daerom versoecke myn heeren myn daerinne behulpzaam te wesen, want alle myn bloetvrunden laeten my door alle haer brieven weten, datse alleen nae myn wachten om het graf te maeken en haer rouw kleet te verwerpen en af te leggen; verders omdat ick zoo lange des Comp^s dienst waergenomen hebbe, daerom ben ick onnut by de Comp^e, en de Comp^e maackt geen werck meer van my, want de

werelt is niet gelyck voor desen: die de Comp^e quaat doen, werden met goet beloont ende de Comp^e vertrouwt op haer en die de Comp^e nacht en dach goet doen, werden gerekent onder degeenen, die quaat doen.

2 d^o. Voormiddagh krygen per inlants vaertuygh over Bantam een nader briefje van d'heer gouverneur Borth en raet tot Malacca aan haer Ed^e van den 14^{den} December 1675, meest tot advertentie van de aencomst der Japanse schepen aldaer etc.; doch adviseert onse Bantamse resident Caaf by een briefje van gisteren, besyden die van Malacca erlanght, 't volgende:

hoe dat een Portugees scheepje van Macouw was aengekomen met allerhande Chinese waeren en tydingh, dat de Chinesen jegens de Tartaren noch heftig oorloogden en 't Batavias burger scheepje van S^r. Struys na de geruchten van de Coxinders genomen zouw zyn;

en had seker Bantams ingeseten vaertuygh van Atchin over Malacca 50 à 60 picols wax, nevens party kleeden, gout en thin medegebracht, wesende ook door den tollenaar Secredana een jonck naer Benjermassingh en twee vaertuygen naer Javaes Oostcust met Moorsche doecken gestiert, welcke thans op Bantam van alle soorten seer schantcoop vercocht en qualyck quyt geraeckt konnen werden; met een vaertuygh van Cheribon was daer tydingh gebracht, dat de stroopende Macassaeren de voornaemste Mattaramse Ooster zeehavenen overrompelt en verbrant hadden en daerop by den Coninck (hoewel noch op Pontangh) geordineert 't geschuth en alles tot Bantam op de wallen vaardigh te maaken, etc.

's Avonts vertreckt voor de eerste besendinge nae Ternaten 't fluytje, Helena, met een missive van haer Ed^e aen den raat aldaer, op gisteren gedateert, en tot inladinge voor die provincie de volgende coopmanschappen en behoeften:

- 50 packen diverse sorteringen cleeden;
- 300 cattys peper;
- 1 cas met 50 patholen, 15 slechte hoeden en 25 ƒ gaeren;
- 488 ƒ poeyer zuycker, 25 kannen lynsaet oly;
- 245 p root coper, 910 ƒ plat loot;
- 2 kassen Persiaanse wyn en 2 kleene kassen roos water;
- 2 kisten Suratse zeep, 50 stucx schoppen en spaden;
- 40 lasten cust rys, 6 dommekrachten;
- 110011 ƒ divers Hollants yser, 1926 ƒ kust spyckers;
- 10000 p buscruyt, 1 kasje met kruyt lantarens, etc.;
- 1 kas met divers geweer en toebehooren;
- 1 vat met trommels en Bandeliers;
- 10000 stucx klinckert steenen, 1 paer kooren moolen steenen;
- 3 blaes balcken, 1 houte pars.
- 20 vaten vlees, 20 vaten speck;
- 3 p Hollandse boter, 4 vaten mom;
- 6 p Rotterdammer en 6 vaten haentjes bier;
- 2 leggers Spaanse wyn en x leggers anys arack;

6 halfamen brandewyn en 2 halve leggers Hollants azyn;

4 " olyven oly;

1 kist met 4000 realen van achten, samen bedragende f 38070:5:10.

5 d°. Is in Rade van India gesien de vercoop der afgeleyde schepen:

Spreeuw voor.....	410	rycxdaelders,
Beurs voor.....	860	"
Elburgh voor.....	480	"
Claverskerke voor.....	580	"
Muyden voor.....	1510	"
Cogge voor.....	1590	"
en Nieuwenhoven voor.....	780	"

Ende wyders is op 't versoek van den Ternaetsen ambassadeur, Majuda, (ten respecte van dien Coninck) pardon verleent aen 5 zyner onderhorige volcken, dewelcke over seductie van 5 Chinesen slavinnen alhier in gevanckenis waeren geraackt.

4 d°. Na middags verschynt het jachtje, de Snaauw, van Malacca te rugge, inhebbende:

4580 stucx Japanse goude coupangs tot f 109004;

300 kisten met kopere kasjes.....

34 Japanse balien met vrucht....	} ongetaxeert in desen, maer in de aparte factuur.
12 kassen met strootouwen.....	
1 bos bamboesen.....	

Ende medebrengende een missive van den heer gouverneur Borth en raat aan haer Ed^e de dato 24 December jongstleden, meldende de voort despecheringe der Noortse als andere schepen en cargasoenen nae de Indische quartieren tusschen 15 en 24 d°, samen met een capitaal van f 1608865:5:2, etc.

's Avonts gaet per burger chaloup een klein briefje van hier nae Malacca af en daerby nu noch even de aencomst van bovengenoemde Snaauw en erlangde advysen staat gementioneert.

5 d°. Voor middags comt mede de chaloup, Egmont, van Malacca met 650 kisten Japanse copere kasjes tot f 78714:6:6 en het dubbelt schryven van d'heer Borth en raet, gisteren per de Snaauw bekomen.

Heden vertreckt de Bimanese sabandhaer, Codia Roeboe, 8 October verleden jaers hier gekomen, wederom naer huys, medenemende een antwoord brief van haer Ed^e aan syn heer en Coninck van alsulken inhoud, als het afgaande Indisch briefboek onder huydigen dato can verthoonen.

6 d°. Niet bysonders voorgevallen.

7 d°. Is door d'Ed^e heeren Rycklof van Goens en Cornelis Speelman in Rade van India gebracht het verhandelde tusschen haer Ed^e als gecommitteerdens metten Ternataansen ambassadeur, Majuda, soo als het huyden morgen wedersyts in 't Duytsch en Maleyts is onderteeckent en by 't vorige originele Ternaetse contract boek van anno 1651, alhier gemaect, ingeschreven, waarmede sich oock de vergaderingh heeft geconfirmeert; wesende wyders aan de opperhoofden

van 't schip, 't Huys te Nerwe, voor haer gedaene uytreyse gearcordeert de volle premie.

En heden noch oock een jonck van Bataviasche Chinesen uyt de Macouse eylanden overgekomen sonder eenigh nieuws mede te brengen.

8 d°. Haer Ed^e wederomme van daagh gebesoigneert hebbende over de saaken van Amboina en Ternaten, soo is 't op de gedaane versoecken der Coningen van Ternaten en van Batchian om eens hier op Batavia te mogen komen; item van den prince Calimatta om een keer nae Ternaten van Macassar te doen verstaan alle deselve om goede en wichtige redenen, sulx in der bester en minnelyckster manieren, te excuseren en daervan af te raden; dogh daar jegens hun alle desemaal wat extra ordinaris te doen beschencken en voor den Coninck van Ternaten, nevens de aanschryvinge van haar Ed^e confirmatie in syn nieuwe ryck, tot nader betuyginge van dien, op een goude penninck, aan een groote goude kettingh hangende, 't volgende te doen graveren:

Wegens d'Oost-Indische Comp^e door den Gouverneur Generael en de Raden van India vereert aen den Coninck, Quitchily Amsterdam, tot gedachtenis van syn croonink en successie in het Ternataense ryck, met confirmatie ende toegenegentheyt van haer Ed^e geschiet den 1sten February 1675.

En hem die mede toe te schicken, gelyck sulx alles mettet geene verder die materie betreft, breeder by 't generale resolutie boek can werden naegelesen.

9 d°. 's Morgens verseylt uyt dese rhee de vlootje, gedestineert naer Timor en Savo, Bima, etc., bestaande uyt de schepen, Cabelleau, Corea, Pynacker, Bunschooten, Papegaay en Vliegende Swaan, neffens de chaloupen, Pisangh en 't Huys van Nassouw, onder het commando van den capteyn, Herman Egbertz, neffens een aantal van 250 kloecke militairen, verdeelt in comp^e met haere officieren boven het zeevolck, ten voornaamsten om de rebellen van Savo wegen de begaene moort aen Comp^e chaloup, de Kerper, als anders te straffen en oock de wederspannige van 't eylant Rotti en daeromher wederom onder devotie te brengen, gelyck mede eenige afvallige des Coninx van Bima (Comp^e bontgenoot) op Sombo etc.; item en passant langs de Javaanse wal en elders de stropende Macassaeren by rencontre alle mogelycke afbreucken toe te brengen, gelyck sulx alles by de instructie voor de hoofden deser expeditie als de missive aen den coopman, Jacob van Wyckersloot, en raet op Timor, wien 't oppergesach van 't gedoente in die contereyen is aenbevolen, nader en breeder by 't afgaande briefboek onder dato 6 deser can werden beooght: gaande verder, soo tot cargasoen en benodichtheyt desselven comptoirs, item desen treyn, noch mede de onder gespecificeerde goederen, als:

in 't fluytje Bunschooten:

42 packen diversche cleeden;

1 cas met hoeden, pathoolen, grofgrynen;

1 „ „ chitsen, leer en een vaetje inckstof;

1 „ „ papier en gedruckte boecken;

80 ƒ canneel, 77 ƒ foelie, 500 ƒ nooten muscaten;
 50 " nagelen, 300 cattys peper;
 118 " thin, 521 ƒ poeyer suyckeren;
 2 kassen Persiaensche wyn, 1 kleene kas rooswater;
 561 ƒ amandelen, 1 kist Suratse zeep;
 72 " pruymen, 40 ƒ kismis;
 500 stucx jaty en 50 stucx bajen plancken;
 3000 " dackpannen;
 30 lasten rys en 2 lasten terwe;
 1595 ƒ Hollants yser, 50 ƒ staal en 2 sloot plaeten;
 25 kippen Hollantse, 50 kippen Bengaelse en 40 d^{re} stroolont;
 7 vaten met spyckers, een kasje met bylen en slooten;
 1000 ƒ buskruyt en 200 stucx gesorteerde cogels;
 8 vaten vlees en 10 vaten speck;
 1 half aem olyven oly en 2 halfamen brandewyn;
 2 leggers Spaanse wyn, 2 vaten mom;
 6 vaten Delfs bier en 6 vaten haentjes bier;
 1 vaetje azyn, 1 vaetje jopenbier..... ƒ 27444: 7:14

in 't jacht de Cabelleau:

19 packen diverse cleeden;
 102 ƒ pruymen en 25 ƒ rosynen;
 1 kas met een parthye schenckagie kleeden, item
 eenig geweer, trommels, vaendels en andere oorloogs
 ornamenten tot schenckagie aan de grooten van Comp^{te}
 bontgenoten op Timor en Solor;
 1 kist met medicamenten;
 6 tuygen tot saedels en toebehooren;
 1 bael zeyldoeck, $\frac{1}{2}$ stuck lyck, 4 ƒ zeylgaeren etc.;
 410 ƒ plat loot;
 4 kassen met divers geweer en toebehooren voor den
 treyn, item trommels, etc.;
 6 kippen Hollantz lont, 25 kox bylen;
 2 stucx metael canon met affuyten en toebehooren;
 100 kogels, 50 bouts, 10 vaetjes musquet cogels;
 50 storm druyven, 30 granaten, 25 vuyr pieken;
 100 hantgranaten, 200 vuyr potten;
 1000 ƒ buskruyt, parthy hoorens, pypen, etc. en andere
 vuyrwerex nodigheden;
 250 stucx Johorse cadjangs, 3 huyden pompleer;
 1 vat pick, 1 vat teer, 2 dreggen;
 transportere... .. ƒ 27444: 7:14

Per transport..... f 27444: 7:14,
 1 paerdelyn, 1 cabeltouw, 10 trossen en diverse andere
 scheepsbehoefden:
 1 cas met 140 paer cattone coussen
 2000 rd^s contant in een kist..... » 15968:15: 1,

in de fluyt de Pynacker:

350 jaty en 50 baye plancken:
 150 » balekjes, 2 daetsen;
 6 kassen met divers geweer:
 100 stucx heele en 50 stucx halve piecken;
 6 leggers annys arrack;
 2000 rd^s contant payement in een kist..... » 10648:10:15,
 samen alsoo dit cargasoen in 3 bodems nae Timor belopende.... f 52061: 3:14.

Wyders is heden oock in Rade van India vastgesteld in de provincie van Amboina, in plaatse van de soo seer ontramponeerde en door de aertbevinge ontstelde wercken, wederomme te doen extrueren 3 nieuwe, hechte fortificatien, als een nieu volslagen hooft casteel, op deselve plaetse, daer het oude Victoria jegenwoordig is leggende.

Item een nieu lanckwerpigh vierkant op de cust tot bewaeringe van 't eylant Honnimoa als 't voornaamste der Uliassers op den uytstekenden hoek van Saparoea.

Ende oock een defencyff werck op de emportante cust van Hitoe, 't sy daer off omtrent, waer de soo seer door de watervloet beschadigde vestinge Amsterdam heeft gelegen; en waertoe geordonneert sal werden alle materialen op 't spoedigste by der hant te brengen en van elx metten eersten het te nemen project herwaerts over te senden.

10 en 11 d°. Is niet bysonders voorgevallen, als dat het van nieuwe jaer af en noch dagelycx ongemeen regenbuygh en ruw weder zy.

12 d°. Namiddags bekomen per Javaens vaertuygh schryven van onsen resident, Caaff, tot Bantam, gisteren gedateert, en volgende advys:

hoe haer Ed^e missive van ultimo December wel ontfangen was; en by nader ondersoeck vernomen, dat de Engelse agent den Coninck niet hadde verhaalt, de Hollanders Bantam wilden beoorlogen, maer wel dat de Battavische burgers een ieder over 'taenhouden hunner weglopende slaaven seer klachtigh vielen, en sulx d'een off d'andere tyt wel occasie tot verwyderingh mochte geven, daer de Conink zeyde toe gereet te syn ende geen slaeven aenhielt, als die versochten in 't Moorsch geloof besneden te worden; de gemelte Engelsche agent had zyn voorgenome reyse dit jaer naer Engelant gestaackt, maar hun schip, de Bombain, souw tegens 18 deser met peper, etc. derwaarts retourneren.

't Coninx scheepje, de Salamat, stont een tochtje na Rimbang om hout en dan tegens April om rys nae Siam te doen; 't Deense Zeepaart wiert oock met parthy amphioen en kleeden nae Japara vervaardicht en hun Gulde Fortuyn sou

tegen Mey nae de cust van China vertrecken, doch nae Japan souden sy 't niet derven bestaan.

De Deense resident, S^r. Pauli, sont hier nevens een briefje, 't gunt hy versocht met onse retourschepen op Amsterdam mocht werden bestelt: en was van den overleden Ernst van Hogenhoek zyn goet by vercoop niet meer gemaackt als omtrent 600 rycxdaalders.

De Coninck had andermael geordonneert alle vrye Macassaeren van Bantam te doen vertrecken en die in dienst van hem off de pangerans waeren, haer hair nae de Javaanse wyse te scheeren: en souw de resident by aancomst van den diamantslyper, Molyn, hem selfs met den Coninck laten accorderen en sich daer met niet bemoeien.

13 d°. Is niet bysonders voorgevallen.

14 d°. Is in Rade van India de boeckhouder, Jacobus Bolswaert, op syn versoeck als notaris te deser stede geadmitteert en oock den Ternaetsen ambassadeur, Majuda, ten respecte van zyn meester geremitteert de thol van syne mede te voeren goederen, soudende anders monter en rycxdaalders 493; wyders zyn na de verkiesinge des kerkenraets geaprobeert de nieuw geëligeerde ouderlingen en diaconen voor desen jaere, als:

tot ouderlingen:

Jacques de Buquoy;
Jacob van Dam en
Herman van Klencke, by
Adriaen van Nieuwelant;
Nicolaes Baukes;
Warnaer Luyrelius;
Adriaan van Beekum en
Dionys Kelck;

item tot diaconen:

Joannes Heylman;
Pieter van Leeuwen en
Lubbertus Indyck, by
Mattheus van Luchtenburgh;
Jacob Snickers;
Adriaan Stryckersbergh;
Guilliam Donlopes;
Bastiaan Pitavin;
Bartel Claassen en
Cornelis Martiny.

En is eyndelyck, in plaets van d'heer, Nicolaes Verburgh, naer 't Patria vertrocken, tot kerckmeester der Nederlantsche kerck deser stede wederomme gestelt de E. heer Constantyn Ranst.

15 d°. 's Morgens is de Ternaatsæ affgesant, Majuda, in de volle vergaderinge, daer alle de heeren (excepto alleen de heer Overtwater) present waeren, verscheenen, ten eynde het beslooten contract in haer Ed^e aller presentie andermael mochte geconfirmteert werden, soodanigh 't selve den 7^{den} deser voor de heeren gecommiteerdens, van Goens en Speelman, ten overstaan van haere Ed^e secretaris, Jan van Riebeecq, geslooten was, hebbende zyn Ed^e de heere gouverneur generaal hem 't selve geslooten contract in handen gegeven, 't welck hy, Majuda, selfs luydt en distinctelyck haer Ed^e in de Maleytse taele voorlas tot eynde toe; wanneer van den heer generaal gevraagt wierde, off 't selve sodanigh geslooten en geaccordeert was, waerop by hem naer voorgaande diversche complimenten ende courtoise redenen wierde geantwoort; cami menacou, betekende niet alleen de confirmatie van 't getekende voorschreve contract, maer ook met eenen, dat hy die saaken op hem nam om synen Coninck te doen goetvinden, comende doen mede binnen (behalven opgemelte heeren van de vergaderingh) de sabandhaer, Ocker Ockertz, neffens de cooplieden, Nicolaes Muller, Hendrick Ysbrantz en Cornelis Bartelsen Marschier, om voorensz. ambassadeur Majuda en zyn gevolg naer 't hoort te geleyden gecommiteert; en wanneer tot afscheyt een dronek wyn op des Conincx gesontheit by alle is gedroncken en voorts behouden reyse toegewenscht, nemende hy, Majuda, (naer omhelsinghe van den heer generaals dyen en hanttastinge van de andere heeren) zyn afscheyt in alle vruntschap omme mettet eerste bequame weder te vertrecken.

De schenckagie, aan hem en zyn gevolg als nu ter handen gestelt, bestont uyt het volgende:

voor Majuda selve:

5 ellen swart laacken;
 5 „ columbyn en
 5 „ groen Hollants armosyn;
 5 stucx yle gebleeckte bethilles Ternatanes;

voor den Quimalaha Tobore:

3 ellen swart laacken;
 5 „ blauw Hollants armosyn;
 2 stucx gebleeckte bethilles Ternatanes;

voor Sowacco, des Conincx oom:

5 ellen swart laacken;
 5 „ columbyn Hollants armosyn;
 2 stucx gebleeckte bethilles Ternatanes;

voor den secretaris Niove:

- 5 ellen swart laacken;
- 3 " columbyn Hollants armosyn;
- 2 stucx gebleeckte bethilles Ternatanes;

voor Quimelaha Codda van Macquian:

- 3 ellen swart laacken;
- 3 " groen Hollants armosyn;
- 1 p^a. gebleeckte bethilles Ternatanes;

voor Hatib Gilolo, priester in Ternaten:

- 3 ellen swart laacken;
- 3 " " Hollants armosyn;
- 2 stucx fyne gebleeckte bethilles Ternatanes.

En waarmede zy dan alsoo weder van haer Ed^e zyn gescheyden en voorts des anderen daags

16 d^e. 's morgens van den sabandaer, Ockerse, met de hier vooren gementioneerde gecommitteerdens aen boort van syn jachtje op de rheede geleydet, wanneer hy wyders ten eersten ancker lichte om de reyse over de Javaanse Oostcust naer Ternaten voort te setten etc., kunnende 't gebesoigneerde off gemaackte contract, waarvan op gisteren staat gesproocken, by 't voorige contractboek werden gesien en naergelesen.

's Avonts wort haer Ed^e door den sabandhaer, Ockersen, uyt particulier schryven van den resident Caëff van Bantam bericht, dat aldaer een Chinees jonckje van Aymuy was aangekomen met mondelinge tydingh, dat het Batavia's burger scheepje van St. Struys de reyse tot Hocksieu volbracht en goede negotie van den Coninck Singlamongh erlanght had, sulx na apparentie mede in corten stondt herwaerts te retourneren.

Voorts is heden by extra ordinaris vergaderingh geaprobeert de sententie, by den achtbaren raet van justitie deses casteels gevelt tegens Jan Cornelissen van ter Veer, matroos, om over moetwillige begaane manslagh aan den quartiermeester, Pieter Jacobsen, van metten swaerde ter doot gestraft te worden; doch waerinne sooveel mitigatie by haer Ed^e is geordineert, dat zyn lichaam van 't radt sal blyven geëxcuseert.

17 d^e. 's Morgens vertreckt het schip, Damiaten, over Japara naer Amboina en Banda om op de Javaanse cust met houtwercken voor die provincien gevult te worden, niet medenemende als een cleen advysje aan d'heer gouverneur, Anthony Hurt, en raet in Amboina, op gisteren geteekent; item voor 't comptoir Japara:

- 55 packen diverse sorteringen kleeden;
- 1 kleene cas rooswater;

12 stucx vlagge doeck en party schryftuygh;

1 aem Spaense wyn, 1 vat mom;

1 half aem azyn, 140 R boter en 20 kannen olyven oly;

4000 realen van achten, samen..... f 32291 : — : 8.

Besyden oock een missive aan den coopman en resident, Jacob Couper, van volgende teneur en ordres:

dat de ladinge der aangekomen schepen van Japara in 't laast des voorleden jaers wel zyn uytgelevert en de advysen, daer neffens geschreven, alsmede de negotie boeckjes, door handen van den ondercoopman, Everard van der Schuur, wel ontfangen; dat dit schip Damiaten, soo spoedigh als doenlyck, met de nodige houtwercken gevult, nae de Ooster provincien moet voortgeschickt werden; en haer Ed^e hoopen 't nu medegaande cleeden cargasoentje voor den aanbrengh der vreemde custdoecken ginder noch vertiert sal connen werden: dat tot afhalingh der in voorraet synde 15 à 16 scheepsladinge houtwercken alle devoir sal werden aangewent, met hope, ondertusschen de swaere moerbalcken, als anders, met het behacken der nieuwe bosschen nu weder in prys vry daalen sullen, daertoe oock een goede directie en devoir dient gecontribueert; dat het seer wel soude comen 't restant van de gecontracteerde rys met den sabandaer van Javana voor de Oost provincien conde werden bestelt en ondertusschen aangenaam is te verstaan de rysbouw althans soo yverigh wiert behertight en waertoe het weder sich hier mede alomme vry wel aanstelt;

dat voor weynigh dagen de besendingen na Amboina en Banda en Timor zyn afgegaan en d'heer Bogaart voor gouverneur van Banda, d'heer Harthouwer voor gouverneur van Ternaten en den E. Dubbelecop voor p^l gesachebber op Macassar geelingeert;

dat onder de cleeden, nu overgaande, zyn 4 packen sarassa,, all om 't gelt te doen strecken, welckers bevindinge en rendiment, alsmede wat soorten alomme door andere vreemde Europers gins werden aangebraght, metten eersten verwachten te verstaan; dat de versochte contings voor Banda, item de jarac oly en paarden voor Amboina nu, des mogelycx, mede dienen besorght en per desen bodem derwaerts bestelt, etc.

Wyders is heden aan de opperhoofden van 't schip, de Hollantsche Thuyn, voor hunne gedaene uytreyse geaccordeert de volle premie.

18 d^o. 's Avonts vertreckt van hier naer Amboina directelyck 't schip, 't Huys te Cleef, met een largo missive en diverse bylagen aan d'E. heer gouverneur, Anthony Hurt, en den raet van dato deser, by 't afgaande Indisch briefboek te vinden; en wyders medenemende een cargasoen van de ondergespecificeerde coopmanschappen en nootlykheden, als:

1 cas met patholen, hoeden, boeratten, Hollants gaeren, etc;

1 . . . divers bereyt leer, 1 Persiaens alcatyf;

2 cassen met schryfpapier en 2 cassen met gedruckte boeken;

20 riemen cardoes papier, 500 stucx lange goeny;

1 vaatje met verwe en 2 vaatjes inckstof;

- 299 stux Japanse porceleynen in 18 stroyen;
 1 cas met vilthoeden;
 4879 ƒ diversch yser en 11493 ƒ custspyckers;
 25 vaeten Hollantsche spyckers en 50 ysere slootplaeten;
 100 schoppen, 50 spaden, 10 ooghyzers en 8 dommekrachten;
 500 cleene ysere en 500 steencogeltjes;
 100 ledige hant en 50 stormgranaten;
 200 cardoes koockers, 2 bossen kurck;
 1 kas met allerhande ammunitie toebehooren;
 700 stux jaty legger duygen, 20 huyden soolleur;
 27 siften en 6 bossen siftranden;
 1 vat kryt, 2 paar kooren moolen steenen;
 100 vaten speck, 4 vaten Hollantsche boter;
 4 vaten mom, 6 vaten Rotterdammer bier;
 5 vaeten haantjes bier, 4 halfamen olyven oly;
 1 legger Rynsche wyn en 3 leggers Spaanse wyn;
 1 bos houte beslagh hoepen;
 6 hoet smeekkoolen, 8 huyden pompleer;
 8 cabeltouwen, 5 paardelynen, 38 stux trossen;
 4 stucken want, 32 diverse lynen, 6 stucken lyck;
 24 bos huysingh, 24 bos maalingh, 12 bos lordingh;
 125 strengen zeylgaeren, 4 haelen zeyldoeck;
 5 vaten teer, 5 vaten pick, 4 vaeten harpuys;
 12 dreggen, 1 vat roet, compassen en diversche andere equipagie goederen
 1 kas met 350 paer Japanse coussen;
 2 kisten en 1 casje met medicamenten;
 69 lasten rys;

16000 realen van achten, samen monterende..... f 71879:13:7.

19 d°. 's Middags arriveert alhier uyt het vaderlant de fluyt, Westervelt, over de Caep de Goede Hoop, zynde voor reeckeningh der camer Amsterdam uyt Tessel in zee gelopen den 12^{den} Mey anno voorleden met 100 zeevarende coppen en een vryman; daervan 'er aan de Caep seven aan lant gegaan en 7 van daer weder overgekomen zyn, doch 5 geduyrende de reyse overleden, soodat dese nieuwe fluyt hier te lande overbrenght 95 zeevarende persoonen en een vryman; besyden een cargasoentje van dese volgende nootwendigheden voor den Indischen ommeslagh.

- 24548 ƒ diversch yser in 400 staaven;
 14 vaten met 6300 ƒ diverse spyckers;
 100 halve pypen mom, 82 vaten boter;
 61 vaten haantjes bier, 20 halfamen olyven oly;
 50 " speck;
 16 stux gesorteerde anckers, wegende 10952 ƒ samen;
 20 vaten teer, 10 vaten speck;
 16 " harpuys en 2 vaten talck;

- 100 R harst, 20 R styfsel;
 5000 stucx een ponder en 5000 stucx $\frac{1}{2}$ R cogels;
 24 hoet smeekoolen, 50 R Muscovis glas;
 12 cassen met 4862 R heele legger hoepen;
 2 " " 1082 " halve " "
 2 " " heele amen hoepen tot 680 R ;
 12 oog yzers en 100 Sweetsche sloot platen;
 2 vaaten Hollandse zeep, 2 slypsteen;en;
 6 cabeltouwen en 20 lichters en hantlantarens;
 1 vat . . . } met allerhande timmermans en ander ambachts gereetschap;
 2 kisten. }
 5 smaltonnen wit sout;
 12 baelen diversch zeyldoeck, samen belopende / 37153:16:15,
 en buyten des noch van de Caap:
 2 vaten met medicinale drogryen . . . } ongetaxeert.
 1 vath " chirurgyns instrumenten }

Wesende daer met oock overgebracht een cleen briefje van de Ed^e heeren Seventhiene uyt Amsterdam, gedateert 10 Mey 1675, van geen sonderlingh belangh, alsmede een missive van den heer gouverneur, Isbrand Goske, en raet der Caep de Goede Hoop van den 14^{den} November en een copie, dato primo desselvigen maents per Janskercke geschreven, doch tot nu niet bekomen, maer geen nieuws relaterende; item noch een advysje van de opperhoofden van 't schip, de Vrye Zee, in November 1674 onder de vloot van d'E Valckenier nae 't Patria vertrocken, doch al mede in Straet Sunda al van de andere schepen afgedwaalt geweest en nu by dese fluyt, Westervelt, dicht voor de havenen des vaderlants omtrent ontmoet zynde, gedagte kent 28 Mey 1675 en niet als hun goeden toestant meldende, en datse hier nevens oock een verhaal oversonden van 't geene haar op de reyse was te vooren gekomen, waar by consteert, hoese den 13^{den} January 1675 op de hoogte van Caap Aguilles dicht by de Caep de Goede Hoop, alleen wesende, waeren ontmoet een kloecken Fransen bodem, die hun tot twee maelen, als wel beseylt, lustigh beschooten had, doch sy hun mannelyck, alle wel gecouragieert wesende ende den Fransman 'taanboort leggen belettende, was de vyant voor de derdemaal van d'onse zoo begroet, dat hy voor den wint heen liep en gestadigh moste pompen, waerdoor zy, nae 't verlies van 2 dooden, van hem af en doen uyt vreesse van meer Francen de Caap de Goede Hoop voorby geraackten en sich tot Phernambuque hadden ververscht.

20 d^e. 's Avonts ontfangen per seecker kleen Armeens scheepje van Albertus la Croix een missive van d'E. heer, Willem Volger, en raet in Suratte aan haer Ed^e van dato 30 November passado, waerby het arrivement der schepen, Poulerun en 't Wapen van Middelburgh, ginder wert bedeeft en sulx meer, als desselfs afschrift can uyt wysen onder 't aancoment Indisch briefboek.

21 d^e. Is aan de opperhoofden van 't schip Schielant voor hun gedaene uytreyse in 7 $\frac{2}{5}$ maant wegen de camer Delft geaccordeert de halve premie en aan

den nachoda van 't Armeens scheepje van Albertus la Croicx, gisteren uyt Suratte gekomen, toegestaan hun goederen alhier te mogen vercoopen.

22 en 25 d°. Is niets gepasseert.

24 d°. Is by haer Ed° verstaan den Coninck van Dampo voor de restitutie van twee stucken canon en twee anckers (anno verleden van 't verongeluckte jacht, de Geyt, aan de onse gedaen, sonder eenigh gelt daervoor te begeeren) als nu in recompense te vereeren met een somme van 300 rd° in diverse cleynicheden en moeyigheden.

25, 26 en 27 d°. Dees dagen is niets notabels buyten de ordinary dingen te vooren gecomen.

28 d°. Hebben haer Ed° d'opperhoofden van 't schip, de Burgh van Leyden, voor gedaane uytreyse van wegen de camer Rotterdam in 6/m 21 dagen op hun versoek toegeleyt de volle premie.

En wyders den E. visitateur generaal, Robbert de Vicq, die tot noch oock in den raet van justitie geseten hebbende, daerdoor (nae zyn voorgeven) groot verleth in de visite dienst comt te hebben, geaccordeert uyt gemelten raet van justitie te werden ontslagen; doch met eenen die rechters plaats weder te vullen met syn E. soon, den advocaat, Mr. Mattheeus de Vicq, in November passado met 100 guldens 's maants uyt het Patria hier gekomen.

29 d°. 's Morgens bekomen per seker Moors vaartuygh van Japara een missive van den resident, Jacob Couper, gedateert 7, met een nader appendix van den 28sten December 1675, van advertentie en inhoud, als volgt:

op de tydinge van 't verbranden veeler voornaemste Mattaramse Ooster zeehavnen, als Passourouan, Gombongh, Padjarakan, Garouda, Grisse, de Sesan, etc., door de stroopende Macassaeren hadden de opper Javaanse strantvoogden party volck om hun te resisteren afgesonden, sonder den Sousouhounaugh sulcx voor eerst bekend te maecten; onderwylen waeren die van de plaetse Surabaya niet weynigh gealarmeert en sterck aan 't vluchten, inwylen er oock geruchten liepen, de Macassaeren voornemens waeren Japara self mede te bestoocken en alle strant plaatsen onderweegs te ruineren, 't welck by soodanigh onverhoopte toevallen oock al veel swaricheyt soude in hebben; want de presente Japara's gesachhebber, Prati Sedema, selve soo kleenhertigh scheen, dat, hoewel ruym 2000 man sterck, dorste seggen, de Javanen connen niet vechten, dewylse kruyt noch loot hebben, als daervan de voorraat gansch te niet en wech geraackt was.

Wirat Macka's saeken ten hove scheenen noch al van quaden uytslach te sullen wesen; en had een radin Waja Coesoema, loera des Sousouhounangs lyfwacht, in stilheit afgecomen, allomme en oock by onsen resident nae Wirat Macka's vorigh gedoente scherplyck vernomen; en bericht wesende en besiente, dat Japara van een coopstadt een nest van roveryen en bynae te niet gemaect was (puur door quade regeringe), verhaelde vastelyck denselven Macka niet licht wederom stondt te comen, schoon hy seyde, de Sousouhounaugh een seer barmhertigh Coninck was; doch connen evenwel van dese voorgevens, all menigmael gepraet, niet seeckers gelooven.

Volgt het appendix aen de voorstaende missive, gedachteekent 28 December 1675.

Inwylen het vaertuygh met het voorstaende schryven door 't harde weder niet had connen voortraacken, was 'er een nader tydingh gekomen, hoe de stroopende Macassaeren de voornaeme plaets Surabaja mede gansch vernielt en de Javaanen, wel 7 à 8000 man, in 't bosch gejaaght hadden, 't gunt over al en op Japara soo groote verslagentheyt gaf, dat de gemeene man en selfs de regenten hun goetje packten om, als 't er op aan quam, met alles landwaart in te vluchten; doch brachten de Portugezen, Chinesen en Maleyers 't haere in Comp's logie met belofte by nooth (wel tot 150 gewapende mannen) trouwelyck die schelmen te sullen helpen tegenstaen, hoewel er niet op gevolght; en doen eenige overige 60 à 70 Macassaeren van Japara te verhuysen aengeseyt was, sonder dat echter Wirat Macka's soons off Karty Sedana die gasten gevangen nemen dorst, maer hun vredigh lieten vertrecken, 't sy uyt vreesse van amok off anders; Wirat Macka had uyt de Mattaram een briefje als uyt des Sousouhounanghs naem aen S^r. Couper geschreven, daerby versoeckende om adsistentie tegen die stroopvogels, als connende de Javaanen alleen hun onmogelyck verdryven ofte ruineren, maer scheen voor d'E. Comp's nu de rechte tyt om gemelte Macassaren door onse macht ganschelyck te dempen en 't welck voor 't gemeen en onse goede ingesetenen een groote gerustheyt in die Javaanse vaart toebrengen zoude.

30 d^e. Voormiddags verschynt het hoecker booth, de Swemmer, uyt het vaderlant over de Caap, zynde voor reeckening der camer Amsterdam uytgeseylt den 25sten April 1675 met 25 zeevaarende coppen, daervan 'er een aan de Caap aan lant gegaan, een op de reyse overleden en sulx hier noch 23 man aangebracht zy, beneffens de onderstaende nootlyckheden voor Indien, uyt het Patria eenlyck:

20 hoet smeecoolen tot..... f 420:—,

en van de Caap:

5110 æ geel en root coper;

1 kasje met 73 paer zyde coussen, costende..... » 4022:15.

Namiddagh bekomen per 't burger jacht, de Peperthuyn een klein briefje van den resident, Joannes Schilhoorn, en raet tot Palembangh aan haar Ed^e, gedateert 14 deser maent, niet bysonders meldende, als 't verongelucken van een borger vaertuygh op 't eylant Banca.

Terselver tyt erlangen per Javaans vaertuygh een missive van den resident, Willem Caaf, tot Bantam, eergisteren geteekent en van volgenden inhoud:

hoe de ladinge van 't Portugees scheepje uyt Maccau bestondt in 800 picols spialuter, 50 picols thee, 40 picols radix China, 12 picols ruwe zyde, 10 cattys muscus, 3000 rd^e aen zyde stoffen, parthy porceleyn, ysere pannen, papieren en die van 't wankantje van Aymuy in weynigh porceleyn, ysere pannen, papier etc., zyde stoffen en droge fruytagien, hebbende dese laaste oock tydingh gebracht, dat

het borger scheepje van Sr Struys in corten uyt Hocksieuw met goede negotie stondt herwaerts te comen en Coxinja met een ... armade, soo te water als te lande, tot belegeringh van de provincie van Canton was vertrocken; d'Engelsche Bombain was den 22sten deser met een peperlast nae Engellant vertrocken en daer met oock drie Fransen, die by alle occasie hun volck sochten wegh te krygen en nu daer noch 25 coppen sterck bleven, met een capitael van wel 40 duysent rd^s, waer met zy 't noch langh konden gaande houden.

't Deense Zeepaert was met parthy cleeden nae Japara vertrocken ende de Gulde Fortuyn wiert thans vertimmert; d'Engelsche Egel was 26 deser uyt Tayoan op Bantam gecomen, inhebbende parthy Japans coper, porceleyn, gontdraat. Chinees papier, enz., doch weynigh negotie of vertier in hun goederen en een seer slecht en strickt tractement genooten; en nae hun seggen souden der noch 3 à 4 onser gevangenen in 't leven en by hun geweest zyn, welke armelyck gehandelt en ieder maer $\frac{1}{2}$ rd^s omtrent s'maents toegeleyt wierden; gemelte Engelsen hadden oock verhaalt, datter 3 joncken de retour uyt Japan in Tayoan waeren gekomen, eenlyck met zilver en sonder gout of coper, 'tgunt men meende, sy maer fingerden om den Bantamsen Coninck geen coupans over te doen of voor zyn mede gegeven 4000 rd^s te betalen, gelyck oock eenige quade geruchten van 't Batavias borger scheepje, waarvan de goederen door die van Hocksieuw alle zouden gearresteert en geconfisqueert zyn; item dat de Coxinja nae 't veroveren van Canton ook selfs Batavia wilde comen aantasten, want het vry leugenachtigh luydet, doch dat de Formosaenen de Chinese regeringe, als seer door getravaleert, vry moede zyn, souw men wat eer connen geloven.

Een jonck van Grisee, anno passado nae Japan gesonden, was nu, dewyl die plaets door de Macassaeren verdestreueert is, op Bantam overgekomen en souw aldaer zyn ladinge van 1000 kisten coper, parthye goude coubans en porceleyn, gelyck oock licht ... het jonck verhandelen.

's Avonts vertreckt het schip, de Gerechtigheyt, over Macassar nae Ternaten om den E. gedesigneert gouverneur, David Harthouwer, van daer mede derwaerts over te voeren, gelyck oock de bruyt van den Ternaetsen Coninck, Amsterdam, dochter van Callimatta, medenemende diverse papieren en brieven, oock aen inlantsche bontgenoten, alle op gisteren gedateert, als namentlyck:

voor Macassar:

een missive aan d'E. president, Harthouwer, en raet op Macassar;

item een secrete missive aan gemelten heer, Harthouwer, en den genomineerden secreten raat in 't casteel Rotterdam, yder met hunne bylagen volgens de registers, daer beneven te sien, en onder deselve oock drie originele Duytsche en Maleysche brieven van haar Ed^e aan de Coningen van Bima, Dampo en Tambora;

item twee, uytten naam van haer Ed^e door d'heer Speelman geschreven aan den prince Calimatta en den Coninck van Bouton.

en wyder voor Ternaten:

besyden de commissie voor d'heer Harthouwer als gouverneur dier provincie, een missive aan zyn Ed^e en den raet des casteels Orangie;

item 5 brieven van haer Ed^e aan de Coningen van Ternaten, Tidore en Batchian, en alsulcke verdere bylagen, als de registers besyden yders brief, onder dato voormelt in 't afgaande Indisch briefboek deses jaers met den inhoud aller derselver geinsereert ende te vinden, connen uytwysen, bestaande verders 't ingeladene in de Gerechtigheyt uyt het ondergementioneerde:

voor Ternaten:

99 packen diverse cleeden;

1 kas met allegias, juchten, Persiaens leer, papier en schryftuygh;

1 vaetje inctstoff, 1 casje met coussen, 12 stroyen porceleynen;

4 lasten tarwe, 2 kisten met medicamenten;

5 cabeltouwen, 2 paardelynen, 11 trossen;

2 vaten teer, 2 vaten pick, 1 vath harpuys;

3 huyden pompleer, zeyldoeck, zeylgaeren en diverse andere cleene equipagie behoeftheden;

4 hoet smeekeolen;

10 lasten zout;

5 kisten en 4 potten met amandelen, rosynen en diverse fruytagien;

9 vaten met Hollantsche spyckers;

5 kassen met allerhande timmermans, smits, drayers en metselaars gereetschappen;

2490 fl custspyckers, tot fl 35390:19:8.

Synde wyders 't verstreckte aan den Ternaetsen ambassadeur, Majuda, alhier noch gedaan, soo voor den Ternaetsen Conink, Amsterdam, als desselfs bruyt en suster Gammalamma, item broeder Jennings, als mede de Coningen van Tidore en Batchian, de hoofden van Macquian etc., behalven 't voorstaande ten meerendeele in contanten, gemaackt gout en silver, cleeden en andere sientellessen, soo op reeckening van schenckagie als der nagel recognitien, in 't generael noch een somme van fl 59146:11:15, dewelke Ternaten in dese factura mede by 't cargasoen ten laste werden gebracht, boven en behalven noch andere 9020 rd^e, mede aan Majuda contant verstreckt, zoo voor reeckening der grooten van Macquian, als de bobatos en 3 senguadis van Ternaten, dewelcke maer ongetaxeert ter ordre van haer Ed^e staan aangehaalt om op reeckening der verhoogde nagel recognitie dier grooten in Ternaten gebracht te werden.

Volght nu 'tgeene in de Gerechtigheyt voor Macassar tot schenckagie, soo voor den Prins Calamatta, als den Conink van Dampo is gescheept, te weten:

voor Calamatta en zyn dochter, de bruyt van den Ternaatschen Coninck, Amsterdam:

eenige zyde cleeden, ellen lakenen, rooswater, muylen, roers, etc. tot / 1454,
 en voor den Coninck van Dampo, mede in diergelycke moyigheden.. » 959,
 besyden noch een daets met zyn gewicht voor de Comp^e..... » 48,
 samen..... / 2441.

Ende welcke Ternaetse recognitien nu sodanigh extraordinary geschieden om redenen en uytten hoofde der resolutien van 7 en 8 deser maant met de omstandigheden, daerby vervath, als 't gebesoigneerde daerinne nader van vermelt.

31 d^e. Is by haer Ed^e (op de eergisteren bekomen Japaerse advysen van 't aflopen der meeste en principaelste Mattaramse zeehavenen door de stroopende Macassaeren, welcke leeftochtige cust hier gansch niet en zy te missen, behalven de incommodatie, die die rebellen de borger vaert en metter tyt Comp^e vaertuygen selve soude comen te brengen) geresolveert tot weringe en dempinge dier hooswichten derwaerts uytte setten een macht van vier schepen, neffens vier kloeke sloepen en 1 correccre, met 150 Nederlantsche en 150 inlantsche militairen, alle onder 't gesach van den capiteyn, Jan Francen.

Dese gepasseerde maent syn hier ter rheeде ааngekomen een aantal van 49 stucx diverse vaertuygen, bemant met 525 koppen, van verscheyde quartieren met coopmanschappen, crameryen en behoeftigheden, als te weten:

- 1 vaertuygh van Pamalangk met 4 mannen, 1 last rys en 100 bossen pady.
 - 2 van Chiassem met 7 mannen, $\frac{1}{2}$ last rys en 500 bossen pady.
 - 5 » Cherebon met 21 mannen, 3 lasten rys en 500 bossen pady.
 - 7 » Packalongen met 28 mannen en 16 lasten rys.
 - 2 » Bantam met 8 mannen, 5600 oude clappus, 70000 stucx oude pinangk, 7 corgies root leer, 100 stucx hantquitasollen, 1000 stucx pees pada, 5 picols poetsiock, 22 canassers thee en 8 canassers Chinesee toebacq.
 - 2 » Maccauw met 20 mannen, 200 picols spialuter, 15 picols thee, 60 picols radix China, 20 picols zoethout, 1 picol zyde, 100 pansjes, 100 pelangs, 20 nesten ysere pannen, 5 picols galiga en 5 picols coperdraat.
 - 5 » Tegael met 20 mannen, $5\frac{5}{8}$ lasten rys, 1000 bossen pady en 70 picols 45 cattys peper.
 - 5 » Palembang met 34 mannen, 3078 picols en 21 cattys peper en $2\frac{1}{2}$ picol amphioen.
 - 1 » Calewongen met 4 mannen, 5000 stucx jaty duygen en 6 picols ajuyn.
 - 2 » Malacca met 14 mannen, $6\frac{1}{2}$ corgie patualen, 6 corgies tapesarasses en 60 stucx cadjangs.
- 28 stucx vaertuygen, die transportere.

28 stucx vaartuygen, per transport.

2 vaartuygen van Calisappo met 8 mannen, $\frac{1}{3}$ last rys, 250 bossen pady en 1 picol capock.

1 van Soemberanangh met 4 mannen, 50 stucx matten en 50000 stucx oude pinangh.

5 » Karoangh met 20 mannen, $1\frac{7}{8}$ lasten rys en 1400 bossen pady.

1 » Manilha met 70 mannen, 600 stucx hartevellen en 500 stucx ysere pannen.

3 » Johor met 15 mannen, 1200 stucx cadjangs, 500 gesoute vissen, $1\frac{1}{2}$ last sjagou en 400 stucx vischkuyten, 500 bossen pady, 10000 stucx oude pinangs en 200 suyker jaty.

5 » Dermayoe met 12 mannen, $6\frac{1}{2}$ lasten rys.

1 » Samarangh met 4 mannen en 1 last rys.

1 » Cherita met 4 mannen, 1200 stucx oude clappus en 5000 stucx oude pinangh.

1 » Japara met 12 mannen, 2000 stucx kneppel zuyker en 4 lasten rys.

1 » Suratta met 15 mannen, 6 lasten tarwe, 40 kisten zeep, 8 packen grove baftas, 2 packen chitsen, 20 corgies zyde pathoolen en 5000 rd^s contanten.

1 » Lampon met 4 mannen zonder ladingh.

1 » Tangerang met 5 mannen sonder ladingh,

t'samen 49 stucx groote en kleene vaertuygen, dewelcke generallycken hier ter marckt hebben gebracht:

$1\frac{1}{2}$ lasten zagouw;	6 corgies tappesarras;
39 » rys;	$6\frac{1}{2}$ » patualen;
6 » tarwe;	5 » zyde pansjes;
57 canassers en 25 picols thee;	5 » » pelangs;
8 picols Chinese toebacq;	7 » root leer;
$2\frac{1}{2}$ » amphioen;	40 kisten Suratse zeep;
5148 » en 66 cattys peper:	100 stucx hant quitasollen;
3 » poetsiock;	600 » hartevellen;
1 picol kapock;	50 » matten;
5 picols galiga;	3000 » duygen;
3 » coperdraat;	1200 » cadjangs van Johor;
200 » spiaulter;	1500 » gesoute steenbraesems
60 » radix china;	en pees pada;
20 » zoethout;	5050 bossen pady;
1 picol zyde;	6800 stucx oude clappus;
6 picols ajuyn;	155000 » » pinangh;
8 packen grove baftas;	2200 bossen zuyker jaty en sombar;
2 » Suratse chitsen,	55 nesten met ysere pannen en
25 corgies zyde pathoolen;	5000 rd ^s in contanten.

Daerentegen zyn wederom naer de ondergespecificeerde quartieren afgegaen een getal van 98 stucx groote en cleene vaertuygen, als namentlyck:

- 3 vaertuygen naar Chiassem met 70 rd^s aen kleeden;
 - 6 naer Pamalaugh met 704 rd^s aen kleeden;
 - 3 » Samarangh met 110 rd^s aen kleeden, 143 rd^s aen out yser, 4 rd^s aen amphioen, 30 rd^s aen ysere pannen, 30 rd^s aen Chinees goudtraet en 10 rd^s aen Chinesee toebacq;
 - 4 » Rimbangh met 93 rd^s aen kleeden;
 - 1 » Grisse met 20 rd^s aen kleeden;
 - 11 » Tegal met 1713 rd^s aen kleeden en 6 rd^s aen out yser;
 - 5 » Macassar met 179 rd^s aen kleeden, 60 rd^s aen Japanse comptoiren, 25 rd^s aen Japanse schutsels en 10 rd^s aen porceleynen, 1000 rd^s aen contanten, 40 rd^s aen vloersteen, 50 rd^s aen dackpannen, 30 rd^s aen wyn, 30 rd^s aen Rotterdammer bier en 20 rd^s aen hoeden;
 - 1 » Gombongh met 20 rd^s aen kleeden;
 - 10 » Packalongen met 869 rd^s aen kleeden;
 - 2 » Coedoes met 80 rd^s aen kleeden;
 - 1 » Sumor met 30 rd^s aen kleeden;
 - 9 » Cheribon met 280 rd^s aen kleeden, 33 rd^s aen contanten, 42 rd^s aen out yser en 4 rd^s aen amphioen;
 - 3 » Caliwongen met 113 rd^s aen kleeden;
 - 6 » Surabaya met 270 rd^s aen kleeden;
 - 14 » Sombar met 1870 rd^s aen kleeden;
 - 2 » Terbaya met 130 rd^s aen kleeden;
 - 1 » Timor met 23 rd^s aen kleeden en 16 rd^s aen arracq;
 - 1 » Singenap met 106 rd^s aen kleeden;
 - 2 » Barbos met 146 rd^s aen kleeden;
 - 1 » Calianjer met 280 rd^s aen kleeden;
 - 1 » Banjer met 698 rd^s aen kleeden, 23 rd^s aen loot en 43 rd^s aen coper;
 - 1 » Batangh met 30 rd^s aen kleeden;
 - 1 » Diringo met 80 rd^s aen kleeden;
 - 4 » Javana met 104 rd^s aen kleeden en 4 rd^s aen amphioen;
 - 1 » Ternaten met 168 rd^s aen porceleynen, 30 rd^s aen cassumba en 10 rd^s aen Chinesee kaminen;
 - 1 » Banda met 84 rd^s aen kleeden;
 - 1 » Lassam met 24 rd^s aen kleeden;
 - 1 » Caroaugh met 40 rd^s aen kleeden;
 - 1 » Palembangh met 13 rd^s aen cust coraal en 12 rd^s aen radix China;
 - 1 » Bantam met 80 rd^s aen tarwe;
- 97 stucx vaertuygen, die transportere.

97 stucx vaertuygen, per transport.

1 vaertuygh naar Amboina met 121 rd^s aen porceleynen, 80 rd^s aen hant quitasollen, 65 rd^s aen ysere pannen, 60 rd^s aen messen, 330 rd^s aen thee, 26 rd^s aen Chinees papier, 15 rd^s aen benjuin, 10 rd^s aen Chineese toebacq en 10 rd^s aen Chineese cammen;

t'samen 98 stucx verscheyde groote en kleene vaertuygen, generalycken van hier mede gevoert hebbende:

8505	rycxdaelders aen cleeden;	50	rycxdaelders aen goudtract;
50	" " hant quitasollen;	60	" " Jap. comptoiren;
330	" " thee;	25	" " schutsels;
1055	" " contanten;	20	" " Chineese toebacq;
25	" " looth;	10	" " Chinees papier;
45	" " koper;	10	" " Chineese kammen;
80	" " tarwe;	60	" " messen;
15	" " cust corael;	50	" " Rotterd. bier;
15	" " benjuwin Baros;	50	" " wyn;
95	" " ysere pannen;	16	" " arracq;
12	" " amphioen;	20	" " hoeden;
299	" " porceleynen;	12	" " radix China en
40	" " vloersteen;	50	" " cassumba;
50	" " dackpannen;	somma 10980 rycxdaelders.	
191	" " out yser;		

En behalven welcke noch 44 vaertuygen ledich zyn naer hun plaetsen gekeert, die eenlyk een pascedulle hebben medegenomen.

Wyders zyn dese maent nae de opgevinge des dootgravers hier ter steede overleden ende ter aarden gebracht:

- 41 Comp^s dienaeren;
- 5 borgers;
- 1 Duytsche vrouw;
- 5 " kinderen;
- 6 swarte mannen;
- 3 " vrouwen;
- 21 " kinderen en
- 8 slaven en slavinnen;

t'samen 86 gestorvene.

Doch waer onder niet werden gerekent alle andere Moorsee en heydense natie, hier remorerende, als Chinesen, Javaenen, Maleyers, Baleyers, Amboinesen en andere inlanderen en slaven, van welckers dooden, buyten de Christenen, geen annotatie en wert genomen.

Tegen welcke overledene syn nu wederom in de kerken deser steede gedoopt:

12 Nederlandtse kinderen;
 20 inlantse d°. der Portugese gemeente;
 13 der Maleytse gemeente;
 t'samen..... 47 gedoopte.

Doch 't welck maer een kleyn getal is buyten diegeene, die van alle hiervoren gemelte inlanderen en ook slaeven werden gebooren ende ongedoopt blyven, welcker geen aanteeckeningh mede wert gehouden.

Wyders zyn dese maent alhier ter plaetse ook wettelyk getrouwt:

7 Comp^s dienaeren;
 4 borgeren;
 10 Mardyckers, inlanders en
 5 slaeven;
 t'samen..... 24 paar getrouwde.

Maer van de maniere der Chineesen, Mooren, Javaenen, Maleyers en andere in hun houwlycken te deser plaets is geen ordre of notitie in gebruyck.

By den E. landtdrost en gecommiteerde heeren schepenen zyn dese maant gevisiteert de volgende verongeluckte personen:

5 deser, Bongo van Baly, slavinne van Jacob Danckerts, doot gevonden;
 5 „ een amockspeelder, buyten vermoort gevonden;
 51 „ „ slaef van den burger, Gysbert Leenderts Hartog, die hem selven hadde verhangen, doch geen justitie isser geschiet;

Maer heeft men te deser tyt onder Comp^s jurisdictie in de Ommelanden van Batavias gebied mede bevonden te remoreren een getal van 4150 Javaenen, alle manspersoonen, verdeelt en aangetekent rontsom de stadt, als volgt:

697 by de schans Jaccatra;
 327 by de rivier Crocot;
 489 buyten de poort Uytrecht;
 913 buyten de poort Diest en
 1702 by particulieren;
 t'samen..... 4150 Javanen.

February Anno 1676.

Primo February. 's Morgens arriveert uyt het vaderlant over de Caap de Goede Hoop de fluyt, Janskerke, wesende wegens de camer Zeelant van daer 't zeyl gegaan den 18^{den} Mey des voorleden jaers met 154 coppen, te weten 77 zeevarende, 51 militairen, 2 vrouwen en 4 kinderen; zynde aan de Caep aan lant gegaan twee militairen en van daer weder aan boort gekomen 2 soldaeten, 1 vrouw, 5 kinderen en 1 vryman; item gedurende de reyse overleden 3 zeevarende en 2 militairen, soodat dese bodem hier noch aanbrenght 74 zeelieden, 49 militairen, 5 vrouwen, 7 kinderen en 1 vryman, t'samen 154 zielen, beneffens de volgende provisien en equipagie goederen, als:

14600 R platloot;

31016 r yser in 760 staaven;

16 vaten gesorteerde spyckers;

1 kas met 33 dragenders;

350 vaeten mom;

15 leggers Rinsche wyn;

10 r Fransche wyn;

58 vaeten teer, 30 vaeten pick;

35 r herpuys, 4 vaeten Brussels zant;

7 r sement, 5 vaeten kryt;

52 baelen divers zeyldoeck;

111 stucx heele en 50 halve legger schoven;

20 r diverse cabeltouwen, 1 gesloopte boot;

52 ysere en 74 wieltrössen;

18 hoet smeekolen;

5 cassen met 85 riemen divers schryfpapier tot..... f 50650: 7

De brieven, daer besyden van d'heer gouverneur, Ysbrandt Goske, en raet aan de Caap bekomen, syn de dubbele en selve, die Westervelt 19 verleden maents heeft medegebracht.

's Middags komen hier mede uyt Bengalen ter rhede de scheepen, Nieuw Noortwyck, Saxenburgh en Duynvliet, met een inladinge der volgende goederen, als:

in Noortwyck:

96 baelen of 14368 R Bengaelse zyde;
 187000 R salpeter;
 12 packen diverse kleeden en lywaten;
 40 potten Bengaelse boter;
 55406 R tarwe en noch 1425 R Pattenase tarrew;
 1000 stuxx goenys;
 1200 R poth en weed asch;
 1000 stuxx goeny sacken;
 87 lasten rys tot..... / 57791:15:15.

in Saxenburgh:

86 baelen of 15050 $\frac{1}{2}$ R Bengaelse zyde in soorte;
 1595 R amphioen in 11 canassers;
 1000 stuxx goenys in 100 packen;
 10 packen gingans;
 10 " met photassen;
 504000 R rys of 168 lasten rys tot..... / 55252:15:11.

in Duynvliet:

74 baelen of 11229 $\frac{1}{2}$ R zyde;
 187000 R salpeter;
 11 packen Piplyse taffachelas;
 1000 stuxx goenys;
 10 potten Bengaelse lynsaet oly;
 1000 stuxx goeny sacken;
 1595 R amphioen, item 68 R geconfisqueerde d^o;
 512000 " of 104 lasten rys tot..... / 60997:6:10.

Wesende de missive, nu ook twee dubbel van d'E. heer directeur, François de Hase, en raet tot Ougly erlanght, gedachtekent 16 December voorleden jaers en niet alhier noterens weerdich in gemelt, als by 't aancoment Indisch briefboeck onder 't quartier van Bengaelen staat te sien.

Na middagh krygen per borger vaertuygh van Johannes Nachenius een missive van d'E. commandeur, Jacob Jorissen Pits, en raet op Sumatras Westcüst aen haer Ed^e, gedateert 25 Januarij jonghstleden en onder dat quartier ingeschreven, spreekende van den rebelligen gouverneur Poey, die de Padangse bontgenoten al wederom somwylen aangevallen was, maer meest met verlies, sulx een militair secours tot maintien van Comp^s respect gins over vry nodigh scheen te wesen.

2 en 3 d^o. Is niet sonderlingh van annotatie voorgekomen, dan datter een groote tyger gevangen en binnen 't casteel gebracht is geweest

4 d°. Hebben haer Ed° geresumeert een nader gemaecte petitie, voor India nodich tegens den jaere 1677, uyttet Patria te doen.

En wyders ook tot den breeden raat der gereetleggende drie laaste retourschepen genomineert:

den schipper, Claes Vooght, als commandeur;

schipper, Joost Goes;

» Amuel Jaussen;

den tweeden schipper, Albert Visch;

» » » Fredrick Foppe en

» ondercoopman, Dirck Paerslaecken.

5 d°. Niet bysonders voorgevallen.

6 d°. 's Avonts vertreckt het schip, Brederode, naer Banda over Macassar om van daer d'heer Bogaert (soo hy er noch mocht zyn) voort mede nae zyn gouvernement te voeren, gelyk zulx by d'brieven, neven desen naer Banda en Macassar afgaande en al op 3 deser getekent en ingeschreven, zy te sien, geladen hebbende verders voor de Bandase provincie dese bodem:

221 lasten Siamsen rys;

500 stux houten tot musquets laden;

2 » laten coper, wegende 11 £:

1 slypsteen en

7900 contante realen van achten, voor Amboina gedestineert, samen tot f 57184:10.

Neven 400 picol sappanhout tot gernier, ongetaxeert, dat ook daerom weder mettet schip hier terugh wert verwacht.

7 d°. 's Avonts gaet ook van hier naer Amboina onder zeyl 't schip, 't Wapen van der Gouw, met een briefje van haer Ed° aan d'heer gouverneur, Anthony Hurt, en raet, op eergisteren gedateert, en eenlyck 't volgende cargoen:

12200 contaute realen van achten;

60 vaeten vleesch en 30 vaeten speck;

3 leggers Spaense wyn en 4 leggers aracq;

6 potten Bengaelse boter en 2 amen olyven oly;

1 halfaam wyn tint;

3967 £ divers yser in 90 staven;

1 vaetje met stampers voor de cruytmolen;

10 cabeltouwen, 10 trossen, 5 paardelynen;

6 werpanckers, 6 dreggen, 28 lynen;

25 baelen zeyldoeck, 100 strengen zeylgaeren;

3 vaten teer, 3 vaten pick, 2 vaten harpuys;

4 huyden pompleer, 2 slypsteen, 4 stucken lyck, eenige potten, lampen en andere equipage cleene behoeften tot..... f 49363:14.

Sullende dese bodem ook Japara aandoen om aldaer syn ruym met jatj houtwercken voor de Oost te vullen; en ten welcken eynde dan mede een missive aan den Japaersen resident, Jacob Couper, wert geschreven, van eergisteren en navolgende substantie:

hoe dat nae 'tjongste schryven per Damiata 29 passado zyn ontfangen zyn naer advysen van 7 en 28 December en daerop goetgevonden tot dempinge der soo stoute stroopende Macassaeren (die de meeste gansche Javaensche Oostcust hadden afgelopen) uytte setten 4 schepen en 4 sloepen met 300 soldaeten onder capiteyn, Jan Francen, met hoope dese onse expeditie en adsistentie den Sousouhounang Mataram ten hoogsten aangenaam wesen sal en hem met ons in wat confidenter gebuyschap brengen; dieneinde daerom van dese onse uytsettinge aan de Javaenen alomme op 'tspoedigste kennisse gegeven en hun op 'tserieust aangemaent, datse jegens de comste onser vloot in weynich daegen haere byeen hebbende macht en vaertuygen gelieven vaerdich te maecken om soo t'saamen den vyand in alle bhaeyen en rivieren den meesten afbreuck te doen.

Sullende wyders dit schip, Gouda, op Rimbangh met houtwercken voor Amboina voorts moeten gevult en Damiata (noch belopen werdende) dan eenlyck direct nae Banda gedespeecheert werden.

's Avonts werden by haer Ed^e geteeckent de generaele brieven aen de Ed^e heeren Seventhiene, als oock die aen alle de cameran in 't particulier, om met de gereet leggende retourschepen af te gaan, gelyck dan oock

8 ^{d^o}. 's avonts de bodems, Ceylon, Alexander en de Voorsichtigheyt, uyt dese rhee de haere anckers lichten en in den name Godes 'tzeyl gaan om hunne reyse over de Caap nae de havenen onses lieven vaderlants voort te setten, nae datse op heden al door den E. fiscaal Pauw en gecommiteerde uytten achtbaeren raet van justitie waeren gemonstert en bevonden gemant te zyn:

Ceylon met . . . 128 coppen, daeronder 5 ongegageerde;

den Alexander. 103 » ende

Voorsichtigheyt 109 »

samen 340 coppen.

Voerende dese drie bodems van hier aff met 'er dryen een gesorteert retour carga van f 526680:13:10, te weten:

in 't schip, Ceylon, voor de camer Amsterdam:

128 packen diverse sorteringe kleeden en lywaten;

402²/₃ ⌘ Bengaalse zyde tanny in 3 baelen;

6	packen florette..	} gaeren Bengaels;
10	» cattoene.	

1 cas met Bengaelse armosynen;

45768 ⌘ divers gommelaq;

9280 » boracx;

1845¹/₄ cattys Japanse camphur;

1020 ⌘ zandelhout in 12 stucken;

56810 » cauris Maldivese;

3744 » galiga;

30 stucx Japanse zyde rocken;

9150	⌘ Bimaes sappanhout;
200	mooten Mauritius ebbenhout, ongetaxeert;
526400	⌘ Bengaelse geraffineerde salpeter;
5698	» foelie in 51 heele en 12 halve sockels;
8510	» giroffel nagelen;
196	stux Siamse eliphants huyden of jamimama;
12800	⌘ Ceylonse canneel in 160 baelen;
11	cattys 8 teyl, 6 maes Tonquinse muscus;
595512	» swarte peper, een model van metael cannon voor den Conink van Tonquin en eenige monsters voor den Conink van Siam..... / 195085:6:5,

in 't schip, de Voorsichtigheyt, voor Amsterdam:

125	packen diverse cleeden;
455 ¹ / ₈	⌘ Bengaelse zyde tanna in 5 baelen;
1062 ¹ / ₄	» florette .
1079 ¹ / ₂	» cattone. } gaeren in 15 baelen;
1	kas met 167 Bengaelse armosynen;
44728	⌘ gommelack;
9425	» boracx;
1524	cattys Japanse camphur;
1050	⌘ sandelhout;
52860	» Bimaes sappanhout;
5759	» galiga;
45662	» ebbenhout van Cormandel;
176800	» geraffineerde Bengaelse zalpeter;
76565	» Japaerse poeyer zuyker in 500 kisten;
600	» tutia;
200	stux Siamse eliphantshuyden jamimama;
5590	⌘ foelye,
6025	» giroffel nagelen;
12800	» Ceylonse canneel;
559590	cattys swarte peper, een model cannon voor den Tonquinsen Coninck..... / 163759:18:7,

in 't schip, den Alexander, voor Zeelandt:

146	packen diverse cleeden en lywaten;
575 ⁵ / ₈	⌘ Bengaelse zyde in 4 packen:
1565 ³ / ₄	» florette... }
1652	» cattone.. } gaeren in 21 packen;
1	kas met Bengaelse armosynen;

40290	Ⓔ gommelaq van de stockjes;
4248	» Siams gommelack;
2400	» indigo Cormandel;
2507 ³ / ₄	cattys Japanse camphur;
1035	Ⓔ sandelhout;
12189	» boraex;
56555	» Binaes sappanhout;
7700	» foely off macis;
9485	» giroffel nagelen;
4056	» galiga;
16000	» fyne Ceylonse canneel in 200 baelen;
58595	» ebbenhout van Cormandel;
246568	» geraffineerde Bengaelse salpeter;
30	stux Japanse zyde rocken;
400	Ⓔ tutia en
224440	cattys swarte peper..... / 169855:11.

Ook gaet het schip, 't Goet Begin, met dese vloot naer de straat Sunda om hun tot buyten te convoyeren en met water, etc. te versorgen.

Wanneer ook verders mettet packen der papieren des nachts voortgegaan en klaer geraackt wesende, soo gaet

9 d°. 's morgens vroegh de eerste clerq der generaele secretarÿe, Joan van Hoorn, met alle deselve per de chaloup, de Granaet Appel, na de retourschepen om se te bestellen; en die dan, alsoo de schepen door een stercken contrarye Westewint in 't gesicht deser rheede noch geanckert leggen, des anderen daags ofte

11 d°. 's morgens vroegh met voorseyde chaloup wederom retourneert, hebbende de schepen in goeden standt gelaten en yder zyn schrifturen behooryck overgelevert in maniere, als volgt:

aen den commandeur, schipper Claas Vooght,
op 't schip Ceylon:

een groote cas met generale secretarÿe en verdere papieren voor de camer Amsterdam:

een casje met papieren voor de camer Hoorn;

» generael packet brieven aan de heeren bewinthebberen tot Amsterdam;

» » packet aan de heeren bewinthebberen tot Hoorn;

» originele instructie van haer Ed^e voor den raet deser vloote met oock een ordinaire zeylaes memorie van hier nae de Caap;

item twee gedruckte thuyt vaarende scheeps placcaten en een secrete zeynbrief om de Caap aan te doen;

wyders een geslooten packet brieven aan d'heer gouverneur, Joan Bax, en den raet aan de Caap de Goede Hoop;

item een kasje met soldy cohieren voor Amsterdam, zynde alle de verdere soldy cohieren al voor drie dagen door 't opperhoofd des soldy comptoirs aan boort bestelt.

aen den schipper, Auwel Janse, op 't schip de Voorsichtigheyt:

een packet met generale papieren voor de camer Amsterdam;
 » casje met generale papieren voor de camer Delft;
 » » » papieren voor de camer Enchuysen;
 » generael packet brieven aan de heeren bewinthebberen tot Delft;
 » » » aan de heeren bewinthebberen ter camer Enchuysen;
 » originele instructie voor de opperhoofden en raet deser vloot mette ordinaire losse scheeps papieren;
 en wyder een geslooten packetje aan d'heer gouverneur, Jan Bax, en raat aan de Caep de Goede Hoop:

aan den schipper, Joost Goes, op 't schip den Alexander:

een casje met generale papieren voor de camer Zeelant;
 » » » » » » » Rotterdam;
 » packet » » » » » Zeelant;
 » » » » » » » Rotterdam;
 » originele instructie van haer Ed^e voor den breeden raat deser vloote en de verdere losse byhoorende papieren;
 item een geslooten missive aan d'heer gouverneur, Jan Bax, en raet der Caap de Goede Hoop;

konnende de specificatie dier documenten en schrifturen by de generale registers; item de inhoud der brieven als anders in 't afgaande Patria's briefboeck deses saysoens ter behoorelycke plaatse werlen nagelesen.

Dese dagen is hier buyten de stadt alomme door den swaeren gevallen regen een vry hoogh water van boven afgekomen, 't gunt meest alle de landeryen heeft doen onderstaan en veel schade aan 'taard gewasch en jonck geboomte toegebracht en de rys almede niet beter coop maackt, noch vry dier blyvende, 't geen voor een behoefte gemeente gansch qualycken comt.

Omtrent den middagh comt het borger scheepje van Sr. Struys uyt Hocksieuw alhier terugge, hebbende daer seer minlyck en wel onthaalt en totte negotie volkomen toegelaten geweest; en oock mede gebracht een antwoord briefje van den Conink Singlamong aan haer Ed^e, 't gunt op desselfs inhalinge sullen insereren, en hier voorts cortelyk aanhaalen 't voornaamste van 't voorgevalle in de reyse van desen Chinesen handelaer naer Hocksieuw.

Na dat zy primo Juni 1675 van Batavia en 21 July van Palembangh geseylt en 31 d^o. van haer twee mackers afgeraackt waeren, quamen den 28sten Augusty op de rivier van Hocksieuw in de Nederlantsche haven ten ancker; sonden volck

nae boven, dewelcke twee dagen daaraan met eenige Mandoryns terugh quamen en hun uytten naeme des Coninx totten handel nodigden en datse mettet schip boven voor de stadt geliefden te comen, gelyk zy dan ook resolveerden; en quamen den 7^{den} September in de stadt Hocksieuw by den Conink Singlamongh ter audientie, daerse seer welkom ontfangen en eerlyck getracteert wierden en den 12^{den} September andermaal verscheenen om hem te bedancken voor de vergunde vrye negotie met yder, als een fray logement in Lamthay, omtrent de voorheen gewese Comp^s logie.

Wanneerse ook de verdere regenten, als den Prins, den generael, admiraal, nevens den sabandar, gingen congratuleren, alles met groote beleeftheyt.

Inwylen was het schip den 18^{den} September eerst voor de brugh gecomen en doen al verscheyde coopliden aangeweest om te handelen, maer deden al te soberen bodt voor de coopmanschappen.

Den 19^{den} September warens met eenige goederen tot geschenck by den Conink geweest, maer hy had niets dan twee groote waschkaarsen geaccepteert en 3 dagen daernae door behulp van seker Mandoryn, Halanje, absolute thols en handel vryheyt vergunt en sulx by publicq mandement voor d'onsen hun logement doen aanplacken; hierop (na eenige hoge Chinese feestdagen) beschoncken se den Conink weder den 5^{den} October en kregen doen 10 dagen daernae een Coninx wacht van soldaten voor haer wooninge tot verseeckeringe voor alle onlusten.

Den 2^{den} November was de Coninck persoonelyck aan de rivier en ook in 't schip geweest, wanneer in 't comen en gaan met 11 schooten wiert vereert.

In dese maant vercochten zy wyders een goet deel der coopmanschappen en de rest meest nam de Conink op haer versoeck aan, doch tot kleene pryzen, gelyck men by de coopluyden ook maer kon krygen; doch wiert doen mede een licentbrief verleent om in de stadt en overal allerhande commune goederen (excepto contrabande waeren) te mogen opcopen en in die dagen ook gerucht, datter een Mandoryn van den Conink met ons scheepje nae Batavia soude gaen, doch op de geruchten van een groote afcomende Tartarische macht omtrent 20 December waeren wel 10000 soldaten naer 't geberghte van Pochin gesonden en den 28sten als 29 derselver maent de schenckagie van den Conink voor d'heer generael aan d'opperhoofden overgelevert, die bestondt uyt 16 diverse zyde stoffen, 2 groote zyde en 2 gemeene andere quitasollen en waervoor men hem dan hertelyk had bedanckt.

Van den 30sten December (wanneer 't schip in wylen de rivier een stuckweegs afdreef nae de tooren off locintat) tot den 16^{den} January deses jaers is men besich geweest met afrekenen der coopluyden en over de pryzen der aan te nemen coopmanschappen; daer met eyndelyk ten eynde geraackt zynde, soo gaan sy den 17^{den} January by den Conink hun afscheyt nemen, 't gunt met groote vrundelyckheyt en beleeftheyt volbracht wesende, soo vertrecken zy alle voorts den 18ten deser uyt Lamthay naer boort en verscheenen den 21sten d^o. beneden in de Nederlantsche haven, vindende daer veel oorlogs joncken, die te dier tyt ter zee na Nanquin trocken om tegens de Tartaren aldaer te ageeren, en wanneer zy, doen gelyck de steven herwaerts wendende, sonder eenige toevallen op dato alhier zyn gearriveert.

12 en 13 d°. Niets van importantie voorgevallen.

14 d°. 's Morgens wert een brief van den Coninck, Singlamongh, uyt Hocksieu in China, daags voor eergisteren per borger scheepje hier aangebracht, met Comp^s praauwen daer van boort gehaalt en wyders van de brugh aan de stadts zyde van 't casteel af voorts binnen gebracht en ingehaalt door d'E. ontfanger Outshoorn, sabandaer Ockersen, neffens de coopliden, Cornelis Bartelsen, Dircq de Haes, Adriaan van Lier, Hendrick Ysbrantse ende Jan Parve, bereffens oock de voornaamste Chineesen deser stede, die totte meerder pompe deser statie selfs oock eenige Eierlycke ornamenten te samen hadden aangebracht, als te weten, Litsocko, Tenqua, Bonsiqua, Limsaqua, Jisay, Tenglauw, nevens meer andere, dewelcke dan, in comp^e van den schipper van St. Struys syn scheepje, Jasper Griethoorn, alsoo binnen 't casteel door de gantsche gewapende Comp^e soldatesque in de voorsale van zyn Ed^{ht} gecomen wesende, soo wierden nae 't doen van drie generale chergies der musquettiers oock 13 canon schooten van de punten Diamant en Peerl los gebrandt, doch alsoo met eenen oock ingehaalt en verwelkomt een tweede brief, gisteren avont per seecker expresse Chinese jonck uyt Canton van den oudsten soone van den Coninck, Pinglamongh, aan haer Ed^{ht} overgebracht, en welcke provincie doen noch onder den Tartarischen Keyser sich quam te submitteren, hoewel naer de overgekomen geruchten zy al mede in corten de afgevallen Chinesen zyde soudén comen te kiezen, welcx vervolg de tyt aanwyset.

Luydende onderwylen de twee ontfangen brieven van den Conink, Singlamongh, uyt Hocksieuw en van den zoone van Pinglamongh uyt Canton beyde aldus.

Die van den Coninck, Singlamongh, uyt Hocksieuw.

't Zonthongh, Pugma, Sior gh, 't Siongtou sent desen brief aan den Conink van Batavia met toewensing van een lanck leven en veel geluk in dese werelt; en alschoon China verre van Batavia is gelegen, echter zynse vrienden en aan den anderen door vruntchap verknocht, wenshende dat altyt mach duyren.

't Is nu langh geleden, dat wy geen correspondentie hebben gehouden, maer dewyl een brief van den heer Gouverneur Generaal van soo verre ons ter handt is gekomen, zyn wy over den inhoud ten hoogsten verheught geweest, alsmede uyt deselve verstaan, dat d'heer Generaal genegen was alhier te handelen, 't geene ons seer aangenaam is geweest, jae met meerder genegentheyt als ten tyde van myn vader; dierhalven vermogen alle jaeren alhier wel schepen te comen, belovende haer een goede plaatse, bequaam totten handel, te geven en versoecken, wanneer de heer Generaal iemant gelieft te senden, datter een man van goede kennisse en verstandt mach gesonden werden om alle twist en misverstanden voor te comen en te myden; en wanneer de schepen comen, gelieft onder anderen swavel, salpeter en looth mede te laten brengen; en wanneer 't selve alhier aangebracht is, de heer Generaal behoeft niet beducht te wesen, want sullen het begeren van den heer Generaal in alles trachten te voldoen; dese dient in antwoord van

den heer Generaels brief, en senden nu niet anders als eenige kleenicheden, die versoeken, de heer Generael in danck gelieft aen te nemen, en wenschen, dat onse vruntschap eeuwich mach duyren.

Geschreven in 't jaer Itbauw, de elfde maant, den 15^{den} dach; ende bestaat de schenckagie voor zyn Ed^{ht} uyt:

- 4 stucx groote sattynen;
- 4 „ cleene sattynen;
- 10 „ swarte chiauwls;
- 4 „ gebloude rollen;
- 5 „ zyde quitassollen;
- 5 „ groote linnen quitasollen;
- 1 verlact schutsel en
- .. potties met Chinees bier.

Volght nu de missive, per de jonck uyt Canton van den oudtsten soon van den Conink Pinglamongh medegebracht.

't Siongtsisin sent desen brief aan den wysen en machtigen Conink, dien Godt wil geven een lanck leven en veel geluck in zyn regeringe; want de naam van den heer Generael is seer befaamt door de geheele werelt, gelyk ook hiermede in dese gewesten van China; dierhalven hebbe ick seer verlanght 'taangesicht van den heer Generael eens te sien, 't geene my niet heeft mogen gebeuren; maer ick ben verblyt, dat door de schepen en joncken, die heen en weder vaeren, uyt de brieven, die se aanbrengen, den heer Generael sal als kunnen aanschouwen.

Voorts sende ick nu dese jonck nae Batavia met versoek, de heer Generael deselve gelieft behulpsaam te wesen, waarmede my vruntschap sal geschieden; en wanneer de heer Generael schepen ofte volckeren herwaerts gelieft te zenden, sal ick myn beste doen om haar ook in alles behulpsaam te wesen, en dat uyt goeder herten; voor dees tyt hebbe niet anders dan eenige kleenicheden te senden, die versoeke, de heer Generael in danck gelieft aen te nemen, te weten:

- 1 verlackt schutsel;
- 6 stucx vergulde rollen;
- 10 „ sattyne rollen;
- 10 „ damaste rollen;
- 10 „ gebloude pelangs;
- 10 „ roode gielangs;
- 10 „ witte gielangs en
- 2 flessen thee.

Synde, behalven de voorstaande, mede noch een briefje van seker gewesen Chinese tolck, Kako, die voorleden jaer, nevens Limlacco, hier een versoek schrift uyt Singlamongs naam aan haer Ed^e in April 1675 presenteerde, uyt Hocksieu

per S^r. Struys scheepje aan d'heer generael medegebracht, 't welck, insgelycx uyt 't Chinees getranslateert, luydet, als volgt.

Koykako groet met desen brief den heer Gouverneur Generael en alle de heeren Raden van India in 't casteel Batavia, met toewensing van een lanck leven en veel geluck in haere regeringe.

Koykako, doen noch jongh was, is in de stadt Batavia gekomen, alwaer meer als twintigh jaeren gewoont heeft en oprecht in zyn handel en wandel is geweest; en nu over 14 jaer geleden, dat weder naer Hocksieu is vertrocken, alwaer schipper Pieter, die zyn schip verlooren hadde, heeft gevonden, dien in alles ben behulpsaam geweest; alsmede om naer Batavia te vertrecken, 't gene maer geringh is; indien de Comp^e in grooter voorval hadde connen dienen, ick zoude het geerne gedaan hebben.

Verleden jaer ben ick door Singlamongh naer Batavia gesonden om den handel op Hocksieu te versoecken; op Batavia comende, hebbe een request aan den Ed^e heer Gouverneur Generael en de heeren Raden van India verthoont; en naer een wyle verblyvens op Batavia, alsoo geen brief van Singlamongh hadde medegebracht, heeft de heer Gouverneur Generael en de heeren Raden van India my niet gelieven te geloven, maer daernaer, doen mettet schip van S^r. Struys, waer schipper op was Jasper Griethoorn, naer Hocksieu soude vertrecken, heeft de heer Generael my een brief mede gegeven; en in de maant Augustus aldaer comende, hebbe den brief aan Singlamongh verthoont en myn wedervaeren verhaalt, die daerover seer vernoecht en verblydt was, gelyk daernae den brief met groote eere en statie heeft doen inhaalen en 't schip binnen doen comen tot op de plaetse Lamohay, gelyk Singlamongh doen een brief heeft laten uytgaan om aan yder bekend te maken, dattet de Hollanders vry stondt te copen en vercopen van en aan ydereen, die 't haer geliefde; en dat ook tolvry en van niemant, 't sy dach of nacht, gemolesteert souden werden, gelyk de heer Generael van schipper Jasper wel sal connen verstaan; en wanneer schipper Jasper soude vertrecken, heeft Singlamongh den brief van den heer Generael beantwoort, waarinne gemelt, dat des heeren Generaals gelieven is om schepen naar Hocksieu te senden om aldaer voor altyt te handelen; maer omdat Singlamongh nu jegenwoordigh naar Nanquin vertreckt om te oorlogen, dierhalven syn alhier voor dien tyt eenige moeyelykheden; maer vertrouwe, die plaetse niet langh sal connen tegenstaan; en alschoon Kako selfs nu by den heer Generaal niet verschynt, de generaal gelieft den brief geloof te geven en op deselve te vertrouwen; en wanneer der schepen verschynen, sal Kako, sooveel in zyn macht is, deselve trachten te helpen: en als de heer Generaal deselve gelieft te senden, versoecke. dat de E. Nobel daarmede mach comen, alsoo hy een man is, die de manieren wel weet en met de Chinesen kan omgaen, waerop ook de grooten vertrouwen, 't geene Kako uyt goede genegentheyt en om de Comp^e te helpen bekend maeckt.

Nu vertreckt met schipper Jasper myn vrouws broeder, Souko, en myn schoonsoon, Tshienko genaamt, nae Batavia; versoeke, de heer Generael haer gelieft behulpsaam te wesen.

Noch maeke aan den heer Generael bekend, dat het Singlamongs begeeren is, datter alle jaeren schepen in Hocksieu verschynen om den handel te dryven, alsmede in die plaatse Hollandse volkeren verblyven om aldaer te wonen.

Noch versoecke, indien S^r. Struys genegen is dit jaer weder in Hocksieu te comen, dattet hem mach vergunt werden; niet anders hebbe ick te schryven; dan dese dient eenlyck om 't selve den heer Generael bekend te maeken; en versoeke, de heer Generael daerover gelieft te beraden.

's Middags raecht per ongeluk hier ter rhee in 't jacht, Nuyssenburgh, mettet vullen van granaten in de constapels camer eene en alsoo wel 20 à 50 stucx in de brandt, 't welck drie menschen, in de camer zynde, het leven koste en 't andere volck daer buyten meest dede over boort springen, doch die wierden door andere byleggende scheeps chaloupen alle gesalveert en ook door goeden yver derselver, ten eersten te hulp aan boort comende, de brandt in voorsz. camer weder geslist, sonder veel andere schade, als dat de granaten door 't schot na den overloop en in de cajuyt eenige gevlogen waeren en parthye goetje ontramponeert hadden.

's Avonts verschynt een jonck van den Batavischen Chinees coopman, Saqua, uyt Japan, medebrengende ook een missive van den E. Joannes Camphuys en den raet tot Nangasacky aan haer Ed^e van dato 10 January 1676, by 't aancomende briefboek te vinden, meldende onder anderen, hoe de nieu afgekomen Nangasackyse gouverneur sich wat redelyker als de vorigen had willen aanstellen en daarom eerst de Chinesen en daarnaer ook de Nederlanders met eenige vergoedinge van kopere kasjes voor den slechten genooten handel hadde zoeken te beneficeeren off contenteren, 't gunt men echter vermeende maer geschiet te zyn om ons en de Chinesen aan te moedigen wederom groote cargasoenen ginder aen te brengen, dewyl, naer 't scheen, de heeren aenvoeders van den gedwongen handel begonden te merken en te duchten de negotie, door die schandige taxatie langs soo meer verkleenende, in corten wel gants te niet mochte lopen; maer op die streecken en duystere voorwerpselen der loose Jappanderen is immer soo weynigh staat te maken, als datter noch weder hoop van een vrye negotie mochte gestelt werden, 't gunt echter de tyt moet ontdekken.

Soo erlangen noch per Javaans vaertuygh een briefje van onsen resident Caaf tot Bantam, gisteren geschreven en van volgende teneur:

dat de Conink van Pontangh althans na de Duysent eylanden uyt visschen was gevaeren en pangeran Kiedol uyt desselfs naam den resident had aangedient, hoe d'Engelse voorgaven, datter 95 stucx goude coubans anno 1673 door d'onse met hun schip, de Experiment, uyt Tayoan waeren genomen, die voor 's Coninx reeckeningh waeren medegebracht en welckers restitutie hy dan van haer Ed^e

versocht, omdat hy bevoorens van den Engelsen oorlogh niet geweten hadde, en versweegen; twee Engelsche verklaaringen mede herwaerts gestiert wierden;

de weduwe van den overleden Bantamsen sabandar, Caytsoe (by vorige jaeren in de Bantamse brieven dickwils bekend), had de Conink nu al haer goet afgenomen en uyt haer huys geseth, daer pangeran Kiedol thans in plaats souw woonen en ook 't sabandaerschap waernemen;

't Mackauws Portugees scheepje had over de 1800 picols spiaulter medegebracht, waarvan 1000 picols, nevens parthye coper, etc. met een ander Portugees bodemtie tegens May stonden nae Cormandel gevoert te werden; en was het particulier Engels scheepje, over Malacca nae Suratta gedestineert, onvolbrachter reyse uyt de Straet Banca moeten terugh keeren om, nevens den Armenier, op Bantam 't mousson over te wachten;

de rys gold thans op Bantam over de 100 rd^s 't last en quamen geen vaartuygen van de Oost meer aan, maer een jonck met 350 Chinesen was zooeven van Aymuy daer overgekomen, 't gunt op Bantam thuys hoorde, 't welck egter, mits den oorlogh in China, slechte negotie en seer sobere prysen voor de aangebrachte goederen, jae verlies behaalt hadde; voorts sont de resident met dit vaertuygh 2000 potten with kalck, voor den fabryck geeyscht, die oock ontfangen zyn en costen / 146 : 5.

Wyders is heden in Rade van India geresolveert verscheyde invendible cleeden, stoffen, manufactuyren, veroverde Fransche goederen, etc., die al 5, 8 en 10 jaeren de packhuysen hier schadelyck hebben bewaart, by publicque venditie aan de meestbiedenden te doen vercoopen, schoon op veele van dien niet gewonnen, maer verlooren staet te werden; gelyk mede noch is ingedient de reeckeningh der kerkelyke middelen van de groote inlantsche kerken binnen deser stede van den voorleden jaere 1675 en waerby te blyken comt, dat het capitael derselver in die 12 maanden is verbeterd 663 rd^s, 10 stuyvers en mettet begin deses jaer in geheel comt te monteren rd^e 2867.

15 d^e. 's Avonts wert een vaertuygh na de retourschepen (door contrarie winden noch niet verre van hier synde geadvanceert) afgeschickt met een expres nader briefjen van haer Ed^e aan de Ed^e heeren Seventhiene tot Amsterdam, ses dubbelt, tot advertentie van de ontfange tydingen uyt de rycken van China en Japan, wesende in 't Patrias briefboek ingeschreven en na te lesen; doch dit vaertuygh door 't breken van mast en zeyl onklaer rakende en

16 d^e. voormiddags onverrichter sake terugh comende, gaet terstondt een ander zeyl chaloup met dese advysen en stuyrman weder voort en comt

17 d^e. des middags een tweede Batavische jonck van den Chinees coopman, Litsoeko, uyt Japan, medebrengende een dubbelde missive van den E. Camphuys en raet tot Nangasacky, op 14 deser ontfangen en doen in desen breder van gemelt.

18 d^e. Niet bysonders voorgevallen.

19 d^e. 's Morgens retourneert de chaloup, de Leguaan, van de retourschepen, hebbende de brieven van haer Ed^e bestelt en deselve bodems gelaten tusschen 't Menscheneters eylant en Bantam, soo datse met dese buyige contrarie Wester winden vry langh suckelen, eerse, nae 't schynt, de Straet Sunda sullen uytgeraeken.

Heden schryft de sabandaer, Ockersen, oock een briefje aan den resident Caaf tot Bantam om den Conink en pangeran Kiedol uyt haer Ed^e name bekend te maken, dat van de coubans, die de Engelschen voorgaven in d'Experiment te syn geweest, geen vermaan altoos vernomen is en hun voorgeven (behalven de tyt des oorlogs) daerin niet kan valideren; ende wyders, dat een versochte diamantslyper op Bantam staat te comen, soo haest 'er maer een borger is, die 'er genogentheyd toe heeft.

20 d°. Niet bysonders voorgevallen.

21 d°. Is in raden aan haer Ed^e overgelevert de reekeningh der middelen van de vaderlantsche kerken deser stede nae jaerlycx gewoonte en waeruyt te blyken comt, dat het capitaal derselver in den voorleden jaere 1675 door 't ophoogen van 't kerckhof als anders, boven de incomste is ten achteren geseth rd^s 152 : 40 en op primo January deses jaers in 't geheel noch quam te bedragen in effecten en gelden rd^s 8192 : 45.

22 d°. 's Morgens gaet voor de laeste besendinge deses Wester zaysoens naer Banda af de fluyt, Westervelt, met een briefje aan den E. heer gouverneur, Andries Boogaert, mitsgaders den raet tot Neira, zynde al op eergisteren geteeckent en onder dien dato by 't afgaande briefboek ingeschreven met de bylagen volgens uytwyzen van 't register; en de onderstaande provisien als nootlyckheden verder medevoerende voor deselve provincie:

69 packen diverse kleeden;

1 cas met 225 paer zyde en cattoene Japanse coussens;

3585 ₤ plat loot en 10 ₤ getwernde zyde;

6 kassen Persiaanse wyn, 8 hoet smeecken;

2 vaten Timors kryt en 72 stucx baye plancken;

100 lasten Bengaelse rys;

3 vaten pick, 2 vaten teer, 2 cabeltouwen;

2 paardelynen, 6 trossen, 4 werpanckers;

6 compassen, 4 nachtglasen, 3 ketels;

10 gesorteerde copere koockpannen, 3 slypsteen;

6 huyden pompleer, 2 baelen zeyldoeck;

2000 bossen bindt rottingh;

40 vaeten vleesch, 20 vaeten speck;

5 leggers aracq, 2 halfamen olyven oly;

10 vaten Hollantsche en 20 potten Bengaalse boter;

4 leggers Spaanse en 1 legger Rinse wyn;

30 vaeten mom, 3 vaeten haantjes bier;

3 „ Delfs en 3 vaeten Rotterdammer bier;

5035 cattys Tonequinse annys, samen..... f 35082 : 1 : 6.

23 d°. 's Morgens licht ook zyn ancker uyt dese rheed de fluyt, Duynvliet, naer Amboina, beladen voor dat gouvernement met:

15000 contante realen van achten;

104 lasten Bengaalse rys;

86 pakken diverse kleeden en 8 pakken gemaakte hemden;
 10 kassen Persiaanse wyn en 1 cas met schryfpapier;
 6 huyden pompleer, 2 paardelynen en 20 lootlynen;
 2 stucken lyck, 50 R zeylgaeren, 1 slypsteen;
 12 baelen zeyldoeck, 6 nachtglasen, 4 compassen;
 2 lont lantaarens, 4 nachthuys lampen, 10 tinne flapkannen;
 6 vaaten teer, 4 vaaten pick, 2 vaaten roet;
 24 leggers arracq. 4 potten Bengaalse boter;
 20 vaeten vleesch, 10 vaten speck;
 60 picols infantsche harpuys en 4 metaele klokken, monterende f 74827:3:12.

De missive, daer besyden met eenige bylagen aan den heer gouverneur, Anthonio Hurdt, mitsgaders den raat aan 't casteel Victoria door haer Ed^e gecarteert, is onder dato van gisteren by 't uytgaande Indisch briefboek te lesen.

24 d°. 's Avonts wert per borger jachtje, Orangie, een briefje afgesonden aan den resident, Johannes Schilhoorn, tot Palembangh, van inhout als 't selve onder huydigen dato can uytwysen: en waer beneffens ook tot provisie voor 't selve comptoir mede gaet:

869 R platloot, 1 vath mom;
 50 dunne jaty plancken, 1 aam Spaanse wyn;
 140 R Hollantsche boter, tot..... f 346:1:5.

25 d°. Is by haer Ed^e geresolveert alle de swarte gehuyrde slaven (door gebreck van volck in den oorlogh jongst als matroosen op de schepen aangenomen), die 'er noch present zyn, weder aff te dancken om dat gelt daarmede uyt te winnen.

En 's avonts outfangen over Bantam (zynde aldaer per Engels schip, den Eenhoorn, overgebracht) een briefje van den heer. Willem Volger, en raat in Suratta aen haer Ed^e, gedachtekent 15 December anno verleden en by aancoment briefboek onder dat quartier te lesen, sprekende onder anderen, hoe de Engelse anno 1675 met 5 schepen uyt Europa daer hadden aangebracht een capitaal, 't welk gegist en begroot wiert op 15 à 1600 duysent ropien; item, dat een Frans Coninx schip uyt Bombain daaglycx daer wiert verwacht.

26 d°. 's Avonts vertreeken van hier nae Japare en de Javaense Oostcust de schepen, Laaren, Experiment, Nuyssenburgh en Grootenbroek, neffens, de Snauw, en chaloupen, Granaet Appel, Egmond, Nachtegael ende een correccie onder 't gesach van den capiteyn, Jan Fransen, gedestineert om de stroopende Macassaeren langs die cust en voorts selfs tot Bima toe op te soecken, allen afbreuck toe te brengen en, des mogelyck, te ruineren, gelyck daervan op 31 January verleden staat gesproken volgens de commissie, op gemelten Jan Francen verleent, en om al sulx te verrichten, als de medegaande instructie voor zyn E. en den raat deser vloote, op eergisteren gedateert, nader comt te verthoonen, welckers voornaeme substantie cortelyk hier onder wert aangehaalt:

dat om de Macassaeren onder crain Montemerano, dain Mangappa, Gillisson' etc., op de binnen cust van Java de voornaamste plaatsen afgelopen en in possessie genomen hebbende, van daer te verdryven en, des doenelyk, te ruineren, als ook

op het verzoek uyt den naam van den Sousouhounangh Mattaram om onse hulpe dese expeditie geschiet onder 't gesach van den capiteyn, Jan Francken, en verderen raat, daertoe dan, boven het zeevolck der schepen, twee compagnien Nederlantsche en twee compagnien inlantsche soldaten, ieder van 75 koppen sterck, mede gaan;

waer met, voor eerst van hier tot Japara gekomen wesende, S^r. van der Schuyr met den resident Couper aldaer den Gouverneur off regenten ten eersten sal moeten bekend maeken;

dese macht door haer Ed^e op 't verzoek uyt den naam des Sousouhounangs is uytgeseth om de Macassaeren van hun lant te helpen verdryven, met ernstige aanmaninge, dat zy soo veel vaertuygen by onse vloot voegen, als gevoeglyk kan geschieden, om de vyanden te beter onder den wal overal aan te tasten, en zy sulx wyder te lande ook willen beschicken, want met onse macht tegens haer te landen niet dienstigh off bestendigh geoordeelt wert;

doch de Javaenen niet seer genegen off te traegh bevindende om haer devoir te lande als met UE. te acquitteren, sal men echter nae der Macassaeren toestandt en gedoente scherp vernemen en hun langs de verdestrueerde plaetsen beoosten Japara tusschen 't naauw van Madura en de vaste cust op soecken, doch alles met die voorsicht, dat men den vyandt niet als met advantage aantast en voor hun verraderye en listen sich wel wachte, dewyl meest onder den wal met kleen vaertuygh sal moeten verrichtt werden, daertoe de Javaenen party contings behoorden te verschaffen, welke anders by hun onwillicheyd sullen moeten gecocht werden, hoewel de hulpe der Javaenen te water als te lande vry nodigh wert geacht, al souw 'er ook door S^r. Couper met Chinesen, Maleyers off andere een expresse besendingh aan den Sousouhounangh om moeten geschieden, 't welck wel licht de strandt grooten en anderen heeren, die de Mayesteyt apparent van zyn ryck toestandt vry blindt houden, soudent trachten te beletten en daerom vooral met goet overlegh dient by der handt genomen, op datter doch gansch geen onlusten tusschen ons en de Javaenen ontstaan, maar door alle vrundelyckheyd onse ernst 't haren besten werde getoont.

dat nae 't delibereren met de regenten en 't verrichten tot Japara geen tyt dient versuymt de Macassaeren met hun vaertuygen allerwegen op te soeken, doch ook geen lant tochten by de hant genomen dan mette meeste voorsicht en altoos onder een vlytigh retret, sonder van de stranden off onse vaertuygen aff te treden, anders als met groote advantage; dat de vyandt, ter comste der vloot geweecken off verjaagt zynde, met alle vermogen moet werden vervolght, al was 't tot Sumbawa en Bima toe, jae selfs ook nae Macassar, indien zy de vlucht tegens vermoeden derwaerts namen, doch in welck geval van voor Bima per een chaloup van Macassar bescheyt en ordre derwegen moet werden versocht en daernae de vloote sich reguleren, 't zy dan om derwaerts over te comen off wel langs den wal weder nae Japara te keeren om van daer dan wyders met hout off anders verder herwaerts te comen, sullende onderwegen van alle de treyns goederen boekjens moeten werden geformeert tot naricht, doch 10000 R buskruyt

en 4000 ₤ loot, apart mede gaande, aan de Javaenen te coop mogen werden overgelaten, wyl men meent, dat zy van die ammunitien sober versien zyn:

verders, dat by rescontreringe omtrent Bima off elders der schepen, onder capiteyn, Herman Egbertsen, tottet exploict nae Timor uytgeseth, als dan die hun macht by dese sullen hebben te conjungeren omme met alle vermogen de Macassaeren, daarse maer te vinden zyn, t'samentlyk te ruineren: doch moet by aancomste der vloote tot off op Macassar voorts de ordre van d'Ed^e Dubbeldecop en raat aldaar werden nagekomen, gelyk vooren nochmael van zy vermelt: sullende ook by ontmoetinge der twee gesegde vlootjes by den anderen de geordonneerde raat persoonen van dese en die expeditie tot een raat gechiangeert werden en naer capiteyn, Jan Fransen, d'eerste schipper en dan nae capiteyn, Herman Egbertsen, de pl. coopman Everard van der Schuyr, en soo vervolgens de schippers en lieutenants in ordre sich voegen; en eyndelyck, dat soo by goet succes eenige voornaeme hoofden der uytgeweken Macassaeren hun wilden verootmoedigen en onder Comp^e gehoorsaamheyt ter neder stellen, daar omtrent mede de ordre van de E. Dubbeldecop op Macassar moet werden nagekomen.

En derwaerts dan ook een kleyn briefje aan zyn E. en den raat in 't casteel Rotterdam expres mede gaat, als insgelycx een missive aan den coopman en resident, Jacob Couper, alle op eergisteren getekent en neven de instructie der expeditie onder dien dato by 'tafgaande Indisch briefboek ingeschreven: doch melt dat nae Japara ten principaalen dit volgende:

hoe dat nu de vloot tot verdestrueringe der rebellige stroopende Macassaeren, by 't jonghste schryven van 5 February van gemelt. claer geraackt is en derwaerts vertreckt onder 't gesach van capiteyn. Jan Francen, 't welcke de Japaarse residenten ten eersten dient bekend gemaackt en hoe dat dese uytsettinge zy geschiet op 't versoeck uyt den naam des Coninex Sousouhounangs, door Wirat Macka gedaan, om hun te helpen gemelte Macassaeren van haer lant te verdryven, met hope, dat door de Javaanse strandtheeren dan daar beneffens ook de gerequireerde hulpe van vaartuygen en volck sal aan de hant gebracht werden, doch sulx missende en zy daartoe ongenegen zynde, moeten door ons selfs eenige vaartuygen ingecocht werden, dewyl doch daarmede en de sloepen langs den wal 't meeste zy te verrichten, gelyk hier voor by de instructie voor d'E. Jan Francen, alsmede wegen een besendinge in sulck geval na de Matteram te laten doen, al staat genoteert; dat oock met de vloot wert gesonden 10000 ₤ buskruyt en 4000 ₤ loot om aan de Javaanse regenten 't haerder defensie te vercopen of te leenen. alschoon men 'er ook niets voor quam te genieten, als zy hun maer willigh ter hulpe jegens de vyanden bethoonen en den Sousouhounangh onse wilvaardige adsistentie 't zyner dienste come te blycken;

dat ook overgaan drie kasjens met Japans goudtraet om ginder te werden omgeseth, al was 't selfs voort costende of met weynich verlies, wyl het alhier onvercopelyck zy; daertegens metten eersten weder 150 à 200 lasten zout dienen besorcht om voor Sumatras Westcust te dienen;

wesende wyders de resident Couper by zyn aanwesen in of omtrent de

oorlogs vloote gedefereert de rangh naast den president, capiteyn Jan Francen, etc. ter naerrechtinge.

Ende bestaat het gescheepte of medegaande voor 't comptoir Japara in 't jacht, Laeren, uyt:

1117 bossen Japans goudtraet;
 4030 ₤ schuytloot.... } synde voor de Javaenen, daarvan hier vooren
 10000 » buskruyt..... } staat gesproocken;
 10 packen committers kleeden;
 2 cassen rooswater..... f 21190 : 12 : 3.

item is 't geordonneerde treyns goet mede in 't jacht, Laeren, als:

4 cassen en
 1 vat met divers geweer en toebehooren;
 1000 ₤ buscruyt, 300 ₤ platloot;
 2 methaale veltstucken, 2 donderbussen;
 1 vat Spaanse en 1 vat Franse wyn, 140 ₤ boter;
 1 » mom en 1 vat haantjes bier, en wyders noch diverse ammunitien
 en gereetschappen voor den treyn, waervan veel ongetaxeert en de rest
 samen costende f 2325 : 14.

En van alle 't welcke in de afgaande schriftuyren, vooren gemelt, breder kan werden gelesen.

27, 28 en 29 d'. In dese dagen is niets remarquabels gepasseert, als dat het Wester mousson noch vry regenachtigh, buyigh en slordigh weder veroorsaackt.

Mettet eyndigen deser maent in 't schrickel jaer wert .. opgebracht,
 hoe alhier in February zyn aangekomen een aantal van 53 stucx
 vaertuygen uyt verscheyde omleggende plaetsen, t'samen
 bemant met 255 copen, te weten:

2 vaertuygen van Palembangh met 11 mannen en 2366 picols en 97 cattys peper.

1 van Arosbaya met 6 mannen, 9¼ lasten rys en 8000 stucx kneppel suiker.

1 » Lassem met 6 mannen, 5 lasten rys, 800 stucx oude clappus en 2 lasten zout.

8 » Tegaal met 28 mannen, 34¼ lasten rys en 600 bossen pady.

1 » Lampon met 6 mannen en 2000 stucx oude klappus.

2 » Malacca met 10 mannen, 15 lasten taruw, 6 corgies salempourisen, 2 corgies guinees lywaat, 8 corgies cassa Bengale en 16 corgies tapechindos.

15 stucx vaertuygen, die transportere.

15 stucx vaartuygen, per transport.

3 vaartuygen van Sedajoe met 24 mannen, 50 lasten rys en 57 lasten zout.

1 van Sumor met 4 mannen en 500 bossen pady.

1 » Madura met 6 mannen en 4 lasten rys.

2 » Dermajoe met 9 mannen, $1\frac{1}{2}$ lasten rys, 1200 bossen pady en 200 stucx plancken.

3 » Samarangh met 24 mannen, 7000 stucx oude pinangh, 20 matten, 7 lasten rys en 1250 bossen pady.

2 » Bencalis met 12 mannen, 7300 stucx visch kuyten, 100 cadjangs en 2 picols wax.

4 » Packalongen met 16 mannen, $5\frac{1}{2}$ lasten rysen 15 nesten met ysere pannen.

1 » Craoangh met 4 mannen, 200 bossen pady en 2 picols Javaanse toebacq.

2 » Johor met 14 mannen, 1050 stucx cadjangs en 500 stucx visch kuyten.

6 » Cherita met 24 mannen, 12500 stucx oude klappus en 47000 stucx oude pinangh.

13 » Bantam met 52 mannen, 17000 stucx pees pada, 600 stucx swarte zuykeren, 3700 stucx aarde potten en tresellen, 12400 stucx oude klappus, 500 potten kalck, 4000 stucx grove schootels, 237400 stucx oude pinangh en 5 picols radix China,

t'samen 55 stucx diverse vaertuygen, welcke in 't generael hier hebben ter merckt aangebracht:

82 $\frac{1}{2}$ lasten rys;	500 potten met kalck;
15 » tarrouw;	4000 stucx grove schootels;
59 » zout;	17000 » pees pada;
3150 bossen pady;	15 nesten ysere pannen;
2366 picols en 97 cattys peper;	20 stucx matten;
5 » radix China;	354400 » oude pinangh;
2 » Javaanse toebacq;	37700 » » clappussen;
8600 stucx diverse zuyker jaty en sombar;	200 » jaty plancken;
7800 » visch kuyten;	6 corgies salempourisen;
1150 » cadjangs;	2 » lywaat;
3700 » aerde potten en tresellen;	8 » cassa en
	16 » tapechindos.

Waertegen weder zyn afgegaan 29 vaartuygen, cleyn en groot, na de volgende quartieren:

4 vaartuygen naer Palembangh met 70 rd^s aan porceleynen, 80 rd^s aan radix China, 20 rd^s aan candy suyer, 176 rd^s aan mom, 1500 rd^s aan contanten en 750 rd^s aan amphioen:

3 naer Samarangh met 60 rd^s aan kleeden en 50 rd^s aan contanten;

1 » Cheribon met 50 rd^s aan contanten en 20 rd^s aan kleeden;

5 » Packalongen met 230 rd^s aan kleeden;

3 » Zedajoe met 860 rd^s aan kleeden en 755 rd^s aan amphioen;

14 stucx vaartuygen, die transportere.

14 stux vaertuygen, per transport.

- 1 vaertuygh naer Ternaten met 300 rd^s aan kleeden en 50 rd^s aan gouddraat ;
- 1 naer Tegaal met 360 rd^s aan kleeden ;
- 1 » Chiassem met 12 rd^s aan contant en 6 rd^s aan out yser.
- 1 » Sumor met 20 rd^s aan kleeden ;
- 1 » Lassem met 160 rd^s aan kleeden ;
- 1 » Bouton met 640 rd^s aan kleeden ;
- 1 » Madura met 140 rd^s aan kleeden ;
- 1 » Javana met 15 rd^s aan staaf yser en 15 rd^s aan amphioen ;
- 1 » Arosbaya met 340 rd^s aan kleeden ;
- 1 » Bantam met 32 rd^s aan mom ;
- 2 » Grissee met 90 rd^s aan kleeden ;
- 1 » Bencalis met 120 rd^s aan out coper ;
- 2 » Malacca met 95 rd^s aan kleeden, 200 rd^s aan wyn en 136 rd^s aan mom ;

t'samen 29 stux vaertuygen, dewelcke in 't geheel hebben medegevoert :

70 rycxdaelders aan porceleyen ;	1520 rycxdaelders aan amphioen ;
6 » » out yser ;	1592 » » contanten ;
15 » » staafcoper ;	200 » » wyn ;
344 » » mom ;	50 » » gouddraat en
80 » » radix China ;	3115 » » kleeden ;
20 » » candy suyker ;	somma 7012 rycxdaelders.

Behalven welcke noch 4 vaertuygen ledigh zyn weggegaan, die niet als een pascedulle hebben medegenomen.

Na de opgevinge des dootgravers zyn dese maant hier ter steede overleden en met kennisse ter aarde gebracht :

- 38 Comp^s dienaeren ;
- 3 borgers ;
- 2 Duytse vrouwen ;
- 2 » kinderen ;
- 4 swarte mans ;
- 7 » vrouwen ;
- 20 » kinderen ;
- 7 slaven en slavinnen ;

t'samen 83 overledene.

Waertegens wederom in de kercken deser steede in de Christelyke gereformeerde religie zyn gedoopt geworden :

- 8 Nederlantsche kinderen ;
- 14 inlantsche kinderen der Portugeese gemeente en
- 15 d^{os} der Maleytse gemeente ;

t'samen 37 gedoopte.

Gelyck mede alhier in de voormelte kercken zyn getrouwt:

5 Comp^s dienaeren;

3 borgers;

7 Mardyckers, inlanders en

2 slaaven;

t'samen..... 17 paaren getrouwde.

By den E. baillieuw, Jacob Casenbroot, en lantdrost, Vincent van Moock, zyn dese maant gevisiteert de volgende verongeluckte menschen;

3 February, een jongh gebooren kint, in de stadts burgwallen doot gevonden;
5 " item een kint van den Chinees, Kianko, omtrent 2 jaer out, in de burghwal verdroncken;

14 " Hendrick Janssen van Emden, borger en slachter, aan de mont van de rivier Angiol met zyn praau omgeslagen en verdroncken;

22 " Sara van Barn, slaaf van intsche Awangh, die, amock gespeelt hebbende, als doen doot geslaagen zy;

29 " Soeta Bandera, Javaen, die in de boeyen amock gespeelt had en van den cipier in de boeyen doen dootgesteecken was.

Ende is by gecommiteerde van den achtbaeren raet van justitie deses casteels doen executeren:

Hendrick Markussen van Amsterdam, kettingganger, over dat een corporaal, die de wacht over hem had, met een mes twee wonden toegebracht heeft, gegeesselt en met een gloeyendt swaardt kruysweegs over de rugh geslagen en boven zyn vorigh bannissement noch andere 10 jaeren nae Banda versonden, om aldaer aan de gemeene wercken in de kettingh sonder loon te arbeyden.

Buyten Batavias steede in de Ommelanden zyn dato deser, volgens opgeven van den capiteyn, Fredrick Hendrick Muller, bevonden te remoreren een aantal van 4135 Javaenen, alle manluyden, verdeelt, als volgt:

697 by de schans Jaccatra;

350 by de rivier Crocot;

489 buyten de poort Uytrecht;

915 buyten de poort Diest en

1702 by diverse particulieren,

t'samen..... 4135 Javaanen.

Maart Anno 1675.

Primo 1 en 2 Maart. Niet bysonders voorgevallen.

3 d°. Is in rade van India op 't gedaene versoeck der borgers, ofse wederom naer China mochten equiperen, verstaan hun de vaert op Canton noch toe te staan, maer naer Hocksieu selfs voor de Comp^e alleen dit jaer besendinge te doen.

4 en 5 d°. Isser niet notabels voorgevallen.

6 d°. 's Morgens verseylt nae Japara tot afhael van houtwercken voor eerst de fluyt, Cattenburgh, eenlyck met een briefje van haer Ed^e aan den coopman en resident, Jacob Couper, gisteren avont geteeckent en van volgende substantie:

dat verhoopt wert het schryven per vlootje onder capiteyn, Jan Francen, wel sal ontfangen en achtervolght wesen; en dat voor eerst tot afhaal der gereede houtwercken weder zyn aangeleyt de schepen, Goylant, Saxenburg, Peguw en Cattenburgh, waarvan 't laaste nu voor af gaat en de andere drie in corten mede staen te volgen, sullende nae desen, dewyl men hier present al redelyck wel van timmerhout sal voorsien wesen, met den verderen incoop van dien wel mogen werden gesupercedeert tot naarder ordre, niet dan den eysch voor d'equipagic besorgende, te meer ook alle deselve zedert 2 à 5 jaeren herwaarts vry in prys zyn comen te steygeren; dat met de volgende schepen 10 à 12 picols amphioen sullen werden gesonden om te vercopen, wylse hier thans ruym in voorraat en in slechte demande is, waarvan dan 't rendument en bevindinge ginder metten eersten sullen verwachten; item een lyste van sodanige goederen, als daer best gewilt en door vreemde negotianten meest aangebracht werden, tot narichtinge, verhopende wyders, dat door de Macassaeren op de Javaanse cust geen meer gestroopt, maer alles in goeden standt gebleven sal zyn, en dat de vorige geordonneerde 150 à 200 lasten zout voor Sumatra's Westcust met eerste gelegentheyt sullen werden besorght.

Namiddags is door d'E. heer Pieter van Hoorn in Rade van India overgelevert de reeckeningh der Batavische gemeene armen middelen, soo als deselve eergisteren door diaconen in de groote kerck deser stede, ten overstaan van zyn voormelte E. en gecommitteerdens, is gedaan en waerby te blyken comt, dat het capitaal derselve in het verleden jaar 1675 (Godt betert) zy ten achteren geraackt 5682: 51 1/2 rd^s ende op ultimo December lestleden in 't geheel noch quam te bedragen rd^s 62865 1/4.

Zynde wyders aan de opperhoofden van de fluyt, Janskerke, voor gedaane uytreyse van de camer Zeelant in $8\frac{1}{2}$ maanden op hun versoeck toegeleyt de $\frac{1}{2}$ premie.

7 d°. 's Avonts gaat van hier nae Japara de fluyt. Goylant, medenemende ... picols off 1450 R amphioen tot / 2943:5:14, besyden een briefje van huydigen dato aan den resident, Jacob Couper, van advis, dat met Saxenburgh eenige geschilderde doecken staan te volgen om voor 't geen se sullen mogen gelden tot preuve vercocht te werden; item dat partye clappas en djarack oly voor Batavia moet werden ingecocht, doch met die voorsicht, datse in de ordinarie prys niet en come te steygeren, gelyck ook met alle gelegentheyte eenige jonge koebeesten voor Comp' hospitaal alhier dienen besorght tot weder afschryvens toe.

Heden bekomen ook per twee diverse Javaanen vaertuygen twee briefjens van den resident, Willem Caaff, tot Bantam, gedateert 4 en 6 deser, beyde van volgende inhoud; die van den 4^{den}:

hoe, dat hy den 12^{den} February de vertrockte retourschepen van verversingh hadde versorght, maer door last van pangeran Kiedol al wederom was verhindert 4 koebeesten voor deselve te mogen uytvoeren, om reden en op pretext, dat de versochte diamantslyper van hier daer noch niet quam arbeyden, hoewel men twyfelde, off dit verboth van den uytvoer der beesten (als sonder Coninx ordre geschiet) denselven al aangenaam soude wesen, onthoudende sich de Mayesteyt noch met keey Aria Monjaja aan de Duysent Eylanden; en wiert gerucht, dat 's Coninx opperpaep, Chee, met een der Macassaerse Coninginne souw hebben geboeleert, waerover men hun beyde by provisie in hechtenis gestelt hadt;

't Chinees jonckje van Aymuys ladinge bestondt uyt 210 kisten goudtraat, parthye alluyn, groff porceleyn, ysere pannen, Chinees papier, quitassollen, thee en andere crameryen; item die van 's Coninx scheepje, voor 12 dagen uyt Manilha geretourneert, in 30 rd^s contant, 100 picols toebacq, 12 picols schilpadtshoorn, etc., hebbende ginder een goede negotie gehadt en daervan omtrent 25 duysent contaente Spaanse realen voor den Conink medegebracht; na men ruchte, soude in de stadt Manilha een groote brandt geweest en daarby de ingesetenen wel 100 duysent rd^s verlooren hebben;

de jonge Sulthan van Bantam was uyt Mocha over Suratta per 't Engels schip, d'Eenhoorn, weder thuys gekomen en de brieven daer met van den heer Volger voor haer Ed^e door den resident doenmaels door adresse van den sabandar Ockerse al herwaerts bestelt;

over dese terugh comste van den jongen Sulthan waeren de Javaenen seer verblyt; en deselve, soo door zyn vader aan de Duysent Eylanden, als door alle de grooten, met een groote statie van vaertuygen ingehaelt en in 's Coninx palley verwelkomt;

de 200 rd^s, by d'onse in Suratta aan den Bantamsen Javaan, Ratoe Bagus Soeta, verstreckt, stondt hy eerstdaags aan den resident weder te restitueren en waerom d'originele obligatie ook wederom versocht wierdt;

de Suratse ladinge van gemelten Engelsen Eenhoorn bestondt uyt 260 packen diverse Suratse kleeden, zyde chindos, goude allegias, etc., 50 picols poetsioek,

30 picols comyn en 12 packen galnooten, etc., waarvan de tarwe door den Batavia's borger, S^r. Abraham Wys, tot 55 rd^s 't last opgecocht was; deselve Eenhoorn is nae 't Patria gedestineert, maer van desselfs vertreck noch niet sekens te seggen; en 27 February oock noch een Engelsche particuliere hoecker uyt Bengale op Bantam aangelant met 50 picols amphioen en 25 lasten rys, met advis, datter noch twee Engelsche schepen, waarvan 'er ook al een in de straat Sunda was, dagelycx stonden te volgen; maer lagh de amphioen soodanigh in 't voet sant, datse voor geen 110 rd^s 't picol con werden vercocht en de Suratse t'eenemaal ongewilt bleef;

seeker soldaat, Jacob Grobbelingh, van Oostende, voor 12 à 14 dagen per Javaan op Bantam gekomen, versocht den resident per de verversingh prauwen aan de retourschepen, die hy sich had laeten ontvaeren, te mogen werden bestelt, maer was, in plaetse van dien, doen na 't Coninx hof gelopen om sich te laeten besnyden, doch, geen grooten daer juyst by de hant zynde, was door behulp van sekeren getornden metselaer voor de somme van 20 rd^s weder in handen gekregen en nu nevens desen geslooten herwaerts overgestiert;

bintrottangh konnen op Bantam present niet bekomen, wyl de pangerans Kiedol en Loor die alle selve opcochten om voor haer reeckeningh met de Chinesen, Portugesen, Deenen, etc. nae China te versenden.

Volgt nu het 2de Bantams briefje van den 6^{den} Maart.

't Engels schip, d'Eenhoorn, was nu gerepareert en vast gestelt tegen 20 à 25 deses te sullen repatrieren, maer om de laatheyte des mousson vreesde de capiteyn, dat hy 't eylant Mauritius souw moeten aendoen; en had ook zyn dienst tot bestellinge eeniger brieven aan haer Ed^e doen presenteren; met een Javaans vaertuygh was daer van Japara tydingh gebracht, hoe de stroopende Macassaeren van Grissee weder de vlucht hadden genomen en 5 onser, nevens een Deens scheepje, daer ter rhee de hadden gelegen; doch golt de rys gints om de Oost noch 70 rd^s 't last.

8 en 9 d^e. Niet bysonders voorgevallen.

10 d^e. 's Morgens vertreckt de fluyt, Saxenburgh, naer Japara, eenlyk met 12 packen diverse kleeden, kostende / 11937:19:2, en een kleen briefje van haer Ed^e aan den coopman, Jacob Couper, gisteren avondt getekent, eenlyk meldende, dat men hoopt dese doecken een goeden prys sullen behaelen, doch geen groote winst konnende afwerpen, evenwel voor 'tgeense gelden mogen van de handt dienen geseth; en tot de assen van een onderhantsche wint saegmoolen alhier 2 groote jaty balcken besorcht, die goet en gaef zyn van 50 voeten lanck.

's Middags krygen per Javaans vaertuygh wederom een kleyn briefje van den resident, Caaff, tot Bantam, eenlyk meldende, dat hy by een advyse van den convoyer der retourschepen van Anjer had verstaan, dat deselve niet wel op condon komen, waerom met wat verversingh was versorcht, doch 't uytvoeren van beesten noch verboden en pangeran Kiedols dagelycx aanhouden om den diamantslyper even sterk: de Conink bleef noch aan de Duysent Eylanden, maer de jonge

Conink had zyn logement uyt het hof by desselfs voor desen verlaten wyfs moeder, Ratou Ouby, genomen.

Voorts is heden by haer Ed^e op de klachten van de pachters der sury tuynen, die door 't hooge swaere gevallen water ten meerendeelen bedorven waeren, goet gevonden (na dat alvorens derwegen inspectie zy genomen) deselve sury tuynen den 50ten deser op nieuw weder te laeten verpachten voor de rest van dit lopende jaer.

Seker Maleyts vaartuygh, dese namiddagh van Java's Oostcust hier aangekomen, heeft de anachoda van 't selve wegens den toestant der rebelle Macassaeren, als anders, het volgende aan den sabandaer Ockersen gerelateert; hoe hy, anachoda Soutana, over 8 maanden van Jamby nae Grisse was vertrocken om van daer naer Passir over te steecken; doch van Grisse naer Jotan daer dichte by vaarende en zyn gillioen daer latende, hadden de Macassaeren, terwyl hy na Rimbang vertrocken was, hetselve verbrandt; op zyn wederkeeren vont hy daer dain Mamongon, crain Montemerano, crain Gilisson, crain Panaragan, dain Mangappa, Lomo Tibon en Radja Wasja's soon met omtrent 700 Macassaeren en 400 Bougis, nevens 1000 Maleyers onder Intche Amar, te samen met 150 vaertuygen hadden Grisse verbrandt; item oock Surabaya en waeren de negorien Sampan, Madura, Sumenap, Arosbaya, Sedekary, Gombongh, Godonbato en Passourouan, voorts alles, wat 'er omtrent en opwaerts was, hun voort, sonder tegenweer te thoonen, toegevallen, hebbende in de negorye Domongh haer generale rendevous en sterckte, zynde deselve hoofden voorsien geworden, met het chiap ende credentie van den pangeran Depaty Anum, oudsten soon van den Mattaram, naer het verthoonen van dewelcke iegelyck sich hadde stil gehouden; zynde nu 16 dagen voorleden van opgemelte rovers ende voornoemde negorye Sedekary met een gecochte contingh ontvlucht en op Rimbang geraackt, daer gesecht wiert, dat de Javaanen, 10000 sterck uyt Mattaram in aftocht geweest zynde en verstaan hebbende, dat de pangeran Depaty de Macassaeren gequalificeert had, weder terugh getogen waeren; voorts was hy, anachoda, sonder Japara aan te doen herwaerts aangestevent; en heeft de voorsz. Maleyer hier en boven gerelateert, dat de pangerans van Madura, Chiampa, Zurabaya, etc. hun voor den pangeran Depaty verklaart, maer dat de andere grooten, om de West gelegen en waeronder de voornaamste die van Cheribon, gesecht hadden de zyde van den Sousouhounang te willen houden; en soude de oorsaek van pangeran Depaty's rebellie en dat hy de stroopende Macassaeren tot hulp geroepen hadde, wesen, omdat de Sousouhounangh zyn jonger soon, den pangeran Probatarany off Singasary, tot de croon wilde doen succederen.

11 d^o. Niet bysonders voorgevallen.

12 d^o. 's Avonts gaet met het Armeens Moorsch scheepje, 20 January verleden uyt Suratta hier gekomen en nu wederom nae huys keerende, een briefje aff aan d'heer commissaris, Willem Volger, en raet aldaer met sodanigen inhoud, als 't afgaande briefboek onder huydigen dato can uytwyzen, gelyk mede te deser tyt per borger chaloup naer Palembangh wert afgeschickt een missive aan den resident, Johannes Schilhoorn; en insgelyckx over dien wegh oock eene aan den resident, Gerrit Poth, tot Jamby, almede dato deser by 't briefboek te vinden.

13 d°. Is op 't versoeck van den borger capiteyn, Abraham Struys, denselven geaccordeert (vermits de vaert nae Hocksieuw in China ditmaal wegen de Comp^e selve is voorgenomen te doen) syn scheepje nae Arracan ten handel te mogen senden.

14 d°. 's Morgens vertreckt het jacht, de Sampson, voor de laatste besendinge uyt dese rhee de naer Macassar met een missive van haer Ed^e aan den E. Wybrand Dubbeldecop en raet aldaer, op gisteren geteeckent en ingeschreven, nevens een inladinge van de volgende coopmansschappen ende nootlykheden:

4000 rd^s aan contant payment;

70 packen diverse gesorteerde cleeden;

25 paer zyde en 150 paar cattone coussen;

50 ₤ Hollants gaeren, 20 ₤ Bengaelse nay zyde;

8 packen met 2240 stucx hier gemaecte hemden;

4 stucken sergie;

1 ysere ballance en 300 ₤ yser gewicht;

6 paer pistolen met holsters, 1 pot lynsaat oly;

20 vaten vleesch, 10 vaaten speck;

3 " booter, 3 vaten pick, 4 vaten teer, 1 vat harpuys;

5 leggers Spaanse wyn, 5 halve leggers azyn;

24 " gesorteerde aracq;

4 halfamen brandewyn en 4 d^{rs} olyven oly;

80 stucx jaty affuyt en 550 stucx breede kistplanken;

250 " gesaagde deelen, 1 cas met papier en schryftuygh, voorts parthye equipagie cleenicheden, etc.;

8 hoet smeeckolen, 50 stucx knies houten;

50 lasten rys;

5 cabeltouwen, 3 paardelynen, 7 trossen etc., samen tot f 59376 : 19.

15 d°. 's Morgens retourneert uyt de Straat Sunda 't schip, 't Goet Begin, hebbende de drye laatstgenoemde vertrocke retourschepen nae veel suckelens op 27 voorleden maants tusschen 't Princen eylant en de vaste wal van Java tot in ruym zee geconvoeert, gelyk de respectieve hoofden dier vloote by een klein advisje van dien selven dato haer Ed^e neven desen ook hebben geadverteert, hoe datse den 10^{den} February de generaele papieren aan boort gekregen, den 23sten d^o eerst de hoek van Bantam boven geseylt en doe al een man verlooren hadden, doch was 't volck anders redelyck gesont, maer de Voorsichtigheyt een weynich met leccagie gequelt; hun beraemde zeynbrief stierden se mede herwaerts en hadden van dit convoy schip alle contentement genoten.

16 d°. 's Morgens erlangen per Javaens vaertuygh weder een briefje van den resident. Caef, tot Bantam, eergisteren gedateert, van volgende advis: hoe daegs te vooren een Engels scheepje daer uyt Bengale was aengelant met parthye kleeden, amphioen en tarwe, en tydinge, hoe een onser schepen op hun vertreck tot Bellesoor mede nae herwaerts gereet lagh en de Deense natie in gemelte Bellesoor, op een assistent nae, alle waeren overleden.

d'Engelsche Eenhoorn, met 250 stucken calliatourshout, 200 picols confyte gember en voorts peper volladen, stont tegen 25 deser naer Engelant af te gaan, hebbende die vrunden van 40 duysent contante rd^s aan den Sulthan voldaan en bleven nu noch 50 duysent rd^s aan denselven schuldigh tegens 2 per cento 's maents; ook hadden de Deenen tot denselven intrest van den Sulthan weder 5000 rd^s gelicht, maer de Francen mosten noch wel 24 duysent rd^s van den Coninck hebben, die hy niet eer wilde betaalen, voor dat zy daer weder schepen aankregen;

de Conink was thans op Pontangh, hebbende op voorbidden van zyn soon den opperpriester, Chee, van de blaam van boelagie met de Coninginne weder gelibereert en om de schade, die de overvloed van rotten aan het rysgewasch deden, geordineert, dat yder manspersoon binnen 50 dagen 10 stucx rotten moste dootslaen op verbeurte van 15 realen;

5 à 6 vaertuygen waeren daer met rys, pady, houtwerken, etc. van Javas Oostcust aangebracht en van Batavia door de Chinesen 100 kisten coper, dat tot 19 rd^s 't picol wiert verkocht;

't particulier Engels scheepje van Mr. Campton wiert thans vertimmerd. 't gunt hunnen Egel mede schortede, maer het ander bodemtje, verleden jaer van Madras gekomen, stondt tegens half April met 1400 picols spialter, 500 picols coper, parthye peper, gout, etc. weder na Cormandel te keeren:

10000 Spaanse realen van seecker Moorseh coopman, Sedemina, met Coninx scheepje uyt Manilha gekomen, had de pangeran Kiedol in arrest genomen tot seekere 5000 rd^s, die de Coninck al voor lange aan een Jenemarka nae Portenova mede gegeven had, weder souden voldaan zyn; en had gemelte pangeran Kiedol al weder aan den resident laeten versoecken om met een diamantslyper van Batavia te mogen werden geaccommodeert.

Heden wert hier door eenige Mardyckers en Javaanse vissers gerelateert, hoe zy omtrent Ontongh Java, hier dichte by, op seker riff hadden gevonden een doode visch, groot nae haer seggen wel 12 off 15 vademen (wesende nae allen schyn een Walvisch off Noortcaper), en veel smeer off spek door hun daer aff gehaelt en een kakebeen van deselve hier in de stadt gebracht, bevonden wel 15½ voeten langh te zyn; waer dese gast nu vandaen gecomen is, connen niet wel weten off vernemen.

's Avonts al laet verschynt het jachtje, de Bocq, van Sumatra's Westcust, met een cargasoentje van:

695 teyl, 3 maes ingecocht gout in een kisje;

288 bhaeren, 165 cattys swarte peper;

94 6 camphur Bharos, kostende / 52627:6:7.

En besyden dien een missive van d'E. commandeur, Jacob Jorissen Pits, en raet tot Padangh aan haer Ed^e, gedateert 24 des afgeweeken maents February, neffens eenige bylagen, daertoe behoorende, met tydinge, dat die van Oulaccan en Cottentenga hun dickwils noch al vry onbehoorlyk, jae rebelligh aenstelden, soo dat al weder eenigh crygs macht om hun onder bedwangh te houden vry nodigh scheen, te meer de sieckte onder ons volck daer ter custe althans oock vry

grasseerde; en van de Sillidase goutmynen wert weder seer divers geschreven en niet groots van gehouden, soo lange de beter, langh beloofde effecten sich niet en verthoonen.

17 d°. Syn in Raede van India geapprobeert vyf criminele processen, by heeren schepenen deser stede gevelt jegens de volgende misdadigers:

tegen Tsinko Chinees, om over brandt ende moort, in de stadt begaan, de handen afgekapt, met vier gloeyende tangen genepen en dan voorts levendigh verbrandt te werden;

Riack van Baly, om over begaene moort aan zyn meester de handt afgekapt, met gloeyende tangen genepen en voorts levendigh gerabraackt te werden;

Capal Bodongh en Capawongh, alle van Baly, mede over die moort aan hun lyfheer ter doot gerabraeckt en dan op een radt geseth werden, zynde de vierde, Salamath, om zyn jonckheys wille van de doot in een eeuwich bannissement gepardonneert;

Caliki van Baly, om over moort, aan zyn meesters begaan, mede gerabraackt, doch nu by mitigatie van haer Ed^e aan een galge gehangen te werden;

en Ragil van Damack, om over slaaven en buffel diverly mede aan een galge ter doot gebracht te werden: en welke swaere executie dan 20 deses effect te sorteeren staat.

18 d°. Namiddagh krygen per inlants vaertuygh over Bantam een missive van den resident, Gerrit Poth, tot Jamby aan haer Ed^e de dato 21 January deses jaers, meldende van een seer hogen watervloet, die daer 5 weecken langh hadde geweest, waerdoor al 't rysgewasch bedorven en sulx van dat graan groot gebreck was; oock had de pangeran Depaty, Orangiou Chilibarou, om 't gebrek van gelt gepermitteert Spaanse munt aldaer te mogen slaan, 'tgunt men sustineerde niet langh standt houden en veel valscheit medebrengen souw.

19 d°. 's Morgens vroegh comt uyt Bengaelen hier aen 't jacht, 't Wapen van Batavia, medebrengende:

15 packen of 1972³/₄ ₤ florette gaeren;

39 " diverse kleeden en lywaeten;

17586 ₤ caatchia;

8 packen of 1214 ₤ Cannacoelse zyde;

4000 stucx goenys in 400 bossen;

200 " Bellesoorse ysere hoepen in 20 bossen;

61 vaeten met 18100 ₤ Bengaals speck en

600000 ₤ ofte 200 lasten rys, samen tot..... f 50902:15.

En daerby een largo missive van d'E. heer directeur, François de Haze, en raet tot Ougly aen haer Ed^e, gedagteeckent 15 January, met een nader appendix van gemelte zyn E. uyt Bellesoor dato 3 February, behelsende al sulx, als deselve onder dat quartier by het aencoment briefboek can verthoonen.

's Middags krygen per Javaens vaertuygh een briefje van gisteren, door den resident Kaef tot Bantam herwaerts geschreven, met advis, datter een jonckje met Chinesen en Maleyers van Jamby; item een burgers hoekertje van hier was aangeweest en weder vertrocken, gelyck oock een particulier genaemt Engels scheepje

en een Nederlands schipper van Bengalen overgecomen met parthye rys, boter, photassen en amphioen: en stondt 't Engels schip, d'Eenhoorn, d'aanstaande weeck precis naer Engelant voort te gaan.

Heden krygen ook door eenige inlanderen mondelinge tydinge van Japara, hoe onse vloot onder capiteyn, Jan Francen, daer wel aangecomen en by de Javaenen seer welkom soude geweest zyn: doch wat verder den toestandt der Macassaeren als anders belanght, sullen in desen by ontfangh van advisen onser opperhoofden naeder vermaan doen.

20 *d.* Heden is aan den anachoda, Kunsianqua, 15 verleden maents van Canton in China hier aangekomen met een brief van den soone van den Onderconink, Pinglamongh, aan haer Ed^e, op zyn gedaene versoeck en na 't out gebruyk van de eerste jaerlyxe aancomende jonck uyt China verstaan de thol van zyn medegebrachte coopmansschappen te remitteren en quyt te schelden, te meer de Comp^e ofte onse borgeren in dat ryk tot noch noyt met thollen en zyn beswaert.

Wesende verder, in plaets van den overleden burger, Thomas Engels, wederomme tot secretaris van 't collegie der boedel meesteren van Chineese en andere sterfhuysen binnen deser stede weder geelingeert de notaris, Jacobus Bolswaert, van Enckhuysen.

's Avonts gaet noch nae Japara 't zeyl de fluyt, Peguw, sonder eenige goederen of brieven mede te nemen, maer alleen een hout last over te haelen.

21 *d.* 's Morgens vertreckt nae 't eylant Mauritius 't hoekerbooth, de Goutvinck, met de volgende benodightheden voor die commanderye:

4 packen diverse kleeden, 12 R Hollants gaeren:

515 R witte poeyer suycker, 4 groote ysere pannen;

22 sackjes met diverse thuyn saden;

2 gantangs cadjangs en 2 *d*^{os} boontjes om te sayen;

2 halve leggers Spaanse wyn, 2 half amen olyven oly;

1 vath mom;

7 leggers araeq;

8 lasten sout, een half last tarwe;

14 R rys, 15 R Hollants lym;

40 bossen rottangs, 50 stuex Johoorse cadjangs;

8 backen met pisangh en siriboa planten;

100 stuex oude en uytgeschooten clappussen tot. f 2999:—:14.

En daerby een missive van haer Ed^e aan den commandeur, Hubert Hugo, en raet, op gisteren geteeckent en by 't afgaande briefboek te vinden.

22 *d.* Niet bysonders voorgevallen.

25 *d.* 's Morgens al tydigh paresseert hier 't jacht, de Schelvisch, direct van Ceylon, inhebbende:

60 lasten of 90000 R tarwe:

100 vaten of 8000 R canneel, kostende met 12 alcativen en 4 Persiaanse paerden, verleden jaer door d'heer superintendent, van Goens, ongetaxeert nae Batavia medegenomen. f 8138:2:8.

Ende medebrengende een largo brief aen haer Ed^e alhier, door d'heer gouverneur, Rycklof van Goens de Jonge, en raet uyt Colombo geschreven in dato 15 met een appendix van 14 en een nabriefje van den raet uyt Gaele de dato 17 February; item twee copie missives, door gemelten heer gouverneur en raet aan de Ed^e heeren 17^{den} in 't Patria geschreven den 28sten December 1675 en primo February 1676, met niet weynige vordere bylagen en documenten, daeraan gehoorende, als onder anderen een translaet briefje van seecker inlander uyt Tutucorin, den 29sten January deses jaers aan haer Ed^e gecarteert, gelyk by den inhoud derselver en de registers in 'taencoment briefboek op zyn plaets can werden gelesen, verhalende onder anderen, hoe de eerste gepretendeerde priis van Matule, 16 Augustus passado met Sparendam van hier terugh naer Ceylon gesonden, aldaer tegen den nieuw genaamden Matulesen pretendent gehooft wesende, bevonden was een bedrieger en lantloper, hebbende op geene voorgestelde vraagen eenigh suffisant bescheyt konnen geven en wyders selve, als overtuyght en ondeckt, den anderen of nieuwen voor wettigh prince verklaert etc.: wyders oock, hoe de beruchte Singalese dessave, Tumeron (een der voornaemste hoofden van Ragia Singa en die noch den voorleden jaere d'onse met zyn leger de schans Billegamme krachtelyk had helpen doen overgeven), uyt vreesse van door den tirannigen Coninck mede met een wreede doot te sullen beloont werden, om zyn leven te bergen met een klein gevolg uyt de vier en seven Corles in Comp^s handen tot Colombo overgekomen was, met verder bericht, dat zyn macker, de opperveltheer en dessave van Oeva, soo gelukkig niet geweest, maer door ordre van Ragia Singa swaer gevangen geset en in eene nauwe bewaring was; 'tgunt de saake van Ragia Singa eenmael wel mocht doen verkeeren; doch schyndt de toestand dier volkeren vry verwarret, althans te begrypen.

Ook hadden aan de overcust van Madure de Visiapourse Mooren nu de landen van Tansiouwer weder 't eenmael bemachticht, dat de Neyk van Madure zyn saecken heel deede vervallen, gelyk oock dan de Teuver ende verdere revolten in die quartieren alomme by Nagapatnam niet dan van groote verwerringe, bederf der landen en onderlinge overhoop legginge gehooft wierdt, werdende de verdere tydingen van Suratta, Mallebaer en Cormandel onder die quartieren selfs by voorval mede vermelt.

Hebbende wyders de E. commandeur, Jacob Lobs, haer Ed^e nevens desen met een particulier letterken zyn lange succelinge voyagie uyttet Patria en eyndelyke aancomst op Ceylon mede genotificeert.

24 d°. Niet bysonders voorgevallen.

25 d°. Namiddagh krygen per Javaens vaertuygh door seecker Deens assistent een briefje van hunnen resident, Joan Joachim Pauli, aen haer Ed^e uyt Bantam op gisteren geschreven, van inhoud aldus

Edele, erentfeste, hoogh achtbaere, manhafte, welwyze, voorsienige, genereuse heeren.

Met de aencomste van 't schip, het Claverbladt, toebehoorende seeker Moor, Micca Marka, die op heden hier van Cormandel gearriveert is, ben

ick door brieven van den Ed^e heer Gouverneur, Sieuwaert Adelaer, geadverteert, dat seecker persoon, Johan Hendrix Schutte, voor desen in onsen dienst zynde, naderhant hier op Bantam door den Sulthan van Bantam per force van ons is gelicht en op een van syne schepen is gestelt, volgens de door UEd^e aan hem verleende zeebrief naer Cormandel is vertrocken, alwaer hy 't gemelte schip van Madras naer Bengaele sonder ordre van den Sulthan versonden heeft, 't welke aldaer verongeluckt is ende waerover gemelte persoon, van Madras absent geworden zynde, zich naer Nagapatnam onder UEd^e respective hoofden aldaer in bescherminge begeven heeft en aldaer soeckt te continueren; door dien dat gemelte persoon, niet aleenigh d'E. Comp^e van Deenemarcken zeer veel aen goederen heeft vercort, maer bovendien zyn Coninklycke Mayesteyt van Deenemarcken aen haere Mayesteyts respect en glorie alle diligentie aangewent om die te verkleynen, alsoo dat hooggemelte zyn Coninx Mayesteyt, myn genadigsten Coninck en heer, wel expres sich laet aangelegen wesen om desen Johan Hendrix Schutte wederom in onse handen te brengen, mits by alle Europische hoofden, in Indien off op andere plaetsen residerende, daer desen persoon sich ophouden mochte, daerom te versoecken is gelast; alsoo hebbe UEd^e door dese voorsz. redenen mits desen seer vrundelyck moeten versoecken om gansch gediensigh by UEd^e te verwerven een ordre nae Nagapatnam, dat genoemde persoon, Joan Hendrix Schutte, door UEd^e respective hoofden, aldaer residerende, naer UEd^e gelieven, in consideratie van de goede alliantie ende vruntschap, die tusschen zyn Coninklycke Mayesteyt van Deenemarcken en de hoog mogende heeren Staeten van Hollant is, mochte werden overgelevert in handen van den Ed^e heer Gouverneur van Danisburgh ofte desselfs dienaeren, waerdoor hooggemelte zyn Coninklycke Mayesteyt van Deenemarcken seer groot contentement soude vinden; terwyl dan dat een van onse schepen de naestvolgende maent van hier naer Danisburgh staet te vertrecken, als zoude myn seer hoogh en gewenscht estimeren, by aldien van UEd^e achtbare een kleyne antwoort mochte genieten; inmiddels naer seer vrundelycke groetenisse UEd^e achtbare de bescherminge des Almogenden bevelen; verblyve.

Onder stont: Ed^e erentfeste, hoogh achtbare, manhafte, welwyse, voorsienige, genereuse heeren, UEd^e geobligeerde dienaar,

(was geteeckent): JOHAN JOACHIM PAULI.

Ter zyden stondt:

BANTAM, den 24sten Maert anno 1676.

26 d^o. 's Morgens gewert ons per Javaens vaertuygh een klein briefje van den resident, Willem Caaff, tot Bantam eergisteren geschreven. van advis, hoe de jonge Conink met zyn wyven om zyn vader te besoecken mede nae Pontangh gevaeren en 't Moorsch scheepje, 't Claverbladt, doen even van Porto Novo daer aengekomen was met tydinge, dat 2 Engelse en 1 Bantams Coninx scheepje, uyt Bengaele comende, beneden Masulipatnam soudent gestrandt en de coopman

van 't laeste, wesende een Deen, genaemt Johan Hendrik Schutte, cort daerop van Madras na Nagapatnam zoude gevlucht zyn en door onse opperhoofden aldaer in Comp^s bescherminge genomen, over welke persoon de Deense resident by zyn briefje, op gisteren bekomen, mede is schryvende; wyders stondt de Engelse Eenhoorn noch eerst binnen 9 à 10 dagen naer Europa te keeren en, nae zy voorgaven, Mauritius aan te loopen.

27 d^e. 's Morgens heel tydigh verschynt het schip, Dordrecht, van Canara over Couchin met:

340 lasten Canarassen rys tot / 31455:4;

item van Couchin, ongetaxeert:

175 stucken soolleur;

50 » buyckleer;

100 » overleer;

25 » boeyleer.

En daer besyden brengende een missive van den coopman, Rombout Lefer, van voor Canara aen haer Ed^e alhier geschreven in dato 19 January laestleden;

als ook van Couchin een largo brief van den E. commandeur, Hendrick van Rheede, en raet aldaer van den 10^{den} February deses jaers, neffens verscheyde bylagen, daeronder oock een copie missive, van Mallebaer aen de heeren Seventhiene in 't Patria geschreven 9 December 1675, van sodanigen inhoud als deselve by 't aancoment briefboek onder die quartieren connen uyt wysen;

ende heeft de vryburger, Christiaen Kindler, nevens 't leer, hiervooren gementioneert, ook haer Ed^e een letterken toegeschickt om te ervaeren, off hetselve goet was ende hy mettet bereyden ginder tot Couchin verder sou mogen voortvaeren.

Na de middagh comt hier oock weder aan te landen 't schip, 't Wapen van Middelburgh, uyt Persia over Souratta en Couchin, inhebbende:

50 cassen met rooswater;

1632 R kismis;

1500 » rosynen;

10039 » amandelen, item noch

5000 » » apart, tot..... / 3736:6:6:5,

doch van Souratta een costelyck cargasoen van:

497 packen diverse gesorteerde Suratse doecken;

4 kisten met 608 R aloe de Succatoira;

1035 R root zegellack in 15 kishens;

100 kisten zeep;

12 potten Zuratse atchia en

50 kishens met 200000 zilvere ropien, samen monterende / 454791:10:10.

En daer besyden brengende de volgende schriftuyren, als:

een missive met diverse bylagen van d'E. directeur, Fredrick Lambertzen Benth, en raet in Persia, aen haer Ed^e van dato 21 December 1675;

een missive van d'heer. Willem Volger, en raet in Souratta, aan haer Ed^e van dato 4 February deses jaers;

item een particulier briefje van gemelten heer Volger van den 4^{den} February voormelt;

nevens mede een klein particulier briefje van den oppercoopman, Albertus van Oosterwyk, de dato voorsz.;

en wyders oock een klein nader briefje van den E. commandeur, van Rheede, en raet tot Couchin, gedachteekent 20 February:

alle wesende van alsulcken inhoud, als deselve ieder onder zyn quartier by 'taencoment Indisch briefboek connen uytwysen, verhalende die van Persia. hoe de Conink in dagelycxse debauches sterck continueerde en dan veel quade dingen liet volbrengen, als hebbende onlangs den vertrouwder des Ryx in dronckenschap door al zyn hovelingen sonder oorsaeck doen suffletteren en als een onwaardige 't geselschap uytstooten; en by die uyt Suratta blyckt, hoe de drie Fransche schepen op ultimo December 1673 van daer nae Vranckryck terugh gekeert waeren, doch dat de Engelse gins verhaelden weder op nieuw 6 kloecke schepen uyt Vranckryck naer Indien souden geëquippeert zyn:

en op Mallabaer rucht men, hoe de Sammoryn, mits het eyndigen der vierjarige gemaecte treves, wederom gesint scheen met een goede macht den Conink van Couchin en de Comp^e op nieuw te comen beoorlogen, sonder echter grooter sekerheyt dier saecken.

Omtrent een half uyr voor middernacht hebben heden oock alhier ter steede ontwaert en gevoelt een vry harde aardbevinge. doch duyde niet lange, maer gaf echter geen kleene alteratie en opweckigh, selfs by veele, die al in de ruste lagen.

28 d^o. 's Morgens omtrent ten negen uyren krygen per borger sloep een klein advisje van onsen resident, Caeff, tot Bantam van gisteren tot advertentie, hoe 't Moorse scheepje, 't Claverblatt, daer over de 800 packen custkleeden had aengebracht en principael ten geleyde van een packet brieven, per Engels particulier scheepje van Cormandel voor ons mede gebracht; ende 't welck nu mede hier ontfangen, bevonden sy een missive van d'E. heer gouverneur, Anthonio Pavilioen, en raet tot Palliaccatta aan haer Ed^e, gedateert 30 January passado, verhalende onder anderen, hoe de stadt S^t. Thomee nu ten principaelen met muyren, huysen en al volcomen was gedemolieert; item de Conink van Golkonda persoonelyk met zyn meeste hofgesin in aftocht uyt Golkonda nae Masulipatnam om sich daer aan de zeekant eens te vermaken en als wanneer ook verscheyde versoecken ten dienste van de Comp^e souden werden voorgedragen, die men meende wel te sullen verkrygen, except het bouwen van een steene logie tot Masulipatnam: wyders ook hoe 'tschip, 't Huys te Bergen, met den commandeur, Jacob Lobs, van de Caep anno passado nae Ceylon gedestineert geweest, 29 July in 't ryck van Peguw was vervallen geweest en van daer. naer veele moeyten deswegen met den Conink en grooten aldaer gehadt te hebben. eyndelyck op Cormandel aangecomen en nu cort voor 'tafgaan deses verder nae Ceylon voortgestevent; ook stonden de saacken in 't Peguse ryck vry verwart, hebbende de Siammers met hun leger daer zoo

ver ingebroocken geweest, datse byna de hoofstadt Ava hadden afgelopen en sulx de inwoonders alle meest doen vluchten, hoewelse noch eenlyk met een groote roof weder weggetogen waeren; de Visiapourse Mooren in 't Zuyder Cormandel lagen ook met den anderen seer overhoop en 't welk de negotie in de quartieren van Tegenepatnam insgelycx groote hinder toebacht.

Heden voormiddag comt hier oock tydinge van boven aen zyn Ed^e, hoe 'er parthye Javaenen, omtrent 100 sterck, van de twee jonghste soone des Sousouhounangs uyt Mattaram afgesonden, te lande van daer tot op 2 mylen van hier zyn afgecomen, brengende parthye koebeesten; en waerop de capiteyn en hooft der Javaenen, Fredrick Hendricx Muller, gelast is deselve te gaan inbaelen en eerstdaags binnen brengen om hunne commissie te verstaan.

29 *d*. Niet bysonders voorgevallen.

30 *d*. Voormiddagh zyn in voldoeninge der resolutie van 10 deser door d'E heer directeur generaël, Ryckloff van Goens, en de heeren Raden van India, Constantyn Ranst en Sybrand Abbema, neffens den secretaris deser vergaderingh, ten overstaan van d'E. Baillieu en gecommiteerde schepenen, in 't bywesen van den ontfanger en licentmeester, ten huysse van de weduwe van den Chinesen capiteyn, Siqua, weder verpacht de siry tuynen, in gedachte resolutie en in desen doen vermelt, aan den Chinees, Siogisay, ende dat voor de somme van 176 rd^s 's maents, synde 34 rd^s minder, als deselve ultimo December jonghstleden zyn verpacht geweest

31 *d*. 's Morgens werden de twee gesanten 28 deser van gemelt, uyt de Mattaram te lande afgecomen, door den capiteyn. Fredrick Muller, hier binnen 't casteel en by zyn Ed^e ter audientie gebracht, zynde afgesonden door de twee jonghste soonen des Sousouhounangs, doch al vry lange en wel 4 à 5 maanden in dien lantwegh onderweegh geweest en hebbende elck van zyn meester medegebracht een klein briefje van geen belangh, neffens een geschenck van parthye koebeesten, daerin vermelt; en luydende deselve nae translatie uyttet Javaans, als volgt.

Van den Pangeran Depaty, Pringalaya.

Dese brief van den Pangeran Depaty, Pringalaya, soon van den Sousouhounangh; de gesanten van my bennen genaemt Kentol Najapatra en Kentol Martanaya; ick send met haer beesten om tot schenckagie te brengen in 't getal 128; dit ist, dat ick zend aan myn broeder, alsoo ik noch jongh ben in de Mattaram ende het de eerste mael is, dat geschencken of gesanten nae Batavia send; soo ist, broeder, dat my zend realen en amphioen en kleeden, op Malleyts genaemt gobars, tweederley: die op de bovengenoemde haer doen sullen letten, heeten Soeta Diewa en Soeta Naya; niet meer.

Van den Pangeran. Damawangh.

Dese brief van Pangeran, Damawangh, jonghste broeder van Pangeran Depaty; ick send Kadallaman en Carty Wassa, daer nevens Wiera Sitra,

om op haer doen te letten ende zende haer om myn schenckagie van 74 beesten te brengen aan myn broeder, capteyn Moor op Batavia; dese bennen de geschencken van my aan myn broeder; en versoecke, dat my gelieft te zenden realen en seer fyne witte kleeden ende sarassen, wolugo rompock en committers; dit is de eerste mael, dat ick gesauteu met schenckagie en brieven zend: op u. myn broeder op Batavia, stel ick myn vertrouwen en soo langh ick op de Mattaram ben, mach myn broeder op myn vast geloof hebben, want ik heb vast voorgenomen met Batavia eens te wesen en te blyven; niet meer; die desen schreef, heet Derma.

Dese afgeweken maent zyn van verscheyde quartieren alhier aangelant
 een getal van 46 stux vaertuygen, samen bemant
 met 229 coppen, als namentlyck:

- 1 vaertuygh van Chiassem met 4 mannen. 2 lasten rys en 500 bossen pady.
 - 1 van Cambodia met 12 mannen, 53 nesten met ysere pannen, 53 canassers thee, 1 picol antimonium, 700 stux dammers, 5 picols alluyn, 10 corgies cassen, 5 corgies cambayen en 5 corgies guinees lywaet.
 - 3 „ Tegael met 20 mannen, 2 lasten rys en 850 bossen pady.
 - 5 „ Bantam met 20 mannen, 5570 stux potten en tresellen, 45100 stux oude pinangh, 600 stux oude clappus, 11 picols schilpadtshoorn, 900 bossen Chinees papier, 20 picols Manilhase tabacq, 20000 stux pees pada, 5000 potten met kalek, 63 lasten taruw, 9 picols thee, 5 kasjens met offerlicht, 20 corgies graauw Manilhas leer, 14 picols wax, 6 picols radix China, 1 picol soethout, 2000 stux grove aerde schootels en 2200 stux ysere pannen.
 - 4 „ Cheribon met 16 mannen, 220 canassers swarte suyker, 2 picols Chineese toebacq, 900 bossen pady, $\frac{1}{2}$ last rys, 200 stux rys manden, 40 stux matten, 20 potten met oly en 50700 stux suyker gadja.
 - 3 „ Carwangh met 13 mannen, $3\frac{1}{2}$ lasten rys. 8 stux harte beesten, 1600 bossen pady en 11 stux geyte bocken.
 - 1 „ Tanara met 3 mannen. 150 stux hoenders en 60 stux eendtvogels.
 - 1 „ Canton met 12 mannen, 150 picols spialuter, $5\frac{1}{2}$ picols zyde, 20 picols lancquas en 20 picols radix China.
 - 1 „ Cherita met 4 mannen en 2600 stux oude clappus.
 - 2 „ Rimbangh met 8 mannen en 500 stux swalpen.
 - 3 „ Tangerang met 10 mannen, 640 bossen pady, 5 picols capock, $\frac{1}{2}$ last rys, 5000 stux oude pinangh en 125 stux hoenders.
 - 2 „ Demayoe met 8 mannen, 6 lasten rys en 800 bossen pady.
 - 2 „ Palembangh met 16 mannen, 11 lasten rys, 554 picols en 55 cattys peper, 700 stux gindiers en 150 stux cadjangs.
- 51 stux vaertuygen, die transportere.

31 stucx vaartuygen, per transport.

1 vaartuygh van Padangh met 12 mannen en 50 corgies matten.

1 van Packalongen met 4 mannen, 20 potten olyven, 900 stucx oude klappussen.

5 „ Sombaer met 14 mannen en $12\frac{1}{4}$ lasten rys.

1 „ Lassam met 3 mannen en 2 lasten zout.

2 „ Samarangh met 9 mannen, $16\frac{1}{2}$ lasten rys, 20 canassers swarte zuyker en 10 potten met oly.

1 „ Bonangh met 4 mannen en 2800 stucx oude clappus.

5 „ Grisseec met 12 mannen, 16 lasten rys en 800 bossen pady.

1 „ Pamalangh met 4 mannen, 1300 stucx oude pinangs en 600 stucx oude clappussen.

1 „ Banjer met 6 mannen, 123 picols en 75 cattys peper.

1 „ Suratta met 15 mannen, 6 lasten tarwe, 16 gecattoeneerde rocken, 20 corgies blaauwe baaftas, 3 corgies grove chitsen, $5\frac{1}{2}$ corgies cangans, 6 corgies baftas brootchia en 25 corgies pathoolen,

t'samen 46 stucx groot en kleene vaertuygen, gesamentlyk in 't geheel hier aangebracht hebbende de volgende goederen:

12 lasten tarruwe;	10 corgies cassa Bengaele;
2 „ zout;	5 „ cambayen;
$92\frac{1}{4}$ „ rys;	3 „ guinees lywaet;
5890 bossen pady;	32 „ Padangse matten;
42 canassers thee;	143 nesten ysere pannen;
1 picol antimonium;	700 stucx dammers;
5 picols alluyn;	5000 „ kalck potten;
478 „ en 10 cattys peper;	5370 „ aarde potten en tresellen;
11 „ schilpadtschoorn;	66000 „ oude pinangh;
20 „ Manilhase toebacq;	6600 „ „ clappussen;
14 „ wax;	150 „ cadjangs;
26 „ radix China;	20000 „ pees pada;
1 picol zoethout;	5 casjens met Chinees offerlicht;
240 picols swarte suycker;	20 corgies Manilhas graauw leer;
2 „ Chinese toebacq;	200 stucx rys manden;
150 „ spialuter;	2000 „ grove aarde schootels;
20 „ lancquas off galiga;	50 potten met oly;
3 „ capock;	50700 stucx zuycker gadja;
$5\frac{1}{2}$ „ Chinese zyde;	500 „ swalpen;
25 corgies pathoolen;	8 „ hertebeesten;
6 „ bafta brootchia;	11 geyte bocken;
$5\frac{1}{2}$ „ cangans;	275 stucx hoenders;
5 „ grove chitsen;	60 eendvogels;
20 „ blaauwe baftas;	700 stucx guidjens.
1 corgie gecattoeneerde rocken;	

Waertegen weder nae de volgende plaetsen zyn afgegaan 52 vaertuygen, te weten:

- 5 vaertuygen naer Bantam met 82 rd^s aan mom en 400 rd^s aan copen;
- 2 naer Packalongen met 130 rd^s aan kleeden;
- 1 » Bencalis met 120 rd^s aan oudt copen;
- 1 » Pamalangk met 83 rd^s aan kleeden;
- 1 » Madura met 136 rd^s aan mom en 200 rd^s aan wynen;
- 1 » Tanara met 60 rd^s aan kleeden;
- 1 » Rimbangh met 30 rd^s aan kleeden;
- 2 » Japara met 319 rd^s aan kleeden, 10 rd^s aan quitasollen en 30 rd^s aen contenten;
- 5 » Dermayoe met 92 rd^s aen kleeden en 70 rd^s aen porceleynen;
- 5 » Sombaer met 280 rd^s aen kleeden;
- 1 » Baly met 10 rd^s aen ysere pannen en 8 rd^s aen porceleynen;
- 1 » Calisappo met 20 rd^s aen kleeden;
- 1 » Malacca met 130 rd^s aan staaf yser, 50 rd^s aan brandewyn, 90 rd^s aan gedistilleerde wateren, 50 rd^s aan mom, 130 rd^s aan Franse wyn, 25 rd^s aen porceleynen en 200 rd^s aen contenten;
- 1 » Bouton met 363 rd^s aan kleeden;
- 2 » Grisse met 1000 rd^s aen copen, 38 rd^s aen ysere pannen en 240 rd^s aen porceleynen;
- 5 » Samarangk met 240 rd^s aan amphioen, 28 rd^s aen porceleynen en 12 rd^s aen ysere pannen;
- 1 » Tangerang met 20 rd^s aan kleeden;
- 2 » Candangk Auwer met 33 rd^s aen kleeden;
- 8 » Cheribon met 140 rd^s aan kleeden, 1140 rd^s aan copen, 160 rd^s aen amphioen, 24 rd^s aen porceleynen en 12 rd^s aen out yser;
- 2 » Macassar met 79 rd^s aan kleeden en 180 rd^s aen porceleynen;
- 1 » Damacq met 113 rd^s aan kleeden en 5 rd^s aen out yser;
- 1 » Padangk met 412 rd^s aan kleeden;
- 1 » Palembang met 200 rd^s aen contenten;
- 6 » Tegael met 963 rd^s aan kleeden;
- 1 » Zedayoe met 13 rd^s aan kleeden;
- 2 » Banjermassingh met 90 rd^s aen porceleynen en 400 rd^s aen staaf copen,

t'samen 52 stucx vaertuygen hebben, generaelyck afgevoert:

2818 rycxdaelders aan kleeden;	3060 rycxdaelders aan copen;
400 » » amphioen;	140 » » brandewyn en
430 » » contenten;	gedist. wateren;
319 » » quitasollen;	350 » » France wyn en
663 » » porceleynen;	268 » » mom;
210 » » ysere pannen;	somma 8677 rycxdaelders.
17 » » out yser;	

Behalven welcke noch 5 vaertuygen ledigh en eenlyck met een pascedulle zyn vertrocken.

Volgens de gewoone opgevinge der dootgravers zyn dese maent hier ter steede overleden en ter aarden gebracht:

29	Comp ^s dienaeren;
2	borgers;
1	Duytsche vrouw;
4	» kinderen;
5	swarte mans;
4	» vrouwen;
11	» kinderen en
4	slaven en slavinnen;
t'samen... ..	58 overledene.

Waertegens wederom in de Christelycke kercke deser steede zyn gedoopt:

7	Nederlantsche kinderen;
21	inlantsche d ^{os} der Portugeese gemeente;
20	d ^{os} der Maleytse gemeente;
t'samen.....	48 gedoopte.

Gelyck oock in de kercken alhier dese maent zyn getrouwt:

15	Comp ^s dienaeren;
5	borgers;
7	Mardyckers en
1	slave;
t'samen.....	26 paeren getrouwde.

By den E. fiscael en gecommitteerde uyt den achtbaren raat van justitie zyn op 2 deser geexecuteert:

Jan Dircxze van Gottenburgh, soldaet op de punt Hollandia, over dat hem by nacht ter sluyck van zyn punt heeft begeven en sich 2 à 3 nachten daarvan geabsenteert, driemaal gewipt;

Pieter Anthonissen van Ambon, soldaet aan 't viercant, over 4 etmaal absenterens en dat een ander soldaets musquet gestoolen en 't selve voor 12 schellingen vercocht heeft, driemaal gewipt en voor 2 jaeren sonder loon in de kettingh gekloncken;

item zyn oock den 20sten deser by 't eerwaerde collegie van heeren schepenen gestraft de naervolgende quaatdoenders;

't Sincko, Chinees, over brandtsticht en moort beyde zyn handen afgekapt, viermaal met gloeyende tangen genepen en voorts tot assche verbrandt;

Riack van Bengale, over moort aan zyn meester de rechterhandt afgekapt, driemaal met gloeyende tangen genepen en voorts gerabraackt;

Capal..... }
 Baddangh. } alle drie mede gerabraackt;
 Cappawangh. . . }

Caliki en

Ragil van Damacq. mette koorde aan een galge gedoodt;

Salamat van Baly en

Paboe Jamgan, gegeselt, gebrandtmerckt en voor al hun leven in de kettingh ter dienst der E. Comp^e te arbeiden;

Christina van Bengale, gegeselt, 't hair afgesneden en voor 12 jaeren in de kettingh by haer meestresse te dienen;

Thomas da Cossa, met pompelmoesen en orangie appelen op 't schavot te pronek te staan en voorts een jaer in de kettingh te gaan;

Naja Hangh Badongh en

Binoek van Baly, op 't schavot te pronek en voor haer leven in de kettingh ten dienst der E. Comp^e te arbeiden;

wyders heeft de E. landdrost en gecommiteerde schepenen 8 Maert gevisiteert seeckere slavinne, Amika d'Acosta, van Elias Bastiaense, die op den wegh van de Vyfhoek buyten de stadt vermoort gevonden was.

Door de suppoosten van de boom zyn dese maent van January en February aangehaelt en op 9 deser by den raet van justitie voor geconfisqueert verklaert: een canassertje met amphioen van..... 55 ^{fl}:

"	"	"	"	"	44	"
"	"	"	"	"	57	"
"	"	"	"	"	26	"

nevens 25 ksjens met Japans staafcoper.

Onder 't opsicht van den capiteyn, Fredrick Muller, heeft men althaus mede in Batavias Ommelanden bevonden te remoreren een getal van 4156 Javaanse manspersoonen, namentlyck:

697 om en omtrent de schans Jaccatra;

350 by de rivier Crocot;

489 buyten en omher de poort Uytrecht;

915 " " rontsomme de poort Diest en

1705 by diverse particulieren;

t'samen..... 4156 Javaenen.

April Anno 1676.

Primo April. Niet bysonders voorgevallen.

2 d°. 's Morgens werden de koebeesten, van de Mattaram afgecomen en waervan ultimo verleden maants mette aancomst der gesanten is gesproocken, binnen 't casteel ten toon gebracht, zynde alle kloecke ende brave beesten ende welcke dan voorts aan den borger tot . . rd^s yder ter ordre van zyn Ed^t zyn vercocht, belopende alsoo samen rd^s

3 d°. Niet bysonders voorgevallen.

4 d°. Namiddags bekomen per Javaens vaertuygh een briefje van den resident, Willem Caef, tot Bantam aen haer Ed^e eergisteren geschreven en van volgenden inhoud:

hoe daer een vaertuygh der Engelse van Jamby was overgekomen met tydinge, dat de Johoresen weder met 40 vaertuygen voor Jamby gecomen waeren en die rivier beseth hielden;

over de tydinge, met 4 à 5 prauwen van Java's Oostcust gekomen, dat de stroopende Macassaeren ruym 20 Mattaramse zee plaetsen afgelopen hadden en self voornamen ook eerstdaags Japara aen te tasten, was de Coninck van Bantam gants ongenoecht, te meer zy eenighe bassen en musquets, door hem aan hun geleent, in plaets van tegen de Bimanesen, nu tegen de Javaenen employeerden en waerom 5 à 4 vaertuygen nae Grisse souden gaan tot vorderingh van restitutie dier amonitie en noch 500 realen, door de crains Montemerano en Mangappa van den Sulthan geleent geweest;

de Bantammer soude tegen aenstaande Mey 10 à 12 vaertuygen nae Jamby stieren om de geschillen tusschen Jamby en Johor by te leggen met 4 gesanten;

van 800 packen cleeden, met 't Moorsche Claverbladt op vracht van Cormandel gebracht, warender wel 150 't eenemael beschadicht, sulx de coopman of nachoda niet veel soude overhouden, te meer hy aan den Coninck voor den verleenden zeebrief door haer Ed^{ts} anno passato aan denselven 7000 ropia had moeten uytkeeren, hebbende insgelycx pangeren Kiedol 10000 ropia, voor de Mooren, Inamarka en Sedemua, uyt Manilha aangebracht, in arrest doen houden, waeruyt de Coninck noch verder sich selven stondt te betaalen;

't Engels particulier scheepje van Cormandel had tusschen de 5 à 600 pakken kleeden en 't jachtje van Duck Janssen uyt Bengalen aangebracht 50 lasten rys. 80 à 90 potten boter, 25 picols amphioen en 10 à 12 pakken photassen etc., willende de amphioen en kleeden althans op Bantam niet wel aan den man, als met schade;

de schipper van den Engelsen Eenhoorn was door den Conink tot recompense van 't goet tractement, aan zyn zoon, den jongen Sulthan, in de reyse uyt Suratte bewesen, beschoncken met 50 bhaer peper, 1 diamant ringh en 20 koebeesten ter waerde omtrent van 1000 ryxdaelders; en d'Engelsche gouverneur van Bombain voor de courtosien, ginder aan denselven jongen Sulthan betoont, insgelycx met 100 bhaer vereert;

uyt brieven, die d'Engelsen agent per onse schepen uyt Persia had gekregen, wiert bericht, dat de Francen en Sweeden in Europa tegen de Keyserse en Brandenburgse volckeren een grooten neerlagh hadden gehad, maer de Francen op Bantam riepen ter contrarie van haer bevochten victorie en groote saecken, hoewel onwaerschynelyck;

't Bantams Coninx scheepje, dat men gerucht had op Cormandel gestrandt te zyn, was sooeven van Masulipatnam en Coereloer behouden terugh gecomen, maer dessells capiteyn, Jan Hendrick Schutte, met omtrent 5000 rd^s van den Coninck als andere luyden banquerot gespeelt en na Nagapatnam gevlucht, hebbende dit bodempje seer weynigh coopmanschappen medegebracht;

de Sulthan bleef noch al aan de Pontangse rivier, Turtiassa en pangeran Kiedol ook niet min in het versoeck om een diamantslyper van Batavia continueren, daarmede men nae des residents meyninge de Mayesteyt groote accommodatie zouw toebrengen en contrarie anders by alle voorval ende gelegentheden tegen hebben;

met gemelte Coninx scheepje was oock een packet brieven van Masulipatnam aan onsen resident behandicht, 't welck dan, nu mede overgecomen, bevonden zy een missive van d'E. Jacques Caulier ende Willem Carelsen Hartsinck, uyt Masulipatnam aan haer Ed^e geschreven dato 6 February 1676, onder anderen verselt met een extract daghregister, daer ter plaetse gehouden, meldende ten voorneemsten kortelyk, hoe de Conink van Golkonda op 4 January ginder met een overgroote kostelyckheyt en stoet van wel 2 millioenen menschen van boven was afgecomen, verselt met den ryx cancelier, den heer Madoena, hebbende onse natie boven d'Engelsen en andere Europeanen zeer groote eere in alle gelegentheden aangedaan en overminnelyck voor soo een man bejegent; ook persoonelyck dickwils aan Comp^s schip, Wimmenum, doenmaels aldaer leggende, in zee vermaectt met een kostelycke boot, door onse opperhoofden expres bevoorens toebereyt, waerin ongemeen zich vergenoegde, te meer hy noch noyt zyn leven de zee en hadde aanschouwt; waerop ook denselven seer tray beschoncken en integendeel vry veel opgestelde versoecken ten voordeele van de Comp^e verleent en ingewillicht had, gelyck van dit bysonder voorval en Conincklyck gedoente by voorsz. Masulipatnamsen brief in 't aencoment brielboek naader kan werden gelesen.

5 d°. Heden, zynde paesdag, is niet bysonders gepasseert buyten het celebreren van den Godtsdienst; dan begint sich het moey weeder nu vry wel in te schicken.

6 d°. Namiddags verschynt hier met eygen vaertuygh van Palembangh de sabandar, Dorpentacka, als gesant van den pangeran Ratoe aan haer Ed^e, medebrengende een missive van zyn heer en meester, die op morgen sal werden ingehaelt; en insgelycx oock een brief van onsen resident, Johannes Schilhoorn, en raet aldaer de dato 10 des voorleden maents, meldende van de langs hoe meer toenemende onredelyckheyd der Palembangers tegen de Comp^e en oock, hoe daer eenige Manicabose gesanten waeren geweest om al de Maleyers van Palembangh op te eysschen, doch dat zy daerin weynigh gehoor kregen, etc., naeder by 't selve briefje te sien.

7 d°. 's Morgens wert de brief van den Conink van Palembangh, gisteren aangebracht met den gesant, Dorpentacka, ingehaalt en by zyn Ed^h. gebracht, geleydet door d'E. ontfanger Outhoorn, sabandar Ockerse, neffens de cooplyuden, Adriaan van Lier, Hendrick Ysbrantsen en onder het losbranden van drie chergies musquettiers van de comp^e des casteels, die nae gewoonte in de wapenen gerangieert stont, beneven 7 canon schooten; luydende dan gemelte missive, uyttet Javaens getranslateert wesende, als volgt:

Sulthan Abdul d'Jamaal, die het gebiet heeft in de stadt Palembangh, schryft desen brief uyt een zuyver oprecht herte en onveranderlycke vruntschap aan Joan Maetsuycker, Gouverneur Generael, ende de Raaden van India, die alle het gedoente der Hollanders in de stadt Batavia regeeren; die seer wys, verstandigh en oprecht in haer beradingen, als oock seer vernuftigh in alle haer gedoente zyn en mede standtvastigh en onveranderlyk in 't onderhouden van contracten en vruntschap; wiens naeme in alle plaetsen over 't bewyse van hulpe, soo verre, als by gelegen volckeren en dat met mededogentheyd gepresen, en waerover haer goede naeme en fame overall als in een zegel uytgedrukt wert; en zyn mede als een schutsel en baniere voor alle grooten en een toevlucht van hulpe voor alle Coningen en raetsheeren.

Verders sent Sulthan Abdul Jamael keeys Demang Wiera Mangala en Mangsoera Nala met desen brief, uyt een oprecht vruntschap geschreven, van inhout, als dat Sulthan Abdul d'Jamael versoeckt om 2 à 5000 rd^e ter leen en, indien 't soo veel niet kan wesen, wat minder ofte soo veel, als 't UEd^{is} believen sal; vorders maecke oock bekend, dat van den thol van de logie op Palembangh, bestaande in 5000 rd^e, noch niets hebbe ontfangen; derhalven versoecke aan Joan Maetsuycker, Gouverneur Generael, ende de Raden van India tot onderhoudinge van 't contract en oprechte vruntschap met Sulthan Abdul d'Jamael, dat gelieve het gelt, zoo veel de tol bedraaght, aan keeys Demang Wiera Mangala ende Mangsoera Nala maer gegeven werde, alsoo Sulthan Abdul d'Jamael voor desen tyt half verlegen is en gebreck van gelt heeft.

Noch maeckt Sulthan Abdul d'Jamael bekend, als dat Sulthan Abdul d'Jamael eenige coopmanschappen van den coopman op Palembangh heeft versocht, die hy aan myn, gelyk voor desen, tegens peper à 4¹/₂ rd^s 't picol volgens 't contract niet heeft willen geven en ook dat greyn tegens contant à 4 rd^s per picol niet aannemen en ontfangen, en wil de peper oock minder in prys hebben, al schoonder geen verminderinge in de coopmanschappen comt: dierhalven versoecke de beradinge of het oordeel dies aangaande van Joan Maatsuycker, Gouverneur Generael, ende de Raaden van India eens te weten.

Noch versoeckt Sulthan Abdul d'Jamael aan Joan Maatsuycker, Gouverneur Generael, en de Raaden van India, dat de peper die door keeys Damangh Wira Mangala ende Mangsoera Nala zal aangebracht, in realen betaelt mach werden, 'tgeene strecken sal tot onderhoudinge van een onveranderlyke wedersydtse vruntschap tusschen Palembangh en Batavia.

Voor dees tyt heeft Sulthan Abdul d'Jamael aen Joan Maatsuycker, Gouverneur Generael, en de Ed^e heeren Raden van India niet anders te senden, als twee groote rottangh matten en 100 picols peper; alshoon 't van weynigh waerde is, gelieft het daerom niet te versmaeden, maer uyt gelegentheyten tot een teecken, dat dit uyt vruntschap is geschreven, aen te nemen.

8 en 9 d^e. Is niet notabels gepasseert.

10 d^e. Namiddagh krygen een briefje van gisteren van onsen resident, Caaff, tot Bantam, eenlyck meldende: hoe de Coninck drie vaertuygen nae Java's Oostcust had gesonden om de geleende bassen en musquets van dain Mangappa wederom te vorderen: item hoe 't hoeker, de Goutvinck, van hier nae Mauritius gedestineert, door contrarie wint daer was aangeweest en, met eenige verversingh voorsien zynde, weder voort geseylt, doch desselfs bootsman, als geheel impotent, wiert derhalven nevens desen terugge herwaerts opgesonden.

Jegens den avont gewert ons ook per inlants Moors vaertuygh een largo missive van den resident, Jacob Couper, tot Japara, gedateert 24 Maert en behelsende 't navolgende in substantie: hoe daer successive wel waeren ontfangen haer Ed^{ts} brieven van 16 January, 3 en 24 February; item 3. 7 en 9 Maert per diverse schepen, doch door de felle Weste winden tot noch geen gelegentheyten geweest om haer Ed^e den toestandt van gints over te connen bedeelen.

't Schip, Damiata, was door 't verlies van schuyt en booth voor Rimbangh niet voor den 20ste February met 700 dicke plancken en 2 contings naer Banda voort geraeckt en 't Wapen van der Gouw eerst op primo Maert met een slechte houtlast, neffens twee versochte paerden voor d'heer Hurdt, naer Amboina, als hebbende in de bocht van Damack zeer gemartelt en self met vast sitten dicht omtrent Japara in groot gevaer van te vergaan geweest en, na men door den adsisent, Grimmel, was [ingelicht?], souw de schipper daer in 20 lasten zout en over de 1000 plancken voor sich selfs en daerom soo weynigh voor de Comp^e hebben ingenomen.

Het bekend maecken van de comste onser vloote tot uytroeyinge der Macassaeren had hy de Javaenen in 't eerst wel seer aangenaam gescheenen, maer by veele

wantrouwige quaatwillers ook zeer verkeerde opneminge verweest, als of wy met de schelmse Macassaeren wilden t'samen spannen om de Javaenen dan soo gelyckelyck op 't lyf te vallen.

En voor de comst der vloot wilden zy 't niet geloven, doch om desselfs verschyninge hadden eenige gesanten de schepen selfs wesen besien, die doen om rapport te doen ten eersten nae Mattaram keerden, met beloften onderwylen goede parthye vaertuygen te sullen klaer doen maecken om met onse vloot te conjungeren, doch dat gingh zoo traag en schoorvoetende voort, dattet gants na geen adsistentie geleeck, schoon oock aan den Japaersen gouverneur daerover van den resident seer was geklaaght en al die verkeerde impressen, soo veel mogelyk, uyt het hooft gepraet; doch scheenen de trouloose Javaenen niemant, jae selfs malkanderen niet te geloven, noch te vertrouwen, hebbende selfs niet alleen het gesonde buskruyt 't hunner dienst en adsistentie niet willen accepteren, maer oock niet willen toestaan eenige vaeten tot eygen gerief van Comp^s logie aan lant te doen brengen.

Den 15^{den} Maert waeren de tresoriers weder uytte Mattaram afgecomen met een grooten brief van den Sousouhounangh, doch daerin niet anders stondt, als:

dat haer Ed^e van Batavia eenige schepen van Batavia tot myn adsistentie hebben gesonden, daervoor blyf ik danckbaar; ik laat de zee aan de Hollanders en 't lant en de rivieren aan de Javaanen om de Macassaeren te vervolgen en te verdolgen, jaa, ik weet daar verder niet van, maar wil myn geschuth van Grisse en Sourabaja wederom hebben;

sulcx van de verhoopte adsistentie der Javaenen niet veel meer te verwachten zynde, capiteyn Jan Fransen met de vloot en eenlyk met 6 Javaanse vaertuygen op 15 Maert wyders om de Oost voortgeseylt was, zonder dat men kan bedencken, wat de Sousouhounangh mochte voor hebben soo een groot werck zich soo weynigh ter herten te trecken;

daer liepen op Japara geruchten, hoe de Macassaeren de regenten van Lassam en Javana den eedt van alliantie hadden afgevordert, onder dreygement van anders met hun als met die van Grisse te sullen handelen en wyders datse Sedajoe, Tuban en gants Madura hadden vermeestert, zynde in de Javaenen daer alomme en tot Japara sulcken schrick voor de Macassaeren, dat op de aancomst van den Bimasen sabandaer, Codje Roeboe, met twee vaertuygen onder een valsch geschreeu van Macassaeren gansch Japara t'eenemael was geallarmeert, zonder dat echter eenige dier bloothertige sielen daerover waeren gestraft en, schoon de stadt Japara met 220 stuken bruyckbaer canon aan de strandt waere versien, lag se aan drie kanten zoo open en vol kreupelbosch, dat men der overal conde binnen bycomen sonder selfs ontdeect te werden; en was oock de geruchte afcomende macht des Mattarams zoo variabel, dat de meeste ingesetenen hun hoop alleen op Comp^s vloot stelden, hoewel het scheen, de Sousouhounangh sich meer aan Japara alleen als alle de andere zee steeden gelegen liet;

van 't gesonde cargasoen, cleeden en amphioen was tot noch om den seer slechten vertier niets omgeseth, gelyk ook de Deenen en Mooren met hun kust doecken op Samarangh en elders niet konden te recht raacken, waervan 't beleth der vrye

vaert door de Macassaeren een groote oorsaek scheen, gelyk mede de dierte van rys, die present op Japara tot 150 rd^e 't last wierdt vercocht, sulx de arme Javaanen sich veel met wortels van boomen mosten behelpen, hoewel nu noch eenige Mooren met 50 packen kleeden onder beschuth van onse schepen sich nae Grissee hadden begeven;

tot de procura van de geëschte 200 lasten zout was nae Javana al ordre gegeven, maer klappus oly daer alomme niet te krygen, gelyk ook althans geen d'jarack oly om de distructie van Grissee en Sourabaya, hoewel men nu noch 600 potten van de laeste op Japara hadde bemachtight: koebeesten konnen ginder voor jegenwoordich oock niet bekomen, maer de twee swaere balcken voor de windt saaghmoolen waeren aanbesteet geworden:

den verhoogden prys der houtwercken zedert eenige jaeren herwaerts seght de resident, Couper, anno 1673 aen haer Ed^e met de rheeden van dien, dat de leverantiers doen over den ouden prys zeer klaagden, geschreven te hebben en doen oock ordre bekomen om nae rechtmatigheyt die luyden met wat verhoginge tegemoet te comen: en nu men, als in 't lest des voorleden jaers geschreven, weder hope hadt 't hout tot den ouden contract prys in te samen, was het stroopen der moordadige Macassaeren daer tusschen opgecomen; want selve de leverantiers sonder de aancomste van Comp^e zeemacht uyt vreesse dier Macassaeren alle al weggevlucht zouden zyn geweest:

nae 't langh suchten der Japaarse ingesetenen over de quade regeringe van Wirat Macka had de Sousouhounangh nu eyndelyk eenen keey Angabey Wangsa Diepa 't Japaers gouverno opgedragen, die dan op 5 January tot groote blydschap van een yder afgecomen en door den resident oock verwellectcomt waere, hebbende Wierat Macka by hem, neffens desselfs soon, Kentol d'Jasouta, en Carti Taroena beyde in gevanckenis doen nemen om reeckeningh van des Sousouhounangs middelen te geven, diese wel tot 44 duysent rd^e noch ten achteren waeren, behalven de pretentien, die ygelyk wegen hun afgenomen goederen mede quamen te vorderen en, zoo veel by hun gevonden wiert, restitutie van kregen, gelyk ook de Comp^e van 5 stucken canon en 1 ancker van 't gebleve jagge, de Stomp Neus, anno 1673 had erlaught; doch van Wierat Mackas verdere geltschult als noch niet stondt te bekomen, hoewel hem onder dreygement van pynninge aangesecht was al zyn verschoolen gelt voor den dach te brengen; en scheen dese nieuwe gouverneur van een vry reckelycken Javaensen aart en ommegang, maer wat te licht gelovigh, als hebbende den loosen Marmagatty reets het sabandaerschap toegestaan, schoon die noch met Wierat Macka over des Sousouhounangs middelen in groot verschil van reeckeningh was gebleven;

over de berginge van Comp^e groot kleeden cargasoen tot Japara aan lant was de resident niet seer gerust, te meer omtrent de Chinesen op Sourabaya en Rimbangh was gebleecken, dat by eenigh toeval de Javaanen zoo wel als de Macassaeren het op een plunderen in plaets van vechten stelden en van welcke gasten de Orangcaya Mangsur selve een hooft scheen te zyn;

door den opperstrandtheer, angabehy ranga Sidajou, soo even uyt Mattaram afgecomen, was de resident bekend gemaectt, dat de Sousouhounangh 50000 man

te lande nae Grisse en Sourabaya had gesonden en hy met 40 vaertuygen te water onse vloot ter adsistentie persoonelyck derwaerts zoude volgen, met verder verklaringe, dat de Sousouhounangh over haer Ed^e gunstige hulpe jegen de Macassaeren boven maaten vernoecht scheen en niet dan een oprecht vertrouwen van haer Ed^e onveranderlyke vruntschap was hebbende en wyder belofte, dat 't gunt van victualie als anders voor onse vloote mochte van noode zyn, zy sulcx maer van hem te vorderen etc., 't welck men vast geloofde expres des Mattarams ordre te wesen; voorts was de fluyt, Peguw, van hier daer mede noch verscheenen en om zyn ladinge te haalen nae Javana verseylt.

Ende dewyle tusschen den E. mayor, Poleman, en capteyn, Isacq de Sainct Martin, cenige onlusten zyn ontstaan, zoo is heden by haer Ed^e geresolveert, behoudens 't volle respect van gemelten Sainct Martin als eersten capteyn naast den mayor, denselven te verplaatsen uyt het casteel aan 't vierkant en den capteyn, Arnoult Westdorp, weder in zyn plaets hier binnen 't casteel.

11 d^o. 's Morgens retourneert de fluyt, Goylandt, van Japara met:

119 stucx diverse moerbalcken;

750 » cleene huysbalckjens;

20 » swalpen en

4 leggers met d'jarack oly, tot..... f 2966:12: 8.

Beneffens twee brieven, d'een van den resident, Jacob Couper, gedateert 4 deser maent, en d'ander van d'E. capteyn, Jan Francen, en raet der uytgesette vloote van voor Lassam, dato 25 Maert aen haer Ed^e, ten principaelen van volgende teneur en eerstelyck die uyt de vloot van den 25sten Maert;

hoe zy 26 February van hier geseylt en sonder eenigh voorval 5 Maert voor Japara geaenckert waeren, vindende den resident, Couper, onpasselyck en den gouverneur Wierat Macka afgeseth, alsmede by den nieuwen gouverneur en gantsche gemeente een tamelyke blydtschap over haer comste, wanneer ten eersten in comp^e van gemelten Sr Couper in de Javaanse vergaderinge des gouverneurs en verdere grooten de redenen der comste dier schepen en haer Ed^e uytsettinge tot dienst des Sousouhounangs was bekend gemaackt om de Macassaeren te helpen verdryven en te ruineren, welcke aanspraecke by de Javanen met aandacht en schyn van aangenaamheyt gehoord zynde, hadden sich geopenbaert 5 Mattaramse grooten, als een ryx tresaurier en 2 Coninx lyfwachten, die zeyden expres gesonden te syn om de comste der Hollantsche schepen en macht in te wachten; dewelcke zy ook self besien hebbende, nae boven waeren gereyst met vaste beloften in 10 dagen wederomme 't bescheyt des Sousouhounangs te sullen afbrengen, buyten dat de Japaarse gouverneur mede daerover nae Mattaram had geschreven; ende in welcken tyt dan de sloepen, Granaet Appel en Egmond, van hun leckte als anders waeren gerepareert en wyders de vloote van water en alle behoefte van dege versorgt, schynende in 't eerst, of men een goede Javaanse macht van oorlogs vaertuygen soude spoedigh klaer en te hulpe krygen; maer die meninge viel heel anders uyt, dewyl niet alleen de traagheyt en 't achterblyven hunner vaertuygen, maer self een groot misvertrouwen by den gouverneur en elders jegens ons wiert bespeurt, selfs

met voorgeven, als of wy met de Macassaeren tegen hun waeren verbonden, en onder een beleefde deckmantel selfs onse boots en sloeps niet toelatende binnen de boom te comen;

inwylen quamen 'er diverse vaertuygen met vluchtelingen uyt de bocht van Rambangh over, daer de Macassaeren de negoryen Touban, Lassam en andere hadden geeycht en gespolieert, selfs tot Javana toe, niet ver van Japara gelegen, waerom de Chinese leverantiers dier plaetsen eenige hulp van ons versochten om haer houtwercken, die se noch aan de Comp^e schuldigh waeren, behouden te mogen afhaelen, wanneer men, op point staande om een schip met eenige sloepen derwaerts te schicken, tyding kreegh, de opgegaene Javaanse heeren van Mattaram met een brief des Sousouhounangs weder afgecomen waeren, die dan niet anders inhield, als hiervoor by 't Japaers briefje op gisteren staat uytgedrukt; en versochten die gesanten verders, onse vloot maer af wilde zeylen, wanneer hun vaertuygen op Zedayoe daerby zouden comen, des men dan na veel semmelens eyndelyck maer met 6 kleene vaertuygen op 16 Maert nae Rimbangh afgesackt was, doch die praeuwen al weder ten eersten gemist had; tot Rimbang en Javana mede geen vaertuygen en de Macassaeren geretireert vindende, verseylde men naer Lassem, van waer die stroopers doen mede al gewecken waren, doch oock de Javaanse gouverneur selfs, uyt vreesse voor hun, nae 't geberghte gevlucht en orangcaya Mangsou maer overigh, die men zeyde, de Macassaren aan de handt hielt; en d'onse wel iets jegens soudon getenteert hebben, indien sy de schepen, Cattenburg en Goylant, juyst niet met houtwercken af te laden besich waeren geweest;

de vloot dan 5 à 6 dagen in Rambangs bocht gelegen hebbende om de houthandelaers weder tot continuatie der negotie aan te moedigen en na den toestandt der Macassaerse zeemacht naerstigh te vernemen (die men zeyde uyt 300 diverse vaertuygen te bestaan en, van 200 stucken canon, 500 bassen als andere amunitie ruym voorsien, sich in 't naeu van Madure soudon onthouden) lag nu gereet om derwaerts 't zeyl te gaen (zonder meer nae Javaense hulpvaertuygen, die niet te voorschyn quamen) om te sien, doch soudon niets als met voorsichtige dapperheyt by de handt nemen, dewyl d'E. Jan Francen al vry twyffelde, of zy (zoo formidabel wesende) haer posten voor onse macht soudon verlaeten;

en dewyl 't meerendeel van het buscruyt op de vloot vry nat en slecht in 't openen was bevonden, soo had men uyt de schepen, Cattenburgh en Goylant, om geen gebreck te hebben 800 fl ander goet kruyt gelicht:

ook begonnen de heete koortsen onder 't volck in de vloote al vry te graseren en waeren de medicament kisten sober voorsien, hoewel men echter noch niet een man had verlooren.

Volght nu de missive van den resident, Jacob Couper, uyt Japara van den 4^{den} deser maant.

Den 2^{den} April waeren daer 6 van des Sousouhounangs lyfwachten afgecomen, met een brief van die mayesteyt aan den Japaersen Gouverneur,

als dat hy de Nederlanders van Japara met al haer goederen nae Batavia soude doen vertrecken, totter tyt alles in zyn landt weder in stilstandt was, wanneer men dan de negotie weder con dryven als te vooren; en wiert gesecht dit onverwacht gebodt oorsaek te wesen, dat men in Mattaram had gerucht, de negoryen Touban en Sedajou in 'taanwesen van onse krygsmacht door de Macassaeren waeren vermeestert, 't welck den Japaarsen Gouverneur self wel recht contrarie bekend zynde, was daerover seer misnoeght, wie sulcke valsche leugens zyn Conink mocht aangebracht hebben, en had daerom met de gemelte gesanten en andere grooten beraatslaaght (te meer hy zeyde van de goede intentie der Hollanders verseeckert was) onsen resident noch niet te laeten vertrecken, maer den Sousouhounangh van de waerheyt der saecke kennisse te doen; en begeerde een briefje van Jan Francens vloot om na den toestandt te doen vernemen, wyl hy particulierlyck den resident had laeten seggen, datter onder de Javaen veel gemompelt wierdt, onse adsistentie maer geveynst soude wesen en dat men, by de grooten onthoden werdende, 't contrarye zoude betuygen, alsmede dat wy mettet believe van den Sousouhounangh op Japara woonende en zyn ordre in alles souden volgen, voor welcken goeden raedt gemelte Gouverneur ook bedanckt was, ter welcker tyt de fluyt, Goylant, weder van Lassam verscheen met de hier voorstaande missive van capteyn Francen, die Sr Couper, hoewel geslooten, geopent had, met hoope haer Ed^e sulcx souden voor wel opnemen, opdat de Javaenen van 't gedoente der vloote nae waerheyt kon berichten en men niet op leugens by die wantrouwige luyden mocht bevonden werden, te meer 'er mondelingh was gesecht, dat de onse drie Macassaerse vaertuygen hadden geruineert, waervan echter by gemelte schryven niets en wierdt gemelt;

kort hierop was de resident in de Javaansche vergaderinge geroepen, naedat alvorens met den gouverneur gesproocken hadt, daer hy sich dan over de traagheyt der Javaenen en dat haer Ed^e goede intentie 't hunwaerts als verduystert wiert, hooglyk beklagde, waerover zy alle beschaamt stonden en met den anderen over 't langh semmelen hunner vaertuygen woorden kregen, seggende de gesanten eyntelyck, dat het ons genoech behoorde te zyn, de Hollanders meer yver als de Javaenen selfs voor des Sousouhounangs dienst bethoonden;

de negotie begon door dese troubelen langs zoo meer te versterven en waeren noch maer twee picols amphioen tot 170 rd^s yder omgeseth en seecker Engelsman met 15 picols van Bantam zonder iets vercocht te hebben terugge gekeert;

de swaere houtwercken, meende men, nu wat beter voor kleeden gewilt sullen zyn, wyl de leveranciers die maer sochten quyt te wesen, maer tot het zout en plancken wiert contant vereyscht en daerom noch een kist gelt nodigh versocht, gelyk oock een bequame bodem tot afhaal van de 200 lasten zout, tot 5 rd^s de coyangh gecontracteert.

12 d^o. Niet bysonders voorgevallen.

13 d°. Heden is de capiteyn. Isacq de St. Martin, volgens resolutie van 10 deser uyt het casteel verplaest aan 't vierkant en doen capiteyn. Aernoult Westdorp, in zyn plaats weder binnen gekomen.

14 d°. 's Avonts vertreckt nae de Westcust van Sumatra 't jacht, Batavia, en de chaloup, Neptunes, ider met een missive van haer Edl^e aan d'E. commandeur, Jacob Jorissen Pits. en raet tot Padangh, gisteren geteeckent en aldaer mettet register by 't afgaande briefboeck ingeschreven, medenemende verders, besyden een number van 60 fluxe militairen, een cargasoen voor gemelte commanderye van de onderstaande coopmansschappen, provisien en nootlykheden, als:

in 't schip Batavia:

- 405 packen diverse sorteringen cleeden en lywaten:
- 1 bael canneel, 1 poth Bengaelse lyn oly;
- 4 cassen rooswater, 2 kisten Suratse seep;
- 1 cas met laacken, bouratten, grafgreynen, pathoolen, . . . zeylgaeren, timbees, etc.;
- 1 cas met cattoene coussen, schoenen en 150 ₧ speceryen;
- 1 » » papier, schaften, lacq en schryftuygh;
- 1 vaetje met verwen, 1 vaetje met inctstof, 1/2 aam lyn oly;
- 2 kisten met 4250 rd^s contant payment;
- 40 jaty swalpen, 20 jaty balcken;
- 150 » balcken, 100 stux smeltkroesen:
- 2 kisten met medicamenten, 1 vat kryt;
- 2 leggers Spaanse wyn, 2 halve leggers azyn;
- 30 » aracq, 1 halve leggers Rynse wyn;
- 8 vaten mom, 4 vaeten boter;
- 5 » vleesch, 6 vaeten speck en 6 vaeten Bengaels speck;
- 6 halve amen olyven oly, 8 potten Bengaalse boter;
- 24 lasten rys en 6 lasten tarwe;
- 1 cas met geweer en toebehooren;
- 45100 ₧ Hollants yser, 540 ₧ claverstael;
- 49 kippen lont, 1 dommekracht, 10 ysere slootplaeten;
- 12 vaeten gesorteerde spyckers, 24 schoppen en spaaden;
- 1 cas met timmermans, smits en metselaers gereetschap;
- 2 werpanckers, 5 dreggen, 5 cabeltouwen;
- 2 paerdelynen, 14 trossen, 25 witte lynen;
- 4 baelen zeyldoeck, 50 ₧ zeylgaeren, 1 vat roet;
- 6 vaeten teer, 5 vaeten pick, 2 vaeten harpuys;
- 8 hoet smeekoolen, 1 slypsteen, 2 huyden pompleer;
- 20 bossen huysingh, 20 bossen marlingh, 2 compassen en eenige andere equippage kleenigheden meer;
- 76 heele en 379 halve ledige amen, samen tot / 164855: 6:15.

en in de sloep de Neptinus:

25 jaty rampaert plancken;

55 ledige amen, kostende / 225:—:—.

Wyders is heden in Rade van India aan den burger, Jan Kepper, vergunt met zyn jacht te mogen vaaren naer Arracan en dat op off over Malacca, maer dat niet op Ceylon off Mallebaer sal mogen aanlopen om te handelen, gelyk hy mede had versocht.

Synde verder den gewesene pachter van de ziry thuyuen op zyn verlies in de jongst gepasseerde 3 maanden 65 rd^s afslach toegestaan.

Ende insgelycx den presenten pachter van d'incomende rys, Carel Janssen, item dien van d'aancomende zuiker, genaamt Ongouko, Chinees, op hunne klachten, dat door de invasie der Macassaeren op Java's Oostcyst weynich rys en zuiker aancomen, ider een maent pachts verstaan te borgen tot het eynde van 't jaer om alsdan daerover nae billickheyt verder te disponeren.

Gelyk noch oock vast gestelt is mettet verder uytliepen der stadts burgwallen te doen voortvaaren en, des nodich, oock weder nieuwe collecten toe te laeten geschieden.

15 d^o. Niet bysonders voorgevallen.

16 d^o. Voormiddaghs krygen per Javaans vaertuygh een briefje van gisteren, door onsen resident. Caaff, tot Bantam herwaerts geschreven, met volgende advis:

hoe de hoofden van 't Armeens scheepje, de reyse nae Suratte niet hebbende connen volbrengen, haer goederen daer in kleeden sochten te trocqueren om de voyagie in Mey naer Manilha aan te vangen, maer konden met pangeran Kiedol over den tol van in en uytvoer, daerse generaalyck al 1500 rd^s voor presenteerden, niet wel eens werden, hoewelse ten lesten noch waeren geacordeert en hun inladinge door d'Engelse opgecocht:

daer was een joncq met parthye peper en wax van Jamby aangekomen en door den Coninck van Bantam 't scheepje, 't Claverbladt, van den Moor Inamarka geleent om in corte dagen met de ambassadeurs, nevens noch 20 vaertuygen, tot beslichtinge der Johorse geschillen naer gemelte Jamby af te gaan;

wel 14 à 15 vaertuygen met omtrent 1500 bhaer peper waeren van Sillebaer en Lampon; item 3 met rys, tamerinde, etc. van Javana op Bantam aangekomen. berichtende, dat de swervende Macassaeren om de Oost overal noch lustigh stroopten; oock versocht de tollenaer. Seeredana, aan haer Ed^e om drie zeebrieven voor zyn joncken naer Atchin, Quinam en Macauw:

met het Engels scheepje, laest op Batavia geweest, was seecker vryman, Goossen Claassen, van hier gevlucht, doch daerna d'Engelsen capiteyn hebbende willen quetsen, door d'heer Engels agent, Dacres, aan onsen resident overgelevert en voor eenige dagen met de fiscaals sloep geslooten herwaerts overgestiert;

't Engels scheepje van Mr. Lampton soude nu, in plaets van Suratta, met de maent Mey direct na Persia gaan en hadden die vrunden hun dienst tot bestellinge eeniger brieven aangeboden, gelyk oock pangeran Kiedol uyt Coninx naam al wederom ernstelyck om een diamantslyper van Batavia hadde versocht.

's Avonds laat keert van Japara terugge de fluyt, Cattenburgh, met een houdtlast van:

- 15 stucx masthouten en 2 stucx kielhouten;
- 75 „ gesorteerde moerbalcken;
- 58 huys balcken;
- 6 spieren tot stengen;
- 56 stucx berckhout swalpen;
- 160 „ gemeene ankerstocken.
- 50 gemeene kromhouten en 68 stucx swalpen;
- 40 kleene huys balckjens;
- 4 leggers met d'jaracq oly, bedragende... .. / 5263:17:8.

Beneffens schryven van den coopman en resident, Jacob Couper, aan haer Ed^e de dato 8 deser, behelsende 't volgende:

hoe daags nae Goylants vertreck 20 vaertuygen met diverse Javaanse grooten nae de Oostcust waeren verseylt om hun by Comp^s krygsmacht te voegen en stonden 'er noch 20, nu mede van de Wester havenen verscheenen, dagelycx te volgen, soo dat men ruchte de Sousouhounangh het ruineren der Macassaeren nu ernstelyk meende en al zyn hovelingen soodanich had uytgesonden, dat zich van zyn eygen soons liet dienen, hoewel men echter om de groote disordre van de Javaense adsistentie weynich succes verwachten kon;

de Japaerse gouverneur had den resident verhaelt, by aldien de Sousouhounangh andermael het dimoveren onser logie aldaer quam te gelasten, hy selfs voor haer Ed^e goede intentie en vertrouwen soude instaan en sulcx soecken te beletten, doch, of 't anders uytviel, versocht Couper in tyts met een handich scheepje tot transport van den ommeslach te mogen werden voorsien;

de borger timmerman, Daniel Dupré, om de beroerten tot Rambangh zyn twee onderhandse chaloupen voor alsnoch onvolteyt hebbende moeten laeten staan, vertrok met de fluyt Cattenburgh nae Batavia, medenemende een der chaloupen, die voorleden gints wa overgebleven, welcke van Saxenburgh, tegelyk mede herwaerts comende, wiert gesleept: wesende dese ingelade sware houtwerken nu tot vry civielder pryzen als de voorige ingecocht, omdat de leveranciers deselve niet dorsten aan de handt houden, des maer de nodige scheepsruymte en kistgelt al wederom met 'er inneringh wert versocht;

ook waeren in Cattenburgh gescheept de 5 gerestitueerde stuckjes en 'tancker van de Stompneus door Wierat Macka, zynde noch een metaal basje by den presenten gouverneur voor eenigen tyt der leen genomen.

17 d^o. Namiddagh verschynt mede van Japara de fluyt, Saxenburg, inhebbende:

- 53 stucx moerbalcken;
- 6 „ masthouten;
- 44 „ berckhout swalpen;
- 72 „ gesorteerde ankerstocken;
- 88 „ diverse huys balcken;

70 stucx rampaert en 29 stucx affuyt plancken;

1 kiel hout;

8 stucx groote knies houten;

4 leggers met d'jarack oly, kostende samen / 5452:12:8.

En daer besyden eenlyk dubbelt schryven van den coopman en resident, Jacob Couper, dato 8 deser, sooals hier vooren op gisteren staet verhaalt.

18 d°. Namiddagh comen de 2 gesanten, ultimo verleden maents te lande uyt Mattaram hier aangecomē, met den capiteyn, Fredrik Hendrick Muller, om haer afscheyt te nemen by zyn Ed^l d'heer gouverneur generael, dewyle op morgen off overmorgen met 2 alhier gehuyrde vaertuygen te water nae Damacq en van daer nae huys weder staan te keeren, dewelcke dan nae een glaasje wyn te hebben gedroncken, elck is ter handen gestelt een briefje aan hunne heeren, de pangerans Damanangh en Singasary, zoonen des Sousoubounangs, in de Javaanse taele geschreven, van sulcken inhoud, als deselve by 't afgaande briefboek dato deser ingeschreven konnen verhoonen; en daermēde zy dan weder weghgegaan en de presenten, in deselve brieven van gemelt, tot weder geschenck voor de gebrachte koebeesten hebben medegenomen.

19 d°. Op den middagh verschynt de fluyt, Peguw, van Japara medebrengende:

146 stucx moerbalcken;

64 • gesorteerde huys balcken;

20 gesorteerde ankerstocken;

100 stucx kleene balckjens;

24 • dicke swalpen, kostende. f 1807:10.

Als een briefje van den resident, Couper, van den 11^{den} deser en onderstaanden inhoud:

als dat hy een nader brief van d'E. Jan Francens vloot had erlaught, van advis, hoe se al tot in de Straat Madura waeren genadert en de Macassaeren, uyt ontsach derselver, alle haer geusurpeerde plaetsen weder verlaten en sich nae Dommongh als Panaroukan gerestireert hadden, 't welck dan de Javaanse hoof-regenten mede bekend en door hun nae de Matteram overgeschreven was, zulk men hoopte, dat zylieden nu eenmaal een beter vertrouwen van onse goede intentie souden krygen.

20 d°. 's Avonts gewert ons per burger jacht, St. Paul, een briefje van den resident, Joannes Schilhoorn, en raet tot Palembangh aan haer Ed^s van den 7^{den} deser lopende maent, niet van belangh meldende, als dat de Conink in het monopoliseren en dwingen der gantsche peper negotie noch al even sterck bleef continueren, doch mettēt afleggen zyner schulden aan de Comp^e zeer traagen voortganck maackte.

Wesende besyden gemelte Palembangs advis nu ook ontfangen een missive met diverse bylagen van d'heer gouverneur, Balthasar Borth, en raet tot Malacca, gedachteekent 2 Maert, zynde by het aancoment briefboek ingeschreven en daer by onder anderen te lesen, hoe Comp^s kruyssende chaloupen omtrent Pera en Queda van de Maleytse roovers al veel maelen waeren aangetast, doch hun lustigh

hadden gehavent, maer de sloep, de Maccreel, in Peras rivier leggende, hadde 2 dier rovers vaertuygen onvoorsiens onder schyn van vruntschap overrompelt en 't volck op 2 nae, die 't ontquamen, vermoort, hoewel men daer nae de sloep met die twee man noch weder gekregen had:

ook was dit jaer een Spaans schip uyt Manilha op Malacca aangeweest en nae Cormandel voortgegaen, des de Spangjerden huane vaert uyt Manilha nu scheenen gepermitteert te hebben, buyten welcken oock noch veel joncken en vaert van Japan, Macauw, Cormandel en elders op Malacca overquamen, dat neringh baerde:

ook had d'heer Borth met de hoofden van Cattharina, Cabon en Gitty inder miune gecontracteert, dat zy al de thin, in haer plaetsen vallende, aan de Comp^e voortaan souden leveren, gelyk 't afschrift van dien onder d'aencomende papieren uytwysen kan.

21 d^e. Is by haer Ed^e aan den Chinees. Tenglauw, op zyn gedaene klachten wegens de pacht der groen marcet, datter door de swaere gevalle regen als andere inconvenienten groote schade by geleden heeft, mede geaccordeert hem een maent pachts te borgen tottet eynde van 't jaer om alsdan nae de billickheyt verder daer in te disponeren.

22 d^e. 's Avonts, al laet, comt een expres afgesonden Javaens vaertuygh van Japara met een missive van den resident, Jacob Couper, 18 deser aan haer Ed^e geschreven, van volgende bysonder advis:

als datter daegs te vooren van Mattaram waeren afgecomen 6 Coninx lyfwachten met ordre voor de tweede mael aan den gouverneur, dat men onse logie van daer souw doen opbreecken en Comp^e middelen en alles met gemack mede nemen, 't welck uyt last des gouverneurs den resident eerst aangesecht wierdt, die, hem daernaer mondelingh selve spreekende, verklaerde, by aldien men hem wilde verseecken, onse vloot niets tegen den sin van den Sousouhouanangh stondt uyt te richten en borch blyven voor de misslagen, die door ons volck tegen de Javaenen mochten werden begaan, hy onse logie dan noch niet soude doen opbreecken, al souw 't hem den hals kosten; 't gunt dan beantwoordt wesende, dat men niet kan begrypen, hoe al de groote blyken van haer Ed^e waere vruntschap en hulpe noch soo wierden misduyt en mistrout, te meer bereets de meeste Javaense afgelopen plaetsen door 't ontsach onser vloote van de Macassaeren waeren bevrydt, hoewel de verdere uytvlach en 't succes den hemel most bevoolen blyven. zeyde hy verder, hoe eenige grooten aen 't hof de Mattaram veele valscheden wegens ons inbliesen, maer dat hy ten hoogsten voor zyn meesters dienst achte alle vlyt voor de ruste tusschen Batavia ende Mattaram aan te wenden; waerover hy bedanckt zynde, had noch 10 dagen uytstel en selve een vaertuygh vergunt om dese tydinge aan haer Ed^e over te brengen; wyders dat evenwel onse schepen als voor heen souden connen vaeren en negotieren en men alsoo de schulden innen, sulcx S^r. Couper niet kon besinnen, wat van desen ongestadigen Javaansen Vorst was te seggen, als dat zyn eygen welvaert scheen met de voet te stooten; want zy immers te water tegen de Macassaeren niets konden uytrecten sonder onse vloot, die althans voor Grisse en Sourabaya lagh en nae men ruchte daer parthye vaertuygen

had verbrandt, soo dat de vluchtige inwoonders allenx weder van 't geberghte afquamen, hoewel de Macassaeren ook 2 voornaeme plaetsen self twee dagen reysen te lande waert in sonder veel tegenstandt hadden geoccupeert, daer de sammelige Javaenen met haer macht toe te takelen noch al bleven leggen leuteren.

En wiert verders op desen per dit expres vaertuygh haer Ed^e spoedige antwoordt versocht om sich daernae te mogen gedragen.

25 d^o. 's Avonts keert het vaertuygh, gisteren expresse van Japara hier gecomen, wederom terugge derwaerts met een antwoordt missive van haer Ed^e aan den resident, Jacob Couper, de dato deser, inhoudende de volgende ordres en consideratien:

dat 'tsedert het afgaen van Saxenburgh 9 Maert wel ontfangen zyn 4 Japaarse briefjens van dato 24 Maert, item 4, 8 en 11 April, daer uyt het gepasseerde gins over en 't gedoente van de rebellige Macassaeren zy vernomen, doch voor eerst niet wel comt, dat 't Wapen van der Gouw soo weynigh hout nae Amboina had connen medevoeren en dicht omtrent Japara in zoo grooten gevaer van verongelucken was geweest, wel gedaan wesende, dat over 't particulier zout en plancken, 't geen gesuspicieert wiert daerin gescheept zouw zyn geweest, aan d'heer gouverneur Hurdt waere geschreven;

dat het noch wel uytgevallen zy de stadt Japara van de Macassaeren onaangetast zy gebleven, daerse anders om de disordre der Javaenen niet veel resistentie souden hebben vernomen en waerom onse uytgesette krygsmacht tegen die rovers recht te stade gecomen sal zyn, hoewel uyt oorsaek van dien van d'aangebrachte goederen per Damiaata maer voor 1000 rd^s. nevens twee picols amphioen waeren vercocht, die men echter om de contanten te mesnagieren sooveel doenlyk marcksgangh van de handt moet trachten te setten en ook noch parthyje jarack oly hier en daer op te zoeken, alsoo deselve voor de swaere equipagie alhier ten hooghsten van nooden zy;

dat de veranderingh van den nieuwen Japaersen gouverneur, Angebey Wangsa Diepa, in plaets van Wierat Macka, soo voor de inwoonderen als voor de Comp^e ten goeden en dienstigh schynt te zyn, hoewel van de 4122 guldens, die Wierat Macka noch aan de Comp^e redevabel is, om zyn groote schult aan den Sousouhounangh niet veel te verwachten staat;

dat haer Ed^e gevalligh was te verstaan, de Sousouhounangh het destrueren der Macassaeren nu meer als te vooren scheen te behertigen en al veertigh vaertuygen om met onse vloot te conjungeren vertrocken waeren, maer onverwacht by 't jonghste expres schryven van 18 deser gisteren zy te vooren gecomen, dat de Sousouhounangh andermael door expresse afgesondenen onse dimoveringe van Japara had geordonneert, hoewel de gouverneur had verklaart, soo men hem van haer Ed^e goede meyninge en datter niet jegens des Sousouhounanghs sin door onse vloot soude uytgerecht werden, konde verseecken, hy onse continuatie wilde toestaan en borgh voor de Hollanders blyven, al souw 't hem den hals kosten, 't gunt men hem, soo 't voor ontfangh deser noch niet volcomen geschiet zy, vry mocht verseecken, dat gemelte vloot eenlyck ten dienste van de Mattaram is uytgeseth

en by deselve niet sal ondernomen werden, als 'tgunt tot des Sousouhounanghs voordeel mochte strecken. gelyk by desen aan den commandant en raet der vloote mede zy geordonneert: doch de gouverneur inwylen onse opbreeking per force begerende, sal men sulx prompt gehoorsaemen en in de fluyt, Peguw. den omslach schepen om dan noch in de bocht van Rambangh en elders sooveel der uytstaande schulden te innen, als doenelyk zy en waertoe noch eenige bodems om hout metten eersten staan te volgen:

dat haer Ed^s metten eersten de rechte oorsaeck en reden van dese ordre tot ons opbreecken blyven afwachten en middens ordonneren den gouverneur en verdere grooten van onse goede genegentheyt 't hun waerts, sooveel doenlyck, te verseeckeren en in te prenten:

gelyk ook. indien de geruchten waer zyn. dat tot Grisse de rys seer goetcoop soude zyn te krygen, sooveel mogelyck van dat graan te doen incopen:

en eyndelyk, dat haer Ed^s verstaan, de capiteyn, Jan Francen, uyt de vloot UE. tot Japara van al 't voorvallende en ook van de brieven nae Batavia kennisse geve, gelyk dan sulx mede aan hem dient te geschieden ten meesten dienste van de Comp^e.

Synde oock wyders heden in Rade van India over dese tydinge van 'topbreecken van Japara soodanige resolutie genomen, als ten meerendele by 'thiervooren aangehaalde schryven aan den resident Couper aldaer staat uytgedrukt.

24 d^e. Niet bysonders voorgevallen.

23 d^e. 's Avonts verseylt de fluyt, Peguw, wederom nae Japara, medenemende twee briefjens, 'teene aan den resident, Couper, en 't ander aan den capiteyn, Jan Francen, en raet der uytgesette vloot jegens de stroopende Macassaeren, beyde van huydigen dato en onder volgende teneur:

dat aan den Japaarsen resident Couper:

hoe aen 'tschryven van eergisteren per den quartiermeester, Otto Egberts, als noch wert gedragen en nevens desen aan den capiteyn Jan Francens vloot ook een briefje afgaet om hun ten eersten te werden toegeschickt met ordre soo aen UE. als de vloot malkanderen van alles reciproque communicatie te doen:

dat de burger timmerman, Daniel Dupree, vermeent, wanneer de tydingen van Japara wat beter zyn, ten eersten weder na Rimbangh te keeren om zyn noch onderhandse chaloupen te voltoeyen; wesende oock het ancker en vyf stuckjens van de gebleve Stompneus per Cattenburgh hier wel ontfangen en dient om 'tsesde, aan den gouverneur verleent, in tyt en wylen tot restitutie gedacht:

dat de twee swaere balcken voor de windt zaegmoolen, tot 25 rd^e yder aenbesteet, alsse maer gaef en goet zyn, metten allereersten werden verwacht en nu weder op nieu voor den fabryck daertoe noch vereyscht 20 stucx swaere cromhouten en 6 heele dicke jaty moerbalcken:

ende wyders, dat hier den 28^{st^e} Maert jonghst te lande uyt Mattaram nae 9 maenden reysens zyn aangekomen 4 gesanten van des Sousouhounangs zoons, de

pangerangs Pringolaja en Damanangh, met een geschenck van 202 stucx koebbeesten en op 18 deser met een weder geschenck en twee antwoord briefjens te water zyn nae huys gekeert, en verwachtende haer Ed^e van den resident te verstaen, off dese besendinge met kennisse van den Sousouhounangh zy ondernomen geweest off niet.

volgt het briefje aan den E. Jan Francen en raet der vloote:

dat hun schryven van 23 Maert per de fluyten Goylant en Cattenburgh wel is ontfangen en daer by 't gepasseerde tot Lassam toe gesien, doch alsoo ons by 't jonghste advis van Japara voorgecomen zy, hoe de Sousouhounangh andermael geordonneert had onse logie en volck van daer te doen opbreecken, soo is derwegen soodanich geschreven en ordre gestelt, als het schryven derwaerts kon verthoonen, en waerom UE. by desen geordonneert werden niet by der handt te nemen, 't gunt eenich disput off misnoegen tusschen ons ende den Sousouhounangh soude connen komen te veroorsaecken, maer liever alles met communicatie van de Javaanse grooten, die by UE. mochten zyn, verrichten en, des mogelyck, ook met kennisse van den gouverneur en onsen resident op Japara, dewyl haer Ed^e voor den dienst van de Comp^e nodigh achten, dat UE. met malkanderen in alles communicatyf gaen, en vry misnoeght zyn over dat het jonghste schryven nae Batavia onnodigh was geacht gemelten resident Couper te bedeeien:

en alsoo het schielyk vluchten der Macassaeren voor onse vloot den Sousouhounangh noch niet van zyn verkeert gevoelen wegens onse hulpe afgeleydet, maer noch al gesuspecteert heeft (door quade induction), als off wy t'samen met de Macassaeren ons meester van zyn landen wilden maecken, zoo wert mits desen gelast met de geheele vloot, noch ook een gedeelte van dien, niet op te breecken en herwaerts te comen, voor dat sulx van hier nader wert geordonneert, met hope in korte den Mattaram onse volcomen goede genegentheyt sal comen te blycken.

26 d°. Niet bysonders voorgevallen.

27 d°. 's Avonts gaet oock weder nae Japara 't zeyl de fluyt, Cattenburgh, niets medenemende dan het dubbelt schryven van eergisteren, soo aan den resident, Couper, als aan den capiteyn, Jan Francen, en raet der vloote, hier vooren geinsereert.

28 d°. Niet bysonders voorgevallen.

29 d°. 's Voormiddags verscheynt noch eenlyk het langh verwachte fluytje, Mareken, uyt Tonquin met een cargasoen, bestaande in:

17362 $\frac{1}{4}$ cattys diverse Tonquinse zyde;

1500 stucx sumongys in 30 packen;

2400 » witte pelangs in 6 kisten;

4485 cattys sittauw;

4 packen met medicinale droguen;

1 kist met ontramponeert geweer, samen monterende / 90800:16:3;

item een packje met 47 stucx stoffen om voor den Coninck van Tonquin in Japan gedrukt te werden met 26 $\frac{7}{8}$ cattys zyde daertoe.

Besyden een missive van den oppercoopman, Albert Brevinck, en raet aldaer,

gedateert 18 February, in 'taancoment briefboeck te lesen en daeruyt onder anderen, datter eenige maanden langh een pestilential poxkens sieckte had geregneert en seer veel menschen ten grave geruckt; ook wasser door een langduyrige drooghte de rys zoo dier, dat men voor hongersnoot vreesde, gelyk mede de Coninck seer kranck gelegen hebbende, 't selve sulken alteratie onder de borgers en gemeente had verweckt, dat de meeste uyt vreesse van wapenroep hun uyt der stadt als vluchtende nae 't platte landt begeven hadden, doch dat was weder gestilt; en uyt het inlants oorlogende China tydingh, dat de groote Chinese veltheer, Usanguly, de provincie Canton souw hebben belegert en generalyck noch maer 6 provincien vermeestert, doch dat zy van den Tartar noch seer sterck 't hooft geboden wierden.

50 *d*. Namiddags erlangen per borger chaloup een kleen briefje van den resident, Johannes Schilhoorn, dato 15 deser uyt Palembangh aan haer Ed^e geschreven, niets van eenigh belangh verhalende.

Soo krygen mede per Javaans vaertuygh schryven van gisteren van den Bantamsen resident. Gaeff, eenlyck van advis, dat daer door eenighe Engelsche vrunden was verhaelt, hoe zy een Hollants schip, comende uyt het vaderlant, in de Straat Sunda hadden verpreydt, waervan de seeckerhey wiert verwacht; en hier nevens gesonden een packet, per een Siams jonckje door seecker Engelsman aldaer aangebracht, 't gunt dan nu mede ontfangen wesende, bevonden is een briefje van het opperhoofd, Jan van der Spyck, en raet in Siam, gedagteeckent 21 January laestleden, nevens d'andere in 'taancoment briefboeck te lesen en by 't selve, hoe daer uyt de bovenlanden was gerucht, dat de hoofdstadt van 't ryk van Peguw, Ava, door de bovenlantsche Chinesen 'teenemael zoude gespolieert wesen, etc.; ook had in Siam een groote brandt geweest en de drooghte het rysgewasch vry vernieticht, waardoor 't selve heogh in prys begon te steygeren.

Kort na den ontfangh van voorsz. Bantams briefje wert met een ander Javaans vaertuygh ons ook toegebracht een kleen advertentie briefje, eergisteren by de opperhoofden van 't schip, Coevoerden, uyt de straat Sunda geschreven, waer zy bekend doen, hoe se twee Augustus anno passado met 291 coppen, nevens 't schip, 't Huys te Spyck, uyt Tessel geseylt en over Cabo Verde den 29ten December aan Caep de Bonne Esperance gecomen; item 24 January weder van daer geseylt waeren, doch eerst den 26ten deser de Straat Sunda hadden connen bestevenen met verlies van 15 dooden.

Op welcke kuntschap dan ten eersten een chaloup wert afgeschickt om de Patriase en Caepse brieven af te haelen en eenige goede tydingen van den toestandt derwaerts over te mogen hooren.

Dese gepasseerde maent syn van diverse quartieren hier aengecomen 59
vaertuygen uyt d'onderstaende quartieren, als:

- 4 vaertuygen van Bantam met 16 mannen, 800 stux potten en tresellen,
200 potten met kalck, 2000 stux pees pada, 15000 stux oude
pienangh, 220 korven swarte suiker en 200 stux ysere pannen.
- 4 stux vaertuygen, die transportere.

4 stux vaertuygen, per transport.

1 vaertuygh van Sombar met 4 mannen en 4 lasten rys.

2 van Palembang met 16 mannen, 750 stux cadjangs en 869 picols peper.

1 • Damack met 4 mannen, 4 lasten rys en 54 potten met oly.

6 • Tegaal met 24 mannen, $21\frac{1}{4}$ lasten rys, 700 bossen pady en 1500 stux suyker sombar.

5 • Dermayoe met 12 mannen, $5\frac{1}{2}$ lasten rys, 10000 stux suyker catoepa, 100 bosjens suyker jaty en 10 potten met oly.

1 • Berbas met 4 mannen en 400 stux suyker sombar.

4 • Caroangh met 5 mannen en 500 stux hoenders.

2 • Rimbangh met 8 mannen, 45 korven swarte suyker, 500 stux oude klappus, 190 stux balcken, 20 canassers candy suyker, 500 bossen goemoet en 150 stux plancken.

2 • Pamaoekan met 8 mannen en 560 stux balckjes.

5 • Japara met 12 mannen, 178 canassers witte suyker en 400 stux jaty plancken.

1 • Packalongen met 4 mannen en 6 lasten rys.

1 • Tanara met 4 mannen en 200 stux hoenders.

6 • Cheribon met 24 mannen, 294 korven swarte suyker, $1\frac{3}{8}$ last swarte boontjes, 45100 stux arax pullekens, 56 stux buffelshuyden, 100 stux rys wannen, $\frac{1}{4}$ last rys, 81 potten oly, 10 stux zoolleer en 100 stux rys mandekens.

2 • Samarangh met 8 mannen, 155 korven swarte suyker en 45 potten oly.

2 • Bencalis met 12 mannen, 500 stux cadjangs en 500 stux dammers.

1 • Jonty met 4 mannen en 200 stux hoenders.

t'samen 59 stux diverse vaertuygen, dewelcke in 't generael hier hebben aangebracht:

41 lasten rys;	10 stux soolleer;
$1\frac{3}{8}$ last swarte boontjes;	45100 • arrax pullekens;
414 picols swarte suyker;	500 • oude klappus;
20 canassers candy suyker;	12400 • suyker jaty, sombar, als
178 • witte suyker;	catoepa;
896 picols peper;	500 bossen gomoet;
160 potten oly;	550 stux balcken;
800 stux aarde potten en tresellen;	150 • jaty plancken;
200 potten met kalk;	700 • hoenders;
2000 stux pees pada;	56 • buffelshuyden;
15000 • oude pinangh;	100 • rys wannen;
200 • ysere pannen;	100 • rys mandekens en
700 bossen pady;	500 • dammers.

Daerentegen zyn wederom van hier naer de ondergenoemde plaatsen afgegaan 64 vaertuygen, als:

- 11 vaertuygen naer Bantam met 260 rd^s aan kleeden, 50 rd^s aan mom, 76 rd^s aan lanckwas, 1540 rd^s aan Japans coper, 12 rd^s aan out yser, 20 rd^s aan porceleynen, 12 rd^s aan ysere pannen en 100 rd^s aan slangenhoudt;
- 14 naer Cheribon met 1225 rd^s aan kl., 78 rd^s aan out yser en 252 rd^s aan amph.:
 8 » Tegaal met 440 rd^s aan kleeden, 140 rd^s aan amphioen en 5 rd^s aan out yser;
 1 » Lassam met 40 rd^s aan kleeden;
 4 » Japara met 260 rd^s aan kleeden en 152 rd^s aan amphioen;
 5 » Samarangh met 100 rd^s aan kl., 50 rd^s aan out yser en 20 rd^s aan porcel.;
 5 » Packalongen met 270 rd^s aan kleeden en 60 rd^s aan contanten;
 5 » Dermayoe met 280 rd^s aan kleeden;
 5 » Rimbangh met 12 rd^s aan out yser, 100 rd^s aan kleeden, 30 rd^s aen contanten, 50 rd^s aan benjuin, 360 rd^s aan amphioen en 14 rd^s aan porceleynen;
 5 » Sombar met 120 rd^s aan cleeden;
 1 » Suratta met 3060 rd^s aan coper;
 1 » Palembangh met 40 rd^s aan kleeden;
 1 » Pamanoe kan met 40 rd^s aan kleeden;
 1 » Barbos met 60 rd^s aan kleeden;
 1 » Damacq met 66 rd^s aan porceleynen;
 1 » Jonty met 20 rd^s aan kleeden;
 1 » Grisee met 50 rd^s aan kleeden;

t'samen 60 stucx diverse vaertuygen, in 't generael van hier afgevoert hebbende:

3265	rycxdaalders	aan kleeden;	120	rycxdaalders	aan porceleynen;
4600	»	» Japans koper;	100	»	» slangenhout;
50	»	» mom;	30	»	» benjuin;
76	»	» lanckwas;	804	»	» amphioen en
12	»	» ysere pannen;	90	»	» contanten;
125	»	» out yser;	somma 9270 rycxdaalders.		

Behalven welke noch 15 stucx vaertuygen ledich zyn vertrocken, die niet als een pascedulle hebben medegenomen.

Volgens de opgevinge der dootgravers zyn dese maent van de Christenen met kennisse hier ter steede overleden en ter aarden gebracht:

- 35 Comp^s dienaeren;
 2 borgers;
 1 Duytsche vrouw;
 5 » kinderen;
 4 swarte mans;
 5 » vrouwen;
 18 » kinderen en
 9 stucx slaven en slavinnen;

t'samen..... 77 overledene.

Daerentegen zyn wederom in de kercken deser steede gedoopt:

	15	Nederlantsche kinderen;
	49	d ^o der Portugeese gemeente;
	17	» » Maleytse gemeente;
t'samen.....	81	gedoopte.

Gelyck ook in deselve kercken zyn getrouwt:

	8	Comp ^e dienaeren;
	1	borger;
	15	Mardyckers en
	3	slaaven;
t'samen.....	27	paar getrouwde.

By den E. fiscael en gecommiteerde uytle raet van justitie is op 5 deser gevisiteert Jan Hermansen van Breemen, gewesen oppercuyper op 't schip, Dorth, die achter het oude Chineese kerckhof in een sloodt vermoort lagh, hebbende twee dagen bevoorens een soldaat, genaemt Hendrick Assuerus van Lama, bescheyden op Jaccatra, met een mes ter neder geleyt.

En op 12 deser door den E. landtdrost en gecommiteerde schepenen eenen Jacob van Bengaelen, slaaf van d'E. Jurgen Schults, die in 't bosch vermoort was.

Buyten deser stadt en onder 't gebied desselfs zyn althans bevonden te remoreren een getal van 4148 Javaanen, alle manluyden, te weten:

	697	by de schans Jaccatra;
	551	by de rivier Crocot;
	489	buyten de poort Uytrecht;
	920	buyten de poort Diest en
	1711	by diverse particulieren,
t'samen....	4148	Javaanen.

Mey Anno 1676.

Primo Mey. Voormiddags werden de brieven van den Conink en Prins van Tonquin, 29 passado met Marcken aangebracht, ingehaalt door den sabandaer, Ocker Ockersen, neffens de coopliden, Dirck de Haes, Adriaan van Lier, Hendrick Ysbrants, Cornelis Bartelsen Marchier en den schipper, Lourens de Potter, en aan zyn Ed^e overgelevert onder het losbranden van drie chargies musquettiers door de comp^e deses casteels, benevens 7 canonschooten; welcker beyder inhoud dan nae translatie uyt de Chinese taele bevonden zy, als volgt.

Van den Conink van Tonquin.

Annam Cockon, Conink van Tonquin, sent desen brief aan den Conink van Batavia met toewensinge van gesontheyt, veel geluk en langh leven en dat zyn volckeren met wysheyt in rust en vrede mach regeeren; en alschoon Tonquin verre van Batavia is gelegen, 't is echter een plaetse en wensche voor altyt in vruntchap mogen continueren.

Den brief, dien de heer Gouverneur Generael gesonden heeft, hebbe wel ontfangen en daeruyt verstaan de overwinninge, die de Hollanders tegens haere vyanden hebben gehad, en dat de steden, die verlooren zyn geweest, wederom bekomen hadden, dat niet alleen my, maer ook alle myne onderdaenen seer verblydt en verheught heeft.

Voor desen hebbe een model van hout aan den heer Generael gesonden en versocht diergelyke stucken myn toegesonden mochten werden, doch de heer Generael heeft geschreven, datse op Batavia niet wel konden gemaakt, maer uyt Hollant mosten ontboden werden; dierhalven versoeke om de moeyelyckheyt van 't heen en weder senden voor te comen, datse noch beter als 't gesondene mogen gemaect werden, waaraan dan sal bespeuren de oprechte vruntchap van den heer Generael en dat tot myn genegen is.

Noch versoeke, dat myn van dit jaer mach toegesonden werden barnsteen, laacken, perpetuanen, koper, thin en meer andere coopmansschappen, alsoo voorleden jaer door den oorlogh, gelyk de heer Generael geschreven heeft, weynich is gesonden, maer nu, in vrede zynde en veylich overgebracht

connende werden, is myn versoeck, datter wat meerder goederen mogen gesonden werden; dit is myn eysch en wenschen, dat de vruntschap tusschen Toncquin en Batavia, soo lange de lucht en aarde in wesen sal zyn, onveranderlyk mach continueren; 'tgeene voor dees tyt aan d'heer Generael sende, bestaat in 600 ith witte zyde, 'twelcke, schoon geringh is, de heer Generael niet gelieft te versmaden, maer alleen te sien op 'tgoede herte van wiense gesonden wordt.

Verders versoecke vier groote stucken, yder van 6 E buskruyt, 300 picols salpeter, 100 picols swavel, 400 groote, 38000 gemeene en 58000 stucx kleene kogels, 20 stucx root, 5 stucx swart en 5 stucx blaeu laken, 20 stucx root, 5 stucx asgrauw en 5 stucx blaeuwe perpetuanen, parthyen barnsteen, 10 kettings barnsteene coraalen als het overgesonde monster, parthye geschilderde en witte lynwaten, coper, thin, Spaanse realen en 6 vaaten oly.

Volght de brief van den vice Conink van Tonequin,
Annam Kock Houongh.

Die van een en denselven inhoud is als des Coninx, uytgesondert, dat aan den Conink van Batavia, Joan Maetsuycker, ende d'E. heeren Raden van India tot schenckagie sendt 300 ith geele zyde en versoeckt om twee louryvogels of cacatouen.

2 d°. 's Morgens verseylt de fluyt, Saxenburgh, weder nae Japara, medenemende 4000 realen van achten tot f 12000; besyden een briefje aan den resident, Jacob Couper, gisteren avondt geteekent, van volgende advis:

hoe de fluyten, Peguw en Cattenburgh, 25 en 27 verleden maents zyn voor afgegaan en nu per Saxenburgh gesonden werden 4000 Spaause realen tot betalinge van 't sout en incoop van rys, soo se te bekomen is, dienende vooral, gelyck meermaelen gerecommandeert, de contanten gemesnagieert en de presente coopmansschappen, sooveel doentlyk, aan den man geholpen; wyders hoe hier advis van 't schip, Coeverden, uyt het vaderlant in de Straat Sunda hebben erlanght met goede tydinge van daer.

Jegens den avondt keert de uytgesonde chaloup van eergisteren uyt de Straat Sunda wederomme met de brieven van 't schip Coeverden, zynde van de camer Amsterdam de dato 8 July 1675 en die van d'heer gouverneur, Ysbrand Goske, en den raat aan Caep de Bon Esperance gedagteekent 25 January, meldende 'tarrivement van verscheyde vaderlantsche schepen en onder anderen ook van d'E. heer, gedesigneert gouverneur van de Caep, Joan Bax, op 31 December per 't jacht, Voorhout, van Ceylon, en alsulcx wyders meer, als deselve by 'taancoment briefboek kan uyt wysen, gelyk dan verders ook

3 d°. na de middagh 't voorgemelte nieuwe schip, Coeverden, alhier salvo uyt het lieve vaderlant over de Caep comt aan te landen, wesende voor reeckeningh der camer Amsterdam uyt Tessel in zee gelopen den 2^{den} Augustus des vergangen

jaers 1675 met 290 coppen, als te weten: 160 zeevarende, 118 militairen, 3 vrye luyden, 6 vrouwen en 3 kinderen; waerby op de reyse noch zyn gebooren 2 kinderen; doch daervan geduyrende de reyse overleden 12 zeevaarende en 5 soldaaten; item aan de Caep de Goede Hoop aan lant gegaan 6 zeeluyden, 8 militairen en 1 vryman; maer van daer ook weder overgekomen 4 matroosen, 13 soldaaten, 1 vrouw en 2 kinderen, soodat dit schip hier noch te lande brenght 146 zeevarende en 118 militairen mannen, neffens twee vryluyden, 7 vrouwen en 7 kinderen, te samen 280 zielen.

Bestaande wyders 't daermede ontfangen cargasoen, soo in contanten, coopmansschappen, als diverse nodicheden en behoeften, uyt de ondergespecificeerde goederen, als:

- 11 kisten met 4400 marck Mexicaanse realen, samen tot f 99000;
- 19 stucx diverse laeckenen in kassen;
- 200 „ coddebex hoeden in 2 kassen;
- 2621 ₧ fermelioen;
- 1265³/₄ „ quicksilver, 158¹/₄ ₧ consemelle;
- 618 „ momie, 200 ₧ snuyf tabacq;
- 244 „ barnsteen in stucken, 5 stucx spygels met vergulde lysten;
- 6 Neurenburger trompetten, 77 stucx kleene spiegels;
- 4 doosen met goude kanten en passementen;
- 1 kas met 44 diverse fyne castoor hoeden;
- 240 el of stucx fyne stametten, 100 paer zyde coussen;
- 16 stucken swart en couleurse phelpen;
- 1 cas met allerhande zyde linten;
- 62595 ₧ divers yser en 6 bossen staal;
- 20 vaten diverse spyckers;
- .. kassen met 844 ₧ diverse medicamenten, droguen, etc.;
- 7 „ „ diversch fyn geweer;
- 50 leggers Spaanse en 10 leggers Franse wyn;
- 175 vaten mout, 10 verckens asyn;
- 125 „ vleesch en 100 vaaten speck, bedragende de coopmansschappen f 181948:1:4.

de volgende zyn gereetschappen, etc.:

- 40 vaten pick, 40 vaeten harpuys en 50 vaeten theer;
- 50 hoet smeekoolen, 3 vaten met kryt;
- 18 stucx diverse anckers, 50 stucx slootplaeten;
- 40 kassen met diverse ysere hoepen, 3 stucx slypsteen;
- 8 oogysers, 2 speerhaken;
- 55 stucx diverse cabeltouwen;
- 40 baelen diversch zeyldoeck en 500 ₧ zeylgaeren;
- 150 ₧ lym, 50 ₧ Moscovisch glas, 2 houte vysels;

- 2 kassen met compassen en uyr glaesen;
- 2 " " " timmermans en metselaers reetschap;
- 100 stucx verffquasten en 100 stucx penceelen;
- 15 copere ketels, 6 vaeten talck;
- 117 bossen kistemaeckers biesen, 1154 ℥ varckens borstels;
- 6 dommekrachten, 5 houte beslagen tot leggers;
- 1300 stucx handtgranaten, 3000 stucx een ponder kogels;
- 4 ysere gotelingen;
- 15 " " " potten en 4 sacken mosch;
- 2 sacken met hair, 9 riemen kardoes papier;
- 6 kopere kruytschaalen, 28 ℥ copere gewicht;
- 85 ℥ copere spyckers;
- 120 stucx koperdraets hechten tot deegens;
- 400 " " " kruytmaten tot bandeliers;
- 50 stucx tromvellen;
- 4 coperdraats siftten tot salpeter;
- 5½ dosyn essen houte siftranden;
- 3 bossen kurck, in 't geheel samen ter montura van . . . f 213853: 15.

4 d°. 's Morgens al vroegh arriveert het schip, de Gekroonde Vreede, van Cormandel, beladen met een cargasoen Pallacatse en Zuyder retouren van f 240020: 11, bestaande uyt:

- 981 packen diverse kleeden;
- 18 " " " met roche vellen;
- 156360 ℥ geraffineerde salpeter;
- 9000 stucx ruwe arduyne vloersteen;
- 1000 " " " geslepe vloersteen;
- 31 sacken hocke en schaape hair, etc.

Waer besyden ons zyn geworden twee brieven van d'E. heer gouverneur, Anthonio Pavilioen, en raat tot Palliacatte, d'eerste zynde een copie van 22 February, per Hellevoetsluys over Masulipatnam geschreven en noch niet ontfangen, en d'andere een originele van den 10^{den} Maert, met eenige andere aanhoorende bylagen, meldende alsulx, als 't aenkoment briefboek uyt wysen kan, onder anderen: hoe de Coninck van Golkonda, op 27 January tot Masulipatnam aangekomen, den 12^{den} February weder nae zyn hof tot Golkonda opgetrocken was, hebbende de Comp^e zyn defroyement en geschencken, met die aan de verdere grooten en dienaeren, in dier tyt aldaer gecost f 66458: 5: 5; doch daerentegen wederom 9 diverse firmans en bevelschriften t'onsen voordeele verleent, dewelcke alle mede by 't aancoment briefboek zyn genoteert.

d'Engelsche vrunden hadden mede by die mayesteyt wel voor 20 of 30 duysent guldens ten offer geweest, gelyk ook de Deenen, sonder dat men echter wist, zy eenige privilegien van belang hadden versocht ofte erlanght, hebbende d'onse mede doorgaans en alsints by den Conink de voorrangh van d'andere gehadt, tot groote reputatie van de Comp^e.

5 d°. 's Morgens is de Palembangse afgesant, Dorpentacka, met den E. sabandaer, Ockersen, by zyn Ed^ht geweest, doende uyt den naam van zyn meester mondelingh eenige versoecken, soo wegens de peper contracten en thollen, als anders, van 't welcke de antwoorde in de missiven aan den Conink en onsen resident, in corte dagen met desen afgesondene derwaerts af te gaan, sal werden aangehaalt en beantwoordt.

's Avonts vertreckt uyt dese rheede 't schip, de Betuwe, over Siam naer Japan om 't vellen cargasoen derwaerts over te voeren, eenlyk medenemende een missive van haer Ed^e aan den coopman, Jan van der Spyck, en raet in Siam van huydigen dato, gelyk by 't afgaande brielboek kan werden nagelesen; en wyders een cargasoen voor 't selve comptoir van ondervolgende contanten, coopmansschappen en provisien:

- 18000 stucx croonen of leeuwendaalders;
- 1172 marck, $5\frac{3}{4}$ oncen bhaer zilver;
- 65 packen diverse sorteringen cleeden en lywaten:
- 1 cas met 8 stucx laeckenen;
- 12 silvre tabacx pypen . . . }
- 6 copere kaars snuyters . }
- } in een casje voor den Conink;
- 315 ₧ ruw tacq corael;
- 3 kleene cassen rooswater;
- 1 packje met papier en schryftuygh;
- 20 stucx leere brandt emmers;
- 51 $\frac{1}{2}$ ₧ ruwe barnsteen in een cas;
- 2425 • goede rompen of nooten muscaten;
- 1 halve legger Spaanse wyn, 2 vaeten mom;
- 1 vath Hollantsche en 2 potten Bengaelse boter;
- 1 halfaam olyven oly, $\frac{1}{2}$ legger asyn;
- 1000 ₧ yser en 100 ₧ staal;
- 2 dommekrachten, 12 schoppen en 8 kippen lont;
- 6 vaeten spyckers, 1 last smeekoolen;
- 4 cabeltouwen en 14 trossen;
- 2 baelen zeyldoeck, 2 vaten teer, 1 huyt pompleer;
- 1 cas met snaphaenen en toebehooren, 1 vaetje cogels;
- $\frac{1}{2}$ last tarwe, 1 kist met medicamenten;
- 6 stucx monsterkleeden, bevoorens uyt Siam ontfangen, belopende te samen f 122246:6:5.

Vorders is heden by haer Ed^e in Raade van India verstaen, dat geene schippers, etc., dewelcke over begaene mislagen en eygen schult werden gesuspendeert, voortaan geen gagie of tractementen wederom sullen genieten, aleer deselve door dese vergaderingh wederom in employ sullen wesen gestelt, schoon de tyt van hunne suspense ook mochte wesen geëyndicht

6 d°. 's Morgens ontfangen per inlants vaertuygh van den Batavia's ingeseten, Intsche Lanang, een origineele missive van d'heer gouverneur, Balthasar Borth, ende den raat tot Malacca aan haer Ed^a, de dato 30 Maert passado.

Schynende daerby te blycken, dat die van Pera hun maer tamelyk comorteerden omtrent het contract om d'E. Comp^s hunnen thin alleen te leveren en de Engelsche als andere vreemde natien daer geen entrance toe te laeten, gelyk ook de rover, door wien de sloep, de Macreel, waere gespolieert, selfs in Pera geweest en acces by den Conink en grooten genooten had.

Van den sanbandar tot Atchin was per 'tjachtje, de Anna, uyt Bengaele gecomen en door een swaeren ontmoeten orencaen aldaer noch geluckelyk gesalveert geweest, een seer beleeft en genegen briefje aan d'heer Borth geschreven, gelyk mede per een Peras vaertuygh twee briefjens van den Sulthan en pangeran Depaty tot Jamby in geleyde van twee dittos aan den Conink van Johor, om door d'heer Borth derwaerts bestelt te werden, en by dewelcke de Jambinesen dien Vorst tot vrede scheenen aan te soecken.

Namiddags krygen door Javaans vaertuygh een briefje van 't fluytschip. 't Huys te Spyk, eergisteren uyt de Straat Sunda aan haer Ed^s geschreven, van advis: hoe zy nevens 't schip, Coevoorden, 2 Augustus anno passado uyt Tessel geseylt en 13 January laest aan de Caep verscheenen waeren, alwaer den 4^{den} February de retourschepen onder d'E. heer, Verburgh, oock alle gearriveert; en zy doen voorts, nevens 't schip, Prins Willem Hendrick, den 14^{den} deser weder herwaerts gestevent waeren en wyders op dato met veel stilte en contrarie winden de Straat Sunda hadden bereyckt, nae 't verlies van 12 dooden en noch ophebbende 171 coppen.

's Avonts wert by haer Ed^s geteeckent en afgevaerdicht een klein briefje aan den ondercoopman en resident, Johannes Schilheorn, tot Palembangh om op morgen mettet borger jacht, de Batavise Coopman, derwaerts voort te gaan.

7 d^o. Namiddags wert ons per Javaans vaertuygh uyt de Straet Sunda weder toegebracht een advisje van d'opperhoofden van 't schip, Prins Willem Hendrick, 4 deser geschreven, meldende hun aancomst aldaer tot omtrent Cracatouw met gesont volck.

8 d^o. Namiddags is in Raede van India over een besendinge nae Toncquin, China en Japan alsulcx gedisponeert, als de resolutie, deswegen genomen onder huydigen dato kan uyt wysen: ende zyn tot opperhoofden naer Japan en China geelingeert de coopheden, Dirck de Haes ende Gillis van Breen, en hun yder daer besyden gedefereert de qualiteyt van oppercoopman.

9 d^o. 's Avonts verschynt uyt het vaderlant over Caep de Bon Esperance het fluytschip, 't Huys te Spyck, van wegen de camer Amsterdam, zynde in zee gelopen 2 Augustus anno verleden met 198 zielen, te weten: 112 zeevarende, 71 militairen, 4 vrouwen en 11 kinderen; waervan aan de Caep zyn aan lant gegaan 6 zeevarende en 10 soldaten; item van daer weder overgecomen 5 matroosen, 10 militairen en een vryman; en wyders geduyrende de reyse overleden 6 zeevarende en 6 militairen, soodat dese kloecke fluyt hier aubrengh 103 zeelieden, 65 militairen, 4 vryman, neffens 4 vrouwen en 11 kinderen, te samen 186 coppen, beneffens de ondervolgende goederen en benodichtheden voor den ommevlagh in India:

6 kisten met 2400 marck aan Mexicaense realen, tot..... / 54000.

- 1 kas met 100 stucx coedebeck hoeden;
 643 ƒ momie, 180 ƒ ruywen barnsteen;
 25 stucx laackenen, 5 stucx spiegels;
 42460 ƒ yser, 5 bossen staal;
 10 vaeten spyckers, 20 stucx hellembaerden;
 200 stucx musquetten en 10 snaphaanroers;
 886 $\frac{1}{2}$, ƒ diverse medicinale droguen;
 30 leggers Spaense wyn, 10 leggers France wyn;
 4 kelders brandewyn, 10 verckens azyn;
 125 vaeten vleesch, 100 vaeten speck;
 150 vaeten mom, 50 halfamen oly, 10 dos jopenbier;
 1490 ƒ styfisel in 6 vaeten en 155 ƒ blausel;
 293 $\frac{1}{4}$ el scharlaeken roode stametten, 100 paer zyde coussen;
 30 stucx spiegels met ebbenhoute lysten, 1 doos met kanten;
 1 kas met 12 stucx phelpen en 1 cas met pluymen;
 1 " " linten en crameryen, mettet gelt samen voor cargasoen
 tot..... f 125055:17:8;
 30 hoet smeekoolen;
 40 vaeten harpuys, 30 vaeten pick, 50 vaeten theer;
 5 vaeten kryt, 3 slypsteen, 2 speerhaeken;
 40 cassen met diverse ysere legger banden;
 50 stucx slootplaeten, 8 oogysers om copen te smelten;
 40 baelen diversch zeyldoeck, 1 smits aambeelt;
 17 stucx gesorteerde anckers, 2 houte vysels;
 26 " " cabeltouwen en 25 stucx paerdelynen;
 36 " peesen en snaeren, 250 ƒ Engels lym;
 12 " banckschroeven, 10 ƒ roode aerde en potloot;
 1 cas met compassen, uyrglasen, etc., 6 dommekrachten;
 170 bossen kistmaeckers biesen, 4 handtschaeren;
 15 copere ketels, 6 rechte en cromme staagen;
 100 beslage schoppen, 6 stryckbancken, 1 vis zegen;
 1082 ƒ varckens borstels, 5 houte beslaagen tot leggers;
 1500 stucx handtgranaten, 300 stucx een pondts koogels;
 6 vaten talck, 1 cas met verfquasten en swane ruggen;
 1 cas met pennemessen, steentjes en schryfgereetschap;
 2 ysere gotelingen, 200 stucx houte stampers;
 500 ƒ zeylgaeren, 4 sacken met mos, 2 sacken met hair;
 79 coperdraets hechten tot degens, 100 kruitmaeten;
 5 $\frac{1}{2}$ dosyn essenhoute sifranden, 30 stucx soldate bandeliers;
 1 cas constapels gereetschap en ammunitie;
 50 stucx heele en 25 halve leggers in schooven, 2 bossen kurek;
 2626 ƒ fermelioen, etc., in 't geheel oversulx de ladinge van 't Huys
 te Spyck bedragende..... f 157716:17.

Boven 't welke noch van de Caep per desen selven bodem is bekomen :

12000 guldens in contant payment;

100 halfamen traan;

4 cassen met 64 riem schryfpapier;

2¹/₂ mudden rogge en

253 vellen Spaans leer, tot / 14462:18.

De advysen, met desen bodem van de Caep de Goede Hoop ons toegecomen, syn twee brieven van de heeren gouverneurs, Ysbrand Goske en Joan Bax, mitsgaders den raet, gedateert 31 January en 15 February passado, mitsgaders ook een missive van d'E. heer admiraal der retourvloote, Nicolaes Verburgh, van denselven 13 February, meldende t'saemen de behouden aancomste der gantsche retourvloote op 4 February aldaer en hoe de fluyt, Aerdenburgh, uyt het vaderlant te gelyk met dese schepen voor Batavia na Ceylon vertrocken waere, doch had de retourvloot op 28 January in ruym zee een seer swaeren storm belopen en uytgestaen sonder echter eenige rampen daarvan te hebben gekregen; aan de Caep was de drooghte een langen tyt zoo groot geweest, dat daerdoor veel vee gestorven, gantsch weynich kooren en saat gewonnen en alsoo de lantbouw merckelyk verachtert was.

10 d^e. 's Middags laet te deser rheede mede zyn ancker vallen 't retourschip, Prins Willem Hendrick de derde, komende over de Caep uyt Zeelant, van waer hy afgeseylt is den 15^{den} April anno passado met 380 coppen, namentlyk: 250 zeevaerende en 125 militairen, 5 vrouwen en 2 kinderen; doch door contrarie windt lange in Engelant gelegen hebbende, zynder 102 zeevaerende, 55 militairen, 3 vrouwen en 2 kinderen meest verlopen en eenige weder nae 't vaderlant gekeert; en daertegens door de heeren bewinthebberen hun aldaer weder toegesonden 68 zeeluyden en 3 militairen; item in Engelant noch aangenomen op nieuw 15 zeeluyden, van dewelcke geduyrende de reyse zyn overleden 14 matroosen en 3 soldaeten; ook aan de Caep aan lant gegaan 8 matroosen, 6 soldaaten, neffens 1 vrouw; doch van daarmede weder overgekomen 15 militairen, soo dat nu hier te lande noch aanbrenght 209 zeeluyden, 75 militairen ende 1 vrouw, te samen 285 coppen.

Ende wyders een cargasoen voor den ommeslach in India der volgende contanten, provisien en nootlykheden:

74149 guldens aen diverse courante silvere specien;

29948 ₤ ofte 66 rollen platloot;

16 stux gesorteerde fyne laackenen;

42717 ₤ staaf yser;

100 stux of 541 ₤ leere juchten;

150 vaeten vleesch;

117 " speck;

50 leggers Spaanse wyn;

6 heele en 8 halve leggers France wyn;

8 leggers brandewyn;

250 tonnen Zeeus bier;

12 vaeten mom;

- 101 vaeten boter:
 5 quarteen Delfse boter;
 30 halfamen olyven olyt;
 20 halve leggers azyn;
 10 halfamen wyn tint;
 19 vaeten gesorteerde spyckers;
 10000 stux mop klinkert steenen.
 20 vaeten pick en 38 vaeten teer;
 50 " harpuys, 5 vaeten sement
 19 stux gesorteerde anckers
 5000 Vlaemse steenen.
 126 " heele en 30 halve legger schooven.
 52 " gesorteerde cabeltouwen.
 48 " ysere en
 68 " wol trossen;
 12 solder smeekeolen;
 28 stux popelieer platcken;
 12 " gesorteerde masten
 6 " spieren en 50 sparren;
 25 " wintboomen
 25 bootsriemen.
 25 capravens;
 6 oxhoeden wit zout, monterende in 't geheel . . . / 1766.59:11:8
 11 *B* Niet bysonders voorgevallen.
 12 *B* 18de in Raede van India de presente boekhouder generael, Dirck Timons de Jongh, op zyn gelatene ernstigh versoeck verkoosen tot opperheeft des comptours Stam ende weder in zyn plaetse tot boekhouder generael de oppercoopman, Pieter Vertangen
 15 *B* Niet bysonders voorgevallen.
 16 *d* 18de Morgens vroeg retourneert seer spoedigh binnen twee maanden heen en weder van Macassar het jacht de Sampson, met inhebbende als
 789¹ pcools sappenhout,
 2000 stux goede maesen,
 19,500 *kg* bedorven buscruyt, tot / 9846.
 E^{re} waarmede dan ons ook zy geworden een geëxtendeerde missive van den oppercoopman en p. gesachhebber, Wybrandt Dubbeldecop, uitsgaders den raet des casteels Rotterdam, zedigtrekert in fine des jonthst afgeweken maents, verselt met alsutcke bytogen en behesende soodanigen relatie van den goeden toestandt van Comp^t saeken in die Indes, als de inhoud derselver by 't aancoment briefboek onder dat quarter kan gytwyzen, wesende onder anderen de geordonneerde saeken tusschen d'hoer commissaris, Andries Boogaert, op 29 December van hier vertrocken ende Radja Palacca ten wadersyts genoegten en tot Comp^t besten wederomme g'assoupeert volgens seecker contract of geschtult, derwegen wadersyts gepasseert

en 't welck met de papieren van d'heer. Boogaert. voormelt uyt Banda eerstdaags wert verwacht en alsdan alhier staet te werden geïnserceert.

d'Heer. Harthouwer, had op per 'tjacht. de Gerechtigheyt, de reyse over Bouton nae zyn gedesigneert gouvernement van Ternataen aangevangen en altoorens op Macassar aan den E. Dubbeldecop transport gedaan.

De Prince Calimatta was eyndelyk na een quynende sieckte aldaer op 10 Maert overleden; en hadden van den nieuw verkooren Conink van Sumbawa eenighe gesanten op Macassar geweest, die het algemeene contract der bontgenooten van dien oort met de Comp^e mede hadden bevestight.

Tusschen den Macassaarsen Conink van Goa waeren over 't debauchereren eeniger vrouwen door hun heden met Radja Palacca eenige onlusten geresen en die soo verre gecomen, dat Palacca met 20000 Bougys de Macassaeren binnen hun stadt Goa eynteyk nae eenige schermutselingen had beleegert, doch dewyl de Macassaeren 'thooft in de schoot leyden en by de Comp^e om mediatie der geschillen hadden versocht, meynde men, dat die jongh ontfonckten oorlogh wel haest weder bygeleyt en algemaect zoude werden, sonder veel swaricheyt daervan te verwachten.

Zynde neffens en onder voor verhaelde Comp^e papieren mede noch erlanght drie Maleytse brieven, aan haer Ed^e gedestineert, als eene van zyn hoogheyt den Conink Palacca eene van de weduwe des overleden Ternataansen Prince Calimatta en eene van de noch overgebleve Ternataanse volkeren tot Macassar, luydende alle nae translatie in ordre aldus.

Die van Radja Palacca.

Radja Palacca doet met desen in ale nedricheyt den heer Generaal en Raeden van India groeten en bekend maecten, dat door Comp^e wapenen Conink van Bonee ben geworden; en verders van 't gedoente van de volkeren van Goa, wanneerse tot Bonee zyn gecomen, alwaerse myn onverdraagelycke schande door myn vrouw hebben aangedaan, die in handen van den president hebbe gegeven en tegens hem geseyt, dat ick liever volgens de maniere van 't landt wilde sterven dan in sulken schande te leven; waerop de president seyde: Radja, ick kan uw daerop geen antwoord geven, maer versoeke 't selve eerst aan den heer Generaal mach bekend maken, waerop ik zeyde: 'tis goet, president, laat my dooden en naden gy, president, selfs geen macht hebt om my te doen dooden, soo sal ick, wanneer dit gedaan is, selfs naer den heer Generaal op Batavia vertrecken en my in zyn handen stellen om met myn te doen naer syn beheven; dierhalve versoeke ick ootmoedelyk, dat de heer Generael en Raeden van India aan den president een klein briefje gelieven te schryven, dat my toegestaan mach werden naer Batavia te vertrecken om by den heer Generael te verschynen; verders heeft de president de heele saek van vooren aan in zyn brief van 29 April. zynde Woensdagh, aan den heer Generael bekend gemaect.

Van de weduwe van den Prince Callamatta aan d'heer Speelman.

De groetenisse aan myn zoon, den admiraal, die 't allen tyden seer hoogh verheven en seer beroemt is, daer benevens seer verstandigh en vernuftigh in alle saeken, wiens goedertierentheyte hoe langer hoe overvloediger wert, waerover door alle plaetsen seer vermaert is; wiens glans gelyk de zon overal door de geheele werelt schyndt.

Verders maeke bekend, als dat ik uw vader verlooren hebbe; want uw moeder heeft geen ander toevlucht als alleen tot de Comp^e; alsmede dat alle de onderdanen, die myn heer voor desen in onse handen gestelt heeft, die van Ternaten jegenwoordigh van uw moeder geëyscht hebben; dierhalve sende desen aan myn heer om te vragen, hoe het daarmede sal wesen; voor dees tyt hebbe niet anders te senden als een neusdoeck, een flesje snuyf toebacq ende kleedinge van den overleden.

Van Callamatta's kinderen en van de overgebleven Ternataanen op Macassar aen haar Ed^e.

UE. kintskinderen, Intche maes Adjangh, Gappa Menit, Sirkmelita en Sengady Saloucklouangh, doen seer groeten den heer Generael, die hoogh verheven en beroemt is in alle tyden, daer benevens seer verstandigh en vernuftigh in alle saecken, wiens goedertierentheyte en goede bestieringe dagelycx hoe langer hoe overvloediger wert, daerom zyn goetheyte in alle steeden, soo boven als benedens windts, seer vermaert is, wiens glans gelyk de son overal door de geheele werelt schyndt, dat soo lange de son en maan, jae nacht en dag sal duyren, tot een toevlucht en schutsel van arme en nooddruftige menschen.

Verders maken UE. kintskinderen, Intche maes Adjangh, Gappa Menit, Sicquamelita en Sengady Saloucalouangh bekend, als dat onse vader, Quitichily Calimatta, op den 10^{den} dach van de maent Maert, zynde Sondach namiddagh, in den Heere is gerust, in welcken tyt onse vader van dese tydelyke tot de eeuwige ende onverderfelyke werelt is overgegaan, 'tgeene UE. kintskinderen, Intche maes Adjangh, Gappa Menit, Sicquelita Sengady, Saloucalouangh en alle de Moluxe volckeren, die op Oedjong Pandangh zyn, bekend maken en versoecken den heer Generael, indient de heer Generaal en Raeden van India gelieven goet te vinden, dat wy en alle Moluxe volckeren, die hier op Oedjong Pandangh zyn, niet na de Molucos mogen vertrecken; want Oedjong Pandangh is mede 't landt van de Comp^e; doch wanneer de schryver, Majuda, hier op Oedjong Pandangh is gecomen, wilde hy UE. kintskint, Intche maes Adjangh, mede naer de Moluccos voeren; maer antwoorde, dat in geenderley manieren naer de Moluccos wilde vertrecken en, 't zy goet ofte quaat, voor my op Oedjong Pandangh verblyven, waerop de schryver, Majuda, seyde: als gy Intche maas met de Molucxe volckeren

met my niet wilt naar de Moluccos vertrecken, sal ik al u vaders goederen en de Moluccesen, die hier op Oedjong Pandangh zyn, medenemen en in de Moluccos brengen; dierhalven maken wy 't den heer Generaal en Raeden van India bekend en stellen ons t'eenemaal in handen van de Comp^e; en indien de heer Generael en Raeden van India ons gelieven te begunstigen, dat wy op Oedjong Pandangh mogen verblyven, gelieft ons daarvan met een handtschrift van den heer Generael verseeckeringe te geven, opdat wy met sulcken gunste onse herten t'eenemaal buyten vreesse mogen stellen, 't geene onser aller ootmoedige bede en versoek is; want onse genegentheyt is in geenderley manieren nae de Moluccos te vertrecken.

Doch, indien de heer Generael ons gelieft te dwingen naer de Moluccos te vertrecken, 't is goet, wy sullen dan nae Batavia gaan, want Oedjong Padangh en Batavia is 't landt van de Comp^e.

Noch maken wy bekend, dat de 40rd gagie, die onse vader, Quitchily Calimatta, placht van de Comp^e te genieten, van den president versocht hebben, maer de president gaf ons tot antwoord soo lange te moeten wachten, dat hy eerst daerover een brief aan den heer Generael gesonden hadde en 't geene dan de heer Generael dies aangaande geliefde te gelasten achtervolgen soude; daerom versoeken wy, indien de heer Generael ons daarmede geliefde te begunstigen, dat die gagie aan den capteyn t'Zapigoegoe Zehidop en Zizyou mach gegeven werden.

Verders aangaande 't gelt van die van Xula, 't geene vader Quitchily Calimatta van den Conink van Macassar ontfangen heeft, daarvan heeft de schryver, Majuda, wederom 10000 genooten; 't overschot heeft de schryver, Majuda, aan de kinderen van Quitchily Calimatta, doen noch in 't leven was, gegeven; voor dees tyt hebben aan den heer Generael niet anders tot schenckagie te senden dan twee menschen, die niet gelieft te versmaaden en niet anders zyn als een bloemken sonder reuck.

Na den doot van Mahometh 1087, in 't jaar Wauw, geschreven den 15^{den} dagh van de maent April op Dynsdagh na de middagh in Oedjong Pandangh.

's Avonts zenden haer Ed^s per Javaans vaertuygh een briefje aan onsen resident, Willem Caaff, tot Bantam, inhoudende de volgende substantie en advertentie:

dat desen lopenden jaere diverse brieven van Bantam zyn ontfangen en daerby de groote vaert en aanbreng van kleeden, etc. der Engelschen, Deenen, Portugeesen, Chinesen en andere inlanderen tot Comp^s groote nadeel en schaade vernomen, te wenschen en te hoopen wesende, de lage marckt en de seer slechte pryzen der doecken de coopliden die vaert mochte doen afsoeten en mesnagieren;

dat wegens de pretence goude coubans des Coninx, die met d'Engelse Experiment souden genomen wesen, al meermaelen is geschreven, hoe dat daarvan niets zy na te vorsschen en anders al gerestitueert souden hebben geweest, eenlyk uyt beleeftheyt, omdat anders onvry schip ook onvry goet maeckt en 't welck hun by verder navraegingh tot antwoord kan gedient werden;

dat het stroopen der aytgeweecken Micassieren langs Java's Oostkust buyten twyffel waer en daerop ook eenige schepen en sloepen onder capteyn Jan Francen, in February van hier aytgeseth zyn om deselve, des mogelyk, te runeren sullende haer Edt' verwachten te verstaan, olt gemeente Micassieren de geleende bassen en musquetten aan de afgesondene des Coninx van Bantam weder sullen hebben gerestituert;

dat de versoekte diamantslyper, Moulin, ongenegen is voor den Conink van Bantam te gaen werken, maer soo de pangeran knodt maent ghelede herwaerts te senden en een diamantslyper konde bewegen derwaerts te gaan, dat zoude haer Edt' aengenaem zyn om de Mayesteyt te gerieven;

dat de obligatie van Rotoe Balas Soeta nu overgaat om nae betalinge van de 200 rdt hem behandicht te werden, maer dat men in toecomende geen meer arieltjes van voorschryven, te zy nae Suratta of elders, aan sulke myden moet geven, dewyl voor de Comp. daervan noch schade en moeyte te verwachten zy;

dat de afgesonde soldat, Jacob Grobbeligh, over dat sich op Bantam wilde taeten besnyden, hier behoorlyk door den raet van justitie zy gestraft en by nasoeck bevonden al van lange een overgeven gult geweest te hebben.

Soe geworden ook noch heden avondt per infants Moorsch vaertuygh een missive van den coopman en resident, Jacob Couper, tot Japara, gedateert primo deser en van onderstaende teneur.

hoe dags 1. vooren 't vaertuygh met haer Edt' expres antwoord schryven van 25 April daer was zeretourneert en copie van dien ook ten eersten per Marnegatty nae de vloot van den E. Jan Francen voertgesonden.

helbende ook de Japarse gouverneur over haer Edt' goede opneminge 'hemwaerts in de ordre des Souverainnits van onse opbreckerige joughst sich mogelyk beduukt en verkaart en met meet vrymoedigheyl syen Conink haer Edt' seckeren goede aeneminge en intentie darste en souwde doen flycken, onder verder versoeck om in te de regering haer Edt' Batavia in rechte en famihaire vrintschap te mogen continueren. Het welcks hemlyc ootmoetie van zyn genegenheyt en rodelykheyt over Comp. voock en inroesich aldor ook toegesicht waere en hy ook noch recht scheut te bejopen op soo verre als men sullen onder de Javaenen hier onderveeren.

wesende den besack van des Souv. conincs tweede ordre onser innovatie van Japara by den gouverneur sels met den resident bevooren met te recht konnen verstaen, waer toe dat het wy geringe vorsche quade voor, vons van twee ryxschelmeckers sels voertgecomen van en der ene had de resident syn gevoelen betwogen om de wispelmeckte der Javaen soo vrymoedigh niet teeven nythen, maer om er ootmoetighen zyn eyge personeel alles voor haer Edt' oprechte neminge te bevestigen. Mer crans te lerge te stellen en daerdoor ook soodanigen stercken stelsel van den Japarsen coninc te verzoegen, dewelcke en met twee expressen dwalende ordre byt' Mattoem oek en had, dat de Souverainnits sya gevele versen verrijt rykens de thien versen voorkomen naam en alle voorveeren intrent Japara in essent. Als sels konnen stelde en het

berusten, zelyk salx den resident door gemelten gouverneur was bekend gemaekt, en dat zyn trachten meer was om met Batavia in broederlyke correspondentie te leven, doende veldlyk versoeken op 't ontlenen zyner grooten om met een baes timmerman en parthye yserwerk tottet bouwen van een jasje te mogen werden gerieft:

nu hadden de Mattaraanse afgesondere ook verklaert, dat de Sousouhouanghs ordre tot onser vertrek van Japara gecenseert was van den priesterlyken pangeran te Gaery, wiens voorouders, Arabieren, 't eerste Malomethaans geloof op Java uytgebreydt hadden, op voorgeven wy het met de Macassaren hadden, doch deswegen des Comte's soons en niet te grooten niet weynich waeren gestoort en die aanbrenghers door den pangeran Adepaty lastigh uytgemaect van dat sy 't ryk maer sochten in roeren en in hoeden der Macassaren te doen vervallen, de Sousouhouangh was over hie lang seculen der Javaanse zee-macht ook op desselfs hooffden vry verstoort, dewelke nu eynlyk op 24 April van Loss in nae onse vloot voortgestevent was, en moende den Japara'se gouverneur, datter hoe 't yndelen deser troublen een groete reformatie in veel verkeerde en flauwterige Javaanse hooffden aan 't hiel staadt te geschieden.

de Mayr, Cattenburgh, wiert gemeent, dat de 200 geccontracteerde Javaanse coyangs zout niet alle soude konnen afvoeren, en Peguw stondt vol houtwerken eersdaags herwärts te koeren, sendende noch wel 3 a 6 bodems voor 't gereede hout heet nodigh wesen:

de Runderze Sabandar had behoot parthye swaere berckhouts kwalpen en andere te salten leveren, mer de huylen waeren thans al te besch mettet snyden van 't party cwasen, 't welke door d' krygstroepen alomte in 't lutt seer berooft en vervoert wiert, zyde ook contracte haer het meninge op Sourabaya zeen rys te bekomen, mer al es van de Macassaren gepuurt en geruineert geweest, en schande nu wel weder apparente mocht zyn om goede parthye van daer te krygen, soe sonder mats het aanwezende leger van 40 a 50 daysont Javaanen in die confreyen en voeten en niet voo van te hoeden ofte verwachten wesen, hoewel de resident rynewe St van der Schayr in d' vloot had gerecommandert te dier plaats nae goede parthye gram yorlyk om te son:

van neder vooten was 't compter Japara zensch ontbleet en had St Coeper den assistent Thoms terminch in een woe lyts als p'seende aldaer gebruyckt en hy verstoet of ander ontruyen altoes van Compt gedoente aldaer kennisse te maken totten en t'ant by 't p'ter niet spedyk opgenomen soude werden.

15 en 16. Is niet voornams van belangh voorgevallen.

17. 's dorgens vertrekt de Mayr, Jankkerke mer Foucquin, medenemende een missive van den spetecopier, Albert Broenck, en raet aldaer, op gisteren zetoekert, zelyk ook de doctse arrive van den Comick en vice Comick van Foucquin, van es leken intocht, als als soe ly 't algaande briefboek zemsereert conen verhoeren, mer de poste het cargoes en daernede derwaerts overgaande, uyt:

1000 kisten met Japans copete kaspen;

97600 w' pypswavel in 40 kisten;

68000 Bengaels salpeter;

18 stucx diverse laackenen in 5 cassen;
 18 » stametten in 2 cassen;
 1 casje met goude laackenen en zyde stoffen voor den Conink van Tonquin.
 2000 vellen geolyt papier;
 2 methaele stucken van 8 fl voor den Coninck, met lepels, wissers, etc.;
 21000 stucx diverse gesorteerde ysere cogels. idem;
 2 packen salempourisen;
 1 kasje met schryftuygh;
 1 vat spyckers, 12 schoppen, 12 boorysers;
 1 last Suratse terwe;
 1 halve legger Spaanse en $\frac{1}{2}$ legger France wyn;
 1 vat mom, 1 vat haantjes bier;
 1 » Hollandse en 2 potten Bengaelse boter;
 4 half amen olyven oly en 2 picols wax;
 252 fl candy en 240 fl poeyer suiker;
 1 cas rooswater, 1 cist Suratse seep;
 1 kist met medicamenten, 20 bossen rottangh;
 87 stucx Japanse porceleynen, 2 groote lantarens;
 4 » lakenen, 1 zyde alcatyf, 1 gout moirha
 2 cassen rooswater, $5\frac{2}{3}$ fl ruwe barnsteen.... } tot schenckagie voor
 2 stucx lakenen, 1 zyde alcatyf, een gout moirha } den Coninck en Prins;
 1 cas rooswater, 4 stucx loerys..... }
 4 stucx yser canon van 6 fl yder;
 2 kisten met 952 marck, 9 oncen bhaer silver;
 2 ledige halve leggers, een packje met psalmboecken, samen belopende
 f 185515: 9: 12.

18 *d.* Niet bysonders voorgevallen.

19 *d.* 's Voormiddags comt de Palembangse gesant, Dorpentacka,
 (6 voorleden maents hier aangekomen en nu weder op zyn vertreck staande) met
 den E. sabandaer, Ockerz, en capiteyn der Maleyers deser steede om afscheyt te
 nemen binnen 't casteel by zyn Ed^e, denwelcken dan met eenen wert ter handt
 gestelt een antwoord missive met een wedergeschenk aan den pangeran Ratoe, zyn
 meester, van teneur als 't afgaande briefboek kan uytwysen, gelyk mede een briefje
 daer benevens, door haer Ed^s des namiddags noch aan onsen resident, Joannes
 Schilhoorn, tot Palembangh vervaerdicht, 't welck hun oock om te bestellen is
 versocht en geintrageert en waer met zy dan s'avonts hunne reyse 't huyswaerts
 hebben aangevangen.

Voorts is heden by haer Ed^e verstaan de Cormandelse vloersteen, in ruymte
 tot ballast overcomende, aan de ingesetenen alhier met 60 per cento advance of tot
 8 *rd* 'thondert te vercoopen; item de vaderlantsche mop klinckert tegens 8 *rd*
 het duysent.

En insgelycx het Spaans leer met 11 per cento winst, wyl het thans in Japan
 niet veel afwerpt.

Soo is mede op de klachten van den pachter der handelprauwen, dat hy daerby te cort schiet, hem een maant stilstandt, gelyk die van de rys, geacordeert.

Ende, in plaets van den overleden Tobias Versteegh, wederom tot keurmeester van pannen, kalck en steen alhier verkoosen de borger, Davidt Alderts van der My.

20 d°. 's Morgens wert de brief, gisteren alhier per Malleyts vaertuygh met 2 gesanten van den Conink van Banjermassingh aangebracht, ingehaelt, geleyt door d'E. ontfanger, Outhoorn, en sabandaer. Ockersen, neffens de coopliden, Nicolaes Muller, Adriaan van Lier, Cornelis Bartelz Marchier en Jan Parve, als den capiteyn der Maleyers, en alsoo by zyn Ed^l gebracht onder 't losbrauden van 5 chergies musquetten door de comp^e deses casteels, nae 't gebruyck in de wapenen gerangieert, beneffens 5 canonschooten van de punt, den Diamant; ende is de inhoud desselven briefs naer translatie uyt de Maleytse in onse taele bevonden, als volgt:

De brief, uyt vruntschap geschreven van Pangeran Agong in de plaetse Banjermassingh, die het gebiet heeft over Banjermassingh en 't aankleven van dien, comt aan Joan Maetsuyker, Gouverneur Generael, die Batavia regeert en in alle plaatsen van wegen zyne stoutheyt, dapper en kloeckmoedigheyt seer geroemt wert, als ook van zyn groote kennisse om alle saecken, soo te water als te lande, wel te dirigeren en mede van zyn groote vernuftigheyt om met alle Coningen te bevredigen en seer mildadigh aan alle, zoo verre, als bygelegene volckeren, gelyk oock een toevlucht voor alle Coningen en een hulper van alle noodtdruffte, soo arme als ryke, waardoor zyn name van iedereen, soo boven als beneden wints, gepresen wert.

Verders sendt Pangeran Agon van de plaetse Banjermassingh Ziribid Jaja en Intche Zeleman om by den Gouverneur Generael te verschynen en desen brief over te leveren; en dat tot onderhoudinge van een onveranderlyke wedersydtse vruntschap en hulpe tusschen Batavia en Banjermassingh, by gelyckenis als een plaetse.

Verders versoeckt Pangeran Agon met buskruyt en swavel geacomodeert mach werden; en indien myne gesanten haer ietwes in mochten te buyten gaan, de Gouverneur Generaal haer gelieft ten goede te houden en niet qualyk af te nemen; en indien 't de Gouverneur Generael gelieft, Ziribid Jaja metten eersten weder herwaerts mach comen, 't sal Pangeran Agon seer aangenaam wesen en verhoopt alsdan de goede gesontheyt van den Gouverneur Generael te verstaan en wenscht den Gouverneur Generael een langh leven; voor dees tyt heeft Pangeran Agon aan den Gouverneur Generael niet anders te senden als 2 picols schilpadtshoorn, dat niet gelieft (alschoon het gering is) te versmaden, want 't is alleen tot een teecken, dat noch leve.

21 d°. Niet bysonders voorgevallen.

22 d°. Namiddags hebben haer Ed^s geresolveert dit jaer maer een carguasoen van omtrent 8 tonnen gouts na Japan af te schicken om te sien, of daer door

eenige beteringh in dien (present soo slechten) handel kan werden bevordert, gelyk oock op hun versoek eenige Chinesen met onse schepen naer Hocksieu vergunt zyn over te vaeren, onder betalinge van 't ordinary transport gelt van 20 rd^s yder; item oock de soon van den overleden capiteyn der Chinesen, Siqua, en ingeseten alhier, genaemt Tenqua (doch dese onder de suite van ons volck), omdat hy in de Duytsche taele te spreeken en schryven oock seer ervaeren is en misschien daerom wel eenighe dienst konnen doen zouw.

25 d^e. Niet bysonders voorgevallen.

24 d^e. Heden, zynde Pinxterdach, comt des morgens al tydigh uyt Bengaele aan te landen de fluyt, Uydam, medebrengende navolgende Bengaelse goederen en retouren:

204000 ₤ geraffineerde salpeter in 1500 sacken:

18515 $\frac{1}{2}$ » off 122 packen diverse ruwe zyde:

4097 $\frac{1}{4}$ » florette gaeren in 27 packen:

20400 » wax:

1500 stuxx goenys;

1740 ₤ amphioen in 12 canassers;

3 packen met photassen:

270050 ₤ Bengaelse zuivere rys:

1 packje met 7 stuxx monster taffachelas:

1 Japanse bandees tot monster, ten belope van f 87861:8.

De missive, daer besyden van d'E. heer directeur, François de Haze, en raat tot Ougly, reffens de verdere schrifturen en bylagen, aan haer Ed^s geschreven, is gedateert 17 Maert jonghstleden, van largo extentie, doch weynich nieuws om alhier aan te haelen dan dat de vexation der Moorsche regenten omtrent Comp^s negotie noch al niet betert maer langs hoe erger wierden, 't welck de Deenen almede ontmoetende, meende men, zy de vrede met de Mooren wel weder breecken en het op een rooven als bevoorens aanstellen mochten en 't welck in sulcken geval de Moorse vaert wederom vry zouw doen declineren en intoomen.

En dewyle dese fluyt eapassant de Westcust van Sumatra heeft aangedaan en omtrent Poelo Chinco den E. commandeur, Jacob Jorissen Pits, persoonelyk mettet jacht Batavia ontmoet, zoo heeft zyn E. oock daer beneffens een klein advis briefje van den 12de deses aan haer Ed^e al zeylende geschreven, eenlyk tot bekendmakinge van het recht tydige arrivement van gemelte Batavia met desselfs carguasoen en de dienstige sloep, de Neptunes, aldaer ter custe.

25 d^e. Jegens den avondt retourneert te deser rheede uyt Suratta over Cheylon 't oorlogsschip, Poulernu, medebrengende een missive van d'E. heer commissaris en directeur, Willem Volger, en raat aan haer Ed^e van den 31ste Maert, vermanende van geen veranderingh, als den goeden continuerenden toestandt van 's Comp^s saken, soo omtrent de Moorse regenten als anders: item d'aancomste van 't Noortse schip en carguasoenen aldaer, waerop men met die van Batavia na desen verwacht wierden, een beter advance als 't vorige gepasseerde jaer noch hoopte te sullen behaalen; ende bestaat de ladinge deses bodems uyt die directie in:

- 84376 Ɔ off 398 packen indigo biana;
 262 packen diverse Suratse cleeden en lywaten;
 1 pack zyde chindos;
 1055 Ɔ root zegellack;
 150 kisten zeep;
 10 baalen met galnooten;
 10 „ „ gomme;
 2 „ „ mostaart saat;

300¹/₄ Ɔ koper root, ter somma van.... / 207406:13:4.

Buyten 't welcke van Ceylon hiermede ons noch geworden is:

1 last off 3079 Ɔ zay tarwe voor de Caep en

6 Ɔ stampeerlen tot..... / 296:13:14.

Alsoo dit schip Colombo heeft aangedaan om partye Suratse contante ropien aldaer over te geven, gelyk sulx de E. heer gouverneur, Rycklof van Goens de jonge, en raat by een largo missive hier nevens haer Ed^e bekend maecken, dewelcke noch verselt is met verscheyde Ceylonse papieren en documenten, waerby ook een brief, door zyn E. over den Persischen lantwegh dato 19 February laestleden aan d'Ed^e heeren Seventhiene in 't Patria afgesonden, en beyde, neffens ook 't voor verhaalde Surats schryven, by ons aancoment Indisch briefboeck alhier onder die quartieren ingeschreven en te vinden, waeruyt veel relaesen zyn te lesen van de voorvallen in die contreyen en insonderheyt, hoe dat met het weder in besith nemen der posten Sitavaque en Denuagie buyten Colombo en Negombo veele inlanderen weder onder onse bescherminge gekomen waren en Comp^e bygeblevene sich wederom verder lantwaert in hadden verthoont, 'tgunt omtrent Ragia Singa soodanigen vreesse scheen te verwecken, dat hy, zyn machten niet vertrouwende, die selfs uyt Oeva nae boven ontboden had en veele syner principaalste dessaves en hoofden gevangen doen setten:

wyders dat gemelte Radja Singa, siende zyn hulp desseyn, anno 1672 met de Francen voorgenomen, te niet gelopen te wesen, nu 't jonghst verleden jaer eenigh volck met een ola afgesonden had tot de Portugesen om die te versoecken en te nodigen de Hollanders van 't lant van Ceylon te willen helpen verdryven, doch dat gemelte afgesondene omtrent Trincquenemaele met een vaertuygh doen ter tyt door Comp^s sloepen genomen en zyn brief verlooren waeren, gelyk de afgecomen en nu onder ons zynde dessave Timmecon met veel schyn van waerheyt had verklaert;

wesende met dit schip, Poulerun, (van Mallebaer bevoorrens en nu van Ceylon) herwaerts ook overgekomen de capiteyn, Abraham Daniel van Renesse, die noch heeft medegebracht een brief door d'E. commandeur, Hendrick van Rheede, en raat tot Couchin aan gemelte haer Ed^e alhier van den 27ten Maert, zynde insgelycx op zyn plaets en datum te vinden.

26 d^e. Namiddags gewert ons per Javaens vaertuygh een klein briefje, door d'opperhoofden van 't schip, Silversteyn, geschreven sonder datum, met advis, hoese 8 maanden en 10 dagen uyt Tessel onder weegh geweest waeren. 25 dooden gehadt en noch 265 gegagieerde coppen gesont volck aan boort hadden.

Jegens den avont erlangen mede door handen van den sanbandaer, Ockersen, schryven van 21 verleden maents van den resident, Gerrit Pot, uyt Jamby aen haer Ed^s, wesende per een vaertuygh van den pangeran Depaty op Bantam en zoo voorts hier gebracht, niet veel nieuws verhalende, dan dat de Engelsen daer ook thans wacker in de peper woelden, maer met de monopolie des Sulthans almede geplaaght waeren.

Hebbende voorts gemelte Ockersen van Bantam ook mondelingh advis, datter een scheepje uyt Engelant sou omtrent Bantam verscheenen zyn, 't welck in 't laest van November uytgeseyt waere, etc., welkers gevolg wel haest sullen hooren.

27 d^e. 's Morgens al vroegh verschynt van de cust Cormandel 't schip, Hellevoetsluys, met een retour van daer, bestaande, soo van Pallecatta als Masulipatnam, uyt 't volgende:

van Pallecatta:

357 packen diverse kleeden;
 4 " met rochevellen;
 126145 ⌘ geraffineerde salpeter;
 41364 stux gesorteerde ysere kogels, wegende 294796 ⌘ ;
 558 " ysere houts;
 17 sacken met 595 ⌘ vodden off out lywaat;
 2 packen met 600 gemaackte hemden..... f 157553:2.

en van Masulipatnam:

804 packen diverse lywaten;
 2 " met rochevellen;
 10314 ⌘ artal;
 85755 " lack op stockjens;
 5005 " caatchia;
 11959 " namrack..... }
 911 " aerdoly en 928 ⌘ hout oly.. } in potten;
 27060 " plaat staal en 9465 ⌘ claverstaal;
 36480 " huydtspyckers, 15887 ⌘ hoep spyckers;
 500 stux lootlynen, 900 ⌘ zeylgaaren;
 850 " leere brandt emmers;
 4420 " goeny sacken;
 96 " roode leere velletjes etc.;
 1800 " ruwe robyn steenen. }
 6 " saphieren..... } in een bondeltje..... f 251027

sulx dese gansche cust ladinge van Hellevoetsluys monteert f 568360:2.

Van de schriftuyren, hier nevens bekomen, is de missive van d'heer Gouverneur, Pavilioen, en raet uyt Pallecatta 4 deser per de Gecroonde Vreede al in copie,

doch 't origineel met de bylagen (waer onder een copie brief, 9 February laestleden aan d'Ed^e heeren 17^{den} in 't Patria geschreven) overgebracht; en buyten des mede schryven van de Masulipatnaamse opperhoofden, d'E. Jacques Caulier en Hendrick van Outhoorn, gedagtekent 25 Maert, sooals de afschriften derselver by 't aankoment briefboek connen verthoonen; en daerby werden nader en in 't breede gesien het minnelyk afscheyt, dat gemelte hoofden den 14^{den} February van den Golkondasen Conink op zyn vertreck nae boven hadden gekregen en d'Engelsen niet, 't welck hun dapper hadde gespeeten.

Voormiddags gewert ons mede per Moorsch jagje van den overleden Miera schryven van d'heer gouverneur, Balthasar Borth, en raat tot Malacca aan haer Ed^e de dato 30 Maert, welckers duplicata op 6 deser al staat ontfangen en genoteert, doch als nu met verscheyde bylaagen is verselt en daer onder begrepen een pacquetje originele Bengaelse papieren van d'E. directeur, François de Hase, en raet tot Ougly, dato 4 December 1673, per de Anna over Malacca herwaerts gecarteert en waervan het afschrift al mede op primo January laestleden direct van daer hebben overgekregen.

Jegens den avondt keert voor de eerste besendinghe uyt de provintie van Banda alhier terugge 't schip, Japan, inhebbende:

504 heele en

6 halve sockels foelie, ofte samen 8596 cattys Banda;

66081 cattys Banda nooten muscaten in soorte;

600 R ofte 74 doosjens marmelade van nooten;

80 » koek oly van nooten in een cas, ten belope van / 50946: — : 15.

En daer met ook zyn ontfangen de originele jaerlycx Bandase boeken en papieren, waervan d'originele missive door d'heer gouverneur, Andries Boogaart, en den raet in 't casteel Nassouw zy geschreven aan haer Ed^e den 9^{den} deser loopende maent, verselt met een copie per advis briefje dato 27 April, per de fluyten, Buyren en Pynacker, over Japara vooraf gedespecheert, doch tot noch hier niet vernomen; en heeft gemelte heer Bogaert (welcke eerst den 20sten Maert per de fluyt, Buyren, in Banda van Macassar waere verscheenen) neven desen aan haer Ed^e oock over gesonden zyn rapport en daghregister van 't verrichte en voorgevallene in zyn E. enpassante opgeleyde commissie, soo met en omtrent Radja Palacca, als andersints tot Macassar, waer onder eenige nader originele artikelen, tusschen syn E. en denselven Palacca als de verdere hoofden der Bougyse bontgenooten beslooten (deswegen op 14 deser mede iets zy aangehaelt), en dewelcke luyden, aldus:

Op het schriftelyck versoeck van Radja Palacca en de verdere Coningen en grooten van Boonee en Sopingh, alsmede alle die geene, die des Comp^s wapenen, staande den Macassaersen oorlogh, gevolgt hebben, door den heer president van Macassar, Davidt Harthouwer, aan d'Ed^e heeren, den Gouverneur Generael en de Raden van India tot Batavia, in 't Maleyts overgesonden, nae dat haere hoogheden den inhoud van 't selve duydelyk verklaert ende uytgeleyt hadden, dat daerinne begrepen waeren de navolgende vyf poincten:

eerstelyk: dat d'Ed^e heer Speelman, als doen superintendent admiraal ende veltoverste over de Oostersche provincien, aan haer ende alle, die den oorlogh volgden, belooft hadde, dat zy by goet succes en naer bekome victorie soudén blyven behouden haere wetten en costumen, die zy bevoorens hadden gehad:

ten tweeden: dat gemelte E. heer Speelman aen alle de bovengenoemde ook belooft had, dat zy in gelycke achtinge en waerdicheyt met die van Ternaten en Bouton soudén gehouden werden:

ten derden: versochten zy, dat men geen recht mocht doen over haere slaven buyten haer kennisse;

ten vierden: dat haer slaaven haer selven niet aan de onse mochten verpanden buyten haer kennisse ende toestemminge;

ten vyfden: dat haere slaaven jegens haer niet mochten in rechten treden

Is door d'heer, Andries Bogaert, gedesigneert gouverneur van Banda en door haer Ed^s tot Batavia expres tot de besoignes over dese saacken gecommitteert. geassisteert met den E. Wybrant Dubbeldecop, oppercoopman en secunde deser praesidie, den E. Claes Pleun, capteyn deses guarnisoens, en S^r. Willem Bastinck, secretaris der voorsz. praesidie, geantwoort:

dat de voorsz. poincten in de contracten, tusschen haer en de verdere bontgenooten ter eenre en d'E. heer Speelman wegens d'E. Comp^e ter andere zyde. spciaal oock niet in 't contract. den 18^d^e November 1667 op Bonay gemaackt, niet gevonden wierden: dat echter voorsz. contracten tegens de voorsz. gepraetendeerde beloften niet waeren strydende, alsoo haere hoogheden soo wel als andere Coningen haere rechten, wetten en costuymen behielden, soo verre sy by voorsz. contracten daarvan vrywilligh geen afstant gedaen hadden; dat haer Ed^e hoog achtbare tot Batavia haere hoogheden in geen minder achtinge hielden als de Ternataenen en de Boutonders, nochte ook eenighe meerder liefde ofte genegentheyten den Ternataenen en Boutonders toedragen, als Radja Palacca, d'andere Coningen, Coninx kinderen en grooten; dat uyt de maniere van de vaart der Ternataenen ende Boutonders ook niet anders konde beslooten werden, dewyl deselve soodanich niet waeren vaarende, als syn hoogheyt Palacca en d'andere Coningen abusievelyk gemeent hadden, en het weynige onderscheyt, dat daerinne mochte wesen, ontstondt uyt de verscheyde gelegentheyten van die plaatsen en niet uyt eenige meerder ofte minder genegentheyten ofte achtinge van d'een of d'ander, waerop haere hoogheden sich gerust gestelt hebben.

Het derde ende vierde poinct, behelsende, dat men geen recht soude doen over haer slaven sonder haer daarvan kennisse te geven, en dat deselve sich niet en sullen mogen aan d'onse verpanden buyten haer meesters kennisse ende toestemmingh, is haer hoogheden toegestaan: ende omme te weten, of de luyden, die sich aan d'onse willen verpanden, vrye ofte slaaven zyn, soo sal zyn hoogheyt Palacca ende de andere Coningen een persoon stellen en ons aanwysen, die d'onse daarvan verseeckeringe kan doen.

Het vyfde ende laeste poinct, dat haere slaven tegens haere meesters niet soudén vermogen in recht te treden, dat is, haer meesters niet sullen vermogen

in recht beroepen, hoewel daarvan al seer qualyck mishandelt werden, maer dat men de meesters met haere slaeven soude laten begaan, alsoo sulx onder haer een oude gewoonte ende recht is, is haere hoogheden mede toegestaan; protesterende ende verklarende verders haere hoogheden gesamentlyk, dat zy met dit bovenstaande geschrift ende d'articulen, daerin vervath. niet voornemens waeren te maken, noch gemaakt hadden een nieu contract of ander verbondt, maer dat zy haer strictelyck waaren houdende aan 't bovengenoemde contract, tusschen haer en de verdere bondtgenooten ter eenre ende d'Ed^e heer Speelman wegens d'E. Comp^e ter ander zyde op 18 November 1667 op Bonaye gemaectt ende beëdicht, sonder daarvan, zoo veel 't op haer applicabel is, in 't allerminste te willen afwyken.

Aldus gedaan in 's Comp^s thuyt, dicht onder 't casteel Rotterdam, op Macassar den 1sten February 1676: in teken der waarheyt is desen, naer dat eerst in 't Duyts en daerna in 't Maleys, annex aan den anderen, van een en denselven inhoud gecopieert was, door zyn hoogheyt Palacca en d'onderstaande Coningen ende grooten met haer gewoonelycke zegels of handttekeningh in de naeme der verdere Bougyse bontgenoten en door d'E. heer commissaris, Boogaart, met 's Comp^s zegel, mitsgaders zyn en zyne adjuncten haer gewoonelyke signaturen in den naeme der hooghe regeringe van India onderteekent.

Waerop volghde andermael de inhoud van al 't bovenstaande, in de Malleytse taele geschreven, en daeronder stonden originelyck de onderstaande handttekeningen.

Item in characters de raam van zyn hoogheyt:

ANDRIES BOOGAART,
WYBRANDT DUBBELDECOP,
CLAAS PLOEN en
WILLEM BASTINCK, secretaris.

PALACCA,
AROU TANETE,
AROU MARIO,
AROU MARANGI,
AROU SALOTOENGAN,
GALERAN TOPALIEREN.

Synde wyders de Bandase brieven etc., gelyk ook 't voorengementioneerde rapport van den heere Boogaart, onder 't aencoment briefboek, yder op zyn plaats, te vinden.

's Avonts werden twee briefjens van hier afgevaerdicht, 't eerste aen d'E. heer gouverneur, Anthonio Pavilioen, en raet op Cormandel omme over Bantam per Deens schip derwaerts voort te gaan en 't ander aen den E. heer gouverneur, Balthasar Borth, en raet op Malacca, sullende door burger vaertuygh werden bestelt, zynde beyde van huydigen dato en by 't afgaande briefboek na te lesen, dienende meest tot advertentie en bericht van verscheyde voorgevalle saeken en nouvelles.

28 d^e. Niet bysonders voorgevallen.

29 d^e. Voor den middagh erlangen per Chinees vaertuygh schryven van Macassar door d'E. provisioneel gesachhebber, Wybrandt Dubbeldecop, en raet des casteels Rotterdam aan haer Ed^e, gedateert 13 deses, onder dat aencoment quartier te vinden en daerby te sien, hoe de onlusten of 't beleg van Radja Palacca tegens de Macassaeren van Goa wederomme waeren bygeleyt en afgedaen op 't verzoek der laeste ende ernstige mediatie van d'E. Dubbeldecop en raet op de

volgende conditien als cortelyck, dat die van Goa of de Conink aan Radja Palacca tot een boete en straffe soude betaalen 10000 goudse masen ofte die waerdy in geweer, slaaven, etc.:

dat de regeringh van Goa opstondt soude overleveren crain Limbingh en desselfs vrouw, d'eerste om in handen van de Comp^e elders in bannissement versonden en de vrouw om aan Radja Palacca t'zynen welgevallen bestelt te werden;

dat de Conink en die van Goa aan de Comp^e sullen overleveren al haer overige bassen en grof schietgeweer, volgens 't contract van anno 1669:

en ten vierden, dat de losse, nieu opgerechte muyren van Goa ook weder t'eenemaal souden omverre geworpen worden, wanneer dan de macht der bontgenoten soude aftrecken en al hun gemaackte paggers insgelycx wederom geslecht werden;

't welck alsoo by hun eyndelyck volcomen was aangenomen en daermee alle de questien gesesseert;

van Bouton had men door den Ternaatsen Majuda ook bericht, dat de Ternataenen, aldaer van den Conink Amsterdam gesonden, met de Boutonders lustigh over hoop lagen en in eenige schermutselingen al veele dootgebleven waeren, gelyk alles uyt de voorschreven missive breeder can werden beooght.

Jegens den avondt verschynen de fluyten, Delfshaven en Swaanenburgh, te deser rheede uyt Bengaele, wesende te gelyk met de fluyt, Uydam, van ginder geseylt en derhalven geen nader advysen, dan die op 24 deser daer met hebben bekomen, als nu overgebracht, maer bestaat derselver inladinge uyt de volgende coopmansschappen, etc., als:

in Delfshaven:

204000	Ⓔ salpeter in 1500 sacken:
102	baelen diverse zyde:
3035	Ⓔ florette gaeren in 20 baelen;
2	packen hammans:
22576	Ⓔ wax in 166 kisten;
5000	stux goenys in 500 bossen:
1415 ³ / ₄	Ⓔ amphioen in 10 canassers:
2	potten met lynsaet oly;
45	vaeten Bengaals gesouten speck;
202	lasten rys:
100	stux lootlynen en 1500 Ⓔ zeylgaeren, tot.... f 88475: 3:14

in Swaanenburgh:

111 baelen diverse zyde:

Transportere..... f 88475: 3:14

Per transport..... f 88475: 3:14

19 packen florette gaaren;
 2000 stuxx goenys in 200 bossen;
 191 lasten rys of 575000 ₤, tot..... » 57808:18:14
 samen monterende..... f 146284: 2:12

Soo arriveert insgelycx terselver tyt mede uyt het lieve vaderlant 't nieuwe schip, Silversteyn, over Caep de Goede Hoop, wegens de camer van Amsterdam uyt Tessel in zee gelopen den 15de September anno passado met 311 coppen, te weten: 175 zeeluyden, 121 militairen, 1 vryman, 8 vrouwen en 6 kinderen; waervan geduyrende de reyse zyn overleden 8 zeevarende, 14 militairen en 1 vrouw; item aan de Caep aan lant gegaan 2 zeeluyden, 9 militairen, 3 vrouwen en 2 kinderen; doch daertegen van de Caep wederom overgekomen 8 militairen, 1 vryman, 2 vrouwen en 3 kinderen; soodat desen bodem hier noch aanbrenght 165 zeevarende en 106 militaire mannen, nevens 2 vryeluyden, 6 vrouwen en 7 kinderen, te samen 286 zielen, neffens oock de ondergespecificeerde coopmansschappen en goederen:

100200 guldens in diverse contante silvere specien;
 1578 ₤ momie en
 14 stuxx trompetten;
 37951 » gesorteert yser en 3 bossen staal;
 150 musquetten, 55 vergulde houwerklingen;
 20 paer gemeene en
 18 » fyne pistoolen;
 95945 ₤ loot, 20 vaaten gesorteerde spykers;
 16 cassen met 1165 ₤ diverse medicinale droguen en diverse gereetschappen voor den apotheecq;
 8 leggers Ryne wyn, 50 leggers Spaanse wyn;
 104 vaaten speck, 5 verckens azyn;
 25 pypen mom en
 14 » brandewyn;
 100 halfamen olyven oly en 12 d^{os} jopenbier;
 1 cas met kaerten, verwen, penceelen en allerhande kaertemackers en lantmeters reetschap;
 1 kan gedistilleert en een kan bruyn groen;
 90 riemen gemeen formaat en
 60 » kleen mediaen papier;
 2 kassen met allerhande fyne lantmeters en andere instrumenten en reetschappen;
 300 stuxx sabelriemen, 50 bandeliers;
 20 ₤ geraffineerde borax, 10 ₤ tripel;
 5¹/₂ dosyn essenhoute siftranden, 4 bossen kurck;
 160 nesten smeltkroesen, 8 oog yzers;
 2 gesloopte nieuwe boots;

- 39 vaten harpuys, 30 vaten pick;
- 30 „ teer, 6 vaaten smeer;
- 17 gesorteerde anckers, 30 slootplaeten;
- 24³/₄ hoet smeekoolen, 36 cassen met ysere hoepen;
- 2 cassen met compassen, etc.;
- 6 dommekrachten, 200 gesorteerde pokhoute schyven;
- 4 vaeten traan, 2 vaeten blick;
- 2 vischzegens, 7 sacken met mosch;
- 1000 stucx een ponder en 5000 stucx half pondts cogels;
- 1000 „ hantgranaten, 2 houte vysels;
- 56 baelen gesorteert zeyldoeck en 1000 R zeylgaren;
- 22 stucx gesorteerde masten, 100 stucx wintboomen;
- 80 bootsriemen, 5 stucx slypsteen:
- 10 vaaten sement, 12 tonnen sout;
- 18 gesorteerde cabeltouwen, 1 stagh;
- 170 ysere trossen, 6 paer smyten;
- 1500 stucx heeckeltanden voor de lynbaan;
- 24 „ trommel zeven en 24 haire siften;
- 100 „ legger schooven en 100 stucx verckens schooven, samen ten
bedrage van..... f 192564:15: 3.

't Schryven, daarmede van d'Ed^e heeren bewinhebberen ter camer Amsterdam ontfangen, is gedachteekent 2 September anno passado en dat van den nieuwen gouverneur, Joan Bacx, en raat aan Caep de Goede Hoop 25, Maert laestleden, in geleyde van:

2 kishens met contant payment tot f 9000, nevens 1 kasje met 12³/₄ R thuyt saet, ongetaxeert.

En van advis. hoe de Ceylonse retourfluyten, Beemster en Spanbroeck. 13 Maert daer wel aangekomen en te gelyck met de gantsche vloot van d'E. heer. Nicolaas Verburgh, 18 d^o. wyders naer 't Patria voortgeseylt waren, gelyk gemelte heer Verburgh by een apart briefje de dato 13 Maert van gemelte Caep haer Ed^e alhier oock notificeert; item d'aancomste van twee Deense schepen aldaer om te ververschen, die nae Europa tenderden. gelyk dat en wes meer by deselve brieven zy te lesen.

30 d^e. Heden wert nae 't ordinary gebruyck (als zynde de dach van Batavias veroveringh en nu 57 jaeren geleden, dat Comp^s staat dit ryke van Batavia en tot noch (Godtloff) in redelyke welstandt heeft geseten) des voor ende naermiddag gepredickt en Godt de Heere gedankt en gebeden de generale Oost Indische Comp^e en dese stadt meer en meer met zyn zegen te willen overschaduwen.

Inwylen dat ons voormiddags per Javaans vaertuygh van Bantam wert toegebracht een briefje van den resident, Willem Caef aen haer Ed^e eergisteren geschreven en van advis, dat haer Ed^e schryven van 14 deser by hem wel ontfangen en zedert 1 Coninx en een Armeens scheepje van daer naer de Manilbas vertrocken waeren met groote parthye kleeden, staaf yser, etc., samen incoops tot omtrent

35 duysent rd^s: item twee Portugeese bodemtjes met peper, arreecq, contanten, etc., nae Maccauw en een nae Cormandel met een capitael van over de 80000 rd^s in coper, spiaulter, gout, etc., als oock 't particulier Engels scheepje van Mr Lamton direct nae Persia, en een Chinees wancantje naer Siam met den Francen pater, mons^r Forsiet, welke al 3 jaer op Bantam (om derwaerts te geraeken) had geweest en vertoeft;

de Deense schepen, de Fortuyn en 't Zeepaert, lagen ook zeylvaerdigh, 't eerste met 700 blaer peper, parthye laeken, barnsteen, bloetcoraal, cruyt en loot, etc., nae Hocksieu en China, item aan Coxinja, en 't Zeepaert met parthye gout, 650 kisten koper, 260 picols spiaulter etc. naer Cormandel;

de Conink was van Pontangh weder thuys gekomen en ook de drye uytgesonde vaertuygen van Java's Oostcust terugge, hebbende van den Macassaersen crain Montemerano, etc. niet anders in afcorting van zyn geleende gelt en geweer medegebracht als 50 geroofde Mattaramse Javaanse slaaven, daer over de Conink, seer verstoort, die arme menschen terug gesonden en de Macassaeren aangeschreven hadt, dat hy geen geroofde menschen voor zyn uytgeschooten gelt en begeerde;

seeker Bantams Chinees jonckje van Kanebe Secredana, nae Banjermassingh met omtrent 10000 rd^s gesonden, was door gemelte Macassaeren berooft en 't volck tot 7 Chine-en toe vermoort; twee dagen verleden was 't Engels scheepje, Formosa, groot omtrent 100 last, daer aangekomen, zynde uyt Engelant geseylt 24 November 1675, relaterende van een seer hogen watervloet, in die maent in Hollant geweest; item de slechte toestandt der negotie, 't slaen der Sweeden door den Brandenburger en van de France progressen in Catalonien en Cicilien, maer onse en der France legers, lange in maekanderens gesicht gelegen hebbende, hadden niet remarquabels uytgerecht;

op 't Deens schip, de Fortuyn, was daer ter rheede een manslach geschiet en de misdadiger daerop by den resident en raet des anderen daags mette harquebusade ter doot gedoomt en in hun schip gestraft; 't welck de Conink vernomen hebbende, had den Deensen resident een boete van 1000 rd^s doen betaalen, omdat hem daarvan niets bekent gemaect waere geweest: synde verders een onser matroosen, Davidt Marinissen, in 's Comp^s logie aldaer overleden sonder iets nae te laten.

Na de achtermiddagh predicatie zyn de persoonen, welcke op gisteren (by de resolutie te zien) tot schepenen deser steele Batavia door haer Ed^s waeren geëligeert, in de vergader sale binnen 't casteel voor het aanstaande jaer bevestigt, nae dat de oude afgaande altoorens voor hun gedaene diensten waeren bedanckt, wesende de nieuw verkoorene en gecontinueerde dese naervolgende:

d'E. heer Cornelis Speelman, tot president gecontinueert;

- Abraham Struys, tot vice preses by optredinge;
- Lourens Pit de Jonge, by continuatie;
- Jan Soury, gecontinueert;
- Jacob van der Meersche.
- Govert Cracouw
- Cornelis Berenbergh

} nieuw geëligeert;

- Jacob van Dam, continueel secretaris.

Synde ter ordre van bovengemelte schepenen collegie ook van daagh, soo voor de Nederlantsche als Inlantsche kercken deser steede, ter executie of ten toon gestelt 2 Godts en andere valsche lasteraers, met een brief op de borst aan een pael gebonden, tot een exempel van andere sulcke booswichten.

31 d°. Jegens den avont comt met een vaertuygh hier aan lant de coopman, Rombout Lefer, wesende met het schip, Zuytpolsbroek, van Wingurla en Canara over Couchin tot hier dichte by geretourneert en dewelcke dan aan haer Ed^s heeft overgelevert de volgende schriftuyren :

een origineel rapportje van desselfs verrichten op Canara, Wingurla, etc. aan haer Ed^s, gedagteekent op 27 deser maant, verselt met eenige bylaagjes, daerby gehoorende;

item een originele missive van den resident, Abraham Lefeber, en raet tot Wingurla aan haer Ed^s van den 14^{den} February passado;

en ook van Malebar een missive met diverse aanhoorende documenten, door d'E. commandeur, Hendrick van Rheede, en raet tot Couchin aan haer Ed^s geschreven, dato 6 April jonghstleden;

welckers inhoud by 't aancoment Indisch briefboeck konnen werden nagelesen, verhalende die van Wingurla, dat de Portugesen in Goa hun aen alle kanten iverlyck versterckten tegens den triomphanten rover Siwagi, hoewel echter de viceroy met denselven noch al secrete correspondentie scheen te houden;

met een Portugaels schip was in September tot Goa tydingh gebracht, dat men in Portugael een Jootsche Oost Indische Comp^e soude oprechten en daertoe 10 kloecke fregats wierden geëquipeert om den handel hier alomme met vigueur te vervolgen;

op 't aanschryven des Coninex van Portugael had de Goase viceroy 3 gearmeerde jachten met 200 militairen naer Mosambique gesonden om de ontdeckte silvermynen aldaer in 't lant van Quilamana voor hun van de inwoonders afhandich te maeken, buyten dat zy noch een vloot equipeerden om nae de golph van Persien te senden; omdat de onderlinge twistige Visiapourse heeren jegens Siwagie gants niet uytrichteden, maer eer met hem correspondeerden, meynde men, dat de Mogol (daerover gansch t'onvreden) de wapenen wel eens tegen die van Visiapour mochte comen aan te nemen, welcke Mogolse vloot van 6 jachtjens en 11 roey fregats den 20sten November 1673 op Wingurla en daer omher alles had gespolieert en Siwagies gouverneur en volck t'eenemaal lantwaert in op de vlucht gedreven, sonder echter 's Comp^e logie of volck eenige schade of hindernis aan te doen, waernae zy ook met Siwagies vloot hadden slaags geweest en die mede gansch op de vlucht gebracht, soodat de groote saacken van Siwagie (dewyl 't hem oock seer aan gelt begon te mankeren, indien de Mogolse en Visiapourse Mooren het recht meenden, wel haast eens een eynde nemen mochte.

Dese afgeweken maent zyn van verscheyde quartieren hier aangekomen

82 stux vaertuygen, samen bemant met 435

mannen, namentlyck:

- 15 vaertuygen van Bantam met 52 mannen, 2 picols wax, 1 picol radix China, 60 korven witte suiker, 1200 gesoute eyeren, 20 picols caetchia, 2500 stux aerde potten en trespellen, 4500 stux oude clappus, 1500 grove Japance porceleyne schootels, 900 stux grove commen, 500 stux ysere pannen, 1050 potten met kalck, 10 kelders met brandewyn, 6 kelders met azyn, 5 picols soethout, 6 vaetjes Jopen bier, 2000 bossen gomoet en 8 corgies Manilhas leer.
- 6 van Packalongen met 28 mannen, 1800 stux oude clappus, $25\frac{3}{4}$ lasten rys, 102 canassers swarte suiker, 8000 stux arracx pullekens, 1550 bossen pady en 24 potten met oly.
- 11 » Cheribon met 30 mannen, 250 canassers swarte suiker, 129 potten oly, 12 picols Javaanse cardemon, 150 stux rysmanden, 100 bossen pady, $15\frac{3}{4}$ lasten rys, 10900 stux gedroogde baggers, 500 bossen ajuyn, 6 lasten sout, 550 stux aerde potten, 2 lasten boontjes, 250 stux harteveilen en 15000 stux arrax pullekens.
- 4 » Tegael met 17 mannen, $15\frac{1}{2}$ lasten rys, 6000 bossen suiker sombar en 200 bossen pady.
- 5 » Sombar met 12 mannen, $5\frac{3}{4}$ lasten rys, 2700 bossen suiker sombar, en 200 bossen pady.
- 7 » Japara met 28 mannen, $8\frac{1}{2}$ lasten rys, 145 picols candy suiker, 959 picols witte suiker, 6 picols capok, 485 picols bruyne suiker, 40 picols sandelhout, 180 stux plancken, 45 potten oly.
- 2 » Grisee met 18 mannen, $\frac{1}{2}$ last rys en 200 stux ryswannen.
- 2 » Pamanoeakan met 8 mannen, $\frac{3}{4}$ last rys, 550 stux hoenders en 400 plancken.
- 4 » Chiassen met 56 mannen, $1\frac{1}{4}$ last rys, 1000 stux balekjens, 150 plancken, 500 stux hoenders en 1500 bossen suiker gadja.
- 8 » Palembangh met 95 mannen, 5955 picols en 90 cattys peper.
- 5 » Samarangh met 22 mannen, 7 lasten rys, 158 potten oly, 56 canassers swarte suiker, 500 stux buffelskuyden, 5 lasten zout, 1200 bossen suiker jaty en 6000 stux oude pinangh.
- 1 » Damacq met 4 mannen en 500 stux planken.
- 2 » Rimbaugh met 8 mannen, 1 last rys en 200 stux balcken.
- 1 » Malacca met 7 mannen, 14 canassers thee en 10 picols wax.
- 5 » Tanara met 12 mannen en 500 stux hoenders.
- 5 » Croangh met 12 mannen, 2 lasten rys en 600 bossen pady.
- 2 » Tangerang met 18 mannen en 800 bossen pisang.
- 2 » Cadoes met 10 mannen, 100 bossen met suiker jaty, 400 potten d^o. suiker en 800 bossen tamerinde.
- 1 » Dermayoe met 4 mannen, $8\frac{1}{2}$ last zout, 50 bossen rottangs en 375 stux hoenders.
- 2 » Banjer met 14 mannen, 58 picols en 25 cattys peper, 2050 bossen rottangs, 25 corgies matten en 100 stux rysmanden.

t'samen 82 stux vaertuygen, te samen alhier ter merckt aangebracht hebbende:

79	lasten rys;	526	potten oly;
17 $\frac{1}{2}$	• sout;	6	picols capock;
2	• boontjes;	230	stucx hertevelen;
2450	bossen pady;	1525	• hoenders;
14	canassers thee;	6000	• oude pinangh;
5	picols soethout;	10900	• gedroogde baggers;
12	• wax;	25	corgies matten;
1	picol radix China;	1530	stucx plancken;
999	picols witte suiker;	1200	• baleken;
785	• swarte suiker;	500	• buffelshuyden;
145	• candy suiker;	500	• pannen;
20	• caatchia;	1030	potten met kalk;
4012	• en 15 cattys peper;	230	stucx rysmanden;
12	• Javaatse cardamon;	210	• ryswannen;
8	corgies Manilhas leer;	40	picols sandelhout;
10	kelders brandewyn;	2000	bossen gomoet;
6	• met asyn;	800	• pisangh;
6	vaetjes met jopen bier;	800	• tamarinde;
1500	stucx grove porceleyneschootels;	12200	stucx suiker sombaer d ^o . jaty
900	• • kommen;		en catoepa;
1200	• gesoute eyeren;	400	potten met suiker jaty;
2680	• aarde potten en tresellen;	500	bossen ajuy en
6100	• oude clappus;	2100	• rottangs;
21000	• aracx pulleken;		

Waertegens wederomme van hier na de volgende plaatsen zyn vertrocken
34 vaartuygen, cleen en groot, als:

- 5 vaartuygen naer Sombar met 200 rd^s aen kleeden;
- 7 naer Japara met 1070 rd^s aen kleeden;
- 5 • Tegael met 492 rd^s aen kleeden;
- 14 • Cheribon met 370 rd^s aen kleeden, 420 rd^s aen Japans koper
en 12 rd^s aen out yser;
- 6 • Packalongen met 510 rd^s aen kleeden, 20 rd^s aen Japans koper en
40 rd^s aen kontanten;
- 1 • Croangh met 40 rd^s aen kleeden en 10 rd^s aen contanten;
- 1 • Dermayoe met 30 rd^s aen kleeden en 50 rd^s aen contanten;
- 1 • Pamanoekan met 20 rd^s aen porceleynen en 10 rd^s aen contanten;
- 4 • Chiassen met 150 rd^s aen kleeden;
- 1 • Damacq met 50 rd^s aen kleeden;
- 1 • Banjer met 200 rd^s aen kleeden;
- 1 • Cadoes met 26 rd^s aen kleeden;
- 5 • Bantam met 2000 rd^s aen Japans koper, 45 rd^s aen cust coraal,
30 rd^s aen mom en 25 rd^s aen loot;

48 stucx vaartuygen, die transportere.

48 stucx vaertuygen, per transport.

1 vaertuygh naer Caliwongen met 10 rd^s aan kleeden;

1 naer Samarangh met 150 rd^s aan kleeden;

1 „ Atchin met 64 rd^s aan toebacq;

1 „ Quinam met 1160 rd^s aan suyker, 80 rd^s aan offerlicht, 24 rd^s aan radix China, 24 rd^s aan tontel en 930 rd^s aan kleeden;

2 „ Malacca met 40 rd^s aan offerlicht, 290 rd^s aan mom, 103 rd^s aan wyn, 152 rd^s aan toebacq, 80 rd^s aan out yser en 983 rd^s aan porceleynen;

t'samen 54 stucx vaertuygen in soorte, gesamentlyk van hier weggevoert hebbende:

4178 rycxdaelders aan kleeden;	24 rycxdaelders aan porceleynen;
520 „ „ mom;	1005 „ „ radix China;
105 „ „ wyn;	90 „ „ contanten;
45 „ „ cust coraal;	2440 „ „ Japans staaf
196 „ „ toebacq;	coper en
102 „ „ out yser;	1160 „ „ zuykeren;
25 „ „ loot;	somma 9808 rycxdaelders;
120 „ „ offerlicht;	

waerenboven noch 24 andere ledige vaertuygen zyn vertroocken, sonder iets anders dan een pascedulle mede te nemen.

Uytwysende d'opgevinge des dootgravers zyn dese maant hier ter plaatse overleden ende ter aarden gebracht:

35 Comp^s dienaeren;
 5 borgers;
 5 Duytsche vrouwen;
 5 „ kinderen;
 5 swarte mans;
 1 „ vrouw;
 18 „ kinderen;
 7 slaven en slavinnen;

t'samen 79 overledene.

Daerentegen zyn wederom in de kercken deser stede gedoopt:

20 Nederlantsche kinderen;
 13 inlantsche der Portugeese gemeente;
 17 d^{os} der Maleytse gemeente;

t'samen 52 gedoopte.

Gelyck oock voor de Christ. gemeente alhier in voorsz. tyt wettigh zyn getrouwt:

8 Comp^s dienaeren;
 5 borgers;
 19 Mardyckers en
 1 slaeve;

t'samen 31 paeren getrouwde.

By den E. fiscaal en zyne suppoosten zyn dese maant uyt verscheyde schepen aangehaalt en by den achtbaren raet van justitie voor geconfisqueert verklaert de volgende particuliere goederen, als:

den 3^{den} en 7^{den} Mey uyt het schip, de Gecroonde Vreede,
comende van Cormandel:

- een packje, gemerkt H. R. K., daarin:
- 11 corgies en 4 stucken sarassen;
- een packje, gemerkt als vooren, daarin:
- 4 corgies en 18 stucx geruyte chelassen;
- een packje, gemerckt als vooren, met:
- 5 corgies bethilles;
- een packje, gemerckt D. J. S., daarin:
- 2 corgies fyne negros kleeden met roode boorden:
- een packje, gemerckt als vooren, daarin:
- 5 stucx bethilles;
- 20 " groote sarassen;
- 20 " kleene sarassen;
- een packje, gemerckt als vooren, daarin:
- 5 stucx bethilles;
- 20 " groote en
- 20 " kleene } sarassen;
- een packje, gemerckt H. D., daarin:
- 4 corgies sarassen;
- een packje, gemerckt als vooren, met:
- 5 corgies en 19 stucx sarassen;
- een packje, gemerckt als vooren, met:
- 2 corgies geruyte chelassen;
- een packje, gemerckt F. W., daarin:
- 21 stucx geruyte chelassen;
- 13 " groote sarassen en
- 47 " kleyne sarassen;
- een packje, gemerckt als vooren, met:
- 3 stucken guinees lywaat;
- een packje, gemerckt P. E., daarin:
- 51 stucx mourissen;
- een packje, gemerckt als boven, met:
- 51 stucx mourissen;
- een packje, gemerckt H., daarin:
- 51 stucx mourissen;
- een packje, gemerckt J. B. S., daarin:
- 2 corgies fyne mourissen;

- een packje, gemerckt J. V. P., daerin :
- 12 stucx geruyte chelassen ;
- 2 » gekepert lynwaat en
- 20 » mourissen ;
- een packje, gemerckt N. R., daerin :
- 20 stucx beddetyck ;
- 50 » sarassen en
- 20 » cabayen ;
- een packje, gemerckt R. K. n°. 4, daerin :
- 50 stucx committers ;
- een packje, gemerckt W., daerin :
- 3 corgies cambayen ;
- een packje, gemerckt P. V. D., daerin :
- 50 stucx sarassen en
- 7 » geruyte chelassen ;
- een packje, gemerckt I. L., daerin :
- 75 clauwens braey gaeren ;
- een packje, gemerckt V., daerin :
- 50 stucx sarassen ;
- een packje, gemerckt P. S. B., daerin :
- 57 stucx groote en
- 7 » cleene sarassen ;
- een packje, gemerckt V., daerin :
- 4 stucx geruyte chelassen ;
- 2 » sarassen en
- 1 stuck guinees lywaat ;
- een packje, gemerckt G. V., met :
- 21 stucx vrouwe hemden ;
- 21 » manshemden ;
- 17 » neusdoecken ;
- een packje, gemerckt Aletta van Coulster, met :
- 55 stucx cambayen ;
- 1 stuck mouris ;
- een packje, gemerckt als boven, met :
- 10 stucx groote sarassen ;
- 20 » cleene sarassen ;
- 20 » heele kleyne sarassen en
- 2 » fyne mourissen ;
- een packje, gemerckt I. V. Lusvelt, met :
- 51 stucx neusdoecken ;
- 21 » schorteldoecken ;
- 9 paer coussen ;
- 5 stucx bethilles ;

- 2 stucx mourissen;
- 10 » vrouwe hemden;
- 14 » sarassen;
- 8 » kinder cambayen;
- 20 » groote cambayen;

den 28sten Mey uyt het schip, Hellevoetsluys.
comende van Cormandel:

- een packje, gemerckt P. N., daerin:
- 14 stucx fyn guinees lywaat:
- een packje, gemerckt als vooren, daerin:
- 18 stucx allegias patchery;
- 2 » chitsen;
- 9 » fyne gekeperde witte gingans:
- 45 » » salempourisen;
- seven packjes, gemerckt W. L., daerin:
- 4³/₄ corgies fyn guinees lywaat;
- 5 » en 3 stucx salempourissen en
- 5 stucx chitsen;
- twee packjes, gemerckt H. Seroyen, daerin samen:
- 5 corgies taffachelas gingans;
- drie packjes, gemerckt N. B., daerin:
- 4 corgies taffachelas gingans;
- 2 » mourissen en
- 4 stucx chelassen;
- een packje, gemerckt H. V. K., daerin:
- 4 stucx salempourissen;
- 1 » guinees lywaat;
- 6 » chitsen;
- 1 salpicado;
- 1 roode salempouris;
- 2 vrouwe rocken en
- 4 bondels met kooy scheersel;
- een packje, gemerckt C. N. n°. 5, daerin:
- 10 stucx fyne bethilles;
- 3 » gekepert lywaat;
- 5 » chitsen;
- 4 geschilderde spreyen;
- 1 stuckjen gansen oogen goet;
- 20 stucx geruyte chelassen;
- een packje, gemerckt H. K. n°. 5, daerin:
- 9 stucx chitsen;

- 4 spreyen;
 6 stucx gekepert linnen;
 5 stucken taffellinnen en
 20 stucx bethilles;
 twee packjes, gemerckt P. S. B., daerin:
 146 stucx kinder cambayen;
 70 » Javaanse sarassen;
 twee packjes, gemerckt V., daerin:
 38 stucx chitsen:
 40 » sarassen;
 een packje, gemerckt G. S. T. E., daerin:
 47 stucx cambayen en
 9 paer vrouwe coussen;
 een packje, gemerckt O. O., daerin:
 40 stucx taffachelas gingans;
 een packje, gemerckt aan St. Luchtenburgh, daerin:
 20 stucx mourissen;
 20 » sarassen;
 60 » nieuwe modese tapesarassen;
 een packje, gemerckt .. daerin:
 22 stucx mourissen en
 1 stuck guinees lywaat;
 een packje, gemerckt G. M., daerin:
 15 stucx chitsen en
 5 » bethilles;
 twee packjes, gemerckt D. D. H., met:
 1 corgie sarassen en
 4 corgies mourissen;
 een packje, gemerckt L. S., daerin:
 70 stucx lansols;
 een packje, gemerckt B. W., daerin:
 50 stucx taffachelas gingans;
 twee packjes, gemerckt P. D., met:
 65 stucx allegias patchery;
 24 » salempourisen;
 een packje, gemerckt E. V. V., met:
 20 stucx mourissen;
 17 paer mans.... }
 7 » vrouwe . } coussen;
 twee packjes, gemerckt J. D. P., met:
 80 stucx cambayen;
 een packje, gemerckt J. P. ▽, daerin:
 4 stucx roode salempourisen;

- 8 stucx chitsen en
 20 » allegias patchery;
 een packje, gemerckt E. V. S. met:
 50 stucx taffachelas gingans;
 een kleen bondeltje, gemerckt J. H. met:
 2 stucx neusdoecken;
 2 » dasjens met goude streepen;
 een packje gemerckt H. H. D. daerin:
 100 stucx lansols;

den 26, 27, 28, 29, etc. Mey uyt de fluyt, Uydam.
 comende van Bengaalen:

- 45 leere canassers met amphioen, alle genombreert:
 22 $\frac{1}{2}$ corgie fotas in 9 packjes;
 47 $\frac{1}{2}$ » taffachelas gingans.

Door den E. landtdrost en gecommiteerde heeren schepenen zyn dese maent gevisiteert dese verongeluckte menschen:

- 12 deser een Balyse slaaf, die zyn wyf met een mes dootgesteecken en daernae sich selfs ook vermoort had in 't huys van den borger Anthonio Lamoia;
 15 » een slaaf van den baas kaarsenmaacker, genaamt Anthony van Bengale, die in de rivier verdroncken was;
 25 » een onbekende Macassar, die amocq speelende, nae dat twee personen gequest had, dootgestoocken was buyten de poort Diest.

By den achtbaeren raet van justitie deses casteels zyn op 9 deser maent geëxecuteert de navolgende delinquanten:

Albert Cornelissen Rotgans van Amsterdam, matroos op 't schip Tulpenburgh geweest, over dat zyn schip nae Ceylon heeft laten ontvaeren en vorders sich niet ontsien een valsche briefje om goede maanden op te haalen te schryven en met een valsche naam te onderteecken, gegeesselt, daernae drie uyren aan de kaack te slaan met een brief op de borst, geschreven valsaris, en vorder in de kettingh gekloncken om daerin drie jaeren aan de gemeene wercken sonder loon te arbeyden en gebannen te blyven;

Pieter Carstense van Coppenhagen, matroos op Ysselsteyn, over een maant lantlopens en dat sich met het valsche geschreven briefje van Rotgans ten huys van d'E. heer Pieter van Hoorn, raat ordinary van India, heeft begeven, zyn E. versoeckende om op 't selve 2 maanden gagie te teecken, aan de kaack te staan, de justitie der mede gevangens aan te sien, twee dagen in de juffer geslooten te sitten en verders in de kettingh gekloncken te werden om daerin een jaer aan de gemeene wercken sonder loon te winnen te arbeyden;

Frans van Maelebaer, slaaf van Davidt, Mardyker, over dat getracht heeft parthye loot van Comp^e lynbaan te steelen, gegeesselt, gebrandtmerckt en in de kettingh gekloncken om daerin twee jaer by zyn meester gebannen te blyven;

Jacob Grobbelingh van Oostende, soldaet op de buyten post Zoutelande, over dat van hier naer Bantam was gevlucht, gegeesselt, gebrandtmerckt en in de ketting gekloncken om daerin 20 jaeren aan 's Comp^s gemeene wercken te arbeyden en gebannen te blyven ;

Jacob Dircxsen van Amsterdam, timmerman op de werf, over divery en dat sich sedert 15 December 1675 van zyn bescheyden plaats geabsenteert heeft, gegeesselt en in de kettingh gekloncken om daerin een jaer aan Comp^s wercken sonder loon te arbeyden ;

Nicolaes Hoepert van Fairhil, p^l. quartiermeester..

Abram Idesse van Amsterdam } alle matrosen, bescheyden

Willem Willemsen Ley van Amsterdam } op de chiampan Hoorn ;

Abraham Jacobsen van Corthoef }

item Dirck Janssen van Batavia en

Aly van Mallebaer, slaven van juffrouw van den Helm, over dat met malkanderen parthye Comp^s rys gestoolen hebben ;

Nicolaes Hoepert ;

met roeden in de armen aan de kaack te staan, de justitie der mede gevangens aan te sien, de vordere gevangens alle gegeesselt en de slaven Dirck en Aly boven dien oock gebrandtmerckt, ende alle in de kettingh gekloncken te werden om daerin Dirck Janssen 5 en de verdere gevangens elk twee jaeren aan Comp^s wercken sonder loon te winnen te arbeyden en gebannen te blyven.

Soo hebben oock die van 't eerwaarde collegie van heeren schepenen deser steede op gisteren laten ten toon stellen en straffen :

Jan Blaeuwet, borger en diamantslyper, over Godtslasteringe gecondemneert den geheelen dach voor de Oosterdeure der Nederlantse kerck aan de kaack gestelt te werden met een brief op zyn borst, waerop met groote letters geschreven stondt Godtslasteraer, voor den tyt van 10 achtereenvolgende jaeren elders buyten 's lants gebannen te blyven om aldaer de Comp^e in de kettingh zonder gagie te dienen ;

Jan Francen van Bengaele, Mardycker, mede over Godtslasteringe, insgelycx voor de Oosterdeure van de Inlantsche kercke een geheelen dach aan de kaack te staan met een brief op zyn borst, waerop geschreven stondt Godtslasteraer, alsdan met roeden strengelyk gegeesselt en met een gloeyende priem door zyn tongh gestoocken en voorts den tyt van thien jaeren elders buyten 's lants versonden te werden omme aldaer in de kettingh aan de gemeene wercken sonder loon te arbeyden.

Onder Jaccatra's gebiet, in de ommelanden deser steede, zyn althans bevonden te remoreren een aantal van 4155 Javaenen, alle manspersoonen, te weten :

697 by de schans Jaccatra ;

324 by de rivier Crocot ;

495 buyten de poort Uytrecht :

925 » » poort Diest en

1714 by diverse particulieren ;

t'samen. . . . 4155 Javanen.

Juny Anno 1676.

Primo Juny. Jegens den avondt verschynt 't schip, Zuytpolsbroeck, te deser rheede, welckers medegebrachte papieren op gisteren door den coopman, Rombout le Fer, al zyn overgelevert; en de ladinge van Canara als Couchin bestaat uyt:

351 lasten rys tot..... / 50446: 8:—,
1858 R cardemon tot..... » 1263:—:11,
250 stux diverse soorte bereyt leer, ongetaxeert.

Konnende, als gesecht, de tydingen van daer hiervooren werden gesien.

2 d°. 's Avonts retourneert de fluyt, Peguw, van Japara met de volgende houtwercken:

142 stux moerbalcken;

40 » ankerstocken balcken;

55 » huysbalcken en

283 » roey riemen, kostende..... / 1859:5.

Neffens een missive van den resident, Jacob Couper, dato 28 Mey, van volgende advis:

met de fluyten, Peguw, Cattenburgh en Saxenburgh, was daer wel ontfangen haer Ed^e schryven van den 25ten April, nevens dat aan den capiteyn, Jan Francen, en raet der vloote, 't welcke met een gehuyrt vaertuygh ten eersten voortgeschickt, doch daags bevoorens onverrichter saeken terugh gecomen was, hebbende in 't gesicht der schepen voor Domongh geweest, maer uyt vreese en verkeert bericht der Macassaeren deselve niet derven naderen; des daerover by den gouverneur geklaaght zynde, had hy dat vaertuygh en Javaanen gedwongen de reyse ten eersten wederom te hervatten, gelyk dan tot te meer verseeckerheyt met 5 gewapende matroosen geschiet was, om doch ten spoedigsten eenich bescheyt uyt de vloot te mogen hebben, daernaer de Japaarse gouverneur, soo wel als wy, hooglyk verlangde en op Margamatty en zyn dienaeren, over datse hem geen bericht en stierden, vry t'onvreden scheen;

in 'topmaken der 2 Comp^s sloepen tot Rimbangh was voor eerst noch niet te doen mits 't vertreck van dat volck naer Domongh; en de twee swaere balcken van 33 duymen dick had men noch by niemant kunnen aanbesteeet krygen, maer van eenen Carty Ledana belofte om deselve (des doenlyk) te sullen versorgen, gelyck ook de cromhouten na de forma der mallen, daertoe overgesonden;

't jachtje, de Peerl, was den 25ten Mey van Macassar voor Rimbangh verscheenen om een ladinge rys voor die presidie over te haalen, daertoe 't selve dan met partye gelt nae Grissee en Surabaya gesonden was, inwylen men op Japara ook besich was parthye van dat graen in te samelen en de sabandar van Javana belooft had 100 lasten tegen 25rd yder binnen een maandt aen de Comp^e te leveren, doch eenigh gelt daertoe op de handt te geven was door den resident in der bester voegen geëxcuseert;

de fluyten, Buuren en Pynacker, waeren uyt Banda ook voor Rimbangh aangekomen en althans met houtladinge besich om eerstdaags herwaarts te volgen, gelyk ook Cattenburgh voor Poulo Ambo in zoutladinge lach;

twee Portugeese scheepjens van Timor, met wax en zandelhout geladen, en 2 Batavische borger scheepjens met groote parthye Boutonse slaaven waeren op Japara aangeweest;

de Sousouhouangh was in een maent niet uyt zyn hof en sulx in dien tyt niemant van daer afgesonden geweest: ook was de sabandaer, keey Mallapaty, tot Damacq overleden, maer noch geen ander in zyn plaets gesuccedeert;

daer hadden eerst tot Japara eenige geruchten gelopen, dat onse vloot vyf Palembangse joncken (voll vercochte Javaenen, door de Macassaeren gerooft) in beslach genomen had en in een schermutsel tusschen de Javaenen en Macassaeren wel 60 van de laaste dootgebleven en 2 hoofden gevangen souden zyn, maer op 't sluyten deses briefs had de Japaerse gouverneur den resident aengedient sekere tydingh te hebben, hoe voor Dommongh in dat gevecht maer 20 Macassaeren en wel 50 Javaenen, daer onder des Coninx halve broeder, radin angabey Wiera Taroena, gesneuveld waeren, hebbende de tweede Javaanse strandtheer, Singlawangla, niet willen vechten en sich ten eersten aan 't retireren begeven, noch al onder voorgeven de Hollanders niet te vertrouwen en dat wy 't met de Macassaeren hielden, hoewel alle d'andere grooten in 't verrichten van den capiteyn, Jan Francen, en zyn betoonde hulpe daer omtrent een goet vertrouwen en behagen hadden, schynende de Javaenen uyt ontsach der Macassaeren dat exploict met slecht of geen beleggh aangevangen te hebben.

3 en 4 d^o. Is niet van belang gepasseert.

5 d^o. syn namiddags in Raade van India op de gedane nominatie by heeren schepenen navolgens oude gewoonte door haer Ed^e tot de borgerlyke collegien deser stede voor het aanstaande jaer gecontinueert en verkosen de navolgende personen, als te weten:

tot weesmeesteren:

d'E. heer, Lourens Pit, by continuatie tot president;

de borger, d'E. Isacq Soolmans, idem tot vicepreses;

d'E. oppercoopman, Daniel Parve, nieu verkooren;

de borger, Pieter Elmers, by continuatie;

• • Bartel Claassen, by continuatie;

de borger, Lourens Cruyskercke, nieu verkooren;
 Sr Cornelis Moll, out gecontinueert vast secretaris.

tot commissarissen van huwelyckse en cleene saaken:

d'E. capiteyn, Isacq de St Martin, gecontinueert preses;
 de borger, Sr Jacob Does, by optredinge vice preses;
 » capiteyn, Sr François Tack, gecontinueert;
 » borger, Sr Jan Wynantsen, gecontinueert;
 » Adriaen van Beeckum, nieu verkooren;
 Sr Johannes Lutgens, parmanent secretaris.

tot boedelmeesters der Chinese en andere vreemde sterfhuysen:

de oppercoopman, Daniel van den Bolck, preses, nieuw verkooren;
 » borger, Deonys Kelck, gecontinueert;
 » Chinees, Tsoa Wanjock, gecontinueert;
 » Limgisay, nieuw verkooren;
 Sr Jacobus Bolswaert, secretaris, jongst verkooren in plaats van den overleden
 Thomas Engels.

tot regenten van 't vrouwen tuchthuys:

de capiteyn, Ditlof van der Beeck, nieuw verkooren;
 » borger, Roelof Hendricxz, nieuw verkooren;

tot regenten van 't Laserus huys:

de doctor, Louys de Keyser en
 » borger, Sr Pieter Schippers, beyde nieuw verkooren;

Gelyk sulx alles by 't generale resolutieboek onder dato deser breeder staat
 geëxpresseert.

Wyders is op de nader klachten van den rypachter, Carel Janssen, om
 datter soo weynigh graan aancomt, verstaen hem noch een maandt pachts te borgen.

6 d^o. Niet bysonders voorgevallen.

7 d^o. Na de achtermiddagh predicatie werden de verkorene borgerlyke
 collegien, hiervooren aangehaalt, in de raet camer van haer Ed^s bevestight ende de
 oude afgaande voor hunne diensten bedanckt, gelyck op 30 passado met heeren
 schepenen oock zy geschiet.

8 d^o. 's Morgens vertreckt het jacht, de Sype, naer Canton in China met
 den coopman, Hendrik Ysbrants, als hooft dier negotie, versien met een instructie
 door haer Ed^s, soo voor hem, als den E. Gillis van Breen, nae Hocksieuw te samen
 geordineert, die eerstdaags staet te volgen, en daerenboven medenemende een briefje,

aan den soone van den Conink Pinglamongh, opperregeerder aldaer, geschreven soo in de Duytsche als Chinese taele en op gisteren nevens d'instructie geteeckent en by 't afgaende briefboek te lesen.

Bestaande voorts 't cargasoen, tot desen nieuw aen te vangen handel in de Zyp gescheept, uyt de volgende coopmansschappen:

- 7 kassen met diverse lakenen en 1 kas lakenrassen;
- 5 cassen met stametten, 1 cas met heresayen;
- 1 cas met kroonrassen, 1 d°. perpetuanen en 1 d°. bayen;
- 469³/₄ Ɔ ruwe barnsteen in 2 cassen en 2 vaeten;
- 2 cassen met barnsteene en 1 cas met tacq corael;
- 146495 Ɔ seugh loot;
- 196839 cattys swarte peper;
- 1 cas met brillen, verrekykers, messen, schryftuygh;
- 21 packen diverse lywaten;
- 250 Ɔ benjuin baras en 2070 Ɔ gommelack;
- 28500 » Bimaes sappanhout en 18605 Ɔ sandelhout;
- 95200 » salpeter en 12200 Ɔ pypswavel;
- 2920 » poetsiock, 5650 Ɔ rompen of nooten;
- 593³/₄ » quicksilver, 1 kas rooswater, 1 kist seep;
- 1 kist met Persiaanse fruytagien, 468 Ɔ poeyer suycker;
- 1¹/₂ legger Spaanse wyn, 1 aam France wyn;
- 1 vat Hollantsche, 1 pot Bengaelse boter;
- 1 halfaam oly, 1 halfaam wyn azyn;
- 1 vat mom, 1 vat haantjes bier, 1 halfaam brandewyn en 1¹/₂ picol was;
- 2 doosen met diverse bloet corael;
- 200 stucx ledige goeny sacken en 100 stucx goenys;
- 1 zyde en een wol alcatyf, 1 vergulde spiegel,
- 1 groote kopere lantaarn,
- 2 vergulde roers, 1 paer d°. groote en 1 paer sack pistoolen,
- 2 » carbyns, 2 vergulde en 2 geetste houwer klingen, tot schenkagie voor den Conink Pinglamong;
- 200 contante provincie daalders;
- 2 kassen met roers en ander geweer om te vercoopen;
- 1 daets en 1 Japanse timbe;
- 1 doos met medicamenten. monterende..... f 108495:13:1.

9 d°. Des voormiddags wert de E. Dirck de Haes, staande op morgen tot vervangh van d'E. Joannes Camphuys als opperhoofd nae Japan af te gaan, door den E. heer, Constantyn Ranst, daertoe op 't schip, 't Huys te Merwe, geauthoriseert ingevolge van de commissie, door haer Ed^a daertoe op zyn persoon verleent en by 't afgaende briefboek ingeschreven.

Na den middag arriveren hier behouden uyt Amboina de schepen, 't Huys te Cleef, Westervelt en Duynvliet, in comp^e van 't schip, Outshoorn, samen van ginder vertrocken, inhebbende een overryk nagel gewasch, als te weten:

't Huys te Cleef:

401500 ₤ giroffel nagelen, kostende.... f 122640,

in de fluyt, Westervelt:

192500 ₤ giroffel nagelen, tot.... » 58800,

in de fluyt, Duynvliet:

520650 ₤ giroffel nagelen, tot.... » 97944.

De brief, daer besyden met diverse aanhoorende schrifturen van d'E. heer gouverneur, Anthonio Hurdt, en den raat aan 't casteel Victoria herwaerts aan haer Ed^e geschreven, is gedateert 20 des voorleden maents Mey en by 't aankoment Ambons quartier te vinden, staande, Godt lof, de saacken van de Comp^e daer noch wel, eenlyk, datter de siecktens, gelyk mede in Banda en Ternaten, noch al vry wat regneerden. zedert September 1675 aldaer 54 's Comp^s dienaeren overleden waeren en na de advysen, gins uyt Ternaten erlanght, scheen het den nieuwen Conink Amsterdam al vry bont en slordigh aan te stellen met rooven en moorden, waervan in corten van daer apparent nader bericht staan te krygen: ende verschynen nu noch te gelyk met dese bodems uyt Banda over Japara de fluytschepen, Buuren en Pynacker, van Banda niets medebrengende als:

de Pynacker:

60 lasten ofte 180000 ₤ swavel aarde, kostende.... f 956.

En een dubbelt origineel briefje van d'heer gouverneur, Andries Boogaert, en raat van den 27sten April, welckers copie 27 voorleden maents per 't schip, Japan, ons al is geworden.

Doch op Javaes Oostcust hebben dese bodems ingenomen de volgende houtwercken:

in de Pynacker:

570 stucx huysbalcken:

125 » kleene balckjens,

700 » » knies houten, tot.... f 1945:10:—,

in Buuren:

565 stucx huysbalcken;

580 » kleene balckjens;

40 » ancker stox balcken;

341 stucx kleene knies houten;

75 • cromhouten, tot..... f 2152:17:8.

Ter welckers geleyde ook van den resident, Jacob Couper, hebben bekomen een missive, geschreven den 5^{den} deser en van volgende substantie en advis:

hoe de fluyt, Cattenburgh, met zyn zoutladinge nu in corten stondt vol te raacken en de Perel om een rysladinge voor Macassar nae Grissick en Sourabaya gesonden was;

het lyk van des Coninx broeder, Radin Angabey Wira Taroena, was van Japara voort nae Matteram gevoert, hebbende, na men kon vernemen, 't gevecht tegens de Macassaeren in weerwil van ons volck met een dol hoofd begonnen en verloren;

de Japaerse gouverneur, Wangsa Diepa, had ernstigh versocht, dat haer Ed^s metten eersten noch 1 à 2 jachtjens nae de vloot geliefden te zenden, opdat de Sousoubounangh te meer mochte blycken, hoeveel sich de Comp^e aan hunne schade en schande, van de Macassaeren geleden, gelegen liet zyn, hebbende gemelte gouverneur selfs een expresse prauw willen naer Batavia schicken, 'tgunt de resident hem ontraden had, als wel wetende haar Ed^s met diergelyke moeyelykheden niet gedient en het doch meest om een schenckagie te doen souw zyn;

deselve gouverneur had van Domongh uyt de vloot oock tydinge, datter twee dagen naa 't Javaens gevecht 10 à 12 Macassaeren by den commandant, Jan Francen, aan boort geweest, doch met hun geschenk van twee koebeesten onverricht weder weggesonden waeren; doch, alsoo de Mattarammers nae eenich schermutsel niet vermochten met den vyandt in besprek te comen, hadde hy aan den commandant expres geschreven en ook aan den resident versocht sulcx niet meer mochte geschieden, maar de vyanden gevangen te nemen of in den grondt te schieten.

Wyders is heden by haer Ed^s verstaan 't jonk, Orangie, (dat nae visite t'eenemael ondeugent bevonden zy) af te leggen en aan de Ooster ton buyten dese rivier te laten sincken.

10 d^e. 's Morgens comt noch van Japara de fluyt, Saxenburgh, met de volgende houtlast, als:

20 stucx moerbaleken;

310 • huysbalcken;

568 • kleene knies houten;

100 • dunne jaty plancken;

2 leggers, daarin 99 potten d'jarack oly, ter somma van.... f 2565:15.

En het dubbelt briefje van den resident, Couper, 't welck gisteren per Buyren en Pynacker is aangebracht.

Gelyck mede cort daerna voormiddags uyt Amboina noch verschynt 't schip, Outshoorn, aanbrengeende een kostelyck nagel retour van

467500 @ giroffel nagelen tot..... f 142800.

En samen met die van gisteren per 't Huys te Cleef, Westervelt en Duynvliet zyn ontfangen, uytbrengeende een byna noyt gehoort eenjaers gewasch van 1382150 @, met de ongelden generalyck kostende f 447515: — : 15, 't welck een

ryke schat voor de Comp^e in desen zoo benodigden tyt staet uyt te brengen, dat Godt geve.

Wesende het schryvens van d'heer gouverneur, Anthonio Hurdt, en raet, hiernevens ontfangen, oock het dubbelt van dat de andere 3 bovengenoemde bodems hebben medegebracht.

's Avonts lichten haere anckers uyt dese rhee de na Japan de schepen, 't Huys te Merwe en Ysselsteyn, gaande daarmede in handen van den E. Dirck de Haes af een missive van haer Ed^s aan den E. Joannes Camphuys en raat tot Nangasacky, op eergisteren geteeckent en mettet register by 't afgaande briefboeck ingeschreven, bestaende derselver medevoerende cargasoenen in de volgende coopmansschappen, als:

per 't Huys te Merwe:

- 358 baelen diverse Bengaalse zyde, wegende 54526 $\frac{1}{2}$ ℥ ;
- 147 packen diverse cleeden en lywatan;
- 9 " gemeene en 1 pack zyde allegias;
- 7 " florette gaeren;
- 6 kassen met 56 stucx diverse lakenen;
- 1 cas met droguetten, 2 cassen met lakenrassen;
- 5 kassen met stametten, 1 kas met armenisayen;
- 1 kas met heeresayen, 2 cassen met baayen;
- 1 " " grofgreynen, 1 kas met kroonrassen;
- 625 ℥ momie in 2 cassen;
- 1 planeet kyker en 3 temperement glasen;
- 1600 stucx Toncquinse pelangs in 4 kisten;
- 87 packen met 50100 stucx rochevellen;
- 1 kasje met een eenhoorn, hier ingecocht;
- 1 kas met papier en schryftuygh, tafel speceryen, etc.;
- 2 kisten met amandelen en rosynen;
- 1 kas rooswater, 2 kisten seep;
- 50205 ℥ calliatourshout, 94 stucx buffelshuyden;
- 50 kisten Batavische poeyer zuycker;
- 215 baelen of 10650 cattys Toncquinse zyde;
- 1500 stucx sumongys, 7940 cattys sittauw;
- 10000 ℥ Bimaes sappanhout;
- 8793 " caatchia;
- 1260 " rompen, 500 cattys peper;
- 2 packjes met stoffen voor den Conink van Toncquin om te doen drucken .
- 2 vaten Hollantsche en 4 potten Bengaalse boter;
- 3 halfamen wyntint, 5 halve leggers clappus oly;
- 1 legger Spaanse wyn, 1 legger France wyn;
- 1 halve legger azyn, 1 kist met medicamenten;
- 2 halfamen brandewyn, 3 halfamen olyven oly;

4 vaten mom, 680 ƒ wax;
 900 bossen Javaanse rottangs;
 1200 " pady, 487 ƒ candy suiker;
 5 rollen zeyldoeck, 40 strengen zeylgaeren, 4 stucx lynen;
 1 vat pick, 1 vat teer, 2 wieltrossen;
 18 ƒ Moscovisch glas, 5 presenningen;
 1 cas met 78 stucx Chinese zyde stoffen en 100 brillen;
 24 stucx verrekykers en 24 stucx tafelmessen, etc., monterende
 ƒ 339591 : 2 : 7,

met Ysselsteyn:

288 packen diverse Bengaalse zyde;
 103 " " kleeden en lywatan en 7 packen allegias;
 1 pack zyde allegias, 1 pack zyde charchannes;
 6 packen florette gaeren;
 4 kassen met laackenen en 1 met lakenrassen;
 3 " " stametten en 1 cas met karsayen;
 1 cas met perpetuanen, 1 met kroonrassen en 1 met bayen;
 740 ƒ momie, 1 planeet kyker;
 1200 stucx Tonequinse pelangs;
 61 packen met 20525 stucx rochevellen;
 165 " " 8062 $\frac{1}{4}$ cattys Tonquinse zyde;
 1300 stucx sumongys en 4485 cattys sittauw;
 8795 ƒ caatchia en 10000 ƒ Bimaes sappanhout;
 2 vaeten Hollantsche en 3 potten Bengaalse boter;
 3 halve leggers clappus oly, 3 halfamen wyntint;
 1 legger Spaanse wyn, 2 halfamen brandewyn;
 5 vaten mom, 3 halfamen olyven oly;
 680 ƒ wax, ter montura van..... ƒ 244402 : 19 : 2,
 ofte te samen in dese twee bodems " 583794 : 1 : 9.

Godt de Heere wil het selve een betere marckt als nu eenige jaeren herwaerts
 laten aantreffen.

Soo verseylt desen avondt van hier mede na Japara en de Oostcust van
 Java het jacht, de Schelvisch, tot vervangh van 't jacht, de Experiment, medenemende,
 neffens 30 militairen, twee briefjes van huydigen dato, 'teene aan den resident,
 Jacob Couper, en 't ander aan den E. commandant, Jan Francen, en raet der
 vloote, van substantie als hier onder kortelyk zy uytgedrukt; ende eerst die nae Japara:

dat haer Ed^s uyt het Japaers schryven van primo Mey met aangenaamheyt
 hebben gelesen den goeden toestand en confidentie, daerin wy met den gouverneur
 aldaer present schynen te zyn, en dat zy nu in haer Ed^s gegeve ordre tot
 verseeckeringe van onse goede intentie ten dienste des Sousouhonnangs een goet
 genoeg genomen hadden;

soodat niet alleen 't opbreecken onser residentie gestaackt waere, maer oock hope scheen tot een onbekommerder handel als te vooren en voor welke goede devoiren de Japaarse gouverneur ten rechten zy bedanckt en haer Ed^s dienst en goede wille verder aangeboden werden; gelyk dan oock nae een goet baas timmerman voor hem souw omgesien, de versochte haax en vingerlingen tot zyn jacht ten naasten besorcht worden, kunnende de redenen van onse dimotie op 't aanraden van den Mahomethaansen pangeran Giery niet als voor seer sober aangesien werden; en oock qualyk gelooft, dat Cattenburgh geen 200 coyangs zout souw konnen afvoeren, alsser niet party particulier ingeladen wiert, daerop geleth diende;

dat het wel gedaen zy, de adsistent, Thomas Grimmel, by absentie van St. van der Schuyr, als pl. secunde door den resident Couper was gestelt en oock dat de vreesachtige Javaanse praauw, ten tweeden maele met advysen op UE. versoeck door den gouverneur na de vloot gesonden, met 5 matroosen was versterckt, gelyk per de fluyt Peguw, hier 2 deser met UE. advysen van 28 Mey ook aangekomen, vernomen is en nodigh geacht wert, die correspondentie wat meer van wedersyden kon werden onderhouden en eenich expedient daertoe uytgevonden. al souw 't selfs met eenige oncosten voor de Comp^e geschieden;

dat de besproecke twee balken van 35 duym dick tot den wintmoolen, des doenlyck, dienen besorcht, al souwde ook 30 à 35 rd^s voor yder moeten werden betaalt, soo se maer gaaf en ongescheurt zyn;

dat de Macassarse papieren van 't jachtje, de Perel, wel syn ontfangen en gehoopt wert, dat bodemptje de versochte ryslast voor die commanderye al zal hebben erlanght;

dat van de schermutselingh, die op Pincxterdagh tusschen de Javaanen en Macassaeren voor Dommongh souw voorgevallen en de meeste schade aan de Javaanse kant geweest zyn, nader bescheyt verwacht wert; en dese overgaat per 't jacht, de Schelvisch (om tot vervang van d'Experiment te dienen) met 30 soldaeten tot versterckingh der vloote, sulx het ten spoedigsten daer heenen dient voortgeschickt;

dat de eysch uyt Banda van houtwercken en jarak oly van Japara tegens de maent November voor die provincie in gereetheyt diendt besorcht;

wesende onder 't schryven deses hier noch aangekomen de fluyten, Buuren, Pynacker en Saxenburgh met UE. schryven van 3 deser, waerin echter niet nader van de schermutselingh voor Dommongh wert vermaant, als datse tegens wille van den capiteyn, Jan Francen, was ondernomen, daer men grondiger kennisse met het vaertuygh van 't doode lyck des Coninx broeder had behooren van te nemen, 't gunt andermael gerecommandeert wert allenthalven met vigilantie te betrachten en haer Ed^s by alle occasie van te advyseren;

dat het versoeck des gouverneurs, Wangsa Diepa, om noch een jacht of chialoup à 2 na de vloot te senden nu met de Schelvisch genoegh voldaan sal syn en hy maer dienen aangeport om kleyn vaertuygh daerby te bestellen, dewelcke tot afbreuck des vyants aan den wal de meeste dienst connen toebrengen; wesende ondertusschen wel gedaen den gemelten gouverneur het senden van expresse vaertuygen nae Batavia uyt het hooft gepraat waere en oock de contschap aan

den capiteyn, Jan Francen, gegeven, dat men om de wantrouw der Javaanen het aan boort comen der vyanden, Macassaeren, soo veel dient te mesnagieren, als eenigsints met de billickheyt overeencomt.

Volght nu het briefje aan den capiteyn, Jan Francen, en raat der vloote.

Dat het sedert het jonghste schryven van hier na de vloote den 25sten April geen nader advysen van daer vernomen zyn en dese ten principaelen gaat ten geleyde van 't jacht, de Schelvisch, met een recreut van 30 soldaten, waer tegens dan 't jacht, de Experiment, verwisselt en op 't spoedigste herwaerts gesonden dient met UE. prompte advysen van 't voorgevalle omtrent de Macassaeren en Javaanen daar omher.

Schynende na d'advysen van den resident, Couper, in seecker schermutsel, die op Pinxterdagh voor Domong soude voorgevallen wesen, de Javaanen en insonderheyt de strandtheer Singawangsa te hebben betoont van ons noch al niet wel geimagineert en voor de Macassaeren over seer bevreest te zyn.

Dat haer Ed^s nodigh achten te recommanderen met den resident van Japara en UE. in de vloot doorgaans goede en naeuwe correspondentie te houden en na Batavia ook geen gelegentheyt te versuymen, al souwt de Comp^e oock wat moeten kosten.

Inwylen dat men in corten een goet succes met de bycomste van 't Timoors vlootje onder capiteyn, Herman Egberts, tegens de uytgeweken Macassaeren hoopt te verstaan.

Dat by de leste ontfange Japaarse advysen de gouverneur aldaer had versocht, onse vloot ginder noch met 1 à 2 jachten of chaloupen mocht werden versterckt; weshalven haer Ed^s meenen, zy met dit jacht, de Schelvisch, en de bovengemelte Timorse macht ten vollen behoorden gecontendeert te zyn en van haer kant maer 't nodige kleyn vaertuygh daerby te bestellen, gelyk de resident Couper sulx mede is gerecommandeert te bevorderen.

En alsoo de buyten reden wantrouwige Javaanen, over dat UE. eenige afgesonde Macassaeren onder een vrede vaantje aan boort soude hebben geadmitteert, weder ergwaan tegen ons scheenen op te nemen, soo sal sulcx voortaan nae vermogen moeten werden gemesnagieert en in alle gevalle de byeencomste te midden waters buyten de schepen en in presentie van 3 à 4 der principaalste aanwesende Javaanse grooten moeten geschieden, en anders niet.

11 d^e. 's Morgens bekomen per borger chialoup een klein briefje, den 18^{den} Mey door den resident, Joannes Schilhoorn, tot Palembangh aan haer Ed^s geschreven, niet bysonders meldende, dan dat de Manicabose gesanten om de aldaer woonende Maleyers op te eysschen weynich gehoor erlanght hadden en schielyck weder van ginder vertrocken waeren.

's Avonts volgt het hoecker, de Brandtgans, 't jacht de Syp naer Canton in China, medenemende totten handel aldaer:

50265 ₧ groot loot;

12209 » caliatourshout en

6142 » giroffel nagelen, tot..... f 9002:10:9.

En daerby een kleen briefje van huydigen dato aan den coopman, Hendrik Ysbrants, en raet, die den 8sten deser vooraf van hier derwaerts vertrocken zy.

12 d°. Namiddags gewert ons per Chinees vaertuygh een missive van den E. Wybrand Dubbeldecop en raet tot Macassar de dato 29 deses gepasseerden maants aen haer Ed^s, waerby onder anderen blykt, dat de Coninck van Goa de helft van zyn gecondemneerde boete en ook twee bassen, neffens een sprinckhaan, aan de Comp^e overgelevert had en daarop oock Radja Palacca syn leger gantsch weder doen opbreecken ende twee syner onkuysche wyven, Tsio en Chitty Tosarra, met drie hunner slavinnen (waerdoor wel de meeste onlusten met Radja Goa ontstaan waeren) laten krissen.

Heden zyn wyders op de gedaene nominatie van heeren schepenen in Raade van India volgens genome resolutie tot borger krygsofficieren deser steede voor het aanstaande jaer gecontinueert en nieuw verkooren dese genaamde personen, als:

voor de Oostzyde:

Sr Pieter van Leeuwen, by optredinge tot capiteyn;

Sr Jacob Karr, by optredinge tot lieutenant;

Sr Adriaan van Hoesen, tot vaandrich nieuw verkooren.

en tot sergeanten:

Aert Puttelaer, gecontinueert;

Pieter Mortier.....	} nieuw verkooren;
Gerrit Willems Cox... ..	
Willem Moubagh.....	

en voor de Westzyde:

Sr Abraham Struys, als capiteyn gecontinueert;

Sr Lourens Kruyskercken, lieutenant als vooren;

Sr Pieter Schippers, vaandrich nieuw geëligeert

als sergeanten:

Geerloff Martens Pluys en

Jan Dincla, gecontinueert;

Jan Hendricxz Bebbber en
Jan de Vlaminck, nieuw verkooren;

item tot officieren der Nederlantsche borger ruytery:

Abraham Wys, tot ritmeester nieuw geëligeert;
Jan Wynantsen, als corneth by verhoginge;
Jan Thyssen van Flesbagh en
Eduardt Pittavin, tot quartiermeesters mede nieuw gestelt.

Gelyk ook noch by haer Ed^s verstaan zy de nagelen aan de borgers, die nae China equiperen, alhier te vercoopen tot 150 rd^s 't picol.

15 d^e. 's Morgens wert de E. oppercoopman, Gillis van Breen, gaande als opperhoofd over de besendingen naer Hocksieuw en Canton in China, aan boort van 't schip, Schielant, door den E. secretaris van haer Ed^s geauthoriseert achtervolgens de commissie, daertoe op zyn persoon verleendt, ende waernaer dan wyders des avonts met denselven uyt dese rhee de naer Hocksieuw onder zeyl gaan de schepen, Schielant, 't Goet Begin en 't fluytje, Marcken, beladen met de onderstaande coopmansschappen totten handel aldaer, als:

in Schielant:

- 8 cassen met diverse laacken;
- 1 cas met laackenrassen, 5 kassen met stametten;
- 2 cassen met perpetuanen, 1 cas met carsayen;
- 809¹/₄ £ barnsteen in 5 cassen, 202 £ tack coraal;
- 192 » camphur en 500 £ benjuin Baros;
- 923³/₄ » quicksilver;
- 21 packen kleeden en lywaten;
- 1 kas met brillen, verrekykers, messen, schryftuygh, etc.;
- 146535 £ groot loot, 400 stux goeny sacken en 200 goenys;
- 264¹/₄ oncen bloet corael in een doos, 1 kas met 4 spiegels;
- 108000 £ salpeter, 42535 £ caliatourshout;
- 12260 » sandelhout, 17080 £ pypswavel;
- 180345 cattys peper, 2190 £ poetsiock;
- 3664 £ giroffel nagelen, 2470 £ notenmuscaten;
- 9 kassen met divers fyn geweer van roers, pistolen, houwers en toebehooren;
- 600 contante provincie daalders;
- 1015 £ poeyer zuycker;
- 1 kas met twee alcatyven,
- 1 vat » een groote kopere lantaarn,
- 1 kas » allerhande fyn geweer,

- 1 kas met een groote spiegel en 1 barnsteene cabinetje, tot schenckagie voor den Conink Singlamongh;
- 1 legger Spaanse en $\frac{1}{2}$ legger France wyn;
- 2 vaten Hollandse en 2 potten Bengaelse boter;
- 3 » mom, 1 vath haantjes bier;
- 2 halfamen brandewyn, 2 halfamen olyven oly;
- 1 halfaam azyn, 1 picol wax;
- 1 kist met medicamenten, 1 cas Suratse zeep;
- 2 kassen rooswater, 1 kas met amandelen en rosynen;
- 1 daats met gewicht, etc. tot..... f 128979:15:12,

in 't schip, 't Goet Begin:

- 3 kassen met diverse lakenen;
- 1 cas met heresayen, 1 kas met bayen;
- 639 $\frac{3}{4}$ ₤ barnsteen in 3 kassen, 1 kas met croonrassen;
- 22 packen diverse lywaten;
- 120025 ₤ groff loot, 114 $\frac{1}{2}$ ₤ camphur Baros;
- 105088 » Bengaalse salpeter en 27840 ₤ cust salpeter;
- 21895 » sandelhout en 2070 ₤ gommelaq;
- 10000 » Bimaes sappanhout en 24400 ₤ pypswavel;
- 5650 » poetsiock en 2444 ₤ giroffel nagelen;
- 186899 cattys swarte peper en 2750 ₤ nootenmuscaten tot f 92058:2:11,

in 't fluytje, Marcken:

- 3 kassen met diverse laeken;
- 1 cas met croonrassen en 1 kas met bayen;
- 163 ₤ camphur en 250 ₤ benjuin Baros;
- 414 $\frac{1}{2}$ » quicksilver, 51 $\frac{1}{4}$ ₤ tacq corael in een kas;
- 17 packen diverse lynwaten;
- 75210 ₤ groot loot;
- 2070 » gommelaq en 8555 ₤ sandelhout;
- 7320 » pypswavel en 1898 ₤ poetsiock;
- 2480 » goede rompen;
- 60225 cattys swarte peper;
- 2458 ₤ giroffel nagelen, tot..... f 35899:11:12.

En alsoo te samen de heele montura deser drie bodems naer Hocksieuw f 256937:10:3.

De instructie, door haer Ed^e hier besyden aan voormelten E. van Breen en raat deser schepen medegegeven, is op gisteren geteeckent; neffens oock de originele Duytsche en Chinese brief aan den Conink Singlamongh in Hocksieuw, en samen met den brief, die 8 deser per de Syp aan de soone des Coninx,

Pinglamongh, naer Canton afgegaan, als de daerby hoorende registers, in 't afgaande Indisch briefboek onder dato naer te lesen en te vinden.

14 d°. 's Morgens verseylt wederom nae Japara de fluyt, Peguw, eenlyck met een briefje aan den resident, Couper, gisteren avondt geteeckendt en van advis:

dat het meest nodige 10 deser per 't jacht, de Schelvisch, zy gerescribeert en nochmaals de reciproque wedersydtse correspondentie met de vloot van capteyn, Jan Francen, aan beyde kanten ernstigh wert gerecommandeert; ende dat verder alsnu Peguw om noch een houtladinge weder derwaerts gaat, maer dat de versochte haacx en vingerlingen voor des gouverneurs jacht, item eenige vaten om jarack oly in te vullen ten naasten sullen volgen.

Des achtermiddags na de predicatie syn de opnieuw verkooren burgers krygsofficieren deser steede, hiervooren op 12 deser uytgedruckt, binnen 't casteel in de groote raat camer door haer Ed^s nae vorighe maniere bevesticht en doen verder, een glaasje op Batavias welvaaren gedroncken zynde, yder weder zyns weegs gegaan.

15 d°. Namiddags krygen van de Oostcust van Java per seecker Maleyts vaertuygh mondelingh bericht, hoe onse vloot onder den capiteyn, Jan Francen, voor de negorye Gombongh den meesten hoop der stroopende Macassaeren vaertuygen hadde verbrandt en 7 derselver, die 't ontvluchteden, nae Baly gewoecken, doch door den Coninck aldaer alle omme 't leven gebracht waeren; Godt geve, de seeckerheyt hiervan in korten van ginder mogen verstaan en die moordadige rebellen eenmael van kant geholpen worden.

16 d°. Erlangen ook per borger vaartuygh van Timor mondelinge tydinge, hoe onse vloot onder den capteyn, Harman Egbertz, derwaerts vertrocken in de maent Maert of 't begin van April laestleden, de rebellen op de eylanden Savo, Rotty, etc. (met hulp van de Sonnebayers en andere bontgenooten) t'eenemael hadde geslaagen en groot getal der vyanden koppen bekomen, behalven dat de schepen ook alle met slaaven waeren vervult; en wyders de wederstrevige volcken van Lammahala mede wederom tot volcomen devotie herstelt sonder, na men wist, aan onse zyde eenige schade van belangh te hebben geleden en maer weynige soldaten te zyn gequest geweest, welcke goede mare mede al haest per onse eygen schepen van daer hopen te vernemen.

En alsoo het afgevaeren jachtje, de Bock, nae gedaene visitatie van gecommiteerde schippers, etc. geen vertimmeringe meer waardich zy bevonden, soo is verstaan 't selve af te leggen en aen 't eylandt Onrust tot een onderlegger te gebruycken.

17 d°. Niet bysonders voorgevallen.

18 d°. 's Avonts vertrecken voor de eerste besendinghe deses jaers nae Bengaalen 't jacht, de Sampson, en de fluyt, Goylant, met een dubbelde largo missive van haer Ed^s aan den E. heer directeur, François de Hase, en raat tot Ougly, op gisteren geteeckent en by 't afgaande briefboek ingeschreven; neffens ook een origineel briefje in de Duytse en Moorse taele aan den Nabab Cha Estachan tot Decca, by zyn Ed^s d'heer gouverneur generaal onderteekent, tot versoeck van

redres in de groote geweld en quade tractementen, die d'E. Comp^e (tegens des Mogols oude verleende vryheden) nu eenige jaeren herwaarts in Bengaalen syn en noch dagelycx langs hoe meer werden aangedaan, gelyk de inhoud desselfs nader kan uytwysen; bestaande voort het capitaal, 'tgunt dese twee bodems soo in contanten, coopmansschappen, etc. voor die directie mede voeren, uyt het navolgende:

in de Sampson:

500 kisten staafcoper, 4070 ₤ goede rompen;
 30455 ₤ thin, 3181³/₄ ₤ quicksilver;
 2 cassen met lakenen en 2 cassen met spiegels;
 1 kas met papier en schryftuygh;
 900 ₤ root plaatcoper;
 26 stucx diverse swaere en 54 stucx werpanckers;
 16 „ „ cabeltouwen en 6 paardelynen;
 32 „ trossen, 50 haalen zeyldoeck;
 12 vaten theer, 8 vaeten pick;
 10 „ harpuys, 2 houte vysels;
 4 nachthuys lampen, 6 zeylgieters;
 8 last smeekoolen;
 100 gesorteerde blocx en 750 stucx hekeltanden;
 17 vaten diverse gesorteerde spyckers;
 3 leggers Spaanse wyn, 1 halve legger azyn;
 12039 ₤ brootswavel;
 6073 „ giroffel nagelen;
 72000 stucx silvere ropien;
 2110 marck swaere staafsilver;
 5 vaeten mom, 1 halfaam oly, samen tot..... f 202565:10:11,

in Goylandt:

200 kisten Japans staafcoper;
 19855 ₤ Malax thin, 2000 ₤ goede rompen;
 2190 „ vermelioen en 2 kassen met schryftuygh, etc.:
 50 stucx swalpen, 60 ankerstox balken;
 5 Hollantse en 3 stucx jaty masthouten;
 50 dicke en 50 dunne jaty balcken;
 3 ysere balancen, 1 nieuwe blaasbalck;
 3 leggers Spaanse wyn, 1 legger France wyn;
 1 vath boter, 2 halfamen olyven oly;
 1 halfaam jopen bier, 1 halfaam wyn tint;
 5 vaeten mom, 1 halve legger azyn;

4649 @ staefyser, 980 @ slootplaten, 2 banckschroeven;

1 cas met timmermans en andere gereetschap;

4 dommekrachten, 1 trecksaag, 4 blicke braatspitten;

1 doos met messen, verrekykers, etc.;

100000 stuxx silvere ropias, etc., tot..... f 176173:2:10.

19 d°. Is in Rade van India op 't versoeck en ingedient request van de broederen diaconen (dat door het seer vermenichvuldigen der behoefte menschen alhier de incomende collecten en de interest der presente capitaalen tot de nodige te doene aelmoessen op verre nae niet kunnen toereycken) verstaan, dat voortaan de raet van justitie en 'tschepenen collegie geen condemnatie meer voor het Laserus huys, etc. sullen hebben te doen, maer die portien tot verval der armen alleen te laeten comen.

20 d°. Namiddags geworden per Javaans vaertuygh schryven van gisteren door onsen resident, Willem Caëff, tot Bantam aen haer Ed^s, van volgende advis:

hoe de ladinge van 'tscheepje, Formosa, uyt Engelandt bestondt in 140 pakken diverse laackenen, croonrassen, chergies, perpetuanen, etc., 50 vaten spykers, 100 picols staefyser, 50 seugen loot, 40 à 50 vaeten buskruyt, neffens parthye particuliere wynen, bieren, mom, brandewyn, caesen en andere snuysteringen, etc.; en was gemelte bodem, nevens 't scheepje, d'Advis, voorleden week met het merendeel der bovenstaande coopmansschappen (buyten de dranken) en voorts vol peper, neffens 4000 contante rd^s, over Tayouan naar Ajmuy vertrocken; item de Egel met party kleeden, peper en oock 3 à 4000 contante rd^s naer Toncquin, gelyk oock vier Chinese joncquen vol peper, bintrottingh en goede parthye silvere specie nae de cust van China waeren gedespecheert; en een der Coninx scheepjens met weynich kleeden, gelt en 30 à 40 picols amphioen naer Rimbangh om timmerhout en rys te haelen, werwaerts d'Engelschen en Deenen met eenige vaertuygen om parthye amphioen om te setten hadden geschickt, als cunnende thans op Bantam de Bengaelse maer 130 à 140 en de Suratse maer 80 à 90 rd^s 't picol haalen;

sullende de Conink zyn scheepje, de Salamath, tegens July weder nae Suratte zenden en 't Moorsche Claverbladt in corte dagen nae Jamby om de gesanten van daer met noch parthye vaertuygen thuis te brengen;

de Deense resident, Poutj, had zyn betaalde 1000 rd^s boete met een diamant ringh over de gedaene justitie op hun schip nae 4 à 5 dagen wederom gekregen, maer echter wel 200 rd^s aan kleeden moeten verschencken;

Pangeran Kidol had uyt Coninx naam versocht, dat seecker Portugees, Jan Perera, met onse schepen eenige groote martavanen van Cormandel voor gemelten Conink herwaerts zouw mogen oversenden, maer men meende sulx eenlyk gemelte pangerans eygen bedryf te zyn;

daer was nu een diamantslyper van Batavia geweest, genaemt Jan Bastiaansen, maer hadde pangeran Kiedol (omdat hy nae syn sin te veel voor arbeyts loon eyschte) denselven sonder weten des Coninx weder laten vertrecken, 't gunt dan de resident om van die moeyte in het aanstaande verder ontslagen te zyn de andere grooten soo aangedient hadde;

over de geboorte van een j^o. soon des Coninck by een Maccassaerse vrouwe was tot Bantam al 't canon afgeblasen en alomme groote vreugde bedreven.

21 d^e. Naer de predicatie crygen per Javaans vaertuygh weder een klein briefje van onsen resident tot Bantam, gisteren geschreven, eenlyck tot advertentie van de aankomst der schepen, Asia en Cortgeene, uyt 't vaderlant in de Straet Suuda, gelyk dan cort daerna oock per twee diverse andere vaertuygen van gemelte opperhoofden ider oock een adviesje erlangen, beyde eergisteren geschreven en meldende:

dat van Azia: hoe zy 13 January deses jaers met de schepen, Macassar, 't Sticht van Uytrecht, den Briel, 't hoeker, de Croonvogel, en de gehuyrde fluyt, St Lourens (voor de Caep) uyt Tessel geseylt en op 16 daaraan in Duyns met de schepen, Tidor, Cortgeene, Muyderbergh en de Graaf, geconjungeert waeren en doen voorts onder de bescherminge van de Smirnase convoyers 't zee staacken; 27 mannen waeren 'er geduyrende de reyse overleden, maer andersints alles voorspoedigh en wel geweest, gelyk mede daags voor hun vertreck van Caep de Goede Hoop, den 28de April, de 5 laeste retour-schepen, Ceylon, Alexander en Voorsichtigheyt, van hier daer geluckigh verscheenen waeren:

en dat van 't schip, Cortgeene: datse dien dagh in de Straet Sunda gecomen waeren en primo December met haer vier schepen uyt Zeelant, doch eerst den 17^{den} January daaraan te gelyk met de Amsterdamse schepen uyt Duyns geseylt waeren, soo ter oorsaecke van contrarie windt, als om de geruchten, dat 12 France schepen voor 't canaal op hun soudon hebben gekruyst, doch waren se sonder ietwes onderwegen te hebben ontmoet den 18^{den} April aan Caep de Goede Hoop verscheenen en 29 derselver maent, nevens Asia, Tidor en de Croonvogel, weder herwaerts aangestevent, ophobbende alsnoch 271 gegagieerde coppen.

Op welke ontfange tydinge dan ten eersten een expresse sloep van hier naer gemelte schepen wert algevaerdicht om de Patriase brieven der heeren mayores af te haelen.

22 d^e. Niet bysonders voorgevallen.

25 d^e. 's Morgens gaet de fluyt, Saxenburgh, weder nae Japara en de Oostcust van Java met schryven van gisteren aan den resident, Jacob Couper, van volgende ordre en substantie:

dat 'tsedert 't algaan van Peguw, alsmede Saxenburg oock weder klaar geraeckt zy om noch een houtladinge over te haalen, maer soo aldaar (gelyk hier mondelinge is bericht) oock kennisse mocht zyn van de aankomste der schepen onder capiteyn Harman Ezbertsen, van Tunor by de vloot van Jan Francen omtrent Doumpong en dat die vol slaaven soudon wesen belemmert, soo dient Saxenburgh met parthye provisien en leeftocht derwaerts geschickt om deselve slaven over te nemen en ten eersten herwaerts te brengen, soose niet al bevoorens met d'Experiment mochten zyn afgeschickt.

dat de versochte vier stel haex en vingerlingen voor het jachtje van den Japaersen Gouverneur nu overgaan, nevens 8 ledige lezgers om met jaracq te werden gevult; dienende wyders copie van dit schryven op het spoedigste oock na

de vloot van Jan Francen gesonden om hun mede daernaer te reguleren en de aancomst der Patriase schepen en goede tydingen mede te mogen weten.

Namiddags keert de uytgesondene chialoup uyt de Straet Sunda met de brieven en ondercoopluyden der Patriase schepen, Asia, Cortgeene en Tidor, onder dewelcke dan ontfangen is een generale missive der Ed^e heeren Seventhienen van den 28sten September 1673 uyt Amsterdam, nevens diverse andere der particuliere camers en ook het schryven van den E. heer gouverneur, Joan Bax, en raet aan Caep de Goede Hoope de dato 27 April lestleden aan haer Ed^s, met een appendixie van den 28sten deser tot bekendmakinge van 't arrivement der 3 leste retourschepen aldaer, welke 9 February van hier zyn vertrocken;

den 18^{den} April had aen gemelte Caep ook aangeweest een klein Engels scheepje, de Sociteyt, comende uyt Nieu Engelant en de wil hebbende om slaven op Madagascar te handelen, gelyck dat nader by gemelten Caepsen brief can werden naergelesen.

24 d^o. 's Morgens al vroegh zyn by extra ordinaris vergaderingh door haer Ed^e geëligeert de E. Jacques Caulier, althans secunde persoon en opperhoofd tot Masulipatnam, in plaats van den E. heer, Anthonio Pavilioen, tot gouverneur en directeur der custe Cormandel.

Item d'E. heer, Sybrandt Abbema, tot vervangh van den E. heer, Willem Volger, directeur in Suratte, alsoo die beyde oude heeren hunne verlossinge uyt die quartieren nae herwaerts hebben versocht.

En is wyders de borger, Adriaan Gerritsen, ook gestelt tot begraffenis bidder deser stede in plaetse van een ander, die overleden is.

Na de middagh comt de fluyt, Cattenburgh, van Japara, beladen met:

8 coyangs rys;

176 • zout;

3 leggers met djaracq oly en

4 stucx cromhouten, tot f 3599:8.

En daerby ons oock gewerden 2 briefjens van den resident, Jacob Couper, 'teene zynde een copie per Moorsch vaertuyg den 18^{den} en 't ander origineel per dese fluyt 20 deser maant aen haer Ed^e geschreven, en van substantie.

Die van den 18^{den} Juny.

Dat den 12^{den} deser 't lyk van des Sousouhounangs broeder, Wira Taroena, weder uyt Mattaram afgebracht was op Japara om (na de manier der Javaanse grooten) tot het eynden des oorlogs aldaer bewaart en dan weder nae boven eerst begraven te werden. en soude de Sousouhounangh seer wel genoecht wesen, dat de onse hun soo wel in 't gevecht tegen de Macassaeren hadden gecomperteert en na de vlucht der flaauhertige Javanen 't lichaam van gemelten Wiera Taroena uyt des vyandts handen geredt.

Den 15^{den} Juny was 't expres afgesonden vaertuygh weder uyt de vloot op Japara gekeert met schryven van den commandant, Jan Francen,

wegen 't voorgevalle aldaer en 't gunt de resident herwaarts oversondt, doch mits 't achterblyven van 't Moorsch vaertuygh met de originele brieven hier noch niet zy ontfangen.

De capiteyn, Jan Francen, had aan den Japaarsen Gouverneur ook een briefje gesonden, 't gunt hem seer aangenaam was, hoewel vol klachten over de slechte adsistentie der Javaanse krygsmacht tegens de Macassaeren, en waerom gemelte Gouverneur hetselve met kennis van den resident nae 't hof gesonden hadt om te bewercken, datter ten spoedigsten mocht remedie geschaft worden om die vyanden met een krachtige handt van 't lant te helpen en te verdelgen; hoewel St. Couper van de Javaanse kant daer weynich hoop insach om de ingewortelde vrese en dat bynae 100 Macassaeren 't geheele Javaanse leger opgeslagen en zy doen alles capiteyn, Jan Francen, te water en te lande opgedragen hadden, sulx men sustineerde, dat sonder nader adsistentie van Batavia de Javaenen noch aan de lager wal stonden te geraacken.

Dewyl tot Japara geen Javaanse vaertuygen altoos aan de handt waeren, zou de Comp^s sloep, de Jaty Boom, eerstdaags met provisien en verversingen nae onse vloot gesonden werden.

St. Couper was mondelingh bericht, dat seker Bougys, door crain Montemerano omgecocht, op 't admiraelschip eenige dagen geweest zynde, getracht had met een boose moet den E. Jan Francen om te brengen, doch die hem tydig gewaer werdende, was de schelm buyten boort gesprongen, gevischt en voort met siedende oly ter doot gebracht.

80 coyangs rys waeren op Damack en Javana tot 25 rd^s ider gecontracteert: en lagen buyten des noch wel 8 scheepsladingen houtwerck in voorraet, tot welckers afhael dan de nodige ruymte versocht wiert; en stondt het jachtje, de Perel, tot Surabaya zyn rysladinge voor Macassar te erlangen.

Volgt het briefje van den 20ten deser.

Dat na 't voorstaande, met Moorsch vaertuygh geschreven, de fluyt, Cattenburgh, was gansch volladen geraackt met 176 Javaanse coyangs zout en 8 do^s rys, daermede nu herwaerts quam en mette selve een opgevatte swarte jongen, welke gepresumeert wierdt een wegloper te zyn, als ook een matroos van Saxenburgh, op desselfs vertrek jonghst ginder achtergebleven wesende.

De sabandaer tot Javana had den resident laten weten, reets groote quantiteyt rys in voorraet te hebben, alsser maer schepen en contanten toe overquamen; en dewyl 'er door 't pressen om de Oost niet veel eygen Javaanse vaertuygen dat graan dit mousson stonden te vervoeren, sou men sich voor eerst koel houden en den prys beneden de 25 rd^s 't last trachten te brengen.

Met een jonckje des Siamsen Coninx, van Timor op Japara gecomen, had men verstaan, de Portugesen aldaer met de inwoonders in groote onlusten waeren en ook seer bevreest geweest, dat onse uytgesette vloot derwaerts naer Savo iets jegens hun soude voorgenomen hebben, welke vloot op Rotty was versproocken en mede al vry wat moeyte en swaricheyt uytgestaen hadde.

De Japaerse Gouverneur hadt het geleende methale stuckje weder gerestitueert en wierdt over sulx by desen herwaerts geschickt.

Al laet in den naermiddagh arriveren te deser rheede uyt het lieve vaderlant de retourschepen, Asia, Tidor en Cortgeene, waarvan:

Asia uyt Tessel is in zee gelopen den 15^{den} January deses jaers voor reeckeningh der camer Amsterdam met 293 coppen, te weten: 171 zeevaarende, 103 militairen, 5 vryluyden, 12 vrouwen en 4 kinderen, daer by een kindt noch op de reys gebooren; van dewelcke geduyrende de reyse zyn overleden 14 zeeluyden en 14 militairen; item aan de Caep aan lant gegaan 2 matroosen, 2 soldaten en 2 vrouwen; doch daertegen weder van gemelte Caep overgekomen 2 zeeluyden en 2 militairen; soo dat gemelte schip hier noch te lande brenghet 157 zeevarende en 89 militairen koppen, nevens drie vryeluyden, 10 vrouwen en 5 kinderen, in 't geheel 264 zielen.

En daerenboven de ondergespecificeerde coopmansschappen, provisien en nootlyckheden:

- 24000 stucx silvere ducats in 6 kisten;
- 10 * swarte bouratten, 5 stucx scharlakenen;
- 34227 ℥ alluyn, 5450 ¹/₂ ℥ quicksilver;
- 2672 * aan 15 copere plaaten, 528 ℥ geel catoen copere;
- 3238 * * 68 viercante root copere plaaten;
- 1895 * in 21 root copere plaeten voor de cruytmoolen;
- 7506 * platlooth, 5 bossen gerfstaal;
- 32542 * Sweets yser, 10 bossen Stermarx stael;
- 200 stucx coddebex hoeden, 5152 ℥ of 2 vaten witte clamey;
- 75 vaten gesorteerde spykers, 544 ℥ medicinale droguen;
- 150 stucx musquetten en 9 fyne snaphaan roers;
- 10 paer fyne en 9 paar scheeps pistoolen;
- 65 stucx heele en 20 halve piecken, 6 trommels;
- 50 leggers Spaanse wyn, 10 leggers Rynsche wyn;
- 200 vaten vlees, 4 varkens azyn, 5 halfamen wyntint;
- 10 halfamen jopen bier;
- 50 riem gemeen, 50 riem imperiael en 8 riem cardoes papier;
- 17000 stucx schagten, 520 ℥ wysmouth, 100 stucx tromvellen;
- 500 * stampers, 15 bossen sparen tot scheeden, 50 essenhoude monden;
- 50 bossen tromlymen, 50 trombanden met franje, 60 parquementen tot kruysifter, 50 soldate bandeliers, 40 patroontassen;

- 25 R lange paarde staarten, 10 R kretsborstels, 50 bosjes spanleeren;
 250 \cdot coperdraet, 25 kleyne sky yzers, 500 haeken tot houwers;
 500 oorysers tot degens, 5 dosyn halfronde soetvylen;
 6 dosyn groote platte hantvylen 8 yzers tot broek schroeven;
 3 \cdot Neurenburger vylen, 5 dosyn broekdeur veylen;
 50 stucx nyptangen, 112 stucx buyktangen, 112 stucx platte tangen;
 50 \cdot groote snaphaen sloten, 1 dosyn sware hantschroeven;
 20 \cdot kleene hantschroeven, 20 bossen tromsnaren;
 100 R amaril, 25 stucx Coninxberger planken;
 262 \cdot grof naygaeren tot vlaggen, 40 bladen wagenschot;
 1 gesloopte boot, 7 speerhaken, 4 gesorteerde anckers en 5 dreggen;
 60 hoet smeekeolen, 50 balen zeyldoeck, 50 halve leggers teer;
 25 vaten harpuys, 50 vaten pick, 5 vaten kryt en 6 vaten talk;
 128 stucx smeltkroesen, 10 duysent stucx eenponder cogels, 4500 stucx
 heele legger en
 1000 stucx aemhoepen, 2000 hantgranaten, 6 slypsteen, 42 gesorteerde
 cabeltouwen;
 1100 R zeylgaren, 200 wieltrossen, 50 lyktrossen, 50 paer beschotsploegen;
 6 rabat ploegen, 50 holle en ronde schaven, 50 boorschaven, 50 kroosen;
 100 copere schietlooden, 20 winkelhaken, 200 slaglynen, 50 rolletjes;
 6 duymstokjes, 50 houte omslagen, 2 vaten blick, 55 beslage schoppen;
 50 R geele harst, 50 R Engels lym, 10 R roode aert en potloot;
 500 gesorteerde kogels van 18, 24 en 36 R , 20 sacken mos, 10 masthouten;
 100 lyk en naynaalden, 400 slootplaten;
 2 kassen met compassen en compasglazen, samen ter monture van
 f 198028:14:5.

't Nieuwe schip, Cortgeene, voor reeckeningh der camer Zeelant van voor
 Vlissingen geseylt primo December passato met 508 zielen, als 104 militairen,
 195 zeevaarende, 5 vryeluyden, 5 vrouwen en 5 kinderen; daarvan er een zeevarende
 in Engelandt weggelopen en daertegens weder een aangenomen was; item onderweegh
 op andere schepen overgegaan 6 zeeluyden en 2 vryeluyden; gelyk oock aan de
 Caep zyn aan landt gelicht 5 militairen, 13 zeevarende, 1 vryman en 1 vrouw;
 doch van daer weder overgecomen 5 militairen, 2 zeevarende en 5 vryeluyden;
 en verders geduyrende de reyse overleden 6 zeevarende en 2 militairen; soodat
 dese kloeke bodem hier noch gesont aanbrenght 102 militairen, 170 zeevarende,
 5 vryeluyden, 4 vrouwen en 5 kinderen, samen 282 zielen.

Besyden dit navolgende carguasoen:

- 10000 provincie daelders in 5 kisten tot f 27000;
 25 stucx diverse gecouleurde laakenen;
 3 kassen met diverse fyne en grove hoeden;
 460 geele copere platen, wegende 18798 R ;
 2605 $\frac{3}{4}$ R quicksilver, 10 bossen staal;
 5297 \cdot fermelioen, 502 vellen Spaans leer;

- 117 stucx musquets, 67 dragonders;
 20 hellembaarden, 21 paer pistoolen met haer holsters;
 52 heele en 25 driling piecken;
 60 leggers Spaanse wyn, 12 halve leggers asyn;
 100 halve amen olyven oly, 10 halfamen wyntint;
 100 vaten ingebrouwen bier, 20 tonnen boter;
 4 vierendeels Leytse boter voor haer Ed*;
 74 vaten teer, 25 vaten pick;
 50 » harpuys, 8 vaten roet;
 5 » kryt, 4 vaten smeer;
 352 heele en 275 halve leggers schooven;
 28 stucx diverse gesorteerde anckers, wegende 16906 ℥;
 2 » zegens, 1250 strengen zeylgaeren;
 25 » dweyllaaken in 3 kassen, 600 ℥ coperdraat;
 10 beurs vaatjes, 1 strykanck;
 25 riem cardoespapier, 20 zeynlichters;
 4 vaetjens met blicq, 1 vat met pockhonte schyven;
 18600 stucx mopklinckertsteen, 25 huyden pompleer;
 18 solder smeekeulen, 17 kassen met lont;
 4 vaten met hantgranaten, 14 stucx slypsteen;
 15 stucx gesorteerde masten, 25 capravens;
 50 » sparren, 25 riemen;
 25 wintboomen, 10 kloeke vyzels;
 75 kassen met leggerbanden, wegende 53750 ℥;
 12 » » halve leggerbanden.... 5400 »;
 12 » » aambanden..... 2600 »;
 55 vaten gesorteerde spyckers... 16586 »;
 59 baelen diversch zeyldoeck;
 10 stucx gesorteerde cabeltouwen:
 5 stagen, 5 paer halsen;
 8 stucx schooten, 6 trossen;
 55 » lycken, 500 stucx lynen;
 225 draaplynen en 75 lootlynen;
 1 kas met 46 diverse zeekaarten en 4 schatcamers;
 10 mookers, 5 strykancken, 20 beytels;
 10 croosen, 20 houten passers;
 50 botteliers pompen, 70 houten omslagen;
 60 compassen en 100 ronde compasglazen;
 150 schuyvende, 100 peylroosen, 50 vierkante compasglazen;
 50 half uyrghlazen, 20 kruit en 20 blicke lanteerns;
 1050 ℥ yserdraat, 100 kruitthoorens;
 15 copere ketels, 10 swaen, 50 copere bierkraanen;
 50 nachthuyslampen, 10 ophaalders, 75 fretten;

24 Neurenburger en platte vylen, 170 vylen om sagen te scherpen;
 750 zeynaalden, 750 lycknaalden;
 400 gudsen en vermoors, 500 schaafbeytels;
 50 kalfaat yzers, 25 boorschaven, 19 dommekrachten;
 50 ysere winckelhaacken, 50 ysere hamers;
 10 • 15 metaale potten, 10 stoofpannen;
 100 coxbylen, 15 geschutlepels, 10 houweelen;
 10 uythaal schaaven, 10 baarssen, 25 dissels;
 10 omhouwen, 15 fermoorbeytels, 20 sincken;
 40 ysere schoppen, 50 kerfbylen, 50 dissels;
 50 metselhamers, 50 houwhamers, 30 hantbylen;
 36 kant en duymbeytels en 45 heele steeckbeytels;
 300 beslage spaden, 10 doggudsen, 20 steeckmessen;
 10 snymessen, 10 holmessen, 100 trossels;
 20 molen, 50 treck, 10 stellingh en 10 kraanzagen;
 53 hantsagen, 10 breede bylen, 20 dryfhamers;
 10 dryfysers, 10 hangslooten, 24 grote hantvylen;
 180 avegaers, 495 boorysers, 98 deuvelbooren, 20 craanbooren;
 10 schotbooren, 50 copere passers, 20 calfaathamers;
 100 rabathysers, 112 deuvel boorysers, 35 kruytlepels;
 50 zoosteeckers, 40 holle houteschoppen, 100 kuyptangen;
 50 buygtangen, 50 plattangen, 1000 stampers;
 300 copere, 100 ysere doppen, 200 pieckysers;
 50 riemen gemeen papier, 124 pennemessen;
 200 bandeliers, 400 oorysers tot houwens;
 214 zeemleere riemen, 500 kruytmaaten;
 100 bossen snaaren, 200 tromvellen;
 100 tromlynen, 100 bossen spanleeren;
 6000 stucx vlinten, 150 patroon tassen;
 20 hantschroeven, 50 tamboersbanden, samen tot.... f
 Synde buyten des van de overige scheeps provisien noch
 overgelevert 10 vaten vlees, 5 halfamen brandewyn en 8 halfamen
 wyntint tot..... f 1595;
 item is oock noch van de Caep met desen bodem erlanght:
 7 rollen of 4100 R platloot;
 3 kassen met kruytmaten;
 4 • • Frans glas tot ruyten, kostende..... f 1185.

't Schip, Tidore, te gelyck met Cortgeene uyt Zeelant gelopen den eersten
 December 1675 met 295 zielen, als 95 militairen, 191 zeevaarende, 1 vryman,
 7 vrouwen en 3 kinderen; waervan onderwegen 5 zeevaerende op 'tjacht,
 Muyderbergh zyn over gegaan; item aan de Caep aan lant 12 zeeluyden en 2
 militairen; doch van daer weder overgecomen 2 militairen, 3 zeevaarende en 1 kindt;
 en wyders geduyrende de voyagie overleden 10 zeevaarende, 5 militairen en

1 kindt; soodat 't schip, Tidor, hier noch overbrenghet 88 militairen, 167 zeeluyden, 1 vryman, 7 vrouwen en 3 kinders, samen 266 zielen.

Ende wyders de ondergespecificeerde contanten en provisien voor India:

12000 croonen of leeuwendaelders in 5 kisten;

13 stucken swart laecken;

56100 ƒ plat loot, 354 ƒ beslage loot;

55210 • • en viercant staafyser;

32 vaten of 18571 ƒ gesorteerde spyckers;

62 • vlees, 285 vaten speck;

64 leggers Spaanse wyn, 6 leggers Rinsche wyn;

7 • brandewyn, 50 halve leggers asyn;

66 tonnen inbrouwen bier;

2 halve leggers France wyn voor haer Ed^e;

4 stucken van 12 ƒ tot 13002 ƒ ;

26 gesorteerde anckers, wegende 27800 ƒ ;

15800 stux mop klinckertsteen;en;

6000 Vlaamsche steen;

15 salder smeeekoolen;

500 stux kettinghkogels;

25 vaten pick, 24 vaten harpuys;

7 • sement;

2 • roet en 60 vaten teer;

8 gesorteerde cabeltouwen;

54 stux gesorteerde trossen;

120 heele en 25 stux halve legger schooven, samen tot... / 121656 : 9.

Wesende de papieren, met dese voorverhaalde schepen overgebracht, op gisteren al ontfangen en in desen aangehaalt.

25 en 26 d^e. Niet van bysondere aanmerckinge voorgevallen.

27 d^e. Na den middagh bekomen per Javaans vaertuygh een missive van eergisteren, door onsen resident, Willem Caaf, tot Bantam geschreven, meldende de volgende advisen en substantie: den 25sten deser was 't jachtje, 't Claverblatt, neffens 30 gemande Javaanse vaertuygen, met de Bantamse en Jambyse ambassadeurs naer Jamby vertrocken om de questien tusschen de Johoresen en Jambinesen te trachten by te leggen, doch hadden zy met eenen ook groote party kleeden om te verhandelen derwaerts geschikt.

de keey Aria Monjaja liet door den resident versoecken 4 à 500 rd^e tot opkoop eeniger fyne kleeden voor hem met Comp^s schepen na de cust Cormandel te mogen senden en de pangeran Loor om een zeebrief voor een scheepje van hem nae gemelte Cormandel, hoewel de resident vermeende, sulx maer om 1 à 2000 rd^e daer door te strycken voor den Moorsch coopman, Ina Marka, zoude wesen;

de Deense hadden hun vaertuygh van Samarangh op Java's Oostcust weder thuys gekregen met eenige, doch onseeckere tydingh van den toestandt der Macassaeren en Javaanen aldaer;

seeker ingebooren slave van juffrouw Mom alhier, voor 1 of $1\frac{1}{2}$ jaer op Bantam aangekomen zynde, had sich wyder daer fugatyf gestelt en noch een medegebrachte slavinne van zyn meesteres, neffens een goude krits, vercocht, waerover verscheyde maal by den resident toegelecht zynde hem te vatten, sulx met desselfs aannemen der Moorsche religie telckens was verhindert, tot dat men hem eyndelyk voor twee maanden omtrent Comp^s logie met veel moeyte om zyn stoutheyt gevath en met behulp van een Engels capteyn aan zyn boort en alsoo per borger vaertuygh geslooten nae Batavia gesonden had om alhier te werden gestraft en waertoe nu eerst ook eenige attestaties, daertoe dienende, mede overquamen, neffens 't lemmet van zyn gestoolen goude krits, door keey Aria aan den resident wederom doen geven;

van de Javaanse Oostcust waeren sedert 4 à 5 maanden herwaerts weynich vaertuygen met rys en andere eetwaeren op Bantam verscheenen en de eygen pady teelt aldaer door de rotten als anders mede gansch slecht bevallen, sulx de rys noch over de 30 rd^s 'tlast quam te kosten en waardoor men ginder by verder manquement van ontset van d'Oostcust een dieren rystyt voor handen sach;

d'Engelsen cochten dagelyx de peper op, die van Lampon in goede quantiteyt aanquam, tot 16 Spaanse realen de bhaer of 3 picols:

ook hadden de Chinesen tot Bantam wel 1 à 2000 picols groene gember geconfyt en die zy tot 7 à 8 contante rd^s 't picol aan haer Ed^s hier presenteerden te vercopen, dewyl d'Engelsen door gebreck van gelt deselve noch niet konden aannemen, waervan dan een pot tot monster by desen gesonden wierdt;

3 Bataviase burgers, met een behoorlyk licent briefje tot Bantam gecomen, waeren stillekens met 't Deens schip, 't Zeepaert, nae Cormandel vertrocken, sonder dat d'onse of ook de Deense resident selfs verklaarden bevoorens iets daarvan gehooft te hebben.

Wyders versocht St. Caaff tot den inkoop van bintrottingh als de verversingen voor de passerende schepen, mits gebrek van capitaal, weder te mogen werden versorcht met:

2000 contante realen:

5 packen diverse fyne kleeden;

5 corgies zyde chindos en voorts parthye provisien, schryftuygh, etc., hoewel veel lywaten en kleeden door den grooten overvloed schandkoop aldaar afgestaan wierden.

28 d^o. Niet bysonders voorgevallen.

29 d^o. Voormiddags gewerden per Javaans afgesonden vaertuygh een briefje van den pangeran Loor tot Bantam, in de Javaanse taele aan zyn Ed^t geschreven, eenlyk om een passe voor een scheepje nae Cormandel, als uyt het onderstaande translaet nader blykt.

Dese brief comt van Pangeran Aria Loor in de plaetse Bantam en wert geschreven uyt een oprecht en zuyver herte met toewensing, de hoge en groote Godt wil zegenen den capteyn Moor, Joan Maatsuycker,

Gouverneur Generaal en de Raden van Indie, die het opperste gebiet hebben tot Batavia, die seer wys en verstandigh zyn in 't regeeren, soo te water als te lande.

Verders versoeckt Pangeran Aria Loor aan den Gouverneur Generael om een zeebrief voor een schip, dat van meninge ben naa de Cust om handel te dryven te senden; en Pangeran Aria Loor sendt hier nevens aan Joan Maatsuycker, Gouverneur Generaal, twee silvere schroeven [*sic*].

50 *dº*. Voormiddags erlangen wederom per Javaans vaartuygh een cleen briefje, op gisteren door den resident, Caaff, tot Bantam herwaarts geschreven, van onderstaande teneur:

zedert dat de Coninck zyn afgesonde vaertuygen nae Jamby tot de Duysent Eylanden had geconvoyeert, dat uyt ieder Javaans huysgesin van de 5 : 2 mannen sich mosten vervoegen nae Turtiassa omtrent Pontangh om aldaer weder een nieuwe sloot van 1000 vademen langh te graven:

de zeebrief, door den pangeran Loor by zyn briefje (hier boven verhaalt) versocht, had de resident verstaan voor seecker Moorsch coopman te wesen, die, present hier zynde, een scheepje daertoe van de Batavise borgers voor 2700 rd^s souw hebben gecocht om op voornoemden pangerans naam nae Cormandel te stieren;

't schip, 't Wapen van Terthoolen, comende uyt Suratta, had hy, resident, met $\frac{3}{4}$ last rys en parthyve verversinge op 't versoeck der opperhoofden versorgt.

Gelyk dan genoemde schip, 't Wapen van Terthoolen, ook des namiddags uyt Suratte te deser rheede comt te ankeren over Wingurla; daarmede ons zyn geworden een missive met verscheyde bylagen van d'E. heer commissaris en directeur, Wilhem Volger, mitsgaders den raet uyt Suratta aan haer Ed^s van den 19^{den} April lestleden;

item ook schryven van den resident, Abraham Lefeber, tot Wingurla de dato 29 desseiven maants

Ende bestaat het costelyck Surats cargasoen, daer besyden alhier overgebracht, uyt de volgende contanten en coopmansschappen, te weten:

200000 contante silvere ropien;

84800 @ indigo biana in 400 packen;

966 » root zegellack;

3726 » indigo cherchees;

152 packen diverse Zuratse kleeden;

69 @ root zegellack voor Batavia;

3479 » diverse medicinale droguen in 9 kisten, etc.;

400 stucx monster cleetjens in 3 packen;

50 » goude en silvere allegias;

438840 @ Suratse tarwe, ter monture van / 455895:7:2.

By voormelte Suratse advysen wert onder anderen verhaalt, dat van den Bassynsen gouverneur en door de Portugesen aldaer wiert gerucht, hoe gemelte Portugesen met de Francen 't aanstaande saysoen souden aenspannen om ons de

stadt Couchin en andere plaetsen wederom te ontveldigen, gelyk de Francen mede noch al even sterck van hun groot verwachte secours en dessynen hier te lande bleven swetsen.

De Masquetse Arabierse vloot had omtrent Dieu te lande van seecker voornaam Raspoets heer lustigh slagen gehadt en wel 300 man verlooren: en was de groote Mogol ofte Conink Orangseep, nae twee jaeren uytwesens tegen de Pattanders, weder tot Dilly verkeert, hebbende den last van dien oorlogh verder aan twee voornamen heeren opgedragen.

En wert in het Wingurlas schryven oock vermeldt, hoe tusschen de Engelsens in Bombain en de Portugesen van d'overkant aldaer over seecker Mallabaers scheepje, 't welk de Portugesen uyt hun sauvegarde wilden wegnemen, een groote ontroerte was ontstaan, self tot belegerens toe, maer d'Engelsens hun lauter afwerende, waeren de Portugesen eenlyk met veel klachten weder in hun plaetsen gekeert; en welcke saecke tusschen dese twee natien wel van quade operatie mochte werden.

Terwyl de Visiapourse Mooren noch al onderlingh seer twistig oorloogden, had de rover, Siwagie (weder van syn sieckte genesen zynde), hun vermaarde coopstadt, Atteny, met wel 300000 pagoden aan buyt totaliter geplundert en daer by de Engelsens oock een goede stuyver verlooren sonder restitutie te connen bekomen.

Doch een ander Visiapours heer, Anunchan, van seecker voornaam casteel Vulgam, had Siwagie egter oock looselyk bedroogen en op belofte van voor 40000 pagoden 't casteel te sullen overgeven en maer een loose alarm 't zynen verantwoordinge te sullen maecken, nae 't ontfangen van 't halve gelt op de handt, Siwagies troepen, die daer maer los meenden in te comen, sodanich begroet, datter over de 300 doot bleven en de rest gansch op de vlucht gedreven wierden, konnende alle 't selve breder by 't aancoment briefboek uyt gemelte brieven werden nagelesen.

Wyders is heden in Rade van India op de naerder klachte van den pachter van d'incomende rys, Carel Janssen, om restitutie van zyn reets gelede schaade en afstandt van deselve pacht te mogen hebben, verstaen denselven voor eerst noch een maant of te samen nu 5 maanden pachts te borgen om ten eynde van 'tjaer, by continuatie van soo soberen aancomst van rys vaertuygen, als dan verdere moderatie nae reden en billickheyt te gebruycken.

Dese gepasseerde maant zyn van verscheyde plaetsen hier ter rheede aangekomen

82 stucx groote en kleene onser onderdaanen en vreemde vaertuygen,
te samen bemant met 358 koppen, als namentlyck:

6 vaertuygen van Packalongen met 24 mannen. 19 lasten rys, 900 bossen pady, 166 potten oly, 1730 stucx oude clappussen, 300 bossen gemoet, 4200 stucx gesoute eyeren en 11000 stucx arax pullekens.

1 van Padaugh met 10 mannen, 20 corgies dubbelde matten, 14 picols benjuin, 25 stucx copere gommen, 300 stucx Japanse schootels en 8 strooyen Japanse copjens.

7 stucx vaertuygen, die transportere.

- 7 stux vaertuygen, per transport.
- 12 vaertuygen van Cheribon met 54 mannen. 12 lasten zout, $9\frac{3}{4}$ last rys, 1 last boontjes, 1450 stux aarde tresellen. 1500 stux visch baggers, 55000 stux arrax pullekens. 25 korven witte suyker, 68 korven swarte suyker. 68 potten oly. 17 picols ajuyn, 400 stux zuyker gadja, 50 stux geyteboeken, 6 koebeesten, 480 stux balcken, 2 hertebeesten en 600 bossen pady.
- 1 van Pamanoekan met 4 mannen en 70 stux balcken.
- 4 » Damacq met 16 mannen, 28 lasten rys, 750 stux jatj plancken en 600 stux balcken.
- 9 » Samarangh met 48 mannen. $9\frac{1}{4}$ lasten rys, 15 potten oly, 550 stux balcken, 1160 stux plancken, 5000 bossen gomoet, 14 corgies met matten, 50 stux swalpen en 150 stux rysmanden.
- 7 » Bantam met 28 mannen. 1500 stux steenbrassens, 15 potten oly, 1200 stux baggers, 4 picols poetsiock, 4200 stux aerde potten, 2200 potten met kalek, 1550 stux pees pada, 6 vaeten boter, 1580 stux oude klappus en 7700 manocken toebacq.
- 2 » Japara met 10 mannen. 60 korven witte suyker, 160 korven bruyne suyker, $2\frac{1}{2}$ lasten sout, 60 stux plancken, 10 stux caricams. 100 kannen arracq en 10 stux baftas.
- 1 » Taloenangh met 4 mannen, 100 stux kistplancken en 5600 stux suyker jatj.
- 5 » Palembangh met 57 mannen, 1880 picols en 65 cattys peper.
- 4 » Rimbangh met 16 mannen, 590 stux balcken, 250 stux plancken, 110 stux buffelsheyden en 15 picols zeekroos.
- 5 » Sombaer met 12 mannen, 6 lasten rys, 500 stux oude clappus en 800 stux oude pinangh.
- 5 » Grisse met 12 mannen, 7 lasten rys, 8 lasten sout en 3 paarden.
- 1 » Banjer met 4 mannen en 300 bossen rottangh.
- 6 » Tegaal met 24 mannen, 6 lasten rys, 15 lasten sout, 2500 stux zuyker sombar en 700 stux hoenders.
- 2 » Carwangh met 8 mannen, 200 stux hoenders en 200 bossen pisangh.
- 1 » Catouwen met 4 mannen, 210 picols en 80 cattys peper.
- 1 » Janiby met 4 mannen, 925 picols en 75 cattys peper.
- 2 » Jancongan met 20 mannen, 100 stux swalpen en 200 stux balcken.
- 4 » Chiassen met 12 mannen. $4\frac{1}{2}$ last rys, 50 potten oly en 600 bossen tamerinde.
- 1 » Baly met 4 mannen en 11 stux slavinnen.
- 2 » Javana met 8 mannen, 2 lasten rys en 500 stux balckjes.
- 1 » Cherita met 4 mannen, 1000 stux oude clappussen en 8000 stux oude pinangh
- 1 » Lasse met 4 mannen, 2 lasten sout en 1200 stux duygen.
- 80 stux vaertuygen, die transportere.

80 stux vaertuygen, per transport.

1 vaertuygh van Bonangh met 6 mannen, 60 stux balckjes en 30 stux kistplancken.

1 van Tanara met 5 mannen en 380 bossen rottangs.

t'samen 82 stux diverse groote en kleene vaertuygen, in 't generael alhier ter merckt gebracht hebbende:

84 $\frac{1}{2}$	lasten rys;	23	stux copere gommen;
31 $\frac{1}{2}$	» zout;	300	» Japanse schootels;
1	last boontjes;	8	stroyen Japanse copjens;
5015	picols en 20 cattys peper:	130	stux rysmanden;
14	» benjuyn;	130	» swalpen;
15	» zeekroos;	2220	» plancken;
17	» ajuyn;	30	» geytebocken en 2 hertebeesten;
85	canassers witte suycker;		
228	» swarte suycker;	10	» baftas;
5200	stux suykeren sombar, jaty en gadja;	10	» caricams;
1500	bossen pady;	6	» koebeesten;
304	potten oly;	100	kannen arracq;
3300	bossen gemoet;	6	vaetjes boter;
4650	stux oude clappusen;	7700	manocken toebacq;
4200	» gesoete eyeren;	2400	stux balckjens;
44000	» arax pullekens;	1200	» duygen;
34	corgies met matten;	600	bossen tamarinde;
1450	stux aerde potten en tresellen;	700	stux hoenders;
2500	» gedroogde vischbaggers;	8800	» oude pinangh;
1500	» steenbraessesens;	1080	bossen rottangs;
1350	» pees pada;	11	slavinnen en
110	» buffelshuyden;	4	picols poetsiock;

Daerentegen wederom naer de ondergenoemde plaetsen zyn vertrocken 74 diverse vaertuygen met hun goederen en crameryen, als:

10 vaertuygen naer Samarangh met 310 rd^s aan kleeden, 40 rd^s aan koper en 20 rd^s aan contanten;

1 naer Cambodia met 300 rd^s aen kleeden, 30 rd^s aen cust coraal, 12 rd^s aan suykeren, 9 rd^s aan matten en 13 rd^s aan pinangh;

3 » Pamanoekean met 34 rd^s aan kleeden;

17 » Cheribon met 336 rd^s aan kleeden, 120 rd^s aen koper, 65 rd^s aan out yser, 86 rd^s aan porceleynen en 3 rd^s aan amphioen;

3 » Malacca met 630 rd^s aan Japans koper;

1 » Tonequin met 180 rd^s aan poeyer suyker, 60 rd^s aan candy suyker, 22 rd^s aan matten en 13 rd^s aan pinangh;

55 stux vaertuygen, die transportere.

35 stucx vaertuygen, per transport.

2 vaertuygen naer Packalongen met 200 rd^s aan kleeden, 25 rd^s aan ysere pannen en 10 rd^s aan benjuyn;

3 naer Japara met 510 rd^s aan kleeden;

5 " Rimbangh met 125 rd^s aan kleeden;

1 " Padangh met 50 rd^s aan kleeden;

4 Bantam met 1000 rd^s aan kleeden, 60 rd^s aen koper, 25 rd^s aan contanten en 48 rd^s aan massoy;

3 " Tegaal met 150 rd^s aan kleeden;

8 " Damacq met 460 rd^s aan kleeden, 540 rd^s aan Japans staafcoper, 10 rd^s aan amphioen en 57 rd^s aan ysere pannen;

1 " Jancongan met 20 rd^s aan kleeden;

2 " Grissee met 60 rd^s aan porceleynen, 51 rd^s aan ysere pannen en 18 rd^s aan out yser;

1 " Sombaer met 80 rd^s aan kleeden;

2 " Chiassen met 80 rd^s aan kleeden;

1 " Banjer met 50 rd^s aan kleeden;

2 " Javana met 457 rd^s aan kleeden, 560 rd^s aan Japans koper en 60 rd^s aan porceleynen;

4 " de Manilbas met 8696 rd^s aan kleeden, 8 rd^s aan offerlicht, 80 rd^s aan wayers, 90 rd^s aan Chinese coussen en schoenen, 40 rd^s aan cattoene gaeren, 10 rd^s aan copere becken, 536 rd^s aan oude spyckers, 190 rd^s aan rooswater, 456 rd^s aan Spaanse wyn, 560 rd^s aan out yser, 50 rd^s aan vischlynen, 50 rd^s aan lampit, 24 rd^s aan aracq, 24 rd^s aan radix China, 50 rd^s aan Chineese toebacq, 60 rd^s aan Chineese kammen en 60 rd^s aan Chinees papier.

t'samen 74 stucx verscheyden vaertuygen, in 't generael afgevoert hebbende:

12818 ryexdaelders aan kleeden:		90 ryexdaelders aan Chinese coussen en	
1750	" " Japans koper;		schoenen;
45	" " contanten;	40	" " cattoene gaeren;
50	" " cust corael.	10	" " copere becken;
180	" " poeyer suycker;	536	" " oude spyckers:
72	" " candy suycker;	190	" " rooswater;
51	" " matten;	456	" " Spaanse wyn;
50	" " oude pinangh;	50	" " vischlynen;
445	" " out yser;	50	" " lampit;
206	" " porceleynen;	24	" " arracq;
15	" " amphioen;	24	" " radix China;
95	" " ysere pannen;	50	" " Chinese toebacq;
10	" " benjuin;	60	" " kammenen
48	" " massoy;	60	" " Chinees papier;
8	" " offerlicht;		somma 17279 ryexdaelders.
80	" " wayers;		

En boven dewelcke noch 55 andere vaertuygen elders heen zyn afgegaan, welcke niet dan een pasceduille hebben medegenomen.

Na 't opgeven des dootgravers zyn dese afgeweken maent hier ter plaetse gestorven en met kennisse ter aarden gebracht:

49 Comp^s dienaeren;
 5 borgers;
 1 Duytsche vrouw;
 1 Nederlants kint;
 9 swarte mans;
 8 » vrouwen;
 20 » kinderen en
 5 slaven en slavinnen;

t'samen..... 96 overledene.

En daertegen zyn wederom in de kercken deser steede gedoopt:

13 Nederlantsche kinderen;
 24 Inlantsche kinderen der Portugeese gemeente
 23 d^{os} der Maleytse gemeente;

t'samen..... 62 gedoopte.

Ook zyn in deselve kercken voor de Christelycke gemeente getrouwt:

4 Comp^s dienaeren;
 5 borgers en
 6 Mardycker Inlanders;

t'samen..... 15 paar getrouwde.

Door den E. landdrost en gecommiteerde schepenen zyn op 18 en 23 deser gevisiteert, als:

18 deser, een onbekende Javaan, die omtrent den thuyt van Intche Awang is vermoort gevonden;

25 » de borger. Anthony Hendrixsen van Oldenburgh, wiltschuth, dewelcke op den wegh van Angkee mede was vermoort.

item by den E. fiscaal, Pieter Pauw, en gecommiteerde uyten achtbaren raat van justitie:

29 deser, Joannes Libertus van Antwerpen. soldaet op de punt Robyn, achter 't casteel verdroncken;

29 » Fredrick Hens van Leeuwen. soldaet aan de Nieuwpoort, achter 't quartier verdroncken.

Buyten dese stadt en in het territorium van Batavia syn dese maant bevonden te remoreren een aantal van 4180 Javaanen, alle manlyden, namentlyk:

714 by de schans Jaccatra;
522 by de rivier Crocot;
498 buyten de poort Uytrecht;
926 „ „ „ Diest en
1720 by particulieren;
t'samen 4180 Javaanen

— — —

July Anno 1676.

Primo July. 's Avonts vertreckt voor de laeste besendinge van hier nae Japan 't fluytschip, 't Huys te Spyck, medevoerende :

- 209 packen diverse lywaten;
- 1 pack zyde allegias of 195 stucx;
- 2400 p^s sumongys in 48 packen;
- 27 packen florette gaeren;
- 154 » diverse Bengaelse zyde;
- 2 kassen met 199 stucx chiauters deriabadys;
- 1600 stucx Toncquinse pelings in 4 kassen;
- 24 packen met rochevellen;
- 11959 ₧ Peguwse namracq;
- 3122 » giroffel nagelen;
- 5145 » rompen of notenmuscaten;
- 135500 » Bimaes sappanhout;
- 1 packjen met schryftuygh, etc.;
- item een ongetaxeert packje voor den Tonquinsen Conink, en
- 1 verlakte Bengaelse bandees, samen tot..... f 177773:1:7.

Het briefje, ten geleyde deser bodem aan den E. Johannes Camphuys en raet tot Nangasacki afgaande, is op gisteren geteeckent en by 't afgaande Indisch briefboek ingeschreven.

Na middagh gewerden per Javaans vaartuygh wederom een advisje van den resident, Caef, tot Bantam van 30 passado, ten geleyde oock van een kleyn briefje, door d'opperhoofden van 't hoecker, de Croonvogel, 28 voorleden maents herwaerts gecarteert tot bekendmakinge, hoe zy 13 January jonghst uyt Tessel en 29 April van de Caep de Goede Hoop afgeseylt waeren sonder eenige swaricheyt te hebben ontmoet, etc.; meldende 't Bantams schryvens verders, dat d'Engelse heer agendt met voornoemden hoecker oock een briefje had gekregen van een Engels schip, London, uyt Suratta na Europa komende en in zee omtrent de Caap versprooken wesende.

De pangerans Kiedol en Loor waeren reets met goede parthye volck om de nieuwe rivier te graaven nae Pontangh vertroocken en had keey Aria Monjaja zyn

versoeek om 4 à 500 rd^s met Comp^s schepen nae Cormandel te mogen stieren tot opkoop eeniger kleeiden andermael doen vernieuwen.

2 d°. 's Morgens, al heel vroege, ontstindt omtrent de boom alhier, aen d'overcant der rivier, een groot tumult met eenige Macassaeren, slaven en schelmen, die, menende met een vaartuygh door te gaan en. aan te leggen gelast wesende, uyt vreesse van ontdeekt te werden voort amock speelden, gelyk daarvan de verklaringe der boomwachters en 'tgeen de sabandaer, Ockersen, verder in 't achterhaalen derselver buyten de rheede is outinoet, overgegeven, alsulex melt, als hier volgt.

De voormelte boomwachters, even te vooren gewaarschout wesende, datter eenige Maccassaerse slaeven van juffrouw Ketelaer en andere waeren weggelopen, lieten daerop alle de ordinary uytvarende tingans en prauwen om hout, steen, etc. aan de boom telkens aanleggen; doch een vaertuygh, met dese schelmen aan d'overkandt langs comende, wilde tegens alle ordre niet aanleggen, seggende, zy houtkappers waeren, waarop eerst twee jongens gesonden werdende, riepen voort, datter slaven in waeren, sulcx dan noch twee soldaten met een boomwachter derwaarts vaarende om hun per force te doen aancomen, speeldense ten eersten amocq en sprongender drie uyt aan landt, dewelcke oock aan de buytenstrandtwacht onder 't casteel wierden gevath. doch de rest stieten ondertusschen 't vaertuygh van den wal de revier uyt en staacken een soldaat ellendigh doot, nevens een hunner byhebbende slavinnen, en smeeeten de doode lichamen buyten boort; inwylen dit soo haastigh quaat ongeval den sabandaer, Ockersen, verwitticht zynde, met de equipagiemeester roey sloep dat vaertuygh ten eersten navolgde, nemende noch een schuyt ter adsistentie mede en 'tselve oock een myl buyten de rheede achterhalende, wanneer, eerst met 'teene sloep omtrent $\frac{1}{2}$ uyr af en aanhoudende, sooveel te weegh brachten, dat al de schelmen door de piecken als anders gequest wierden, doch ook aan d'onserzyde een quartiermeester en een soldaat door twee hasegayen: en doen verders, met de tweede hemande schuyt gesterckt, ter wederzyden in 't vaertuygh overgesprongen, als wanneer de 4 booswichten met krissen in de handt in zee sprongen en (hun noch soo halsterrich verwerende) te gronde gingen, except eenen, die noch weynich levende opgehaalt, doch doot hier aan lant gebracht wiert, nevens een vermoorde vrouw en klein kindt, die zy bevoorens den hals afgesneden hadden; en welck cruel feyt alsoo noch twee Nederlanders 't leven gecost heeft.

Heden hebben haer Ed^s by extra ordinaris vergadering naer 't vaderlant aangeleyt, waervan 'er al eenige by resolutien van 5 Mey en 5 Juny zyn genomineert, de retourschepen:

d'Europa	} voor de camer Amsterdam;
de Hollantsche Thuyn	
» Burgh van Leyden	
Prins Willem Hendrick .	} voor Zeelandt:
en Tidore	
Delfshaven	voor Delft:
Hellevoetsluys	» Rotterdam en
de Gecroonde Vreede	» Enckhuysen.

En is oock den nachoda van 't Cantonse Conink jonck. desen jaere van daer met een brief aan haer Ed^e hier gekomen en nu weder nae huys keerende, op zyn versoeck de tol van zyn uyvoerende g ederen, bedragende 670 rd^e, quyt gescholden om deselve reden, als hier voeren onder dato 20 Maert van zyn aangebrachte ladinge mede is geschiet.

3 d^e. Is in plaats van den overleden opperchirurgyn, Warnar Luyrelius, zyn plaetse over 't fabriex quartier weder aanbevoelen m^r. Christiaan Quickelenburgh, present aan de Nieuwe poort bescheyden, om die twee posten te samen waar te nemen.

4 d^e. 's Morgens gaet met de Chinese Cantonse jonke af een briefje van haer Ed^e aan den coopman, Hendrik Ysbrants, en raat, in of omtrent voorsz. Canton leggende, wesende van inhoud, als 't selve onder dato van gisteren by uytgaande brietboek kan verthoonen.

Soo vertreckt ook vooral nae Cormandel ofte direct na Masulipatnam 't schip, Dordrecht, om een rysladinge van daer herwaerts over te haalen, niet anders medebrengende als een kleen advisje aan de Masulipatnamse opperhoofden, d'E. Jacques Cauker en Hendrik van Outhoorn, ten geleyde van desen bodem.

's Avonts verschynt hier uyt het vaderlant over de Caep de Goede Hoop 't hoeker boot, de Groenvogel, wesende voor reekeningh der camer Amsterdam uyt Tessel in zee gelopen 15 January deses jaers met 27 zeevarende coppen, die hy ook alle (Godt danck) sonder eenige dooden hier gesont aanbrengt en daer besyden:

20 vaten theer:

20 » peck en

24 » hoet smeekeolen, samen tot f 1260.

3 d^e. Niet bysonders voorgevallen.

6 d^e. Heden is in Rade van India de E. heer, Pieter van Hoorn, op zyn versoeck nae een 15 jarige coot nuatie ontslagen van 't collonelschap der Batavische burger schutterye ende is zyn E. plaetse weder geelgeert d'E. ontfanger, Willem van Outhoorn, te weten als collonel der infantsche borgerye.

7 d^e. Hebben haer Ed^e in plaats van d'E. Willem van Outhoorn, (mits desselfs lovengeroerde collonelschap) wederom tot capiteyn over de compr van Compr suppoosten in de stadt verkooren den E. Martinus Caesar ende tot luytenandt in plaats van den vinckener, Joan de Conick, (welcke op zyn versoeck daervan ontslagen zy den vaandrigh, Jacob Overtwater, en insgelycx weder tot vendrigh den groot cassier, Nicolaes Baukes, beyde by optreedinge.

8 d^e. 's Morgens erlangen per infants vaertuygh van de Javaanse Oostcust mondelingh bericht, hoe de nytgewekene stroopende Macassaeren voor Dommongh van de Javaanse macht te lande en onse schepen ter zee seer naau belegert waeren en, soo gerucht werdt, het niet seer lange meer tezen soude kunnen houden.

9 d^e. 's Morgens comen de gesanten van den Conink van Banjermassingh, Seribud Jaja en Iatehe Selomo, 20 Mey jonckstleden hier verscheenen, met den E. sabandar Ockersen, by zyn Ed^e om afscheyt te nemen, alsoo se op heden stonden nae huys te keeren, wanneer hun door d heer gouverneur generaal is ter handt

gestelt een antwoord briefje aan haeren Coninck, den pangeran Agon, eenlyk in de Maleytse taele geschreven, doch echter by zyn Ed^s geteeckent en dato deser in 't uytgaande briefboek ingeschreven.

10 d°. Op den middagh ontstaat buyten de Rotterdammer poort schielyk brant in seecker bamboes huys, waarvan de luyden niet thuys waaren en 't welcke met een sterken Oosten windt in corten tyt omtrent 56 huysen (doch alle van bamboesen) deed in koolen leggen, maer verder door goeden yver wierdt gestuth, sonder dat men heeft connen weten, waeruyt of waerdoor het eerst zy voortgecomen.

11 d°. Cort na den middagh verschynen uyt Banda over Bima en Dampo de schepen, Swartsluys en Damiata, van Banda niet medebrengeende als een dubbelt origineel advys briefje van d'heer gouverneur, Boogaert en raet aan haar Ed^s van den 27sten April, welckers afschrift op 27 Mey per Japan al zy overgebracht, boven 't welcke Swartsluys van daer noch inheeft:

60 lasten swavel aarde, kostende.... f 956:—:1,

item in Swartsluys van Bima:

1600 picols sappanhout;

en in Damiata van Bima:

2900 picols sappanhout, samen tot.. f 15665.

Ten geleyde van welck sappanhout de ondercoopman, Adriaan van Daalen, van voorsz. Bima ook heeft gesonden twee briefjes, 'teene een copie van den 19^{den} Juny, per borger chaloup geschreven (doch als noch niet ontfangen), en 't ander van den lesten Juny, beyde onder 'taancomendt quartier van Macassar ingeschreven en niet veel nieus relaterende: maer een Maleytse missive van den Conink van Bima, nu mede aan haar Ed^s overgebracht, is nae translatie bevonden van volgende teneur.

Een brief, geschreven uyt een zuivere oprechte genegentheyt van Radja Bima: en comt aan den Gouverneur Generael en de Raden van India, die hoog verheven en verstandigh zyn, alsmede wetenschap hebben om te water en te lande te regeeren, gelyk seer oprecht in 't doemen van alle schuldige en medogende als hulpers van weesen en arme en ook seer standtvastigh en onveranderlyck in 't onderhouden van haer contracten tot inder eeuwigheyt met alle groote Coningen, soodat haere naeme over 't goet doen in alle plaatsen door de geheele werelt seer geroemt wert; verders den brief van den Gouverneur Generaal en Raden van India tot Batavia, dien de sabandar en myu broeder, Boeny Linda gebracht heeft, hebbe op den 31sten daer van de maent Maart met een goede genegentheyt en oprecht zuiver herte wel ontfangen en den inhoud verstaan, waerop myn volckeren byeen hebbe doen samelen om naer Sumba te gaan, maer

alsoo de Weste mousson verlopen was, is d'oorsaack, dat niet vermogens zyn geweest nae Sumba te vertrecken: onderwylen is de fiscaal van Daalen, medebrengende een brief van den Gouverneur Generaal en de Raden van India, van Oedjoupandaugh gekomen, seggende: ick ben selfs genegen naer Sumba te gaan om de anckerplaats te besichtigen; waerop antwoorde: volgens ons gebruyck naer verloop van de mousson en kunnen niet naer Sumba vertrecken, eensdeels om de quade anckerplaats en ten anderen om de harde Ooste wint, dieder wayt: doch 't is goet, indient de fiscaal wil ondersoecken, ick sal myn gesant mede senden, gelyk doen een van myn grooten, met namen, Ieniely Waha, met den fiscaal is vertrocken; en nae dat lange op wegh waerer geweest, zyn op de anckerplaats van Sumba gekomen, maer hebben door den harden windt en grove zee aldaer niet kunnen ankeren en zyn alsoo weder op Bima gekomen; dat is d'oorsaack, waerom ik voor dees tyt de verrichtinge aldaer niet hebbe cunnen doen; maer, soo 't Godt gelieft en noch gesont en in 't leven ben, sal aanstaande jaer derwaerts senden om 't volck van Sumba ter degen te ondersoecken.

Noch heeft de Gouverneur Generaal en Raden van India geschreven, als dat ik met den coopman op Bima soude accorderen en overeencomen, waertoe seer genegen ben en ook nae 't seggen van de grooten geluystert hebbe, want 't geene eenmaal 't begeeren van de grooten is, is duysentmael myn wille en begeeren.

Wat aangaat den coopman, de Bock, ben hem niet ongenegen, maer zyn bedryf en gedoente is gansch tegen de zin van myne onderdaanen; dierhalven maack ik dit aan den heer Gouverneur Generaal en Raden van India bekend, omdat ik op de oprechtigheyt van d'E. Comp^e seer vertrouwe.

Verders hebbe myn schult van wegeu 't buskruyt, loot en yser, dat de sabandar gebracht heeft, bedragende 530 $\frac{1}{4}$ rd^s, aan den fiscaal van Daalen in sappanhout betaalt.

Voor dees tyt hebbe aan den Gouverneur Generaal en Raden van India niet te senden, dan doe alleen myn hertelycke groetenis en bidde Godt den Gouverneur Generaal en Raden van India een lanck leven, gesontheit en grootheyt gelieft te geven.

Geschreven den 19^{den} dach van de maandt Junius in 't jaer 1087.

Jegens den avondt bekomen per Javaans vaertuygh een briefje van onsen resident, Caaft, tot Bantam van advis:

hoe de Coninck met alle de pangerans en keeys en eenige duysent man nae Pontang was gegaen om noch een nieuwe rivier van 10 voet diep en 4 vadem wyt aldaer te graven en waerom ook met het pressen van 't volck geene Javaanse vaertuygen van Bantam vermochten elders heen te vaaren; waer met de pangeran Kiedol omtrent de cooplieden, die nootsakelyk nae Batavia heen en weder moesten vaeren, niet weynig zyn personagie speelde;

4 à 5 vaartuygen waeren sedert eenigen tyt met rys en houtwercken van Javas Oostcust gecomen en stondt 't Siamsche jonckje met 50 à 55 paarden eerstdaags weder nae huys te keeren: item twee particuliere Engelsche scheepjes nae Cormandel en Bengalen, als ook 't Coninx scheepje, de Salamat, weder nae Suratta;

de resident versocht wyders mettet versochte ontseth van gelt en kleeden metten eersten te mogen werden besorght en ook keey Aria om antwoord wegens 't senden van 4 à 500 rd^s met onse schepen nae Cormandel.

12 d^o. 's Morgens verseylt de fluyt, Buuren, wederom naer Japara, medenemende een briefje aan den resident, Jacob Couper. gisteren avont getekent, van volgende ordre en consideratie:

dat de fluyt, Cattenburgh, hier op 24 Juny wel zy aengekomen, doch het Moorsch vaertuygh met het briefje van 18 Juny en 't copie schryven van Jan Francen tot noch niet, 't welck haer Ed^s daerom wel wenschten, met Cattenburgh andermaal waere overgestiert en ook dat hy alle occagien geen gelegentheyte werde versuymt van alles prompte kennisse nae Batavia te geven; daerop geleyt diende;

dat dewyle nae d'apparentien weynich vaertuygen dit jaer van Javas Oostcust met rys staan hier te komen, de fluyt, Buuren, als nu derwaerts gaet om 't in voorraet zynde graan over te brengen, doch soo spoedich doenlyck moet retourneren om nae Bengale geëmployeert te werden:

synde wyders welgedaan, dat het briefje van capiteyn, Jan Francen, aan den Japaarsen gouverneur over de flaauehertigheyt der Javaanse grooten en volck op des residents aanradinge nae Mattaram voortgesonden was en waervan men in 't aanstaande dan beter operatie hoopt te verstaan, of anders genootsaackt sal werden van hier noch grooter uytsettinge tot verdelginge der Macassaeren te doen;

dat men verder verhoeyt, de Perel vol rys al na Macassar sal voortgeschickt en de verversinge per de chialoup, de Jaty Boom, voor de vloot wel te pas gekomen zyn.

's Avonts vertrecken naer de cust Cormandel met den oppercoopman, Marten Pitt, de schepen, Japan, 't Huys te Cleef en Outshoorn, 't laaste ledigh en d'andere twee beladen met een cargasoen voor de negotie aldaer, samen tot / 447034: 15: 6.

als in Japan:

6 kassen met 52 stucx gecouleurde laeken;

5247 ⑥ fermelien;

80000 » Malax thin;

1030 » sandelhout;

15019 » giroffel nagelen;

6050 » rompen;

3 kassen met roers en ander geweer;

1 vath met trommels;

- 1 casje met ysere gereetschappen en 6 dommekrachten;
- 6 swaere cabeltouwen en 24 trossen;
- 6 baelen zeyldoeck, 50 f zeylgaeren;
- 6 stucken lyk, 8 handtlantarens;
- 10 vaten theer, 12 vaaten harpuys, 6 vaten pick;
- 1000 bossen huysingh, 1000 bossen marlyn;
- 6 werpanckers, 4 nachthuyslampen;
- 6 copere ketels, 4 slypsteen, 12 doesyn peesen voor de lynbaan;
- 5 leggers Spaanse wyn, 1 legger France wyn;
- 2 halve leggers asyn, 5 halfamen olyven oly;
- 6 vaten mom, 2 vaten boter;
- 2 " vlees, 5 vaten speck, $\frac{1}{2}$ aam jopenbier;
- 50 stux leggers schooven, 4 beslagen tot leggers;
- 5 kassen met papier en schryftuygh;
- 1 kist met medicamenten;
- 1 " " gout;
- 5 kisten met silvere provincie daalders, tot..... / 182268: 4: 1

in 't schip, 't Huys te Cleeff:

- 4 kassen met 26 stux diverse laakenen;
- 2011 $\frac{3}{4}$ f quicksilver;
- 255 " schilpadtschoorn;
- 500 kisten Japans staafcoper;
- 47200 f thin;
- 56600 " spialter;
- 15015 " giroffel nagelen en 5080 f foely;
- 2 ksjens met gout;
- 6 kisten met silvere ducaton;
- 5 leggers Spaanse wyn, 2 halve leggers asyn;
- 6 vaten mom, 5 halfamen olyven oly;
- 2 " boter, 5 vaten speck;
- 1 halfaam wyn tint;
- 1 halve legger Rinsche wyn, 1 legger seck wyn;
- 12 water leggers, 1 kas met schryftuygh;
- 4 baelen inckstof, een parthye gedruckte boeken;
- 1 kist met medicamenten, item wegen 500 rd^s, aan eenige cust
metselaers alhier betaalt, tot..... / 264766: 11: 5.

De missive, nu mede drie dobbel met verscheyde bylagen aan d'E. heer gouverneur, Anthonio Pavilioen, en raat afgaande, gelyk ook de commissie op den E. Jacques Caulier tot vervanger van gemelten heer Pavilioen, zyn alle op gisteren gedateert en by 't afgaande briefboeck ingeschreven.

15 d°. Niet bysonders voorgevallen.

14 d°. Namiddagh krygen per burger jachtje het origineel briefje van den ondercoopman, Adriaan van Daalen, uyt Bima van den 19^{den} Juny, welkers copie hier op 11 deser al hebben erlaught en aangehaalt.

Jegens den avondt retourneert ook wederomme de fluyt, Peguw, van Japara, inhebbende:

78 stuex moerbalken:

44 • huysbalken:

1259 stuex gesaagde jatyplancken:

21½ coyangs Javaanse rys en

50 stuex dunne planckjes tot genieringe der rys, tot..... f 5854.

Daer neffens ook geworden zy een missive, verselt met eenige bylaagjes, van den resident. Jacob Couper, de dato 9 met een appendix van den 10^{den} deser, meldende 't onderstaande cortelyk:

zedert 't afraan van Cattenburgh waren aldaer wederom van hier wel aangekomen de schepen, Schelvisch, Peguw en Saxenburgh, op 24 en 29 Juny als 6 July etc.; dat de fluyt, Cattenburgh, niet meer en qualyk 200 coyangs zout kon laden, meende de resident te ontstaan uyt de groote maat en was sulx voormaals met andere soutschepen wel mede ondervonden: want de afladers verklaarden niet een correl particulier daerin geweest te zyn:

de adsistent. Thomas Grunnel, beiaecte haer Ed^s voor zyn provisioneele admisse tot secunde: en de swaere Zuyder Ooste winden scheenen oorsaack, de schepen althans tusschen Batavia en Japara meest over de 14 dagen onderweegh waren:

't jacht, de Schelvisch, was den 26sten Juny en de chaloup, de Jaty Boom, 2 deser met allerhande verversinghe van Japara naer onse vloot voor Dommongh voort gesonden om met de sloep ten spoedigsten van den toestandt aldaer bescheyt terugge te mogen krygen en haer Ed^s van te advyseren, daerin oock voortaan nae alle vermogen. gelyk mede over en weder nae gemelte vloot, soude werden gecontinueert;

de geëyschte twee swaere balken waren beloofd met de cromhouten tot Carrangenangh te kappen en 't jachtje, de Perel, stondt met over de 90 coyangs rys eerstdaags van Javana nae Macassar te retourneren:

d'Engelsen hadden dit jaer over de 80 picols amphioen, soo tot Japara als Samarangh aangebracht en voor 145 rd^s 't picol afgestaan;

door de Javaanse grooten van hunne macht voor Dommongh was aan den Japaarsen gouverneur een brief geschraven, die in transport overginck, waerby zy hunne vuyle flaaubertigheyt met valsche beschuldigen van misslagen tegens 't gedoente onser vloote sochten te bedecken: de Javaan. Wangsa Dieta, een der quaatstoockers, met noch eenen Poespa Wangsa, by d'E. Jan Francen beschuldicht van den vyandt tot Grissik kennisse van onse vloots comste en gedoente te hebben gegeven, had de Japaarse gouverneur nu weder nae de vloot gesonden om syn saack by den commandant te verantwoorden:

gemelte Japaarse gouverneur was oock seer genoecht over 'trecreut van 't jacht, de Schelvisch, na de vloot en zyn bekome yserwerck tot een jacht van

haer Ed^e, met betuyginge van 't selve aan alle zyne grooten in presentie van den resident;

d'fluyt, Saxeubergh was om zyn ladinge na Rimbang en ordre gegeven van daer op 't spoedigste een vaertuyg met haer Ed^e advysen naar de vloot voor Dommongh voort te schikken:

twee Portugeese schepjes, teene op Batavia en 't ander onder particuliere Engelsen op Macraspauam thuis hoorende, waren van Timor op Japara aangeweest, met sobere neefte en veel quaestien onder elkanderen voorsien en hebbende de Portugeese capiteyn eenige Engelsen met vergif soeken om te brengen.

Volght nu 't appendix van den 10^{den} July.

Na 't sluyten van 't voorstaande was het Timorse vlootje onder capiteyn, Harmen Egbertsen, voor Japara ten anker gecomen, wesende buyten Madura om en alsoo den E. Jan Francen voor Dommongh misgelopen om den slechten toestandt en belemmeringh der schepjes met sieken en gevangen slaven, waerop dan met gemelten capiteyn Egberts en zynen raat te samen beslooten was, dat volges haer Ed^e ordre de Timorse schepen, van de slaven en sieken ontflost en van provisien goretrecheet zyde, weder na Dommongh souden keeren, except de Papegay en sloep Nassouw als 't eenem ontequaam, gelyk ook de capiteyn, Egberts, op zyn ernstigh aanhouden persoonlijk als nu hervaafts quam om haer Ed^e van 't verrichten op Timor naer motieelich rapport te geven, 't welck de resident Couper verhoopte soo voor wel zedigh son aangesen werden:

sinderde de menschen der slaven, etc. en revictualeren der 4 terug gaande schepjes 6000 roepien in eenighe dagen aandoen:

de Japaris, Javaan, was den resident weder comen besoecken en niet weynich verheucht, dat die toogens mede nae Dommongh gingen, met verklaringh, dat hy aan d'E. Jan Francen wilde schryven, indien de Javaanse grooten en macht hun noch soo lathertigh en slecht quamen te comporteren, dat men als dan maer met de Macassaren soude contracteren en hy sulx omtrent den Sousoubounangh verantwoordt:

de pangeran Deputy had nyt Matteram aan gemelten gouverneur geschreven, dat de Sousoubounangh op d'ontfangh van capiteyn Jan Francens brief, zyn velt en zee grooten alomte scherpeyck belast had de Macassaren met alle macht te verdestrueren en in onse hulpe en goede intentie ten hove althans groot genoeg geschept wierdt, van 't welcke men dan aan onse vloot mede bericht geven souwde:

't jachtje, de Perel, was jaers bevoorens van d'Javaana met rys nae Macassar en de sloep, de Jaty Boon, met verversinge nae Dommongh voortgeseylt.

En gelyk hier vooren van 't Timors vlootje staat aangehaalt, zoo is de E. capiteyn, Harmen Egbertsen, alnu mede per Peguw hier aangelandt, die haer Ed^e heeft overgelevert 1 casje met Timors gont, by hem nyt de Cabelleau ongetaxeert zoo overgenomen, en besaen dien een brief met verscheide bylagen van den E. Jacob van Wykersloot en raat des casteels Concordia wegen den toestandt der

saeken aldaer en 't gepasseerde omtrent het herstellen der wederspannige volkeren van Savo, Rotty, Lammahala, etc., gedateert 23 des voorleden maents; en uyt het welke 't volgende kortelyk hier sullen aanhaelen:

niet tegenstaande onse uytgesette macht en de daerby geconjungeerde Timorse bontgenoten door veel en gestadigh travadigh en regenbuyig weder met veel moeyten 't voor genomen redres en desseyn hadden moeten uytvoeren, soo waeren eenlyk de swaere sieckte en sterfte onder ons volk, tot 74 coppen toe, wel het ergste toeval geweest, maer echter voor eerst de wederstrevige van 't eylandt Rotty, als bysonder der negoryen Decca, Deccadaly, Gutula, Lolly, Pandely, etc., mettet verdestrueren hunner vastigheden en negoryen op 't allernedrigste voor de Comp^e verootmoedicht, met seekere belofte (onder een boete van 100 slaaven), dat zy noyt meer eenige Macassaren onder hun jurisdictie souden gedogen of veel min iets tot nadeel van d'E. Comp^e of haere bontgenooten machineren of ter handt nemen:

daernaer waeren die van de negoryen Timor, etc., op Savo over de moort, anno 1674 aan den ondercoopman, Wagenburgh, en 't volck van de verongeluckte sloep, de Kerper, begaan, mits haere eerste halsterricheyt mede rigoureseuselyck aangetast en nae 't bekomen van veele, jae honderden dooden genootsaekt geweest op te sullen brengen 500 slaven en sooveel taylen swaarte goud; en 't welck noch niet geheelyk geschiet wesende, had men tot den vollen effecte van dien (en datse de principaale hoofden der moordenaers van ons volck levende ofte doot overleverden) haere voornaemste regenten in ostagie mede naer Timor genomen;

wyders had men die van Lamahala en Woller met hun onderhorige op Solor de negoryen in koolen gelecht, omdat mits hunne vlucht te landewaert in en de laetheyt des tyts niet meer uytgerecht con werden, hoewel zy sulx ook dapper gevoelden en mede wederom beter aanstellinge omtrent de Comp^e en de Vorstin Niey Chily belooft hadden:

de saeken der Portugesen stonden in de Timorse contreyen mede seer verwart en wilden de inlanderen hun gansch niet meer gehoorsamen, sulx zy daervan dagelycx niet weynich ontrust wierden.

Wesende onder geciteerde Timorse schriftuyren oock noch bevonden een Maleytse missive van de Radjas en trouwe bontgenoten van de Comp^e aldaer op Coupang, dewelcke voort merendeel die optocht mede hebben bygewoondt gehad; en welckers translatie luydet aldus:

Alle de Radjas van Coupangh, Sonnebaj en Amaby groeten seer eerbiedigh den heer Gouverneur Generaal en alle de Raden van India.

Wy, Radjas, vernederen ons en bedancken eerbiedelyk de heeren over de macht, die de Comp^e tegens ons en Comp^e vyanden op d'eylanden Rotty, Denaloly en Pandaly heeft gelieven te senden, waer door de moordenaers van Timor, 't eylant Savo, Lammahala, Woller en Solor haer behoorycke en rechtvaardige straffe hebben ontfangen; dierhalven hebben wy, Coningen, niet

konnen naerden de Comp. voor die cere te bedanken, alsmede voor de vizze, pieck, frumel, houwer, ruttengh, charvoys en pathoelen, die wy uyt handen van den heer Wykersloot en heer captain hebben ontfangen, gelyk oock voor de 70 slaven, 100 maes daryn en 70 lay, moety siewatta ofte comelen, 'tgeene wy, Balja Radjis, van den heer Comp. met een nedrigh herte sullen vergelden.

Alle dese Compizen hadden wel gewenscht te mogen sien en ontmoeten den moordenaar, Tabo genaemt, meer, niet tegenstaet de alle devoir en moeyte daertoe aenrevent hebben, heeft het niet kunnen geschieden; want wy vorderen, 't'hy s'weel tegens de Comp. mastain heeft, dat men hem wel much doetsamen en verzoeken, de heer generaal en alle de Raden van India de groete moort, die op Sivo gesiet is, niet sullen vergeten, maer noch harder straffen, daertoe alle Compizen sijn de tyt en gelegenheyt niet sulpen en poechen, 't'hy op te seken en te versien te brengen haer beste sulen doen, en s'omme sijn even in kake, hem d'omme helpen.

Wy, Compizen, hebben van sints geweest inden die van Arassy haer hadden, waken, en in de t's cryet van den heer generaal, 't'geene wy gaarne zeken hebben, intet tot de Comp. gezegen sijn, dat wy onse wipenen tegens haer soude, in geredeyt hebben, in verdoern, doen alle de soldaten met Comp. mocht, meer Sivo, voort verbrocken, sijn die van Arassy op Comp. int gecomen en hebben eenige voeren van de Comp. dootgeslagen, 't'geene wy niet gelyken van Wykersloot en den wroeken en van die van Arassy niet onse mocht den blyken, 't'hy s'uten moeten vrede maeken of haer in 't' ytterst verdoert brengen.

Dit se den alle de Compizen van den heer generaal en Raden van India.

de Comick van Tanguy, twee salmen voor de Comp.

• • • • • Seneclay, 1 salmen en gont,

• • • • • Amaly, 1 salmen en gont.

Int o'lters, k van alle de Compizen.

de Comick van Tanguy,	de Comick van Seneclay,	de Comick van Amaly
versoekt om te verhoet	verhoet	verhoet.
van de Comp. te doen		
de Raden van India		

2 vyve roers

1 hoet

6 elen roersaken

1 gelycarmen

2 vyve roers

1 peer postolen

1 romme houwer

6 staxen rust

6 staxen rust

2 staxen rusten

1 captyen post

1 vyve roers

1 gelycarmen

6 elen roersaken

1 peer postolen

1 romme houwer

6 staxen

6 staxen

1 gelycarmen

Dit is onser aller eetensoeck versoeck aan den heer Generael en alle Raden van India, tegens wy niet othelgheyt van Udtzy verwachtende. Geschreyen na'tt. steck Congo maenden 27. en Juny 1676.

En daer onder sta den in eenige characters de handtboeckeningen van

RADJA AMASOUSANGH,

RADJA AMATOMENANOUGH en

CONINCK COBBE VAN AMABY

15 d. Niet bysonaers verg. vooch

16 c. 15 Avents. vertrieft het hooke boot, de Onconvoel naet Tongkin met een carassoente van

370 kisten copere kaspus

16 parken zinnies lyvaet

20000 stoncy sere canoes zo's.

$\frac{1}{2}$ legger Spicise wyn en $\frac{1}{2}$ legger ryzin

1 vath loter, 1 vathpe wyndut

2 balve amon clyven cly, $\frac{1}{2}$ legger clappus oly, 1 vathpe pepen bier;

775 10 poeyer en 240 10 candy zuyker, sinnen tot 1732420, 11 14.

En een klein briefje te getyde van 'tselve aan den oppercoepman, Albert Breynck, en raet alhier te date deser.

17 a. Namdigh cristenen per Javaans vaertuygh een klein briefje van den 14. deser doot onser resident, Gadh. tot Bantam, beschreven en van advis

dat de Gornik en grooten mach op Pontangh met de nieuw te graven vaert beschreveren en de peritoren Koad en secker Engelschen, Mr. Jan Carpentier, verbeide wekme tot wy vertrieft en onse ogeen boel en ontrent hier en wegers des Gornix geene ogeen condon met d'Engelse Experiment, anno 1675, naet beradvonertig en onse ogeen te doen wyl gemelte pontoran hier liden der wegen, hoel boeiers moermacht door den resident ge communcereert, niet schoon te geveen

Verders was een Josias voortuygh met parthys ment provision, kisten, etc. van Bantam weder nae hies geveert

En alsoe de Italian, Jan lajteste de Marina, een seer schandelse moort binnen dese staat tegen helende van den borger, Spaack Mousioy, het nich niet is comen adterheit wergon, en onthet door liden nu verstaan op desseils tyt te setten een sena van d'ontstaver die hem levendigh of doot in handen van de justitie sal werten te loeren

18 c. Namdighs bekender per Javaans voortuygh weder van den resident, Gadh. tot Bantam, van luyten morgen en onthetjen, eenlyck tot bekentmakingh van 't arrivement van de flyt, O'ster vaker, in de Straat Sunda, trent lampou, die een seer lange reysse, dertig doren, en dolen, zekert liden met vervorsinge saw worden versorgt

19 d. Op des amblyge gewerien per Javaans naet schryver van zisteren van onsen Bantamsen resident, Gadh. beblende dat de Engelse, Mr. Jan Carpentier

daer weder aangekomen was en haer Ed^e antwoordt wegens des Coninx gepretendeerde goude coubans uyt d'Experiment aan den pangeran Kiedol, niet alleen mondelingh. maer ook schriftelyck bekend gemaekt had, als dat. dewyl de Comp^e uyt gemelte Engelse prys niet en hadde gekregen, ook die pretentie niet en kon voldoen, behalven dat men 'tongehouden was, als bevoorens meermaelen door hem, Caaf. ook waere gerelateert; en met welck bescheyt hy, pangeran Kiedol, na den Conink op Pontangh gevaaren was.

't Particulier scheepje van voornoemden Engelsen Mr. Carpentier stondt met parthye coper, spialuter en peper, etc. aanstaande weeck weder nae Cormandel en een ander ook eerstdaags nae Bengaale, gelyk mede een inlands jonk naer Siam te retourneren.

En op 't sluyten deses was daer tyding aangebracht, dat de fluyt. Grave, uyt het Patria in de Straat Sunda waere verscheenen.

Jegens den avondt comt ons met een Moorsch vaertuygh van Japara toe de originele missive van den resident, Jacob Couper, van den 18^{den} des voorleden maants, welkers copie en substantie op 24 daaraan hier al per d'fluyt, Cattenburgh, hebben overgekregen en geinsereert.

20 d^e. 's Morgens verschynt de fluyt, Saxenburgh, van Japara hier terugge met:

1472 stuex gesaagde plancken en

575 • roey riemen, tot..... f 1525:17:8.

En heeft gemelte bodem aldaer ook uyt het Timors vlootje, 't welck weder nae Dommough volgens ordre terug gekeert zy, overgenomen en nu insgelyx noch hier aangebracht:

9645 cattys sandelhout:

5650 • wax:

5 lasten Tymors kryt:

1 boot vol Sandelhout en slangenhout voor de medicine winkel;

567 stuex slaven en slavinnen, waarvan der wel .. stuex tussen Japara en Batavia zyn overleden, kostende met eenige musquetten en ander geweer als oorlogs ammunitie, item het kasje gont, door capiteyn. Harman Egbertsen, 14 deser medegebracht, volgens de Timorse factura samen..... f 59198:—:14.

Brengende daer besyden ook schryven van den resident, Jacob Couper, dato 15 deser, meldende 't navolgende:

hoe in dese fluyt, Saxenburgh, als boven gesecht, al het Timors cargasoen was overgescheept, item 78 impotente militairen, mede van daer gekomen, buyten welke 'er noch 155 zesonde op dien dato weder nae Jan Francken vloot voor Dommough vertrocken waeren per de schepen, Cabelleau, Corda, Bunschooten en Vliegende Swaan, daerboven versterckt wesende met 26 zeevaarende coppen van Saxenburgh en Peguy om de swaackheyt van volck op deselve te suppleren, beneffens oock de twee roey chataoupen dier schepen, de veleke zy op Timor almede quyt geraackt waeren en seer nodich hadden, 't welk men hoopte haer Ed^e zoo voor wel gedaan zouden aansien:

op 't versoek van den Japaersen gouverneur had men hem toegestaan 8 hunner stucken canon voor 't Javaanse leger met onse scheepjes naer Dommongh mede te voeren; en van hem oock verstaan, dat het schryven van capiteyn, Jan Francen, over de slaauhertigheyt der Javaanen aan 't Mattaramse hof soo veel had uytgewerckt, dat des Sousouhounangs voornaemste soons, pangeran Adepaty Anum en pangeran Singasary, persoonelyk met veele voornaemste ryx Vorsten en grooten en een leger van 40000 mannen al in 't afcomen waeren om de Macassaeren met kracht van de Javaanse cust te verdryven, 't gunt men hoopte, nu beter als bevoorrens aangaan souw, zynde oock van 't hof ordre gegeven om voortaan althoos voor yder 1000 man langs de zeestranden een groot oorlogs vaertuygh, genaemt lananagh, te doen gereet maecken;

de adsistent, Christiaen Hasselbergh, had St. Couper om nodige diensten en sieckte van andere op Japara aen lant gelicht;

jarack oly wasser tot noch niet te bekomen, maer soude, soo ras bekomelyck zynde, besorght werden;

't jachtje, de Papegay, en de chialoup, Nassouw, mede van Timor gecomen en 'teenemael onbequaem langer alsoo te vaeren geoordeelt, quamen nu mede herwaerts na Batavia:

Gelyk gemelte bodemptjes, Papegay en Nassouw, dan ook cort nae Saxenburgh te deser rheeде verschynen, niet dan het dubbelt van 't vooraangevoerde Japaarse schryven medebrengende.

Nademiddagh comt het jacht, de Experiment, direct uyt de vloot voor Dommongh op Java's Oost eynde alhier aen en daermede ons toe een missive van den E. capiteyn, Jan Francen, en raat der schepen, jegens de uytgeweke Macassaeren in besettinge leggende, vermeldende van groote sieckte en sterfte onder ons volck aldaer en al sulx meer van hun gedoente ginder, als uyt deselve cortelyck hier onder wert aangehaalt:

haer Ed^e brieven van den 23^{den} April en 10 Juny waeren daer op 4 Juny en 3 July per Japaers expres vaertuygh als 't jacht de Schelvisch, neffens de advysen van den Japaersen resident, St. Jacob Couper, wel ontfangen en daerop ook vooraf aan den resident voormelt 't nodige van 't gepasseerde gecommuniceert, gelyk daervan 't nodige hier achter mede sullen aanhaalen:

met het trage gedoente der Javaanen en bysonder 't semmelen van den Japaersen sanbandar, Marmagatty, had men tot noch haer Ed^e van den toestandt der vloote geen kennisse connen geven, te meer men ondertusschen hadde gemeent door eenige besendingen der Macassaeren, aan d'onse gedaen, dien oorlogh en expeditie door den wegh van vrede in corten te doen eyndigen:

na de nederlage, die op 24 Mey. Pinxterdach, de Javaanse heer, raydeen Wiera Taroena, met zyn macht van over de 2000 man door puyr quaat beleyt en lafhertigheyt was overgecomen, had hun verdere volck soo confuys een goet ent weegs om de West de vlucht genomen, dat men niet een letterken daer met nae Japara konde adviseren of in een maant tyt weder eenige Javaanse vaertuygen veruomen hadde, latende op diverse versoecken van d'onse eenlyck weten, datse

voor nader ordre van de Mattaram niet verder op de Macassaerse vyanden onderstaen zouden en inwylen alles daer omtrent aan d'E. Jan Francen en onse vloot opdroegen, dewelcke sich echter niet machtigh bevonden (te meer de veele siecken en dooden) alleen de destructie der vyanden te lande uytte wercken, hoewelse echter door 't canon dagelyx in allarm gehouden en onder 't faveur van 't selve met eenige lanttochtjens omtrent Panaroekan, als door de chialoupen wel omtrent de 100 vaertuygen afhandigh gemaect waeren; en 'tgunt echter, schoon weynich in vergelykinge van 5 à 600, diemen ruchte, de vyandt noch by sich hadde, evenwel soo veel tewegebracht, datter den 15^{den} Juny eenige gecommiteerde Macassaeren met credentie en een vrede vlaggetje, neffens een boete van 11 teylen swaarte gout, by den admiraal aan boort verscheenen; waerover dan gedelibereert en om alle disputen en quade suspitien te vermyden de Javaanse hoofden hunner vloote, voor Zedayoe leggende, door expresse gecommiteerde kennisse gegeven zynde, waeren zy nae verloop van eenige dagen en veel beradens wederom met omtrent de 100 vaertuygen op 30 Juny dicht by den admiraals schip ten anker gekomen en doen voorts, wyl hun hoofden, keey Angabey Ranga Sedajou en Singa Wangsa, verklaarden mede genegen ende gemachticht te zyn, nevens ons, met de Macassaeren van vrede te handelen, te samen eenige poincten opgesteld en Marmagatty, nevens een sergiant, aan lant gesonden om met de vyanden te spreeken, waer de plaetse van handeling, 't zy aan landt ofte op zee, soude werden begrepen:

doch hadden de Macassaerse crains Montemerano, Gillisson en Mangappa daerop, in plaetse van des anderen daags hunne beloofde gesanten aan onse schepen te stieren, mettet wegnemen eeniger blinden de vermeerderingh en versterckingh hunner fortificatien verthoont, 't geen doen de Javaanen (uyt vrese wanhopende) weder met al haer macht en vaertuygen, onder pretext van 't hol water en gebreck van vivres, om de West nae Padjarakan had doen retireren en van d'onse separeren;

wesende onder gemelte onderhandelinge uyt een overgelope Ternataanse slave vernomen, dat meergenoemde Macassaren hunne fortificatie noch dapper sterckten en met 2000 Balimboangers, nevens 40 karren met levensmiddelen door die natie (op de Zuyd Oost hoeck van Java gelegen) geadsisteert waeren, etc.; wyders was de toestandt der vloote door de extreeme sterfte van 125 coppen, waaronder maer vier inlantsche soldaaten, vry wat desolaat en buyten de swaere impotenten, per d'Experiment herwaerts comende, noch al met seer veel siecken beladen, sulx de Schelvisch seer wel te pas ter adsistentie ginder verscheenen waere;

de chialoupen en bysonder de Granaat Appel waren seer leck en ontramponeert, sonder dat men deselve daer con verhelpen; item de provisien al een maendt verconsumeert en de rantsoenen seer sober, 't welck niet weynich klachte en murmuratien onder 't volck veroorsaecte;

'tjacht, de Schelvisch, was nu in plaets van de Huyt, Grootebroeck, voor Panaroekan in besetting gelecht, mits de veele ziecken en dooden op gemelte laeste bodem, doch het verwachte Timors vlootje onder capiteyn, Harman Egberts, daer noch niet vernomen:

door de besetters voor bovengemelte Panaroekan was den 9^{den} July veroverd en opgesonden een Maleyts jonckje met 26 personen, nevens 219 catty thin, 106 Spaanse realen, parthye Macassaars geweer, etc., 't gunt men goetgevonden had aan den Japaarsen gouverneur te laten opdragen om hem te meer in synen goeden yver t'onswaerts te verstercken en voor zyn medegedeelde provisien aan onse vloot te recompenseren, etc.; by nader advis, op 't sluyten deser, van meergenoemde Panaroekan was oock vernomen, hoe de Macassaren hun sterckte aldaer te lande verlaten en sich met vaertuygen Oostwaert aan, dicht langs de wal, geëschappeert hadden, schoon daerop al vry geschooten waere geworden en daernae aan lant alles ledigh bevonden, de overige vaertuygen verbrandt en twee d^{os} van de bequaamste in de vloot gebracht; en weswegen men sich dan nu nader soude beraaden;

voor de reste was dit jacht, d'Experiment, gelast Japara niet aen te doen om de Javaenen derwegen geen misnoegen op nieuw toe te brengen en ginck daermee oock herwaerts over een lyste der overledene, wier reeckeningen op Batavia geboekt waeren.

Volght nu mede cortelyck 't advys of schryven uyt gemelte Jan Francens vloot aan den resident, Couper, tot Japara van dato 9 Juny 1676.

Nadatse den 4^{den} April in de engte tusschen Java en Madura omtrent Gissece gecomen waeren, ontdeckte men 50 vaertuygen, die oock soude vermeerstert zy geworden, ten zy men door twee schelmse Javaenen, mede van Japara gecomen, een voor d'aantastinge niet waere misleyt, dat het Javaanse en onser vrunden waren, hoewel daernae 't contrary was ervaeren; wanneer men doen voorts nae de vloot tot voor Surabaya genadert, verstondt, dat de Macassaren aldaer tegens de Javaenen in 't lant te velde getrocken waeren; en oversulx in de rivier omtrent 40 stucx hunner verlaten vaertuygen verbrandende, noch eenige aan de Chiesen om te vluchten overliet, buyten die tot gebruyck in de vloot dienstigh geaet wierden.

Inwylen had men tot Surabaya wat vertoeft om eenigh seecker advis van 't afscomen Javaanse leger aldaer te verstaan en door diverse brieven de gevluchte regeeren en volcken aldaer tot wedercominge geanimeert, gelyk oock al ten deele was eschiet; en cort daerop in arrest genomen seeker Javaan, Chipta Soeta genaamt, gesachebber van Grissik, doch mede ontdeckt en beschuldicht voor verrader synes volcxen mede hulper der Macassaren.

Ondertusschen waren op 18 April in 't gesicht en omtrent de vloot van de Oost verscheenen omtrent 80 vaertuygen en daeruyt eenige Maccassaerse afgesondene met en vrede vaantje aan boort van d'E. Jan Francen, neffens een brief van crain Montaerano, etc., in dewelcke zy hun gedoente jegens de Javaenen trachteden te rechtvaardigen en datse sich niet vyandtlycx tegens de Comp^e, maer als onderdanen wilde gedragen; daerop hun geantwoort was, datse dan de Javaanse cust met het geroof canon en goet, alles, verlaten en in comp^e van onse schepen nae Macassar retourneren moesten, daermee zy weder nae hun hoofden op Dommongh terugge

zeylden, etc.; hierop had d'E. Jan Francen tot Sedekary twee dagen nae een met de hoofden van 't Javaansche lantleger in alle vruntchap gesproken en beslooten met de vloot en zy te landt voort nae Dommongh te trecken, daer d'onse dan op 2 Mey verscheenen en voor eerst vier kloecke lorrendrayers, Maleytse vaartuygen, vermeesterden en onbeschadicht eenigen tyt daernae aan den Javaansen zeevooght, radin Wiera Taroena, overleverden, diese voor goede prys aannamen, sonder dat men meer Maccassaerse vaertuygen om de vlacke stranden kon verdestrueeren.

Ondertusschen waeren doen weder eenige Maccassaerse afgesondene aan boort verscheenen met versoeck de poincten, die men begeerde, in schrift aan haer hoofden te mogen brengen, gelyk geschiede, en dat zy daerop in 24 uren mosten antwoorden, bestaan hebbende uyt de volgende 8 artikelen:

artikel 1. dat zy al 't canon, hassen, etc. souden overleveren;

artikel 2. datse alle geroofde Javaenen en Mattaramse onderdanen op haer plaetsen souden laeten en geene vervoeren;

artikel 3. item alle Chinesen met haer ommeslagh weder overleveren;

artikel 4. dat de crains Montemerano, Gilisson en Mangappa tot verseeckerine van hun gevolg met onse schepen nae Macassar souden overvaeren;

artikel 5. en hun aanhangh, soo van Madura, als d'omher gelege Javaase landen, etc., sich mede weder na Macassar vervoegen;

artikel 6. datse de afgelope borger chialoup voor Grisse souden vergoeden en derselver moordenaars in onse handen leveren;

artikel 7. item ook de hoofden der Maleyers, als intche Amar en verere adherenten, mede in onse handen bestellen;

artikel 8. en eyndelyk, dat de crains Gillisson, Mangappa en Montemrano over haer begaene fouten souden opbrengen een somme van 10000 rd^e.

Daerop zy dan 's anderdaags weder quamen met verklaringe tottet nahmen van 't voorstaande onvermogens te zyn, maer toe stonden 't geroofde canon en de Comp^e (doch niet aan de Javaenen) te sullen overleveren en hun 'taansande Wester mousson van daer na Macassar te begeben, des men haer doen de vyantschap op nieuw had aengeseyt en met canonneren op hun vaertuygen en paggersveder begonnen, daer tegen zy sich dan mede op 3 diverse plaetsen versterckten en de prauwen in de rivieren ophaalden, voor dewelcke onse vloot dan in 3 pthyen was geposteert, wanneer den 17^{den} Mey de Javaanse zeemacht onder'ading Wiera Taroena en Ranga Sedayoe weder by d'E. Jan Francen verscheen en

eerst parthye derselver door eenige Macassaeren omtrent Katta ter vlucht gedreven wierden, latende onse medegenomen inlantsche soldaten alleen, die echter den vyandt verdreven en 5 hoofden bequamen; cort daernae liet de veltheer, Wiera Taroena, d'E. Jan Francen weten, dat hy gesint was onder behulp eenige onser sloepen in de rivier Tampora te landen en 't geen hy ook, tegens alle afradinge om eerst nae tydingh van 't lantleger te wachten, op den 24sten Mey in 't werck stelde en met 2000 man aan landt sprongh, doch op een tweeden uytval van maer 70 à 80 Macassaren soodanig de vlucht nam, datter veele, de vaertuygen niet ras genoeg konnende belopen, in 't water doot geslagen wierden en onder deselve ook gemelte Wiera Taroena in persoon, wiens lichaam noch des avonts door ons corcours volck gevist en sonder hoeft aan hun mede mackers bestelt wierdt; hebbende zy Javaanen malkander soo ontrouw geweest, dat de esquadres van keey Neby Singa Wangsa en van Ranga Sedajou met wel 3000 man die neerlagh aansagen sonder hun mackers te adsisteren en doen voort met de meeste hunner vaertuygen en 't voormelte doode lichaam buyten eenige kennisse van d'onse weder Westwaart aan zich retireerden.

En immer soo slecht was het mettet lantleger insgelyx afgelopen, welckers grooten, door verwisselde brieven met den commandant omtrent Panaroekan beslooten hebbende op 30 Mey aldaar een generaele aanval op vyants wercken te doen, ter bestemder tyt en plaetse aan lant echter niet eens waeren vernomen, maer ter contrarie eenlyk 80 Javaanse ruyters, door maer 4 à 6 Macassaeze waaghalsen t'eenemael weggejaecht, en daernae noch (o schande) volgens eygen bekentenisse en nae 't rapport van d'opperhoofden der fluyt, Grootebroek, 't gantsche voormelte Javaense leger van 100000 man door maer 100 Macassaeren t'eenemael opgeslagen en in brandt gesteecken, onder voorgeven haer volck tegen genoemde Macassaeren niet konden vechten; sulcx hieruyt genoegsaam bleek. wat van al dien hoop en adsistentie uytte wercken of te verwachten stondt, te meerse doen alles aan d'E. Jan Francen, soo te water, als te landt, hadden opgedragen, hoewel d'onse na 't verbranden van noch 50 vaertuygen te swack waeren om sonder meer adsistentie alleen iets te lande in de bosschen en mourassen op den vyandt te attenteren.

Onderwylen dat men doen tot den 10^{den} Juny geen Javaansche vaertuygen meer had vernomen en door sterfte en groote sieckte op de schepen den vyandt bynae met schrupel beseth bleef houden, waerom haer Ed^e nader ordre en adsistentie om een goet eynde dier saken te verkrygen ten hoogsten quam te vereysschen, wyle de Javaenen daertoe gansch onvermogens waeren.

Jegens den avondt arriveert uyt het vaderlandt over de Caep de Bon Esperance 't fluytschip, de Grave, wesende voor reeckening der camer Delft uyt de Mase gelopen den 8sten November, doch eerst uyt Zeelandt in comp^e van andere bodems primo December met 159 koppen, als 43 militairen, 88 zeeluyden, 2 vrouwen en 4 kinderen; van welcke geduyrende de reyse maer een soldaet zy overleden; doch ook aan de Caep aan landt gegaan 3 soldaten en 6 matroosen, maer daertegens weder overgekomen 2 zeevarende en 1 militair, soodat dese nieuwe bodem hier noch overbrenght 84 zeevarende en 42 militaire coppen, nevens twee vrouwen en 4 kinderen, samen 152 zielen.

Maer geen Caepse brieven, alsoo deselve in 'comp^e der schepen, Macassar, Uytrecht, den Briel en Muyderbergh, waaren van daer geseylt.

Ende bestaat het cargasoen, voor India in desen bodem afgeladen, uyt de onder gementioneerde coopmansschappen en goederen:

- 47 stucx diverse gesorteerde lakenen en 4 stucx bouwaten;
- 5137¹/₄ ₤ quikzilver, 3076¹/₂ ₤ fermilioen, 26884 ₤ divers staef yser;
- 30 heele piecken, 150 musquets, 30 snaphaen roers, 10 paer pistolen;
- 30 regle en 20 krommehouwers, 60 vaten speck, 30 vaten boter;
- 2 leggers Rinzewyn, 2 vaten Delfs bier, 1 kas met 25 compassen en 30 uyrglasen;
- 1 kas met alderhande cuypers gereetschappen;
- 2 kassen met alderhande huys en scheeps timmergereetschap;
- 1 kas met blockmakers en draeyersgereetschap;
- 100 copere nepen, 100 kuyptangen, 20 hantschroeven;
- 1000 kruytmaten, 100 riemen tot houwers, 19 dosyn diverse soet en hantvylen;
- 1 dosyn rondevylen, 30 ysere spit spaden, 23 breede houwelen;
- 100 beslage schoppen, 100 beslage spaden, 82 heele en 2 halve leggers in schoven;
- 26 kassen met diverse ysere hoepen tot 14758 ₤, 23 houte botteliers pompen;
- 200 wit quasten, 4 copere ketels, 10 copere aekers, 10 vlacke pannetjes;
- 20 schaffelpels, 23 nagthuyslampen, 10 bollantaarns, 20 hantlantaarns;
- 13 kruytlantaarns, 23 huyden pompleers, 2 vischzegens, 13 hoet smekolen;
- 30 stucx sparren, 162 baalen divers zeyldoek, 312 strengen zeylgaaren;
- 40712 ₤ divers equipage touwerk, 8 gesorteerde anckers, wegende 9465 ₤;
- 6 stucx canon, zynde drieponders, samen tot. / 64221:2:10;

item met gemelte fluyt, de Graaf, voor reequening der camer Amsterdam:

- 120 vaten teer en
- 50 » harpuys, tot. / 3622:10.
- 21 *d^e*. Namiddags gaet het hoekerboot, de Hengelaer, naer Bantam met:
- 2000 realen van achten;
- 5 packen kleeden;
- 68 stucx diverse porceleynen;
- 1 vaetje Spaansewyn, 1 vaetje asyn;
- 1 » olyven oly, 1 vaetje boter;
- 1 kasje met wat speceryen en schryftuygh tot behoeften en provisien van 't comptoir aldaer, samen kostende / 8491:16:15.

En een missive aan den resident, Willem Caaf, op gisteren geteeckent van volgende ordres en substantie:

dat by zyn briefjes van 28 Mey, item 19, 20, 25, 29 en 30 Juny, als 9 July 't voorgevalle aldaer ten hove als anders zy vernomen en mede de groote inlantsche en vreemde vaert, die Comp^e negotie geen kleene schade toebrenght;

dat het versoeck van keey Aria Monjaja om eenig gelt met Comp^s schepen na de cust te senden niet kan werden geaccordeert, als strydigh tegens Comp^s ordres en te meer te verwonderen, omdat hem tot Bantam geen gelegentheynt manqueert dat en vry meer capitael met inlantsche en vreemde scheepjes derwaerts te connen schicken, gelyk by desen de versochte zeebrief voor het jacht van den pangeran Loor nae gemelte Cormandel overgaat, hoewel al die versoecken van 't Bantamse hof niet als tot ondienst van de Comp^e comen te strecken;

dat de opgesonden slaef van juffrouw Mom den E. fiscael en justitie is overgelevert om nae verdiensten te werden gestraft, maer de overgesonde pot Bantamse geconfyte gemgber tot een preuve (als ondeuchtsaam bevonden zynde) verstaan haer Ed^s niet ingecocht sal werden;

de onbetamelyke schraperyen van den pangeran Kiedol op de over en weder vaart na Batavia moet men soo aensien, ten zy 'er by wedercomste des Coninx sonder Comp^s disrespect iets goets in uytte wercken waare;

dat haer Ed^s ten tyde de verrichtinge der Bantamse gesanten omtrent de geschillen der Jambinesen en Johoresen verwachten te verstaan; en over de drie gevluchte borgers met de Deenen aan d'heer Adelaer op Trangebare, gelyk oock wegen Hendrick Schutte aan onse opperhoofden tot Nagapatnam, van hier staat te werden geschreven, gelyk d'heer Deensche agent, Pauli, van Bantam oock sal gelieven te doen;

dat hier nevens, besyden de vooren gementioneerde benodichtheden voor 't comptoir, oock gaet een antwoord briefje aan den pangeran Loor en geschenckje daerby ten geleyde der versochte zeebrief om denselven, nevens haer Ed^s groete, overhandicht te werden;

wesende wyder voor 't sluyten deser noch ontfangen de twee nader Bantamse briefjes van 14 en 18 deser en de Engelse m^r. Jan Carpentier wegens de bewuste Coninx coubans gecontenteert mettet selve antwoord, als bevoorens al zy geordonneert geweest, om de hoogheden ginder soodanigh, des nooth, te berichten;

synde 't nu medegaande briefje aan den pangeran Loor in 't Maleyts en by d'Ed^e heer generael onderteeckent (hier voor van aangehaelt) oock by 't afgaande briefboek dato deser ingeschreven en na te lesen.

Wyders is heden aan d'opperhoofden van 't schip, Silversteyn, voor hun gedaane uytreyse wegen de camier Amsterdam in 8¹/₂ maant geaccordeert de halve premie.

En den ondercoopman. Gualter Zeeman, op de voorschryvinge der heeren 17^{den} onder dato 28 September 1675 (present sonder employ gaande) verstaan als een lith in den achtbaren raat van justitie hier voortaan te gebruyken.

Item den corporael, Cornelis van der Sterre (op zyn gedaan versoeck) als procureur voor de bancken van justitie te admitteren

22 d^e. 's Middags bekomen per burger jacht, de Phenix, door Sr Hendrick Dame een missive met eenige bylaagjes van d'E. heer gouverneur, Anthonio Hurdt,

en den raat in Amboina, aan haer Ed^s alhier geschreven den 2^{den} deser lopende maant. meldende den goeden toestandt in die provincie en geen andere nouvelles, als dat de sieckte en sterfte (Godt betert) noch al vry sterck bleef regneren.

's Avonts vertreckt uyt dese rheedde naer Sumatra's Westcüst de fluyt, Cattenburgh, in comp^e van de chaloup, de Sonnebloem, met een cargasoen voor dat commandement (nevens een recreut van 60 militaire coppen), bestaande uyt de volgende coopmansschappen en nootlykheden:

in Cattenburgh:

161	packen diverse kleeden;	
	1 cas met coddebex hoeden;	
15520	⌘ staafyser;	
298	lasten Javaans zout;	
4	kisten Suratse zeep;	
2	leggers Spaanse wyn, 1 halve legger azyn;	
4	halfamen olyven oly, 2 vaten boter;	
7	potten Bengaalse boter;	
2	kisten met medicamenten, monterende	f 57512: 3: 6

item in de sloep, de Sonnebloem:

8555	⌘ staafyser en	
8670	» claverstaal	» 1559: 11: 4
	samen	f 58871: 14: 10

En daer besyden ook afgaat een dubbelde originele missive van haer Ed^s aan d'E. commandeur. Jacob Jorissen Pits, en raat tot Padangh, gelyk by 't uytgaande briefboek onder dato deser staat te lesen.

25 *d^o*. 's Morgens al vroegh verschynt de fluyt, Oosterblocker, nae een langduyrige stribbelige reyse van over de 14 maanden uyt het vaderlant alhier, wesende voor reeckeningh der camer Hoorn al uyt Tessel geseylt den 18^{den} Mey 1675 met 85 coppen, te weten: 70 zeevarende en 15 militairen; waerby in Hitlant noch 2 matroosen zyn aangenomen; en van deselve aan de Caep aan landt gegaan 2 soldaten en 3 zeeluyden; doch van daer weder overgecomen 4 soldaten en 3 zeeluyden; item geduyrende de reyse overleden 7 matroosen en 2 soldaten, soodat hy hier noch te lande brought 62 zeevaarende en 14 militairen, te samen 77 zielen, nevens dese ondergementioneerde goederen voor India:

45	stucx lakenen, 1 cas met hoeden, daerin 101 stucx;	
1389 ¹ / ₂	⌘ quicksilver, 2757 ⌘ fermelioen, 50 bleeckersgieters;	
150	stucx musquets, 50 snaphaen roers, 10 paer pistoolen;	
50	» houwens, 50 heele piecken, 5 trommels;	
125	vaten speck, 21 leggers Spaanse wyn, 61 pypen mom;	
61	» Hoorns bier, 15 halfamen olyven oly;	

6 masten, 50 bootsriemen, 50 sparren, 1 visch zegen;
 190 heele, 58 halve leggers schooven, 24 stux gesorteerde ankers;
 500 kettingkogels, 200 beslagen schoppen, 12 kassen met ysere hoepen;
 23 hoet smeekoolen, 20 blaaden wagenshot, 6 stucken want;
 15 vaten harpuys, 19 vaten teer, 9 vaten pick;
 119 baelen diversch zeyldoeck, 55 stux cabeltouwen in soorte;
 16 wielrossen, 6 stagen, 4 smyten, 3 paer schooten, 28 ysere trossen;
 94 geteerde lynen, 45 sticklynen, 4 lyktrossen, 208 strengen zeylgaeren;
 155 riemen diversch papier, 10000 stux schaften, 25 stux lampen;
 100 stux kruythoorns, 100 copere greepen, 554 kruytmaten;
 10 dooppannen, 4 ketels, 5 vaten zout, 10 vaten zement;
 500 handtgranaten, 200 tromvellen, 15 stux thuyn houwen;
 1 cas met 1 vat met allerhande metselaers en timmermans gereetschappen
 in zoorten;
 1 cas met lantarens, uyrglasen, kruytmaten, oorysers. greepen, etc.,
 samen tot f 79244 : 18 : 3.

item noch van de Caap de Bon Esperance:

5 stux gesorteerde ankers;
 2 » visch zegens;
 1780 ₤ pyp swavel, tot..... f 849:14.

Cort nae d'aancomst van Oosterblocker krygen per twee diverse Javaense
 vaertuygen weder 2 briefjens van de schepen, Macassar en 't Sticht van Uytrecht,
 uyt de Straat Sunda eergisteren geschreven tot advertentie, dat zy den 15^{den} January uyt
 Tessel geseylt en primo als 5 Mey aan de Caep gecomen en weder 22 d^o. (te
 gelyk met de leste retourschepen nae 't Patria) van daer herwaerts gestevent
 waeren, neffens 't jacht, Muyderbergh en den Briel, welcke eerste noch by hun,
 maer 't laeste in zee van haer afgeraackt was.

En alsoo de windt vry Westelyk eenige dagen heeft geslagboeght, komen
 noch desen avondt de boven aangehaalde kloecke bodems uyt het Patria salvo te
 deser rheede, nevens ook noch te gelyk het jacht, Muyderbergh, aan te landen; en
 waarvan dan Macassar uyt Tessel is in zee gelopen, als gesecht, den 15^{den} January
 met 294 zielen, namentlyck: 178 zeevarende, 98 militairen, 4 vryluyden, 6 vrouwen
 en 8 kinderen; daervan aan de Caep 6 militairen en 1 zeevarende zyn aan lant
 gegaan en 4 militairen, 1 matroos en 2 vrouwen weder overgecomen; item geduyrende
 de reyse overleden 18 militairen, 15 zeevarende, 1 vryman en 1 vrouw; soodat
 dit schip hier noch aanbrenght 165 zeeluyden, 78 militairen, 5 vryeluyden, 7 vrouwen
 en 8 kinderen, te samen 259 coppen, besyden het navolgende cargasoen voor de
 omslach in Indien, bestaande uyt:

28000 stux silvere ducats in 7 kisten, 5443½ ₤ quiksilver;
 5 stucken schairlaken, 15 stux bouratten, 60786 ₤ staafyser;
 75 vaten diverse gesorteerde spyckers, 24 Neurenburger trompetten;

- 5 vaten met witte calmey, 7108 platloot;
 4785 ₤ in 94 root copere platen;
 900 • diverse soorten medicamenten. 5251 ₤ in 19 ronde kopere platen;
 100 stux musquetten, 50 stux snaphaan roers;
 90 • diverse piecken, 5 stux trommels;
 50 leggers Spaanze wyn, 10 leggers Rynze wyn;
 80 tonnen boter, 100 halfamen olyven oly, 8 varckens azyn;
 10 halfamen wynthint, 10 halfamen jopen bier;
 128 smelt en pylkroesen, 165 bossen of 7350 ₤ lont;
 100 heele ende 100 halve legger schoven;
 3 vierendeels boter. {
 3 Leytze kasen.... } voor haer Ed^s;
 25 vaten harpuys, 8 stux gesorteerde anckers, 10 dreggen;
 4 groote slypsteen, 76 hoet smeekeolen;
 60 kassen met diverse ysere hoepen, 8 speerhaeken. 5 vaten kryt;
 50 vaten teer, 50 vaten pick, 6 vaten roet. 50 balen zeyldoek;
 20 paardelynen, 11 sware cabeltouwen, 200 stux ysere trossen;
 3 lyktrossen, 1200 strengen zeylgaaren, 10 gesorteerde masten;
 11 onderpalmen, 25 plancken, 200 stux sparren;
 4 vaatjes dubbelt blick, 200 beslage spaden, 50 kerfbylen;
 50 dissels, 50 ysere schoppen, 50 breede houwelen;
 6 ₤ copere spyckers, 500 Neurenburger vylen;
 600 gudsen en vermoortjes, 60 ysere passers, 100 ysere hamertjes;
 25 witte wetsteen, 5 kasjens goude foely, 25 nagthuyslampen;
 25 ronde lampen, 600 diverse hoorns tot lantaarns;
 200 deuvel boorysers en 700 gesorteerde boorysers, 2000 stux hantgranaten;
 10000 eenponder cogels, 500 cogels van 18, 24 en 26 ₤ bals;
 100 hantgranaten, 60 vaten alluyn, 66 riemen schryfpapier;
 16000 schagten, 8 riem cardoes papier, 100 tromvellen;
 100 hout stampers, 250 bossen spanleeren, 40 copere cardoes cokers;
 10 ringen ofte 375 ₤ coperdraet, 50 bossen tromlynen;
 20 trombanden, 50 zoldate handeliers, 500 copere hantgrepen;
 2 paar perssen tot copergieter;
 72 essenhout siftranden, samen tot... .. f 198540:15:4,
 behalven de over en te cort bevonde dingen op sommige provisien.

't Sticht van Uytrecht, uyt Tessel in comp^e van 't vorige mede 15 January afgeseylt met 281 coppen, te weten: 105 militairen, 158 zeevarende, 2 vryeluyden, 8 vrouwen en 10 kinderen; daervan 'er aan de Caep zyn aan lant gegaan 5 militairen en 11 zeeluyden: item weder daertegen overgecomen 2 militairen en 6 zeeluyden; als ook geduyrende de reyse overliden 4 soldaten, 4 matrosen, 1 vrouw en 1 kindt: soodat het Sticht van Uytrecht hier noch te lande brought 260 zielen, namentlyck: 97 militairen en 146 zeeluyden, 2 vryeluyden, 7 vrouwen en 8 kinderen, neffens de onderstaande coopmaansschappen, provisien en nootlyckheden:

24000 stuxx silvere ducatonen in 6 kisten;
 5 stucken laeken, 1 kas met 100 koddebexhoeden;
 49154 ₧ staafyser, 6564 ₧ platloot, 754 ₧ gerfstaal;
 10 bossen Stiermark staal, 75 vaten gesorteerde spyckers;
 5554 ₧ quicksilver, 5738 ₧ in 85 kopere platen, 2488 ₧ calmey;
 502 • diverse medicamenten;
 100 stuxx musquets, 100 stuxx houwerclingen;
 11 paar ruyter en 15 paar scheepspistolen;
 75 heele en halve pieken, 5 trommels en toebehooren;
 50 leggers Spaanze wyn, 10 leggers Rynze wyn;
 50 vaten vleesch, 8 varckens azyn;
 50 halfamen oly, 15 halfamen wynthint;
 8 • jopen bier, 54158 ₧ alluyn;
 71 riemen divers schryfpapier, 17000 stuxx schaghten;
 100 tromvellen, 200 houtse stampers, 15 bossen spaen tot scheeden;
 50 bossen tromsnaren, 8 riemen cardoes papier, 50 bossen tromlynen;
 60 patroontassen, 24 trombanden, 100 ₧ copere spyckers;
 60 parquementen tot kruitsteylen, 25 ₧ paardestaarten;
 20 soldate bandeliers, 1 geometris instrument, 6 quadranten;
 5 cogels en 2 schryfpassers, 3 metale talstocken;
 2 houtse geometrische quadranten, 226 ₧ coperdraet, 100 ₧ lym;
 100 copere siftranden, 80 bossen tromsnaren;
 550 ₧ allerhande naygaaren, 128 stuxx smelt en pylkroesen;
 10 dreggen, 8 gesorteerde anckers, 25 Hamburger plancken;
 50 stuxx wagenschot, 60 hoet smeecken, 10 buytenbladen;
 50 vaten teer, 25 vaten harpuys, 60 kassen met ysere hoepen;
 160 Sweedse slootplaten, 2000 stuxx hantgranaten, 4 vaten talk;
 10000 stuxx eenponder cogels, 50 balen zeyldoek, 50 vaten pick;
 4 vaten kryt, 6 slypsteen, 20 gesorteerde cabeltouwen;
 5 vysels, 8 cabel wintreeps, 12 wintreeps trossen;
 6 schoverzeyl schooten, 12 gesorteerde cardeels, 200 wieltrassen;
 3 paar smyten, 50 lyktrossen, 1100 witte en lootlynen;
 10 gesorteerde masthouten, 1100 ₧ zeylgaaren, 500 naynaelden;
 500 lyknaelden, 180 beslage schoppen, 150 houtse passers;
 96 diverse compassen, 125 compassglazen, 5 vaten blick;
 42 schuyvende compassroosen, 150 sparren, 50 kapravens;
 100 riemen, 100 heele en 100 halve leggerschoven, samen tot
 / 173901:17.

't Jacht, Muyderbergh, van voor Vlissinge uyt Zeelant 't zee gestookt primo
 December 1675, doch te samen, nevens d'andere, 19 January uyt Duyns gelopen
 met 120 coppen: als 76 zeevarende, 58 militairen, 1 vryman, 2 vrouwen en 5
 kinderen; daarvan aan de Caep 1 soldaet en 3 matroosen aan lant gegaan en
 geduyrende de reyse 5 matroosen, 5 soldaten en 1 kint overleden zyn; zoodat dit

jacht hier noch gezondt overbrenght 70 zeeluyden, 54 militairen, 1 vryman, 2 vrouwen en 5 kinderen. samen 109 coppen, en de ondervolgende inladinge voor India :

26987 w divers yser, 43 vaten spyckers, 153 stucx musquetten :

102 reghte en crommehouwers, 14 leggers Spaanse wyn :

5 leggers France wyn, 43 tonnen Inbrouwer bier ;

80 halfamen olyven oly, 154 vaten vleesch, item

2 vaten vleesch voor haar Ed^e, 20 vaten teer, 50 vaten pick ;

3 " harpuys, 5 vaten kryt, 96 leggers in schoven ;

6 " Brussels sant, 1000 stucx hantgranaten ;

7300 moppen klinckertsteen, 228 riemen divers schryfpapier ;

5000 stucx schaghten, 1500 stucx losse kruytmaten, samen tot / 57252 : 4, waarvan diverse provisien syn vervult en oock nog buyten dat 25 vaten speck overgelevert geworden.

De advysen, uyt het Patria hier met erlanght, syn de dubbelde, welcke 24 passado per Asia. Cortgeene en Tidor hebben bekomen : doch het nader schryven van den heer Gouverneur. Joan Bax. en raat aan de Caep de Goede Hoop 16 Mey getekent, verselt ook met een briefje van den schipper, Claes Vooght, en verdere hoofden der 3 laaste retourschepen. uyt de Tafel baay 't zeyl gaande nae 't vaderlant. van den 22sten derselver maent ; meldende die van de Caep, hoe men uyt mondelingh bericht van d'opperhoofden van de fluyt, de Graaf, door dewelcke in zee een Engels scheepje ware versproken, hadde verstaan, dat de gehuyrde fluyt, St Lourens, vol materialen voor de Caep, aan 't eylant Boa Vista by nacht was verseyt en niets van 'tschip of goet gebergh, 't gunt seecker al weder een droeve tydingh zy en voor 't Caepse Gouvernement gansch qualyk slaaght ; ook soude gemelte Engelse 4 kloecke Fransche schepen hebben gerescontreert gehadt, dewelke voorgaven omtrent de Caep of elders op onse schepen te willen kruysen, 't gunt men om de ongelegentheyd van plaets en weder egter niet wel aannemen kan.

24 *d*^o. Niet bysonders voorgevallen ;

25 *d*^o. 's Morgens vertreckt de fluyt, Peguw, naer Japara en Java's Oostcust met parthy provisionen voor onse vloot, omtrent Dommongh leggende : dan even van de rheede afgeseylt wesende, wiert soo leek bevonden, dat terugge keeren most en waerom aanstonts zyn inhebbende goederen en militairen aan de fluyt, Saxenburgh, (daertoe gercet leggende) werden overgescheept en dewelke fluyt, Saxenburgh, dan in plaets van Peguw

26 *d*^o. 'savonts de reyse over Japara nae Java's Oostcust aanneempt, medehebbende 70 militairen en 50 extraordinary zeeluyden voor de vloot van Jan Francen, nevens oock de volgende benodichtheden voor deselve, als :

43 vaten vlees :

17 vaeten speck :

4 vaten Hollantsche. + potten Bengaelse boter.

36 leggers arracq. 1 legger brandewyn :

4 " Spaense wyn, 4 $\frac{1}{4}$ leggers azyn :

6 halfamen olyven oly, 2 halfamen traan :

20 corven swarte suycker, 24 bossen waskaerssen;

56 maeten zout, 50 bosjens cattoen;

10 vaeten mom;

8000 ƒ buscruyt tot..... ƒ 16057:10.

En wyders goede parthye cogels, lont, yserwerck, pick, teer, anckers, touwen, zeyldoeck, trossen, etc.; nevens diverse andere scheepsnootlykheden voor de schepen om aan yder nae rato te werden verdeelt, alle ongetaxeert;

item noch in Saxenburgh voor Japara:

4000 Spaanse realen van achten tot..... ƒ 12000.

Besyden 't welcke ook twee briefjes, 'teene aan den E. commandant, Jan Francen, en raet der vloote en d'andere aan den Japaarsen resident, Couper, op eergisteren en heden gedateert, afgaan, van advertentie en ordre als volgt en eerst die

aan den capiteyn, Jan Francen, en raat in de vloot.

Dat het jacht, d'Experiment, hier met het schryven van 12 deser uyt de vloot wel zy aangecomen en daerby de groote, verkeerde flaauherticheyt en wandebvoiren der Javaanen gesien, hoewel men hoopt, de geruchte nader macht, onder den pangeran Depaty af te comen, sich beter sal evertueren en de overige militie, nevens de scheepjes, van Timor terugh na de vloot gesonden, daer ook seer wel te passe komen.

Dat nu van hier tot recreut voor de vloot sodanige provisien en nootlykheden afgaen, als men vermogens zy geweest te zenden.

Met ordre om 'er van Japara noch goede parthye verversingh by te voegen, hoewel haer Ed^e oordeelen, dat van Baly met groot gemack parthye verckens, beesten, als anders soude connen werden gehaelt; en waertoe het nodige gelt met nader ordre en ontseth van volck in corten staat te volgen om, soo spoedig doenlyk, eenmael een goet eyndt van dese tedieuze expeditie te krygen; zynde mede noch nae Japara bevoolen ook 10 à 20 lasten ryst tot gerief der vloote af te schepen, etc.; ende eyndelyck, dat nae 't sluyten deses al de voorstaande provisien, etc. uyt de fluyt, Peguw, (door groote leckte) metter haast in Saxenburgh hebben moeten afgescheept werden.

Volght nu 't schryven aan den resident, Jacob Couper, tot Japara.

Dat 'tsedert het afgaan van Buuren hier weder geretourneert zyn de fluyten, Peguw en Saxenburgh, mette Japaerse advysen van 9, 10 en 15 deser, waerop althans maer 't nodigste wert gediend, omdat men over 't werck der vloote eerstdaags nader resolutien staat te nemen, zynde niet sonder verwonderinge de groote flaauehertigheyt van sooveel Javaanen en hun grooten tegen de uytgeweken Macassaeren vernomen.

Dat nu ondertusschen vooraf de fluyt, Peguw, met provisien en nootlyckheden, nevens 70 militairen, na de vloot is gedestineert met recommandatie om van Japara ook zoo veel verversinge derwaerts te schicken, als geschieden kan, inwylen haer Ed^e hoopen, dat dese nader adsistentie den Japaarsen gouverneur ook seer aangenaam wesen sal.

Synde de capiteyn, Harman Egbertsen, per Peguw hier wel aangekomen en 't doorsenden van de Perel met rys nae Macassar een goede saecke; datter in desen bodem voor de vloot oock 10 à 20 lasten rys tot Japara moeten werden afgescheept en tot verder inkoop van dat graen 4000 Spaense realen by desen overgaen, van dewelcke 'er 500 tot inkoop van verversinge aan den E. Jan Francen moeten werden gesonden en voor de rest (°); dat nae 't sluyten deses de nu afgaande provisien en goederen, mits de groote bevonde leckheyt van Peguw, in de fluyt, Saxenburgh, ten spoedigsten hebben moeten werden overgescheept.

27 d^o. Na den middagh gewert ons per Javaens vaertuygh een briefje van d'opperhoofden van 't schip, den Briel, eergisteren uyt de Straet Sunda geschreven tot advertentie, hoe zy 13 January met 237 coppen uyt Tessel geseylt en in Duyns met de andere schepen geconjungeert ende den 5^{den} Mey aan de Caep verscheenen waeren, van waerse den 22sten d^o. weder 't zeyl gingen en 's anderen daags de 3 retourschepen, nae 't Patria gaande, verlieten; onderweegh haddense somwylen veel ziecken en in 't geheel 30 dooden gehad, sulx se, nu noch 193 mannen sterck, de Straet Sunda op dien dato bestevenden.

28 d^o. Heden is in Rade van India goetgevonden, om het werck op de Oostcust van Java te eerder tot een goet eynde te brengen tegens de uytgeweke Macassaren (dewyl het daer, buyten de sieckte onder ons volck, in de vloot van Jan Francen niet als te wel schynt te gaan) den E. major, Christiaen Poleman, als oppergesachebber derwaerts te schicken met 3 schepen en een nombre van noch 500 militairen.

Ook is de optreck der Batavische Nederlantsche schutterye vastgesteld tegens den 14^{den} des aanstaande maents en die van de inlantsche borgerye 4 dagen daerna.

Doch met eenen verstaan de swarte ruyterye af te schaffen of te excuseren, wyl die doch doorgaans seer defect en van geen vermogen zy.

Voorts is aan den pachter van de aancomende rys, Carel Janssen, noch een maent pachts of te samen nu 4 maanden te borch geaccordeert tottet eynde van 't jaar om de sobere aancomst van dat graan.

En insgelycx den pachter van de daets, Koesinio, op zyn klachten een maent te borch als boven om reden van de weynige goederen, althans te waagh komende.

29 d^o. Jegens den avont comt te deser rheede te ankeren uyt het Patria 't schip, den Briel, over de Caep de Goede Hoop, zynde voor reeckeningh der camer Hoorn uyt Tessel in zee gelopen 13 January passado met 237 coppen, te weten: 166 zeeluyden, 65 militairen, 2 vrouwen en 6 kinderen; waervan aan de Caep zyn aan lant gegaan 2 soldaten en 4 matroosen; en van daer weder overgecomen 1

(°) Hier zijn in het origineele stuk kennelijk eenige woorden overgeslagen.

militair en 5 zeevaarende; item geduyrende de reyse overleden 10 militairen, 24 zeevarende, 1 vrouw en 1 kindt, soodat dit schip hier noch te lande brengt 141 zeevarende en 52 militairen, nevens 1 vrouw en 5 kinderen, samen 197 coppen; ende oock het ondergementioneerde cargasoen voor India, bestaande uyt:

16000 stucx silvere ducatonen in 4 kisten, item
 2 kisten aen payement, samen f 74700;
 53 stucx diverse lakenen en 2 kassen met 255 stucx hoeden;
 46 vaten gesorteerde spyckers, 150 bladen of 8588 ƒ copers;
 48696 ƒ gesorteert staafyser, 7021 ƒ platloot in 15 rollen;
 50 leggers Spaanse wyn, 19 leggers zekwyn;
 15 leggers France wyn, 3 leggers brandewyn;
 172 vaten vleesch, 60 vaten boter;
 60 halfamen olyven oly, 10 leggers azyn, 15 vaten mom;
 7 gesorteerde anckers, 6 dreggen;
 20 kassen met ysere leggerhoepen, wegende 19580 ƒ ;
 50 vaten harpuys, 50 vaten theer;
 10 hoet smekolen, 10 vaten kryt;
 200 slootplaten, wegende 19505 ƒ , 50 bossen lont;
 100 bootsriemen, 100 winnbomen en 50 Coninxberger planken;
 50 bleekers gieters, 502 rollen kanefas, 16 vaten fyn zout;
 5000 stucx hantgranaten, 20 copere cruytlantaarns;
 10 bankschroeven;
 5 dommekraghten;
 50 copere cardoesen, 25 copere lampen;
 65 riemen divers schryfpapier;
 221 fyne lyntjens;
 20 heele en 45 halve leggers in schoven;
 60084 ƒ divers cabel, als andere touwerken;
 684 stucx diverse linnen, 100 stucx tromlynen;
 500 strengen wit zeylgaaren, 25 halfamen lynzaet oly;
 1 ongemaeckte boot, monterende te samen f 179960:17,
 buyten noch eenige overgeleverde en oock weder vervulde provisien,
 die hier niet behouven aangetrocken.

't Schryven, daer met van de camer Hoorn aan haer Ed^e erlanght, is van den .. December 1675, doch dat van den gouverneur, Jan Bax, en raet aan de Caap de duplicata, die per Macassar en Uytrecht zyn overgebracht.

50 d^e. Niet bysonders voorgevallen.

51 d^e. Is in Rade van India aan de opperhoofden van 't schip, Asia, voor hun gedaane uytreyse der camer Amsterdam in 5½ maanden geaccordeert de volle premie.

En den pachter van de koorenmoelen op zyn vertoogh, dat hy door gebreck van water eenigen tyt langh niet heeft cunnen malen, een maant pachts om voorsz. reeden quytgescholden.

Dese maant zyn van de ondergementioneerde plaetsen hier aangekomen een getal van 77 stuex verscheyde vaertuygen, samen bemandt met 373 coppen, als te weten:

- 6 vaertuygen van Javaana met 43 mannen, $13\frac{1}{4}$ lasten rys, 100 canassers swarte suycker, 77 canassers bruyne zuyker, 4 canassers candy zuyker, 100 stuex balcken, 36 lasten zout, $\frac{1}{2}$ picol borry borry, $\frac{1}{2}$ picol groene gember, $\frac{1}{2}$ picol groene toebacq en 30 bossen pisangh.
 - 7 van Rimbangh met 28 mannen, 150 stuex plancken, 3 lasten rys en 370 stuex balckjens.
 - 9 • Samarangh met 36 mannen, $53\frac{1}{2}$ lasten rys, $\frac{1}{2}$ last sout, 1200 stuex zuycker jaty, 3150 stuex pees cabos en baggers 40 stuex kist plancken, 25 bossen rottangs, 21 potten oly, 1500 stuex duygen, 700 bossen pady en 800 bossen gomoet.
 - 3 • Chiassem met 20 mannen, $2\frac{1}{2}$ lasten rys, 400 stuex suycker gadja, 350 stuex balckjens, 18 potten oly en 150 stuex hoenders.
 - 3 • Bantam met 20 mannen, 1100 potten met kalk, 3 picols Manilhase toebacq, 5500 stuex oude clappusen, 5000 stuex oude pinangh, $6\frac{1}{2}$ lasten taruw en 50 corgies met matten.
 - 3 • Damacq met 20 mannen, $16\frac{3}{4}$ lasten rys, 800 stuex plancken en 12 picols swarte suycker.
 - 2 • Dermayoe met 15 mannen, 5000 stuex pees bantam, 30 stuex buffelshuyden, 1100 bossen zuycker gadja, 50 stuex plancken en 5 lasten zout.
 - 1 • Packalongen met 4 mannen en 4 lasten rys.
 - 2 • Terbaya met 8 mannen en 4440 stuex gedroogde baggers.
 - 7 • Cherbon met 28 mannen, 499 picols en 70 cattys peper, 200 stuex plancken, 1100 stuex aerde tresellen, 66 potten oly, 5 lasten zout, 5 picols ajuyn, 600 stuex baggers buycken, 5 picols capock, 90 corven swarte suycker, 550 bossen zuycker gadja, $\frac{1}{2}$ picol naay gaaren, 5 picols saltraen, 50 stuex buffelshuyden en 75 stuex rys manden.
 - 3 • Sombaer met 12 mannen, 5900 bossen zuycker sombaer, $\frac{1}{2}$ last zout, en $3\frac{1}{2}$ lasten rys.
 - 1 • Barboes met 4 mannen en 2200 bossen suyker sombaer.
 - 2 • Japara met 8 mannen, 80 picols swarte suycker, 10 picols witte suycker, 16 picols bruyne zuyker en 2000 stuex zuycker gaty.
 - 5 • Pamanoean met 12 mannen en 550 stuex balcken.
 - 1 • Singenap met 4 mannen, $1\frac{3}{4}$ lasten groene cadjangs, 400 stuex bertevellen en 5400 stuex zescute harders.
 - 6 • Tegaal met 26 mannen, 20 lasten zout, 1 last rys, 25 stuex hoenders en 8400 stuex hoenders, segge [?] suycker sombaer.
- 65 stuex vaertuygen, die transportere.

63 stux vaertuygen, per transport.

3 vaertuygen van Carwagh met 12 mannen, 150 stux hoenders, 4 stux hartebeesten, 15 stux geytebocken, 3 picols Javaanse toebacq, 1 last rys en 500 stux oude pinangh.

3 van Baly met 17 mannen en 59 stux slavinnen.

1 „ Passir met 6 mannen, 18 picols was, $2\frac{3}{4}$ lasten paly en 100 bossen rottangs.

1 „ Catouwen met 6 mannen, 156 picols en 10 cattys peper.

1 „ Braham met 4 mannen, 800 bossen zuycker jaty en 6 lasten sout.

1 „ Palouwanba met 4 mannen en 60 stux balckjens.

1 „ Macassar met 4 mannen en 9 stux slavinnen.

1 „ Banjer met 8 mannen, 194 picols peper en 400 bossen rottangs.

t'samen 77 stux groote en kleene vaertuygen, in 't generael alhier ter merckt gebracht hebbende:

208 lasten rys;	1240 stux plancken;
6 $\frac{1}{2}$ „ taruw;	5500 „ oude klappus;
72 „ zout;	1500 „ jaty duygen;
1 $\frac{3}{4}$ „ groene cayangh;	60 „ buffelshuyden;
3 „ pady;	400 „ hartevellen;
287 picols swarte suyker;	48 „ slavinnen;
10 „ witte suyker;	1100 potten met kalck;
95 „ bruyne zuyker;	1100 stux aerde tresellen;
4 „ candy zuyker;	280 „ hoenders;
3 „ Manilhase toebacq;	75 „ rys manden;
3 „ ajuyn;	15 „ geytebocken;
$\frac{1}{2}$ picol borry borry;	4 „ hartebeesten;
$\frac{1}{2}$ „ groene;	5 picols Javaanse toebacq;
$\frac{1}{2}$ „ „ toebacq;	5 „ salferaan;
3 picols capock;	5400 stux gesoute harders;
18 „ was;	5500 „ oude pinangh;
849 „ en 80 cattys peper;	800 bossen gomoet;
$\frac{1}{2}$ picol nay gaeren;	50 „ pisangh;
22050 stux suykeren, soo jaty, som- baer, als gadja;	525 „ rottangs;
105 potten oly;	5000 stux pees bantam;
1080 stux balcken;	10150 „ gedroogde visch, cabos, baggers en 50 corgies met matten.

Daerentegen zyn van hier weder na de volgende quartieren afgegaan 75 stux vaertuygen, als namentlyck:

11 vaertuygen naer Samarangh met 555 rd^s aan kleeden, 54 rd^s aan porceleynen, 10 rd^s aan Chinees papier, 220 rd^s aan amphioen, 440 rd^s aan Japans koper en 15 rd^s aan out yser;

11 stux vaertuygen, die transportere.

11 stucx vaartuygen, per transport.

5 vaartuygen naer Javaena met 20 rd^s aan kleeden, 30 rd^s aan out yser, 80 rd^s aan amphioen, 20 rd^s aan contanten, 60 rd^s aen goudtraet en 160 rd^s aen Japans copen;

5 naer Rimbangh met 40 rd^s aan kleeden, 12 rd^s aan porceleyn, 330 rd^s aan amphioen en 50 rd^s aan massoy;

1 • Singenap met 40 rd^s aan kleeden;

3 • Sombaer met 163 rd^s aan kleeden;

4 • Dermayoe met 126 rd^s aan kleeden en 10 rd^s aan amphioen;

4 • Chiassem met 130 rd^s aan kleeden;

2 • Terbaya met 63 rd^s aan kleeden;

1 • Quinam met 1380 rd^s aan kleeden, 5926 rd^s aan zuykeren, 560 rd^s aan radix China, 125 rd^s aan slangenhout, 64 rd^s aan pinangh schillen, 25 rd^s aan gingily zaat, 50 rd^s aan offerlicht, 20 rd^s aan cattone gaeren en 3 rd^s aan buffels hoorns;

2 • Japara met 30 rd^s aan kleeden, 10 rd^s aan Chinese toebacq en 160 rd^s aan amphioen;

6 • Bantam met 1630 rd^s aan kleeden, 130 rd^s aan thee, 100 rd^s aan Japanse comptoiren en 4580 rd^s aan Japans copen;

1 • Banda met 208 rd^s aan Spaanse wyn;

10 • Cheribon met 233 rd^s aan kleeden, 280 rd^s aan porceleynen, 160 rd^s aan amphioen, 14 rd^s aan ysere pannen, 8 rd^s aan radix China, 12 rd^s aan massoy en 5 rd^s aan out yser;

4 • Damacq met 220 rd^s aan kleeden, 220 rd^s aan Japans koper, 240 rd^s aan amphioen en 60 rd^s aan goudtraet;

8 • Tegael met 163 rd^s aan kleeden en 31 rd^s aen out yser;

1 • Padangh met 233 rd^s aan porceleynen, 56 rd^s aan ysere pannen, 10 rd^s aan copere beckens, 40 rd^s aan thee, 12 rd^s aan suykeren, 40 rd^s aan radix China en 30 rd^s aan cassumba;

1 • Pamanoekan met 50 rd^s aan kleeden;

1 • Paluamba met 10 rd^s aan kleeden;

1 • Packalongen met 50 rd^s aan kleeden;

1 • Malacca met 60 rd^s aan benjuin;

1 • Atchin met 1120 rd^s aan porceleynen, 130 rd^s aan copere beckens, 32 rd^s aan Manilhase toebacq, 7 rd^s aan thee ketels, 43 rd^s aan ysere pannen, 103 rd^s aan out yser en 13 rd^s aan lange peper,

t'samen 75 stucx vaertuygen, generael van hier mede gevoert hebbende:

4751	ryexdaalders	aan kleeden;	20	ryexdaalders	aan contanten;
1701	•	• porceleynen;	120	•	• goudtraet;
10	•	• Chinees papier;	42	•	• massoy;
1200	•	• amphioen;	5958	•	• zuykeren;
5200	•	• Japans copen;	408	•	• radix China;
204	•	• out yser;	125	•	• slangenhout;

64 rycxdaalders aan pinangh schillen;	95 rycxdaalders aan ysere pannen;
25 " " gingily zaat;	160 " " copere beckens;
50 " " offerlicht;	50 " " cassumba;
20 " " cattoene gaeren;	60 " " benjuin;
5 " " buffels hoorns;	52 " " Manilhase toebak;
10 " " Chineese toebacq;	7 " " theeketels en
190 " " thee;	15 " " lange peper;
100 " " Jap. comptoiren;	somma 18770 rycxdaalders.
208 " " Spaanse wyn;	

Waer besyden noch 26 andere vaartuygen ledigh zyn vertrocken, welcke niets dan een pascedulle hebben medegenomen.

Uytwysende de opgebrachte notitie der dootgravers, soo zyn dese maent alhier ter plaetse overleden en met kennisse ter aerden gebracht:

62 Comp^s dienaeren:

1 borger;

5 Duytsche vrouwen;

6 " kinderen;

5 swarte Mardyckers;

11 inlantsche vrouwen;

20 " kinderen;

6 slaven en slavinnen;

t'samen 112 overledene.

Waertegens volgens de opgegeve lyste des E. kerken raet in de Christelyke gemeynthe deser steele wederom zyn gedoopt:

16 Nederlantsche kinderen;

50 inlantsche d^{os} der Portugeese gemeente;

21 " " Maleytse gemeente;

t'samen 87 gedoopte.

En syn insgelycx in de kerken deser steele getrouwt:

6 Comp^s dienaeren;

2 borgers;

14 Mardyckers en

2 slaven;

t'samen 24 paar getrouwt.

By den Ed^e fiscael en desselfs suppoosten, als die van den ontfangen, syn dese maent aangehaelt en door den achtbaeren raet van justitie voor geconfisqueert verklaart de naervolgende particuliere goederen, als:

primo deser, uyt het schip, 't Wapen van Tertholen, comende uyt Zuratta: een packje, gemerckt J. W., met 25½ corgie patholen;

een packje gemerckt, B. V. V., met $2\frac{1}{2}$ corgie patholen en 10 stux Suratze chitzen;
 „ „ „ C. H. N., daarin 2 corgie patholen en 9 Zuratze sitzen.

11 deser, door die van de boom agterhaalt uyt een scheepsboot:
 8 kisten Japans staafcoper, 130 stucken speaulter.

By gemelte Ed^e fiscaal en gecommiteerden uytten aghthaeren raat van justitie is op 27 deser gevisiteert:

Jurgen Thim van Worim, zoldaet aen de Nieuwpoort, die buyten by de thuyn van d'E. heer Ranst was verdroncken.

En by den E. lantdrost met gecommiteerde scheepenen is den 6de deser ook gevisiteert een onbekent vrouwsperzoon, die in de rivier de Sontar was versmoort.

Onder 't opsicht van den capiteyn, Fredrick Hendrick Muller, syn althans buyten in Bataviasch ommelanden met kennisse bevonden te habiteeren een getal van 4299 Javaanen, alle mansperzoonen, namentlyck:

	730 by de schans Jaccatra;
	350 by en omtrent de rivier Crocot;
	543 buyten de poort Uytrecht;
	933 „ „ poort Diest en
	1763 by en onder diverse particuliere haere landen;
t'samen.....	4299 Javaanen.

Augustus Anno 1676.

Primo Augusty. Na den middagh retourneert het jacht, de Flaman, direct van Cheylon, inhebbende 1370 baelen ofte 109600 R canneel tot / 33537:12.

En daer neven brengende een missive, met verscheyde bylagen verselt, van den E. heer gouverneur, Ryckloff van Goens de jonge, en raet uyt Colombo de dato . . Mey aan haer Ed^s, neffens een appendix van den commandeur, Pieter de Graeuwe, en raet uyt Gale, dato . . Mey; item een nader kleen briefje van den dessave, Willem van der Moolen, uyt Billigam, dato . . Mey, spreekende van diverse saecken in dat woelige gouverno nae gewoonte: en onder anderen, dat (nae 't relaes sommiger inlanderen) Radja Singa sich zoude met zyn grooten beraetslaaght hebben, of het best voor hun waere met de Hollanders vrede te maecken of den oorlogh te voeren, en datse 't laeste tot noch souden hebben geamplecteert; item verder, hoe de Visiapourse veltheer, Egosia Ragia, de Tansiouwerse landen op Cormandel meest geheel meester geworden en self tot voor de stadt Nagapatnam geweest was, maer daer gestuyt werdende, had versocht met d'onse in onderhandelinge te mogen spreken, in wylen nae 'tscheen met alle kracht ook toeleggende om den neyk van Madure allen afbreuk toe te brengen en metter tyt door practycquen geheel t'onder te brengen en soo allenxkens al de daer omher gelegen landen sich onderdanich te maken, dewelcke daer dan niet weynich quamen te lyden.

Wesende van den predicant, Simon Kat, tot Colombo ook noch een particulier lettertje van den 17^{den} Mey ontfangen met versoeck om vermeerderinge van gagie, etc. aan de hooge regeeringe alhier.

's Avonts schryven haer Ed^s per expres gehuurt Chinees vaertuygh een advertentie briefjen aan den resident, Jacob Couper, tot Japara, van inhoudt:

dat op een nader resumptie der advysen van den toestant op Japara als in de vloot voor Dommongh goetgevonden zy in corte dagen tot secours derwaerts af te senden den E. mayor, Christiaen Poleman, (omme 't oppergesach te bekleeden tot dempinge der Macassaeren) met de schepen, Experiment, Muyderbergh en Peguw, en 300 à 350 fluxe militairen, 'tgunt den Japaersen gouverneur en aan 't Mattaramse hof ten eersten dient bekendt gemaect en dat sulcx geschiet om de bysondere genegentheyt, die haer Ed^s den Sousouhounangh en zyne verdruckte onderdanen toedragende zyn. met inductie, zy derhalven ook niet moeten manqueren

hunne adsistentie met alle vermogen daer by te voegen en bequame vaertuygen voor ons volk, soo tottet landen, als anders, te versorgen, dewyl men gaarne een corte expeditie van saecken en onse macht mettet eynden van dit Oostermousson weder hier hadden: dienende onderwylen goede parthye verversinge bestelt en de resident, Couper, op de aancomste van d'E., Poleman, hem van den toestant ginder alle kennisse te geven en 't noodige te helpen beraden.

2 d°. Niet bysonders voorgevallen.

5 d°. Namiddags keert de fluyt, Buuren, weder van Japara terugge met een houtlast van:

37 stucx moerbalcken:

140 » huysbalcken:

1008 » dicke plancken:

1159 » dunne plancken;

25 coyangs rys, kostende samen..... / 4396:17:8.

En besyden dien medebrengende twee briefjes van den coopman, Jacob Couper, aan haer Ed°, gedateert 24 en 30 des afgeweken maants, doch 't eerste een copie, per Javaans vaertuygh geschreven, dat hier noch niet zy vernomen, en meldende beyde in substantie, als volgt.

Die van 24 July.

Hoe de vier Timorse scheepjens op 17 July van daer nae de vloot voor Dommongh voortgeraackt waeren, maer van de Javaanse machten tegens de Macassaeren en gantsch niet te verwachten stondt, wyl de strandtheeren en hoofden self oneenigh en hun eygen onderdaenen maer plagende waeren, schuyvende wel eenige klachten op den commandant, Jan Francen, maer diese selfs, by wederlegginge van den resident in presentie van des Sousouhouananghs afgesondene, bekennen moesten t'ene mael aen haer kant en bevreesde lafheyt te mancqueren, gelyk sulx de Japaarse gouverneur ook selfs bekende en repliceerde met hooglyk versoeck om meerder adsistentie van Batavia (wyl hy absolut zeyde, van de Javaanen geen vechten meer jegens de Macassaeren te verwachten waere), wanneer gemeent wiert de Maccassaren haast uyt souden hebben, om datse, na men ruchte, ook al groot gebreck begonden te lyden.

De fluyt, Buuren, was 21 July tot Japara verschenen, maer wiert met hout beladen, wyl de beloofde 100 lasten rys per 't jachtje, de Perel, nae Macassar geschickt waren, doch ook op nieuw weder 100 coyangs gecontracteert om jegens 't lest van Augustus te leveren, waertoe, als meerder parthye, dan een andere bodem, neffens twee kisten gelt versocht wierden: en liet het sich aansien, dat mettet eynden deser Oostersaysoens dat graan daer alomme door de revolten tot een hoogen prys weder souw comen te steygeren, hoewel er anders totten gerusten standt, soo ten hove, als op Japara, niet dan 't verdryven der rebelle, dick genoemde Macassaren scheen te mancqueeren; en gink dese per eenighe afgesondene van den gouverneur van Samarangh na Batavia over.

Volgt nu de nader Japaarse brief van den 30sten July.

De veele, verkeerde klachten der Javaanse strandtheeren tegens den E. Jan Francen, etc. hadden hun selfs nu schandigh bedrogen, want zy met hun zee- en lantmacht van onse vloot geweken en omtrent 7 à 8 mylen bewesten Dommongh sich nedergeslagen hebbende, hadden de Macassaren met een soet lyntje zoo verre gebracht, datse onder schyn van vruntschap met de Javaenen onder anderen in aller minne converseerden, tot dat zy nae omtrent 8 dagen des nachts de sorgelose, slapende Javanen schielyk overvielen en over de 150 dootsloegen, al de rest gansch ter vlucht dreven ende over de 50 hunner vaertuygen in de brandt staacken; wanneer die vyanden met den buyt van geweer, als anders sich weder te lande nae Dommongh begaven, welke tydinge den Japaersen gouverneur, Wangsa Diepa, soo ontstelde, dat hy niet en wist wat te doen, als ten lesten by den resident zyn vorigh versoeck om krachtiger, nieuwe adssistentie van hier te vernieuwen, willende daerom selfs een besendinge nae Batavia doen, 't gunt hem afgeraden en beloofd was zyn meeninge haer Ed^s wel te sullen bekend doen, maer ook voorgehouden de al te groote schande, dat geen 100000 Mattaramse krygsknechten maer 3 à 4000 Macassaren dorsten 't hooft bieden; 't gunt hy ook selfs most bekennen, maer met eenen, dat hy (sonder Comp^s remarquable hulpe tegens de vyanden) met al de syne omtrent den Sousouhounangh lyveloos waeren, soodat het na allen schyn geschapen stondt (sonder Comp^s macht) de Macassaren met de toevallige Javaanen tegens den Mattaram eyndelyk t'eenemaal floreren souden.

50 packen kleeden waeren in een wyle tyts tot Japara meest tegens houtwercken getrocqueert en noch 20 packen ongewilde aan de handt, des de novo weder 10 packen tapeschindos en 10 d^{os} tapesarassen slechte soort (als thans wel meest renderende), nevens de vorighe versochte contanten en parthye provisien gevordert wierden.

Om de rys, die in dese fluyt, Buuren, was gescheept, tot Damacq uyt te voeren wilden de regenten aldaer in 't eerst geen licentie geven, maer op de gedaene protestatie van Sr Couper verklaarden se doen, de Hollanders mochten wel rys copen, maer andere niet; en op 't sluyten deser was Sr Couper nader bericht, dat de Pangeran Depaty door zyn vader in Mattaram opgehouden, maer 't leger van 40000 man echter nae Dommongh voort afgemarchieert zouw syn.

4 d^o. 's Morgens verschynt 't hoeckerhooth, de Hengelaer, van Bantam, met:
2700 bossen bindtrottings tot..... f 660.

En schryven van den resident, Kaaf, aan haar Ed^s de dato 30 des voorleden maents van volgende teneur en advertentie:

de gesondene goederen per 't gemelte bodemtje waren daer wel ontfangen en de brief als 't geschenck aan den pangeran Loor op Turtiassa hem behandicht en aangenaem geweest, wesende de Conink en alle grooten daer mede present;

by het graven der nieuwe rivier en 't bouwen van veel steene huysen, waaraan over de 300 Batavische fugative slaven arbeiden, werdende gerucht, daer mede een casteel souw werden opgericht;

keey Aria's versoeck om eenich gelt met Comp's schepen nae de cust te senden souw men, alsser weder van gesproken wert, volgens haer Ed^e ordre met beleeftheyt excuseren, gelyk hem de resident ook al bevoorens sulx had tegemoet gevoert;

over de 3 fugative, Batavische borgers had de Deensche resident, Pauli, aan hunnen gouverneur aldaer op Trangebare 't nodige al geschreven en wegen d'onhebbelyckheyt van pangeran Kiedol in de dagelycxe vaert tusschen Bantam en Batavia souw de Coninck by eerste goede occagie aangesproocken werden, wyl S^r. Kaaf sustineerde, hem daarvan gansch niet bekend was; een particulier Engels scheepje met den Portugees capiteyn, George Musquite, was daer voor eenige dagen met parthye sandelhout, wax, etc. van Timor aangekomen om tegens aanstaande September nae Cormandel te vertrecken; en werwaerts voor 2 dagen een anders Engels scheepje met m^r. Jan Carpentier afgegaan was, beladen met 400 kisten koper, 250 picols spiaulter, parthye peper en veel gout, nevens wel 60, zoo Moorsche, als Portugeese passagiers, die daerdoor de goude coubans, etc. vry in prys doen steygeren en hun kustkleeden te voeren op voorsz. Bantam met wel 25 percento verlies vercocht hadden;

de vryman, Dirck Janssen, was ook met zyn scheepje, inhebbende 350 kisten koper, 90 picols spiaulter, 400 bhaer peper, etc., weder nae Bengaelen gekeert en stondt in corte dagen noch van een Engels hoekertje te werden gevolgt;

item 't Coninck scheepje, de Salamat, vol koper, suiker en spiaulter nae Suratta af te gaen, van waer zyn Mayesteyts ander scheepje dees dagen met taruw en kleeden, etc. al tot voor Lampon was geretourneert; de Engelsen waeren noch al sterck besich mettet opkopen van peper en voornemens oock al de geconfyte gemgber (tot een civilen prys kunnende erlangen) aan te slaan;

't scheepje van den Batavis borger coopman, d'E. Abraham Wys, lag daer, soo gesecht wiert, om parthye sandelhout en kleeden uyttet Engels Timors scheepje over te nemen;

en wyders souw de resident devoir doen om meerder bintrottingh op te samelen.

Soo ontfangen te deser tyt ook per Javaans vaertuygh met twee afgesonde door den gouverneur van Samarangh het origineel schryven dato 24 July van den resident, Jacob Couper, tot Japara, 't welck gisteren per Buuren in copie hebben bekomen en hiervooren staat aengehaalt, komende dese luyden met mondeling versoeck van haer meester om te coop met een à twee dreggen en cabeltouwen, etc. te mogen werden geaccommodeert; en daarmede zy van gerieft wesende, soo keerense noch heden avondt wederom naer huys, medenemende oock een dubbelde missive aan onsen Japaarsen resident van die primo deser per 't expres Chinees vaertuygh derwaerts zy afgeschickt en onder dien datum te lesen.

5 d^e. 's Avonts laat gewert ons per borger chialoup een missive van den Ed^e Wybrandt Dubbeldecop en raet uyt het casteel Rotterdam op Macassar aan de hooge regeringe van India, gedagteeckent 28 passado, zynde by 't aancoment briefboeck

onder dat quartier te vinden en daeruyt te lesen, dat de Coninck van Loebœ (soo men vermeynde door oproeringe der Macassaeren van Goa) soo verre uytgespat was, dat hy met omtrent 1200 coppen de negorye Larompo en eenige andere Boegyse plaatsen had bestaan te overrompelen en die van Wadjo als andere mede tot sich te locken, omdat die van Bonee of Radja Palacca hun, nae 't voorgeven, lasten opgeleyt hadden, diese niet wel dragen konden; doch de verdere volcken sich met hun niet willende bemoeyen, wiert gemeent, dat hun dese revolte door Radja Palacca en de bontgenoten in korten duyrr genoeg soude werden betaalt, te meer zy van die van Goa geen hulpe te verwachten hadden; en van waar crain Cronron (om eenige correspondentie in de jonghste Goase troublen, met Palacca gehouden, door den Conink van alle zyne waerdicheden gedegradeert wesende) nu op Bontuale by gemelten Radja Palacca sich begeven hadde om hem met zyne familie daer voortaan ter neder te stellen.

6 d°. 's Morgens vroeg wert de militie, gedestineert om tot adsistentie onser vlootje jegens de uytgewekene Macassaeren nae Java's Oostkust te gaan, op 't pley n voor des casteels lantzyde door den E. mayor, Poleman, in 3 compagnien verdeelt en in ordre gestelt onder de capiteyns, Abraham Daniel van Renesse, François Tacq en Joan Albert Slooth, met haer verdere officieren, ider sterck 120 ofte te samen 360 coppen; 't welck geschiet wesende, zoo zyn deselve wyders in volle postuyr (ten aansien van haer Ed^e) door 't casteel gemarcheert en op de daertoe geordonneerde schepen geëmbarqueert, gelyck dan verder

7 d°. 's avonts deselve, bestaande uyt de jachten, Experiment en Muyderbergh, neffens de fluyt, Peguw, onder 't oppergesach van den Ed^e major deses guarnisoens, Christiaan Poleman, nae Java's Ooster stranden 't zeyl gaan, wesende de instructie en verdere papieren, op gisteren avondt geteekent, neven de commissie, op desselfs persoon verleent, huyden morgen hem door zyn Ed^e behandicht en by 't afgaande briefboek te lesen, daerby geordonneert is, de Ed^e mayor voormelt, soo wel tot Japara, als in de vloot voor Dommongh, 't oppergesach van den capiteyn, Jan Francen, etc. sal overnemen en alsulx betrachten en verrichten, wat ten meesten dienst van de Comp^e tot dempinge der rebellen Macassaeren en adsistentie van het Mataramse ryck comt te vereysschen, etc.; en nemen dese bodems ook noch mede te weten:

't jacht, Muyderbergh, voor Japara:

400 Spaanse realen;

50 packen kleeden;

1 kist medicamenten, bevoorens ongetaxeert gehouden, tot / 20515:13:14;

item in Muyderbergh voor den treyn:

1000 buscruyt;

8 kassen met diversch geweer en toebehooren;

1 vat met trommels, voorts parthy hantgranaten, vuurpotten, musquet kogels en ander oorlogs goetje;
 500 stux latten;
 400 rottangs manden;
 170 stux balckjens;

in de Experiment voor den treyn:

2 methaale veltstucken;
 2 mortiers, 10 vaetjens met kogels;
 200 hantgranaten, 500 vuurpotten, parthye pickkrausen en ander vuurwerck;
 550 bossen rottangh, 50 bylen;
 1216 » lont;
 50 houwelen;
 100 schoppen, 100 spaden, 5 vaten spyckers, 50 parrings;
 255 » zuycker, 280 » loot;
 1 pack dougrys, $\frac{1}{2}$ aam lyn oly;
 1 aam Rinsche wyn, $\frac{1}{2}$ legger Spaanse wyn;
 1 vat boter en $\frac{1}{2}$ legger Fransche wyn;
 200 dammers;
 50 » wax;
 4 bossen kaarsen;
 5 kisten met medicamenten, etc.

in Peguw voor den treyn:

100 bossen pady;
 400 baye plancken;
 240 » latten;
 300 jaty balckjens;
 60 » latten;
 400 rottangh manden, etc., samen monterende in 5 bodems voor den treyn
 / 27365: 15: 6.

Vorder is heden in Rade van India goetgevonden den E^{de} commandeur, Hendrick van Rheede, op zyn ernstich versoeck uyt het commandement van Mallebaer te doen verlossen.

En den pachter van de vaert Molenvliet, op gedaene klachten wegen 't stilstaan van overtoom, een halve maant afslach vergunt.

Item den pachter van de vischmarckt, mede op gedaene klachten, datter een wyle herwaerts om de troublen om de Oost en 'topontbot der Bantammers door dien Conink weynig vissers hier zyn geweest, een maent uytstel geacordeert van de ordinary precise betalinge tottel eynde van 'tjaer.

8 d°. Voormiddags ontfangen per Javaans vaertuygh een briefje van eergisteren, door onsen resident, Willem Kaaff, tot Bantam aen haer Ed^s geschreven, meldende ten principalen dit navolgende:

daags bevoorens was het schip, Lancaster, uyt Engellant gearriveert met een nieuwen agent tot vervangh van den heer Henry Daeres, genaemt Arnold Wyth, van wien de resident (hem hebbende wesen begroeten) dan 't volgende nieuws hadde verstaan;

dat zy met haer vier schepen op 21 Maert uyt Engellant waeren geseylt nae Bantam en noch 3 andere over Suratta en Cormandel mede derwaarts stonden te volgen;

in Engellant was noch alles stil en neuteraal, maer de preparatie van een generale vrede met Vranckryck wederom t'eenemael te niet gelopen, sulcx de armatures ten oorlogh aan alle kanten weder lustigh voortgingen, hebbende de Deene tegens de Sweedse diverse attacquen gehadt en veel plaetsen ingenomen en d'heer admirael, Tromp, met 20 schepen ter adsistentie in de Sond gekregen; onse staat souw aan de geallieerde hebben versocht desen jaere geen leger te velt, maer, buyten 't besetten aller frontieren, eenlyk een considerable vloot in zee te houden;

d'heer admirael, de Ruyter, zouw met 20 à 25 schepen in de straat tegens de Fransche vloot slaags geweest (en 1 à 2 schepen verlooren hebbende) geweken zyn, maer van der Francen verlies of toestant haddense niet weten of willen seggen;

de Engelse agent, Daeres, was met zynen nieuwen vervanger by den Coninck naer Pontangh gevaeren om de Mayesteyt desselfs aancomste bekend te maecken; en onderwylen ook noch een tweede schip uyt Engellandt in de Straat Sunda verscheenen.

9 d°. 's Middags wert ons per borger sloep van Palembangh toegebracht een missive van onsen resident, Johannes Schilhoorn, en raet aldaer, gedateert 18 July, niet veel nieuws meldende, als dat de pangerans gesanten van hier weder waeren thuis gecomen, maer het afleggen der schulden, soowel als te vooren, noch al even traagen voortganck nam.

En hadden voor dit Zuyder mousson 7 Batavische borger scheepjens (nae de cust van China tenderende) om een peper ladinge aangeweest en te samen 5500 picols vervoert.

10 d°. Niet bysonders voorgevallen.

11 en 12 d°. Dese dagen is niet bysonders gepasseert, als dat alomme binnen 't casteel en de stadt de trommels zyn geroert tegens den optreck der Nederlantsche borgerye, die by haer Ed^e vastgesteld zy op overmorgen den 14^{den} deser te laten geschieden: item den 18^{den} die van d'inlantsche borgerye en wyders den 21sten daaraan ook de Maleyers en Balyers, tot een kloeck getal binnen en buyten Batavia woonachtigh.

Synde verders by resolutie van gisteren door haer Ed^e ook vastgesteld (totte meerder weeringe van den particulieren handel), dat voortaan, wanneer eenige particuliere goederen van belangh nytte schepen werden aangehaelt, de schippers

derselver alsdan sullen werden afgeseth en gesuspendeert, totdat zy verklaren, door wie en hoedanich sulcke goederen in de schepen zyn gecomen: doch om de schippers oock te vrymoediger te maecken de versoecken tottet ondernemen sulcker goederen af te slaan is met eenen verstaan, dat men op de buyten plaetsen geen schippers van haere schepen sal mogen lichten als om emportante oorsaacken en reden, aan haer Ed^s te geven, ten sy mits tyts expiratie of andersints de een tegen den ander vrywilligh versochten over te gaen.

15 d^e. Namiddags bekomen per Maleyts inlants vaertuygh een missive van den resident, Couper, tot Japara de dato 8 deser, van onderstaande advys:

den 2^{den} deser was daer een van de soons der lant regenten van Dommongh thuys gecomen, met tydinge, dat de Macassaren in de revier Sidaxaxa wel 70 Javaanse vaertuygen verbrandt hadden en de Javaanen malkander, insonderheyt den regent, Singawangsa, trouwlooselyck hadden laten dootslaan;

hebbende na de geruchten sommige Javaanse hoofden 14 dagen te vooren by de Macassarse crains op Dommongh aan lant en in t'samenspraack geweest om te contracteren, doch door veel kibbelens en de snoode Macassaeren misleyt zynde, warensse ter bestemder plaats met 5 vaertuygen van den gouverneur, Sabda Carty, oock overvallen, die de Macassaeren meenende nae Dommongh te voeren door d'onse hun weder afgenomen en de vyanden in zee gesprongen waeren; schynende de Javaanen d'een den ander niet te betrouwen en elck maer iets voor sich te willen uytwercken sonder onse vloot kennis van te doen en waerdoorse, andere meenende te bedriegen, selfs soo schandeleus in 't voetsant geraackt waeren;

daer wiert oock gesecht, dat de Macassaeren Panaroekan verlaten en sich nae Sampan by radeen Troena Djaja op Madura begeven hadden, stroopende en nemende alle gaande en komende prauwen, diese maer in 't vaerwater vonden, en van de passerende al 21 stux de Javaanen hadde gecost, en dat zy wyders ruchten in corten met alle macht de gansche Javaansche zeestranden tot Samarang toe te willen afloopen en dan van daer voort nae Mataram optrecken, 't gunt de bloode Javaanen weder op nieuw groote schrick hadde aangebracht en Sr. Couper al wat verlegen maeckte, dat (met afwesen van de Japaerse sloep nae de vloot) by eenige nooth tot berginge van Comp^s omslach geen vaertuygen aan de handt waeren;

de uytvoer van rys was reets tot Damacq verboden en daerom wenschte men de 80 gecontracteerde coyangs van Javana al afgehaalt, te meer, dat graan al weder in Mataram seer begon op te slaen, door dien in de landen, om de West gelegen, 't meeste gesay van de muysen opgegeten was:

de pangeran Depaty, gereet zynde nae Dommongh te gaan, was door den Sousouhounangh weder terugh geroepen, soo men meende, uyt vreesse, dat hy, meester van 't leger zynde, sich met de rebellige Madureers en Macassaren dan ook te lichter meester van 't gantsche ryck mocht comen te maacken, maer de eygentlycke geschapentheyt daer van connen niet recht te weten krygen, middelerwylen dat het nae veel waarschynelyckheyt geschapen stondt sonder belettingh van de Comp^s, dat des Sousouhounangs ryck niet langh souw duyren en wy apparent geen beter buurman dan te krygen stonden.

14 d°. Wesende de dach der optreck van de Nederlantsche schutterye, heeft men al van 's morgens af de comp^{en} sien by een vergaderen en zyn deselve op den middagh vervolgens naer het pley n voor de landtzyde des casteels gemarcheert, alwaer doen omtrent de klokke 2 uyren mede verscheenen syn Ed^l de heere gouverneur generaal, Jan Maatsnycker, nevens alle de heeren Raden van India (excepto alleen d'heere Overtwater) en verscheyde der voornaamste gequalificeerde ministers met haere vrouwen en jonge juffers, die dan op het ordinary daertoe gemaecte speelhuys te midden van 't pley n sich vervoegden en waernevens ten rechterzyde aan de stadts brugge gerangieert stont de comp^e deses casteels (nevens de ruyterye desselfs), opgevoert van den vaandrich, Johan George Multz van Neurenburgh, item ter linckerzyde de comp^e van 't vierkant, gecommandeert by den capteyn, Isacq de St. Martin, en recht achter dese schouplaets de comp^e van de poort Uytrecht, gecommandeert by den capteyn, Wilhem Hartsinck.

Wanneer doen voorts de borgerlyke comp^{en} sich in behoorelyke ordre stelden en de afgaande officieren, ider voor zyn comp^e, bedanckt en de nieu geëligeerde bevesticht en hun geweer overgegeven wierden, welke authorisatie geschiede door de heeren directeur generaël, Rycklof van Goens, en den heer, Pieter van Hoorn, ten bysyn van den landdrost, Vincent van Moocq, en 2 gecommiteerde schepenen, waerna alle de hooftofficiëren boven by haer Ed^s genodicht en, eens op 't welvaaren van 't vaderlant en de stad Batavia als anders omgedroncken zynde, soo liep het tot omtrent vyf uyren aan, wanneer de borger schutterye vervolgens, soo alsse aan de Oostsyde van 't pley n in ordre gerangieert stonden, nae 't doen van drie generale chergies wederaf en steedewaert in marcheerden, te weten:

- 1°. de capteyn, Gerrit Vreelandt;
 • lieutenant, Symon Keerdeke;
 • vaandrich, Manuel Bornezee;

sergeanten:

Pieter van Daalen;
 Mattheus van Luchtenburgh;
 Alhart Blocq;
 Joan van Hoorn;
 Joan Osborn;

item corporaals:

Jan van Keulen;
 Johannes Cops, sterck in 't geheel 255 coppen,

bestaande uyt ongetrouwde pennisten en andere suppoosten, hier aan lant bescheyden; item eenige boekhouders en kranckbesoekers van de schepen, hier ter rhee de leggende:

- 2^e. de capiteyn, Pieter van Leeuwen;
 • luytenant, Jacob Car;
 • vaendrich, Adriaen van Hosten;

sergeanten:

Aert Puttelaer;
 Pieter Mortier;
 Gerrit Willemse Cocx;
 Willem Maubagh;

corporaals:

Anthony Adriaansen Reehart;
 Jacob Diederix;
 Reynier Janssen van Jeveren;
 Willem Barents van Wessel;
 Cristiaen Claessen;
 Hendrick Schuth en
 Willem Doncker, sterck in 't geheel 244 coppen,

bestaande uyt de borgeren van d'Oostzyde deser stede:

- 3^e. de capiteyn, Martinus Caesar;
 • luytenant, Jacob Overtwater;
 » vaendrich, Nicolaes Bauckes;

sergeanten:

Louys de Keyser;
 Henningh Symons;
 Anthony Wyts;
 Jan Parve;

corporaels:

Cornelis de Roo;
 Reyer Claassen Reyersen;
 Jacques de Bucquoy;
 Egbert van Swenne;
 Willem Lucifer, sterck in 't geheel 230 coppen,

bestaande uyt alle getrouwde pennisten en andere dienaeren van de Comp^e,
 hier aan lant bescheyden:

- 4^e. de capiteyn, Jacob Geus;
 • luytenant, Abraham Jongelingh;
 • vaandrigh, Albert Bruyningh:

sergeanten:

Cornelis Condee;
 Jan Scheepens;
 Adam Smith:

corporaels.

Jan Carstenz en
 Adriaen Leendertz van der Myle, in 't geheel sterck..... 189 coppen,

bestaande uyt 't ambachtsvolck en matroosen, onder den equipagiemeester
 hier aan lant bescheyden, neffens de ledigh gaande en eenige andere schippers:

- 5^e. de capiteyn, Abraham Struys;
 • luytenant, Lourens Cruyskerck;
 • vaandrigh, Pieter Schippers:

sergeanten:

Jan Dincla;
 Geerloff Martens Pluys;
 Joannes de Vlaminc;
 Jan Hendriksen Bebbber:

corporaals:

Adriaen Adriaansen;
 Hendrick Egbertsen;
 Huybert Janssen van Hulst;
 Adriaan Tamessen;
 Steeven Beeckman;
 Davidt Schouten;
 Frans Clement, sterck te samen..... 250 coppen,

bestaande uytte borgeren aan de Westzyde deser steede:

- 6^e. de capiteyn, Adriaen de Leeuw;
 • luytenant, Marten Smith;
 • vaandrigh, Jodocus Hillebrants:

sergeanten :

Cornelis Anthonissen ;

Isacq Janssen :

Christiaen Quickelenburgh ;

Anthony Danielsen en

Egbert Hendrixz, sterck in 't geheel 176 coppen,
bestaande uyt het ambachtsvolck en andere suppoosten, onder den fabryck
bescheyden.

Somma, dat dese borgerlycke schutterye in 't geheel met de ses comp^{en} is
sterck geweest 1324 Nederlantsche coppen.

Nemende doe cort daer aan de 5 comp^{en} soldatesque mede, doch al chargeerende,
weder afscheyt nae haere posten en begaven haer Ed^e sich alsoo wyder met den
avondt stondt ook weder binnen nae 't casteel, gelyk mede de comp^e van den capiteyn,
Vreelant, als daer mede bescheyden wesende.

En alsoo nam dese optreck dach met vreugde een eynde, sonder dat men
(Godt loff) van eenige ongelucken elders heeft vernomen, niet jegenstaande de
straeten en plaetsen alomme niet weynich met kykers waeren vervult en geen
kleene vrolyckheyt met schieten wierde bethoont.

15 d^o. Is niets voorgevallen, als dat men de schutterye, die gisteren hebben
in de wapenen geweest, nu met eeten en drincken op verscheyde plaetsen haer
heeft sien vervrolycken.

16 d^o. Na den middagh bekomen per een inlants vaertuygh. door de wed^e.
van den overleden prins, Calamata, van Macassar herwaerts gesonden, een missive van
den Ed^e, Wybrandt Dubbeldecop, en raat des casteels Rotterdam aldaer, gedateert
28 July, zynde de duplicata van die wy den 5^{den} deser per borger sloep hebben
erlanght en als doen in desen genoteert.

Item noch de dubbelde briefjes van gemelte Calimattas weduwe en kinderen,
als Ternataanen op Macassar woonachtigh, gelyk deselve in desen, op 14 Mey per
de Sampson ontfangen, staan geinsereert.

17 d^o. Is by haer Ed^e in Rade van India, in plaets van d'Ed^e, Hendrick van
Rheede, die op zyn versoeck zy verlost, wederom tot commandeur der custe Mallebaer
verkooren de Ed^e commandeur, Jacobs Lobs, althans op Ceylon wesende.

En met eenen ook tot tweede persoon van 't Mallebaers commandement
genomineert de oppercoopman, Gelmer Vosburgh, voorleden jaer van ginder
herwaerts gecomen.

Synde wyders aan de opperhoofden van de fluyt, Grave, voor gedaene
uytreyse wegen de camer Delft in 6 maanden toegeleyt de volle premie.

18 d^o. 's Morgens vertrecken uyt dese rheede naer Bengale 't schip, 't Wapen
van Middelburgh, nevens de fluyten, de Graaf, Buyren, Pynaeker, Uydam, Swanenburgh,
Westervelt en Duynvliet, onder de vlagge van den vice commandeur, Pieter Martens
Wiltvanck, meest ledich, om rys en andere retouren van daer af te haelen en
eenlyk inhebbende de volgende silvere Suratse ropias :

in 't Wapen van Middelburgh:

52000 silvere ropias, tot..... f 46606:—,

in Westervelt:

24000 silvere ropias;

1 kasje met 15 vergulde houwerklingen;

6 stux soetvylen en

6 tonneboeyen, tot..... » 37082:—,

in de Pynacker:

24000 stux silvere ropias, tot..... » 54954:10,

in Swaanenburgh:

24000 stux silvere ropias, tot..... » 54954:10,

in Uydam:

24000 stux silvere ropien, tot..... » 54954:10,

in de Graaf:

24000 stux silvere ropien, tot..... » 54954:10,

in Duynvliet:

24000 stux silvere ropien, tot..... » 54954:10,

in Buuren:

24000 stux silvere ropien;

4400 R divers yser;

50 stux cleen metael gewicht;

14 » gesorteerde anckers;

1 doos met tafelmessen;

2 kisten met medicamenten, tot..... » 37645:16,

sulx 't afgaande met alle dese 8 bodems monteert..... f 296106: 6.

De missive, daer besyden 5 dubbelt aan d'E. heer extra ordinaris raet en directeur, Francoys de Hase, mitsgaders den raet tot Ougli, neffen diverse bylagen, afgaande, is op gisteren by haer Ed^s geteeckent en onder dien dato by 't afgaande

briefboek te lezen, synde de opperhoofden of schippers ook te samen, soo wel mondelingh als schriftelyck, aanbevolen tot vermydinge aller onheylen doorgaans, soo veel doenlyk, by den anderen te blyven.

Desen middagh hebben de inlantsche borgeren deser stede ook opgetrocken en zyn vervolgens met hunne comp^{en} nae 't pley n voor 't casteel gemarcheert; wanneer haer Ed^e omtrent 2 uyren weder met verscheyde aansienelycke ministers en juffrouwen sich derwaerts begaven op het daertoe gemaecte speelhuys, aan welckers rechterzyde wederom na de stadt gerangieert stondt de ruyterye en comp^e soldatesque deses casteels: item aan de linckerzyde de comp^e van de Diestpoort, gecommandeert by den capiteyn, Jan van Aeldorp, en achter hetselve de comp^e der Rotterdammer poort, opgevoert van den lieutenant, Louys Mousson.

En doen verders door den heere, Cornelis Speelman, eerst ten bywesen aller hoofd officieren d'E. heer colonel, Pieter van Hoorn, die op zyn E. versoeck volgens resolutie van 6 July daarvan zy ontslagen, voor zyn twaelf jarigen dienst behoorlyk bedanckt en de E. ontfanger, Willem van Outhoorn, als colonel over de inlantsche Batavische burgerye in desselfs plaets voor gestelt, waerna dan mede de nieu verkooren officieren door gemelte heeren, Speelman en van Hoorn, ten bywesen van den landtdrost en 2 heeren schepenen, yder voor zyn comp^e, bevesticht en alsdoen, nae 'tschieten van 5 salvos, boven by haer Ed^s genodicht, daer dan weder eens omgedronken zynde, soo was 'twel ruym 5 uyren, eer men begon aan 'tafmarcheeren te raacken, ondertusschen datter door verscheyde Amboinese en andere bootsemaeckers wiert gesagelilt en gespeelt.

De Nederlantsche borger cavallerye deser stede was na ouder gewoonte hier mede in de wapenen en gerangeert voor de inlanderen, dicht aan de gracht van 't casteel, welcke dan oock in ordre, nae genomen afscheyt, aller eerst afmarcheerden nae de stadt en soo vervolgens de Mardyckers en andere inlanderen te voet, als te weten:

de Nederlantsche borger cavallerye onder den ritmeester, Abraham Wys:

cornet, Jan Wynantsen:

quartiermeesters, Jan Thyssen van Flesbach en Eduart Pittavin;

vaanjoncker corporaals, Nicolaes Symonssen, Roeloff Hendriksen en Francoys Penneman, sterck in 't geheel geweest..... 50 coppen.

en voorts:

1°. de eerste comp^e Mardyckers binnen de stadt onder:

den capteyn, Domingo Janssen:

• luytenant. Jan Fernando;

• vaandrich, Nicolaes Janssen;

sergeanten :

Claes Paulussen ;
 Nicolaes Rodrigo ;
 Anthony Colee ;
 Pasquaal Danser ;
 Jacob Paulussen en
 Domingo Bartholomeeus, sterck geweest in 't geheel..... 173 coppen ;

2^e. de tweede comp^e, in ordre synde de eerste, buyten de poort woonachtigh, onder :

den capteyn, Davidt de Campo ;
 • luytenant, Jan Cardosa ;
 • vaandrigh, Isacq Jacobsen ;

sergeanten :

Davidt Bastiaansen ;
 Jacinto Salvaador ;
 Anthony Janssen ;
 Jacob Fernando ;
 Ventura Rosayro ;
 Nicolaes Paulussen, sterck geweest te samen..... 329 coppen ;

3^e. de derde comp^e Mardyckers, mede buyten de stadt, onder :

den capteyn, Pieter Alvis ;
 • luytenant, Anthony Cabral ;
 • vaandrigh, Louys de Mey ;

sergeanten :

Jacinto Manuels ;
 Pieter Alvis de Jonge ;
 Gerrit Tobiassen ;
 Jan de Meelo ;
 Michiel Francen en
 Cornelis Andriessen, sterck in 't geheel..... 259 coppen ;

4^e. de vierde comp^e Mardyckers, remorerende mede buyten de stadt, onder :

den capteyn, Anthony Adriaansen ;
 • luytenant, Abraham Perera ;
 • vaandrigh, Jan Pietersen ;

sergeanten:

Pieter Jurriaansen,
 Frans Jacobsen;
 Pieter Francen;
 Domingo Mathyssen;
 Nicolaes Paulussen en
 Daniel Nicolaassen, sterck in 't geheel..... 251 coppen:

5^e. de vyfde comp^e Mardykers. zynde de tweede, binnen de stadt woonachtigh, onder:

den capteyn, Paulus Symonssen:
 • lieutenant, Jan Symonssen;
 • vaandrigh, Pieter Rosayro;

sergeanten:

Jan Rodol,
 Francisco Robera;
 Jan Abramsen;
 Domingo Francen;
 Francisco Janssen en
 Paulus Janssen, in 't geheel sterck geweest..... 189 coppen:

6^e. de comp^e van de Pampangers, gesterckt met de Christen Amboinesen, en is mits absentie der hooftofficieren opgevoert door:

den vaandrich, Marcus Mendosa:
 • corporaal als vaandrich, Isacq Serman:

als sergeanten hebben geageert:

Tomas Fernando;
 Abraham Ambonees;
 Alphonso Toledo;
 Calahoa;
 Alonso Mendosa en
 Tenglia, synde sterck geweest..... 110 coppen:

7^e. de comp^e der Bandanesen, gecombineert met eenige Boutonders, en is mits absentie der hooftofficieren opgevoert door:

den sergeant. May Amby;
 • adelborst als vaandrich, Latony;

sergeanten ·

Tingal;
 Ladjouw;
 Lossy en
 Laynamboe, sterck geweest 126 coppen;

8^e. de comp^e der Amboinesen, te weten Moorsche, etc., en opgevoert door:

hun lieutenant, Parmatta,
 » vaandrigh, Bagus;

sergeanten:

Wadja Poena;
 Talawarana;
 Catty Moela en
 Pieter, Christen Amboinees, sterck geweest 76 coppen.

En oversulx hebben dese acht comp^en borger inlanderen samen uytgemaackt een corpus van 1495 mannen, besyden de Nederlantsche borger cavallery, vooren vermeldt, sterck 50 coppen.

Waernae ook weder de 5 compagnien militairen yder nae hun bescheyden plaets zyn getrocken en zyn Ed^e met de heeren Raaden van India, als andere, metten donckeren nae 't casteel gekeert, soodat alles met goede ordre en, Godt danck, sonder eenige ongelucken, daer men van gehoort heeft, afgelopen is.

19 *d*^o. Niet bysonders voorgevallen.

20 *d*^o. Nademiddagh vertrecken uyt dese rheede naer Siam de schepen, Damiata, Swartsluys en Oosterblocker, (ten principalen) om yder een ladinge rys van daer af te haelen; en daarmede ook de E., Dirck de Jongh, gedesigneert opperhoofd tot vervang van den E., Jan van der Spyck, die zyne verlossinge van ginder versocht heeft, volgens luyt der medegaande commissie, op zyn persoon verleent, en dewelcke, neven de drie dobbele missive aan voormelten van der Spyck en raat, alsmede de brieven van haar Ed^e, nu oock aan den Siamsen Coninck en Oya Bercquelangh afgaande, alle op dato van gisteren by het afgaande briefboek staen ingeschreven en te lesen.

Bestaande verders de ingelade goederen en nodigheden deser bodems voor 't comptoir Siam uyttet volgende:

in 't schip, Damiata:

10000 stucx silvere ryders of ducaton in 3 kisten:

25 packen diverse kleeden:

6140 R giroffel nagelen:

- 1775 Ɔ cardamom;
 308 „ foelie:
 1 kas met 202 stucx hoeden;
 1 „ „ 8 Ɔ 2⁵/₈ oncen bloetcorael en 6 stucx brillen;
 254 Ɔ poeyer zuycker;
 1 cas rooswater en 1 kist zeep;
 4 kassen met lakenen en andere schenckagie goederen voor den Conink
 en Berquelangh;
 1500 Ɔ Suratse tarwe;
 1 Persiaans veulen paart voor Oprasinorat;
 150 bossen pady tot voeragie;
 3 stucx anckers;
 1¹/₂ legger Spaanse wyn, 1 halfaam brandewyn;
 1 vath booter, 1 vath mom, 1 halfaam olyven oly, tot f 70454: 4: 2.

in de fluyt, Oosterblocker:

- 8000 leeuwendaalders in 2 kisten;
 100 packen guinees lywaet..... „ 51265:10:12,

in Swartsluys:

- 12000 stucx leeuwendaalders in 5 kisten;
 100 packen salempourissen..... „ 54124:15:15,
 monterende sulx te samen f 155844:10:11.

21 d°. 's Middags gewerden per Javaans vaertuygh uyt de Straet Sunda een advysje van de opperhoofden der fluyt, Sparendam, 18 deser geschreven tot advertentie, dat zy den 4^{den} Junius van de Caep naer herwaerts waeren vertrocken, doch door swaere stormen als getroffe blixemen meest al hun zeylen en raes en oock wel 15 man onderwegen verlooren hadden, buyten dat het ander volck, mits die penibele reyse, meest alle oock sieck en qualyk gestelt waeren, sonder eenich ander nieuws te melden; doch de oppercoopman, Albert van Breugel, als passagier daer met van de Caep komende, heeft haer Ed^s met een apart briefje zyn overcomste insgelycx bekendt gemaackt.

Nademiddagh hebben de Maleyers ende Balyers, ingesetenen deser steede, met hunne twee comp^{en} oock opgetrocken onder haere oude officieren, gelyckse anno 1673 zyn gemaackt, namentlyck:

de comp^e der Maleyers onder:

capteyn, Abdul Bagus;
 luytenant, Intche Awan;
 vaendrich, Intche Conut;

nevens 6 sergeanten, bestaande in 180 schietgeweeren (meest Maleytsche vierroers en parthye snaphaanen), nevens 520 met Maleytsche piecken, hasegaayen en schilden, alle wel gehabitudeert en in 't geheel alsoo sterck..... 500 coppen,

de comp^e Baliers onder:

capteyn, Mangus;
 luytenant, Coetot Timpaugh;
 vaendrich, Tiben van Baly;

nevens 8 sergeanten, bestaande in 90 schietgeweeren (meest inlantsche vierroertjes en weynich musquets en snaphaanen), neven 660 piecken en hasegayen na de Balysche wyse, alle mede wel gehabitudeert en snaekx opgepronckt, in 't geheel alsoo sterck..... 750 coppen,
 synde t'samen..... 1250 coppen.

In hoedaniger manieren dit volckje omtrent ten 2 uyren op het pleyn voor 't casteel verscheen, gelyk ook wederom de Nederlantsche borger ruyterye onder den ritmeester d'E., Abraham Wys: en als wanneer omtrent half vieren haer Ed^s (except de heeren van Goens en Overtwater) sich, neven verscheyde voornaeme ministers en juffrouwen, gelyk in de twee jonghste reysen geschiet, derwaerts begaven, alwaer ook ter wedyrsyden van de schouplaats gerangeert stonden aan de rechter vleugel naer de stadt de ruyterye en comp^e soldaten deses casteels en aan de linker vleugel de comp^e van de Nieuw poort onder den capteyn, Didelof van der Beeq, item achter hetselve de comp^e der Rotterdammer poort, opgevoert by den lieutenant. Louys Mousson.

De inlantsche en borger officieren dan door d'heer, Cornelis Speelman, eens aengesproken wesende, soo wierden deselve boven genodicht en by haer Ed^s beschoncken, terwylen weder eenighe sagelilers en andere speelders 't gesicht der aanschouwers met hun potsen vermaakten.

Waernae omtrent half sessen deselve 2 comp^es weder stedewaart zyn afgemarcheert in goede ordre en doen de soldaten oock weder nae hun posten gekeert, als wanneer haer Ed^s metten donckeren sich ook weder thuyswaerts begaven; en soo zyn de 5 optrecken voor dit jaer hiermede ten eynde geraackt, sonder dat men in alle deselve van eenige onlusten of ongemacken, Godtloff, iets gehooft of vernomen heeft, 't gunt heuglyck is.

Ondertusschen comt hier onder den voorverhaalden optreck van Sumatras Westcust te retourneren 't jacht, Batavia, beladen met:

995 bhaaren swarte peper of 410455 E ;
 861 theyl, $5\frac{3}{8}$ maes fyn gout in 2 kisten;
 475 E camphur Baros in soorten in 5 kisten;
 14983 » benjuin Baros in soorten in 60 kisten;
 60 kannen camphur oly in 2 kelders;
 170 halfamen clappus oly;
 16 stucx diversche onbruyckbaere musquets, degens, etc.;

60 vaetjes gesorteerde arts uyt de Sillidase myne	} ongetaxeert :
2 halfamen overbreuck, 3 halfamen slacken...	
1 vat gebrande slam.....	
1 mandtje met seven koeken gesmolte loot. . .	
2 versegelde lakjens van den assay.....	} monterende samen..... / 112800 : 17 : 11.

Het schryven, daernevens van d'E. commandeur, Jacob Jorissen Pits, en raat tot Padangh aan haer Ed^e ontfangen, is gedagteeckent 16 des voorleden maents en by 't aankoment briefboek onder dat quartier ingeschreven, meldende als noch na den voorigen trandt van dagelycx onlusten der regenten en hoe dat buyten den hooftrebel, Poery, die van Baros, als oock de Sulthan Mamethchil van Indrapoura, item de gouverneur tot Sirrenarrooe tot Sillida hun maer vry tamelyck comporteerden en waarom weder een sterck militair recreut wert versocht; doch van 't succes der goutmyne is alsoch niet naders of seeckers bevonden.

22 d^o. Niet bysonders voorgevallen.

25 d^o. 's Middags verschynt de fluyt, Sparendam, van de Caep de Bon Esperance, van daer niets medebrengende als een briefje van d'heer gouverneur, Jan Bax, en raat, gedateert 4 Juny, waerin geen nouvelles staan aangehaalt, en daer besyden eenlyk 7 stukken yser canon van diverse caliber, kostende f 300.

24 d^o. Niet bysonders voorgevallen.

25 d^o. Na middags erlangen per borger chaloup uyt Banda over Macassar schryven van die beyde quartieren, namentlyk van d'heer gouverneur, Andries Bogaart, en raat uyt Banda van ultimo July.

En van d'E., Wybrandt Dubbeldecop, en raat op Macassar aan haer Ed^e de dato 11 deser van alsulcken inhoud, als deselve by 't aankoment Indisch briefboek konnen verthoonen, werdende in die van Banda eenlyk vermelt, datter door de langduyrige swaere regen en felle winden veel schaade aan 't gewasch geleden en veel swaare boomen om verre gesmeeten waaren; doch is uyt die van Macassar te lesen, dat de Coninck van Loebœ, de negorye Larompo overvallen hebbende, jegens Comp^s afgesondene noch verklaart had hun gedoente tegen de Bonesche bontgenooten ten uytterste te willen staande houden, inwylen dat hy oock al zyn macht liet uyt de geberghte en elders byeen comen; om welck nieuw ontvonckte vuyr dan tydigh te dempen de E. Dubbeldecop en raadt met Radja Palacca als de verdere bontgenoten goetgevonden hadden een generale beschryvinge der volckeren te doen om tegens September tot Chinrana te vergaderen en dan wyders te saamen, geadsisteert met 40 à 50 Nederlanders, nae Loebœ op te trecken en die onrustige perturbateurs alsoo weder met de wapenen tot redelyckheyte te dwingen.

Kort nae d'aencomste van voormelte advisen bekomen per een ander inlants Javaens vaertuygh oock noch van Japara een missive van den resident, Jacob Couper, gedateert 20 deser, en daer ingeslooten een copie van den 13^{den} deser, welckers originele noch niet zy ontfangen, alsmede een briefje van d'E. mayor, Poleman, en synen raet uyt het jacht, d'Experiment, geaנקert voor Japara, van den 18^{den} deser, alle drie van substantie, als hier achter volght, en eerstelyck dat:

van den E. Poolman en raat van 18 Augusty.

Na 't vertreck op 7 deser van hier haddense in 9 dagen de reyse tot voor Japara gevordert, wanneer 's anderendaags de resident, Couper (die bevoorens van d'E. mayoors comste noch onbewust was), ook aan boort verscheen met bericht, hoe daags bevoorens al de Javaanse zeemacht, van Dommongh en de Oost geretireert, daer tot Japara aangekomen was, onder pretext van tegen de Macassaeren niet te connen vechten en eenlyck Japara te sullen bewaaren, soodat men van haer hulp niet veel scheen te verwachten, jae selfs de nodige vaertuygen tottet landen van ons volck qualyck te sullen becomen, hoewel de Japaerse gouverneur, Wangsa Diepa, 't werck genoeg scheen te behertigen en d'E. mayor met eenige eetwaeren had doen verwelkomen door syn tweede persoon, met versoeck om het werck tegens de Macassaeren (dat zy aan ons als geheel overgaven) doch met ernst te willen uytvoeren, daer tegens S^r. Couper was gerecommandeert den gouverneur aan te seggen, dat hy aan 't hof mede most bewercken van haere kant mede alle devoirs en meer als te vooren daertoe dienden gecontribueert.

Die van Grisse, Sourabaya en Madura wierden gesecht sich op nieuws met de Macassaeren te hebben ingelaten en voor vyanden van den Sousouhounangh te zyn verklaart, met ordre om hun allerwegen door ons te doen vernielen en ruineren.

De goederen voor Japara waren aan den resident, Couper, overgelevert en daarvan weder 1000 contante rd^s tot gebruyck van den treyn volgens haer Ed^e ordre mede genomen.

De voor afgegaene fluyt, Saxenburgh, had d'E. mayor door lange reyse en tardance nae parthye rys noch op Japara belopen en was nu om parthye van dat graan voor af nae Javana geseylt om dan te samen met de vloot nae Dommongh voort te gaan; en alsoo S^r. Couper van dese vloots comste onbewust was geweest, had men weynich verversingh in voorraet gevonden, hoewel hy egter ten spoedigsten sooveel had besorght, als hem doenelyck ware; zynde in de vloot tot dien tyt echter maer een man overleden.

Van den toestandt der vloote voor Dommongh had men geen tydingh gehoord, maer dien dach nader van S^r. Couper verstaan, dat de strandtheer, Ranga Chittaya, nu weder scheen moet te scheppen om met parthye vaertuygh met de vloot mede te gaan, doch veel staat en wasser niet op te maken, te meer zy selfs voorgaven van al hun geweer ontroofte te zyn.

Volght nu de missive van den Japaarsen resident, Couper, de dato 15 Augusty.

Den 11^{den} deser was de fluyt, Saxenburgh, aldaar verschenen met haer Ed^e schryven van 24 en 26 July, neven de 70 soldaten en provisien voor de vloot, waerop dan ten eersten met hulpe des gouverneurs ordre nae Damacq gegeven was tot opkoop van 15 à 20 coyangs rys om mede voor de vloot tot Dommongh te dienen.

De tydinge, dat die van Madura met een macht van wel 60 à 80 vaartuygen alle gaande en komende prauwen omtrent die engten aanranden en vermeesteren, doch 't volck weder ontwapent lieten haars weegs gaan en den Japaarsen gouverneur lieten aaseggen, dat zy tegen 't leest van Augustus selfs die plaats oock meenden te comen besoecken, had onder de Japaarse gemeente op nieuws sulcken alteratie verweekt, dat zy al beraatslaagden van hun vrouwen en kinderen te landewaart in versenden. 'tgunt echter op St Coupers protestatie van 't quade gevolg door den gouverneur op lyfstraf was verboden, zoodat haer groote bevreesstheyt langs hoe meer quam te blycken en wel bysonderlyck, dat, doen het vaartuygje van Calmattas weduwe van Macassar om water maer met 7 à 8 man daar aan quam, de heele stadt in roeren en de gouverneur selfs niet te stillen was, voordat St Couper derwegen instondt en verseeckerinzh deede.

Met een Javaans vaartuygh, zoeven van Dommongh op Japara gecomen, had men verstaan, dat de Javaanse lantmacht alle van Gombongh terugh naar boven gemarcheert ende hun zeemacht van 148 vaartuygen uyt Maduras engte alle oock nae Japara in 't aelcomen waren, onder pretext om Japara voor de geruchten tegen die van Madura te beschermen; oock datse tegens de Macassaren niets konden uytrechten en van al hun geweer berooft waeren; schynende alsoo, of de algeheelde Sousouhoungah sich dit geheele werck niet eens van deegen ter herten troek.

De gouverneur, Wangsa Diepa, had den resident ook verhaalt, dat de Sousouhoungah te bedde liggende zyn soon Depaty had laten roepen en gesecht, hoe hem van zyn jonger broeder, Singasary was aangedient, dat hy, Depaty, de Macassaren soude hebben opgeroekent om alsoo te lichter aan 't tryck te geraacken. 'tgunt door denselven onder vernederinge met swaeren eedt sweringe was ontkent en daarop hy den vader gerepliceert, gy moet daerom niet quaet, noch op u broeder verstoort zyn, want ik verklaar u die saack, maar wanneer gemelte Depaty eenige syner loeraas, die men ruchte hy raa Dommongh by de Macassaeren souw gesonden hebben, datelyck het voor den dach en overal aan 't hof by de grooten te voorschyn comen, waar met doen yder de mondt gestopt, doch egter noch al weynich tot uytroeyinghe der Macassaeren van de Javaanen bygebracht wiert; want uyt een nader vaartuygh, met eenige grooten van Dommongh gecomen, den resident bericht was, dat d'E. Jan Francon, nae het bekomen ontseth van 't Timors vlootje de strandtheeren versocht had tot Dommongh by hem te willen comen om over 'taantasten der Macassaeren te samen nader te beraden, doch dat sy sulx absolut hadden geweygert, ende waarom S. Couper niet wist, hoedanch hier omtrent sich langer te gedragen en derhalven haer Ed' ordre deswezen bleeff te gemoet zien, vermenende, dat d'E. Comp. voor al haer hulp en moeyte noch weynich danck stonde te behaalen, wyl de Sousouhoungah souw hebben gesecht: kunnen de Javaanen niet vechten, laats wederom komen; daer zyn de Hollanders, die de Macassaeren wel verjagen sullen.

De gecontracteerde 100 coyangs rys daerop 1000 rdt was verstreckt: bleef tot Javana noch al na desselvs afhaal leggen wachten

Volgt nu de nader missive van Sr Couper van dato 20 Augusty.

Sedert 't afgaan van 't bovenstaande was aldaer 16 deser d'E. mayor, Polenian, onverwacht wel aangekomen en daags daaraan door den Japaarsen vice gouverneur in geleyde van den resident met eenige eetwaeren aan boort verwelkomt. hebbende zyn E. daarop den 19^{den} deser de reyse weder voortgeseth en Sr Couper, weder aan lant comende, den gouverneur en strandtheeren ernstigh versocht om ten minsten 50 à 60 vaertuygen ten eersten by de vloot te willen beschicken, of dat zy anders by nalatinge van 't selve door hun gewoone traagheyt sulx voor den Sousouhounangh mosten dencken te verantwoorden (denwelcken zy de aancomste van d'E. mayor en ons versoeck oock al geadviseert hadden), daerop zy dan deswegen goede beloften gedaen en oock een der regenten van Cadoes afgesonden hadden om de vloot overal, daarse aanquam, van verversingen te besorgen, maer aan d'effecten wiert om de veele contrarye ondervindingen grootelycx gedubiteert, hoewel de resident tottet afsenden der vaertuygen nae de Oost noch al gestadich souw aanhouden.

Dewyl de Macassaeren met hulp der Madureesen hun genoegsaam meester van de gansche Oosthoek van Java hadden gemaect, waren de meeste Chinese ingesetenen nae Bantam en Batavia gevlucht, soodat sell op Japara nu niet althoos te verhandelen viel, te meer S^r. Couper vaststelde, indien onse vloot nu daer niet op de cust present was, datter byna al niet een Javaan aan de stranden blyven, maer yder 'thasepath soecken souw; en daerom gaf de resident, Couper, haer Ed^e in consideratie, of het niet raatsaam soude wesen mettet opbreecken onser vloote nae Batavia als dan oock met eenen 't comptoir op Japara te lichten, dewyl de Macassaeren, Maduresen en troulose Javaenen, alsdan niet te vreesen hebbende, overal en vry meer den baes speelen souden, hoewel men echter van onse macht een victorieusen uytvlach tegen de rebellen hoopte te sullen hooren; en versocht wyders meergemelte resident, Couper, eerbiedich aan haer Ed^e. om mettet uytgaan van 't Oostermousson in persoon nae Batavia te mogen opcomen.

26 d^e. Hebben haer Ed^e by extra ordinarie vergaderingh over de besoignes nae Suratta en Persia oock vastgesteld dit jaer een besendinge naer Mocha te doen per 't jacht. Noortwyck. onder 't gesach van den oppercoopman, Justinus Weyns.

Ende met eenen verstaan 't comptoir, Wingurla, item Condewaer, etc., soo wel als Canara, om de troublen van Siwagi aldaer als andere redenen voortaan onder het commandement van Mallebar te laten sorteren.

Soo is oock aan den rallineerder van 's Comp^s swavel alhier gearcordeert voortaan 4 rd^e voor de 100 R gerallineerde swavel te betalen om de dierte der clappus oly, doch niet langer dan tot dat die vettigheyt weder heter coop can geleverd worden.

27 d^e. Niet bysonders voorgevallen.

28 d^e. Is in Raade van India op het gedaane nader versoeck van den pachter der incomende rys, Carel Janssen, hem nu noch een maant pachts ofte te samen 3 maanden surcheance te borch vergunt tottet eynde van 't jaer; en aan den pachter van de waagh, Tsiossay, toegeleyt $\frac{1}{3}$ van 185 $\frac{3}{4}$ R by hem achterhaalde

nagelen tegens 150 rd^s 't picol, om hem te meer tot navorschinge sulker vuylichkeiten aan te moedigen.

Soo is ook d'opperhoofden der schepen, Cortgeene en Tidore, voor hun gedaane uytreyse wegen de camer Zeelant in omtrent 7 maanden ider geaccordeert de volle premie.

En op de verklaringe van den equippagiemeester en gecommiteerde schippers wegens d'onbequaamheyt van 't jachje, de Papegay, verstaan hetselve af te leggen en te vercopen.

29, 30 en 31 d^o. Is niet annoteerens waerdich voorgekomen, dan dat mits de langdurige groote drooghte te deser plaatse voor vee en menschen wel wat regen van den hemel te wenschen waare.

Dese maant zyn van verscheyde omher gelegen plaetsen hier ter steede
aangekomen een aantal van 105 stucx inlantsche
vaartuygen, als te weten:

- 19 vaartuygen van Rimbangh met 76 mannen, 2000 stucx balcken, 1 last rys en 50 swalpen.
 - 5 van Japara met 20 mannen, 168 korven swarte en 14 korven witte zuycker, 15 lasten sout, 800 bossen zuycker jaty, 55 potten oly, 500 stucx gedroogde steenbraessesems en 400 stucx pees pada.
 - 5 • Bantam met 20 mannen, 1790 potten met kalek, 1200 stucx potten en tresellen, 900 stucx oude klappus en 30000 stucx oude pinangh.
 - 2 • Tegaal met 8 mannen, 3 lasten zout, $\frac{3}{4}$ last rys en 3 stucx paarden.
 - 6 • Packalongen met 28 mannen, 200 bossen zuycker gadja, 3900 stucx oude klappus, 65 potten oly, 1000 stucx zuyker sombaer, 15 corven swarte suycker, 1000 bossen tamarinde, 100 stucx ryswannen, 180 stucx eendtvogels, 100 stucx hoenders, $1\frac{1}{4}$ last rys en $\frac{1}{2}$ last boontjens.
 - 1 • Caranganjer met 4 mannen, 4000 stucx duyg plancken, 50 kist plancken en 2000 stucx visch baggers.
 - 2 • Jancongan met 8 mannen, 200 stucx balckjens en 7 lasten sout.
 - 1 • Amboina met 12 mannen, ledigh.
 - 11 • Cheribon met 44 manen, $5\frac{3}{4}$ lasten rys, 3400 stucx zuyker jaty, 275 korven swarte zuyker, 195 potten oly, 200 stucx rys manden, 50 plancken, 1000 bossen tamarinda, 21 lasten zout, 5000 stucx oude pinangh, 250 potjens met zuycker en 200 bossen gomoet touw.
 - 1 • Dermayoe met 4 mannen, $1\frac{1}{4}$ last rys.
- 53 stucx vaertuygen, die transportere.

55 stucx vaertuygen, per transport.

15 vaertuygen van Samarangh met 70 mannen, 20 stucx swalpen, 900 planken, 19 lasten rys, 21 lasten zout, 91 potten oly, 300 bossen gomoet touw, 1000 stucx visch layer, 4500 bossen tamarinda, 10 sacken met boontjes, 4 picols capok, 102 korven swarte zuycker, 1200 stucx pees bampes, 2500 stucx duyghplancken en 200 bossen gomoet touw.

1 van Bodongh met 4 mannen en $4\frac{1}{4}$ last sout.

2 „ Brahan met 8 mannen, 4000 stucx zuycker jaty en 15 lasten zout.

2 „ Tanara met 8 mannen, 200 stucx hoenders en 3 last rys.

5 „ Pamanoeckan met 20 mannen, $8\frac{1}{2}$ lasten zout, 1000 stucx suycker gadja, 120 stucx kistplancken, $\frac{3}{4}$ lasten rys, 800 bossen pady, 10 stucx hertebeesten en 6 picols gedrooght hertevlees.

5 „ Croan met 18 mannen, 6 picols Javaanse toebacq, 800 bossen pady en 225 stucx hoenders.

4 „ Chiassem met 16 mannen, 800 stucx balckjens en 2500 bossen zuycker gadja.

1 „ Baly met 4 mannen en 7 stucx slavinnen.

5 „ Javana met 20 mannen, 500 bossen zuycker jaty. $7\frac{1}{2}$ lasten zout, $50\frac{3}{8}$ lasten rys en 100 stucx balckjens.

1 „ Lassem met 4 mannen, 25 stucx balckjens, 20 stucx knieshouten en 25 plancken.

2 „ Damacq met 7 mannen, 9 lasten rys en 120 stucx planken.

5 „ Cherita met 18 mannen en 6100 stucx oude klappusen.

1 „ Sombar met 4 mannen en 1600 bossen zuyker sombar.

1 „ Grisse met 4 mannen, $1\frac{1}{4}$ lasten rys, 2000 stucx zuyker catoepa, 2000 stucx pees bantam, 6000 stucx oude pinangh en 600 stucx oude klappusen.

t'samen 105 stucx verscheyde vaertuygen, in 't generael hier aangebracht hebbende:

68 $\frac{3}{8}$ lasten rys;	400 stucx pees pada;
1 last boontjes;	1700 potten met kalck;
77 lasten zout;	1200 stucx potten en tresellen;
2225 stucx balcken;	100 „ rys wannen;
1125 „ plancken;	200 potjens met zuyker;
70 „ swalpen;	2000 stucx gedroogde baggers;
20 „ knieshouten;	2000 „ pees bantam;
6500 „ duyghplancken;	3 „ paarden;
120 „ kistplancken;	180 „ eendtvogels;
800 bossen pady;	525 „ hoenders;
12600 stucx suyckeren catoepa, sombar en jaty;	6 picols Javaanse toebacq;
404 potten met oly;	560 corven swarte zuycker;
500 stucx steenbraesems;	14 „ witte zuyker;
	4 picols capock;

4 picolsajuyn;	100 stucx pees pampes;
6 » gedrooght hertevlees;	1000 » visch layer;
7 stucx slavinnen;	10 » hertebeesten;
6500 bossen tamerinda;	11500 » oude klappussen en
700 » gomoet touw;	41000 » » pinangh.

Daerentegen van hier wederom naer de ondergenoemde plaetsen zyn afgegaan een aantal van 110 stucx verscheyde vaertuygen, namentlyck:

- 22 vaertuygen naer Rimbangh met 505 rd^s aan kleeden, 10 rd^s aen porceleynen en 45 rd^s aan benjuin;
 - 14 naer Samarangh met 810 rd^s aan kleeden, 8 rd^s aen benjuin, 12 rd^s aan ysere pannen, 18 rd^s aan out yser en 4 rd^s aan porceleynen;
 - 13 » Cheribon met 457 rd^s aan kleeden, 280 rd^s aen amphioen, 20 rd^s aan toebacq, 4 rd^s aan massoy en 29 rd^s aan porceleynen;
 - 3 » Brahan met 100 rd^s aan kleeden;
 - 1 » Diringo met 30 rd^s aan kleeden;
 - 1 » Jancongan met 55 rd^s aan kleeden en 5 rd^s aan porceleynen;
 - 4 » Tegael met 122 rd^s aan kleeden en 5 rd^s aan porceleynen,
 - 10 » Bantam met 96 rd^s aan kleeden, 1040 rd^s aan Japans copier, 100 rd^s aan Japanse comptoiren, 50 rd^s aan goudtraet, 144 rd^s aan suyckeren, 225 rd^s aan thee, 32 rd^s aan toebacq, 40 rd^s aan porceleynen, 50 rd^s aan out yser, 48 rd^s aan radix China en 10 rd^s aan Chinese spygels;
 - 4 » Japara met 105 rd^s aan kleeden en 150 rd^s aan amphioen;
 - 5 » Pamanoekan met 60 rd^s aan kleeden, 30 rd^s aan out yser en 50 rd^s aan contanten;
 - 5 » Chiassem met 500 rd^s aan kleeden;
 - 1 » Candate met 55 rd^s aan kleeden;
 - 1 » Bodangh met 20 rd^s aan kleeden;
 - 7 » Javana met 520 rd^s aan kleeden, 100 rd^s aen Japans copier en 24 rd^s aan out yser;
 - 2 » Sombar met 150 rd^s aan kleeden;
 - 1 » Padang met 90 rd^s aan porceleynen, 25 rd^s aan ysere pannen, 10 rd^s aan Chinees papier en 8 rd^s aan radix China;
 - 1 » Amboina met 200 rd^s aan brandewyn, 90 rd^s aen Serpster bier, 70 rd^s aan wynen, 42 rd^s aan toebacq pypen, 125 rd^s aan Chinees bier en 17 rd^s aan ysere pannen;
 - 2 » Damacq met 80 rd^s aan kleeden en 18 rd^s aan out yser;
 - 1 » Grisse met 20 rd^s aan porceleynen en 9 rd^s aan ysere pannen;
 - 1 » Lassem met 20 rd^s aan kleeden;
 - 7 » Packalongen met 150 rd^s aan kleeden en 27 rd^s aan out yser;
 - 5 » Dermayoe met 50 rd^s aan kleeden en 55 rd^s aan contanten;
- 109 stucx vaertuygen, die transportere.

109 stucx vaertuygen. per transport.

1 vaertuygh naer Quinam met 50 rd^s aan pinangh basten, 10 rd^s aan Chineese wayers, 8 rd^s aan rottang matten, 100 rd^s aan offerlicht, 180 rd^s aan Manilhaes leer, 40 rd^s aan massoy, 510 rd^s aan radix China, 120 rd^s aan slangenhout, 2553 rd^s aan zuyckeren en 4770 rd^s aan kleeden;

t'samen 110 stucx vaertuygen, in 't generael van hier afgevoert hebbende:

7895 rycxdaalders aan kleeden;			225 rycxdaalders aan thee:		
54	"	ysere pannen;	50	"	goutdraat;
55	"	benjuin;	1140	"	Japans koper;
198	"	porceleynen;	94	"	toebacq;
147	"	out yser;	44	"	massoy;
450	"	amphioen;	55	"	contanten;
100	"	Jap. comptoiren;	10	"	Chinees papier;
125	"	Chinees bier;	566	"	radix China;
2479	"	zuyckeren;	10	"	spiegels en
220	"	brandewyn;	120	"	slangenhout;
70	"	wynen;	samen 13945 rycxdaalders.		
90	"	Serpster bier;			

Buyten dewelcke noch 4 vaertuygen ledich zyn afgegaan, die niet dan een pascedulle hebben medegenomen.

Volgens opgeven des dootgravers zyn dese gepasseerde maent hier ter steede overleden en ter aarden gebracht:

46 Comp^s dienaeren;
 4 Duytsche vrouwen;
 7 " kinderen;
 5 swarte mans;
 6 " vrouwen;
 18 " kinderen en
 5 slaven en slavinnen;
 t'samen..... 89 dooden.

En daertegens wederom in de kercken der Christelyke gemeente gedoopt:

10 Nederlantsche kinderen;
 19 d^{os} der inlantsche Portugesche gemeente;
 15 " " Maleysche gemeente;
 t'samen..... 42 gedoopte.

Ook syn in dese maant hier ter plaetse voor de Christelyke gemeente wettigh getrouwt:

	9 Comp ^e dienaren ;
	2 borgers en
	9 inlantse Mardyckers
t'samen.....	<u>20</u> paar getrouwt.

By die van den boom syn op 19 deser uyt sekere scheepssloep aengehaelt en door den agtbaren raet van justitie voor geconfisqueert verklaart :

6 kisten Japans staefcoper.

Door den fiscael en gecommiteerde uytten agtbaren raet van justitie syn op 10 deser gevisiteert gewerden d'onderstaande verongelukte persoonen, als :

Jan Christoffel Haanover, gedeporteert chirurgyn op 't schip, Hellevoetsluys, en Jan Juriaans Huysman van Uytrecht, kuyper op 't jacht, Batavia, beyde synde uyt de ketting gelargeert en boven Jaccatra, in 't mangushosch achter 't lant van d'E. heer van Hoorn, vermoort bevonden.

Item by den E. landrost en gecommiteerde scheepenen op 26 deser seker Javaen. genaamt Radin, die in 't bosch was vermoort buyten dese stadt.

En onder Bataviasch jurisdictie syn dese maant bevonden te remoreren een aental van 4317 Javanen, als :

	731 by de schans Jaccatra ;
	330 by de rivier Crocot ;
	550 buyten de poort Uytrecht ;
942	„ „ „ Diest en
	<u>1761</u> by diverse particulieren ;
t'samen....	<u>4317</u> Javanen.

September Anno 1676.

Primo September. 's Morgens schryven haer Ed^s met het borger jacht van den E., Abram Struys, een briefje aan den resident, Jacob Couper, tot Japara van volgende advertentie en ordre:

hoe dat sedert 't jonghste schryven van primo Augusty op 6 deser met de schepen onder d'E., Poleman, voor Japara zyn gesonden 8000 Spaanse realen, 50 packen kleeden, 1 kist met medicamenten, etc., tot f ... en nu per dit borger jacht noch derwaerts gaan de versochte provisien, als:

1 aem Spaanse wyn, 1 halfaam asyn, 1 vat mom;

1 vath Hollantsche boter, 1 vaetjen olyven oly;

1 kas rooswater en een riem papier, kostende..... f 255:15;

dat by de jonghst ontfange Japaarse advisen van 24 en 30 July, item 8, 13 en 20 Augustu, noch al meer en meer de ontrouwe en slaphertigheyt der Javaanse macht en hoofden tegens de Macassaren zy gesien en na den teneur der laeste, nevens die van d'E. Poleman erlanght, het toeschynt, dat de Sousouhounangh zyn eygen welvaart langer negligeert of wel, nae 't geloofelyckste, tot noch al wegen de groote progressen der Macassaeren geblindthockt wert; dat, hoewel haer Ed^s aan de goede intentie van den Japaarsen gouverneur, Wangsa Diepa, niet en twyfelen en de debvoiren en protestatien van den resident, Couper, tegen der Javaanen slofheyt lauderen, echter uyt alle hun valsche vercierselen vermeenen, op haer gewoone trage adsistentie van vaertuygen niet veel staet te maecken sal wesen en 't meeste door onse eygen macht moeten uytgewerckt werden, hoewel zy met yver en ernst, met voorsichtigheyt, wegen hun slecht gedoente en bystandt wel verder mogen aangemaant werden en dat het de Comp^e niet gelegen comt die besettinge daer omtrent langer als tot October te missen; sullende 't werck echter (soo de pangeran Depaty, nae de geruchten, om syn vaders ryk te krygen met de Macassaren mocht ingelaten zyn) een ander aansien krygen en waerom deswegen in dese onsekerheyt tot noch geen ordre kan werden gegeven; inwylen dat men met alle gelegenheyt de advysen van den successiven toestant giuder best blyven verwachten;

dat, dewyl de geruchte vreese der Macassaren van Japara te willen aflopen nu met de nader comste van d'E. Poleman uytte wegh zy, derhalven 't voorstel

van Sr. Couper wegen de lichtinge van 't comptoir en desselfs persoonle opkomst herwaerts voor alsnoch uytgesteld is; en voorts wel gedaan de voorgenome besendinge des Japaersen gouverneur nae Batavia te declineren en hem uyt het hooft te praaten;

dat de gecontracteerde rys van Javana met een der eerst verwachte bodems uyt de vloot voor Dommongh wel afgehaalt sal connen en moeten werden, wyl daertoe present van hier geen scheepsruymte te missen zy;

dat ook de besorginge van de houtwercken voor de zaagmolen alhier nochmaal wert gerecommandeert, al moster al vry wat meer als ordinair voor werden betaalt;

werdende t'hans aan den E. mayor Poleman niet geschreven, om dat op zyn ontfange briefje geen antwoord en vereyscht.

Namiddags ontfangen per borger chialoup twee briefjes van den resident, Johannes Schilhoorn, en raet tot Palembangh, 't eerste zynde een copie, gedateert 20 July, en 't ander origineel van den 12^{den} des voorleden maants, beyde niet sonderlings nieuws relaterende, als dat de rys daer, mits de non aancomste der ordinary Javaanse vaertuygen, seer schaers omquam en sulx voor de gemeente in korten wel een hongersnoot mochte veroorsaecken.

Wyders is heden in Rade van India de borger. Paulus Phort, schryver der borgerlycke comp^e, op zyn versoeck daernevens gestelt tot tweeden wachtmeester deser stede onder een tractement van 12 rd^s ter maent.

En Manuel Ribera, op de getuygenisse des kerckenraets, aangenomen tot inlants zieckentrooster in het fabrycx quartier met 10 rd^s ter maent.

Soo zyn oock geaprobeert twee sententien, by den achtbaren raet van justitie deses casteels gevelt jegens Gerrit Adriaensen Plevier van Leyden en Lucas Ras van Arras; item tegen Davidt van de Cust, slaaf van Dirck Rootcop, om alle drie over begaane stomme en afgrouwelycke zonde op de rheede in 't water versmoort te werden.

2 d^e. 's Morgens wert de E. heer, Sybrandt Abbema, door zyn Ed^t d'heer Gouverneur Generael en Raden van India tot buyten de Waterpoort uytgeleyt (als wanneer oock de soldaten des casteels van syn Ed^{ts} wooninge tot daertoe ter weder zyde gerangeert stonden) en dan voorts door verscheyde heeren en julfrouwen naer boort van 't schip, Asia, geconvoyeert, alwaer gemelte heer, Abbema, dan tegens den middagh door de heeren raden, Cornelis Speelman, Constantyn Ranst en Pieter van Hoorn, is geauthoriseert tot directeur van Suratta na 't vertreck van d'heer, Volger, ingevolge van de ampele voorgelesen commissie, op zyn E. persoon verleent en aan hem ter handt gestelt, waerop dan des namiddags de vrunden weder aan landt gecomen wesende, soo vertrecken met zyn E. voormelt 's avonts uyt dese rheede direct naer Suratta de schepen, Asia, Coevoorden, Cortgene en Silversteyn, zynde oock gedestineert van daer wyder nae Persia t'samentlyck totte meerder securiteyt voor eenige Fransche vyanden voort te seylen en althans, boven 't zeevolck, voorsien met 152 militaire coppen, voor 't eylant Ceylon geprojecteert, ende beladen voor die beyde direction met een costelyck carguasoen der onder gespecificeerde coopmansschappen, als namentlyck:

in Asia voor Suratte:

3 kassen met lakenen en 1 cas met een groote spiegel;
 150 ₧ conseniele en 944 ₧ eliphantstanden;
 2558 » galiga en 15479 ₧ alluyn;
 5042 » fermelioen en 8367 ₧ quicksilver;
 486 » Japans staefcoper, 5080 ₧ foelye;
 50021 » giroffel nagelen en 35020 ₧ nooten muscaten;
 81975 cattys peper en
 15000 ₧ sandelhout;
 1 cas met schryfpapier, 1 kas met houwerklingen;
 2 vaten met spyckers, 1 dommekracht;
 2 » teer, 1 vath pick, 1 vath harpuys;
 2 masten, 2 spieren;
 28 trossen, 2 baalen zeyldoeck en eenige andere equippagie cleenicheden;
 2 leggers Spaanse wyn, 5 vaaten mom;
 3 halfamen olyven oly, $\frac{1}{2}$ legger asyn;
 2 » brandewyn, 2 leggers arracq;
 1 legger Ryusche wyn, 1 kist medicamenten, 4 stucx terugge gaande
 tapechindos tot monster, etc., monterende f 110868:15: 3,

in Coevoorden voor Suratte:

15172 ₧ alluyn, 158 $\frac{1}{4}$ ₧ conseniele;
 5297 » fermelioen, 9254 $\frac{1}{2}$ ₧ quicksilver;
 1000 kisten Japans staafcoper, 5080 ₧ foelye;
 49997 ₧ giroffel nagelen, 50050 ₧ nooten muscaten;
 82010 cattys swarte peper en 15020 ₧ sandelhout, monterende » 128549:14:14,
 samen voor Souratta f 259418:10: 1,

in 't schip, Cortgeene, voor Persia:

64 packen lywatan;
 254539 ₧ Japaerse poeyer suycker en 7536 ₧ candy suycker;
 77096 » thin en 30000 ₧ Binaes sappanhout;
 10019 » giroffel nagelen en 10140 ₧ nooten muscaten;
 143470 cattys peper, 1 kist met medicamenten;
 650 ₧ yser, 60 ₧ staal en 1 vath gesorteerde spyckers, tot f 91485: 9: 6,

in 't schip, Silversteyn, voor Persia:

1 cas met 6 stucx lakenen, 1500 ₧ benjuin Baros;
 transportere f 91485: 9: 6,

per transport..... f 91485: 9: 6,
 30000 ₧ Bimaes sappanhout en 800004 ₧ thin;
 10028 • giroffel nagelen en
 10050 • nooten muscaten;
 143480 cattys peper, 1 kas met schryfpapier, pennen, etc.:
 2 leggers Spaanse wyn, 2 vaaten boter;
 2 vaaten mom, 2 leggers anys arraq;
 2 halfamen olyven oly, $\frac{1}{2}$ legger asyn;
 1 halve legger Rinsche wyn, 1 vaetje wyntint;
 1 vaetje jopen bier, etc, tot..... • 65480: 5: 4,
 sulx het afgaande met Cortgeene en Silversteyn naer

Persia samen monteert. f 154965: 14: 10.

Godt de Heere late dese kostelycke bodems met hare ryke ladingen goediglyck behouden vaeren en een gewenschte advance behaalen tot soulaes van 's Comp^s swaere lasten.

In den avondstondt ontfangen per borger chialoup van Malacca een missive, verselt met diverse bylagen, door d'heer gouverneur, Balthasar Borth, en raat tot Malacca aan haer Ed^s geschreven dato 5 July laestleden, gelyk by 't aancoment briefboeck staat te lesen en daerby onder anderen, hoe 'er de rys noch al seer schaers was en Malacca wel 1000 lasten jaerlycx van doen had;

hoe 'er diverse Portugeese scheepjes uyt Goa, als elders, naer Maccauw waeren gepasseert en onder anderen eene met een nieuwen generaal en een geschenk van een jongen leeuw aan den Keyser van China;

hoe de Johoresen noch gants niet tot vrede met die van Jamby scheenen te neygen en de Johorse Laxamana de Jambyse afgesondene, dichte by Johor ontmoet, onverricht weder terugh nae Malacca gesonden had;

en voorts, hoe de Quedase rovers voor Pera Comp^s sloep, de Cacop, weder hadden overrompelt, doch dat deselve nae 't verlies van 3 man noch echter wederom was gesalveert.

3 d^e. Alsoo de papieren, met d'heer, Abbema, gedestineert nae Suratta en Persien aan de respective directeurs aldaar, alle gister avondt laat geteeckent en daer onder ook een missive aan den Suratsen gouverneur, Geadsischan, niet voor heden syn konnen klaer geraacken, soo gaat des voormiddags de eerste clerq der generale secretarie om deselve te bestellen per de sloep, de Leguaan, de schepen achter nae ende comt

5 d^e. namiddags hier wederom te retourneren met een kleen briefje van d'heer, Abbema, op gisteren uyt het schip, Asia, voor Bantam geschreven, van advis:

dat zy daags te vooren spoedich voor Bantam onder 't eylant, Poelo Panjang, geanckert waeren om haer Ed^s brieven en instructien af te wachten, welcke dan noch dien nacht aldaer aangebracht en ook cort daeraan goede parthye verversingh van den Bantamsen resident, Caef, bekomen zynde, soo lag men nu weder zeylvaardigh om nae 't maken van een goede zeynbrief de reyse wyder voort te setten, blyvende zyn E. voorts haer Ed^e voor de genote gunste by zyn tweejarigh aanwesen in Rade van India alhier hooglyk danckbaer.

6 d°. Namiddags gewert ons per borger chialoup een briefje van d'heer gouverneur, Andries Boogaart, en raat des casteels Nassouw in Banda aan haer Ed^s van den 20sten des afgeweken maants, doch niet sonderlingh nieuw behelsende, als dat de chialoup, Middelburgh, den 7^{den} deser van de visite in de Zuydooster Eylanden was geretourneert en door den Radja Salomon versocht, dat, soo hy alsnook door Comp^s macht niet in zyn landt van Ade kon werden herstelt, alsdan om de sobere levens middelen op Damme, Weter, etc. soo lange in Banda te mogen komen.

Tegens den avondstondt ontstaater schielyk brandt buyten de boom deser steede in de timmerlootsen, aan het dock aldaer zynde, 't welck oock vol particuliere scheepjes en vaertuygen leggende, soo raackter door de stercke Ooste wint buyten al de voorsz. (hoewel maer bamboese huysingen) ook twee Javaansche vaertuygen metter haast in d'assche, doch de rest wierd door yverige hulp van de inwoonders en principaal der matrosen, daer omtrent wesende, noch tydig gestut en gesalveert.

7 d°. 's Middags verschynt het hoeckerbooth, de Goudtvinck, hier wederom van 't Eylant, Mouritius, medebrengende:

407	stukken of mooten swart	} ebbenhout;
30	mooten root	

428 velletjes bereyt leer in 3 kisten;

2½ R ambre de gris:

2 vaatjes met Mouritius boonen;

1 packje met Mouritius hennip tot monster, kostende samen f 5608:8.

En daer besyden oock een missive van den commandeur, Hubert Hugo, en raat aldaer de dato 9 July, als by het aancoment briefboek zy te lesen, verhalende, hoe daer den 9^{den} Juny bevoorens een Engels retourschip van Bantam in de Noortwester haven was aangekomen, van 't welke 6 mede gecome Fransche passagiers, 2 Batavische fugative vryeluyden en een vry Engelsman ten eersten by d'onse waeren comen lopen, meest uyt hongersnood, verklarende liever in de roede te willen vallen, schoon 'er oock Turcken op 't eylant woonden, als met die ongeprovideerden bodem en Engels capteyn weder te vertrecken, sulx men sich daarmede, soo wel als met de Engelsen hun begeeren wegens 't jagen van vee, al vry wat verlegen vondt.

't Gedoente van de weynich overige vryeluyden ginder was van weynich vrucht tot voortsettingh der lanthouw en waertoe oock van Comp^s wegen meest het nodige volk en materiaalen, als plantsoenen, etc., quamen te ontbreecken; en de ebbenhout kapperye was oock nu al ver in de bosschen te soecken en met het weynige volck een seer swaaren arbeyt te volvoeren.

8 d°. Is door haer Ed^s aan de opperhoofden van 't schip, Macassar, voor gedaane uytreyse der camer Amsterdam in 6½, maent geaccordeert de volle premie.

En voorts geaprobeert de sententie, by den achtbaren raet van justitie deses casteels gevelt tegen Jan Janssen Steents van Batavia, ingebooren leyfeygen van de weduwe Mom, om over zyn fugie nae Bantam, als dat hem daer in dienst van den Conink begeven en naderhant noch een slavinne van hier mede derwaerts vervoert heeft, aan een galge ter doot gestraft te werden.

9 d^e. Voormiddags erlangen met Javaens vaertuygh van Bantam een missive van onsen resident, Willem Caaf, de dato 6 deses en substantie, als volgt:

in 'tlaest des voorleden maents waren d'Engelsche schepen, Expectation en Loyal Marchandt, uyt Engellant mede daer aangekomen, samen met de Lancaster aangebracht hebbende een cargasoen van:

144000 rd^e contant, 500 zeugen loot, 100 picols staafyser, 30 à 40 baalen met lakenen, croonrassen, etc., 140 vaten met buscruyt, 40 à 50 vaten musquets kogels, parthye vaaten lont, parthye vaten mom, bier en wyn tot provisie: item daerenboven noch met particuliere 15 à 14000 rd^e contanten, 60 vaeten Engels bier, 100 vaaten mom, 500 keldertjes Engelse gedistilleerde wateren, goede parthye Rinsche, Spaansche, claret en brandewynen, kaasen, boter, hammen, haringh, olyven, caviaar en verscheyde crameryen van hoeden, stoffen, zyde coussens, linten, spiegels, etc. en andere dingen meer;

'tvoormelte schip, Lancaster, was, met salpeter, sappanhout en geconflyte gemgber geballast, om peper nae Jamby geseylt en de andere twee, Expectation en Loyal Marchandt, wierden met out canon en 800 potten gemgber geballast om dan, voort oock op Bantam met peper gevult, tegens 'tlaeste deser maant naer Europa te keeren; hebbende de heer agent, Weythe, nevens de twee capiteynen, yder hun dienst gepresenteert tot bestellinge eeniger brieven van haer Ed^e na Hollant;

doch d'oude Engelse agent, Dacres, maackte staat in December mettet schip, Lancaster, te sullen repatrieeren;

d'Engelse vrunden hadden den Conink op Turtiassa met eenige Europese rariteyten wesen begroeten en versoecken, dat de prys des pepers wat minder als 16 rd^e de bhaer mocht werden gestelt, doch zy waeren sonder bescheyt daerop onvernoecht wederom gekeert;

'tscheepje van den Sulthan was uyt Suratta daer verscheenen met 150 lasten tarwe en 80 à 90 packen Suratse lywaten, door een Armeens en 3 Moorsche particuliere coopliden medegebracht;

hebbende 't den Batavis borger, Jan, vry gestaan om die taruw te copen, maer door de kregelheyt van pangeran, Kiedol, sulx nagelaten, gelyk oock d'Engelsen in hun wynen, bieren en maintementos van Batavia weynich aftreck hadden;

voor 3 dagen was tot Bantam met een gesant uyt Jamby over Johor tydingh aan den Coninck gebracht, dat zyn afgesondene, tot Johor gecomen zynde, in de bemiddelingh der questien met de Jambinesen niets hadden connen uytrichten, als pretenderende de Johoriten (eer ergens van te spreeken), dat die van Jamby 5 picols gout aan hun mosten uytkeeren; sulcx het scheen, de Bantamse bemiddelinghe tusschen die 2 Vorsten niet veel operatie te doen stondt;

weynich vaertuygen met montkosten van rys als anders quamen van Javas Oostcust en waerom men maer 3 gantans rys voor een rd^e thans op Bantam kon bekomen, dat vry dier is, te meer de eygen ingelande plantagie op 't velt meest was verdorret;

d'heer Abbema was met de schepen nae Suratta van goede verversingh versoright en den 3^{den} deser, soo men van de Javaanen bericht was, de Straat uytgeraakt.

10 en 11 d°. Niet emportans gepasseert.

12 d°. Namiddagh gewort ons wederom per Javaens vaertuygh een klein briefje van gisteren, door onsen resident, Kaaf, herwaarts geschreven, adviserende, dat de oude en jonge Coninck met al de pangerans en grooten de rivier van Pontangh waren opgevaren tot heel in 't gebergte hier achter aan de negorye Paroukoejan om te playsieren; sulcx eenlyk de pangeran, Kiedol, 't gesach tot Bantam bleef waernemen. 2 Bantamse vaertuygen waren met party rys, pady en andere snuysteryen van Samarang thuys gekomen met tyding, dat 'er 16000 man van daer tegen de Macassaren naer Dommong stonden op te trecken;

de twee Engelsche retourschepen hadden 80 packen guinees lywaat tot onderlaag ingenomen, nevens noch 25 packen invendible custkleeden, die lange de packhuysen hadden bewaart en nu uyt ordre van haer meesters nae Engelant ontboden waaren; en stonden deselve bodems tegens 't begin van October nae Europa te vertrecken.

Wyders is heden by extra ordinaris vergaderingh in Rade van India onder andere saaken van Mallebaer verstaan den eerwaarden predicant, Rudolphus van Meerlant, met communicatie des kerckenraats te beroepen naer Couchin in plaets van den eerwaarden d°, Casearius, dien zyn verlossinge van daer naer herwaerts is geaccordeert.

15 d°. Namiddags ontfangen per den burger coopman, d'E. Abraham Wys, van Bantam een briefje, in 't Engels door den nieuwen Engelsen agent, d'heer Arnold Withe, aan zyn Ed^t den heer gouverneur generael geschreven, 't welck nae translatie luyt, als volgt.

Recht honorable heer.

De nabyheyt van onse geboorne en respective landen, gelyk ook van dese onse presente residentie alhier, is een der motiven, die my heeft geinduceert om aen UEd^t te schryven; maer dat is de eenigste reden niet; niet lange, voor dat ick tot dese plaets gedesigneert was, ben ick berucht geweest van UEd^s faam, maer sedert ick alhier ben aangekomen, soo ben ick door myn praedecesseur, d'heer agendt, Dacres, particulierder geïnformeert van UEd^s groote rechtvaardigheyt en goetheyt en op dit fundament heb ick gepresumeert een correspondentie te vestigen; en soo het UEd^e sal aangenaem zyn, soo sal ick in toecomende gelegentheden, die soudén mogen voorcomen, myn adresse continueeren tot UEd^t belangende d'affaires van Europa; twyffle niet, of UEd^e eygen schepen sullen daervan breeder relatie der actien van 't laeste jaer hebben gedaan; wy hebben medio Maert laest Engelant gelaten, als wanneer alle de geconfedereerde princen haer machten en krachten opvoerden tot de hooge quartieren; ende daer sullen 5 ofte 4 legers tegens den Francen Coninck ageeren, soo in der Elsas, Lotharingen, Trier en Vlaanderen; de Christelycke Coninck hout niet op in syne praeparatien, tot verwonderinge, dat hem geen gelt en manqueert om sulcke groote en menigvuldige desseynen van oorloge te dragen.

De Mayesteyt van Groot Brittannien is hooglyck geconserneert als een mediateur tot de generaale vrede, die tot Nimwegen is beschreven, maer, daer soo veele souverayne princen zyn geëngagieert, sal het veel tyt vereysschen om alle interessen te vereffenen.

Binnen omtrent 2 maanden verwacht ick hier by Godes toelatinge den capteyn, Jonathan Heyt, van London en in dese maent van September soo sullen 1 of 2 of meer schepen uyt Engelandt voor dese plaatse vertrecken, dewelcke ick niet en twyffel, of sullen ons toebrengen een sommarium van deses jaers actien, dewelcke, van eenige consequentie zynde, ick niet sal mankeren UEd^e die alle te communiceren.

In den tyt van 20 dagen sal een onser schepen gereet zyn om naar Europa te vertrecken; soo UEd^e eenighe occasie sal hebben om naer Hollandt of elders te schryven, soo belooft ick haer goede bestellingh tot London, in cas het schip behouden reyse comt te doen.

Ick had gemeent iemant van myn dienaars tot UEd^e gesonden te hebben, maer die, by dese lantsluy niet aangenaam synde, heeft hem tot desen dienst onbequaam gemaect, behalven dat hy, onvoorsien van de taal zynde, my genootsaackt heeft dese gelegentheyt waer te nemen, synde eenen meester, Abraham Wys, van Batavia, dewelcke my heeft beloofd desen aan UEd^e over te leveren en daerby een vath Engels bier, 5 cassen met wyn, 2 kannetjes boter, 1 keldertje met kappers, olyven, caviaar, etc., dewelcke recommanderende aan UEd^e faveur en acceptatie; soo sal ick niet verder UEd^e moeyelyck vallen, maer besluyten met bede voor UEd^e gesontheyt, aanwas van jaeren ende eere en geve UEd^e volle verseeckeringsh, dat ick ben

Onderstondt: Recht honnorabele heer, UEd^e devote en ootmoedige dienaar,

(was geteeckent): ARNOLD WITHE.

Ter syden stondt:

Bantam 11 September 1676, Stilo Novo.

14 d^e. 's Morgens en namiddags is by extraordinaris vergaderingh van haer Ed^e gebesoigneert over de saecken van Mallebar en 't point van den gekoochten arreecq, met verstandt, dat men daer omtrent Comp^s meeste voordeel sonder iemant van de ragias tegen de billickheyt te offenceren sal betrachten;

item oock over de voornaamste poineten wegens de besnoeyinge der swaare lasten en grooten ommeslag op het eylandt Ceylon; doch het welcke verstaan is uytte stellen op het versoeck van den E. heer, van Goens, totte naaste besendingen over Malacca, als wanneer gemelte zyn E. (present noch onpasselyck) verhoopte die besoignes persoonelyk mede te sullen connen bywoonen.

15 d^e. 's Avonts vertreckt de hoeker, de Goutvinck, naer Sumatras Westcust met een cargasoentje van f 54185:18:2, bestaande uyt:

4000 rd^s in contant payment;

110 packen diverse kleeden en lywaten;

300 stux zyde pathoolen, 1 kas met schryftuygh;
 1407 staven yser of 59810 £;
 50 kippen Hollants en 50 kippen stroolont;
 2 halfamen oly, 1 halve legger asyn;
 4 vaten teer, 3 vaten pick, 1 cabeltouw;
 10 vaten vleesch, 4 vaaten speck;
 1 legger Spaanse wyn, parthye goeny sacken;
 4 kisten Suratse zeep.

De missive, daer besyden aan d'E. commandeur, Jacob Jorissen Pits, ende den raet tot Padangh afgaande, is van huydigen dato en by 't afgaande briefboek te lesen, keerende oock met desen weder derwaerts terugge de m^r bergwerker en luytenant, Nicolaes Fredrick Visser, om zyn dienst in de Sillidase goutmyne te bekleeden.

Heden hebben haer Ed^s ook wederom over verscheyde saeken tot rescriptie naer Ceylon gebesoigneert en onder anderen verstaen, dat men aldaer, soowel als in andere gouvernementen, voortaan geen gequalificeerde sal mogen vorderen ofte verbeteren, tot ondercooplieden en vaandrighs incluys, maer deselve alvorens aan haer Ed^s naer herwaerts hebben voor te dragen en de dispositien daerop afwachten.

Ende verders, dat men geen ministers van daer sonder haer Ed^s licentie sal laten herwaerts opcomen, tenzy hare gagien alvorens met eenen komen te cesseeren en dat de stucken tot soodanigen laste dan met eenen ook overgesonden werden.

Synde wyders goetgevonden den capteyn, Arnold Slosser, naer Ceylon te laten gaan om aldaer geëmployeert; item ook Jan Boreel, om bysondere insichten, om op Colombo als een lith in den raat van justitie gebruykt te werden.

Voorts is rapport gedaan van den vercoop van 't afgelegde jagje, de Papegay, aan den Chinees, Gansingnio, voor 140 rycxdaelders.

16 d^e. Namiddags schryven haer Ed^s per borger vaartuygh een advis briefje aan den ondercoopman en resident, Johannes Schilhoorn, tot Palembangh van sodanigen teneur, als by 't uytgaande briefboek dato deser staat geïnserieert.

's Avonts erlangen met een Timorse borger vaertuygh een missive van den coopman, Jacob Couper, tot Japara de dato 11 deser en volgende substantie; daags nae het jonghste schryven van 20 Augusty had de resident, Couper, in de vergaderinge der stranthieren tot de voortpresteringe der beloofde vaertuygen nae Dommongh weder yverich aangehouden en tegen den verwyfden, wantrouwigen voornamen oversten, Singa Wangsa, wegen zyn schandeleus voorgeven, dat de Javanen voor de Macassaren bangh waeren, in aller presentie niet weynich geprotesteert, hoewel zy alle als versuft en van geen schaamte scheenen te weten.

Den 29sten Augusty waeren 'er 2 ryx schatmeesters met last des Sousouhounangs aan den Japaersen gouverneur afgecomen om langs al de Javaansche stranden voor yder 1000 man een prauw van 10 vadem langh te doen maken, hoewel die heeren daertoe in desen troubleusen tyt weynich kans sagen; hebbende wyders oock gemelte afgesondene in de logie van Sr Couper verklaert, dat de volherdende adsistentie van haer Ed^s onder den E. mayor, Poleman haeren heere overaangenaam

was en ook de pangerans, Depaty Anum, Singasary, Bilitar en Pourbaya, met een leger van 40000 man nae Japara al in aftocht waeren om van daer dan over Grisee te lande voort nae Dommongh te marcheeren, om ook te onderstaan, of die van Madura het met de Macassaeren of wel met den Mattaram hielden.

Evenwel was men oock van ter syden bericht, dat de Sousouhounang somwylen noch al vry wat wispelturich over Comp^s gedoente en den Japaarsen gouverneur sich scheen te verthoonen, seggende: ick schenck de Hollanders al de Macassaeren, maer sy moeten se van myn lant voeren.

Met de afcomst van al des Mattarams soons wiert 'er gerucht, dat het wel parthye der strandtheeren, die het soo slecht en slaphertigh hadden laten leggen, 't leven mochte kosten en was Singa Wangsa althans ter sluyck nae Packalongen vertrocken, 't gunt de Japaerse gouverneur nae 't hof had doen bekend maecken.

Boven het geruchte leger, hierboven vermelt, waeren noch 20000 man met 30 grooten, Angabeys en Arias, van boven gecomen om de stadt Japara te bewaeren onder 't gesach van den gouverneur, Wangsa Diepa, die niet mocht uyt syn plaets vertrecken, noch de princen vaartuygen verleenen om haer leven in peryckel te stellen.

Ondertusschen wiert het gesay ten platten lande door dese marcheerende swaere troupes alomme soodanich geruineert en vernielt, dat men op Japara self qualyk langer aan de kost souw kunnen geraecken.

En de meeste beduchtingen was, dat evenwel door al dese machten, mits hun spade en traage afcomst en 't verlopen des moussons, niets uytgerecht stondt te werden; en van hoedanige macht en ordre, gelimiteert of ongelimiteert, de pangeran Depaty door den Mattaram was voorsien, konde gansch geen sekeren staat op werden gemaakt.

Van onse vloot wiert gerucht, dat d'E. mayor parthye vaertuygen in de straat van Madura hadde vermeestert, doch evenwel konnen niet een vaertuygh met die vreesachtige Javaanen tot bestellinge der brieven nae veel moeyten derwaerts krygen; ondertusschen beelden die van Japara hun in, datter noch al meer adsistentie van Batavia te comen stondt, doch had St. Couper den gouverneur bericht daarvan niets te weten.

De adsistent, Grimmel, was nae Javana gesonden om de vooraf verwachte 2 schepen uyt de vloot aldaer met rys en houtwercken te vullen.

Aen de pagger en 't casteel op Japara wiert noch al sterck gearbeyt tegen d'afcomste der pangerans; en eenige vaertuygen waeren nu oock geordineert onder Carti Sedana met brieven naer onse vloot te gaan.

Seker Malax borger, Matthys Meyer, syn sloep op d'Oostkant van Timor verlooren hebbende, was door behulp der Portugeesen zyn goet noch meest gesalveert en hy nu met een lamboe, nevens 70 picols wax en 30 slaven, op Japara gecomen om voort nae Malacca te keeren; doch de brenger deses, Hans Reygers, (mede van Timor) had beloofd op 't spoedigste direct nae Batavia te stevenen.

De resident, Jacob Couper, bleef noch by zyn versoeck persisteren om nae Batavia te mogen opcomen; en was op 't sluyten deses door den Japaarsen gouverneur

bericht, dat de pangerans, Pourbaya, Bilitar en Singasary, uyt Mattaram daer al aangekomen waeren en Depaty Anum mede daags daeraan te verschynen stondt.

Cort nae voormelte Japaarse tydingen bekomen door Chinees vaertuygh mede een missive van den E., Wybrandt Dubbeldecop, en raet tot Macassar aan haer Ed^s van den 4^{den} deses, als by 't aancoment briefboek onder dat quartier zy te lesen, relaterende 't overlyden van den ouden Coninck van Sopingh; item de optocht van Radja Palacca nae Loehoe, tot welcke expeditie de oude crain Cronron zyn dienst mede gepresenteert, doch Palacca sulx beleefdelyck gerefuseert had, des hy nu in Tello zyn wooninge soude nemen.

Wyders had men ook op 't versoeck des Coninck van Bima gelicentieert 2 à 3 Nederlanders nae 't vertreck der schepen aldaar te mogen laten overblyven, wyl hy anders uyt vreesse der uytgeweke Macassaren zyn stranden niet veyligh dorste blyven bewoonen.

Ook was een oude bekende Maleytse rover, Soelongs, daer in 't vaarwater vernomen, maer niet connen achterhaalt werden, swervende selfs van Malacca, Palembangh, Jamby, Borneo en elders tot zyn roveryen alomme heen en weder, niet sonder apparentie sich by de uytgewekene op Java mede wel comt te vervoegen.

17 d°. Heden ontfangen met een borger sloep een kleyn advysje van d'heer gouverneur, Andries Boogaert, en raet in Banda aan haer Ed^s van den 28sten Augusty jonghstleden, niets behelsende, als de aancomst van de chialoup, de Pisangh, van Timor 6 dagen bevoorens aldaer.

18 d°. Is in Raade van India goetgevonden noch naer 't vaderlant aan te leggen 't schip, den Briel, voor de camer Hoorn en aan de opperhoofden van gemelten bodem voor hun gedaene uytreyse in 6½ maent geaccordeert de volle premie.

Ook is de gewesen cranckbesoecker, Pieter de Sadelaer, op zyn versoeck als procureur voor de bancken van justitie te deser steele geadmitteert.

En zyn verders noch de brieven nae Ceylon en Mallebaer gereet om af te gaan en, by d'E. heer, Speelman, geconcipteert, door haer Ed^s eenparich geapprobeert.

19 d°. Niet bysonders voorgevallen.

20 d°. Namiddags onder de predicatie comen hier uyt de vloot op Javas Oostcust voor Dommongh over Japara aen te landen de schepen, Schelvisch en Grootebroek, met schryven, soo van d'E. mayor, Poleman, en raet van den 10^{den} en van den Japaersen resident, Couper, dato 16 deser, behelsende de eerste principalyck de geluckige victorie, door Comp^s macht op 4, 5 en 6 deser tot Dommongh en daer omher tegen de stroopende Macassaren en Maleyers te lande bevochten, in sulcker voegen en alsulx meer, als hier onder by den korten inhoud derselver naarder wert uytgedrukt; en melt vooraf die van d'E. mayor, Poleman, en raet van voor Dommongh de dato 10 September:

hoe zy sedert haer jonghste schryven van 18 Augusty van voor Japara den 30sten daaraan voorspoedich by onse vloot voor Dommongh aangekomen en 't volck doenmaels aldaer alle meest in goeden toestant gevonden waren, sulx oock de saecken in minder als 8 dagen met goet succes (en soo men hoopte tot haer Ed^s genoegen) waeren volbracht, als nader uyt dit vervolgh blyckt;

ter aancomste aldaer had d'E. mayor van den capiteyn, Jan Francen, wegen den toestandt der Macassaren weynigh bericht connen bekomen en alles meest op den ouden voet en de gehoude aantekeningen van 't gepasseerde door verscheyde, genaamde intervallen gants ten achteren en incompleet bevonden, hoewel men voor gaf, dat 'er daegs voor d'E. mayoors comste beslooten was 's ander daags een hasard op den vyandt te doen, 't gunt echter nae ogenschyn met niet veel advantage souw hebben geschiet;

sulx d'E. mayor en raat, siende alles tot noch verkeert by der handt genomen te zyn, resolveerde men eerst door alle practicable middelen en 2 à 3 diverse afsendingen onder den coopman, van der Schuyr, den capteyn, Francoys Tack, schipper, Theunis Gysbertsen, den luytenant, Jochum Michielsen, nevens den inlants luytenant, Coen Janssen, de Macassaren en haeren aanhangh de reden van de comste van d'E. mayor bekend te maken en hun in der minne tot haer vertreck van daer nae Macassar te animeren, onder presentatie van alsulcke conditien, die men meende redelyck en ten vollen wel naerkomelyk waeren;

doch Montemarano en al hun hoofden hadden tegen al dese middelen soodanigen walg en voorgegeve geveynsde vreese (bysonder wegen 't inruymen van 2 paggers tot onser verseeckeringe) onder een politycquen deckmantel, datter niets goets van te verwachten stondt en zy als vooren ons maer sochten met trayneren wederom in slaep te wiegen, tot dat men van selfs mettet voorhanden zynde regen mousson vruchteloos zouw moeten opbreecken;

des men dan wederom alsints op iets practiseerde, daer zy minst om dachten en datse per complaisance als niet veel achtende toestonden, namentlyk op Tampora vryelyk by een hunner paggers te mogen water haalen, gelyk geschiede; en doen (doch commanderender wyse) versocht wiert, dat zy om onse vryigheyt in 't water haalen (als geen vyanden zynde) hun volck uyt dat paggertje wilden deslogieren; en 't welck mede effect genomen hebbende, baende een toeganck om onse begeerte te verkrygen, dewyl die pagger kort daerop van ons ten eersten in besith genomen en versterckt wiert; doch welcke misslach hun van doe af niet weynich scheen te mishagen, want zy na dien tyt aen onse afgesondene de voorige vrundelyckheyt niet, jae, qualyck acces meer scheen te vergunnen;

inwylen dat echter van onse zyde noch geen hostileyit gepleeght wiert; maer de capteyns, Renesse en Tacq, van Tampora langs strandt by de dicke bosschagie met weynich volck gesonden om een voordeliger plaats te recognosseren, wierden door goede parthye Maleyers te paert en te voet ontmoet en gelast daer van daen te gaan, dat geweygert wiert en noch evenwel doen sonder feytelyckheyt af liep;

ondertusschen was men met de gansche macht, ruym 900 coppen sterck, te lande geraackt en aan de schepen ordre gestelt tot goede achtneminghe, dat de vyandt met haer vaertuygen niet quamen door te breeken en deur te gaan, wanneer den 4^{den} September de gansche macht, alles met communicatie der byzynde Javaanse hoofden van Tampora, dat echter beseth bleef met den luytenant Wolff en 80 man, na de gerecognosseerde plaets optrock en, in postuyr van defensie gestelt, geposteert wiert in de volgende ordre:

de inlantsche capiteynen, Ticoll en Coen Janssen, met hun volck onder den capiteyn, Jan Francen, met 4 comp^{en} Nederlantsche militairen hadden d'avand garde;

de schipper, Jeremias van Vliet, met een comp^e marinen en het treyntuygh, neffens 2 prince stuckjes, daar by de E. heer mayor, Poleman, in de bataille;

voorts de schipper, Theunis Gysbertz. met zyn marinen en treyns goet;

hierop de comp^{en} der capiteynen, Abraham van Renesse en Francoys Tacq ieder met hunne comp^{en} militairen;

en wyders de capiteyn, Joan Albert Slooth, met zyn militairen en noch twee mindere comp^{en} van de Timorse vaandels daer onder, hebbende d'arier garde;

waerop men terstondt van een groot getal Macassaren en Maleyers soodanich wiert begroet, datter al vry eenige gequest wierden, doch doen, met 2 prince stuckjes van achter de gemaakte blinden ook vuur gegeven zynde, mosten de vyanden voorts de strandt ruymen met meninge van achteren door 't bosch d'onse te bespringen, maer daer raacktense by seker besette post van den inlants luytenant, Coen Janssen, een stuck weegs ter zyde van 't leger, naer een mannelycke tegenstandt mede in haer meninge gefrustreert en op de vlucht, niet sonder verlies van eenige harer voornaamste voorvechters en, soo men secht, den oppersten, Intche Amar, 't welck d'onse vry deed couragieren en des anderen daags (gantsch dicht onder de voornaamste paggers der Maleyers gekomen zynde) resolveren van achteren op haer in te vallen, gelyk geschiede, met sulcken succes, dat men nae uyren gevechts van al de Maleytse paggers meester wiert en dewelcke tot het voornaamste steunsel der Macassaren hadden gestreckt; hebbende de marinen met den schipper, Philip Wyndrecht, en den lieutenant van 't prauwenhuys, Jochum Michielse, doenmaels de voortocht, die gevolgt en onder de conduite van den capiteyn, Francoys Tack, met zyn comp^e door het werpen van vierpotten den vyandt ten eersten sodanigh begroeten, dat men bynae soo drae en eer in de paggers als zylieden 'er uyt waeren;

synde in dese furie van onse kant 20 gequesten en 2 dooden bekomen en daerop langs strandt voort gemarcheert tot aan de rivier, daer men wel 500 Maleytsche vaertuygen, waeronder veele van vry groot aansien en vol amunitien als vivres geladen vondt en alle ten eersten in de brant stak, nevens menichte van huysen, almede vol voorraets geweest en hun vaste possessie daeraan gewesen hebbende;

hierop vervolgde men ten eersten dese victorie nae de revier van Ouloubawangh, daer na weynich tegenstandt oock de paggers en waeronder eene met 6 stuckjens en 11 bassen vermeerst wierden;

en des anderen daags voort al weder naer Massouhy, Domongh, Cotta Loekadiangh en tot Pallandingen, zynde de quartieren van de crains, Mangappa, Montemerano, Panaragan, etc. en de laeste plaets van haer uytterste wercken, doch die meest verlaten gevonden en almede terstondt door 't vuur vernielt wierden, nevens oock veele schoone dorpen, daer en omher gelegen, buyten noch wel omtrent de 1000 vaertuygen der Macassaren, in de rivieren dier plaetsen aan de wal en op strandt gelegen, hebbende te samen met die van de Maleyers uytmakende een getal van wel 1500 stuck; en hier mede waren die wederspannige Montemerano, Mangappa en Maleyers met al hun aanhangh naa 't geberghte gevlucht, nae dat

men met de macht weder door 't lant van Pallandingen aff tot Ouloubawan toe, selfs dicht langs 'tgebergte, sonder vyandt als eens omtrent 200 ruyters te vernemen, die, d'onse hun in postuyr stellende, datelyk weder de vlucht nae boven namen. voort na Tampora terugh marcheerde en doen, nae 't vorder totaal verdestrueren van alle de paggers, huysen en vaertuygen ter voormelte plaatsen, sich op 8 September weder te scheep begaf, soodat nu de Javaanse Oostcust t'eenemaal van de Macassaerse vaertuygen was gesuyvert en de vyanden alhier soodanich gehavent, datse nae alle apparentie in eenige jaeren tot haren vorigen staat niet souden connen geraacken;

de Javaanse bevelhebber, Marmagatty, was hier (hoewel tegen zyn ordre mede aan lant) en in 't rooven en plunderen met geen kleenen yver besigh geweest. 'tgunt men ons volck, sooveel doenelyck, om alle desordres voor te comen, had beleth;

by aldien nu de afscomende Matarams machten te lande ook maer iets wilden uytrechten tegen dese nu machteloose rovers, soo wasser kans om se in korten t'eenemaal uytgedelght te krygen, hebbende de Javaanen nu selfs moeten verklaeren, dat zy noyt geloofd hadden, men die moedige Macassaeren in soo korten tyt van 5 dagen soude hebben connen ruineren:

nu stondt men voorts op gemelte Javaanen hun versoeck nae Sampan op Madura over te steecken om te sien, of daer mede geen meer vyanden waeren en of sich de Maduresen voor of tegen den Sousouhounangh quamen te verklaeren, inwylen dese schepen, Schelvisch en Grootenbroeck, volgens haer Ed^e ordre vooraf nae Batavia overquamen met 48 impotenten der vloote.

Volght nu de missive van den resident, Jacob Couper, tot Japara de dato 16 September 1676.

Daags nae 't jonghste schryven van den 11^{den} deser was de pangeran Adepaty op Japara aangecomen en had aanstonts, neffens alle de grooten, ook den resident, Couper, by sich laten ontbieden, die hem dan met een bafsta brootchia en een paar pistoolen verwellekoomde en, op een vaam naby nedergeseten zynde, aensprak, dat wel wenschte zyn hoogheys presentie voor 5 à 4 maanden te hebben gesien, wanneer men niet twyffelde, of de Macassaren souden al lange t'ondergebracht zyn geweest, 'tgunt nu door veeler grooten quaet bestier en hun valsche imaginatie tegens Comp^s goede intentie noch niet was volbracht, hoewel men hoopte met de formidable macht, nader onder den heer mayor, Poleman, van Batavia nae Dommongh vertrocken, alles in corten nu een gewenschte uytzlach ten besten van 't Mattaramse ryck nemen zouw, welke aanspraek die hoogheyt seer beleeft beantwoorde met dancksegging uyt zyn en zyn vaders naam wegen haer Ed^e trouwe bewesene adsistentie, seggende, hy nu gecomen was om wegen de destructie der Macassaeren als anders tot herstellinge des ryx met ons te beraden, waerop hy dan voorts de flaauhertige strandtheeren en grooten nae een scherpe vermaninge geboden had te water en te lande met de avandgarde daags daeraan sonder uytstel nae Grissece voort te gaan; en daer met scheyde de vergaderingh van wel 1000 Javaansen

adel, hoewel 'er de pangeran, Singasary, niet by was, die, tegens den avondt voorby de logie te paart komende, den resident aansprak, eenlyck om een roer te hebben, daer niet weder voortginck:

maer de pangeran, Depaty Anum, was, nae altoorens gedaene weete, 's avonts ten 9 uyren stillekens met maer 7 à 8 man by hem de revier af in de logie by Sr. Couper gecomen omme inder minne wegen den toestandt der Macassaren wat te discoureren, met verder versoeck, wy doch 't Mattaramse ryk voorts als trouwe vrunden wilden helpen beschermen en hy zoude niet nalaten daertegen, niet alleen nu, maer als hy eens 't ryck van erfrecht in handen kreegh, de Comp^e weder trouwlyck te belonen etc., vaerande nae eenige glaesjens wyn te hebben genutticht doen weder in alle stilheyt en sonder licht des nachts opwaerts na syn logiement:

maer quam des anderen daags middags in statie, neffens de pangerans, Pourbaya, Billitar, key Wangsa Diepa en d'Jaga Paty, Comp^s logie besien, wanneer zy weder seyden al haer vertrouwen op haer Ed^s adsistentie en niemant anders te stellen en te versoecken;

doch de pangeran, Singasary, dien de resident met het versochte roer, etc. was gaan beschencken, had niet eens van den oorlogh, noch onse hulpe of iets gerept, maer de pangeran, Pourbaya. ter contrary versocht onsen goeden raat, hoedanich het werck om de Oost tegens den vyandt, etc. best uytgevoert diende, en aan denwelcken, als van reckelycke ommegangh, Sr Couper dan de onhebbelyckheden en overlasten der Javaanse bevelhebberen omtrent de Comp^e en haere dienaeren en borgeren hadde vertoont, sonder oyt eenich recht of restitutie derwegen te hebben kunnen erlangen en hoe dat daeruyt by tyden wel onheylen konden ontstaan, 't welck die hoogheyt dan onder beleefde dancksegginge voor dat bericht aangenomen had de Sousouhounangh trouwelyck te sullen voordragen en op doen letten:

den 14^{den} September was de pangeran Adepaty van Japara het leger nae Grisse gevolgt, doch doen even ter tyt 't jacht, de Schelvis, en de fluyt, Grootenbroek, neffens de Japaerse sloep, de Jatyboom, uyt d'E. mayoors vloot met de tydinge van de destructie der Macassaren van Dommongh daer aangekomen en derhalven sulx te post door den gouverneur, Wangsa Diepa, en den resident zyn hoogheyt bekendt gemaackt, die daerop terugge quam en niet weynich verheugt was, konnende 't echter in soo korten tyt byna niet geloven, voor dat de Javaenen, die 't selfs bygewoont hadden, nader confirmeerden, wanneer Depaty opentlyck verklaarde, dat nu al de malignanten tegens Comp^e trouwe hulpe mosten beschaamt staan en hy zyn quaatgunstige mede sulx verder hoopte te doen blycken;

eer nu gemelte pangeran weder nae 't leger trock, most men op zyn versoeck onse twee schepen tegens malkanderen als vechtender wyse eens laten schieten, daerin al de grooten soedanigen vermaak schepten, dat Depaty verklaarde, als hy Coninck was, zyn meeste playsier daer omtrent wilde nemen, doende voorts haer Ed^s hooglyck groeten; na zyn vertreck had men pangeran Singasary (die gansch niet na een prins geleeck) weder met een ander roer en een pistool op zyn aanhouden moeten regaleren en die stondt nu eerst alleen mede nae 't leger te volgen;

den 15^{den} deser had men eerst gelegentheyt gehad om d'heer mayor, Poleman, van al dit voorgevallene te connen adviseren;

en dese bodems, Schelvisch en Grootebroeck, soo om de swackheyt van volck als anders niet nae eenige ladinge derven ophouden, hoewel de sabandaer van Javana over 't niet afhaalen der gecontracteerde rys en soo mede de hout leverantiers wacker quamen te doleren;

door een schielycke brandt, soo men meende van seecker Macassaer gesticht, was het Moorsche en ook 't merendeel van het Chineese quartier op Japara afgebrandt en al veel schade geleden;

twee matroosen, die van haer schepen gelopen en eenigen tyt in 't lant van Japara hun fugatyf gehouden hadden, wierden nu met de fluyt, Grootenbroeck, om sich te verantwoorden herwaerts gestiert.

Op 't sluyten deses haer Ed^s nader schryven van primo September per borger scheepje daer aangebracht zynde, had de resident, Couper, volgens ordre gemeent de fluyt, Grootenbroeck (tot afhaal van den rys) na Javana te senden, maer was sulx by den schipper, Leendert Rus, met veele gantsch onbetamelycke redenen als een dol mensch gerefuseert en derhalven niet konnen werden geëffectueert, sulx men nu tot de nader comste van Zaxenburgh zoude moeten patienteren.

En voor de rest meende Sr Couper haer Ed^s begeerte hiervooren al ten vollen te hebben beantwoort, met verseeckeringe den meesten dienst van de Comp^e verder alsints te sullen betrachten.

21 ^d^o. Jegens den avont wert ons per borger sloep uyt Amboina toegebracht een briefje van d'E. heer gouverneur, Anthony Hurdt, en raat aan 't casteel Victoria, gedagtekent 19 Augusty, meldende niet als den welstandt derwaerts, alleen, dat de sieckte en sterfte noch boven ordinary bleef continueren; en wyders hoe daer uyt Ternaten by schryven van 17 Juny was verstaan het overlyden van d'E. heer gedesigneert gouverneur dier plaetse, Davidt Harthouwer, den 8ten Mey omtrent het eylant Boero, doch dat het lyck echter nae gebruyck in Ternaten op 29 deser begraven was.

Schynende oock verder de Coninck van Ternaten, d'Jouan Amsterdam, hem niet alleen tot een slordigh tirannigh leven, maer oock daerenboven omtrent 's Comp^s hooft ministers als zyn eygen grooten en vaders wyven vry insolent aan te stellen, soo datter sommige na Tidor en elders hadden moeten vluchten, en waerom d'heer gouverneur, Hurt, volgens haer Ed^s recommandatie en op 't versoek van den Ternaatsen raet, alsmede van gemelten brutalen Coninck, tegen de maent September een spronglogje derwaerts tot behoorlyck redres der saken stonde te ondernemen.

22 ^d^o. 's Avonts vertreckt uyt dese rheede het schip, 't Sticht van Uytrecht, naer Jamby en Palembangh om den gereeden peper, etc. van die comptoiren af te haalen, medenemende 2 briefjes van haer Ed^s, 'teene aan den resident, Gerrit Pot, tot Jamby en 't ander aan den resident, Johannes Schilhoorn, tot Palembangh, op gisteren getekent en van alsulcke ordre en teneur, als deselve by het afgaande briefboek konnen verthoonen; zynde voorts in desen bodem ook afgescheept de volgende goederen, als:

voor Jamby:

- 165 pakken diversche kleeden, 1 cas met 117 pathoolen;
 1 kas met lakenen, stoffe, koussen, speceryen, schryftuygh;
 1 „ „ hoeden, 1 kas met rooswater, 1 packje inctstof;
 290 ₧ poeyer zuyster, 1 kist zeep, 1 pot lynsaat oly;
 10 lasten rys, 7 strooyen Japanse porceleynen;
 1 cas met geweer, 500 ₧ buskruyt;
 2 vaten teer, 1 vat pick, $\frac{1}{2}$ aem roet, 3 werpanckers;
 5 cabeltouwen, 9 trossen, 25 ₧ zeylgaeren en partheye andere equippagie
 goederen;
 1 halve legger Spaanse wyn, 1 vat mom, $\frac{1}{2}$ aem asyn;
 2 amen clappus oly, $1\frac{1}{2}$ legger arracq, 2 halfamen oly;
 1 vat vleesch, 1 vat speck, 1 vaatje wyntint;
 140 ₧ Hollantsche, 2 potten Bengaelse boter;
 12222 „ staafyser, 2 vaten spyckers, 1 vat kryt;
 1 kist met timmermans gereetschap, 1 slypsteen;
 100 baye en 100 stux jaty plancken;
 8000 realen van achten en 1 kist medicamenten, etc., samen tot f 87940:2:7;

item voor Palembangh:

- 25 pakken diverse kleeden;
 1 kas rooswater, 1 kist zeep, 1 kist medicamenten;
 1 cas met speceryen en schryftuygh;
 1 vaatje spyckers en 14 stux schoppen;
 1 halve legger Spaanse wyn, een vat mom, 2 leggers aracq;
 1 vat boter, een halfaem oly, 1 aem asyn, 1 vat vleesch;
 5 last rys, $\frac{1}{4}$ last tarwe, 1 vaatje wyntint, 1 vaatje jopen bier;
 200 stux baye en 50 stux jaty plancken. 50 bossen lont;
 1 vat pick, een vat teer en eenige andere equippagie kleenicheden,
 samen tot f 12750:7:4.

25 d°. Bekomen per Javaens vaertuygh een klein briefje, eergisteren door onsen resident, Kaef, tot Bantam herwaerts geschreven tot advis, dat de Engelse secretaris, m^r. Payne, in de Straet Zunda op hun schip, de Phenix, kruysende, daags bevoorens had gerescontreert 't schip, 't Wapen van Zirikzee, met schipper, Jacob Valck, wesende 11 Maert uyt Zeelandt gelopen, doch met geen nader novos wegen den toestandt onser landen aan d'Engelschen hadden aangebracht, dan eenlyk van de victorieuse zeeslach, door den heer, de Ruyter, jegens de France vloot in de Straet geschiet.

En wyders, dat bovengenoemde Engelsche, Phenix, t'eenemaal masteloos en gedevaliseert in 't laest van July aan de Caep de Bon Esperance was verscheenen, door d'onse geholpen en 6 à 8 dagen nae ons schip, Zirikzee, ook de steven naer

Bantam stondt te wenden, sullende voorts de twee andere Engelsche retourschepen 3 December aanstaande van daer naer Europa retourneren.

Op welke bekomen kuntschap dat ten eersten een zeyl chialoup derwaerts wert geschikt om de brieven der heeren meesters af te halen en herwaerts te brengen.

24 d°. Niet bysonders voorgevallen.

25 d°. 's Voormiddags keert de sloep, de Leguaen, uyt de Straet Sunda terugge met de brieven van 't schip, Zirikzee, nevens den ondercoopman, Ockerman, bestaande uyt een generael briefje der Edr heeren 17^{den} tot Amsterdam aen haer Eds, gedateert 13 February, en een missive der camer Zeelant, gedateert . . Maert laestleden met de bylagen, daertoe gehoorende, sonder van eenige emportante nouvelles te melden.

Comende voorts ook namiddags met een goede wint 't voorverhaalde retourschip, 't Wapen van Zirikzee, uyt het vaderlant over Caap de Goede Hoop te deser rhee, zynde wegens de camer Zeelant van Vlissingen afgezeylt den 11^{den} Maert met 295 coppen, als 194 zeevarende, 91 militairen, 3 vrouwen en 3 kinderen; waervan aan de Caap zyn aan lant gegaan 2 matroosen en 3 soldaen en van daar weder overgekomen 3 matroosen; item geduyrende de reyse overluden 10 zeeluyden en 4 militairen, soodat dese bodem hier noch te lande brenght 183 zeeluyden, 82 militairen, 3 vrouwen en 3 kinderen, te samen 273 zielen; en daer besyden het naervolgende cargasoen in contanten, coopmanschappen en nootlyckheden voor India:

2500 marck realen in kisten;

8900 provintie daalders;

1600 Brabandze cruysdaalders;

200 leeuwdaalders en

18235 aen payment, samen tot f 100000;

5 kassen met 688 stuex hoeden;

65999 @ staafyser, 27 vaten diverse spyckers;

2463 » staal;

117 stuex musquetten en 30 dragonders;

98 » rechte en krommehouwers;

24 Japanse houwerklingen;

83 stuex heele en 72 halve piecken;

22 leggers sekwyn, 6 leggers Franse wyn;

9 » Rynse wyn, 100 vaten mom;

272 vaten vleesch, 37 vaten speck;

125 halfamen olyven oly, 10 vaten kryt;

14000 stuex klinckertsteen, 2000 stuex hantgranaten;

237 heele en 191 halve leggerschoven;

40 vaten teer, 45 vaten pick;

60 balen seyldoek, nevens 30 balen, ongetaxeert per Tydoor becomen;

6 kassen met 33 riemen lout;

- 28797 ƒ divers touwerk, 30 stucx witte en 30 lootlynen;
 2000 strengen zeylgaaren, 30 armvylen;
 110 groote en 30 kleene hantvylen;
 11 dommekragten, 400 tonnetjes swartsel;
 112 houte omslagen, 30 copere passers;
 1 kas met allerhande timmermans en cuypers gereetschap;
 100 slootplaten, wegende 1958 ƒ ;
 14 kassen met leggerbanden, wegende 6948 ƒ ;
 30 snaphan sloten, 20 hantschroeven;
 1300 kruytmaten 30 bandeliers;
 100 riemen tot houwers, 230 oorysers;

10 ƒ bedorven muscus der camer Rotterdam, ongetaxeert, samen monteerende f 209715 : 16 : 8.

Buyten eenige overgeleverde provisien en waartegen weder ruym zooveel is vervult, als per memorie zy aangeteeckent.

Het schryven hiernevens ook van den heer gouverneur, Jan Bax, en raat der Caape aan haer Ed^e is van den 27sten July lestleden met verhaal, dat dese schepen, Zirikzee en 't Wapen van der Goes, aan 't eylant St. Jago geweest zynde, hun voor Amsterdammers hadden moeten uytgeven, omdat eenige Zeeusche caapers daer cort bevoorens met de rheede te violeren, als anders niet veel vruntschap hadden verweckt.

Ook hadden deselve bodems onderwegen van een Engelsman verstaan, datter 5 France schepen in 't vaerwater waeren om de Caep aan te tasten, 'tgunt men echter maer voor verciert hielt, alsoo 'er niets van waere vernomen, doch evenwel alles steeds voor eenige quade toeval bereyt en op hoede wiert gehouden.

Den 19^{den} Juny was verder, nae geen cleen uytgestaen peryckel, gansch masteloos aan de Caep verscheenen 't Engels schip, de Phenix, 't welck met gekapte houten en wangen door hun selfs weder wiert gelapsalt om de gedestineerde reyse nae Bantam voort te kunnen volbrengen.

26 d^e. 's Avonts vertrecken uyt dese rheede naer Ceylon de schepen, Macassar, Poulerun, Zuytpolsbroeck en 'thoeker. de Swemmer, onder de vlagge van den E., Gelmer Vosburgh, gedestineert secunde persoon van Mallebar; en voor welck commandement ook afgeladen is:

't schip, Poulerun, met:

- 4309 ƒ fermelioen en 2813 $\frac{1}{4}$ ƒ quicksilver;
 4 kassen met hoeden, 2130 ƒ platloot;
 8360 ƒ spialtuler, een cas met stoffen, koussen, etc.;
 16000 • goede rompen, 6132 $\frac{1}{4}$ ƒ foely;
 2 cassen met schryftuygh, een kas met gereetschappen;
 29172 ƒ gesorteert yser, 3000 stucx ledige handtgranaten;
 6 dommekrachten 25 slootplaeten en 4 strykbanken;

20 vaeten spyckers, 10 kruytlantaarns en slonsjes;
 10 lasten smeekeolen, 10 vaten teer, 10 vaten pik;
 52 stux trossen, 6 vaten harpuys, 2 vaeten roet;
 19 baelen zeyldoek, 10 stux lycken, 4 jeynbloex;
 6 werpanckers, 8 dreggen, 200 bossen bindtrotting;
 5 kassen met geweer, 535 ₤ rootcoper;
 6 leggers Spaanse wyn, 1 legger Fransche wyn;
 20 vaeten vleesch, 2 leggers brandewyn;
 10 » mom, 10 halfamen olyven oly;
 100 stux legger hoepen, 1000 ₤ ysere hoepen;
 10055 ₤ giroffel nagelen;
 15147 » pypswavel en 4 stux blaasbaleken, alle voor Mallebar, monterende
f 48215:15:15.

Ende voorts voor 't groote gouvernement van Ceylon in de andere schepen de onderstaande goederen, als:

in 't schip, Macassar:

2127 ₤ fermelioen, 524 ₤ quicksilver;
 1026 » radix China, 1723 stux Japanse porceleynen;
 4 kassen met papier en schryftuygh;
 1 kas met zyde coussen en naay zyde;
 25 leggers Spaanse en een legger Rinsche wyn;
 55 » arracq. 4 leggers brandewyn;
 60 vaeten vleesch en 100 vaeten speck;
 20 halfamen olyven oly, 3 halve amen jopen bier;
 1 halfaam wyntint, 25 stux slypsteen;en;
 810 stux jaty balckjens;
 1000 » » plancken;
 6000 » » legger duygen;
 10 kopere disteleer ketels;
 4 stux Bengaelse stoffen tot monster voor Nagapatnam;
 12 silvere schootels. | ongetaxeert met d'heer, van Goens, hier gebracht
 2 kannetjens... .. | en nu alsoo derwaerts terugh gaande;
 1 cuspidoor..... |
 4600 rd^e, contant aan d'heer directeur, van Goens, alhier verstreect om
 van zyn Ed^s capitaal op Ceylon by de Comp^e weder afgeschreven
 te worden. samen tot..... *f* 58995:12:15;

in 't schip, Zuydpolsbroek, voor Ceylon:

3660 ₤ spialter, 500 ₤ goede rompen;
 2940 » zandelhout, 1557 ₤ giroffel nagelen;

308 ƒ foelye, 1 halfaam wyntint;
 20 vaaten teer, 10 vaaten pick;
 30500 ƒ inlantsche en 24 vaten Hollantsche harpuys;
 60 vaten vleesch, 100 vaten speck;
 25 leggers Spaanse wyn, 1 legger Franse wyn;
 3 " brandewyn, 55 leggers arracq;
 20 halfamen olyven oly, 2 halfamen jopen bier;
 500 stux Japaarse balekjens;
 1 kas met 30 riemen cleen formaat papier, tot..... . f 56266:9:6;

in 't hoeker, de Swemmer, voor Ceylon:

24 stux werpanckers, 50 vaaten teer;
 20 vaten pick, 16 vaten harpuys;
 26000 ƒ inlantsche harpuys;
 4 leggers Spaansche wyn en
 2040 rd^s , contant aan d'heer van Goens alhier betaalt om ginder weder
 van zyn E. capitaal afgeschreven te werden, item
 400 rd^s , aan d^o. Hemmelingh alhier op reeckening verstrekt, tot f 9563:3:5;
 sulx het nu afgaande cargasoen met dese 3 bodems voor Ceylon in 't geheel
 beloopt f 104825:5:8.

De schriftuyren, alsnu met geseyde schepen door haer Ed^s afgesonden
 werdende, zyn:

een drie dubbelde originele missive met veele bylagen aan d'heer gouverneur,
 van Goens de jonge, en raet tot Colombo;

een dubbelde missive met verscheyde documenten aan d'E. commandeur,
 Hendrick van Rheede, en raet tot Mallebaer;

en onder deselve ook een dubbelde brief aan den resident, Abraham Lefeber,
 tot Wingurla;

voorts een particulier briefje aan d'E. commandeur, Jacob Lobs, present
 op Ceylon, verselt met:

de commissie voor zyn E. als commandeur van Mallebaer tot vervangh van
 d'E. van Rheede.

Alle van soodanige substantien en ordres, als deselve by 't afgaande briefboek
 met haere respective registers onder dato deser connen verthoonen.

27 d^o. Namiddags comt de fluyt, Saxenburgh, van Japara met een klein
 briefje van den 21sten deser, door d'E. mayoor, Cristiaan Poleman, en den resident,
 Couper, aan haer Ed^s geschreven, van advis, dat gemelte E. Poleman den 18^{den}
 deser met de vloot van Dommongh en Madura voor Lassam was gekomen en de
 schepen, Laeren, Muyderbergh, Nuyssenburg en de Cabelleau, aldaer met S^r. van
 der Schuyr had gelaten om parthye houtwercken als anders in te nemen; gelyk
 ook tot dien eynde weder nae Damacq gingen de scheepjens, Bunschooten, Corea
 en 't Swaantje, wesende in comp^e van d'E. mayoor op 20 September tot Japara

verscheenen, alwaer zyn E. door den gouverneur, Wangsa Diepa, vrundelyck was verwellekomt en onder de gemeente over de destructie der Macassaeren groote vreugde bespeurt, maer die Javaanen scheenen wel te willen, dat men nu weder met de vloot nae Grisee souw retourneren om hun leger af te wachten, 't welcke niet voor 20 October aldaer stondt te wesen en dan de Maduresen tot submissie te brengen, waertoe zy echter bevoorens geen ordre hadden gegeven.

28 d°. 's Morgens zyn de twee comp^{en} soldaten, gisteren per Saxenburgh van Javas Oostcust terug gecomen en dewelcke ook in de expeditie nae Timor geweest hebben, binnen gemarcheert, d'eerste onder:

..... sterck ... coppen,

en de tweede, onder:

..... sterck . . coppen.

En doen voort weder verdeelt onder haere posten, daeryder bevoorens hadde gelegen.

En comen ook terselver tyt van de vloot op Javas Oostcust en Japara hier te verschynen de sloepen, Granaet Appel, Egmond en Nachtegaal, met den lieutenant van 't prauwenhuys, Jochum Michielse, die sich daer wel heeft gecomporteert, zynde tegelyck, nevens Saxenburgh, door d'heer mayoor van Japara nae herwaerts gedespecheert, alsmede de valiente inlants luytenant, Coen Janssen, met zyn onderhebbende inlantsche soldaten, dewelcke per twee veroverde vaertuygen nu mede alhier zyn geretourneert.

Na de middagh volgen mede van Japara de fluyt, Peguw en 't jachtje, de Snauw, met den capiteyn, Joan Albert Sloot, zynde daags nae de bovenstaande bodemtpjens van daer geseylt, sonder oock eenige brieven of inladinge mede te brengen.

Soo komt hier mede uyt Persia over Ceylon te retourneren de fluyt, den Hasenbergh, inhebbende van Ceylon:

567 packen of 45360 ₧ canneel, kostende. f 15880:5:5;

item van Persia:

1 kasje met 15 stucx fluweelen;
 11 potten met pistachjes;
 7 » hasenoten en 4 potten ockernoten;
 9 » met swarte pruymen;
 20 kassen met 1960 stucx Persiaanse porceleynen;
 200 » Persiaanse wyn, 150 ₧ thuyt zaden;
 1000 ₧ tutia, 500 ₧ rabarbar;
 10 potjes conserf van roosen;
 2024 ₧ en 200 flesjes met diverse medicamenten en kruyden voor Batavia;
 50 packen Ceylonse canneel, samen met noch 50 packen canneel in dese te laste gebracht, monterende / 11458:9:5.

Wesende ons ook daer benelfens toezekomen de volgende advysen:

een missive van d'E. directeur, Fredrick Lambertsen Benth, en raet tot Gamron in Persia aan haer Ed^s van den 9^{d.n} en 11^{d.n} Mey 1676, verselt met een copie missive, van daer aan d'E. heeren 17^{d.n} in 't Patria geschreven 28 Maert, neffens verscheyde andere bylagen:

item een nader brief van gemelten E. directeur, Benth, en raet de dato 9 Juny, zynde per de Hanibal naderhant op Ceylon aangebracht;

en wyders van 't eylandt Ceylon:

een largo missive van d'E. heer gouverneur, Rycklof van Goens de jonge, en raet tot Colombo aan haer Ed^s, gedagtekent 10 met een nabriefje van den 11^{d.n} July 1676;

voorts oock een brief van d'E. commandeur, Pieter de Graeuwe, en raet uyt Gale van dato . . July:

alle verselt met diverse rapporten en bylagen, waeronder mede:

een copie missive, door d'E. commandeur, Jan Blommert, en raet uyt Battacaloo over Cormandel cort bevogrens naer Batavia gerescribeert den 3^{d.n} Juny laestleden.

Alle verhaalende van alsulke saacken, als uyt de afschriften derselver by 't aancoment Indisch briefboek onder die quartieren kan werden nagelesen: en onder anderen eerst uyt die van Persia, dat de negotie daer vry begonde te declineren, hoewel de suyvere winsten des voorleden jaers noch / 330773 hadden belopen.

Blykende ook by de Ceylonse advysen, hoe de Francen op Cormandel tot Poedechery een mooy fortje al ten merendele voltoyt hadden en daer besyden met een groote roof chaloup de geheele vaart der Mooren tusschen Ceylon en de cust onveyl en onvaarbaer maaekten en oversulx d'E. Comp^e, soo doende, weder vry nadelig waeren.

Item, hoe de Visiapourse veltheer, Egosia Ragia, opgeblasen wesende door de victorie tegens den rover, Wirrepirmal behaalt, 's Comp^e dorpen buyten Nagapatnam andermaal had laten spolieren en in brandt steecken en van syn gansch onrechtmatige pretentie niet willen desisteeren, tot dat men derwaarts de schepen, Tulpenburgh, Veluw en Odyck van Ceylon, neffens parthyen militairen, afsondt en nae welckers aancomsten dan de leger plaats dier rebellen aangetast en zy t'eenemael op de vlucht gedreven waeren met verlies van wel 60 dooden en 16 paerden, sonder naamwaardige schade van onse kandt.

De Keyser, Radja Singa, scheen hem nu weder vry moderaat aan te stellen en was, nae 't opsenden van een brief door d'heer gouverneur aan denselven tot aanpresenteringe van een overgecome Caapse leeuw, alomme door 't lant gerucht, dat hy al de gevange Nederlanders behoef had te sullen largeren en afsenden met verder voornemen om voortaan de Hollanders oock althoos de vrede te gunnen, die waarlyk voor de Comp^e van herten te wenschen waere.

29 d^e. 's Morgens al heel vroeg retourneert van Dommongh over Madura en Japara de E. mayor, Christiaan Poleman, mettet jacht, de Experiment, hebbende van zyn verder verrichten tegen de uytgeweken Macassaeren, als ook omtrent den pangeran van Madura, genaemt Troenajaja, ende de Javaanen aan haer Ed^s overgelevert een beknopt rapport onder huydigen dato, welckers voornaamste teneur in desen sullen aanhaelen.

RAPPORT van d'E. Poleman.

Hoe zyn E. tot nader consideration voor eerst vermeende, dat de kleenachtige ryx bestieringe des Sousouhounangs en desselfs wellustigh leven omtrent de arme onderdaanen een groote haat quam te verwecken; daer beneven, dat hy van veele geveynsde grooten alleen om de gunste in schyn totten hemel verheven en soo in slaap gewieght wiert en de andere welmenende hovelingen van geen dingen wegen eenige schade of nadeel des ryx dorsten spreekken; besyden ook het misvertrouwen, datter op den pangeran, Depaty Anum, (aan wien het ryk souw moeten devolveren) by den vader was geweest, als voor desen by d'ontfange Japaerse brieven al was aangehaalt.

Onderwylen scheen het te blyken, datter eenige grooten aan 't Mattaramse hof, 'tzy het voordeel van den pangeran Depaty of dat van Troena Djaja op Madura of wel van de Macassaeren quamen te behertigen, welke laasten by al 't gemeene wel meest bevreest wierden en waervan Gillisson, getrouwt met de dochter van Troena Djaja, op Madura sich selfs den titul van pangeran Depaty dorste aanmatigen.

En of wel de Maduresen sich omtrent d'onse verklaarden voor de defentie van den Sousouhounangh te zyn, soo gavense echter de Macassaeren selfs acces om de geroofde buyt der Javaenen onder malkander te verdeelen, sulx dat de Macassaeren die van Madura noch noyt geen hostiliteyt gepleeght en hadden.

En hebbende dese gebieder op Madura, Troena Djaja, anders genaamt Panambaan, door zyn subtyl uytbreydende ontsach de omhergelege Javaanse plaatsen, als Sourabaya, Grisse, Gombon, etc. en veele aansienelyke Javaenen by hem en tot zyn devotie, hoewel hy aan d'onse by doleance over de verwaerloosde regeeringe des Mattarams sich selven had schynen te beklagen.

Om 't eylant Madura geheel t'onder te brengen was voor de Javaanen niet, maer voor de Comp^e met haere adsistentie wel doenlyk of anders met 700 blanke en 1 à 2000 inlantsche of Bougyse coppen, maer, dewyl het dan sonder besettingen en evenwel telckens al weder souw te doen syn, wiert best geoordeelt het soo voor een tyt noch aan te sien om te ervaeren, wie boven dryven en met welcken het voor ons te conjungeren dan best zyn souw.

By dese voorgevallene occasie was de timiditeyt van de groote macht der Javaanen soodanich gebleeken, dat het voor de Comp^e genoeg doenlyk souw syn 't heele eylant onder sich te subjugeren, maer dat scheen gansch niet raatsaam, want dan maer alles wiert geruineert, daer ter contrarie zy onder malkander by nieuwe onderwerpinge door 't afsenden van sourouans of hofbouden en 't stellen van een hooft sulcx maer betoonden en dan ieder in syn vorige besith en wesen lieten.

Datter in 't Mattaramse ryck in corten een groote veranderinge soude voorvallen, was aller gevoelen en ook door eenen voornamen priester en pelgrim, huyshoudende in 't geberghte achter Grisse en voor een afgodt geëert, genaamt pangeran Maes Giery, nader gespargeert en welke slimme Machomethaanse paap bevoorens ook in de Mattaram had laten verluyden, dat de Mattaramsche regeeringe, soo lang de Hollanders daer waeren, ongeluckigh souw zyn, wetende zyn

vercierde boeveryen voor oraculen hy alle grooten te doen estimeren en onderwylen na allen aansien de Macassaeren selfs oock de handt te bieden.

Crain Gillisson had men op 't eylandt Madura tot Sampan of Sothia niet connen spreken en scheen door Troena Djaja niet souw werden gelargeert, hoewel hy echter daaraan al mede een adder in syn eygen boesem, gelyck den Sousouhounang aan d'andere Macassaeren was gebleecken, soude comen te voeden.

Als zynde de Macassaeren, al schoon van vaertuygen berooft, echter noch niet wegh en machtig om noch veel spooks te maken, te meerse op Dommongh een seer vruchtbaere lantstreeck bewoonden en van alle leeftocht overvloedigh voorsien geweest waeren, diese daerom na alle verthoonde blyken niet genegen geweest hadden te verlaaten.

Voornoemde crain Gillisson, sustineerde men nae de apparentste geruchten, sich met de andere, Montemerano en Mangappa, niet stondt te conjungeren; en om hem van Madura te krygen most met absolut geweld geschieden, daertoe de Javaanse bevelhebber, Marmagatty, ter presentie van den gouverneur en grooten tot Japara verklaarde geen last te zyn geweest.

Daertegens konde 't gebeuren, de Comp^e van desen Maduresen pangeran, Panambahan of Troena Djaja, sich in tyden souw konnen bedienen, als bewoonende een seer vruchtbaer lant, dat veel rys kon uytleveren, gelyk hy over de 200 coyangs binnen weynich dagen aan d'E. major beloofde te leveren, indien men daernae had willen vertoeven.

De pangeran Depaty was op de terug comste van d'E. major tot Japara al met het leger van 50 duysent man over Javana naer Grisse, doch soude een langsamen mars hebben en was in meyninge, dat onse vloot tegen October of zyn comste oock weder derwaerts soude hebben gekeert, 't gunt om veele inconvenienten en nodighe redenen t'eenemaal ondienstigh soude en door Sr Couper de Javaanen al geadverteert behoorde te zyn geweest. behalven dat de gemelte Javaanen, als mede keerts zynde, oock selfs hand aan 't werck behoorden te slaan, want het de Comp^e niet gelegen comt den oorlogh in 't geheel voor haar te voeren en dat noch met onsekerheyte van weynich danck te behaalen, als wesende de voorgegeve erkenenis, dat de Sousouhounangh voor onse moeyte de Comp^e al de Macassaeren wilde schencken, vry verre te soecken en apparenter, dat de Macassaeren, als wy hun begaan lieten, den geheelen Mattaramsen Vorst wel selfs souden weg vereeren.

Ondertusschen was haer begeerte tottet verstruieren van vyants vaertuygen door ons meer als volbracht: en kondense nu noch haer saken voort selfs niet redden, soo souden zy al weder Comp^e nu gesiene macht moeten omarmen.

De pangeran Depaty hadt tot Japara over zyn mede afgecome broeders, Singasary en Pourbaya, vry gedoleert en waeruyt het nu wel scheen, hy eens tot zyn voornemen mocht geraken, bysonder by een vrolyk humeur, dewyl hy, zoo wel als Troena Djaja op Madura, groote liefhebbers van wyn scheenen te wesen.

De gouverneur van Japara had d'E. major, soo voor 't gemeen, als in zyn particulier, wegen de destructie der Macassaren op het aller eerbiedigste bedanckt, 't welk, met goede meninge zynde, veel te achten was, maer evenwel van geen

kleene beduchtinge, dat de afgegane troupes onder Depaty naer Grisse de Macassaren noch al niet souden vermeesteren, omdat men bevoorens op Tampora door maer weynige vyanden 't gantsche Javaanse leger had sien in roeten slaan.

En soude de continuatie deser verwerringen een groote dierte der leeftochten tot Batavia en allomme nootsaekelyck moeten veroorsaacken, want het geen van de vyanden niet wierde vernielt, door de eygen legers selfs wierdt gerooft.

't Afsenden van eenige vaartuygen door de Macassaren bevoorens met parthye slaven naer Bantam was seker, doch het terug zenden van deselve door dien Vorst niet seker ervaeren.

't Souw niet ondiensstigh zyn, om althoos van de Javaanse troupes als des vyants gedoente sekerheyt te krygen, dat men 1 à 2 trouwe Javaanen of andere onder sekere belooninge in den treyn en elders deede volgen. want 'er nu veeltyts van des gouverneurs en andere discourssen niet veel te recht mocht aangenomen werden.

De houladingen der mede volgende schepen was d'E. mayor noch onbekent en tot Javana, vermits 't aanwesent gewoel van pangeran Depatys leger, voor Muyderburgh geen rys om in te nemen by de handt geweest.

Voor de reste wist d'E. mayor buyten de voorheen gegeven advysen hier niet meer by te voegen, maer soude 't geene verder mocht werden vereyscht, mondeling suppleren en hiermede dan haer Ed^e genoeggen over zyn verrichten blyven afwachten.

Hier volgen nu noch de insinuatien en artickulen, door d'E. mayoor 't synner aancomste tot Dommongh met onse gecommitteerde (bevoorens de voorgevalle hostileyten) aan de hoofden der Macassaren en Maleyers gesonden, neffens twee antwoordt briefjens, door gemelte vyanden daarop aan zyn E. doenmael terugh geschreven.

Eerste insinuatie of briefje.

De hoofden der Macassaren, crain Montemerano, crain Mangappa en crain Panaragan, alsmede de regenten der Maleyers, dato Lowadin en Intche Amar, wert mits desen bekend gemaakt, hoe van daag hier ter rheeде verscheenen is de E. Christiaan Poleman, mayor van de krygsmacht op Batavia, omme uyt den name en van wegens de Ed^e heer Gouverneur Generael, Joan Maatsuycker, en d'Ed^e heeren Raden van India, te fineren de saacken en differentien, tusschen haer welgemelte Ed^e, den Sousoubounangh en de crains met haeren ahangh voornoemt ontstaan, waarvan genegen zyn schriftelyke communicatie te doen en 3 onser gequalificeerde ministers met den inhoud onses voornemens naer lant te zenden; doch eer sulx geschiedt, soo versoeken van meergenoemde crains insgelyx twee van haer voornaamste personen tot ostagiërs, om in dese onderhandelinghe beydersyds gerust en seguur te mogen wesen: onse afgesondene sullen morgen zyn de coopman, Everard van der Schuyr, en de lieutenants, Jochum Michielsen en Coen Janssen.

Onder stondt: in d'Experiment den 21st van de maandt Lioema di Lachir in 'tjaer H. Ha 1176.

(was geteeckent): CHRISTIAAN POLEMAN.

Insinuatie om door de gecommiteerde aan de Macassaaren
te overhandigen.

De Ed^e heer Gouverneur Generaal, Joan Maatsuyker, ende d'Ed^e heeren Raden van India, representerende de hooge regeeringe in 't vaderlant, al lange voorgesien hebbende de swaricheden en ongemacken, die uyt de troubelen der Macassarse crains Montemerano, Gillison, dain Mangappa en haeren aanhang waerschynelyk zyn en noch sullen ontstaan, soo hebben haer Ed^e tot wedersyts gerustheyt eensdeels met redenen om geen onnodich bloet te storten, onse geallieerde zoeken te persuaderen tot een verdragh en vryheyt in de landtpaelen van den Sousouhouang, als andersints by non gevolgh en een kleinachtinge onser goede meninge de wapenen ter handt te nemen en haer recht met geweld te vervolgen, tenwelcken insichte nu diverse expeditien hebben gedaan, verhoopende alles gewenscht soude uytvallen; doch tot haer leetwesen haer in haer goede meninge gefrustreert vindende, syn nu te raade geworden een extra ordinary besendinge van crygsmacht uyt te setten onder 't commando van den ervaaren heer, Christiaan Poleman, mayoor des guarnisoens van Batavia, om de saack naer vereysch te dirigeren, geresolveert zynde alles daerby op te setten tot bereykinge van haer oogwith; wes, voor en alleer de saek ter dege beginnen te behertigen, de crains, hier boven genommineerd, ten overvloede recommanderen de betrachtinge haerer plicht, waermede zy aan d'E. Comp^e verbonden zyn, opdat meerder schade, zoowel aan d'een, als d'ander zyde verhoed werde en, ons geterght vindende, niet tot de grootste extremiteyten komen te geraacken, waertoe gedwongen werdende, ons vry en onschuldigh kennen over het te stortene bloet; en alhoewel de overgecomene Macassaaren haer sonder eenige fundamentale redenen van tegens de Comp^e geene actien van hostiliteyt te hebben of willen institueren soecken te verontschuldigen, quantsuys het alleen op de Javaanen gemunt hebbende, soo bevinden wy nochtans baerblykelyk genoeg, dat d'E. Comp^e en desselfs ministers als haere ingesetenen groote interesse daer by hebben geleden en schade is toegebracht, behalven dat sich sulk gedoente ook directelyk was stellende en tegenstrydigh het 9de artikel in 't vrede verbondt, anno 1668 aangegaan, van nergens sonder expresse verleende pascedullen van d'E. Comp^e te mogen navigeren, 't welck heyliglyk beswooren en wedersyts goetgevonden is.

Alsmede, dat alle oorsaacken van differentien, die den eenen geallieerden tegens den anderen mochte pretenderen te hebben, ten appaisemente van d'E. Comp^e of haere gemachtigens zoude zyn; 't welck noch met veel andere poincten niet behoorlyk naargecomen werdende, zoo belasten nochmaals, dat de daer zynde Macassaaren sich ter eerster instantie souden hebben hier van daen naer haer landt te transporteren volgens de conditien, hun bevoorens door den capteyn, Jan Fransen, voorgesteld, doch dat mede eerstelyk aan den Sousouhouangh souden restitueren alle het geroofde, niets uytgesondert.

ARTYCKULEN EN POINCTEN, door den E. heer major, Christiaan Poleman, en zyn E. byhebbenden raat aan de Macassarse hoofden, daing Mangappa, crain Montemerano, dain Mamou en voorts alle andere hoofden, onder dese sorterende, overgelevert, waerna zy sich hebben te reguleren sonder eenigh uytstel of exceptie, onder wat pretext het oock soude connen of mogen zyn, vermits alles op haer demoedigh versoeck is ter handt genomen.

Artikel 1. Sullen de crains en dains voornoemt aan den heer major voor den Sousouhounang Mataram restitueren alle het geroofde grof en klein canon, bassen en andere goederen, als present noch onder haar berustende zyn, mitsgaders de onder haar zynde en van den Sousouhounang genomen en weggevoerde slaaven, Javanen, vrouwen, kinderen, Chinesen, etc.

Artikel 2. Datse van stonts aan nae 't overgeven deser poincten in comp^e van eenige onser schepen sich met sooveel vaertuygen, als van den heer major tot haar overvoeringhe sullen geoordeelt werden nodigh te zyn, onder ons geleyde en bescherminge hebben te transporteren naer Macassar, alwaerse bescheyden zyn.

Artikel 3. Dat dese Macassaeren of haeren aanhangh sich voortaan geeniger wyse, onder wat pretext het ook zoude mogen wesen, sullen derven te ondernemen sonder eenige pascedullen van de Comp^e ofte haere commandants hier of elders anders, daar d'E. Comp^e geallieerdens zyn, sich te transporteren of eenige differentien te soecken, onder wat naam of pretext het ook zouw mogen wesen, tegens onse gealleerdens en principael den Sousouhounang volgens d'artikelen, met hun aangegaan door den E. heer, Speelman, op Macassar in 'tjaer 1668, die de Macassarse hoofden, dain Mangappa, crain Montemerano en de verdere voornaamste hoofden op nieuws dienen te besweeren en te beëdigen.

Artikel 4. Dat de dains en crains voornoemt sullen hebben aan d'E. Comp^e over te leveren de personen, die onder hun berustende zyn van de afgelopen chaloupen, 't zy mans of vrouwen.

Artikel 5. Soo sullen de vooraangehaalde dains en crains ons hebben te intrageren 4 gequalificeerde personen tot ostagiers om met onse schepen tot securiteyt nae Macassar over te gaan, die dan nae haer hoedanicheyt beleefdelyk sullen getraceert werden.

Artikel 6. Soo sullen insgelyx de dains en crains voornoemt aanstonts naer 't overgeven deser poincten, waerin seer gratieuselyk gehandelt is, aan den heer major of zyn afgesondene hebben in te ruymen twee van haere principaalste paggers, om alle onbehoorlykheden van wedersyden voor te comen.

Welcke voorverhaalde ses poincten de E. heer mayoor en syn verdere raat beloven by de hoge regeringe op Batavia uytte wercken en waervoor zy dan gesamentlyk borgh staan.

Onder stondt: in d'Experiment, geauckert leggende voor Dommongh, den eersten September 1676.

(was geteeckent.: CHRISTIAAN POLEMAN,
JAN FRANCEN HOLSTEYN,
LEENDERT HARINGMAN,
ABRAHAM DANIEL VAN RENESSE,
EVERARD VAN DER SCHUYR,
FRANCOIS TACK,
ZACHARIAS DE GROOT,
JAN ALBERT SLOOTH,
DIRCE BERGHOOGEN,
THEUNIS GYSBERTZ,
JAN WITTEBOL,
PHILEBERT WYNRIGH,
JOCHUM MICHIELSEN ende
JOANNES HOMBERGIUS, secretaris.

TRANSLAAT DER EERSTE BRIEF, door de Macassaeren overgelevert om aan d'E. majoor te behandigen.

Na d'eertitul en gewoone groeten.

Dese brief, geschreven uyt goeder herten van dain Mangappa, crain Montemerano, dain Mamoe en crain Panagaran ende dain Massery en Arou Chiongh en alle de hoofden van de Malleyers, dewelcke zyn op Ouloubawangh. doen haer veele groetenisse aan den heer Christiaan, capteyn majoor van alle de militie tot Batavia, die regeert te water en te lande, gesonden van de hoge regeringe, die te gebieden hebben over Coningen en natien en beschermers van de cooplyden zyn: dat geschiede, amen.

Daer is ook, behalven 't voorsz. overgesonde briefje van d'heer major uyt de name van d'heer Gouverneur Generael, ons een briefje ter handt gestelt, dat ontfangen hebben met duysent vernoegingen; hebbende ons laten gevallen den swier en 'tgedoente van den capteyn, Maros, hoeveel te meer sullen wy ons nu dan laten gevallen, dat van den heer major; want wy hebben ons niet misgrepen omtrent d'E. Comp^e of zyn noyt van die meninge geweest om deselve te bevechten.

Dewyl de Comp^e dan seyt, dat zy haer stelt als rechter tusschen haer en de Javaanen, soo bekennen wy uyt dien hoofde niet recht met de Javaanen gehandelt te hebben, maer versoecken, dat de saack soo wel van

d'onse, als der Javaanen kant mach overwogen en beslecht werden, sooals de saak dan nu bekend is en die we aan de belijfte der grooten stellen.

Bovendien, soo begeert de Comp^e, dat wy vertreeken naer ons lant; niet alleen nu, maer ook voor Sourabaya, hebben wy aan capteyn, Maros, dat aangeboden te sullen doen.

Daerenboven van weder te geven alle de goederen van den Sousouhounangh Mattaram, dat is goet; en niet alleen, dat de Comp^e belast weder te geven, maer ook al, dat wy besitten, is ten dienste van de Comp^e; maer wy versoecken ootmoedelyk aan den heer capteyn mayor, dat hy hier come om een scheydinge te maken in dese saack: doch versoecken wy ook daarin de gunst van de grooten; en by ons comende, soo versoecken nochmaals de gunst van de grooten, opdat ons niet meer opgeleecht werde, als wy connen verdragen.

Want zoo wy bedorven werden, soo bederft de Comp^e haere dienaars, vermits wy haere dienaars zyn.

Onder stondt: een zegel, met swarte verwe gedruckt.

TRANSLAAT van den tweeden brief, door de Macassaeren overgelevert.

Dese brief is een versoeck van dain Mangappa, crain Montemerano en alle de Coninx kinderen, mitsgaders van de Maleyers, aan den heer bevelhebber, versoeckende ons te geloven, opdat wy niet onderworpen mogen zyn 'tgeene de capteyn, Maros, ons voorgesteld heeft van op de schepen te comen, dat ons te lastig souw vallen om onse kinderen en verder gevolgh; en daarom versoecken wy, dat ons eenige praauwen mogen toegestaan werden om daarmede nae Macassar te gaan, alsoo wy anders geen gelegentheyt hebben; wat aangaat de amende van 10000 rd^s, die versoecken wy ons niet mogen afgepyscht werden, mitsgaders de goederen van de Javanen en de Chinesen, alsoo die ten deele geconsumeert en niet meer alle by ons in wesen zyn, noch daarvan weten.

De chaloupen, die van de Comp^e door de Macassaeren soudent afgelopen zyn, dat is geheel buyten ons weten geschiet en ook van ons geen last daertoe gegeven; noch versoecken wy ootmoedelyck, dat in de wedergeving van de Javaanse goederen, om welckers wille alle dese macht tegens ons is gebracht, geen schade ons moge aangedaan werden, alsoo wy bevreesd zyn.

Dit dan met een oprecht gemoet geschreven zynde, soo versoecken nochmaals, dat het standt mach grypen, opdat we buyten vreesse mogen wesen.

Onder stondt: een sjap, met swarte verwe gedruckt.

Wat nu verder van de medegenome treyns en andere goederen zy terugh gebracht, sullen alhier (als onnodig) niet aanhaalen, maer alleen, datter in 't geheel

van veelmael genoemde Macassarse vyanden voor de Comp^e tot buyt gemaackt ende bekomen zyn:

.. stucx ysere stuckjens;

.. » methaale bassen;

sonder iets anders van belangh, wyle alles om de cortheyt des tyts en nodige tyts gelegentheyt van saeken door 't vier waere vernielt gewerden. Godt de Heere zy gedanckt voor dese verleende victorie, die al onder de omleggende volkeren een groot aansien voor de Comp^e sal geven en onsen staat doen ontsaglyk maken.

Wesende door d'E. mayor ook noch alhier overhandight een missive van den 24sten deses, met zyn E. door den resident, Couper, van Japara aan haar Ed^s geschreven, behelsende 't volgende advis en bericht:

hoe d'E. mayor, Poleman, op 20 deser van Dommongh over Madura daer was aangekomen met de schepen, Experiment, Peguw, Saxenburgh, Corea, Bunschooten, Vliegende Swaan, item de Snaauw, en chialoupen, Granaet Appel, Egmond en Nachtegaal, en door den resident, nevens ook den Japaarsen vice gouverneur, als des gouverneurs soons verwellekomt, met versoeck, dat zyn E. geliefde eens aan lant te comen, gelyk des anderen daags 's morgens geschiede, wanneer men ondertusschen de scheepjes, Bunschoten, Corea en 't Swaantje, naa Damack afsondt om party plancken en hout te laden;

d'heer mayor was in 'taan landt comen door den gouverneur, Wangsa Diepa, aan de boom verwellekomt en met een groote suite in 't vervallen hof gebracht, wanneer de gouverneur versocht, d'E. Poleman in persoon by den pangeran Depaty nae Javana wilde gaan, 't welck dan op de laatheydt des moussons en sieckte des volx door 't quade water op Dommongh geëxcuseert zynde,

zoo seyde de gouverneur, dat onse vloot gesonden was om gemelten pangeran Depaty te helpen en tegen syne vyanden te beschermen, waerop hem wiert geantwoort, dat wy de vyanden meer hadden verdestrueert, als zy selfs bevoorens hadden versocht, en dat het aantasten der Maduresen tottet overgeven van crain Gillisson als anders door hun eygen hoofden was geëxcuseert en verboden; behalven, dat het maer meerendeel arme en, soowel als nu de Macassaeren, ontwapende menschen waeren, die zy selfs, als 't nodigh was, wel behoorden te connen dwingen, gelyk d'E. mayor alles breeder konde relateren;

op Javana was, mits 'taanwesen van den pangeran Depaty, geen hout of rys te laden geweest, maer aan de schepen voor Rimbangh gelast de twee swaere balcken voor de wintmolen en kromhouten sonder anders mede te nemen;

de resident, Couper, bleef alsnoch by zyn demoedigh versoeck om op Batavia te mogen opcomen persisteren en waertoe hem de swaere indispositie van zyn huysvrouw noch verder was dringende, als door welck toeval hy ook geen personele afscheyt van d'E. mayor had connen nemen.

Voormiddags zyn de soldaten, gisteren met de fluyt, Peguw, van Javas Oostcust terugh gekeert, binnen gecomen met den capiteyn, Joan Albert Sloom, en daeronder ook een Timors vaandel, welckers gewese lieutenant op de expeditie zy overleden.

En cort namiddagh is insgelycx het volck, met d'E. mayor per de Experiment heden aangelant, van boort noch binnen gemarcheert, opgevoert by den lieutenant, Hendrick van Norden, dewyle de capiteyn deser comp^e, d'E. Abram van Renesse, op 't jacht, Muyderbergh, zynde, noch niet is aangekomen.

Doch welk jacht, Muyderbergh, mettet vallen van den avondt mede van Japara alhier ten ancker comt met de capiteynen, Abram Daniel van Renesse en Francois Tack, sonder schryven ofte inladinge, dewyle daertoe mettet aanwesen van de pangeran Depaty tot Javana doenmaels geen gelegentheydt waare geweest.

's Avonts vertreckt het jacht, de Schelvisch, naer Sumatra's Westcust met het resterende op den eysch van ginder, bestaande in:

50 lasten zout en 12 lasten rys;

3 vaten vleesch, 3 vaten speck;

1 legger Spaanse wyn:

224 halve en 80 heele ledige amen:

1 cas met 12 paar holsters en 50 vellen cust leer;

100 stuex jaty plancken en 100 smeltkroesen;

8 • sadels met haer toebehooren;

1 cabeltouw, 2 paardelynen, 12 trossen;

10 baelen zeyldoeck, 25 R zeylgaaren:

4 vaten teer, 5 vaten pick, 1 vat harpuys;

2 huyden pompleer, 1 vat roet en eenige andere equippagie kleenigheden;

8 vaten spykers en 10 ysere slootplaten;

1 cas met timmermans en ander gereetschap;

50 bossen stroo lont, samen tot..... / 2592:6:14.

Gaande ten geleyde van 't selve ook een klein advis briefje aan d'E. commandeur, Jacob Jorissen Pits, en raat tot Padangh, op gisteren geteekent en by 't afgaande briefboek ingeschreven.

30 d^o. Des middags is de comp^e militairen, gisteren met Muyderbergh van de Oost geretourneert, onder den capiteyn Francoys Tack, binnen gemarcheert en doen yder wederom nae zyn vorige posten in dit guarnisoen gecommandeert.

Namiddagh comt een vaertuygh van Japara met een brief van den gouverneur aldaer aan d'Ed^e heer Gouverneur Generaal, dewelcke hier achter, wanneer deselve aan zyn Ed^e wert overgelevert, nae translatie sal werden geïnsereert.

's Avonts gaet over Andrigiry naer Malacca onder zeyl 't schip, 't Wapen van Terthoolen, gedestineert om van daer tegen 't begin van December naer Cormandel en voorts naer Ceylon voort te gaan, medenemende de volgende advysen nae die quartieren, alle op heden getekent, als te weten:

een missive van haer Ed^e aan d'heer gouverneur, Balthasar Borth, en raat tot Malacca;

item een briefje aan den resident. Adriaan van der Walle, en raat tot Andrigiry, om onder wegen en passant te werden overgegeven;

een briefje aan de opperhoofden, Pieter Smith en Hendrik van Outhoorn, tot Masulipatnam;

een d^o. aan den resident tot Bimelepatnam;
 en ook een advis missive aan d'E. heer gouverneur, Rycklof van Goens de
 jonge, en raat tot Colombo.

Synde dese bodem voorts afgeladen met de volgende coopmaansschappen en
 noodlykheden voor Andrigiry en Malacca, namentlyck:

voor Andrigiry:

- 56 packen diverse sorteringen kleeden;
- 1 kas met lakenen, stoffen, pathoolen, hoeden, coussen, speceryen;
- 2 stroyen Japanse porceleynen, 1 vaatje inctstoff;
- 311 ₧ poeyer suycker, 1 kist Suratse seep;
- 1 vat mom, $\frac{1}{2}$ legger Spaanse wyn;
- 100 ₧ Hollantse, 100 ₧ Bengaalse boter;
- 1 vat vleesch, $\frac{1}{2}$ vat spyckers;
- 1 cas met gereetschappen en 1 kist met medicamenten, samen tot
f 15761:16:3;

voor Malacca:

- 40 packen diverse kleeden en 1 cas met 300 stucx pathoolen;
- 1 cas met fluwelen, 1 cas met hoeden;
- 2520 ₧ plat loot en 206 ₧ geel coper;
- 20 cassen Suratse seep en 1751 ₧ Persiaanse rood aerde;
- 1 cas met verwen en 1 vatje lyn oly;
- 5 cassen met papier en schryftuygh;
- 1 cas met gedruckte boeken, 2 kisten met Persiaanse fruytagie;
- 60 vaten vleesch, 10 vaten boter;
- 15 leggers Spaanse wyn, een halve legger Rynsche wyn;
- 2 leggers Franse wyn, 3 leggers brandewyn;
- 13 vaten mom, 4 halve leggers asyn;
- 50 halfamen olyven oly, 1 d^o. jopen bier;
- 1 halfaam wyntint, 30 stucx legger schooven;
- 600 stucx heele en halve legger hoepen;
- 8160 ₧ Bengaalse salpeter;
- 44990 » yser, een cas met constapels gereetschap;
- 100 ysere slootplaten, 6 dommekrachten;
- 30 schoppen en spaden, 4 speerhaken;
- 9 vaten spyckers, 40 kippen lont;
- 1 cas met allerhande ambachts gereetschappen;
- 10 huyden pompleer, 1 kas met 150 stucx koxbylen;
- 6 stucx swaere en 16 stucx werpanckers;
- 10 paerdelynen en 18 stucx dreggen;

26 stucx cabeltouwen en 80 stucx trossen;
 22 baelen zeylboek en 50 R zeylgaeren;
 200 bossen huysingh, 200 bossen marlyn;
 80 stucx diverse lynen, 6 ketels;
 12 ysere kookpotten en 18 stucx d^o. pannen;
 12 lantaarns, 6 slonsjes, 10 lampen;
 12 compassen, 40 stucx nachtglasen;
 20 lasten smeekeoolen, 18 blicke trechters;
 20 vaten teer, 20 vaten pick;
 6 » harpuys, 2 vaten roet;
 100 stucx knieshouten en 50 stucx buyckstucken;
 1 kas met 16 stucx zeekaarten, 2 stucx blaasbalcken;
 100 jaty balckjens en 500 jaty en 750 baye plancken;
 7598 rycxdaalders in contant payment, beloopende met eenige goederen.
 uyt Siam ongetaxeert tot Malacca gebracht, en parthyne gins gestoole Japanse copere
 kisjens, samen f 66864:8:8.

Waerenboven ook 5 getrouwde familien daer met overvaeren, om op Malacca
 en Cormandel geplaatst te werden.

Dese gepasseerde maant zyn van de ondergenomineerde plaatsen alhier
 aangekomen een aantal van 100 stucx vaertuygen, als te weten:

- 7 vaertuygen van Bantam met 28 mannen, 60 korven witte suycker,
 400 bossen rottangs, 3500 stucx aarde potten en tresellen, 3100 potten
 met kalck en 166000 stucx oude pinangh.
 - 10 van Cheribon met 40 mannen, $5\frac{1}{2}$ lasten rys, 200 stucx rysmanden,
 74 potten oly, 28 korven witte zuycker, 300 bossen zuyker gadja,
 153 korven swarte suycker, 72 canassers ajuyn, 5 canassers look,
 600 bossen tamerinde, 500 bossen pady, 500 stucx oude clappus,
 2200 stucx gedroogde bagger visschen en 21000 stucx arax pullekens.
 - 6 » Japara met 51 mannen, 100 korven witte suycker 300 korven
 bruyne zuycker, $16\frac{1}{2}$ lasten rys, 11900 stucx suyker jaty, 1500
 stucx suyker sombaer, $5\frac{1}{2}$ last witte boontjes en 250 stucx plancken.
 - 6 » Packalongen met 24 mannen, 3 lasten rys, 3 lasten sout, 100 korven
 swarte zuycker, 26 potten oly, 200 stucx suyker sombar, 100 stucx
 eendvogels, 500 stucx hoenders en 800 stucx oude clappussen.
 - 6 » Rimbangh met 24 mannen, $20\frac{3}{8}$ lasten rys, 180 stucx balken
 400 stucx plancken.
 - 2 » Baly met 11 mannen en 18 stucx slavinnen.
 - 1 » Malacca met 6 mannen, 5 potten Bengaalse boter, 50 picols wax
 en 100000 stucx oude pinangh.
 - 7 » Jancongan met 28 mannen, 755 stucx balcken.
- 45 stucx vaertuygen, die transportere.

43 stux vaartuygen, per transport.

5 vaartuygen van Samarang met 20 mannen, 7 lasten rys, 30 korven suyker, 1200 bossen tamarinde, 1 picol annys zaat, 300 stux planken en 200 bossen goemoet.

2 van Sumor met 8 mannen en 2700 bossen pady;

6 » Chiassem met 25 mannen, $\frac{3}{4}$ lasten rys, 1 last zout, 1650 bossen suyker sombaer, 2200 stux oude clappus, 200 stux balcken en 300 stux plancken;

1 » Palembangh met 14 mannen en 426 picols peper;

12 » Javana met 58 mannen, $47\frac{1}{2}$ lasten rys, 2900 bossen suyker jaty, 60 korven witte suyker, 12 potten oly, 200 stux baggers, 4 lasten zout, 50 stux balcken en 50 stux plancken.

1 » Barbos met 4 mannen en 6000 stux suyker sombaer.

1 » Tangerang met 2 mannen, $2\frac{1}{2}$ picols Javaanse toebacq.

2 » Carwangh met 8 mannen, 4 vlotten bamboesen, 3 hartebeesten, 6 geyten, 7 picols Javaanse toebacq en 275 stux hoenders.

1 » Gombongh met 4 mannen en 2 lasten rys.

2 » Dermayoe met 8 mannen, $1\frac{3}{4}$ lasten rys, 160 stux hoenders, 20 stux balcken en 60 stux plancken.

2 » Tegaal met 8 mannen, 6 lasten rys, 500 stux suyker sombaer en 5000 stux oude pinangh.

1 » Lasseem met 4 mannen en 80 stux plancken.

2 » Terbaya met 8 mannen, 1900 bossen zuycker jaty, 1050 bossen rottangs, 1000 stux toetans, 150 stux cadjangs en 40 corgies matten.

1 » Cambodia met 6 mannen, 700 stux dammers, 100 cadjans, 10 picols wax, 5 picols camphur en 1 picol gommelack.

6 » Pamanoean met 24 mannen, 470 stux balcken, 270 plancken, $1\frac{1}{4}$ last witte boontjes en 8 picols buffelsvleesch.

1 » Grisee met 4 mannen, 1800 bossen suyker catoepa, 26 potten oly, 4500 stux gedroogde vissen en 6500 stux gesoute eyeren.

5 » Damacq met 20 mannen, 30 lasten rys, 600 stux gesoute eyeren, 1200 bossen tamerinde, 100000 stux oude pinangh, 650 stux plancken, 3 lasten sout, 1000 stux kist plancken en 12000 bossen zuycker jaty.

1 » Singenap met 6 mannen, 4 lasten groene cadjangh, 20000 bossen zuycker catoepa, 160 bossen rottangs, 15 potten oly en 25 stux hertevellen.

1 » Sombaer met 4 mannen, 2 lasten rys en 500 bossen zuycker sombaer.

1 » Bangay met 5 mannen en 6 picols schilpadtshoorn.

1 » Calily met 6 mannen en 50 potten oly.

t'samen 100 stux verscheyde vaertuygen, in 'tgenerael alhier ter vente aangebracht hebbende:

182 $\frac{3}{8}$	lasten rys :	1000	stucx toetons;
4 $\frac{3}{4}$	• boontjens;	168	potten met oly;
11	• sout;	5	• Bengaalse boter;
4	• groene cadjangh;	167 $\frac{3}{8}$	stucx diverse balcken;
278	picols witte zuyster;	5360	• plancken;
553	canassers swarte suyster;	100	• eendvogels;
45100	zuysteren, soo sombaer, jatj.	735	• hoenders;
	als catoepa;	21000	• arax pulleken;
1450	bossen rottangs;	18	• slavinnen;
5500	stucx aerde potten en tresellen;	5	• hartebeesten;
5100	potten met kalk;	6	• geyte bocken;
4	vlotten bamboesen;	150	• cadjangs;
200	bossen gomoet touw;	40	corgies met matten;
6900	stucx visch baggers;	7100	stucx gesoute eyeren;
561000	• oude pinangh;	9 $\frac{1}{2}$	picol Javaanse toebacq;
5500	• • clappusen;	426	picols peper;
200	• rysmanden;	5	• camphur;
72	canassers ajuyn;	1	picol gommelaq;
5	• loock;	40	picols wax;
5000	bossen tamarinde;	6	• schilpadtschoorn;
6000	• pady;	8	• buffelsvleesch.

Daerentegen zyn weder van hier afgegaan 150 vaertuygen nae de volgende quartieren, als:

- 7 vaertuygen naer Packalongen met 271 rd^s aan kleeden;
- 7 naer Samarangh met 540 rd^s aan kleeden;
- 10 • Damacq met 455 rd^s aan kleeden;
- 6 • Tegaal met 280 rd^s aan kleeden;
- 1 • Caliwongen met 20 rd^s aan kleeden;
- 6 • Sombaer met 460 rd^s aan kleeden;
- 2 • Pamanoekan met 55 rd^s aan kleeden;
- 1 • Candaal met 10 rd^s aan kleeden en 5 rd^s aan out yser;
- 12 • Bantam met 520 rd^s aan koper, 212 rd^s aan Japanse comptoiren en 710 rd^s aan spialter;
- 2 • Grisse met 214 rd^s aan kleeden;
- 6 • Jancongau met 140 rd^s aan kleeden;
- 1 • Terbaya met 20 rd^s aan kleeden;
- 6 • Chiassem met 170 rd^s aan kleeden, 10 rd^s aan contanten en 6 rd^s aan out yser;
- 2 • Derimayoe met 290 rd^s aan kleeden, 5 rd^s aan oudt yser en 50 rd^s aan contanten;
- 5 • Palembangh met 40 rd^s aan kleeden en 25 rd^s aan porceleynen;
- 16 • Cheribon met 580 rd^s aan kleeden en 25 rd^s aan ysere pannen;
- 88 stucx vaertuygen, die transportere.

88 stucx vaertuygen, per transport.

15 vaertuygen naer Javana met 1559 rd^s aan kleeden, 100 rd^s aan contanten en 60 rd^s aan amphioen;

1 naer Sumor met 50 rd^s aan kleeden;

1 „ Banjer met 97 rd^s aan kleeden;

1 „ Singenap met 180 rd^s aan kleeden en 40 rd^s aan copere beekens;

8 Rimbangh met 892 rd^s aan kleeden;

1 Gombongh met 40 rd^s aan kleeden en 27 rd^s aan out yser;

1 „ Sumor met 60 rd^s aan kleeden;

1 „ Surabaya met 60 rd^s aan kleeden;

1 „ Saleyer met 30 rd^s aan contanten;

1 „ Cajely met 500 rd^s aan kleeden;

1 „ Lassam met 25 rd^s aan kleeden;

1 „ Banjer met 50 rd^s aan kleeden;

1 „ Johor met 20 rd^s aan zuykeren en 10 rd^s aan tamerinde;

2 „ Macassar met 80 rd^s aan ysere pannen, 40 rd^s aan dubbelde matten, 112 rd^s aan Chinese toebacq, 12 rd^s aan theeketels, 10 rd^s aan massoy, 64 rd^s aan radix China, 15 rd^s aan out yser, 160 rd^s aan Japans copen en 20 rd^s aan rooswater.

t'samen 150 stucx verscheide vaertuygen, in 't generaal van hier afgevoert hebbende:

6596 ryexdaelders aan kleeden;

105 ryexdaelders aan ysere pannen;

40 „ „ copere beekens;

10 „ „ tamerinde;

54 „ „ out yser;

60 „ „ amphioen;

190 „ „ contanten;

40 „ „ dubbelde matten;

892 „ „ Japans copen;

112 „ „ Chinese toebacq;

710 „ „ spialter;

12 „ „ theeketels;

212 „ „ Japanse comp-
toiren;

10 „ „ massoy;

25 „ „ porceleynen;

64 „ „ radix China en

20 „ „ zuykeren.

20 „ „ rooswater;

somma 9172 ryexdaelders.

Buyten welke noch 11 andere vaertuygen naar elders zyn vertrocken, die niet dan een pascedulle hebben medegevoert.

Volgens de opgegeve notitie der dootgravers, zyn dese selve maant alhier ter steede overleden ende met kennisse ter aarden gebracht, te weten van Christen menschen:

36 Comp^s dienaeren;

1 borger;

2 Duytsche vrouwen;

6 „ kinderen;

12 swarte mans;

5 „ vrouwen;

62 overledene, die transportere.

62 overledene, per transport.
 18 inlanders of swarte kinderen;
 5 slaven en slavinnen;
 t'samen 85 overledene.

Daerentegen zyn wederom in de Christelyke gemeente en kerken deser stede gedoopt:

14 Nederlantsche kinderen;
 21 inlantsche kinderen der Portugese gemeente;
 14 d^os der Malleytse gemeente;
 t'samen 49 gedoopte.

En oock in deselve kerken alhier wettelyck getrouwt:

1 Comp^s dienaar;
 2 borgers;
 5 Mardyckers;
 t'samen 8 paar getrouwt.

By die van den boom syn op 16 deser aangehaalt uyt het borger jachtje van S^r, Jan Kepper, genaamt St Paul, en by den achtbaren raat van justitie voor geconfisqueert verklaart de volgende particuliere goederen, als:

4 packen, gemerckt R. B. E., met 9 corgies en 16 stucx Bengaalse gingans.

De E. landtdrost en gecommiteerde schepen hebben op 4 deser gevisiteert den Chinees. Onghinko, die achter des Comp^s kruytmoolens van zyn slaaf was vermoort.

Door den achtbaaren raat van justitie zyn successive dese maant geëxecuteert de naarovolgende delinquanten, als:

10 deser, Davidt van de Cust, slave van Dirck Rootcop, over dat met een schaap de sodomitsche sonde gepleeght heeft, item

10 deser, Gerrit Adriaansen Plevier van Leyden en Lucas Ras van Arras, beyde jongens op 't schip, Tidor, over dat samen de sodomitsche sonde gepleeght hebben, alle drie buyten de rhee de in het water versmoort;

12 deser, Steven van Bouton, slaaf van den coopman, Cornelis Bartelsen Marchier, over dat van hier gevlucht was en naderhandt getracht heeft noch negen van zyn lyfheers slaven te vervoeren, met een strop om den hals onder de galgh te staan, de justitie der medegevangens aan te sien, daerna gegeesselt, op zyn rechter wangh gebrandtmerckt, zyn rechter oor afgesneden en voor 25 jaar in de kettingh nae de Caap de Goede Hoop gebannen;

Jan Janssen Steenis van Batavia, ingebooren lyfeygen van de weduwe Momme, over dat van hier naer Bantam met een licentie briefje vertrocken was en aldaer met een ander weggelopen jongen, Claes, niet alleen beraatslaaght, maer ook in 't werck gestelt hebben een slavinne van haer lyfvrouw te steelen en na Bantam te voeren en dat hy bovendien getracht heeft aldaar moors te werden, mette koorde aan een galge gestraft, datter de doot naer volgt;

Frans Lievensen van Rotterdam (alias Roboll), Willem Janssen van Dorth, Dirck Lambertsen van Delft, alle 5 matroosen, over dieverye en dat Dirck Lambertsen boven dien syn schip heeft laeten ontvaeren, alle gegeesselt en voor den tyt van 3 jaar in de kettingh aan de gemeene wercken te arbeyden;

Abraham van Macassar, slaaf van den ondercoopman, François van Schuure; Augustyn van Saleyer, slaaf van den procureur Blicck;

Jan van Saleyer, slaaf van den gerechtsbode, Taelman, over dat zy getracht hebben met een tinang van hier te vluchten, alle gegeesselt, op de rechter wangh gebrandtmerckt, haer rechter oor afgesneden en voorts in de kettingh gekloncken om daerin, Augustyn 6, Jan 4 en Abraham 2 jaeren by haer lyfheeren te arbeyden;

Jan Keyser van Rotterdam, provoost op Zuidpolsbroek, over dat aan 't Vierkant schrick van hemel en aerde geroepen en een matroos genaamt, Jochum Jochumsen, een dangereuse snede in zyn arm toegebracht heeft, gegeesselt, met een gloeyent swaert cruys wys over zyn rugh geslagen en in de kettingh gekloncken om daerin twee jaren aan 's Comp^s gemeene wercken sonder loon te arbeyden;

Chily Tandion van Bantam, Javaan, over dat een Mardycker, Dioges Mirano, daerby hy hem voor couly verhuyrt hadde, met een cris op zyn borst gestooten en getracht heeft het leven te benemen, gegeesselt, gebrandtmerckt en in de ketting gekloncken om daerin 5 jaer aan de Caep de Goede Hoop aan Comp^s gemeene wercken gebannen te blyven;

Manuel van de Cust, slaaf van Anthony Janssen, Mardycker, en Baroe van Maleyo, slaaf van Bagia, Moor, over datse 3 musquets uyt de constapels camer van 't jacht, Batavia gestoolen hebben, beyde gegeesselt, Manuel daerenboven gebrandtmerckt, mitsgaders in de kettingh gekloncken om daerin, Manuel 3 en Baroe 1 jaer aan Comp^s gemeene werken gebannen te blyven;

Fredrick Schenck van Wynits, gewesen soldaat en nu onlangs uyt de kettingh gelargeert, over dat eenigh coper en tinwerck uyt het huys van den borger, Matthys Favorel, gestoolen heeft, gegeesselt, gebrandtmerckt en in de ketting gekloncken om daerin 2 jaeren aan 's Comp^s gemeene wercken sonder loon te arbeyden;

Elsje Wyneken van Coppenhagen, huysvrouw van den cranckbesoecker, Louys Marchier, over dat eenige jaeren herwaarts sich van haar man afgesondert heeft en een seer ontuchtigh, lichtvaardigh en schandelyck leven geleyt en met eenen Ysacq Mangiois, borger cleermaaker, nae alle schynelyke blyken in overspel geleefd heeft, aan de kaack te staan, de justitie der medegevangens aan te sien en voor 12 achtereenvolgende jaeren in 't vrouwen tuchthuys gebannen;

Titus van Macassar, slaaf van den boekhouder, Abraham Phoonsen, over dat hem niet geschroomt heeft met seekere dochter, out 8 jaren, vleeselyck te converseren en deselve tot zyn wille te gebruycken, met een strop om den hals aan de galgh te staan, de justitie der medegevangens aan te sien, daerna gegeesselt, gebrandtmerckt ende voorts nae de Caap de Goede Hoop gesonden om aldaer 25 jaeren aan 's Comp^s gemeene wercken sonder loon gebannen te blyven;

Joris Asbon van Uytrecht, soldaat, over 15 etmael absenterens, driemaal gewipt en in de ketting geklonken om daerin 1 jaar aan 's Comp^s gemeene wercken sonder loon gebannen te blyven:

Harman Pietersen van Breda, soldaat, over 4 etmael absenterens, 5 maal gewipt.

Buyten dese stadt zyn althans onder Jaccatra's gebied bevonden te remoreren een aantal van 455 Javaanen, alle manspersoonen, namentlyck:

735 by de schans Jaccatra;

354 by de rivier Crocot;

550 buyten de poort Uytrecht;

947 " " poort Diest en

1766 by verscheyde particulieren:

t'samen..... 4552 Javaanen.

October Anno 1676.

Primo October. Niet bysonders voorgevallen.

2 d°. Voormiddags komen de afgesonde Javaanen van den Japaersen gouverneur, Wangsa Diepa, met den sabandaer, Ockersen, by zyn Ed^t, overleverende hun medegebrachten brief van denselven gouverneur, dewelcke, in onse taele getranslateert zynde, luydt, als volgt.

Dese brief wert geschreven uyt een suyvere, oprechte genegentheyd van keey Nebey Wangsa Diepa en comt aan Joan Maatsuycker, Gouverneur Generael, regeerder van Batavia, die Godt wil geven een langh leven in dese werelt.

Verders sende myn soonen, Kentol Naya Mangala en Kentol Soeta Praya, als twee grooten van Japara, key Singa Patra en Wangsa Dieta, om by myn broeder te verschynen; de oorsaeck van dat myn broeder den capteyn majoor naer Dommongh heeft gesonden om de plaetsen, die de Macassaren om de Oost in besith hebben genomen te vermeesteren, want myn broeder vertrouwt veel op myn; 'tgeene ook den Sousouhounangh hebbe bekend gemaackt, waerover de Sousouhounangh seer tot myn broeder genegen was en hem ook wel geviel; alsmede heb ick tegens den capteyn major geseyt, als dat pangeran Depaty Anum naer Madura om de Oost zoude gaan en alreede aan 't afcomen was, maer de capteyn major geliefde daer naer niet te wachten en is naer Dommongh vertrocken en pangeran Depaty Anum, verselt met de helft van de Mattaramse raatsheeren, naer de stranden gemarcheert, alsmede van de grooten van de stranden lyfwachten, de groote pangerans, Singasary, Pourbaya, Bilitar, Rading Wieranepada, keey Jaja Mangala, pangeran Sampan en pangeran Cheribon, 'tgeene den capteyn major hebbe bekend gemaackt, maer hy heeft pangeran Adepaty Anum niet willen wachten en is naer Dommongh vertrocken, alwaer die plaetse door hem verdestrueert, alle huysen en vaertuygen verbrant, de Macassaren, soo mans, als vrouwen, door schrick van den capteyn major in 't bosch gelopen; maer crain Gillisson was naer gissinge met omtrent 1000 mannen op Madura gecomen en die van Madura vervoegen haer by

hem, gelyk ook de ontvluchte Macassaeren; derhalven versoeckt u broeder met allen ernst, de capteyn major weder op Madura mach gesonden werden om crain Gillisson te bekomen; want die van Madura zyn met crain Gillisson t'samen gespannen en roemen van haer sterckte; doch indien myn broeder my nu belieft te helpen en den capteyn major weder derwaerts te senden, soo sal ick 't pangeran Depaty Anum of zyn afgesondene laten weten, dat myn broeder den capteyn major naer Dommongh sal afsenden; want om die oorsaack is pangeran Adepaty Anum selfs naer Dommongh vertrocken, alsmede om de bewesene hulpe van myn broeder en om dat de capteyn major Dommongh veroverd en op Madura geweest heeft; 't sal nu goet wesen, dat men crain Gillisson mede zoekt te bekomen; dierhalven is myn versoeck, dat de capteyn major noch eens derwaerts mach gesonden werden; want, indien myn broeder my voor dees tyt niet en helpt en den capteyn major derwaerts sendt, sal 't myn smerten, jae myn doot wesen; ick sal echter, soo lang ick levee, myn beste doen, dat Batavia ende Mattaram onveranderlyck, soo lange de son en de maan sal schynen, in vruntchap sullen continueren.

Dierhalven gelieft besendinge derwaerts te doen; want by gelykenis, indien de Mattaram lydt, sal 't Batavia ook niet smerten? Want de Macassaeren hebben alreede de stranden onvry gemaackt, 't geene de Sousouhounang door ons wil geremedieert hebben; en, indien die van Madura haar tegens ons in postuyr setten, sal almede ons de schult gegeven werden; en, indien myn broeder ons niet en helpt, hoe sullen wy ons kunnen deffenderen? 't Vertrouwen is alleen op myn broeder; de capteyn major heeft op myn en op pangeran Adepaty Anums versoeck niet gelieven te blyven, maer gescyft, de ordre van myn broeder was in 2 maanden weder op Batavia te moeten wesen, doch indien myn broeder myn met ernst in oprechtigheyt gelieft te helpen, soo gelieft den capiteyn mayor weder naer Madura te senden, want de capiteyn major behoorde op Madura gebleven te hebben om hem by den pangeran Adepaty Anum te vervoegen en te beraden, of men crain Gillisson soude aantasten, Madura vermeesteren, of niet; dierhalven versoeke myn broeder, den capteyn major gelieft derwaerts te senden; dat is myn versoeck aan myn broeder, opdat ik in ruste mach blyven wonen.

In desen brief maake ik alles bekend.

Jegens den avondt verschynen van Japara en de Javaanse Oostcust terugge de schepen, Muyderberg, Corea, Bunschooten en de Vliegende Swaan, met den coopman S^r. Everard van der Schuyr, en den inlants capiteyn, Tico, met zyn inlantsche soldaten en de corcorre, daarmede ons is geworden een briefje van den Japaerschen resident, Jacob Couper, gedateert 28 September van naervolgende teneur:

zedert 't jonghste schryven met d'E. mayor was de capiteyn, Jan Fransen, met het jacht, Laeren, van Rimbangh aldaer verscheenen met bericht, dat de pangeran Depaty in persoon ginder aan boort geweest en men hem met eenige

eerschooten, als een roemer wyn begroet had; wanneer die hoogheyt verhaalde, dat hy door S^r. Couper was geabuseert en bedrogen in de gemeente tardance van d'E. major, Poleman, nae desselfs comste met het leger voor Dommongh, hoewel gemelte resident, Couper, verklaarde in alles naa haar Ed^s ordre met circumspectie gedaan en hun het apparente vertrek van d'E. major mettet bekomen der victorie bevoorens al lange bekend gemaackt te hebben, buyten, dat men te dier tyt van de waere afcomst des pangerans Depaty noch onkundig waere geweest;

de gouverneur, Wangsa Diepa, had tot tweemalen nae 't become geschuth en de gevangenen der Macassaren doen vragen, daerop hem uyt den naam van d'E. major was gediend, dat het weynige, 't gundt 'er was, met de eerste schepen van Batavia stondt derwaerts te worden geschickt en 't resterende uyt een Malleyts vaertuygh, met Comp^s sloep van Dommongh erlaught, was in presentie van capteyn, Francen, hem voort overhandicht; de sabandaer van Lassam, Orangeaja Mansie, was uyt vreesse voor den pangeran Paty met zyn heelen omslagh van daer gevlucht en de pangeran Depaty met het leger den 25ten September aldaer aangekomen, blyvende naa Singa Wanghsa en andere strandtheeren noch eenige dagen vertoeven;

de gouverneur van Japara had eenige afgesanten sonder kennis van den resident naa Batavia gesonden, om dat hy wat misnoecht scheen over 't seggen uyt last van d'heer major, dat die besendinge, ten waerese van den Sousouhounangh self geschiede, niet veel zoude obtineren;

de scheepjes, Corea, Bunschooten en 't Swaantje, waeren nevens dese bodems, Laeren en Nuyssenburgh, met parthye houtwercken beladen en al daags bevoorens van Damacq na Batavia voortgegaan;

de gecontracteerde rys tot Javana had de sabandhaer, omdatse niet was afgehaalt, op 55 lasten nae aan andere vercocht, dewelcke, nevens de houtwercken, die voor schulden mosten geindt werden, wel 5 scheepsladingen souden vereysschen, buyten dat 'er dan noch wel 10 hout lasten in de bocht van Rimbangh noch souden blyven overleggen.

Bestaande nu wyders de aangebrachte houtwercken deser voorgeseyde scheepjens, als te weten:

in Nuyssenburgh:

200 stux swaere huysbalcken;

550 • lichte huysbalcken tot..... / 1626:15: ;

Corea:

398 stux dicke en { gesaagde jaty plancken tot..... / 664:10: ;
644 • dunne.. }

Bunschooten:

1156 stux dicke en { gesaagde jaty plancken tot..... / 1275:17:8;
623 • dunne.. }

d'Vliegende Swaan:

351 stucx dicke en	jaty plancken tot.....	f 639.
700 » dunne...		

Hebbende dese drie laastgemelte bodems mede in de expeditie nae Timor en sedert hun weder keeren van ginder nae Japara wederom tot de besettinge voor Dommongh gebruyckt geweest.

3 d^e. 's Morgens verschynt almede van Javas Oostcust 't jacht, de Cabelleau, met:

30 stucx huysbalcken;

30 » kleene balcken;

120 » ankerstox balcken;

20 swaere kromhouten;

1 » moerbalck;

100 stucx jaty plancken, costende..... f 632:5.

En jegens den avondt comt eyndelingh ook (tot slot der afgesonde bodems in de expeditie nae Javas Oostcust of Dommongh) hier te retourneren het jacht, Laeren, en daarmede de succelende, gewesen eerste commandant en capiteyn, Jan Francen, met dewelcke geen papieren, noch ook schryven van Japara hebben erlanght, doch echter de volgende houtwercken, als:

254 stucx kleene huysbalcken;

80 » » knieshouten en

200 » jaty plancken, samen tot..... f 372.

Synde nu alle de uytgesette expeditien, soo nae Timor, als de Oostcust van Java, terugge gekeert en van deselve wederom gekomen de onderstaande militaire coppen, als:

20 September, per 't jacht, de Schelvisch, en de fluyt, Grootebroeck, impotente

27 deser, per Saxenburgh.....

28 » » Peguw en de Snaauw.....

29 » » d'Experiment

29 » » Muyderbergh.....

2 October, per Nuyssenburgh, Corea, Bunschoten en Vliegende

Swaan.....

5 deser, per de Vliegende Swaan, segge Cabelleauw.....

en dato deser, per Laeren.....

samen.....

's Avonts vertreckt de chaloup, de Leguaan, naer Bantam tot bestellinge van een generale missive, door haer Ed^s alhier aan de heeren 17^{den} in 't vaderlant geschreven, gaande 6 dobbelt aan de respective cameren in twee kasjes, van alsulcken relaes der Indische saecken, als het afgaande Patriaes briefboek comt uytte wysen, omme met de Engelsche schepen, d'Expectation en Loyal Marchand, naer Europa voortgesonden te werden.

Besiden welke Patriase advysen nu mede gestiert wert een antwoord briefje van zyn Edⁱ den heere gouverneur generael aan den nieuwen Engelsen agent, d'heer Arnold Withe, welckers inhoud by 't afgaande Indisch briefboek dato deses is nae te lesen, alsmede het schryven, hier neffens aan onsen resident, Willem Kaaff, tot Bantam afgaande, behelsende 't volgende in substantie:

dat sedert het jonghste schryven van 20 Juny weder zyn ontfangen 5 briefjes, gedateert 30 July, 6 Augusty, item 6, 11 en 21 September;

dat het gedoente en voornemen van den Conink op Turtiassa en Pontangh, als 't maken van een casteel aldaer, naaukeurigh moet werden ondersocht;

dat by extract neffens gaande Ceylonse missive kan werden gesien en den Deensen resident, Pauly, gecommuniceert, wat van hier wegens de persoon, Jan Hendrik Schutte, aan d'heer gouverneur, van Goens de jonge, en raet op zyn versoeck uyt den naam van d'heer Adelaer zy geschreven;

dat het arrivement van verscheyde vreemde scheepjens uyt diverse Indische quartieren en van de 3 bodems uyt Engelant tot Bantam zy vernomen en op de aanbiedinge van den nieuwen Engelsen heer agent, Withe, hier nevens gaan 2 kasjens met brieven aan onse heeren meesters in 't vaderlant om met hun gereede twee schepen nae Europa voortganck te erlangen, tenwelcken eynde 25 ƒ speceryen tot een regalie voor yder dier capiteynen mede werdt gesonden, gelyck oock noch een biefje van d'heer generael in antwoord aan voornoemden heer agent om, nevens een present van 75 ƒ nagelen, 75 ƒ foelie, 75 ƒ nooten en 40 ƒ canneel, aan dien heer met beleefde groetenisse te overhandigen;

dat de tydinge van Johor, hoe die natie, sonder aansien der Bantamse gesanten, noch weynich nae vrede met Jamby scheenen te luyteren en eerst 5 picols gout te prestenteren is verstaan; en ook het schip, Zirikzee, uyt het vaderlant hier wel aangelant;

dat by overgaande memorie de gewenschte victorie, door d'E. major, Poleman, met zyn macht op de Oostcust van Java tegen de uytgeweken Macassaeren bevochten, kon werden gesien en dat wyder geordineert wert sooveel bindtrottingh en cadjangs voor Batavia op te samelen, als op Bantam te krygen sal wesen;

dienende wyders continuelyk in 't geven der prompte advysen van alles nae herwaerts niet versuymt of gesloft en op 't gedoente van 't Bantamse hof, den handel des Coninx, als verdere vreemdelingen, en of de kleeden handel door de groote toevoer niet wel wat mocht verflaauwen, naaukeurich geleth en ook advis gegeven, of de Sulthan op 't versoeck der Engelsens de peper wat beneden den prys van 16 rd^s de bhaer sal comen te stellen, om by occasie daerop dan hier mede ons van te kunnen dienen.

4 d^o. 's Avonts gaan de schepen, Batavia en Saxenburgh, ledich nae Japara met een briefje van huydigen dato aan den resident, Jacob Couper, van volgende advertentie:

dat 't sedert het jonghste gesonden schryven van primo September weder zyn ontfangen de Japaarse advysen van 11, 16, 21, 24, als 28 September passado en by deselve, als insonderheyt by de brieven van d'E. Poleman en raat, het goet

succes van Comp^s wapenen tegen d'uytgeweken Macassaeren ten genoeg vernomen; dat de verdere vereyschte antwoordt en wegen 't gedoente van pangeran Depaty, als anders, in 1 à 2 dagen met de Javaanse afgesondene van den gouverneur, Wangsa Diepa, staat te volgen; en dese gaat met de schepen, Batavia en Saxenburgh, om soo spoedig doenlyck de beloofde houtwercken en rys herwaerts te brengen en die men met de ledigh gecome bodems uyt de vloot voor Dommongh, welcke nu alle geretourneert zyn, al had verwacht;

en voor de rest, dat het wel soude comen, indien er noch 2 à 300 of meer lasten rys ginder condon werden bemachtight om door de schepen voor de Ooster provintien enpassant te werden medegenomen.

5 d°. Comt hier de gewesen Bimase sabandhaer, Codja Roeboe, van Bima per eygen vaertuygh, hebbende zyne functie van daer selfs afgeleyt en geen brieven van daer mede gebracht, wyl zyn intentie schyndt te leggen om hem hier ter neder metter woon te setten.

6 d°. Voormiddags comen de Japaerse afgesonde Javaanen van den gouverneur, Wangsa Diepa, met den sabandar, Ockersen, by zyn Ed^t, om afscheyt te nemen en dewelcke dan is ter handt gestelt een antwoord briefje aen haer meester op de versoecken van nader adsistentie, die hy heeft gedaan en dewelcke tot nader begeeren van den Sousouhounangh selven werden geëxcuseert, gelyk by 't afgaande Indisch briefboek breder kan blycken, waarop zy des avonts dan met hun vaertuygen nae huys keeren, doch op 'er ernstigh versoeck tot haer seker geleyde mede krygen 't jachtje, de Snaauw, daer met haer Ed^s ook aan den coopman en resident, Jacob Couper, afschicken een briefje van volgende teneur:

dat op 't versoeck deser Japaerse afgesondene tot haer securiteyt geresolveert is 't jachtje, de Snaauw, nu mede derwaerts te laten gaan, als uyt den copie brief, aan gemelten gouverneur geschreven, mettet verder gegeven antwoordt kon blycken;

dat, als bevoorens gesecht, by de bekome Japaerse schriftuyren en ook uyt het nader gedaane rapport van den E. majoor, Poleman, 't voorgevallene en de toestandt op de Javaanse Oostcust in 't breede zy vernomen en het nu meest sal aancomen, wat succes pangeran Depaty met zyn leger tegens de ontwapende Macassaeren comt te erlangen en hoedanich de Madurese regent, Radja Troena Djaja, soo omtrent de Mattaram, als de Macassaeren sich sal gedragen, 't welck op 't naeukeurigste ondersocht en ons ten spoedigsten, al was 't expres, geadviseert moet werden, al soude men, om te sekerder bescheyt van alles te hebben, 1 à 2 vertrouwde Javaanen of andere met gelt huuren en 't leger van Depaty, etc. doen volgen, want anders veel tyts maer suspitien en duystere geruchten voorcomen, sulx men van de rechte geschapentheynt sooveel mogelyck bericht moet trachten te erlangen;

dat het aangenaam is geweest te verstaan, de resident, Couper, by den pangeran Depaty en Gouverneur, Wangsa Diepa, in goet vertrouwen en aansien wert gehouden, maer dat wegen zyn versoeck om herwaerts op te comen sich nader sal hebben te verklaeren, of het voor een sprongtochtje dan om van daer ontslagen te zyn sou wesen, als wanneer nae de ordre desselfs gagie souw moeten

stilstaan tot nader employ toe, waerop dan antwoord wert verwacht, dog mach zyn huysvrouw wel herwaerts overkomen en 't jachtje, de Snaauw, op 't versoek der Javaenen voor eerst daer noch aangehouden werden.

7 d°. 's Middags keert de sloep, de Leguaan, van Bantam terugge met 150 bossen bindtrottingh, als 500 stucx cadjangs tot / 87:15, en een missive, eergisteren door den resident, Willem Kaef, aan haer Ed^s geschreven van volgende advisen en advertentien:

den 4^{den} deser was de sloep, de Leguaan, met de brieven voor 't vaderlant daer wel aangekomen, nevens ook haer Ed^s schryven, ingevolge van 't welke deselve Patriase advisen aan den heer agent, Withe, behandicht en wyder aan de capiteyns der schepen de goede bestellinge gerecommandeert waeren, 't gunt zy ook belooft en voor het present der speceryen haer Ed^s doen bedancken hadden, gelyck mede voornoemde Engelse heer agent, Wythe, aan d'heer gouverneur generael had belast te willen doen, mits hy door een swaere sieckte althans niet machtigh was zyn dancksegginge selfs met een letterken af te leggen en welke indispositie van den agent 't vertreck der twee schepen nae Engelant noch wel 10 à 12 dagen langer souw doen tardeeren, dewelcke van en voor particuliere quamen mede te nemen 60 corgies Tonquinse pelangs, 40 picols thee, 50 picols radicx China, voorts parthye zyde en sydestoffen, porceleynen, Japanse comptoiren, schutsels, bedorven muscus en ambre de grys; item 900 bossen bindt en 50000 stucx eenledige rottings, nevens 8 à 9 picols nagelen en 2 à 3000 stucx geconfyte nooten, van den tollenaer, Secredana, ter sluyck ingecocht;

de oude Engelse agent, Dacres, was dagelycx met de pangerans Kiedol en Loor besich om de reeckeningh des Coninx en hun Comp^e wel van 7 à 8 jaeren te verevenen en waerin zy wel 6000 rd^s verscheelden, soodat gemelte agent noch al veel sporingh met die Javaenen zou hebben;

de nieuwe agent, Wythe, was voornemens andermael om verminderinge in den prys des pepers aan den Coninck te versoecken, inwylen dat d'Engelsen nu geen meer peper wilden incopen, voordat hun packhuysen met 't vertreck van d'heer Dacres t'eenemaal opgenomen souden wesen;

de Deenen saten thans sonder goederen en in negotie gansch stil en was de resident, Pauli, met haer Ed^s geadviseerde wegen Jan Hendrick Schutte wel vernoeght;

de daer over gebleve Cormandelse Moorse coopliden hadden noch wel een capitaal van 40000 rd^s aan kleeden aan de handt, die zy dagelycx tot seer slechte pryzen by kleene partytjens uytventen;

't Coninx schip, de Bul, stondt binnen 14 dagen met Moorsche vrachtgoederen van koper, sandelhout, peper en bintrottangh over Malacca nae Cormandel te gaan en soo ook het particulier Engels scheepje, van Timor gecomen, welckers mede gebrachte doecken almede seer civiel wierden afgestaan;

de tydingh van de destructie der Macassaeren door d'E. major, Poleman, waeren by al de grooten en insonderheydt de Bantamse gemeente seer aangenaam geweest en daerop ook weder parthye vaartuygen met gelt en kleeden nae Javas Oostcust vertrocken;

de Conink van Bantam was van boven in 't geberghte weder op Pontangh gecomen en meende aldaer noch een wyle te continueren; doch het metselwerck, 't gunt daer, behalven verscheyde steene huysen, wiert gemaackt, konnen niet vernemen, dat tot een fortificatie, maer tot een waschplaats voor des Coninx wyven en een playsierige uytvlucht voor hem selfs soude dienen, hoewel 'er de resident verder naauw op zouw doen letten;

de jonge Sulthan was op Bantam en beheerste alle kleene en civile saken, maer de oude behielt de negotie en de beurse; doch de andere, jonger soon, pangeran Pourbaya, had zyn wettige vrouw, dochter van pangeran Souramangala, eenlyck op voorgeven, datse voor hem niet mooy genoeg was, een scheyd brief gegeven en weggejaaght, waerover zyn vader, de Sulthan, gansch niet wel vernoecht scheen;

de pangeran Loor had versocht met een prince vlagge en daerin eenigh teeken van haer Ed^s te mogen werden vereert om op zyn vaertuygen naer Batavia en elders tot onderkenninge te gebruycken;

verscheyde vaertuygen quamen dagelyx van Javas Oostcust met rys, pady, ajuyn en houtwercken, etc. op Bantam, daeronder 3 met eenige Portugesen en hun huysgesinnen van Japara om voortaan op Bantam te woonen; item 3 andere Maleytse Bantammers met partye slaven en slavinnen van Mandhaer;

boven de nu overgaande bindtrottangh wasser niet meer in voorraat, maer souw dagelyx parthye werden opgesamelt om met believen van haer Ed^s, nevens 2000 stux gereede cadjangs, door een bodemptje te werden afgehaalt.

Namiddags gewerden met Chinees vaertuygh een missive van den E., Wybrandt Dubbeldecop, en raet tot Macassar aan haer Ed^s van den 24sten September, verhalende: hoe daer al weder verscheyde quade geruchten van 't overcomen der uytgeweke Macassaeren met haere macht, als anders, (nae alle apparentie) door die van Goa waeren gespargeert, eenlyk om de moetwillige Loubonesen halsterrig te doen blyven en een generale confusie en afval der bontgenoten daer door weder te berocken, op hope van alsoo met hulp haerer uytgeweke roofmackers hun vervallen staat weder te redresseren, waerop, alsmede op de arglistigheyt van den ouden crain, Crongron, (die van Tello ende Sadrebone over en weder swurf en dickwils in 't casteel quam) naauw reguard genomen wierdt.

8 d°. Niet bysonders voorgevallen.

9 d°. Jegens den avondt arriveert het schip, Brederoode, voor de laeste besendinge uyt Banda, inhebbende:

232 heele en } sockels foelie;
7 halve.... }

23022 catty Banda nooten muscaten;

12 halve leggers gepekeld nooten;

3 picols massoy;

50 R oly van nooten..... } van particuliere achterhaalt;
11 musjens oly van foelie.. }

samen belopende / 29876:15:5.

Waarmede ons dan oock zy geworden een missive van den E. heer gouverneur, Andries Boogaart, en raet uyttet casteel Nassouw de dato 19 September aan haer Ed^s, verselt met verscheyde boecken en bylagen desselven gouvernements, als uyt het register en brief by het aancoment briefboek can werden beooght.

Staande alles, Godtlof, in die provintien noch vredigh en wel en begon de sterfte nu sodanich te verminderen, dat men daerover een solemnele danckdagh meende te houden, als wesende sedert een ruym jaer verleden 150 Nederlanders en 60 inlanders onder Christenen en Mardyckers ten grave geruckt geweest; ende bleef het Bandas guarnisoen alsnu noch sterck 425 militaire koppen; item was de generale sterckte der zielen op ultimo July geweest 6449 menschen.

De Bandase burgerie had generalyck weder een versoeck van diverse saeken aan d'heer gouverneur en raet gedaan; en was sekere perkenier van Lonthoir, Joost de Haan, over 't disteleren van foely oly betight, uyt eygen quade getuygenis met een borger klein sloepje, nevens 16 slaven, fugatyf geworden en daerop twee Comp^s vaertuygen om hem op te soecken de wegh uyt nae Timor afgeschickt.

's Avonts wert ons per burger sloep toegebracht het dubbelt schryven van den E., Dubbeldecop, en raet tot Macassar van den 24sten September, waarvan hier op eergisteren staat gementioneert.

Heden is voorts in Rade van India geresolveert al de hier in voorraet wesende speceryen nu met d'aanstaande retourvloot naer 't vaderlant te senden, bestaende uyt 1200 duysent R nagelen, 325 duysent R nooten muscaten, 66 duysent R foelie, nevens 2100 packen canneel; ende zyn tot commissarisen der ordinary te doene verlossinge des volx naer 't Patria versocht ende gecommiteert d'Ed^s heeren, Cornelis Speelman ende Constantyn Ranst.

Item is op de getuygenisse des kerkenraets de Mardyker, Pieter Gomes, aangenomen tot inlants leermeester alhier met 6 rd^s 's maants.

10 d^o. Namiddagh komt hier de gewesen sabandhaer van Lassam, Orangcaya Mansur, zynde een Moorsee Javaan, met eygen vaertuygh en omtrent 25 man van ginder, als hebbende sich om de troubelen der Macassaeren en vreesse voor den pangeran Depaty van daer geretireert, met versoeck zyn woonplaats voortaan alhier onder Comp^s gebied te mogen begrypen, 'tgunt hem dan oock is vergunt.

11 d^o. Jegens den avondt erlangen per Javaans vaertuygh een briefje van onsen resident, Caaf, tot Bantam, eergisteren geschreven, van advis, dat d'Engelsen agent, hoewel wat buyten Bantam ter playsier gevaeren, noch vry sieck en geresolveert was de twee schepen naer Engelant egter tegen 15 deser af te despecheeren; vier vaertuygen met 200 bhaer peper waeren tot een present van den sabandaer van Cheribon aan den tollenaer op Bantam overgecomen en oock een vaertuygh der Engelsen van Samarangh terug gekeert met parthye contanten en 3 paerden, zynde jegens amphioen en zyde chindos vernegotieert.

De Bantamse grooten waeren besich een nieu huys (omtrent Coninx palleys) en desselfs vaertuygen klaer te maecken om de verwachte Sulthan van Jambys dochter in te haelen, die men zeyde, dat met den ouden of jongen Bantamsen Conink stondt te trouwen.

't Engelsch schip, de Phenix, was zoo even van de Caep de Goede Hoop daar aangelant en de capiteyn en 't volck over 't genootte goet onthaal van d'E. gouverneur, Bax, aldaer zeer wel vernoeght; en hebbende oock een briefje van denselven gouverneur en raat medegebracht, 't welck dan nu mede alhier ontfangen wesende, bevonden zy een klein advisje aan haer Ed^e, gedagtekent 13 Augusty passado, niet nieuws of bysonders vermeldende.

12 d^o. Namiddags comt te deser rheede een vaertuygh ofte jonck met eenige Boutonse afgesanten en brieven van den Conink aldaer, doch dewyle haar hooft, de Goegoegoe d'Jepelauw, noch achter is op het schip, de Gerechtigheyt, soo blyven zy tot desselfs aancomste sonder iets over te leveren in haer vaertuygen tardeeren.

13 d^o. 's Morgens comt de sabandaer, Ockersen, met seker afgesonden Javaan van den pangeran Loor tot Bantam (gisteren avondt hier verscheenen) by zyn Ed^e, overleverende, besyden 't geschenck van een goude kris met diamantjes beseth, oock een klein briefje van gemelten pangeran, 't welck naer translatie eenlyck 't volgende melt.

Dit briefje wert geschreven uyt een suyvere, opreghte genegentheyt van Pangeran, Aria Loor, en comt aan den kapiteyn Moor, Joan Maetsuyker, die seer groot en hoogh verheven is in de stadt Batavia, 't geen Godt wil geven langhe mach continueren, hoe langer, hoe grooter werden en in voorspoet toenemen, waertoe Godt zynen segen in dese werelt wil geven.

Verders sende Siraya Laxana om desen brief en geschenck van een kris aan den capiteyn Moor, Joan Maetsuyker, te brengen, die versoecke niet gelieft te versmaden, alsoo 't maer is tot een teken van vruntschap en een oprecht herte.

Wyders is heden in Rade van India over seker getranslateert boek, door den predicant, Joan Fereira, in de Portugese taele wegen eenige deelen van 't nieuwe testament overgeseth en door de eerwaerde kerckenraat aan haer Ed^e voorgedragen om in 't vaderlant te mogen werden gedrukt, nae verscheyde debatten verstaan 't selve nae 't Patria voort te schicken en het drucken van dien aan 't goetvinden der heeren mayores gedefereert te laten.

Soo is oock aan d'opperhoofden van 't jacht, Muyderbergh, voor gedaene uytreyse der camer Zeelant toegeleyt de volle premie.

14 d^o. Voormiddags comen eenige gesanten van Dampo, op gisteren per eygen vaertuygh van daer aangelant, met den sabandaer, Ockersen, binnen 't casteel by zyn Ed^e, overleverende een missive van haeren Conink, aan haer Ed^e geschreven en nae translatie uyt de Malleytse taele luydende, aldus.

Radja Dampo schryft desen brief, nevens veel groeten en tot een teken van vruntschap aan den Gouverneur Generael ende Raden van India, die in 't midden van 't casteel Batavia woonen, die Godt wil geven veel geluck

en een lanck leven in dese werelt en een seer groote macht, soo te water, als te lande, alsmede overal voor dees tyt een goede beradinge.

Verders: ten tyde, wanneer de brief van den Gouverneur Generael en Raden van India, door den fiscaal van Oudjong Pandangh (of Macassar) op den sevenden dach van de maant February gebracht, is op Dampo wel aangekomen en met behoorelyke eere ingehaalt, die my ook seer aangenaam was, waeruyt verstaan, als dat capiteyn, Jan Francen, de questie van Radja Dampo met de volckeren van Tambora en Phicat bygeleyt hadde en nu geen onlusten meer soudén wesen, 'tgeene volgens den inhoud van den brief Radja Dampo ook sal nacomen en achtervolgen.

Wat aangaat den prys ofte de waerde van de stucken en ysere anckers, hebbe ik ontfangen, maer niet geëyscht en daervan ook niet gesproocken, doch de Gouverneur Generael heeft het my echter gegeven; want het lant van Dampo is onder de beradinge en goede bewaaringe van den Gouverneur Generael en de Raden van India; noch hebbe ick tydinge gehoort van de Maccassaerse volckeren, die op 'tlandt van Java woonen, als datse op myn landt willen comen: daerom, alsoo ick kleen ben, maeke dit aan den Gouverneur Generael en Raden van India bekend; myne gesanten zyn Lebey Kilouw, Lebey Pououw, Nachoda Timor en Intche Baggus; 'tgeene ick zende, is niet anders dan een last cadjaugh tot een teken, dat noch leve en onderhoudinge van vruntchap; indien myne gesanten haer iwers in mochten comen te misgrypen of te buyten te gaan, de Gouverneur Generael gelieft het haer ten besten te houden.

Namiddags geworden per Javaans vaertuygh een briefje, gisteren door den resident, Caef, van Bantam herwaerts geschreven, van advertentie:

dat de Conink noch op Pontangh tot Turtiassa bleef continueeren en key Aria Monjaja op Bantam sieck te bedde lagh, gelyk mede de Engelse heer agent, Whyte, hoewel hy van Clappadoa weder thuys gecomen was; doch stonden echter hun twee schepen tegen 20 deser nae Engelant af te gaan; item 't Coninx scheepje, de Bul, in corte dagen over Malacca nae Cormandel en tot welcke voyage 't Engels particulier scheepje mede wiert klaer gemaackt, hebbende de Europise aanbreng van hunne Phenix, groot 200 lasten, bestaan uyt 32000 rd^e contant, 3 à 400 staven yser, 50 zeugen loot, etc., nevens ook parthye Engels bier, mom, Rynse, Spaanse, claret en andere wynen, als mont versnaperingen van particuliere.

Heden is ook zyn Ed^t, de heere gouverneur generael, Joan Maetsuycker, door d'Ed^e heeren Raden van India, als ook daernae van verscheyde andere vrunden, verjaert geworden (out wesende althans . . jaeren), onder veele tydelycke en hemelsche zegenwensingen, die Godt de Heere hem goediglyck wil verleenē tot zyn Ed^t volcomen genoegen en welvaert en tot dienste van de generale Comp^e, amen.

15 d^e. Voormiddags zyn twee afgesanten des Coninx van Bima, met eygen vaertuygen van daer verscheenen, in geleyde van den sabandaer, Ockersen, by zyn Ed^t geweest, overhandigende een missive (nevens mondelinge complimenten sonder

andere voorname belangen) van haeren Coninck en ook den rycx bestierder, Turilia Gampo, te samen aan de hoge regeringe alhier geschreven, dewelcke naer translatie bevonden is van onderstaanden inhoud.

Dese uyt een zuivere, oprechte genegentheyt van Radja Bima en Turilia Gampo en komt aan den Gouverneur Generael ende de Raden van India, die groot heerlyck en verheven zyn, alsmede seer vernuftigh in alle haere gedoente, soo te water, als te lande, gelyck ook seer oprecht in 't richten der schuldige, als medogende met arme nootdriftige en weesen en seer standtvastigh en onveranderlyk in 't onderhouden van haer contracten met alle groote Coningen, waerover en van wegen haer goet doen door de geheele werelt gepresen en geroempt werden.

Verders maect Radja Bima en Turilia Gampo aan den Gouverneur Generael en de Raden van India bekend, als dat het werck op 't landt van Sumba, gelyck in den brief, die Codja Roeboe gebracht heeft, geschreven was, niet heeft cunnen laten verrichten, door dien Codja Roeboe lange op weg is geweest en niet eerder dan den 31sten dagh van de maent Maert op Bima is gecomen, wanneer doen 't Westermousson verlopen was; dierhalven heeft de verrichtinghe voor dien tyt op 't landt van Sumba niet konnen geschieden, waerom nu myn broeders, Boemi Moutjouw Boula en Boemi 't Siengo genaemt, aan den Gouverneur Generael en de Raden van Indien om daarvan kennisse te geven afsende; doch met de hulpe Godts sal nae dese dagen nae 't landt van Sumba senden om alles ter degen te laten ondersoecken; verders hebbe myn schult van 't buscruyt, loot en yser, bedragende 350¹/₄ rd^e, aan den fiscael, van Daelen, in sappanhout betaalt; en offer iets quaets van myn ofte myn lant mochte geseyt worden, de Gouverneur Generael en Raden van India gelieven 't niet eer te gelooven voor en al eer de Gouverneur Generaal en Raden van India 't selve ter deegen hebben laeten onderzoeken; want ick sal in myn herte noyt vergeten 't contract, door myn gemaect, en de hulpe van de Comp^e, aan myn bewesen.

Nu hebbe aan den Gouverneur Generael en Raden van India niets te senden, alsoo in desen tyt bedroeft ben, doch bidde Godt, dat Hy den Gouverneur Generael en Raden van India veel geluck en voorspoet en een lanck leven in dese werelt wil geven.

Volght een nader briefje van Radja Bima, ontfangen als vooren.

Verders make ick aan den heer Gouverneur Generael en Raden van India bekend van wegen myn schult, die te samen met Radja Roeboe aan den admiraal, bestaande in 4000 picols sappanhout, schuldigh zyn en alreede aan den fiscael van Daalen betaalt hebbe, wachten nu alleen nae een schip om 't selve te laden en versoecke, dat de Gouverneur Generael en Raden

van India de 4000, sooveel schuldigh zyn, aan den admiraal (d'E. heer Speelman) gelieven te betaalen.

Met dese maent schynt de langh gewese drooghte alhier ons wat te verlaten en de lucht somwylen sich vry wat regenachtigh te verthoonen, daertoe het gety des jaers ook sal beginnen aan te comen.

16 d°. Is in Rade van India aan de Bandase borgers, Louf Hendrix en Jan Egbertz, d'eerste 400 en d'andere 600 rd^s uyt Comp^s cassa ter leen toegestaan onder behoorelyke borgtocht om nae d'aancomste van 's Comp^s schepen ginder wederomme te voldoen.

Item onder de notulen naer Suratte alsnu derwaerts te schryven, verstaan den Benjaans coopman, Marrendas Maan, op 't voorschryven van d'heer, Volger, om zyn groote geleden schade, wegens de oude differentien van reeckeningh van zyn overleden broeder, Mondosnaan, de gepretendeerde interest penningen en 't overighe restandt quyt te schelden, mits hy dan ook de zyne wegens eenig canon van syn broeders scheepje, als andersints volcomen sal cederen en daarvan wedersytse acte werden gepasseert.

17 d°. Voormiddags kryght de afgesonden Javaen van den pangeran Loor tot Bantam afscheyt van syn Ed^e en een antwoord briefje aen voorsz. zyn meester, nevens een weder geschenck voor de gesunde kris van 75 ellen divers gecouleurt phelp, 25 ellen goude moirha, 5 stucx schenckagie kleeden, 1 vergult roer, 1 d°. carbyn, 1 paer pistoolen en 1 kas rooswater, als by 't afgaande briefboek dato deser nader staat te lesen.

Heden middagh zyn ook door den E. fiscael ende gecommiteerde uytten achtbaren raet van justitie ter ordre van haer Ed^e van de puye binnent casteel nae voorgaande klokken geluy gepubliceert de ordinarie jaarlycx placcaten van de verlossinge voor degeene, die nae 't Patria willen vertrecken en ietwes te versoeken hebben, ende waerby tot commissarissen derwegen zyn genomineert d'Ed^e heeren raden, Cornelis Speelman en Constantin Ranst, gelyk de resolutie van den 9^{den} deser ook breeder comt uytte wysen.

18 d°. Namiddagh gewert ons per Ternataanse borger sloep over Macassar van daar een Maleyts briefje, door de weduwe van den prince, Callimatta, aan den heer generaal geschreven, luydende nae translatie aldus.

Dain Niat doet seer groeten den capiteyn Moor Generaal, die groot ende heerlyck in de stadt Batavia is ende voert den naem over de fortresse, den Diamant, ende alle coopliden, alsmede seer verstandigh in alle syn gedoente en ryk in wetenschap en ook seer vermaert in den oorlogh over zyn kloekmoedigheyt, soo boven en beneden wints, waerover alle vyanden, soo te water, als te lande, vervaert zyn; die ook de macht heeft van veele groote ende kleene schepen, waeronder alle plaetsen, soo eylanden en krekken, beneden wints haer moeten buygen; is ook seer oprecht in alles te ondersoeken en te richten en oock medogende met alle nootdruftige en arme menschen,

waardoor zyn naam in alle plaetsen, eylanden, soo groot, als kleen, geroemt wert, gelyk ook zyn gedoente seer sachtmoedigh en is als een suyver klaer en helder water, waarmede 't aansicht van syne vrunden besprenght, en wert daerover seer gelooft en gepresen en luydt als een soet geluyt in haer ooren, waertoe ook seer genegen syn, en geeft een verquickinge als een welriekende reuk.

Verders, omdat ik gelyk als een oprecht kindt van den capteyn Moor Generael ben, soo maeke uyt een suyver, oprecht herte, dat noyt veranderlyk is, myn gedoente bekend, en ook duren sal, soo lang de son, de maen, de nacht, de dagh sal volgen.

De capteyn Moor Generael gelieft doch medelyden te hebben en hulpe te bewysen aan 't kindt van den capteyn Moor Generael, door dien onmachtigh en een weduwe is; daer is een soons soon van den capteyn Moor Generael in de Moluccos op Tidor, wiens name is Pancola, dien ik wel wenschte eens te ontmoeten en zyn aangesicht te sien, waerover verleden mousson aen hem een briefje om op Macassar te comen hebbe geschreven, maer daer is niet een schip geweest, dat herwaerts quam, hem heeft derven mede nemen; dat is de oorsaeke, die uyt een suyver, oprecht herte aan den capteyn Moor Generael bekend maeke, met versoeck, wanneer de capiteyn Moor Generael een schip nae de Moluccos sendt, daerover een kleen briefje gelieft te schryven, dat myn soon op Macassar magh comen, om hem aldaer te sien; voor dees tyt hebbe aan den capteyn Moor Generael niet te senden, maer doe alleen myn hertelycke groetenisse.

19 d°. 's Middags arriveert alhier het langh verwachte schip, de Gerechtigheyt, over Bouton, Bima en Japara uyt Ternaten, van daer niets medebrengeende, als:

3500 R Mindanaux wax;

143 • schilpadtshoorn;

41 stucx levendige loerys en

3335 R bedorve buskruyt, tot f 3002:18:12;

en van Bima:

1673 picols sappanhout, costende..... f 5019.

De advysen, ons daarmede toegebracht, syn als volgt:

twee originele missiven van den provisionelen gesaghebber, Jacobus du Geyn, en verderen raet in Ternaten aan haer Ed^e, gedagteekent 29 Augusty 1675 en een largo van den 14^{den} July 1676, met eenige andere bylagen, daertoe behoorende, waeronder ook een briefje van de suster des Coninx van Ternaten, d'Jou Gammalamma;

een Maleyts briefje van den Conink van Tambora, comende over Bima;

• kleen briefje van den overgebleven resident en provisionelen adsistent, Jasper Christiaanse, tot Bima van dato primo deser;

item een missive van den resident, Jacob Couper, de dato 12 deser;

gelyk by die van Comp^s wegen in 't aancoment briefboek onder de quartieren van Ternaten ende Macassar staan te lesen, verhalende die van Ternate onder anderen het volgende nieuws:

hoe in Manado soo nu en dan eenige luyden verscheenen en met visch ter merckt quamen, die sich als geheel ter zee erneerden, sonder religie of wetten, hoewel zy egter eenige uyt haar als Conink hielden en in alles wel 700 bevolkte praauwen sterck waeren, synde nae hun seggen van Java afcomstigh, dog door veele verdryvingen eyndelyk in dien hoek en soo gestadig op 't water swervende geraekt en daerom een seer ruw en stuurs volck;

die van Manganitau op 't eylant Sangy hadden door toedoen en aanleydingen van den Conink (als de Spangiaerden) van Ciauw hunnen jonghst gestelden regent door den Conink van Ternaten verworpen ende weder een anderen bevestight, dewelcke ook met een quitasol, etc. door gemelte Castilianen waere begifticht, hoewel gansch tegen de reden, om dat die volckeren eygentlyk wettige Ternataanse ondersaten waeren;

de Conink Amsterdam bleef noch al even slim by syn ongebonden en godloos leven continueren, hebbende niet alleen zyn suster Malauda, maer ook de andere voornaamste princes, Gammalamma, getracht om 't leven te brengen, jae selfs, soo men meende, ook te verkrachten, gelyk hy veele van syn vaders vrouwen en bywyven, alvorens geschonden hebbende, had doen van kant helpen; doch had hy nu eyndelyk om de onvertsagde stoutmoedigheyt van gemelte Gammalamma en op 't voorbidden van syn moeder voornoemde suster weder in genade aangenomen en toegestaan met den prins Alam te trouwen, als ook was geschiet; hoewel de soone des Coninx van Tidor had getracht dieselve prinsesse op seekeren nacht te schaaken, 't welck mislukt wesende, de Coninck Amsterdam jegens de Tidoresen seer vertoornt hadde (en noch te meer), wyl hy, op een tyt den Conink van Tidor willende gaan bezoeken, 't palleys geslooten vindt en sonder hem nae langh wachten te spreken vol spyt en smaet weder vertrecken most met voornemen die hoon op d'een of d'ander wyse te wreken; hoewel door onse mediatie die Vorten tot noch buyten openbaere rupture gebleven, maer nu en dan al eenige wedersytse visschers en andere om 't leven geraackt waeren;

de Boutonders hadden over de regeringe en huyshoudinge der Ternataenen in en omtrent haer landt heftelyk geklaaght en de Conink Amsterdam op de aanspraek onser opperhoofden gesegt persoonelyk derwaerts te willen gaan om ordre te stellen en hun contentement te geven, maer andere meenden zyn intentie te zyn om die van Bouton onder soo een deckmantel te overvallen en te dwingen.

En is voorts het briefje van de hier voorgementioneerde princes Gammalamma, nu mede uyt Ternaten ontfangen, nae translatie bevonden van navolgende inhoud.

Een brief uyt een suyvere, oprechte genegentheyt van de prinsesse, Mahar Gammalamma, die de hertelyke groetenis sent aan den heer Gouverneur Generaal, welken Godt wil segenen met een langh leven en veel geluk in dese werelt, opdat we lange in een onveranderlyke vrundtschap mogen continueren, amen.

Verders maekt de princes, Mahar Gammalamma, aan den heer Gouverneur Generaal bekend, als dat de brief, verleden (nevens een moye Japanse rock) gesonden, de princes, Mahar Gammalamma, wel is geworden en met groote eere en genegenthey, als van een vrundt comende, ontfangen, welke brief nu niet sal beantwoorden, alsoo dit schip inderhaast moet vertrecken, maer staat hetselve hier nae mettet scheepje, de Fortuyn, te geschieden.

Noch maackt de prinsesse, Gammalamma, aan den heer Gouverneur Generael bekend, als dat de coopman, Jacobus du Gheyn, in de Moluccos noch jonck is, maer heeft de Comp^e lange gedient ten tyden van myn vader, Paducca Siry Sulthan Mandarsaba, die goede kennisse heeft om Comp^s saeken wel te beraden met den Conink van Ternaten, alsmede goet van begrip en verstandt en de manieren van den Conink sich wel verstaande, gelyk ook 'tgedoente van de Molucxe volkeren, waervan hy in Comp^s boeken ook goede aantekeninge houdt; de heer Gouverneur Generael sal 't selve daeruyt wel kunnen bespeuren; dierhalven is het gevoelen van de prinsesse, Mahar Gammalamma, als dat de coopman, Jacob du Geyn, in 't minste aan de Comp^e en Ternaten niet misdaan heeft.

Daerom versoeckt de prinsesse, Mahar Gammalamma, aan den heer Gouverneur Generael, gelyk ook wel behoorlyk is, dat de coopman, Jacob du Gheyn, weynigh meer macht en autoriteyt om hem te moedigen mochte gegeven werden, om dat het strecken mocht tot welstant van de Comp^e en Ternaten, want dese Conink is noch jonck van herten; 'tgeene alleen aan den heer Gouverneur Generael laat weten om te oordeelen, of hetselve sal dienstigh wesen, met versoeck aan geen andere lieden gelieft bekend te maeken, opdat daer door de Conink tegens de prinsesse Mahar Gammalamma in de Moluccos geen misnoegen mach hebben; en, indien het in den brief van den coopman, Jacob du Gheyn, mede gemelt is, de heer Generael mach het wel gelooven, want hy verstaat het werck tusschen de Comp^e en de Molucxe volkeren seer wel.

Soo luydt oock insgelycx het briefje van den Conink van Tambora aldus.

Dese brief comt uyt een suyvere, oprechte genegenthey van Radja Tambora, die onmachtigh, klein, boven andere vernedert en onwetende is, aan Joan Maetsuycker, Gouverneur Generael, ende Raden van India, myne opperhoofden in dese werelt, die groot, heerlyk, ryk, wys en seer oprecht syn in 't richten der schuldige, soo te lande, als te water, van boven tot beneden wints en dat door de macht van de Comp^e; verders laet Radja Tambora aan den Gouverneur Generael en Raden van India weten, dat den brief van den Gouverneur Generael ende Raden van India tot Batavia, dien de fiscael van Daelen gebracht heeft, in gesontheyt uyt desselfs handen den 6^{den} dagh van de maant Mayus, synde Maandagh, wel hebbe ontfangen,

die myn oock van herten aangenaam was om den inhoud met een oprecht herte tot de Comp^e, dat de Gouverneur Generael en de heeren Raden van India welvarende ende gesont waeren, wel verstaan hebbende, myn daerinne verheught, ja duysent mael; en is 't herte van Radja Tambora daerdoor soodanigh verquickt, gelyk een mensche, die doot was, weder levendigh geworden is.

Voor dees tyt hebbe aan den Gouverneur Generael en Raden van India niet te senden, als alleen in desen brief is geschreven en tot getuygenis, dat myn herte oprecht en suyver is om de Comp^e voor altyt aan te hangen en onder syn vleugelen te schuylen, wandt Radja Tambora heeft niemant anders, waerop nacht en dagh vertrouwt, dan alleen op de Comp^e; dit is geschreven in de plaatse Tambora, den 8sten dagh van de maendt Augustus, op Saturdagh, in 't jaer 1086.

Radja Tambora doet de grooten op 't landt van Batavia hertelyck groeten en, indien Radja Tambora in dese eenige fauten begaen heeft, de Gouverneur Generael en de Raden van India gelieven 't myn te vergeven, jae duysent mael.

Verders maekt Radja Tambora aan de Comp^e, myne groote opperhoofden, bekend, als dat van de plaatse Cadendan tot aan myn landt geen scheydinge ofte verschil meer is en ook van nu tot hierna niet komen sal, alsoo te samen onder de Comp^e staen en versoecken vergiffenis, jae duysentmael vergiffenis, datter geen scheydinge tusschen my en de plaetse Cadendan mach gemaekt werden, want myn volkeren willen onder de Comp^e blyven en van haer niet afwycken; dierhalven versoeckt Radja Tambora en 't volck van Cadendan aan de Comp^e en haer macht, de Comp^e haer altyt gelieven te helpen en datter geen scheydinge tusschen de plaetse Cadendan en Radja Tambora mach gemaekt werden; de reden, waerom Radja Tambora dit durft seggen, is, omdat de plaetse en 't landt Tambora voor dees tyt Radja Tambora niet meer maer des Comp^e landt is en Radja Tambora niet anders dan een bewaerder van 't selve, die ook by dach en nacht alleen op de Comp^e vertrouwt en versoeckt ook altyt hulpe van de Comp^e, waerby sal blyken de Comp^e tot Radja Tambora genegen is ende medelyden met hem heeft; vorders doet Radja Tambora de Comp^e uyt een suyver, oprecht herte groeten.

Maer het advisje van den p^l. adsistent en resident, Jasper Christiaanse, tot Bima dient alleenlyk ten geleyde van 't afgescheepte sappanhout in de Gerechtigheyt.

Synde voorts oock het schryven van den Japaersen resident, Jacob Couper, de dato 12 deser, van volgende substantie:

zedert 't jonghste advis met Nuyssenburgh derwaerts was het schip, Gouda, uyt Amboina tot voor Rimbangh ten ancker gecomen om een houtladinge in te nemen, gelyk sulx by een briefje van d'heer Hurdt aan Sr Couper waere geadviseert, om dan voorts na Batavia te stevenen;

de Japaerse Gouverneur had van de Materam tydinge, dat de Sousouhounangh voornemens was geweest persoonelyk af te comen om den pangeran Depaty te adsisteren, doch dat sulx door 't afraden der Grooten, dat een Conink zyn hof niet en mocht verlaten, weder waere verdweenen;

de pangeran Depaty, met het Javaanse leger tot Touban geadvanceert, had omtrent 40 Maduresen in handen gekregen, doch deselve weder op vrye voeten na Radja Troena Djaja gesonden met een brief, dat hy sich den Matteram weder soude onderwerpen, of dat hy anders niet nae boven wilde keeren, voor en alleer hem mede soude brengen;

maer aen d'ander zyde verstondt men, gemelte pangeran Depaty sich op 't gerucht van crain Gillisson met omtrent 9000, soo Macassaeren, Maduresen, als afgevalle Javaenen, op hem af quamen marcheren, beoosten Touban had nedergeslagen om haer Ed^e adsistentie af te wachten, daer omtrent se noch en bysonder de Japaerse gouverneur in groote bekommeringe bleven, of hy op zyn afgesonde brief nae Batavia wel iets obtineren zouw, dewyle, schoon hun leger gesecht wierdt 90000 man sterck te zyn, echter de schrick voor de Macassaeren en Maduresen haer weder hooglyk hadde bevangen; dese gink over per 't schip, de Gerechtigheyt, zynde nae een lange reyse uyt Ternaten over Bouton en Bima tot Japara om water en verversinge aangegieryt; en bleef wyders de resident, Couper, noch al by zyn versoeck om nae herwaerts verlost te werden persisteren;

wesende met dit schip, de Gerechtigheyt, oock noch alhier aangekomen de weduwe van den gewesen gedesigneerden Ternaatsen heer gouverneur, Davidt Harthouwer, (diens lyk daer egter met behoorelyck ceremonien was begraven);

en insgelycx verschynt hier met dese selve bodem oock de verwachte Boutonse afgesant ofte Goegoegoe, d'Jipelauw, welckers volckje op 12 deser al vooraf zyn gecomen en diens medegebrachte brief des Boutonsen Conink op desselfs inhalinge staat te werden geinsereert.

Des avonts vertrecken uyt dese rheede naer Malacca de jachten, Nieu Noortwyk en de Flaman, nevens de fluyt, Grootenbroeck, onder de vlagge van den oppercoopman, Justinus Weyns, die met gemelte Noortwyck wyders gedestineert is te gaan over Ceylon naer Mocha om aldaer den voorigen handel eens te hervatten; item de Flaman naer Cormandel en Grootenbroek naer Bengaele, de beyde laeste om te gelyk met de verwachte Japans vaerdere van Malacca hunne reyse voort te setten, wesende beladen:

Nieuw Noortwyck naar Mocha:

60220 @ groot loot;

25370 • Batavise poeyer suycker;

1 cas met 2 stucx laackenen en

2 stucx fluweelen;

81988 cattys swarte peper;

- 25120 ƒ goede rompen of noote muscaten;
 25070 » giroffel nagelen;
 14983 » benjuin Baros;
 75687 » Peguwse gommelack;
 195 » Cambodias gommelack;
 1949 » Cormandels zaatlack;
 4500 cattys spialuter;
 50 packen guinees lywaet;
 4 cassen rooswater, 50 stucx goeny sacken;
 87 stucx diverse Japanse porceleynen;
 1 riem papier, 6 bossen schaften, 2 pennemessen;
 1 legger Spaanse en $\frac{1}{2}$ legger France wyn;
 1 halfaam olyven oly, $\frac{1}{2}$ aam asyn;
 3 vaten mom en 600 stucx goenys;
 1 aam Rynsche wyn, 2 cassen Persiaanse wyn;
 1 ysere balans en 12 stucx ofte 300 ƒ coper gewicht;
 10 packen salempourisen, monterende..... f 68649:13:8;

in de Flaman naar Malacca, zynde voort merendeel voor
Cormandel geprojecteert:

1 kisje met divers gout tot.....	f 47600:5:8	} voor Cormandel;
4 kassen met 2488 stucx tichel steentjens.....		
8 halfamen annys arrack.....		
1 packje met 3 stucx Bengaalse taffachelas gingans		
2 kisten met medicamenten voor Malacca tot.....	49056:11;	

in de fluyt, Grootenbroek, als vooren, soo voor Bengaale,
als Malacca:

- 20 lasten Suratse tarwe;
 12 ruyters sadels en 12 paer stybeugels en 12 paer toomen;
 400 jaty balckjens;
 1170 baye plancken;
 1 spit met copere raaden.....
 8 halfamen annys arrack.....
 5061 stucx witte tichel steentjens in 4 cassen
- } voor Bengaale tot f 5049:8:8.

De brieven, ordres en schrifturen van haer Ed^e, met de 3 voormelte bodems afgaande, soo aan d'heer Borth en raet tot Malacca, als de verdere Indische quartieren, syn als volgt:

- een missive aan d'heer Borth en raet tot Malacca voormelt;
 „ „ „ „ gouverneur van Goens de jonge en raet op Ceylon;
 „ „ „ d'heeren Volger en Abbema, mitsgaders den raet in Suratta;

een missive aan d'heer directeur de Hase en raat in Bengalee;

» » » » gouverneur, Jacques Caulier, en raat op Cormandel;

» » » d'E. commandeur van Rheede en Lobs, mitsgaders den raat op Mallebaer;

» » » » directeur, Fredrik Benth, en raet in Persia;

» briefje aan d'E. resident Lefer tot Wingurla:

item een instructie voor den oppercoopman, Justinus Weyns, naer Mocha.

Alle op gisteren gedagtekent en nevens haere registers by 't afgaande Indisch briefboek nae te lesen en te vinden.

20 d°. Niet bysonders voorgevallen.

21 d°. Voormiddags wert de Boutonse gesant, synde de Goegoegoe d'Jepelauw, verselt met noch verscheyde andere grooten en Coninx kinderen, eergisteren met het schip, de Gerechtigheyt, aangekomen, ingehaalt en by syn Ed^t gebracht door den sabandaer Ockersen, nevens de coopliden, Adriaan van Lier, Jacob van Dyck en Jan Parve en den capiteyn der Maleyers, staande de comp^s deses casteels op haer incomste nae gewoonte in de wapenen gerangeert, doch deweleke doen sonder te schieten weder zyn afgetrocken.

En is wyders de medegebrachte, overgeleverde brief des Coninx van Bouton door gemelten gesant nae translatie bevonden van volgende inhoudt te wesen.

Een brief, uyt vruntschap geschreven, nevens veele groeten van Paducca Siry Sulthan tot Bouton en alle de raatsheeren, die voor altyt vrunden sullen blyven; en comt aan onsen vrundt, den Gouverneur Generael, en onsen vrunt, den admirael Speelman, en alle de grooten van de Comp^s, die Godt de Heere in alle haer gedoente wil helpen, opdat haer naem alhier beneden wints daar door magh geroemt en gepresen werden en voor altyt hulpe mogen bewysen aan alle bontgenoten, die behoefigh en benodigt zyn en dat tot onderhoudinge van vruntschap; die Godt wil zegenen met een lank leven en veel geluck in dese werelt, amen.

Verders maekt Paducca Siry Sulthan en alle de raatsheeren aan den Gouverneur Generael, den admirael Speelman en alle de grooten van d'E. Comp^s bekend, als dat dit plaetzen zyn, die onder Bouthon behooren, gelyk 't eylant Hidoepa, streckende tot Pinonko, 't eylant Bibolny tot Minolwi, 't geheele eylant Pantchiano, Lohia, Wauwana, Coebena, Rabyji, Pollihi, Minkonko, Katoh, alle dese syn van outs tot nu toe altyt onder Bouton geweest, maar nu heeft de plaetze Wowana haar onder Bouton niet willen buygen, maar hebben haar by de Tarnatanen begeben, die ook een sterckte op Lohia hebben gemaekt; de capiteyn Baccary heeft Radia Wowana gevangen genomen en in de kettingh gekloncken; daar nae is de schryver Majuda van Batavia gekomen, die syn huysvrouw en kinderen mede na Ternaten heeft genomen en in Ternaten gebracht; dierhalven, soo sent Paducca Siry Sulthan van Bouton en alle de raatsheeren des Sulthans broeder, Siry Maradja Gougougoe; maar ten tyden, wanneer Macassar veroverd is, was Paducca Siry Sulthan

op Oedjoupandangh president van de justitie en Siry Maradja Goegoegoe in dien tyt capiteyn laut en een van de kinderen van des Coninx broeder, Radja Lakoudin, en de ander Radja Lassoum en capiteyn Camma Jouga, de capiteyn Bongapoura en de raatsheer, Kausada Lantongh Aya, en de tolk Cabia Panalassa: dese vyf volkeren komen om by den Gouverneur Generael en den heer admirael Speelman te verschynen om 't gedoente van die van Wowana bekend te maeken.

Nogh versoekt Paducca Siry Sulthan van Bouton aen den Generael en den heer admirael, Speelman, als dat de provisioneele schipper, Barent, absoluut schipper mach gemaekt worden.

Voor dees tyt heeft Paducca Siry Sulthan tot Bouton en alle de raetsheeren niet anders aan den Gouverneur Generael te senden als 10 slaaven en 20 voor de Comp^e, die niet gelieft te versmiden, want 't is alleen tot een teecken, dat dit uyt een suyver, oprecht herte is geschreven op Donderdagh.

22 d^o. Na den middagh gaet de hoeker, de Hengelaar, na Bantam tot afhael van parthy bintrottangh en cadjangh, medenemende een brielje van huydigen datum aan den resident, Willem Caaf, van advertentie en ordre:

dat de chialoup, de Leguaen, den 7^{den} deser van ginder zy terugh gecomen met schryven van den 5^{den} en ook op 11 en 14 deser ontfangen de nader advysen van den 9^{den} en 13^{den} deser; item door de afgesondene van den pangeran Loor het geschenk van een cierlyke crits aan d'heer generael, 't welke weder is gerecompenseert met een regaille van 75 ellen phelp, 25 ellen moirha, 3 stuex schenckagie kleeden, een vergult roer, 1 paer pistoolen en een kas rooswater, met hope gemelte pangeran sulx, nevens het geleyd briefje, als een teecken van oprechte vrundschap sal hebben opgenomen en ordre, dat dien heer en andere Bantamze grooten de goede genegentheyf van den heer generael en haar Ed^e tot de Bantamze nagebuiren door soo lange conversatie vryelyck magh werden bekend gemaekt; en dat het aangenaam is geweest te hooren onse victorie tegen de rebelle Macassaaren op Javas Oostcust ginder gevallich waare bevonden;

dat de hoeker, de Hengelaar, nu afgaet om de in voorraet zynde cadjangh en bintrottangh over te haalen; en het gedoente der Engelse vrunden, als de verwarde reequeninge van den ouden agent, Dacres, met de Bantamze grooten zy vernomen; en sonder fout verwaght wert te verstaan, wat gemelte Engelschen omtrent de verminderinge des peper prys en omtrent die negotie sullen komen uyt te wercken;

dat de slechte prysen der veele Moorze doeken en kleene vertier die negotianten eenmael wel wat mocht doen afsoeten;

dat de verdere advysen en novos dienstigh zyn en gecontinueert moeten werden, gelyk de overkomst van de Jambyze doghter om met den ouden of jongen Conink te trouwen ook wat nieuws schynt, sullende wyder de versochte Prince vlagge voor den pangiran Loor na desen volgen.

23 d^o. 's Morgens verschynt het jachje, 't Fortuyntje, uyt Ternaten over Macassar sonder eenige inladinge als 12080 rd^s aen 't verstreckte op de Moluxe

Coningen haar nagel recognitie met een missive van den provisioneel gesaghebber, Jacobus Dugheyn, en raet des casteels Orangie, gedateert 30 Augusty, nevens een berichtschrift van 't landt van Gorontale, etc. en diverse andere bylaagen, als d'selve mettet register by 'taankoment briefboek kan uytwysen: en is ons van Macasser hiermede ook toegebracht schryven van den E. Wybrant Dubbeldecop en raet, dato 7 deser, neffens een particulier versoeck schrijfje van denselven aan haar Ed^e om in dat commandament aldaar absoluut te mogen werden bevestight, wesende van de optocht van Radja Palacca tegens de rebellen van Loeba nogh geen uytslag vernomen, maar verstaen, dat de vyant 4000 Loebanesen, 10000 Toeradiers, in dry troepen verdeelt, sterk sou syn, gelyk sulx mede onder dat quartier zy naar te lesen; en onder anderen by die van Ternaten 't volgende nieuws:

hoe de Conink van Chiauww door oprockeninge der Spanjaarden veel onbehoorlykheden tegen de Coninxkens van Amonia, Caudipan, Taboucan en Tagulanda quam te bedryven, eenlyk om hun van de Comp^e af te trekken:

de Conink Amsterdam had een syner vaders nagelate wyven eerst getracht van kant te helpen, dogh nu eyndelyk gelicentieert om na haar vrunden op Macasser te mogen overvaaren, blyvende wyders noch in zyn slordigh ongebonden leven soodanigh continueeren, dat alle de principaale grooten over syne tirannye en dwinglandy seer verdrietigh begonden te worden.

Wesende wyder door een afgesondene des Coninx van Batchian uyt Molucco per 't voormelte Fortuynkje nogh mede overgekomen een kleen briefje van denselven Conink van Batchian aen haar Ed^e van inhoude, als volcht:

De hertelycke groetenisse aan myn vader, den heer Gouverneur Generaal, en alle de Raaden van India; 't gesondene heeft uw zoon met groote genegentheyt en genouginge wel ontfangen; myn vader, de Gouverneur Generael, heeft geschreven van 't volck van Hietoe, daar weet ick niet van, ja duysentmael niet, maar die van de negen negoryen zyn alle uw zoons; dierhalven sende nu den perzoon, Quitchily, naar Batavia aan myn vader, den Gouverneur Generael, en de Raden van India, opdat hy de meeninge van myn vader magh verstaan, want hy representeert uw zoon.

Naarmiddaghs erlangen per Javaans vaartuygh een briefje, door den Japaarzen resident, Jacob Couper, den 19^{den} deser herwaarts geschreven, behelsende 't naarovolgende in haare substantie:

hoe den 16^{den} deser de schepen, Saxenburgh en Batavia, van hier daar verscheenen en des anderen daaghs de gesanten van den Japaarsen gouverneur ook weder thuyts gecomen waaren; diens medegebrachte brief aan gemelten gouverneur in presentie van St. Couper gelesen zynde, beklaghde sich seer over 't vertreck onser macht en dat de Maduresen en Maccassaaren op den pangiran Depattys leger weder in 't afmarchieeren waaren, met belofte egter de versochte rys tot Damack te sullen doen besorgen; maar kort daarop quamen al de hout leveranciers uyt Rimbangs bocht gevlucht met tydingh, dat gemelte pangeran Depattys leger van 80000

door maar 1500 Madureers en Maccassaaren gandsch in route en tot Nanlassam op de vlucht geslaagen en de pangerans Pourbaya, keey Wirad Jaja en Ranga Sedayou in 't gevecht gesneuveld waaren, 't gunt soo groote ontsteltenisse onder al het volk tot Japara hadde verweckt, dat de gouverneur, neffens al de grooten, met hangende hoofden en als met een dootschrick bevangen ter passebaan sittende, jegens St. Couper hadden verklaart, Java nu verlooren waare, soo het de Compagnie niet quame te verhoeden, met verdere doleance, dat hy en de pangeran Depatty haar ongeluck d'E. mayoor, Poleman, toeschreven, hoewel sulx met bondige redenen hun ter contrarie en haar eygen groote lafheyt aangewesen was; nu had de pangiran Depaty door gemelten Japaarsen gouverneur in een briefje versocht ernstigh om adsistentie van haar Ed^e aen te houden, omdat de Javaanen niet wilden vechten, en dat de resident, Couper, tot Javana eens wilde by hem komen, dewelke dan met de schepen, Batavia en Saxenburgh, derwaarts stont te gaan om te sien, of 'er met eenen nogh niet parthye rys te bemachtigen waare, sullende 't jachje, de Snauw, dat den 18^{den} d^o. met haar Ed^s schryven van den 6^{den} deser daar ook was verscheenen, op 't ernstigh versoeck des gouverneurs, Wangsa Diepa, ter rhee de Japara blyven leggen;

dese tydingen, hoewel ongehoort en onverwacht, van met 1500 mannen een leger van 80000 Javanen te slaen was evenwel waar en de saeken soodanigh geschapen, dat sonder onse hanthaveninge van dit verbrodde werk de Mattaram syn ryck niet lange meer stont te besitten en de stranden in handen der Maccassaaren te vallen, als die reets tot aen Lassam gekomen waaren, gelyk sulx de Japaerse gouverneur selfs, nevens syn groetenisse, haar Ed^e ook hadde doen bekend maeken;

't schip, Gouda, quam te gelyk neven desen herwaerts met een houtladinge van f 5540:15 en de resident, Couper, verklaarde noghmael zyn ernstigh versoeck te syn om t'eenemaal van 't comptoir Japara ontslagen te zyn en metten eersten te mogen verlost werden om veele redenen, en dat hy by de onhebbelyke Javaanen dagelycks meer en meer in 't oogh begon te raeken.

Wyders is heden in Raade van India op gedane rapport van den equipagiemeester, etc. verstaen de onbequame fluytschepen, Peguw en Bunschoten, af te leggen en te verkoopen.

24 d^o. Niet bysonders voorgevallen.

25 d^o. 's Morgens vroegh becomen per borger chialoup van Palembangh een briefje van den resident, Johannes Schilhoorn, aldaar dato 9 deser, niet van eenige aanmerckinge meldende, dogh onder couvert van hetselve hebben mede ontfangen een missive van den resident, Gerrit Pot, tot Jamby van den 26stⁿ Augusty; item een paquet Malaxe papieren van d'heer gouverneur, Balthasar Bort, en raet, gedaghteeckent 2 September, in 't welke ook is bevonden het origineel schryven van voorgenoemden Palembangsen resident, Schilhoorn, van den 20sten July, welkers copie bevorens op primo September al hebben erlanght, blykende by de Malaxe advysen, dat de Johoriten met parthy vaartuygen het vaarwater tusschen Jamby en Andragiry seer becommerden en al diverse luyden, na Malacca als elders willende, aangeranst hadden.

En wert by 't Jambys briefje verhaelt, hoe de Bantamse gesanten tot bemiddelingh der Jambinesen en Johoriten van Johor aldaar terugh gekeert waeren, dogh de Johoresen sigh ongenegen gethoont hadden in onderhandeligh te treden, voor dat die van Jamby alle hun gelede schaade geduyrende den oorlogh quamen te vergoeden, soodat de Bantammers soo onverrichter saeken weder na huys stonden te keeren en met hun ook de loshoofdige Jambyse pangiran Depatty om den Bantamsen Sulthan te begroeten, schoon hem sulx door den Conink, zyn vader, en alle de grooten ten hooghsten was afgeraaden, hebbende daar bezyden diverse slechte versoecken aen onsen resident dierwegen doen voorstellen, die men op de beste wyse absoluut hadde geëxcuseert; d'Engelsen schenen in den Jambyzen peperhandel mede nogh al sterk te woelen; en hadden Compagnies advancen by de nu geslote negotieboeken aldaar belooopen *f* 25751, gelyk sulx en 't vordere nader en breeder uyt de voor geciteerde advysen selfs by 't aancoment briefboek kan werden gelesen.

Namiddaghs verschynt hier voor 't laatste schip deses jaars uyt Amboina, 't Wapen van der Gouw, met een missive van d'heer gouverneur, Anthonio Hurt, en raat van 't casteel Victoria, nevens eenige consideratien wegen de verbeteringen der fortificatie wercken aldaar, gedateert 15 September ende verselt met alle de vordere secretary, negotie en zoldyboeken uyt dat gouvernement, sonder eenige inladinge als weynige onbequaame materialen, ongetaxeert, van daer mede te brengen, komende onder anderen uyt sekere pertinente lyste te blycken, dat in dat gewest nogh quamen te remoreeren 978 Nederlandtse mannen, 26 vrouwen en 49 kinderen; item 32 mistizen, 107 Chinesen, 156 inlantze Mardyckers, omtrent 3500 slaaven, buyten alle de wyven en kinderen, dewelke dan met de Amboinesen, die by opneminge bekend staen, in 't geheel uytbrachten samen een getal van 34646 zielen en noch 6128 datys of dienstbaare Amboinze inlanderen.

Voor de rest stont in die provincie nogh alles vredigh en wel, maar de sterfte had desen jaare, soo door den swaaren regentyt, als anders, vry veel menschen en daaronder 5 predikanten ter aarde geholpen, dogh 't begon nu wederom wat te minderen en stont d'E. heer Anthonio Hurt althans perzoonelyk een toghje na Ternaten te doen om in dat hoofdeloose gouvernement de vereyste ordre te stellen en den wispelturigen en verwoeden Conink Amsterdam aldaar mede tot bedaaren en redelykheyt (des doenelyk) te brengen.

En dewyl 'er geen nagelen meer in dit zaysoen van daar waaren te vervoeren, heeft genoemde Gouda empassant Japara aangeweest en aldaar tot Rimbangh ingenomen de volgende rys, houtwercken, etc., als:

12 coyanghs rys;

638 stucx gezorteerde huysbalcken;

59 » ankerstox balcken;

14 groote spilhouten;

829 kleene knieshouten en

300 gesaagde jaty plancken, samen tot... .. *f* 3540:15.

Dogh het schryven, nu besyden dien, van den Japaarzen resident, Couper,

ons gewerden, is het dubbelt van den 19^{den} deser, 't gunt eergisteren per expres Javaans vaartuygh hier al hebben ontfangen en in dese aangehaelt.

26 d^e. Niet bysonders voorgevallen.

27 d^e. Namiddaghs is in Rade van India op 't voordraagen van d'eerwaarden kerckenraet verstaen tot uytwinninge van noch een predicatie des Sondags voortaan de voorsaele van het stadhuys (als voor desen) te laten gebruycken.

's Avonds, al laet, verschynt het jachje, de Anna, hier van Malacca met 15 packen en 1 kas met diverse ongewilde doeken tot f 8386:10:1 ende de ordinaire jaarlyxe boeken en papieren uyt dat gouvernement en daar beneffens een appendix briefje van d'heer gouverneur, Balthasar Bort, en raet aan haar Ed^e van den 24sten September, niet sonderlingh nieuws vermeldende, als dat omtrent Dinghdingh wederom een sloep met 6 man door eygen achteloosheyt van de Quedaze roovers besprongen en al het volk swaarlyk gequest waare geworden, sonder dat men die fielten evenwel had kunnen achterhaelen.

Behalven welke Malaxe papieren ons met gemelte bodemptje onder d'selve nogh zyn toegekomen 3 pacquetten andere schriftuiren, per de fluyt, Wimmenum, van Cormandel aldaar overgebracht, als namentlyk:

een missive met diverse bylaagen van d'heer gouverneur, Anthonio Pavilioen, en raat tot Paleacatta aan haar Ed^e van dato 29 July 1676;

een briefje van de Masulipatnamze opperhoofden, d'E. Jaques Caulier en Hendrick van Outhoorn, de dato 14 Augusty;

een missive van d'heer directeur, de Haase, en raet in Bengaele, met eenige byhoorende documenten, over den Cormandelzen lantwegh aan haar Ed^e geschreven dato 15 Mey 1676, uyt Ougly;

twee brieven van d'heer commissaris en directeur, Willem Volger, en raat uyt Suratte, aan haar Ed^e mede over den Cormandelzen lantwegh geschreven dato 3 en 30 Juny 1676.

Gelyk alle deselve met haare registers by 't aankomendt Indisch briefboek onder die respective quartieren staen ingeschreven en konnen nagelesen worden, zynde onder anderen in de voorsz. advysen genoteert de volgende nouvelles, als:

van Cormandel; hoe de stadt Siriagh in 't ryk van Peguw op 17 December 1675 door een schielyke felle brant en Ooste wint t'eenemael in assche geraekt en byna eenlyk Comp^s logie aldaar staande gebleven was:

op 12 Maart deses jaars hadden in den avontstont omtrent 100 perzoonen of roovers, op een vreemde Moorze wyse gehabitueert en met hant en steekgeweer gearmeert, sonder eenige voorkennisse 's Comp^s logie tot Sadraspatnam aengetast, de inlandze pions of dienaars doot geslaagen, gequetst en verjaecht en nae 't ontvluchten van de weynige Comp^s dienaren de woningen, kisten en kassen voort opgebroken en daaruyt van Comp^s wegen 6276 contante pagoden en niet veel minder in waardye van de inlandze coopliden en Comp^s ministers gerooft, sonder egter Comp^s packhuysen te beschadigen of dat men na hun subyt vertreck in d'selve naght als nogh recht had konnen te weten komen, wat voor volckje het geweest of waar van daan of waar henen zy getogen waaren;

de stadt St. Thome was nu t'eenmael herstelt en na den Conink van Golconda benoemt Sulthan Aboelhaten Abaad;

de Francen hadden hun vyfhoekigh fortje tot Poedechery nu meest vaardigh gekregen, doch niet sonder conzent van den Conink van Visiapour en den Sinziersen groot gouverneur, Sulechan Loddy, en vermeerderden dagelyx met parthye voorheen hunner weghgeloopene van St. Thome uyt de Moorze landen, doende niet als rooven en steelen en hebbende met een hunner roofsloepen van de Masulipatnamze rheede een nieuw schip des Coninx van Golconda weggehaelt en na Bengaele vervoert; eghter bleven de Mooren, Portugeesen, particuliere Engels en anderen in den handel van Portonovo en Coeneloer na Malacca, Aetchin, Queda, Siam, Johor. Manilha, Maccouw en elders nogh al seer sterk en yverigh continueeren; ook waeren 4 Engels bodems uyt Europa den 17^{den} July te gelyk op Madraspatnam aangelant en in 't begin derselve maant een boot met ses Comp^s zoldaaten en matroosen (van Trinquenemale synde wegh gevlucht) omtrent Sadrespatnam te landen gekomen en voorts binnen 's lands geraekt;

van Zuratta; de wegen daar boven in 't landt wierden seer onveyligh door de inlandze oorlogen en stroperyen, waar door van d'Engelsen onlangs een caffila van wel 5000 pagoden was gespolieert, sonder vergoedinge dierwegen te kunnen erlangen, en nu was 'er een Engels leger in Visiapour om, soo men seyde, dat ryck (des doenyk) en hoewel niet seer apparent te occupeeren;

de bekende rover, Siwagy, wiert gerucht overleden en syn zoon in plaats gesuccedeert te zyn, die met de Portugeesen van Goa over 't beslaan eeniger omher gelege landen in bataille geweest en na haar voorgeven weder afgeretireert sou wesen, hoewel men sulcx qualyk kan gelooven;

onderwylen hadden gemelte Siwagies volk weder met 16000 man op een dagh reysens na van Zuratta verscheyde plaetsen geoccupeert, 't welk onder de Souratse Mooren soodanige alteratie op nieuw had verweckt, datse, in plaats van op couragieuse resistentie te dencken, de meeste poorten der stadt toegemetzelt hadden, ende 't gunt de negotie en den yver der cooplieden van die plaets soodanigh quam te rugge te setten en voor die rovers bevreesst te maeken, datse voor eerst niet weer ter deegen scheen te sullen opluyken;

en van Bengaale; hoe de Mooren daar met haare onredelyke proceduiren tegens de Comp^e en hare negotie, insonderheyt tot Pattena en Decca, langs soo erger voortgingen en alle affronten sochten aan te doen om maar met groote geschencken te werden begifticht, daar tegens nootzaekelyk met eenige ernstige middelen diende versien.

28 en 29 d^e. Is niet remarcabels gepasseert;

30 d^e. 's Avonds gaet de chaloup, de Granaetappel, naar Japara met een preadvys briefje van haar Ed^e van huydigen dato aan den coopman en resident, Jacob Couper, tot advertentie;

dat het Japaarse schryven van 12 en 19 October wel ontfangen zy;

en als nu volgens resolutie van eergisteren in Raade van India goetgevonden is ten spoedighsten weder na Japara te senden de scheepen, Breederode, Nuysenburgh

en Corea, met 200 Nederlandse soldaten onder den coopman, van der Schuyr, als opperhoofd in plaats van St. Jacob Couper, die zyn soo iterative versoghte verlossinge van giuder (onder stilstant van gagie tot nader employ) toegestaen wert, en wanneer dan 't verder nodige wegen Japaras toestant, etc. met gemelte bodems ook zal werden g'ordonneert.

31 d°. 's Avonds komt de hoeker, de Hengelaar, van Bantam terugge met 400 bossen bintrottanghs en 2400 stucx cadjaughs, kostende / 445 : 10, nevens een missive van den 28sten deser, door den resident, Willem Caaf, herwaarts geschreven, van volgende substantie:

dat haar Ed^e schryven van 22 deser per gemelte Hengelaar daar wel ontvangen en 't briefje en weder geschenk van den pangiran Loor ook seer aengenaem geweest was, hebbende hy 't selve aan den Conink tot Pontangh opgeoffert en daar selfs maar sooveel gout moirba tot een rock van behouden, schynende de Conink dierwegen, alsmede over de goede genegentheyt 't hunwaarts, ook seer wel genoecht te wesen, en 't welk de resident volgens ordre alle de grooten giuder insgelyx trachtete te doen verstaen;

de pangiran Kiedol versocht om een passe voor 's Coninx scheepje, de Bul, over Malacca nae Chormandel en werwaarts binnen 10 à 12 daagen ook een particulier Engels scheepje stondt te vertrecken, die hun dienst tot bestellinge eeniger brieven aan haar Ed^e hadden doen presentereen;

d'Engelse vrunden waaren na den Conink op Pontangh gevaaren om te vernemen, of zyn Mayesteyt met hun scheepen yets na Engelant te schryven of te gebieden had, maar wilde de heer agent, Wythe, wegen de verlaaginge der peper prys geen nader versoeck doen, voor dat de oude agent, Dacres, vertrocken soude wesen, hoewel men zustineerde, zy weynigh soudon opdoen, omdat het Bantamse hof, die de Lamponse peper negotie meest aangink, daarby schaade stondt te lyden;

over de 40 vaartuygen met rys, pady, houtwerken en andere provisien waaren in korte daagen van Javas Oostcust op Bantam gecomen en daaronder 2 der Engelsen van Zamarangh met parthy onverkoghte doeken en tydinge, dat de Maduresen en Macassaaren weder overgekomen en de meeste plaatsen tot Japara toe afgeloopen hadden en de Mattaram om nader adsistentie van Batavia stont te doen versoecken, over welke gerughten de rys weder van 4 tot 2¹/₂, [*sic*] gantangh op Bantam opgeslaagen was;

ses vaartuygen waaren met peper van Lampon gecomen, maar tot nogh geen inkoop by d'Engelsen gedaan; dogh begonden de Deenen nu parthye poeyer zuycker in te samelen en 1 à 2 hunner schepen in korten van Trangebaare te verwaghten;

de Francen hielden 't met hun overgeschote capitael tot dagelyxe guastos noch al gaande en waaren daar nu in 't geheel maar 13 man sterk;

met een Portugeese sloep van Rimbangh waaren tot Bantam 2 fugative Nederlanders overgekomen, namentlyk: Jacob Jansz van Amsterdam en Cornelis Joncker van Hoorn, waarvan de eerste sigh aanstonds hadde laten besnyden, sulx men dienselven van den pangeran Kiedol niet weder had konnen krygen, op

voorgeven sulx tegens de Moorze wet te stryden, maar syn macker, Cornelis Joncker, was nogh tydigh opgesocht en met geweld gevat ende nevens nogh een weghgelopen slaaf voor eenige dagen per borger sloep herwaarts geschickt, waartoe nogh 10 rd^s aan onkosten hadden moeten gspendeert worden;

den 23sten October was de pangiran Depaty van Jamby met 25 vaartuygen en 2000 man, nevens syn vrouw en dochttertje, voor Bantam gearriveert en door den Conink selven met wel 100 vaartuygen, nevens twee Engelse schepen, onder 't afblasen van t canon seer feestelyk naar Pontangh ingehaelt, zynde 't Bantams scheepje, 't Claverblat, nogh onderweegh; maar de Jambyze Coninginne om metten jongen Bantamzen Sulthan te trouwen was, soo gesecht wiert, niet mede gekomen;

wat van der Jambinesen verrichtinge daar souw zyn, wist men nogh niet, dogh volgens de geruchten souw t'eenelyk wesen om de geschillen tusschen Jamby en Johor by te leggen;

meerder cadjanghs en rottangh, als 'er nu overquamen, waaren als nogh op Bantam niet te becomen, maar by meerder aanbrengh sou men sulx adviseeren.

Heden heeft de capiteyn Jan Franszen (op 3 deser per 't jacht, Laaren, van Javas Oostcust alhier aangelandt en zedert wat impotent geweest zynde) aan haar Ed^e overgelevert een largo geschrift ofte rapport van het gepasseerde en voorgevalle in de expeditie tegen de stroopende Macassaaren, onder hem uytgeset geweest tot de nader komste van d'E. mayor, Poleman, toe, wesende gedagteekent op den 4^{den} deser en van alsulken extentie en verhaal, als by hetzelfde onder 't quartier van Japara op zyn plaats in 't aankoment briefboek kan werden gelesen.

Wyders is heden in Raade van India by extra ordinary vergaderinge geresolveert om de groote geweld en moeyelykheden, die de Comp^e in Bengaalen (na de advysen van ginder) door de Moorze regenten tot groot nadeel en schaade langs soo meer werden aangedaen en vermeerderen, dat men nae Zuratte sal ordonneeren den coopman, Joans Bacherus, ten eersten met een matigh geschenk aan den grooten Mogol op te senden om dierwegen in ernstige, dogh modeste termen te klaagen ende behoorlyk redres, in conformiteyt der verleende firmans, te versoeken en, in cas door denselven niet konde werden g'obtaineert, dat men als dan andermael den zecunde perzoon, d'E. Albert van Oosterwyck, na dat hof sal opsenden om gemelte redressen met te meerder aansien te bevorderen en uyt te wercken.

Synde voorts ook verstaan de retourvloot tegens den 20sten der aanstaande maant November te laten vertrecken en tot commandeur over d'selve te eligeeren den Ed^e Gysbert de David Strantwyk, jonghst gewese vice president in de bank van schepenen alhier en van beproefde bequaamheyt daartoe geoordeelt werdende.

Soo is mede nogh rapport gedaen van den verkoop der afgeleyde scheepen, Peguw en Bunschooten, 't eerste voor 460 en 't ander voor 180 rd^s aan de Chinesen, Thoainqua en Onthayko.

Dese gepasseerde maant syn van verscheyde omher gelegen quartieren alhier
aangekomen een aantal van 129 stucx vaartuygen, t'samen
bemant met 569 mannen, als te weten:

- 6 vaartuygen van Packalongen met 24 mannen, $\frac{1}{2}$ last rys, 4 lasten boontjens, 4750 stucx oude clappus, 4000 stucx zuyker catoepa, 1100 bossen tamarinda, 2 picols capock, 50 eenden en 16 potten met olie.
 - 8 van Rimbaugh met 52 mannen, 1 last rys, 45 korven swarte zuyker, 650 stucx plancken, 90 stucx swalpen, 50 stucx kleene knieshouten en 160 balkjes.
 - 7 " Javana met 52 mannen, 52 lasten rys, 14 lasten sout, 550 stucx plancken, 1000 stucx oude clappus.
 - 12 " Cheribon met 58 mannen, 15 lasten rys, 4 lasten cadjangh, 1000 stucx kneppel zuyker, 200 stucx aarde potten en pannen, 191 potten oly, 150 stucx rysmanden, 569 canassers swarte zuyker, 20000 arax pullekens, 560 bossen ayuyn en 4 picols capock.
 - 16 " Zamarangh met 72 mannen, $29\frac{1}{4}$ lasten rys, 2500 stucx oude clappus, 1400 stucx barger visschen, 6 lasten zout, $\frac{1}{2}$ last boontjes, 5 picols capock, 2500 bossen goemoet, 5200 bossen tamarinda, 45 potten oly, 6 canassers swarte zuyker, 11 picols ayuyn en 860 stucx plancken.
 - 10 " Damack met 40 mannen, $15\frac{1}{4}$ lasten rys, $5\frac{1}{2}$ lasten zout, 500 bossen pady, 4 potten met oly, 2500 bossen zuyker jaty, 500 bossen goemoet touw, 2 picols capock en 1250 stucx plancken.
 - 8 " Dermayoe met 52 mannen, $14\frac{1}{2}$ lasten rys, 2550 stucx zuyker gadja, 810 bossen ajuyn, 150 stucx hoenders en 11000 stucx mangussen.
 - 4 " Pamanoekan met 16 mannen, 7 lasten rys, 100 stucx baleken, 70 plancken en 2 hartebeesten.
 - 5 " Sombaar met 12 mannen, $5\frac{1}{2}$ lasten rys, 2700 stucx zuyker sombaar en 12800 stucx oude pinangh.
 - 12 " Japara met 59 mannen, $28\frac{1}{2}$ lasten rys, 20 potten oly, 4 picols wax, 20 huyden soolleer, 139 korven swarte zuyker, 540 korven witte zuyker, 20 korven candy zuyker, 100 stucx oude clappussen, 400 bossen pady, 100 stucx zuyker jaty.
 - 5 " Banjer met 25 mannen, 1100 bossen rottanghs, $9\frac{1}{2}$ picols wax, 20 copere pinanghbeckens en 2 corgies groove matten.
 - 4 " Grisse met 16 mannen, 15 lasten rys, 50 bossen rottanghs, 15000 stucx zuyker catoepa, 1000 stucx oude clappus, 500 stucx steenbrasems.
 - 5 " Amboina met 55 mannen, 55 picols massoy, 59 stucx slavinnen, 1 picol schildpatshoorn en 2 zeyde rollen.
 - 1 " Crawangh met 2 mannen, 18 stucx geytebocken en 4250 stucx oude pinangh.
- 97 stucx vaartuygen, die transportere.

97 stucx vaartuygen, per transport.

8 vaartuygen van Bantam met 32 mannen, 14 picols Manilhaze toeback.
3100 stucx potten en tresellen, 1850 potten met kalk, 14200 stucx
oude pinangh en 260 sacken met tarwe.

12 van Tegaal met 40 mannen, 22 lasten rys en 1000 stucx suycker sombar.

1 » Bouton met 6 mannen, 80 stucx slaven en slavinne en 5 picols wax.

1 » Tanara met 4 mannen, 1 last rys, 100 bossen pady en 5000
stucx mangussen.

1 » Ziringen met 4 mannen en 1000 stucx oude clappussen.

1 » Tadoenangh met 4 mannen, 2 lasten rys en 2000 bossen zuycker jaty.

2 » Zumor met 8 mannen en 2 lasten rys.

1 » Terbaya met 4 mannen, 5 picols ajuyn en 500 stucx kistplancken.

1 » Ternaten met 10 mannen en 50 picols toebacq cabiry.

1 » Braham met 4 mannen en 2½ lasten rys.

2 » Chiassem met 8 mannen, 1 last rys en 4 picols ajuyn.

1 » Singenap met 4 mannen, 5000 stucx zuycker catoepa, 800 stucx
oude clappussen en 400 stucx steenbraessesms.

t'samen 129 stucx diverse vaartuygen, in 't generael alhier ter merckt aangebracht
hebbende de volgende provisien, behoeften, etc.:

160 lasten rys;	260 stucx balcken;
4 » cadjangh;	90 » swalpen;
19½ » zout;	50 » knieshouten;
4 » boontjens;	4500 bossen tamarinda;
1 picol schildpatshoorn;	52550 stucx zuyckeren jaty, sombar en catoepa;
27 picols ajuyn;	5500 » aarde potten en tresellen;
8 » capock;	1850 potten met calck;
16½ » wax;	150 stucx rysmanden;
55 » massoy;	20000 » arax pullekens;
50 » toebacq cabiry;	5000 bossen goemoet touw;
14 » Manilhaze toebacq;	150 stucx hoenders;
559 canassers swarte zuycker;	20 copere pinangh becken;
540 » witte zuycker;	2 corgies groote matten;
20 » candy zuycker;	20 huyden sooldeer;
1150 bossen rottanghs;	16000 stucx mangussen;
30250 stucx oude pinangh;	700 » gedr. visch steenbraessesms;
800 bossen pady;	1400 » » baggers;
2 stucx hertebeesten;	260 sacken met tarwe;
8650 » oude clappussen;	2 zyde rollen;
50 » eendtvogels;	159 stucx slaven en slavinne en
260 potten met olye;	18 » geytebocken.
5570 stucx plancken;	

Daerentegen zyn van hier wederomme nae de onder genoemde plaetzen
vertrocken een aantal van 159 stucx verscheyde, groote en kleene vaartuygen, namentlyk.

21	vaartuygen naar Cheribon met 570 rd ^s aen amphioen, 320 rd ^s aen cleeden, 40 rd ^s aen out coper en 20 rd ^s aen out yzer;		
2	naar Gadangh met 40 rd ^s aen cleeden;		
12	» Rimbangh met 80 rd ^s aen amphioen en 560 rd ^s aen cleeden;		
2	» Caranganjer met 35 rd ^s aen cleeden;		
1	» Bantam met 102 rd ^s aen schildpatshoorn;		
1	» Bodongh met 15 rd ^s aen cleeden;		
9	» Javana met 448 rd ^s aen cleeden en 180 rd ^s aen amphioen;		
1	» Jancongan met 120 rd ^s aen cleeden;		
5	» Zombaar met 305 rd ^s aen cleeden;		
14	» Damack met 570 rd ^s aen cleeden en 160 rd ^s aen amphioen;		
1	» Terbaya met 60 rd ^s aen cleeden;		
4	» Chiassem met 95 rd ^s aen cleeden;		
1	» Banjer met 100 rd ^s aen cleeden;		
14	» Tegal met 767 rd ^s aen cleeden en 50 rd ^s aen amphioen;		
1	» Cayilly met 80 rd ^s aen cleeden;		
1	» Singenap met 40 rd ^s aen cleeden;		
8	» Japara met 280 rd ^s aen cleeden;		
15	» Samarangh met 540 rd ^s aen cleeden en 140 rd ^s aen amphioen;		
6	» Dermayoe met 150 rd ^s aen cleeden;		
1	» Zumor met 50 rd ^s aen cleeden;		
7	» Packalongen met 270 rd ^s aen cleeden;		
4	» Pamanoekan met 190 rd ^s aen cleeden;		
1	» Bouton met 90 rd ^s aen cleeden;		
5	» Grisee met 280 rd ^s aen amphioen;		
1	» Macassar met 100 rd ^s aen cleeden;		
1	» Tanara met 25 rd ^s aen cleeden;		
2	» Banda met 10 rd ^s aen vloersteen, 60 rd ^s aen zeep, 120 rd ^s aen tarwe, 52 rd ^s aen toebax pypen, 80 rd ^s aen poeyer zuyker en 40 rd ^s aen kaesen;		
1	» Amboina met 50 rd ^s aen toebax pypen, 50 rd ^s aen wynen, 50 rd ^s aen Engels bier en 6 rd ^s aen bierglaesen;		
1	» Palcumbangh met 80 rd ^s aen ysere pannen en 28 rd ^s aen arack,		
t'samen 159	stux vaartuygen, generaelyk te zamen van hier afgevoert hebbende:		
5350	rycxdaalders aen cleeden;	80	rycxdaalders aen poeyer zuyker;
1240	» » amphioen;	40	» » kaesen;
20	» » oudt yzer;	50	» » wynen;
40	» » » coper;	50	» » Engels bier;
102	» » schildpatshoorn;	6	» » bierglasen;
10	» » vloersteen;	80	» » ysere pannen;
60	» » zeep;	28	» » arrack en
120	» » tarwe;	26	» » porceleynen;
62	» » toebax pypen;		te samen 7369 rycxdaalders.

Behalven welke voorstaande nu nogh 8 vaartuygen zyn na elders afgegaen, die niets dan een pascedul hebben medegevoert.

Volgens 't opgeven der dootgravers zyn alhier in dese maant onder de Christenheyт overleden en met kennisse ter aarden gebracht:

62	Comp ^e dienaeren;
1	borger;
2	Duytze vrouwen;
5	• kinderen;
3	swarte mans;
5	• vrouwen;
13	• kinderen en
2	slaven en slavinnen;
t'samen.....	89 overledene.

Ook zyn in de Christelyke gemeente daerentegen wederom gedoopt:

9	Nederlantsche kinderen;
56	inlandze kinderen der Portugeeze gemeente;
29	• „ „ Maleytze gemeente;
t'samen.....	74 gedoopte.

Insgelyx zyn alhier wettigh in de kerken deser steede getrouwt:

3	Comp ^e dienaaren;
3	borgers;
8	Mardyckers en
5	slaven;
t'samen.....	19 paar getrouwt.

Door den Ed^e landtdrost en gecommiteerde schepenen zyn dese maent gevisiteert dese verongeluckte personen:

- 16 deser, een onbekende slaaf, die op 't landt van d'Ed^e Jurgen Schults was vermoort;
- 30 „ Jan van Mallabaar, slaef van Francis Andriesz, die hem selfs in de koestal hadt opgehangen;
- 51 „ Joerebatae van Mandhaar, Mardycker, die hem selfs de keel hadt afgesneden.

By den E. fiscael en gecommiteerde uytten achtbaren raet van justitie syn op 28 dezer g'executeert:

Soeboe en Lucas, beyde van Macasser, inlandze zoldaat, over dat sigh niet ontzien hebben verscheyde maalen des naghts, nae besette wacht, van 't eylandt Purmerent, alwaarze bescheyden waaren, met een prauwtje naar 't eylandt Onrust te vaaren en van daar te haelen eenen corporael, genaemt Laurens Key, diese dan 's morgens daar weder heen brachten, beyde driemaal gewipt.

In dese stadts Ommelanden en onder Jaccatras gebiet hebben sigh althans met kennisse bevonden te remoreeren een getal van 4424 Javaanen, alle manluyden, als namentlyck:

	761	by de schans Jaccatra;
	361	by de rivier Crocot;
	869	buyten de poort Uytrecht;
	971	» » » Diest en
	1762	by verscheyde particulieren;
t'samen . . .	<u>4424</u>	Javanen.

November Anno 1676.

Primo November. Jegens den avondt verschynt hier de fluyt, Wimmenum, van Cormandel over Malacca, eenlyk met een briefje van d'heer gouverneur, Balthazar Bort, en raet tot Malacca aen haar Ed^e van den 3^{den} des verleden maents October, niets van eenigh nieuws vermeldende, en boven het cust cargasoen, op gemelte Malacca gelost, nogh herwaerts overgebracht hebbende:

7 packen kleeden;

6 ▪ rochevellen;

15838 stucx diverse ysere cogels;

51 ƒ medicinaele droguen in 2 packen voor Japan, samen tot / 16334 : 14 : 1.

2 d^e. Niet bysonders voorgevallen.

3 d^e. Is op 't versoek van eenige Christen huysgesinnen, wel tot 40 à 50 in 't getal, wonende op 't vleck Toegoe omtrent 3 à 4 myl beoosten dese stadt achter Antchiol, verstaen aldaar een geschickt inlands leermeester tot stichtinge en onderwysinge dier luyden te plaetsen.

Zynde wyders oock de apothekerswinckel van Compagnies hospitael met het vertreck van S. Hercules Cras naar 't Patria goetgevonden op eygen aanbiedinge van den doctor, Andries Cleyer, op het vorige contract te doen over transporteeren; en wyders met denselven wegens Compagnies groote medicine winckel deses casteels alsulx veraccordeert, als 't resolutie boek onder dato deses in 't breede kan verthoonen.

4 d^e. 's Morgens vertrecken nae Japara de schepen, Breederode, Nuysenburgh en Corca, met den coopman, Everhardt van der Schuir, omme als opperhooft tot Japara te resideeren, nevens een militaire chrygsmacht van 200 coppen, in 3 compagnien verdeelt onder 3 luitenandts en 3 vaandricks, om die van Japara, des noots synde, tegen de Maduresen te beschermen en te adsisteeren ende omme onse residentie aldaer oock te beter te verseecken; ende met eenen te sien en af te waghten, hoe sigh het werk tusschen den Sousouhounangh en den Madoerezen pangiran, Troena Jaja, verders komt toe te dragen, gelyk sulx by de instructie voor gemelten van der Schuir en raet, op cergisteren geteekent, in 't afgaande briefboek nader kan werden gesien, wesende in Breederode, soo voor Japara, als dien treyn, oock afscheept de volgende goederen en nootlykheden:

4000 realen van achten en 500 rd^e in payment:

1 pack guinees lywaet, 1 kasje met schryftuygh;

1 kist Zuratze zeep en 15 i^l speceryen;

1 legger Spaanze wyn, 1 legger araq;

2 vaten mom, 2 halfamen brandewyn;

1 vat Hollandze en 1 vat Bengaalze boter;

50 stux snaphaen roers en 50 patroon tassen.

2000 i^l buskruyt en 300 stux hantgranaten;

3 vaten met cogels, 8 kippen lout;

25 stux schoppen en 25 stux spaaden;

25 • houwelen en 25 koxbylen, t'samen tot f 15650:15.

5 d^e. 's Morgens becomen per borger jachje van d'Ed^e Abraham Struys 2 brieven van den Japaarzen resident, Couper, beyde geschreven uyt het jacht, Batavia, omtrent Javana, d'eerste synde een cotype van den 23sten en d'andere origineel van 29 October, behelsende kortelyk 't volgende en eerst die van 25 October, hoe hy, Couper, denselven dagh met de scheepen, Batavia en Saxenburgh, op 't versoeck van den pangiran Depaty Anum tot Javana gekomen was en daer aen landt dien heer met zyn leger seer verslagen gevonden hadt, beclagende syn ongeluck en 't verlies van zyn oom, den pangiran Pourbaya, tegen de Maduresen, met verdere ernstige instantie om adsistentie van haar Ed^e tot Batavia te mogen erlangen, dogh dat de Zousouhounangh, zyn vader, door ouderdom en swakheyt daarom selfs niet konde schryven of eenige gesanten afsenden, maar hy, als volcomen volmacht en erfgenaem, sulx neven desen tot geleyde soude doen, omdat zy geen toevlucht als tot de Comp^e en hadden en de Javaanen niet wilden vechten, als hebbende de Maduresen al de dorpen van Lassam af tot Javana toe in de bocht van Rimbangh verbrandt en Javana selfs door d'aankomst onser schepen nogh niet aangedaen, hoewel de inwoonders daar al mede op een sprongh stonden om by aankomst der vyanden aanstonts te vluchten, zynde der Javaanen jammerlyke schrick byna ongelooffelyk en derhalven niet te twyffelen, of gansch Ooster Java soude sonder Comp^e toedoen eerlange onder de triumpherende Maduresen en Macassaren geraken; de resident hadt den pangiran Depatty aangesecht en was nu besigh, onaangesien 't verbranden der Rimbangze dorpen, egther dese 2 schepen met gereede houtwerken aldaar tot inneminge van Comp^e schulden af te laden, 't gunt hem ook wel had bevallen, onder excuse, dat het hem leet was, de tyt niet toe en liet ons met de belofde 1 à 200 lasten rys te kunnen gerieven.

Volcht het briefje van den 29sten October.

Den 24ten October was Sr. Conper voor Rimbangh verschenen, vindende daar alle huysen en vaartuygen verdestrueert en verbrant, waar onder ook de opgesette sloepen van den borger, Daniel Dupree, en had men daar dagelyx veel Maduresen van verre sien landtwaart in marcheeren, uyt dewelke op 't vertreck seecker Angebey Diepa Jouda by ons volk was gecomen, versoeckende by een kleen briefje Sr. Couper

aen landt eens te mogen spreken, dogh hy had sulx uyt wantrouwen van dat volck en de quade suspitie der Javaanen nagelaten: ondertusschen seyden zy, door den pangiran Depatty tot dit werk geroepen te wesen en om over Javana, Patty, Codoes, etc. voort nae Japara te marcheeren, hebbende de gouverneur van Javana 100 rd^s en een picol amphioen tot brantschattingh voor 't niet verdestruereen dier negory moeten betalen; sulx het nu niet duyster scheen te blycken, dat pangeran Depatty 't niet recht met syn eygen vaders ryk en meende: want de plaetsen, daar hy d'eene dagh met zyn leger van daan trock, datelyk 's anderen daaghs by de Madureesen wierden geoccupeert, buyten dat de Rimbaughse en andere Javaanen self publycq spargeerden, gemelte Paty de Maduresen en Maccassaaren tot desen oorlogh opgeroekent hadt om daardoor des te beter syn broeders van kant en sigh selfs aan 't ryck te helpen, 't gunt echter met het ombrengen van den ouden pangeran Pourbaya, synde Depatys oom en grootste gunsteling, als met het versoecken aan ons om adsistentie tegen voorsz. Madurese en Maccassaerse rebellen qualyk over een te brengen was, ten zy uyt achterdocht, datse hem ten laesten met syn eygen quade munt dan ook wel moghten betalen.

Nu hadt brenger deses, de borger, Daniel Dupre, op Madura een rysladingh becomen hebbende, ook gesanten van den Panambahaan of Radja Troena Jaja aan haar Ed^e tot Batavia medegebracht, die oock om adsistentie tegens den pangiran Depaty scheenen te versoecken, gelyk met derselver overkomste wel breeder soude werden ontwaart.

6 d^o. 's Morgens vertreckt het jacht, Laaren, naar Malacca, eenelyk inhebbende: 2440 R pypswavel;

2 kassen met 238 coddebex-hoeden:

50 heele leggers in schooven;

3 stuxc pylgewichten;

1 houte model tot geutsteen en voor Chormandel, samen tot f 979:10.

En waarmede dan ook afgaan de nader advisen en ordres van haar Ed^e naar de respective Indische quartieren voor dit jaar, als te weten:

een missive met diverse bylaegen aan d'heer gouverneur, Balthasar Bort, en raet op Malacca;

" " etc. aan d'heer directeur, François de Haase, en raet in Bengaele;

" " " " " gouverneur, Jaques Caulier, en raet op Chormandel;

" " " " " Rycklof van Goens, de jonge, en raet op Cheylon;

" " aen d'E. commandeurs, Hendrick van Rheede en Jacob Lobs, mitsgaders den raet op Malabaar;

" " aen d'heer commissaris, Wilhem Volger, en raet in Zouratta;

" " etc. aan d'heer directeur, Fredrick Bent, en raet in Perzia;

alle op gisteren zynde gedachteekent en van soodanigen inhoud, als d'selve by 't afgaande Indisch briefboek met haare registers konnen werden nagelesen.

7 d^o. 's Morgens al heel tydig verschynt het jacht, de Sampson, uyt Bengaalen over Malacca met een cargasoen van:

60 packen zyde;
 59 » florette gaaren;
 79 » diverse Bengaalse kleeden;
 10428 ₤ lont;
 750 » zeylgaaren;
 1000 stucx goenys;
 326400 ₤ geraffineerde salpeter;
 1555 stucx diverse armozyenen;
 200 » zyde longys;
 400 » enckelde armozyenen, voor Batavia te samen monteerende
 f 119584:5:3.

De largo missive met verscheyde bylaagen, daar beneffens van d'E. heer directeur, de Haase, en raet tot Ougly aen haar Ed^e geschreven, is gedaghteeckent 29 en verselt met nogh een na briefje van den 31sten Augusto deses jaars, gelyk d'selve by 't aancomendt briefboek onder dat quantier syn ingeschreven, schynende daarby de Deenen nu weder met de Bengaalse Mooren te zyn bevreedicht en een capiteyn, Willeke, aan 't Deccase hof door Romandelael te hebben bewerckt een thol vrye firman, dat die vrunden door 't gandsche Bengaalse ryck een vryen handel souden mogen exerceeren, hoewel men zustineerde, wanneerse sigh in negotie vast quamen neder te setten, datse dan de Moorse vexatien, soo wel, als wy en d'Engelsen, souden komen te smaeken, die nogh al dagelyx toenamen en waarom d'heer de Haase en raet geresolveert hadden haar Ed^e overgesonden klachtbrief nu eerstdaaghs aen den nalab tot Decca in behooryke manieren te doen overleveren.

Synde ons met dit jaent nogh van Malacca (daar het empassant is aangeweest) geworden een kleen briefje van d'heer gouverneur, Balthasar Bort, en raet, de dato 17 en 18 October, dogh niets van belangh relateerende, als dat de Moorse vaart van Chormandel en elders derwaarts nogh al sterk continueerde, waarvan voor de Comp^e een goede stuyver aen thollen wierden getrocken.

Voormiddaghs werden de afgesondene van den Madurezen pangeran, Radja Troena d'Jaja, eergisteren met den burger, Daniel Dupree, en 2 eygen vaartuygen hier aangekomen, door den sabandaar, Ockerse. by syn Ed^e gebraght, overleverende een briefje van haar meester, in de Javaanze taele geschreven, 't welk nae translatie bevonden zy van volgenden inhoud.

Dese brief comt van UEd. zoon. Radja Maduratna, aen zyn vader, den Conink van Batavia, wonende in de fortresse den Diamant, die een hulper is van alle benodighde, die 't versoecken, van alle coopliden, die hier en daar swerven, alsmede van alle diegene, die den dienst van d'Ed^e Comp^e in alle opregtigheyt waarnemen: verders laat uw zoon, Radja Maduratna, aan syn vader weten, als dat de meeninge van den Conink van den Mataram is geweest my t'onder te brengen, 't gene 't begin was; maar myn volckeren, om de Oost gelegen, die onder my behooren, hebben haar den Mataram

niet willen onderwerpen: dit is 't gene ik bekend maekte: doen heeft de Zouzouhounangh pangeran Adepaty, pangeran Singasary, pangeran Pourbaya en pangeran Billitar met een leger van 200000 gewapende mannen en 100000 andere lieden gesonden, waartegens Radja Maduratna met 200 gewapende hoofden en 1000 gemeene volckeren uytgekomen is om te oorlogen, die haer hebben beoosten Touban by een groote rivier overrompelt en met de hulpe Godes heeft UEd. zoon haar vermeestert en de Mataramze volckeren zyn hier en daer tot aen Javana gevlucht en van haar doot gebleven pangeran Pourbaya, Nebey Wirajaja, Penie Wiera Boeny, Ranga Sadayoe, Nabey Indabangh, Nebey Wiera Wangsa, Nebey Anongh Anongh ende Nebey Tontjock, alsmede de loeras, soo groote, als geringe volckeren, meer als 1000 mannen en van onse seyde zyn niet meer als 2 oppassers doot gebleven; nu is myn versoeck aen myn vader om stueken geschut, die myn vader niet en gebruykt, als cruyt en cogels ter leen: dit maekte bekend en versoeke myn vader, Godt wil bidden, dat zyn zoon verdere overwinninge in den oorlogh magh hebben; van de plaatze Javana tot aen Pamacoekan, landwaart en langs de stranden tot aen Balingoange, is nu alreede onder myn gehoorsaemheyt gebracht en sal over die plaatze by nacht en dagh goede ordre houden; en daar is niemant, op wien zyn zoon vertrouwt, als alleen op zyn vader: verders sent uw zoon aen zyn vader niet anders dan 5 hartebeesten, 20 bocken en 60 cappaenen; dit is alle 't gene ik te seggen hebbe.

Namiddaghs komt de zabandar, Ockersz, wederom binnen met eenige afgesondene van den Javaansen pangeran Adepaty Anum, dewelke hier gisteravond met eygen vaartuygen zyn verscheenen, die dan mede om adsistentie tegen die van Madura, hierboven verhaalt, versoecken en ten dien eynde, benevens een dubbele missive van onsen Japaarzen resident, Couper, de dato 29 October, aen zyn Ed^e. ook hebben overhandicht een Javaans briefje, door haaren heere geschreven, 't welk bevonden is van volgende teneur.

Dese brief wert geschreven uyt een suyvere, oprechte genegentheyt van pangeran Adepaty Anum in de Mattaram; en komt aen myn broeder, den capitain Moor, dien Godt wil zegenen met een lanck leven en veel geluck in dese werelt, waarvoor alle Coningen, soo boven, als beneden wint, seer bevreest zyn; Godt wil geven, dat wy lange als broeders in vruntschap mogen continueeren.

Verders, soo komen de loeras, Zindy, Wiera Diepa, Soeta Wangsa en Gatty, om by myn broeder te verschynen en bekend te maeken, als dat myn outste oom, pangeran Pourbaya, in den oorlogh tegen die van Madura, Gillisson en de Macassaerze volckeren is gebleven en de Mataramze volckeren zyn gevlucht en hebben geen stant gehouden; dierhalven versoeke aen myn broeder, soo 'them gelieft, my inderhaast bystant te doen en de volckeren van Madura geen hulpe te bewysen.

De oorsaeck, waarom de Sousouhounangh selfs aen myn broeder niemant en sendt, is, omdat hy alles, soo goet, als quaet, op my heeft vertrouwt; dierhalven stelle myn hulpe en hoope alleen op myn broeder; en indien myn broeder myn gelieft te helpen, vertoeft dogh niet langh, maar laet het inderhaast geschieden, want ik verlange seer en stelle myn vertrouwen op myn broeder.

't Geene ik verder te seggen hebbe, sullen de loeras, Zindy. Wiera Diepa, Soeta Wangsa en Gatty, aen myn broeder bekend maeken.

Hebbende nevens dit briefje aen zyn Ed^t de pangeran Patty ook een aen onsen zabandaar, Ockerse, geschreven, 't welk mede nae translatie luyt aldus en mette vorige over een slaet.

Dese brief wert geschreven uyt een suyvere, oprechte genegentheyd van pangeran Adepaty Anum in Mattaram aen den zabandar, Ocker Ockerse, tot Batavia, dien Godt wil zegenen met een lank leven, veel geluk en wysheyt in dese werelt en geven, dat hoe langer, hoe hooger en grooter magh werden, en dat tot hulpe van alle coopliden, arme en nootdruftige menschen.

Verders maeke myn broeder bekend, als ik de loeras, Sindy, Wiera Diepa en Gatty, na Batavia hebbe gesonden om by myn broeder, den Gouverneur Generael, te verschynen, waarinne myn broeder de zabandhar haer gelieft behulpzaam te wesen; en indien het moghte gebeuren, dat sy haer in 'teen of 'tander te buyten gingen, myn broeder gelieft haer te onderrigten; nu make ik aen den Gouverneur Generael bekend, als dat ick tegen de Maduresen ben opgetrocken, medenemende de Mattaramze en strantvolckeren, maar alsoo de Mattaramze volckeren den oorlogh niet wel en verstaen en daaronder ook geen ordre hebben konnen houden, syn van de Maduresen overwonnen en myn oom, pangeran Pourbaya, Ranga Zedayoe en Wierat Jaja doot gebleven, die op de Mattaramze en strantvolckeren niet hebben mogen vertrouwen: die van Javana zyn nu de Maduresen mede toegefallen; dierhalven versoeke myn broeder aen den Gouverneur Generael gelieft te seggen, dat alleen op de hulpe van myn broeder vertrouwe en, soo myn broeder, de Gouverneur Generael, my nu niet bystaet en helpt, soo sullen alle de Mattaramze plaetzen verlooren gaen, 't gene versoeke de zabandar aan den Gouverneur Generael wil seggen, opdat inderhaest tot welvaaren van de Oosterze steeden geholpen magh worden; en, indien op 't spoedighste geen bystant krygen, soo sullen alle de plaetzen om de Oost verloren gaan en bedorven worden; de reden, waarom ik nu hulpe aan den heer Generael versoeke, is, omdat het contract, voor desen tussen de Comp^e en de Mattaram gemaekt, melt, als dat Batavia en de Mattaram als broeders en een volk zouden wesen en Mattaram Batavia en Batavia weder Mattaram; want dat contract zal, soo lange de son en de maan zal schynen, onderhouden werden; en indien de Mattaram t'ondergebraght wert, sal 't Batavia ook

niet smerten en schade lyden? En aan de andere seyde, wanneer Batavia schade leyt, sal 't de Mattaram niet gevoelen? Want de Macassaaren zyn door den Gouverneur Generael overwonnen en onderdanen van de Comp^e gemaekt en zyn ook voor niemant anders vervaart, dan alleen voor myn broeder, den Gouverneur Generael; want de reden, waarom de Maduresen tegen die van Mattaram durven oorlogen, zyn, omdatse Maccassarse hoofden hebben; en waaromme ik durve om hulpe versoecken, is, omdat de Gouverneur Generael en de Mattaram als broeders zyn; en wanneer ik de Maduresen overwin, zal alles aen myn broeder, den Gouverneur Generael, geven, wat myn broeder begeert, maar versoeke alleen om 't lant van Madura; maar alle strantvolckeren, die haar onder de Maduresen hebben begeven, stelle haar onder en in 't believe van myn broeder; en versoeke aen myn broeder, dat dese gesanten inderhaast, ter langhsten in 4 à 5 daagen, terugge moghten gesonden worden.

Voor dees tyt hebbe niet te senden, door dien nu in een andere plaetse ben.

Jegens den avondt komt hier van Japara te retourneren 't jacht, Batavia, inhebbende:

573 stucx vyfvadems balcken en

6 „ affuytplancken, costende..... f 1509.

En daarmede is ook overgekomen de gewesen resident, Jacob Couper, die op zyn ernstige sollicitatien van daar is verlost, dewelke dan aan haar Ed^e heeft inhandicht een kort rapportje van den presenten toestant der zaeken ginder op Java's Oostcust onder huydigen dato en van volgende teneur:

nadat hy, Couper, zedert zyn jongste schryven van Javana met de scheepen, Batavia en Zaxenburgh, weder op Japara gecomen was, verstont men daar, dat de pangiran Depaty, te lande tot Zamarangh verschenen wesende, alles voor den vyant opengelaten hadde en die dan ook de voornamen negoryen Javana, Patty en Codoes sonder tegenstant ingenomen hadden, sulx men alle de Japaarse ingesetenen en Javaanen al aen 't vluchten en de gouverneur selfs ten eynde raet vont, omdat sigh op zyn eygen volk niet betrouwde en van den pangiran Depaty, als 't heele Mattarams leger verlaaten wiert, hoewel 'er nogh voor wilde vechten en waar omtrent S^r. Couper hem, wegen 't versterken en bewaaren der passagie, dan ook in allen deelen geanimeert en ten besten geraden hadt, gelyk sulx by de grooten ook goetgekeurt en ten eersten by der hant genomen waare;

daar was tydingh, datter gesanten uyt Mattaram, na Batavia gedestineert, tot Zamarangh aengekomen waaren, dogh dat op hun vertreck weder te post van boven ordre gekomen was van den pangeran Depaty ten hoof te ontbieden en hen, gesanten, tot nader ordre ginder te doen waghten, soo dat men van der Javaanen blinde domheyt of verslagentheyt niet zeeckers kan raaden, als zommige Depaty en andere geringe luytjes weder Zingasary van 't inroepen der Maccassaren beschuldigende sonder het regte fondament te kunnen wys worden;

nadat St. Couper per een briefje zyn toegestane verlossing vernomen hadt, was ten eersten by provisie transport van Compagnies effecten (dewelke om de sekerheyt ten principaalen in de sloep, de Jatyboom, gescheept waeren) aan den adsistent, Thomas Grimmel, gedaen om tot de comste van St. van der Schnir 't gesach waer te nemen en wanneer hy voorts, van den gouverneur, Wirat Macka, en verdere grooten behoorlyk afscheyt genomen hebbende, op 2 deser van Japara herwaarts aen vertrocken was:

gelyk de voornoemde adsistent, Thomas Grimmel, by een apart briefje, neven desen van 2 d^o, haar Ed^r ook heeft geadviseert en dat het jachje, de Snauw, daar nogh aengehouden wiert om met de geslote negotie en zoldy boekjes in korten na desen te volgen.

8 d^o. 's Morgens volcht mede van Japara de fluyt Zaxenburgh, te gelyk met 't jacht, Batavia, van daar herwaerts gezeilt, bestaande d'inhebbende houtladinge van gemelte Saxenburgh, ylt:

240 stucx vyfvadems en 100 stucx viervadems balcken;

40 » ankerstocken;

100 » kleene knieshouten en

10 » affuytplancken, samen tot..... f 1102:17:8.

9 d^o. niet bysonders voorgevallen.

10 d^o. 's Morgens erlangen per een chialoup des Coninx van Ternaten, komende over Macasser, een missive van den E., Wybrant Dubbeldecop, en raet des casteels Rotterdam, gedateert 17 October, verhalende onder anderen, dat de wapenen van Radja Palacca en de bontgenoten tegen de rebellen van Loebœ seer voorspoedigh waaren geweest en derhalven in korten alles onder den vorigen verstooten Conink, dain Masoeroe, stont te werden herstelt.

Crain Linques was van Bima weder op Macasser overgekomen en hadden de Bimanesen van hun arme gebuiren van Mangeray 10 negoryen verbrant en wel by de 200 menschen gerooft.

De borger, Raphel Speckman, van Pazir terugh gekeert, hadt aldaar gevonden dain Tellolo, Soelangi, crain Labanam en den Chennings van Loebœ met parthy gearmeerde praeuwen om die van Banjer op 't lyf te vallen, gelyk zy al verscheyde plaetsjes daar omher hadden afgeloopen en gemelten borger mede souden hebben aangetast, indien sulx door dain Tellolo niet ware belet en voorgekomen geweest; en welke Tellolo door gemelte sloep dan ook een kleen briefje aan d'heer admiraal, Speelman, heeft gesonden ende insgelyx mede zyn hoogheyt, Arou Vaqua, van Maccasser, die, nu beyde hierneven ontfangen wesende, na translatie bevonden zyn van volgende teneur.

Van dain Tellolo.

Na de ordinaire groetenisse en complimenten, wyders naar dit laten dain Tellolo en Chennings aan den heer Speelman weten tot een teecken, dat wy oprecht zyn, hoe 'er een gesant van den Coningh van Goa gekomen

is om my, dain Tellolo, op te roepen naar Macassar, maar ondertusschen quam 'er een gesant van Chenningh by my, bootschappende, dat die van Banjer myn suster, de doghter van crain Cronron, wilden bederven en die Conink haar smaetheyt aandoen; sulx ik niet konnende verdragen ben derwaarts aangeseylt om de waarheyt van die zaack te vernemen en, die soodanigh bevindende, sal ik my beraaden en sien, wat ik met de hulpe Godes sal kunnen uytrechten; dit maeke ik aan den heer Speelman bekend, gelyk de Conink van Macassar zyne gelegentheyt ook doet, hoeveel te meer dan ick; nu soo ons versoeck door den Conink toegestaan wert, sullen wy stil of te vreedden wesen; soo niet, sulx uytvoeren, als in ons vermogen syn sal.

Wy en hebben niets te zenden als 2 gevlochte matten, d'eene 8½ en d'andere 7 spannen breed, komende van ons beyde broeders; nogh sent dain Tellolo 2 gevlochte matten, breed 8 spannen, nevens de groetenis, d'eene aen capiteyn Caron en d'ander aen den zabandar Ousou; bringer deses is Raphael genaamt; wy beminnen en gelooven d'oprechthgheyt van d'heer admirael tot hulpe der Macassaaren, als kennisse van alle saken hebbende in desen tyt.

Geschreven op den 13^{den} der maant Radias (of October) op Woensdagh in 'tjaar 1087 in de negorye Passir.

Volcht de missive van syn hoogheyt Arou Vaqua uyt Macassar.

Aen d'Ed^e heer Cornelis Speelman.

Ik, UEd^e ootmoedige dienaar, hebbe niet konnen nalaten UEd^e bekend te maeken het verdriet, 't welk my zedert het vertreck van UEd^e alhier is aangedaen en nogh dagelyx voortgank neemt; de naam van Radja Tamparan met d'selve negory is my slechts overgebleven, maar voort myn volck en lant wert my afhandigh gemaekt, soo wel door den een, als door den ander, gelyk nogh onlanghs heeft gebleecken aan Radja Gillisson, dewelke door toedoen van Radja Bonee my wel 50 slaven heeft afhandigh gemaekt en nogh 5 negoryen, met namen Inzekan, Baloezon, Kirne, dewelke door de Bougisen my zyn ontnomen: en het geen de Bougisen en die van Sopingh door de Macassaaren is afgenomen, hebben sy te zaamen weer gekregen, maar het myne, by die van Goa ontnomen, daar kan ik geen betaalingh voor krygen, hetwelke voor my seer swaar valt om te verdragen; soude hetzelfde altemael met force wel konnen weer becomen. maar wil my niet jegens de bontgenoten aanstellen, opdat het my ten quaatsten zoude afgenomen werden: daarom kom ik tot UEd^e en versoeck seer demoedigh, myn heer gelieft met my medelyden te hebben en ordre te stellen, dat ik in myn besit, hetwelke my rechtveerdigh toekomt, te laten rusten: ik hebbe noyt getraght imandt het zyne tot my te trecken; daarom wensch ik ook het

myne te mogen genieten; myn heer gelieve het my ten besten af te nemen, dat ik dit UEd^e overschryven, want ik vertrouw, dat hetgene my geschiet, buyten UEd^e kennis is: dogh, soo 't selve door UEd^e ordre is, soo sal ik my gerust stellen, ja, al waar 't ook, dat UEd^e my tot slaef geliefde te maeken; soo der yets tot mynen laste UEd^e moghte wesen aangedient, versoek zeer ootmoedigh om naar Batavia op te komen om daar met myn heer en haar Ed^e mondelingh te spreken; en soo ik niet gevreesd hadt UEd^e te vertoornen, ik waere al langh buyten conzent op Batavia gekomen om myn verdriet bekend te maken en noyt yets buyten conzent van UEd^e beginnen, maar bethoonen, dat ik ben, UEd^e en was in 't Duyts geschreven, maar met Maleytze characters geteeckent de naam van Arou Vaqua.

Wyders is heden in Raade van India aan de opperhoofden van 't schip, 't Wapen van Zierckzee, voor haar gedane uytreyse der camer Zeelandt in 6½ maanden toegeleyt de volle premie.

11 d^e. 's Avonds senden haar Ed^e per Javaans vaartuygh een briefje aan den resident, Willem Caaf, tot Bantam, nevens ook een geschenck van 5 vergulde roers voor den pangiran Loor aldaar, dewelke hy van Coninx wegen te koop hadde versocht; meldende 't briefje verders, dat d'selve roers uyt den heer generaals naame aan den pangeran moesten werden vereert, met aansegginge sulke moyigheden niet werden verkocht, maar alleen tot sienteliessen aan groote heeren en vrunden gebruykt;

dat nae Chormandel voor weinigh dagen met onse eygen schepen zy geschreven en het gedoente der Engelze vrunden als anders ginder vernomen, moettende het met den getoornden renegaad, Jacob Jansz, nogh zoo wat aangesien worden, hoewel met syn opgesonden macker en den fugativen slaef na behooren sal werden geprocedeert;

dat verder na het gedoente en verrigten van den Jambyzen pangeran Depaty tot Bantam ernstigh moet werden vernomen en daar van advys gegeven, gelyk mede of 'er eenige gesanten van den Maduresen pangeran, Troena Jaja, tot Bantam aangekomen zyn, dienende ook wyders soo veel bintrottangh bemachtight als ginder te krygen zy, al was 't tot 2 à 5000 bossen toe.

12 d^e. 's Morgens, heel vroege, komt het schip, Dordrecht, van Chormandel of Bimelepatnam hier te reede, inhebbende:

van Bimelepatnam:

215³/₄ swaare lasten rys:

7 packen roghevellen;

15 » gebleeckt guinees lywaet tot..... / 13817:7:4

en van Masulipatuam, dat in een factuira zal worden belast:

16 packen lyckgaren:

32 packen cabelgaren:

30 stuex diverse paarde lynen en

800 » leere brantemmers.

Zynde geen schryven ons daarmede geworden dan een klein geleyt briefje van den ondercoopman, Floris Bolwerek, uyt Bardua omtrent Bimelepatman, de dato 22 September passalo.

Namiddaghs erlangen per Javaans vaartuygh een missive, eergisteren door den resident, Caal, tot Bantam, aen haar Ed^e geschreven, van volgende substantie:

hoe dat zedert zyn laatste schryven van 28 October de pangeran Depatty van Jamby kort daarnae met groote statie van vaartuygen en onder 't losbranden van 't canon der Engelse en Coninx schepen, als de stadsmuiren, door den jongen Bantamzen Sulthan en alle de pangerans van Pontangh in de stadt was geconvoyeert ende doen desselfs doghtertje ('t gunt hy, voorgemelte jonge Sulthan, hadt mede gebracht) met den ouden Bantamzen Vorst getrouwt, 't welk men meende, al vry wat jalousie tusschen vader en zoon soude causeeren;

gemelte Jambyze pangiran hadt onsen resident in de logie wesen bezoeken en versocht, dat haar Ed^e een à twee scheepjes tot zyn transport wilden derwaarts senden om Batavia eens te besien: en soude met zyn eygen vaartuygen wel komen, soo hy niet bevreest was van te grooten Bantamzen gesleep te zullen mede krygen; ondertusschen had de resident hem met eenige kleeden ter waardye van 24 rd^s beschoncken en d'Engelse vrunden wel een zomma van 200 rd^s, met voornemen denselven een nieuw contract wegens hunnen Jambizen handel voor te leggen;

verscheyden vaertuygen met Javanen, Chinesen, Mooren, nevens veel vrouwen en kinderen, waaren van Zamarangh en Javas Oostcust op Bantam overgekomen, wyl de Maduresen alles alremeerden en al te lande tot by Zamarangh geadvanceert waeren, hebbende Japara, door dien ons volck dat beset hadden, niet derven aandoen;

de radin Moris was ook met een brief van den Mattaram (soo gesecht wiert) om adsistentie tot Bantam verschenen, maar de Conink kon daartoe nogh niet resolveeren, hoewel eghter gelast hadt by provisie 25 vaertuygen tot zecours klaar te maeken;

voor den gesonden zeebrief van 't Coninx schip, de Bul, over Malacca na Cormandel, had pangiran Kiedol haar Ed^e doen belancken;

vyf vaertuygen met poeyer en candy zuykeren hadden de Deenze vrunden van Japara en Zamarangh gekregen en waaren d'Engelsen besigh haar schip, de Phenix, met peper en 800 potten confyte gember af te laaden om in 't begin van December na Engelant te retourneren;

't particulier Engels scheepje, van Tunor gekomen, stont nogh met parthye koper en contanten over Malacca nae Madras voort te gaen om hnn verdere last op Malacca in te nemen.

Soo geworden ons mede nogh 2 briefjes, t'eene van den adsistent, Thomas Grimmel, uyt Japara van den 27ste October en t'ander van den coopman, Everard van der Schuir, uyttet schip, Breederode, zeylende na Japara, van den 8sten deser van volgende advis als eerstelyk dat van den adsistent, Grimmel, uyt Japara:

hoe zedert het vertreck van S^r. Couper na Javana van de voorgegeve besendinge des pangirans Depaty om adsistentie aen haar Ed^e tot Batavia geen vervolg was gebleecken, maar wel, hoe 't maar al te waer was, dat de Maduresen en Macassaaren de plaetzen Javana, Patty en Codous al in besit hadden en pangeran Depaty, met syn leger reets heel tot Damak geretireert, van daar voort na Mattaram vertrocken was, ter oorsaeke veele grooten tegen den Zouzouhouanagh opgestaen waaren, die hem niet meer voor hunnen heere wilden erkennen; alle welke verwarde tydinge den Japaarzen gouverneur en ingesetenen soo verslagen maekten, datze niet en wisten watze souden by der handt nemen; inmiddels hadt men Comp^s contanten en goederen jegens alle toevallen in 't jachtje. de Snauw, verseeckert en wiert geseght, dat pangiran Depaty gesanten na Bantam hadde afgeveerdicht om aan dien Conink mede adsistentie te versoecken.

Volght het briefje van den coopman, Everard van der Schuir.

Dat hy uyt het mondelingh rapport van dit borger vaertuyg, 't welk hem omtrent Oedjongh Tanna was ontmoet, mede de groote progressen der Maduresen en groote verwarringen tot Japara hadde vernomen, sulx men verlangde op Japara te wesen om de sekerheyt van dien te mogen ondervinden en haar Ed^e ordres te achtervolgen: ondertusschen was men door gemelten vryborger ook bericht, dat op Zamarangh de rys nogh in goede quantiteyt tot 55 rd^s 'tlast te becomen zoude zyn, etc., hoewel sulx vry onseker scheen.

's Avonds senden haar Ed^e door adresse van den zabandaer, Ockerse, aen onsen resident, Caaf, tot Bantam om van daar met 't Coninx schip, de Bul, nogh na Malacca aen d'heer gouverneur, Bort, geadresseert te werden, een klein briefje aan den heer directeur, Francois de Haase, en raet in Bengaele, gelyk by 't afgaande briefboek dato deser zy te vinden.

15 d^e. Namiddaghs ontfangen wederom per Javaans vaartuygh schryven van gisteren van onsen resident, Caaf, tot Bantam, van volgende advis:

hoe hy haar Ed^e schryvens van eergisteren wel hadt ontfangen en de 5 gesonde vergulde snaphaen roers voor pangeran Loor aen denselven overhandicht, die d'selve dan met aangenaemheyt geaccepteert en belooft hadt die groote courtoysie by alle voorvallende gelegentheyt aan haar Ed^e wederom te zullen verschuldigen, gelyk hy dan voorts gemelte roers ook aan den Conink hadt geïntrageert en van de Mayesteyt, over dat hy soo wel in haar Ed^s gratie stont, was gepresen geworden;

de 2 bodems naar Engellant en 't Coninx schip, de Bul, na Malacca waaren op 2 deser van Bantam zeyl gegaen en stondt het particulier Engels bodemtpje in 1 a 2 dagen mede derwaarts te volgen; en was het Coninx jachtje, 't Claverblatt, sonder eenige nouvelles van Jamby weder thuys gekomen;

't verrigten van den Jambyzen pangiran Paty tot Bantam kan men niets anders vernemen, of was ver-oeck om adsistentie tegen die van Johor; ondertusschen hadt hy van den Bantamzen Sulthan 10 duyzent contante rd^s geleent en by onsen

resident om antwoord wegen zyn versoek om op Batavia te komen versocht, soudende egther op syn gedoente nauw werden gelet;

geen gesanten van Madura en niet als de afgesonden radin Moris van den Mattaram of pangiran Depaty Anum waren tot nogh op Bantam vernomen of eenige nader tydingen van Java's Oosteust aangebracht;

de bintrottangh sou men trachten op te samelen, maar was in prys tot 9 à 10 rd^s de hondert bossen geresen;

soo even was daar 't schip, de President, uyt Engelant verscheenen met den capiteyn, Jonathan Heyt, zynde 24 Juny deses jaars uytgelopen, met tydinge, dat onse admiraal, Tromp, met een armade scheepen in de Sondt was en de heer, de Ruyter, omtrent Messina jegens den Franzen admiraal slaaghs geweest en d'selve gandsch op de vlucht gedreven, maar ook selfs ongeluckigh daar by het leven verloren hadt;

d'armades der Francen en onse geallieerde waren aen alle kanten sterk op de been en tegens malcanderen in 't velt, gelyk sulx by een brief, aen meester Willoughby uyt London geschreven, nader was gebleecken.

Jegens den avondt wert de huysvrouw van d'Ed^e heere Laurens Pith, Raadt ordinairis van India, dewelcke gisteren morgen metten dageraet is komen te overlyden, genaemt Elisabeth Vogel, seer statelyk begraven en ter aarden gebraght, uyt het casteel gedragen werdende tot op het kerkhof der inlandze of Maleytze kerk, in geleyde van haar Ed^s en meest alle gequalificeerde deser steede, dewelke door den swaaren gevallen regen niet droogh weder thuys quamen.

Vorders is heden in Raade van India geresolveert op den 18^{den} deser te doen houden een algemeene bedendagh voor 't behouden vaaren der present gereede retourvloot na 't Patria, alsmede voor den welstant van de Oost Indische Comp^e en ons lieve vaderlant, gelyk ook aan den Ed^e Gysbert de David Strantwyck, die op 31 October tot commandeur derselver retourvloote zy geelgeert, is toegeleyt een tractement van hondert en twintigh gulden ter maent.

14 d^e. 's Morgens verschynt hier uyt Bengaalen de fluyt, Goylant, met de dubbele advisen van d'heer directeur, Francois de Haaze, en raadt, die wy op 7 deser per 'tjacht, de Zampzon, hebben erlanght, dewyle die bodems te gelyk van daar syn 't zeyl gegaan, dogh bestaat Goylandts medegebrachte inladinge in:

448800 @ zalpeter in 5500 packen;

59 balen zyde en 55 balen florette garen;

1764 stucx armosynen in 10 kisten en 200 stucx zyde longys;

72 packen diverse Bengaalze kleeden en lywaaten;

1000 stucx goenys en 750 @ zeylgaren;

400 " lootlynen en

5675 @ lont, ter montuire van / 126002:12:12.

15 d^e. Niet bysonders voorgevallen.

16 d^e. In den avondstont komt hier met een roey chaloup aan landt van Chormandel de Ed^e heer extra ordinairis raet en out gouverneur dier custe, Anthonio Pavilioen, zynde omtrent d'eylanden uyt het schip, Japan, (daar met zyn Ed^e is

herwaarts gekomen) overgestapt, dewelke dan naar congratulatie aen haer Ed^e heeft overgeleverd de volgende brieven met haare bylagen, alle onder 't Cormandels register gementioneert, als namentlyk:

een missive in copye, door gemelten heer Pavilioen en raet uyt Paliacatta aen haer Ed^s tot Batavia geschreven, in dato 31 Augustus 1676, per 't jacht, Odyk, over Malacca, 't welk hier nogh niet is verscheenen;

item een nader origineele missive door syn Ed^e en den nieuwen gouverneur, Jaques Caulier, mitsgaders den raet uyt Paliacatta aen haer Ed^s van den 5^{den} October, verselt met het transport van dat gouvernement, aen voornoemden heer Caulier gedaan; en daar onder een klein versoeck briefje van den adsistent, Hendrick Lucas, van dato voornoemt;

voorts van 't Cheylonze gouvernement:

een missive van den Ed^e commandeur, Laurens Pyl, en raet tot Jaffanapatnam aen haer Ed^s alhier van den 14^{den} September 1676:

dry diverse brieven van den oppercoopman, Pieter Verwer, en raet uyt de stadt Nagapatnam aen haer Ed^s van dato 22 Augustus, item van 4 en 25 September 1676;

een missive van den Ed^e commandeur, Jan Blommert, en raet uyt Trincquenemale aen haer Ed^s, gedagteeckent 15 Juny;

en wyders nogh een missive van den resident, Abraham Lefeber, uyt Wingurla aen haer Ed^s van den 9^{den} September:

item nogh van Masulipatnam een missive door de oppercooplieden, Pieter Smith en Hendrick van Outhoorn. aen haer Ed^s geschreven in dato 7 October laetstleden.

gelyk alle d'selve, yder onder syn quartier, met derselver registers en principale documenten by 't aankomend Indisch briefboek konnen werden nagelesen, staande de saeken op Cormandel generaelyk nogh in redelyk goeden stant; maar tot Nagapatnam was door de verwarringen en inlandze oorlogen tusschen den Madurees, Tansiouwer, Theuver en Visiapour vry wat ontsteltenis en continueel bederf der landen; buyten dat de Visiapourze Mooren onder eenen Egosie Ragia, die daar alomme, bysonder in Tansiouwer, present het meesterschap beheerschen, self de buyten stadt van Nagapatnam hadden belegert, omdat men hun Comp^s gepreviligieerde en onderhoorige inwoonderen en dorpen, nevens ook de gepretendeerde schattinge, niet wilde betalen: dogh waer over door d'onse met hunne gecommiteerde ten laetsten in conferentie van beslichtinge gehouden, maar evenwel nogh niets van eenige eygentlyke overeenkomst vast besloten was, schynende gemelte Egosia met den Sinsiersen groot gouverneur, Cherichan Loddy, onderlinge overeengekomen te zyn om de zentiefze Vorsten daar alomme het landt uyt te dryven, en dewelcke, sulx merkende, hun daer jegens ook weder tragteden te kanten; onderwylen dat alle florisantie van handel en landtbouw hier door soodanigh t'eenemael verwoest wiert, dat die landen nogh in lange jaren niet weder tot vorige adem scheppinge

stonden te geraeken, te meer, nu ten laatsten de Visiapourze overste veltheer, Mamoodachan, met den genoemden Sinsierzen Cherechan Loddy mede tegen elkanderen in oorlogh geraekt waren;

tot Jaffanapatnam was uyt de nieuwe landt beschryvinge om d'arme gemeente van de overlasten en uytputtingen der mayoraels te bevryden mede soodanige ontroerte ontstaan, dat de meeste der voornaamste derselver uyt de provintien Timmoraetche en Wamoraetche na Cayla Wanny overgelopen waren, onder voorgeven niet weder te willen komen, voor dat die beschryvinge wederom voor altoos soude wesen gestaekt; en ondertusschen met hulp der Wannis en eenige bovenlandze Zingalesen de Jaffanapatnamze landen te willen invadeeren, gelyke ook nu en dan by ontyden al hadden begonnen in 't werk te stellen, dogh waar tegens de nodige en mogelyke voorsorge ten besten soude werden behertight:

tot Wingurla scheen Siwagi en zyn regenten de Comp^e gaarne wederom tot de negotie te locken om die plaats weder te doen floreeren, daar toe verscheyde aansoekingen en beloften omtrent de residenten voort gebraght hebbende, mits dat sy de aanbrenghende goederen selfs alleen zouden ontfangen;

het Mogolze leger op de grensen van Visiapour hadt van de Visiapourders een groote neerlagh gehad, dogh was op nieuw met ettelyke duysent mannen versterkt en daar door niet beoogen konnen worden als nogh met hun gebuiren vrede te maeken om als dan te zamen den rover Siwagie aan te tasten, die ondertusschen ongemoeyt bleef en om de Noort omher Zouratta zyn gebiet al vry veel quam te vergrooten en de Portugeesen in de omleggende landen van Goa dickmael al mede vry wat te infesteeren;

hebbende ondertusschen de Portugeesen hun voorgevallen questie met d'Engelse van Bombain over een Mallabaars inlands scheepje weder bygeleyt en d'Engelse 't selve verbeurt verklaart, mits beyde parthyen daar over aan hunne Coningen in Europa zouden haar klaghten voortbrengen;

blyvende de Francen nogh al in Ragiapour, doch sonder negotie, continueeren;

daar waaren tot Goa wel 2 scheepjes uyt Lisbon, maar geen verwaghte nieuwe viceroy overgekomen en, hoewel zy van eenige uytsettingen tegen de Mascatz Arabieren en na 't Zuyder Canara al weder vry veel swetsten, soo meende men, dat hun saeken 'er niet na gestelt waaren om veel rodomontados uyt te voeren of by der handt te nemen.

17 d^o. 's Morgens vroegh arriveeren de scheepen, Japan, van Paleacatta, item 't Huys te Cleef, de Veluwe en Tulpenburgh, direct van Masulipatnam te deser rhee, alle beladen met de onder gespecificeerde Cormandelze cargasoenen, als te weten:

in 't schip, Japan, van Paleacatta:

600 packen diverse gezorteerde cust kleeden;

50 " Jaffanapatnamze doek kleeden;

6509 stucx gesmeede ysere cogels in zoorte tot 66475 ₤;

1984 " langhscherp, wegende 21085 ₤, beloopende . . . / 197025:1:3:

in 't schip, Tulpenburgh, van Paliacatta:

- 204000 R geraffineerde zalpeter;
 67 stucx blauwe arduyne steene drempels;
 58 „ „ drempels sonder spanningen;
 24 „ molensteen en om tarw te maelen;
 6 „ sarksteen en, synde dit oock in de Japanze facture belast;

in Tulpenburgh van Masulipatnam:

- 300 packen diverse cleeden en lywaaten;
 102 potten met 12292 R namracq;
 4 „ „ 590 R aardoly;

in 't Huys te Cleef van Masulipatnam:

- 266 packen diverse cleeden;
 2 „ met roghevellen;
 24 „ „ 2073 stucx diverse lynen;
 8 „ „ 1920 R zeylgaaren;
 52373 R huytspyckers;
 6507 „ hoep yser;
 53911 „ lack op stockjens;
 5555 „ claverstaal;
 963 stucx roode leere velletjes;

in de Veluwe van Masulipatnam:

- 300 packen diverse cleeden en lywaten, samen van voorsz. 5 bodems
 bedraagende..... f 550121:16:4;

wesende nogh met Tulpenburgh van Masulipatnam
 voor reequeningh van die van Ceylon nu
 mede ontfangen:

- 12 packen diverse cleeden;
 17 „ met rochevellen;
 9 „ „ schapen wol, tot..... f 7101:10;

nogh is met de Veluwe sonder factuira van Paliacatta
 ontfangen:

- 37915 R Peguws gommelack;

27729 stux yzere gesmeede cogels;
 10192 " " bouts van diverse caliber;
 8763 & Cormandels hoep yzer;
 700 stux groote bamboese matten;

item met 't schip, Thuys te Cleef:

40 stux arduyn steene drempels, welckers beyde montuiren in de
 factuiren der scheepen, Odyck en Outhoorn, die hier nogh niet
 en syn, staat belast;

synde wyders nogh mettet schip, Japan, van Jaffanapatnam
 met een apart factuirtje erlanght:

50 packen Jaffanapatnamze geschilderde doecken, tot..... / 26923:11.

Voormiddaghs komt de afgesonden Tommegon van den Jambyzen pangeran
 Depaty (dewelcke present op Bantam is) met den zabandar, Ockerse, by zyn Ed^t,
 overleverende een briefje van syn meester, 't welk nae translatie uyt de Maleysche
 taele luyt, als volgt.

Dese brief comt uyt een suyvere, opreghte genegentheyt van pangiran
 Depaty, die Conink en regeerder is van de plaetze Jamby, aan Joan
 Maetsuycker, Gouverneur Generaal, en de heeren Raaden van India, die seer
 groot en hoogh verheven zyn in de stadt Batavia, alsmede regeerders van alle
 Hollanders benedens wints en ook seer vermaart over haer kloekmoedigheyt,
 sterckte en onwinbaar in den oorlogh en seer stantvastigh in 't onderhouden
 van vrundschap met alle Coningen, en dat onveranderlyck, soo lange de son
 en de maane sal schynen.

Verders sende keey Tommogon Mata Mangala en keey Naya de Wangsa
 om aan den Generael bekennt te maeken, als dat pangeran Depaty om te
 speelen of te playsieren tot Bantam is aengekomen; en, indien 't den Generael
 gelieft, soo soudet de pangerans genegentheyt wel zyn by den generael te
 verschynen; en, soo de Generael 't selve den pangiran gelieft toe te staen,
 versoekt de pangiran, dat met een schip magh gehaelt werden.

De pangiran heeft voor dees tyt aan den Generael niet anders te
 vereeren dan ses eliphantstanden, die niet en gelieft te versmaaden, want
 syn niet anders dan een bloemken op een steeltjen.

's Middaghs is de huysvrouw en familie van d'heer out gouverneur, Anthonio
 Pavilioen, gisteren van Cormandel gekomen, door verscheyde juffers deses casteels
 aan landt gehaelt en vooreerst by den Ed^e heer gouverneur generael gelogieert
 geworden.

Jegens den avondt becomen per borger chaloup een missive met de bylaagen van d'heer gouverneur, Balthasar Bort, en raat tot Malacca, aen haar Ed^e van den 17^{den} October, welckers duplicata bevoorens op 7 deser per 't jacht, de Zampzon, al hebben ontfangen en aengehaelt.

18 d^e. Heden, zynde de vastgestelde biddagh voor de retourvloote deses jaars naar het vaderlandt, soo erlangen na de achtermiddagh predicatie mondelinge tydingh van Javaas Oostcust, dat de Mattaramze volckeren op Damack en daar omtrent sigh tegen de Maduresen lustigh begonnen te weer te stellen en vry beter tegenstandt als voorheen te bieden, dat wel te wenschen, dogh eghter nogh niet van groote seeckerheyt zy.

Jegens den avondt komt nogh mede van Cormandel aen te landen 't schip, Outhoorn, te gelyck met d'andere bodems onder d'heer Pavilioen van daer gegaan en derhalven geen nader schryven mede overgekomen zynde, dogh bestaet desselfs aangebraghte cargasoen, in:

- 344 packen diverse kleeden;
- 20 " met rochevellen;
- 39 " " oud lywaet tot de papier molen;
- 64905 R zalpeter geraffineerde;
- 19829 " of 1848 stux diverse yzer gesmeede cogels;
- 3560 " hoep yzer;
- 1560 " fynen indigo;
- 2400 " schapewol en bocken hair;
- 18 stux groote sacksteenen;
- 4016 " diverse arduyne vloersteen:
- 2382 " diverse droguen in 23 sacken, ten bedrage van / 127630:19:4.

19 d^e. Namiddaghs komt de Tommegon van den Jambyzen pangiran Depaty tot Bantam, synde met den sabandar, Ockersze, om afscheyt by d'heer generael, die dan mede neemt een antwoordt briefje en geschenck aan syn heer en meester van inhout, als 't afgaande briefboeck dato dezer kan uyt wysen, waarby onder anderen desselfs gedaane versoeck om met een schip herrewaerts te mogen gehaelt werden en Batavia eens te besien, onder seer beleefde termen, op de veelvuldige occupatie van haar Ed^e mettet depechieeren der retourvloote als anderzints tot nader en beter occagie voor eerst wert uytgesteld en gedeclineert.

Heden avondt wert het scheydmael voor de retourvloote nae 't vaderlandt ten huysse van zyn Ed^e gehouden, alwaar, beneffens de heeren Raaden van India en officieren dier vloote, ook veel andere gequalificeerde ministers present en vrolyck waaren.

Ende is ook nogh desen dagh by haar Ed^e den breedten raet der voormelte retourvloote geformeert en vastgesteld in manieren, als volcht:

d'E. Gysbert de David Strantwyck, als commandeur op 't schip, de Burgh van Leyden;

de schipper, Jan Bartelsz lant. op 't schip, Prins Willem Hendrick, als vice commandeur;

de schipper, Laurens Martensz Zuycker, op de fluyt, Delfshaven, als schout by nacht, voorts:

Baltus Groen,	schipper op de burgh van Leyden;
Jan Foorman,	» » Hellevoetsluys;
Jan Bornee,	» » den Briel;
Jan Block,	» » de Gecroonde Vreede;
Siewert Roos,	» » Europa;
David Cool,	» » Tidore en
Daniel den Back,	» » den Hollandtzen Thuyn.

20 d°. 's Morgens komt de zabandar, Ockersz, binnen 't casteel met den Engelschen capiteyn van 't schip, de Phenix, genaamt Wildy, dewelcke syn Ed^e voor de genote accomodatie van syn gedevaliseerde schip aan Caap de Goede Hoop heeft bedanckt en met eenen overgelevert een briefje van den Bantamsen Engelschen heer agent, Arnold Wythe, luydende in onse taele, aldus.

Recht honorabele Heer.

UEd^e aangename letteren van den 2^{den} October, nieuwe Styl, syn my gebracht geworden, ter tyt ick my seer onpasselyck, door dit climaet veroorzaekt, bevonden hebbe, dewelke sigh diervoegen vermeerderde, dat nae 'toordeel der menschen en myn eygen selfs myn toestant seer slecht was, dogh dewyle Godt my weder gerestaureert heeft, soo verhoope ick in toecomende myne gesontheyt beter te genieten.

Dese siekte dan de oorsaek geweest zynde, dat UEd^s missive niet eerder is beantwoort geworden om myne ootmoedige dankbaarheid voor UEd^e genereuse schenckagie van speceryen af te leggen, dewelcke met bysondere neerstigheyt door UEd^s opperhooft alhier is overgelevert geworden; ik wenschte wel, dat dese plaets eenige diergelycke curiositeyten moghte voortbrengen, die UEd^e kosten aengenaem zyn.

Onse 2 laatste scheepen, voor Europa gedestineert, syn door myn siekte langer dan 't behoorde opgehouden geweest ende eerst den 21sten passado, oude Styl, vertrocken, medenemende die twee cassjens, geconsigneert voor Amsterdam en Middelburgh, deweike wy aan onse Ed^e Comp^e in diervougen gerecommandeert hebben, dat by behouden vaaren ik niet en twyffele of UEd^e sullen te zyner tyt van den ontfaugh derselver bericht become.

Die twee commandeurs blyven UEd^s mede voor UEd^e schenckagie van speceryen seer danckbaar en hebben UEd^s gesontheyt naar haare maniere met alle respect indaghtigh geweest.

Den 3^{den} deser arriveerde alhier 't schip, de President, onderweeghs synde geweest 4 maanden en 18 daagen, 't welke eenigen tyt wegen contrary weer in Duyns gelegen hebbende, de oorsaek is, dat wy van London geen nader nieuws als van 't laatste van May ontfangen hebben.

De Conink van Vranckryck was doen in Vlaenderen en hadde Bouchanne en Condé ingenomen en men geloofde, dat hy Cameryck mede belegeren wilde: de Keyzersche hebben Philipsburgh belegert en men vermeynde, sy wel meester daarvan souden worden.

In de Straat is 'er een tweede slag tusschen de Fransen en de Staeten, met der Spaenzen vloot geconjugeert. voorgevallen, maar in dese plaetse [?] weynigh of niets gedaen. terwyl sy den geheelen dagh maar van verre gecannonneert hebben; wy hebben van geen bysonder verlies aen wederzyden gehoort, alleenigh van 'tgeene niet te herstellen is, dat is de doot van den admirael, de Ruyter, dewelke van een wonde in syn hiele, die in 't eerste voor niet doodelyk te syn geacht wierde, overleden is.

'tPrincen leger te zamen met het Spaauze is sterk 50000 man en 'tFrance omtrent 40000 en hebben eenigen tyt maar 6 uiren gaans van malcanderen gestaen, sonder sich eens te slaen, en geresolveert, dat de Franzen de 2 voornoemde plaetzen ingenomen hebben; ik vreesse, dat de traagheyt van de geallieerde om slag te leveren veroorsaeken zal al 't voordeel van 't velt aen de Francen over te laaten; maar die militaire hoofden weten selfs best wat haer staet te doen.

Dese gaet met den capiteyn. Wildy, synde een van onse commandeurs, dewelke aen geene syde van de Caap door groot ongeluck syne masten verlooren heeft, maar door Godes voorsightigheyt nogh aan de Caap gearriveert en, sich aldaar ververscht en herstelt hebbende, behouden tot ons overgecomen is; ik verhoope, hy sal soo discreet syn om UEd^e voor die aldaar ontfangene gunste te bedancken.

De staat der Europiaanze landen is seer verwert. gebruyckende wederzyds veele laagen; men seyt ook, dat de jonge Keyserin, de groot hartogh van Moscovien en de keurvorstin van Beyeren overleden syn.

De Hartogh van Lotharingen soude met de Coninginne douagiere van Poolen trouwen, en dat de hartogh van Nieuwborgh sich voor den Keyser gedeclareert hadde, gelyk verhoopt wierde, dat de keurvorst van Beyeren hetzelfde mede wilde doen: voorts vreesende UEd^e met dese te lastigh te sullen vallen. sal ik naar myn goede wensch voor UEd^e gesontheyt en welvaeren verblyven.

Onder stont: Recht Honorabele heer, UEd^e seer ootmoedige dienaar,
(was geteeckent): ARNOLD WITHE.

Ter zyden stont:

BANTAM, den 7/17 November anno 1676.

Voormiddaghs retourneert de Huyt, Cattenburgh, van Zumatra's Westcust met een cargasoen van f 102829:16:2. bestaande uyt:

427 teyl, 5 $\frac{3}{4}$ maas swaarte gout;

1402 bharen peper van 412 $\frac{1}{2}$ @ ider:

12855 @ benjuwin baros;

- 25 halfamen clappus oly;
 528½ rd^e aen ongankbaare silvere munt en
 2 kisten met divers onbruykbaer geweer.

item nogh van Poulo Chinco:

221 teyl, $\frac{5}{8}$ maas ongesmolten gout, tot..... f 10775:12:8.

De missive, daar beseiden van den E. commandeur, Jacob Jorisz Pits, en raet met verscheyde bylaagen uyt Padangh ontvangen, is gedaghtekent 4 d^e met een nader appendix van den oppercoopman, Melchior Hurt, uyt Poulo Chinco, van den 9^{den} November, als by 't aancomend briefboek onder dat quartier staet te lesen, schynende de Cottatenghze rebellen met hunne adherenten van Priaman en elders onder den Radja Poety nogh al even halsterrigh te blyven en onse Padanghze bontgenoten alsins in onrust te houden, ondertusschen ook door de onveylheyte der wegen 't afkomen van 't gout en ook alle levensmiddelen belettende, dat nootzaakelyk wel eens geredresseert diende, want 'er anders met die soo wispeltuirige Westcust volckeren noyt geen ruste te behaalen was, te meer de induction van 't Aetchynze hof daar ook al onder speelden, etc.; en van 't mine werck was door veel inconvenienten nogh niet van belangh gevordert, buyten dat sigh de apparentien der rycke aaren nu weder vry wat schaarser als eenigen tyt bevorens hadden opgedaan.

Metten avondt komt te deser rheede van Cormandel over Malacca 't jacht, Odyck, met een custretour van:

- 605 packen diverse cleeden;
 6 " met rochevellen;
 6600 æ indigo;
 127680 " geraffineerde zalpeter;
 2280 " schapen wol en bockenhair;
 5180 " of 55 zacken met oude vodden tot de papiermolen;
 555 stux steene drempels van diverse groote, tot..... f 156752:9:1,
 waarvan tot Malacca twee packen blauwe bethiljes syn gelight,
 ten beloope van..... f 696:3.

Van de Cormandelze schriftuiren, hiermede overgebraght, is ons de missive, gedaghteeckent 31 Augustus uyt Paliacatta, op 16 deser met d'heer Pavilioen al toegekomen en doenmaels aangehaelt.

Dogh van d'heer gouverneur, Bort, en raet tot Malacca hebben nu ook nogh ontvangen een nader briefje, dato 22 October, van geen belangh of nieuws yets vermeldende.

21 d^e. 's Morgens gaat het schip, 't Wapen van Zirckzee, gedestineert synde om de retourvloot buyten de Straat Zunda te convoyeeren, vooraf naar Bantam om de vervarzinge aldaar voor deselve over te nemen en dan by te komen, medenemende een klein briefje aen onsen resident, Willem Caaf, gisteren avondt geteeckent en van volgende substantie:

dat syn briefjes van 10 en 12 deser wel syn ontfangen en 't gedoente van de Jambyze pangiran Depaty aldaar vernomen en by de copien van desselfs hier ontfangen en beantwoort briefje kan werden gesien, hoedanigh de mesures omtrent dien heer wegen syn komste op Batavia, etc. verder dienden genomen; dat het haar Ed^s lieff was, de gesonde vyf roers den pangiran Loor en den Conink soo wel hadden bevallen en eens nader dient vernomen, of de Oos'terze gesant van den Mattaram selfs of wel van den pangiran Depaty Anum nae Bantam is afgesonden geweest;

en voor de rest, hoe de Engelse Patriaze Novos hier hebben verstaan en in dit schip, Zirczee, sooveel ververzinge moet werden gescheept, als voor 9 kloeke retourbodems sal kunnen klaar ende nodigh wesen.

Ter selver tyt verschynt hier nogh van Zumatras Westcust 't hoekerboot, de Goutvinck, met een retourtje van:

237 bhaar en 53 cattys peper;

1786 R erts uyt de Zelidaze goutmynen;

1 kist met 85 R gestampten erts;

2 kisjes met monster erts, tot..... / 15816:3:11.

Nevens een nader missive van d'E. commandeur, Jacob Jorisz Pits, en raat uyt Padangh aan haar Ed^s, van den 11^{den} November met verscheyde stucken en eenige rapporten der goutmine, die nogh al niet als van wensch en hoop tot beterschap van ondervindinge spreekken, of dat anders de groote gedraage lasten en onkosten daeraen beswaarlyk souden kunnen weder goet gemaekt werden, gelyk nader by 't aankoment Westcust briefboek kan werden gelesen.

Op den middagh arriveert te deser rhee de uyt het lieve vaderlandt 't retonrschip, de Vrye Zee, synde voor reequening der camer Delf uyt de Maes in zee geloopen den 22sten April deses jaars met 239 koppen, als te weten: 167 zeevarende, 90 militairen en 2 vrouwen, waarvan aan de Caap syn aan landt gegaen 15 militairen en 18 zeevarende, ende van daar weder overgekomen 11 militairen, 14 zeeluyden, 3 vrylieden, 2 vrouwen en 6 kinderen; item geduirende de reyse overleden 9 militairen en een zeevarende, soo dat dit schip hier nogh aanbrengh 162 zeeluyden, 79 militairen, 4 vrouwen, 6 kinderen en 3 vryeluyden, samen 254 zielen; ende besyden dien oock voor de Indische ommeslagh de volgende goederen en nootlykheden:

24600 stucx silvere ducats in 3 kisten tot / 77490;

33 • diverse gecouleurde laeken;

3 kassen met diverse fyne en gemeene hoeden;

1 kas met 23 stucx grofgreynen;

200 vellen Spaans leer;

25 kassen met 12500 stucx tichelsteentjens;

30 stucx geele copere plaaten, wegende 2722 R ;

41487 R divers yser in 900 staaven;

33 vaten met 11500 R spyckers;

30 stucx snaphaen roers en 30 stucx heele piecken;

150 • musquetten en 150 stucx bandeliers;

140 • rechte en 60 stucx kromme houwers;

- 30 stux geeste houwerklingen;
 4 leggers Rynsche wyn, 51 amen brandewyn;
 50 vaten mom, 50 amen olyven oly-
 125 „ Dells bier, 68 vaten boter;
 175 „ vleesch, 25 vaten speck;
 15 leggers Spaanze wyn. |
 6 aamen Rynze wyn . . . | voor haar Ed^s;
 5 vaatjes met schapekasen |
 't getaxeerde in 't Patria beloopt. / 144704:5:8;
 125 riemen schryfpapier, 6000 stux schaghten, 100 pennemessen;
 42 kassen met 25255 ₧ ysere legger hoepen;
 10 „ „ halve legger hoepen. |
 5 „ „ heele aams „ „ | wegende 8856 ₧;
 1 kas met halfaams hoepen . . . |
 94 heele en 55 halve leggers in schooven;
 99750 ₧ divers touwerk, 500 haelen zeyldoek;
 500 strengen zeylgaaren, 25 ronde lampen;
 20 kae en schutlantaarns, 75 hout pompen;
 8 copere ketels en 10 kopere pannen;
 17 gezorteerde anckers, wegende 9988 ₧;
 20 hoet smekoolen, 10 stucken dwyllaeken;
 25 vaten harpuys, 25 vaten theer;
 18 stux gesorteerde masten, 1 boot in 't geraemte;
 1 kas met compassen en uirglaesen;
 100 beslaage schoppen en 50 graven, 100 ysere schoppen en 75 spaden;
 50 houwelen, 75 koxbylen;
 1 kas met allerhande timmermans gereetschap;
 5 stux vischzegen, 50 bossen londt;
 5000 stux handtgranaten, 20 kopere kruytlantaarns;
 1 kas met allerhande scheeps en huys timmermans gereetschap;
 9 bossen biesen, samen in 't geheel monterende. / 187440.

De missive, met voornoemde Vrye Zee van den heer gouverneur, Joan Bax, en raet aan Caap de Goede Hoop aan haar Ed^e alhier geschreven, is van den 5^{den} September, niet voornaems relateerende, als dat dit schip, soo in 't ontmoeten van France, als Turxe vyanden tusschen 't vaderlant en de Caap, al veel periculen uytgestaen hadt, dogh nogh geluckigh te recht gecomen.

Namiddaghs becomen per borger jachje wederom een nader klein advysje van den heer gouverneur, Balthasar Bort, en raet tot Malacca aen haar Ed^e van den 2^{den} deser maant, meldende d'aankomst van 't proviant schip, 't Wapen van Tertholen, en dat de handel tot Andragiry door inlandtze beroerten in die bovenlanden wel 2 à 3 maanden hadt stil gestaen, maar in korten beterschap verhoopt wiert.

22 *d*^e. Niet bysonders voorgevallen.

23 d°. 's Morgens gaan d'Ed^e heeren Rycklof van Goens en Constantin Ranst naar boort van 't schip, de Burgh van Leyden, alwaar de Ed^e Gysbert de David Strantwyck als commandeur der gereede retourvloote nae 't Patria na luyt syner commissie wiert voorgesteld en geauthoriseert, wanneer voorsz. heeren ten eersten weder terugge aan lant quamen.

Namiddaghs komen de afgesonden van den pangiran Depaty Anum in Mattaram, 7 deser hier aangekomen (en dewelcke heden avondt staen naar huys te keeren) met den zabandar Ockerse by syn Ed om afscheyt, medenemende een antwoord briefje aen haeren heere van soodanigen minlyken en beleefden inhoud, als by 't afgaande briefboek staet te iesen.

24 d°. Heden heeft de Ed^e heer, Anthonio Pavilioen, 16 deser van Cormandel hier aangelant, nae 't afleggen van den gewoonen eedt voor de eerste mael als extra ordinaire raet in Raade van India cессie genomen en haar Ed^e met eenen voor syne verlossinge van de Cust bedanckt.

25 d°. 's Morgens gaat de Ed^e commandeur, Gysbert de David Strantwyck, hier van daan scheep ingeleyde van den heer, Cornelis Speelman, en verscheyde vrunden, die dan nae den middagh terugh gekomen wesende soo lighten de retourvloot metten avondtstont hunne anckers uyt dese rheede, in Godes heyligen naame naar de havenen onses lieven vaderlants, bestaande uyt de scheepen:

Burgh van Leyden.	} voor Amsterdam;
Europa	
Hollandze Thuyt ..	
Prins Willem Hendrick.	} voor Zeelandt:
Tidore	
Delfshaven, voor Delf;	
Hellevoetsluys, voor Rotterdam.	
den Briel, voor Hoorn en	
de Geeroonde Vrede, voor Enckhuisen.	

Dewelke van hier weghslepen een cargasoen aen verscheyde Indische coopmanschappen en waaren, te zamen ter montura van f 2802689:1:14. 't welk naar de presente schaboreuse [?] en alomme slechte negotie tyden nogh al vry wel passeeren kan en insonderheyt een kostelyk renfort aen giroffel nagelen komt uyt te brengen, als te weten:

in 't schip, de Burgh van Leyden:

80	baalen Persiaanse zyde;
17	packen florette gaaren;
154	» diverse gesorteerde cleeden;
200005	⊗ giroffel nagelen;
54043	» noten muscaten;
558	balen Chylonze caneel;
10780	⊗ foelie in 70 sockels.

- 29680 R indigo biana;
 485 » root zegellack;
 152 » aloe succatorra;
 258200 » Cormandelze zalpeter;
 62638 » zappanhout in zoorte;
 200 » tutia;
 50 mooten root Mauritius ebbenhout...
 150 R slangenhout.....
 119 » wit slangenhout.....
 20 » koek oly van nooten muscaten;
 549747 cattys swarte peper;
 48665 R Bataviaze poeyer zuyckeren;
 360 stux Bengaalze armosynen in 2 kassen
 5400 » geconfyte noten muscaten;
 1800 » ongeslepe robynen;
 6 » zaphieren;
 26 vaetjens en
 6 kisten met arts uyt de Zelidaze mine, bedragende... / 419081,

in 't schip, Europa, voor Amsterdam:

- 63 baalen Perciaanze zyde;
 101 packen diverse cleeden en lywaaten;
 168655 R giroffel naagelen;
 54050 » noten muscaten;
 10780 » foelie in 70 sockels;
 19920 » caneel in 249 baelen;
 25440 » indigo biana;
 485 » root zegellack;
 200 » tutia;
 1970 » Cormandelze caatchio;
 64060 » Bimas zappanhout;
 272000 » geraffineerde Bengaelze zalpeter;
 60015 » Bataviaze poeyer zuycker;
 555556 cattys swarte peper;
 112 mooten swart Mauritius ebbenhout;
 29 baalen florette gaaren;
 360 stux Bengaelze armosynen;
 20 vaetjens en
 2 kisten met Westcust arts uyt de Zelidase mine, tot / 377739: 1. 1;

in 't schip, de Hollandze Thuyne, voor Amsterdam:

- 80 baalen Perziaanze zyde;

- 35 pakken florette gaaren;
 149 » diverse kleeden en lywaeten.
 6 stux Perziaanze alcatyven;
 220010 Ɔ giroffel nagelen;
 56065 » noten muscaten;
 11550 » foely in 75 sockels;
 28000 » caneel in 550 baalen;
 29680 » indigo biana;
 2622 » » chirchees;
 152 » aloe succatoira;
 200 » tutia;
 2072 » gommelack van de stockjens.
 217600 » geraffineerde Bengaelze zalpeter.
 552 » root zegellack;
 89595 » divers zappanhout;
 73734 » Bataviaze poeyer zuyckeren;
 522294 cattys swarte peper;
 720 stux Bengaelze armosynen;
 200 » zyde longys;
 5420 » geconfyte noten muscaten;
 3 » Chineze verlackte schutzels;
 20 vaten en
 2 kisten met Westcust arts der Zelidaze mine, monteerende
 / 477551 : 16 : 5;

in 't retourschip, Prins Willem Hendrick, voor Zeelant;

- 58 baalen Perziaanze syde;
 25 pakken divers florette gaaren;
 98 » diverse gesorteerde kleeden.
 150015 Ɔ giroffel naagelen;
 39539 » noten muscaten;
 8778 » foelie in 57 sockels;
 50 balen canneel;
 22504 Ɔ gezorteerde indigo;
 345 » root zegellack;
 994 » gommelack van de stockjes;
 26000 » Cormandels ebbehout;
 52950 » divers zappanhout;
 272000 » geraffineerde Bengaelze zalpeter.
 46662 » Bataviaze poeyer zuycker;
 557611 cattys swarte peper;
 15 Ɔ koeck oly van noten muscaten;

484 stux Bengaelze armosynen;

3500 » geconfyte noten muscaten, bedragende . . . / 544025 : 19 : 14;

in 't schip, Tidore, voor Zeelant:

35 baalen Perziaanze zyde;

98 packen diverse sorteeringen kleeden;

6 stux wolfe Perziaanze alcatyven;

144505 Ⓔ giroffel nagelen;

44480 » noten muscaten;

7700 Ⓔ foelie in 30 sockels:

25200 » indigo biana;

545 » root zegellack;

152 » aloë succatorra;

400 » tutia;

988 » Cormandelze caatchio;

202 mooten swart Mauritius ebbenhout;

229264 Ⓔ geraffineerde zalpeter;

50621 » zappanhout;

30874 » Bataviaze poeyer suyceren;

592042 cattys swarte peper;

13 packen florette gaaren;

275 stux Bengaelze armosynen;

200 » zyde longys;

5600 » geconfyte noten muscaten etc., monteerende / 551954 : 14 : 6;

in 't fluytschip, Delfshaven, voor Delf:

28 baalen Perziaanze zyde;

9 packen divers florette gaaren;

65 » diverse cleeden;

75520 Ⓔ giroffel naagelen;

20405 » noten muscaten;

20960 » caneel in 262 baalen;

4138 » foelie in 27 sockels:

9528 » indigo biana;

207 » root zegellack;

578 » gommelaek van de stockjes;

517 » Cormandelze caatchio;

50585 » eest ebbenhout;

48740 » divers sappanhout;

190400 » geraffineerde Bengaelze zalpeter;

180 stux Bengaalze armosynen;

1800 stux geconfyte noten muscaten;
 417270 cattys swarte peper, ten bedrage van..... / 206847:6:10;

in 't schip, Hellevoetsluys, voor Rotterdam:

28 baalen Perziaanze syde;
 62 packen diverse gezorteerde cleeden;
 10 » divers florette gaaren;
 75515 w giroffel nagelen;
 20440 » noten muscaten;
 4138 » foelie in 27 sockels;
 20960 » caneel in 262 baalen;
 10176 » indigo biana;
 207 » root zegellack;
 490 » gommelack van de stockjens;
 517 » Cormandelze caatchio;
 183908 » » zalpeter;
 40098 » » ebbenhout;
 52533 » divers zappanhout;
 21782 » Bataviaze poeyer zuyckeren;
 180 stux Bengaelze armosynen;
 1800 » geconfyte noten muscaten;
 484575 cattys swarte peper, ter somma van..... / 222755:18:4;

in 't schip, den Briel, voor Hoorn:

28 baalen Perziaanze zyde;
 65 packen diverse kleeden en 11 packen florette gaaren;
 75620 w giroffel nagelen;
 20348 » noten muscaten;
 4138 » foelie in 27 sockels;
 21120 » caneel in 264 baalen;
 11660 » indigo biana;
 207 » zegellack;
 152 » aloe zuccatorra;
 578 » gommelack van de stockjens;
 463 » Cormandelze caatchio;
 37522 » divers zappanhout;
 150 mooten swart Mauritius ebbenhout;
 100 stucken oud yser canon tot ballast;
 180 stux Bengaelze armosynen;
 1800 » geconfyte noten muscaten;
 540145 cattys swarte peper, ten bedrage van / 211169:15:15;

in 't schip, de Geeroonde Vreede, voor Enckhuysen:

- 28 baalen Perziaanze zyde;
- 60 packen diverse kleeden;
- 9 » divers florette gaaren,
- 73215 ₤ giroffiel nagelen;
- 20400 » noten muscaten;
- 4158 » foelie in 27 sockels;
- 20960 » caneel in 262 baalen;
- 10600 » indigo biana;
- 207 » zegellack;
- 487 » gommelack van de stockjes.
- 517 » Cormandels caatchio;
- 140 mooten swart Mauritius ebbenhout.
- 190400 ₤ geraffineerde Bengaelze zalpeter;
- 46620 » Bimas zappanhout;
- 575295 cattys swarte peper;
- 180 stux Bengaelze armosynen;

1800 » geconfyte nooten muscaten, ten bedrage van / 191787:11. 9.

Godt de Heere, wil dese kostelyck gelaaden kielen sonder rampen voorspoedigh overbrengen ende tot de gemeene welstandt van de generaele Comp^e de voor verhaelde retouren de gewenschte voordeelen laten behaalen.

Vertreckende nu in comp^e deser vloote ook naar Caap de Bonne Experance het jacht, de Cabeleauw, volladen met de onder gespecificeerde nootlykheden voor dat gouvernement, als:

- 59 pakken diverse kleeden;
- 1 kas met cattoeene koussen, 80 ₤ speceryen, 50 stux armosynen;
- 800 cattys peper, 1162 ₤ kandi zuyker en ₤ zegellack;
- 2141 ₤ poeyer zuyker, 6 kisten seep;
- 2 kassen Perziaanze wyn, 2 kassen rooswater;
- 250 stux diverse Japanze porceleynen, 450 ₤ Bengaels zeylgaren,
- 300 bossen Javaanze bintrottingh en
- 2000 arduyne vloersteen;
- 140 stux jaty en 55 stux baye plancken;
- 28 leggers diverse arack, 12 potten Bengaelze boter;
- 150 picols swarte zuyker, 1 halve legger clappus oly;
- 10 » wax;
- 2 lasten tarwe, 1500 bossen pady;
- 4 stux paarden met haar voeragie.... .
- 8 backen met diverse plantsoenen van fruyten
- 540 stux goeny sacken

over de retourschepen
verdeelt;

kostende met parthye swarte zuyker en Bengaalze boter, voorleden jaar vergeten de Caap ten laste te brengen, samen / 22857:11:12.

26 *d.* 's Morgens gaat de E. fiscael, Pieter Pauw, met gecommitteerden uytten aghtbaaren raet van justitie per 't jaght, de Experiment, de retourvloot aghter nae om d'selve naer gewoonte te monstereen en de ordinaire visite te doen.

Jegens den middagh verschynt hier van Canton of uyt de Maccauze eylanden het borger jachje, de Smith, ons toebrenghende een largo missive met verscheyde bylaagen van den coopman, Hendrick Isbrants. en raet uyt het jacht, de Zyp, geancert in de Quantinghze rivier van dato 29 October, waaruyt onder anderen komt te blycken, dat de stadt en provintie van Canton in 't begin deses jaars mede van de Tartarische aan de Chineze zyde overgegaan was, hebbende nae een swaare belegeringe van den oppersten Chinezen veltheer, Usanguly, nu genaamt Gouongh, de jonge Cantonze Conink, Pinglamongh, syn vader tot de overgevinge gedwongen en op eenen dagh Chineze vlaggen over al de stadt af laten waayen, waar na hy, jonge Pinglamongh (synde degene, die ons, met syn jonk in 't begin deses jaars hier gekomen, totten handel aldaer hadt genodight) nogh wel in regeringe gebleven, maar ook eenige andere Chinese hooftregenten neffens hem gestelt waaren ende waarom hy in 't eerst haar Ed^r gesonde brief en schenckagie niet hadde durven aanvaarden ofte bekend staen van ons derwaerts versocht te hebben; sulx die d'onse wonderlyck ontfutzelt en eerst in handen der Coxinders, met eenige joncken aldaar in de rivier ook kruyssende, dogh naderhant nogh wederom te recht gekomen en van dien heer behoorlyck geaccepteert was, etc., welke veranderingen en verwarringen dan d'onse ginder in 't eerst al veel stribbelingh en moeyte veroorsaekt hadden, dogh nu was het soo ver gebracht, dat sy, nae 't scheen, ons tot den handel toegelaten hadden, hoewel 'er nogh niet als parthy peper en dat binnen scheepsboort was getrocqueert. terwylen eygentlyck nae bescheyt over onse negotie van den opperveltheer Gouongh, die in de boven provintien sich onthielt, gewacht wiert: inmiddens hier na te vertoeven had men ook geresolveert (dewyle de Cantonze cooplieden met hun waaren seer duir waaren) na de buyten eylanden te vertrecken om te sien, of men daar 't cargasoen, gelyk de vrylieden, voort konde aan de man helpen, dogh die hadden, tegens malcanderen kladdende, de marct schandelyk bedorven en voor de Comp^e omtrent dien handel Chinesen mede niet veel goets berockent: dogh zustineerde S^t. Isbrants, dat die van Canton ons voor toecomende den handel wel soudén komen toe te staen, soo om de voordeelen uyt die negotie te trecken tot onderhoud hunner swaare legers tegen den Tartar, als andere consideratien meer; ondertusschen zouden de Chinesen, nae men aldaar was bericht, al 9 of 10 provintien des Chinezen ryx den Tartar afhandigh gemaekt en dien Keyser oversulx maar 5 der boven provintien meer overigh hebben, dogh dit schynt gandsch los en van weynigh apparentie te wesen, dewyl, nae hun eygen seggen, genoemde Tartaaren sich ook nogh lustigh quamen te defendeeren. etc., gelyk dit alles omstandiger by voormelte brief in 't aancoment briefboek op syn quartier is te sien.

27 *d.* Namiddaghs hebben haar Ed^r afgelesen en geteeckent de gereede particuliere brieven om af te gaen aan de respective camerén. Amsterdam, Zéelant, Delf, Rotterdam en Enckhuisen, mitsgaders ook de instructiën en ordres tot naerecht voor de opperhoofden en breedén raet der respective retourvlote.

28 *d.* 's Morgens gaet per borger chaloup naer Maccassar een preadvys briefje van haar Ed^e aan den E. Wybrant Dubbeldecop, en raet in 't Casteel Rotterdam van alsulke tydinge en inhoud, als 't afgaande briefboek onder dato deser komt uyt te wysen.

Namiddagh en 's avonds syn by extraordinaire vergaderingh door haar Ed^e geteeckent de generaale brief, ses dubbel aen de vergaderingh van d'Ed^e heeren 17^{den} geslooten, benevens oock de particuliere aan de camer Hoorn geteeckent; item de authentique generaale resolutien, desen jaere ten desen casteele genomen, omme voor 't vaderlant te dienen, wanneer dan wyders met het packen der papieren en geschriften voort gegaen en d'selve op

29 *d.* na de middagh alle behoorelyck gereet geraekt wesende, soo vertreckt 's avonds de eerste clereq der generaale zecretarye. Joan van Hoorn, daarmede per 't jacht, Thuis te Cleef, nae de retourvlote in de Straat Zunda, om yder schip de syne behoorlyk te bestellen in manieren, als volcht:

op 't schip, de Burgh van Leyden, aan den E.
commandeur, Strantwyck:

een kas met generaale zecretary papieren, voor de camer Amsterdam;

- packet met generaale brieven, voor gemelte camer;
- origineele instructie van haar Ed^e, voor den breeden raet deser retourvloote;
- zeylaes instructie om de Caep de Goede Hoop aen te doen;

twee gedructe placcaten, voor de retourscheepen en thuys vaarende luyden;
een zecrete geslote zeynbrief om de Caep de Goede Hoop aen te doen en in 't gesicht desselfs te werden geopent;

- gesloten packet brieven van haar Ed^e aen den E. gouverneur, Joan Bax, en raet aen Caep de Goede Hope;

op 't schip, d'Europa, aan schipper, Siewert Roos:

een packet generaale brieven, voor de camer Amsterdam;

- origineele instructie van haar Ed^e, voor den breeden raet deser retourvlote;
- zeylaes instructie om de Caap de Goede Hoop aen te doen, item
- geslote zeynbriefje om gemelte Caap aen te doen en in 't gesicht van d'selve te werden geopent;

twee gedruckte placcaten, voor de retourscheepen:

op 't schip, de Hollantse Thuyn:

een packet generaale brieven, voor de camer Amsterdam;

- origineele instructie van haar Ed^e, voor den breeden raet deser retourvloot;
- zeylaas instructie om de Caap de Goede Hoop aen te doen;

een geslote zeynbriefje om in 't gesicht van 't lant van de Caep te werden geopent;
twee gedruckte placcaten, voor de retourscheepen;

op 't schip, Prins Willem Hendrick:

een kas met generaele zecretary papieren, voor de camer Zeelandt;
• packet generaele brieven, voor gemelte camer;
• origineele instructie van haar Ed^e, voor den breeden raet deser retourvloote;
• zeylaes instructie om de Caap de Goede Hoop aen te doen;
twee gedruckte placcaten, voor de retourscheepen;
een geslote zeynbrief om in 't gesicht van 't landt van de Caap te werden geopent;
• gesloten briel aan d'E. gouverneur, Joan Bax, en raet aan Caap de Goede Hoop;

op 't schip, Tidore:

een packet generaele brieven, voor de camer Zeelant;
• origineele instructie van haar Ed^e, voor den breeden raet deser retourvloote;
• zeylaes instructie om de Caap aen te doen;
• gesloten zeynbriefje om in 't gesicht van 't landt van de Caap te werden geopent;
twee gedruckte placcaten, voor de retourscheepen;

op 't fluytschip, Delfshaven:

een kasje met generaele zecretary papieren, voor de camer Delf;
• packet generaele brieven, voor gemelte camer;
• origineele instructie van haar Ed^e, voor den breeden raet deser retourvloote;
• zeylaes instructie om de Caap de Goede Hoop aen te doen;
• gesloten zeynbrief om in 't gesicht van 't landt van de Caap geopent te werden;
Twee gedruckte placcaten, voor de retourvloot;

op 't schip, Hellevoetsluys:

alle d'selve geschriften als op Delfshaaven, dogh dese voor de camer Rotterdam;

op 't schip, den Briel:

alle d'selve papieren als vooren, dogh dese voor de camer Hoorn;

op 't schip, de Gecroonde Vrede:

alle de papieren en geschriften als op ider der dry voorstaande scheepen, dogh dese voor de camer Enckhuysen:

Item, wyders oock aan 't jacht, de Cabeleauw, voor
de Caap de Goede Hoop:

een pacquet brieven van haar Ed^e aan d'heer gouverneur. Joan Bax, en raat aan Caap de Goede Hoope;

neven een gesloote zeynbriefje om in 't gesicht van de Caap te werden geopent.

In welke kassen en pacquetten van alsulcke geschriften syn afgaande, als by de generaele registers van alle d'selve, nevens de brieven en andere documenten, in 't Patrias en die van de Caap by 't Indisch afgaande briefboek ingeschreven konnen werden nagelesen en becoegt.

's Avonds bekomen noch per borger chialoup een briefje van den resident, Joannes Schilhoorn, dato 15 deser uyt Palembangh, onder anderen adviseerende, dat de Jambyze pangiran Depaty in syn reyse naar Bantam met wel 70 vaartuygen empessant daar aangeweest was; ook begon de negotie en aftreck der kleeden nu weder wat te beteren, gelyk by 't selve nader is te sien.

Dese maant syn van diverse quartieren alhier aangekomen een aantal van
157 stux groote en kleene vaartuygen, te zaamen bemant met
605 koppen, als hier aan d'ommesyde wert
gespecificeert, te weten:

- 6 vaartuygen van Bantam met 24 mannen, 10500 stux clappus, 200 bossen tamarinda, 110000 stux oude pinangh, 5600 stux potten en pannen, 1650 potten met kalk, 5 vaten mom, 11 vaten teer, 200 stux vloersteen, 200 ledige bottels.
- 8 van Tegael met 52 mannen. 44 lasten rys, 18 canassers swarte zuycker en 200 bossen pady.
- 12 • Dermayoe met 48 mannen, 15 lasten rys, 2 lasten zout, 2600 bossen zuycker gadja, 2 picols ajuyn, 8 corgies matten, 550 stux kist plancken, 25 swalpen. 800 bossen pady en 27000 stux mangussen.
- 4 • Javana met 16 mannen, 18 lasten rys, 200 stux plancken, 1000 stux oude clappussen en 8 lasten zout.
- 20 • Chirebon met 84 mannen, 7 1/4 lasten rys, 555 canassers swarte suycker. 152 potten oly, 200 bossen suycker gadja, 26800 stux arax pullekens, 150 stux rysmanden, 15 picols ajuyn, 1700 stux oude clappus, 50 stux soollee, 700 bossen pady, 85 picols peper, 4000 stux mangussen en 14 picols capocq.
- 50 stux vaartuygen, die transporteere.

50 stux vaartuygen, per transport.

14 vaartuygen van Damack met 58 mannen, $48\frac{1}{2}$ lasten rys, 400 bossen pady, 1140 stux plancken, 8 picols capock en 5 potten oly.

2 van Banjer met 15 mannen, 1200 bossen rottangs en 7 picols wax.

12 " Samarangh met 59 mannen, $45\frac{1}{2}$ lasten rys, 1700 stux kist plancken, 3500 stux oude clappus, 11500 stux gedrooghde baggers, 4000 bossen gomoet touw, 60 bossen tamarinda, 25 kisten coper, 10 picols kandy suyker, 15 stroyen porceleynen, 25 potten olie, 66 picols swarte zuycker, 1500 bossen suyker jaty.

10 " Sombaar met 40 mannen, $55\frac{3}{8}$ lasten rys, 500 stux oude clappus en 700 bossen pady.

1 " Candael met 4 mannen en 22 lasten rys.

1 " Bima met 8 mannen en 10 stux slaven en slavinnen.

1 " Palembangh met 15 mannen, 697 picols en 64 cattys peper.

9 " Japara met 59 mannen, $25\frac{3}{4}$ lasten rys, 140 canassers witte zuycker, 10 canassers kandy zuycker, 100 canassers swarte zuycker, 100 stux plancken, 6 picols wax en 20 stucken soolleeer.

6 " Packalongen met 24 mannen, $8\frac{1}{2}$ lasten rys, 800 bossen pady, 150 stux eendtvogels en 2200 stux oude clappussen.

6 " Chiassem met 24 mannen, $4\frac{3}{4}$ lasten rys, 4 picols ajuyu en 60 stux balcken.

3 " Zumor met 12 mannen, 8 lasten rys, 1200 bossen pady en 500 stux plancken.

1 " Grisse met 6 mannen, 5 lasten rys, 40000 stux suyker catoepa, 500 stux steenbraessesems, 20 bossen rottangs en 1000 stux oude clappussen.

1 " Singenap met 4 mannen, 13 picols gedrooght buffelsvleesch, 1000 stux oude clappus, 500 stux steenbraessesems en 5500 boss. suyker catoepa.

1 " Bodongh met 4 mannen en 3 lasten sout.

2 " Baly met 8 mannen en 20 stux slaven en slavinnen.

4 " Bouton met 18 mannen en 58 stux slaven en slavinnen.

1 " Cayely met 4 mannen, 5000 stux oude clappus, 60 potten oly en 2 picols sandelhout.

2 " Bavian met 8 mannen, 40000 stux oude pinaugh en 80000 stux mangussen.

3 " Carwangh met 5 mannen en 8 picols buffelsvleesch.

1 " Pamanoekean met 4 mannen en 600 bossen pady.

1 " Pamalangh met 4 mannen, 2 lasten rys en 500 bossen pady.

5 " Rimbangh met 18 mannen, $5\frac{1}{2}$ lasten rys, 400 bossen pady, 6 canassers candy zuycker, 50 canassers witte suyker, 450 stux suyker jaty, 400 stux oude clappus, 12 stux balcken, 200 stux plancken en 30 stux knieshouten.

155 stux vaartuygen, die transporteere.

153 stux vaartuygen, per transport.

1 vaartuygh van Tadoenagh met 4 mannen, 5 lasten rys en 1000 bossen suycker jaty.

1 van Macassar met 18 mannen, 54 stux slaven en slavinnen.

t'samen 157 stux groote en cleene vaartuygen, dewelke in 'tgenerael alhier ter markt hebben aangebraght:

274 ⁵ / ₈	lasten rys;	220	potten met oly;
15	» zout;	190	picols poeyer zuycker;
260	bossen tamarinda;	51000	stux mangussen;
5	vaten mom;	72	balcken;
11	» teer;	50	stux knieshouten;
6500	bossen pady;	4000	bossen gomoet touw;
20400	stux oude clappussen;	15	picols wax;
150000	» » pinangh;	11500	stux visch baggers;
1650	» potten en pannen;	150	» rysmanden;
5600	» » met kalck;	26800	» arax pullekens;
200	» vloersteenen;	50	» soolteer;
200	» ledige bottels;	102	» slaven en slavinnen;
21	picols ayuyn;	150	» eendtvogels;
559	» swarte zuycker;	1000	» steenbraessems;
26	» candy zuycker;	15	stroyen porceleynen;
49250	stux zuycker jaty, sombar en catoepa;	1280	bossen rottanghs;
8	corgies grove matten;	784	picols en 64 cattys peper;
25	stux swalpen;	25	» coper;
2990	» jaty plancken;	25	» buffelsvleesch en
		2	» sandelhout.

Waartegen wederom van hier syn vertrocken 150 verscheyde vaartuygen nae de ondergementioneerde plaetzen, als:

8 vaertuygen naar Javana met 795 rd^s aen kleeden en 50 rd^s aen amphioen;

1 naar Cayely met 100 rd^s aen kleeden,

1 » Candael met 80 rd^s aen kleeden;

2 » Bavian met 57 rd^s aen kleeden;

1 » Pamalang met 120 rd^s aen kleeden en 20 rd^s aen out yzer;

1 » Macassar met 200 rd^s aen kleeden, 60 rd^s aen netten gaaren, 25 rd^s aen coperdraet, 15 rd^s aen kopere beckens en 8 rd^s aen porceleynen;

15 » Dermayoe met 125 rd^s aen amphioen, 570 rd^s aen kleeden en 20 rd^s aen contanten;

5 » Banjer met 695 rd^s aen kleeden, 215 rd^s aen porceleynen, 50 rd^s aen ysere pannen en 25 rd^s aen benjuyn;

5 » Rimbangh met 200 rd^s aen kleeden;

53 stux vaartuygen, die transporteere.

55 stucc vaartuygen, per transport.

5 vaertuygen naer Bouton met 575 rd^s aen kleeden, 175 rd^s aen porceleynen, 9 rd^s aen out yser en 40 rd^s aen contanten;

2 naer Pamanoekan met 40 rd^s aen kleeden;

1 „ Bodongh met 25 rd^s aen kleeden;

9 „ Zombar met 1090 rd^s aen kleeden;

1 „ Grisse met 160 rd^s aen kleeden;

2 „ Packalongen met 70 rd^s aen kleeden;

1 „ Tadoenangh met 97 rd^s aen kleeden;

2 „ Sumbawa met 104 rd^s aen kleeden;

1 „ Singenap met 120 rd^s aen kleeden;

2 „ Sumor met 180 rd^s aen kleeden;

1 „ Bantam met 16 rd^s aen boter;

22 „ Cheribon met 890 rd^s aen kleeden;

4 „ Chiassem met 147 rd^s aen kleeden en 20 rd^s aen contanten;

1 „ Cayely met 208 rd^s aen kleeden;

15 „ Damack met 774 rycxdaalders aen kleeden en 50 rycxdaalders aen amphioen;

9 „ Zamarangh met 680 rd^s aen kleeden en 125 rd^s aen porceleynen;

2 „ Banda met 20 rd^s aen Zeeuws bier, 36 rd^s aen zuyckeren, 50 rd^s aen mom, 15 rd^s aen thee en 6 rd^s aen quitasollen;

4 „ Baly met 56 rd^s aen kleeden, 155 rd^s aen porceleynen, 121 rd^s aen ysere pannen en 189 rd^s aen out yser;

4 „ Japara met 240 rd^s aen kleeden, 58 rd^s aen porceleynen, 21 rd^s aen ysere pannen, 50 rd^s aen galnoten en 10 rd^s aen benjuwyn;

4 „ Bima met 490 rd^s aen kleeden;

5 „ Tegael met 400 rd^s aen kleeden;

1 „ Carwangh met 20 rd^s aen kleeden;

1 „ Amboina met 54 rd^s aen porceleynen, 70 rd^s aen cattoene gaaren, 20 rd^s aen ysere pannen en 100 rd^s aen contanten.

t'samen 130 stucc vaartuygen, die in 't generael van hier hebben afgevoert:

225 rycxdaalders aan amphioen:

753 „ „ porceleynen;

180 „ „ contanten;

70 „ „ mom;

192 „ „ ysere pannen;

18 „ „ oudt yser;

55 „ „ benjuwin;

6 „ „ quitasollen;

15 „ „ thee;

16 rycxdaalders aan boter;

50 „ „ galnooten;

70 „ „ cattoene gaaren;

60 „ „ nette gaaren;

56 „ „ zuyckeren;

15 „ „ copere beckens;

25 „ „ copen draat en

8709 „ „ kleeden;

10633 rycxdaalders saamen.

En boven welke voorgemelte nogh 17 andere vaartuygen ledigh syn afgegaen, dewelke niet dan een pascedulle hebben medegenomen.

Na d'opgevinge der dootgavers, syn dese gepasseerde maant hier ter stede overleden en met kennisse ter aarden gebracht:

51	Comp ^a dienaeren:
1	borger;
2	Duyze vrouwen;
6	• kinderen;
4	swarte mans:
7	• vrouwen;
14	• kinderen en
4	slaven en slavinnen:
t'samen.....	89 overledene.

Daerentegen syn in de kercken deser stede wederomme gedoopt:

19	Nederlantsche kinderen;
29	inlandze kinderen der Portugeeze gemeente;
11	• • • Maleytze gemeente;
t'samen.....	59 gedoopte.

En soo syn oock in d'selve kercken voor de Christelyke gemeynte getrouwt:

5	Comp ^a dienaeren;
4	borgers;
9	inlandze Mardyckers en
2	slaven;
t'samen.....	18 paar getrouwt.

By den E. landdrost en gecommiteerde beeren schepenen syn dese maant gevisiteert de volgende verongeluckte luyden:

12	deser, Ontongh van Baty, slaef van den Chinees Quaquinio, vermoort by de sluys op den wegh naer Molenvliet;
28	• Gregorius Spel, Ambonze mexties, die op 't landt van capiteyn Pieter Alvis is vermoort gevonden.

Door den E. fiscael Pieter Pauw en syne suppoosten syn dese maent aangehaelt en by den aghtbaren raet van justitie voor geconfisqueert verklaert de onderstaende particuliere goederen, als:

2 deser, uyt de Iluyt, Wimmenum, komende van Cormandel over Malacca:

9	corgies tapezarassen;
1	corgie fyne salampourissen.

9 deser, uyt 't jacht, de Zampzon, komende van Bengaale:

11 corgie en 8 stucx fotassen in 5 packen gemerckt 4S $\frac{1}{2}$;
 4 " " 15 " " " 1 pak gemerckt $\square + \square$;
 1 " " 6 " " " 1 " " \square .

13 deser, uyt het schip, Dordrecht, komende van Cormandel:

76 stucken guinees lynwaat in 10 packen.

13 deser, uyt de fluyt, Goylandt, komende van Bengaalen:

10 stucx armosynen in een packje gemerckt I. D. K.;
 10 " " | in een packje gemerckt idem;
 4 " gestreepte syde stoffen |
 10 " " Bengaelze gingams in een pak gemerckt G. H.;
 17 stucken Bengaalze gingams in een packje gemerckt G. H.;
 10 stucx Bengaelze gingams.. | in een packje gemerckt G. V.;
 5 " photassen..... |
 20 " Bengaelze gingams. |
 21 " grove zaanen..... | in een packje gemerckt P. V.;
 3 stucken fyn lywaat..... |
 2 vrouwe rocken..... |
 1 corgie cassa Bengaele met goude hoofden. |
 10 stucx grove cassa Bengaele..... |
 8 " middelbaere cassa Bengaele..... |
 19 " fyne photassen..... |
 16 " diverse armosynen..... | in een kist;
 5 stucken neusdoek goet..... |
 1 gestreepte zyde stof..... |
 1 geruyte chelas..... |
 4 stucx cabaay banden..... |
 12 paer cattoene coussen..... |

18 deser, uyt het schip, de Veluwe, komende van Cormandel:

32 stucx sâlempourissen in 2 packjes gemerckt M. V. J.

20 deser, uyt het jacht, Odyk, komende van Cormandel
 over Mal-cca:

72 stucx taffachelas gingams in 2 packjes gemerckt C. V. Q.

Buyten deser stede syn althans bevonden te remoreren een getal van 4458
Javaanen, alle manspersoonen, te weten:

164	by de schans Jaccatra;
569	buyten de poort Uytrecht;
979	„ „ „ Diest;
367	aan de rivier Crocot en
1779	by particulieren;
t'samen	<u>4458</u> Javanen

December Anno 1676.

Primo December. Is in Raade van India, onder de besoignes en het aanleggen van verscheyde schepen voor de Ooster provincien, ook met eenen, in plaetse van den overleden heer, David Harthouwer, uyt die haar daertoe hebben aangeboden tot gouverneur van Ternaten g'eligeert de oppercoopman, Robbert Padtbrugge.

Ende insgelyx tot gouverneur van Banda d'E. commandeur, Cornelis van Quaelbergh, in plaats van d'heer, Andries Bogaart, die volgens de ordre van d'heeren mayores sal dienen herwaarts op te komen.

Synde wyders met eenen mede de presente, provisioneel gesaghebber, Wybrant Dubbeldecop, tot president van Macassar abzoluit bevesticht onder een tractement van hondert en vyftich en de bovengenoemde 2 gouverneurs yder van twee hondert guldens ter maent.

Voorts is nogh tot koster van de Maleytze kerk alhier ter stede, in plaats van den ander, die overleden is, wederom gestelt de borger, Meyndert van Dyck.

2 d°. 's Morgens komen eenige afgesondene Javaanen van den regent of tommegon van Succapoura, hier boven aen 't geberchte (en te lande afgekomen met den capiteyn, Fredrick Hendrick Muller) by syn Edⁱ in 't casteel, mede gebracht hebbende een kleen Javaans briefje van haaren meester, ten geleyde van eenigh vee, etc., als uyt dit translatie naarder blyckt.

Dese brief van my, Tommogon Wiera Dedaha, verthoont aen myn heer Paman generael, die regeert 't geheele lant op Batavia; Godt geeft, dat ghy langh leven moocht met geluck en voorspoet in dese landen.

Soo sende ik gesanten van my, Tommogon Wiera Dedaha, genaemt Paman Mangon Jassa, met 70 gantanghs peper, 7 ossen, 12 gelubde buffels, 3 d^{os} bullen, 5 moerbuffels, soo groot als kleen, samen 27 stucx; dat is 't, dat ick Tommogon Wiera Dedaha sendt met Paman Mangon Jassa.

Namiddaghs komen hier per eygen vaartuygh van Japara eenige afgesondene van den gouverneur, Wangsa Diepa, aen haar Ed^e, dewelke dan, met den sabandaer, Ockersz, by zyn Edⁱ gekomen, overleveren twee briefjes van haar meester bovengemelt aen d'heer gouverneur generael en d'heer directeur van Goens,

dewelke nae translatie bevonden syn van volgende inhoud en nader versoeck om adsistentie.

Dese brief komt uyt een suyyere oprechte genegentheydt van keey, Wangsa Diepa, aen myn heer, Joan Maetsuyker, Gouverneur Generael, die Batavia regeert en Godt wil seggen met een lank leven en veel geluck in dese werelt, en dat hoe langer hoe grooter magh werden, waarvoor alle vyanden, soo boven als beneden wints vervaart syn en verstreckt tot een verlichtinge en schynzel van de Batavische volckeren.

Verders sende nu Proua Dria en Intche Samsoe om by myn heer te verschynen: de oorsaek om dat voor desen myn soons, Naya Bengale, Soeta Dria, Singapatra en Wangsa Diepa, aan myn heer hebbe gesonden en versocht myn heer my geliefde te helpen, omdat de strantvolckeren haer nieuwers mede bemoeyen, alsmede omdat myn heers beraadinge was geen hulpe wilde bewysen, of datter eerst afgesanten van den Sousouhounangh selfs mosten komen: dierhalven heeft de Sousouhounangh een brief aen my gesonden, waarinne alle de stranden, 't sy in 't goet of quaet, onder myn commando stelt; want de oorsaek, waarom aen myn heer om hulpe versoeke en dat myn gesanten, om by myn heer te verschynen, afsende, is, omdat de strantvolckeren haer nieuwers mede bemoeyen: dierhalven vertrouwe alleen op de hulpe van myn heer; want het level van den Sousouhounangh is, wanneer alle de stranden gelyk voor desen weder herstelt werden en door myn heers hulpe Madura veroverd, dat de volckeren en alle 't gene datter in is, in 't believen van myn heer gestelt wert; gelyk ook van alle de stranden, soo 't myn heers geliefte is, doet de Sousouhounangh afstandt; en ik sal alles aen myn heer geven, wat in de plaetzen aan de stranden te bekomen is, waarvoor my als borge stelle; want de Sousouhounangh heeft aan my laten weten, dat ick over alle de stranden soude regeren, en heeft d'selve onder my gestelt, alsmede maght gegeven te dooden, groote en kleene te maeken nae myn wel gevallen, die haar onder my niet willen buygen; dierhalven versoeke seer om hulpe aen myn heer: en indien myn heer my gelieft te helpen, gelieft de hulpe gelyk met myn afgesanten te senden, want de geheele stranden syn bedorven en veele Madurese volckeren woonen in de landen en velden van Japara: daerom versoeke myn heer my inderhaest gelieft te helpen: dit is 't geene ick versoeke.

Volcht het briefje aan den E heer, Rycklof van Goens.

Dese brief komt uyt bevel van den Sousouhounang van Key Nebe Wangsa Diepa, die het gebiet heeft over de stranden van 't landt van Java, waarby bekend maecte aan myn broeder, Rycklof van Goens, Directeur Generael, die seer verstandigh is, als onveranderlyk in 't onderhouden van vrundschap en mede vernuftigh in alle syn gedoente, waarover alie, als broeders en

vrunden tot hem genegen zyn, die Godt voor altyt wil zegenen met een lank leven in dese werelt, amen.

Verders sende ick Intche Sampsoe, Keey Proadria en Martasana van Cherebon, om by myn broeder, Rycklof van Goens, Directeur Generael te verschynen en bekend te maeken van de plaetse, die onder den Sousouhounangh behooren, waarinne de Madureze en Maccassaerse vyanden syn gekomen; en die haar onder de Maduresen hebben vernedert, syn Pamanoeckan, Grissee, Zourabaya, en syn te lande tot aan Javaana. Patty, Codous, Gorobogan gekomen, en de fortresse Japara is alleen overgebleven; indien Rycklof van Goens en de Raaden van India medelyden gelieven te hebben met den Sousouhounangh, gelieft met den Gouverneur Generael, Joan Maatsuyker, te beraaden, dat in der spoet scheepen mozen gesonden werden: want het bevel van den Sousouhounangh is, indien Japara in wesen blyft, soo stelt hy alles in 't believen van den Gouverneur Generael en Raaden van India, en sal oock niets verbieden en geen thollen van de Compagnie nemen; en wanneer Madura veroverd wort, sal het landt, volck en alles watter op is, Compagnies wesen, waarop de Gouverneur Generael en Raaden van India haar gelieven te verlaaten en geen misvertrouwen te hebben; en vertrouwt, in Gods naem. op 't seggen van den Sousouhounangh.

Voor dees tyt hebbe niet anders tot een teecken, dat nogh leve, alsoo in den oorlogh ben, te senden, als alleen, dat ick Rycklof van Goens toewensche een lank leven; en versoucke by desen vergiffenisse.

Synde met gemelte Japaarse afgesondene oock nogh overgebracht een briefje van den adsistent, Thomas Grimmel, uyt Japara aen haar Ed^e, dato 9 November van advys:

hoe dat zedert het vertreck van S^t. Couper veel vluchtelingen van de verbrande negorye Codoes en elders tot Japara waaren binnen gekomen en oock onder deselve verscheyde Madureze spiens geattrappeert, welke Maduresen, soo te land als te water, dagelyx voor en omher Japara swierden en alles, wat mogelyk was, ruineerden, tot welckers resistentie, onder den vice gouverneur, Wangsa Prana en Marmagatty, wel goede parthy volck was uytgeset, maar van hun verrigten niets gehoord, als dat Marmagatty gandsch schandigh was gevlucht en daarop ordre gegeven van hem maar te krissen, soo sich voortaan niet beter quam te quytten:

onderwylen was 'er op 6 November de sloep, de Granaatappel, met haar Ed^e schryvens van 50 October seer wellekome verschenen en daarop verscheyde versoeken des gouverneurs tot de komste van den E. van der Schuir met de verwaghte macht uytgesteld, die evenwel neven desen wederom eenige nader gesanten om adsistentie aan haar Ed^e afsond, terwyl 'er daaghs bevoorens eenige Orangcayen uyt Mattaram waaren verscheenen, met ordre van den Sousouhounangh, dat hy Wangsa Diepa tot gouverneur generael der Javaanze stranden gemaect en alle de regenten derselver onder syn macht en believen gestelt waaren en waarop hy oock al die Javaanen, dewelke met de Maduresen conspireerden, met den doot hadde doen straffen:

de jachjes, Snauw en Granaatappel, hadt men tot nogh niet derven van daar largeeren om de negotieboeken, etc. herwaerts te brengen, wyl de Maccassaaren alomme seer woeden en insonderheyt veel Chinesen zonder quartier dootsloegen en waaronder ook was de sabandar van Javana, genaamt Tsoeko, dewelcke nogh 1525 guldens aen de Compagnie schuldigh stondt en syn weduwe althans op Batavia present en deswegen aansprekelyck was

Kort nae de verschyninge van voornoemde afgesondene Javaanen en schryven retourneert ook nogh hier van Japara de chialoup, de Granaatappel, met een naader missive van den nieuwen resident, Everard van der Schuir, en raat, gedachteekent 22 der afgeweken maent, van advis: dat hy met de scheepen, Breederode, Nuysenburgh en Corea op 14 November tot Japara verschenen en ten eersten daer te lande getreden en in Compagnies logie verscheenen was, tot groote vreughde van den gouverneur, Wanghza Diepa en alle ingesetenen, die sigh tegen de Maduresen en Macassaren gandsch niet meer bestandt vonden en. tenzy dese aenkomste onser scheepen, hun alle gelyckelyk al tot het vluchten geprepareert hadden, te meer het oock in Mattaram selve. nae 't rapport einiger afgekomen Keeys, niet minder met de regeringe onder elckander verwart en overhoop lagh, sonder noghtans in korten een goet eynde daerin tegemoet te sien: egther hadt St. van der Schuir, op de veelvuldige instantien des gouverneurs, met eenige officieren en 100 zoldaaten de stadt Japara en de plaetzen daar rondsomme eens wesen besichtigen, maar het tegengaen en ageeren jegens de Maduresen, die nogh al naaderden en alles door 't vuir verslonden, om verscheyde consideratien g'excuseert en soo mede de aangeboden besettinge van 5 hunner vastigheden of punten afgeslaagen, maar niettemin op 20 November en ter rechtertyt geresolveert al onse militie te doen aen lant komen, als wanneer de vyant, met een stoutmoedigen inval en brantstichtinge al tot midden in de stadt en op de passebaen geadvanceert. voort alles soude vermeestert hebben, soose niet door onse kleene Nederlandze macht schielyk waaren geresisteert en tegen dewelke de Maduresen seyden niet te willen vechten, 't geen men echter uyt contrarie ervaringe gandsch niet en geloofde, wesende in dat gevecht mette hulpe der onse, aen den Japaarzen gouverneur (die sigh dapper weerde, maer door 't verlaten van syn Javaanen gandsch te kort schoot) al veel Maduresen gesneuvelt en uyt vreesse weder eenighzints geretireert, sonder van ons volck een man te hebben verlooren: dogh het scheen alzints, dat de Javaanen hun trouwen gouverneur, Wangsa Diepa, gansch niet bystinden; en de strantheer, Singa Wangsa. souw gesecht hebben: laet de gouverneur met de Hollanders vechten, wy willen hem dogh niet helpen, waar door deselve soo was geirriteert en beangstigt, dat op nieuw versocht ons volck hem moghte volgen en byblyven, sulx men nu een comp^e zoldaaten tot defenderinge van hem en de syne in 't fort, dat sy abzoluut tot onse dispositie overgaeven, hadde geplaetst en soo mede een der zeguirste zee punten omtrent de boom met parthy matroosen beseth, waar door men nu hoopte t'een en t'ander tot nader secours, soo in volck als nootlykheden van hier (dat versocht wiert) wel te kunnen beschermen, 't welck de gouverneur uyt eersucht in 't eerste gaarne eenlyk met syn Javaanen hadt willen uytvoeren, maar naderhant in

den noot 't contrarie wel ondervonden en onse hulpe moeten omarmen, om dat sy langhs soo meer al hun saeken lieten in 't wildt loopen en ons selfs tegen de vyanden alleen in de pekcl lieten steecken;

hoewel de afgekome Mattaramze keeys verklaarden, dat 'er al lange abzoluite ordre van den Sousouhouanagh was geweest om 't casteel Japara, etc. aen ons over te geven, waar omtrent de Maduresen andermael nae eenige progressen hadden getracht ons volck het versch water af te snyden, 't welck hun ter degen was mislukt en voor ons geen swarigheyt de presente staat haar Ed^e nader bevelen te verwaghten;

de adsistent, Thomas Grimmcl, was op ernstigh versoeck en mits impotentheyt toegestaen, nevens desen. met de geslote Japaarze negotie boecken, etc. nae Batavia te vertrecken, nae dat alvorens behoorlyck transport aan den coopman, van der Schuir, hadde gedaen;

dewyl op 't sluyten deser al weder brantstichtingen des vyandts waaren vernomen, dogh daar in sy door 't canonneeren van 't casteel en de zee punct haast wierden gestut, alsmede om de gestadige alarinen en oproeren der Maduresen en selfs der Javaanen waar te nemen, soo had men geresolveert een nieuwe comp^e marinen te formeeren, om elckanderen daar 't noodigh was te beter te adsisteeren, terwyle 't Javaans canon van al de verlatene puncten, hoewel door d'onse vernagelt, ten proye der vyanden bleef staen:

daar waaren oock parthy Bantamze vaartuygen, vol volck, voor Japara verscheenen met voorgeven den wil naar Billiton te hebben, hoewel de Javaanen vermeende, dat sy hun met de Maduresen souden conjungeeren; en was wyders dese sloep, de Granaat Appel, dus langh opgehouden om haar Ed^e van den toedracht ginder, als hier vooren aangehaelt, kennisse te doen hebben.

3 d^e. 's Morgens gaet met den borger, Raphel Speckman, een briefje na Macassar van haar Ed^e, aan den E., Wybrant Dubbeldecop, en raet aldaar geschreven, van alsulken nader advys en verselt met soodanige bylaagen, als by 't afgaande Indisch briefboek is te sien.

4 d^e. Namiddaghs retourneert d'E. fiscael en gecommiteerden van 't monsteren der retourvloote mettet jacht, d'Experiment, hebbende d'selve bemant gelaaten:

gegagieerde:

op 't schip, de Burgh van Leyden.....	163	coppen en drie kinderen;
• • d'Europa.....	158	1 vrouw en 4 • ;
• • d'Hollantze Thuyn.....	142	1 • • 2 • ;
• • Prins Willem Hendrick.....	134	
• • Tidore.....	129	
• • Delfshaaven.....	106	een vrouw;
• • Hellevoetsluys.....	97	• • ;
• • den Briel....	108	
• • de Gecroonde Vreede.....	104	

saamen..... 1121 coppen, neven 4 vrouwen

en 9 kinderen en 2 banditen.

§ d°. Des morgens is by extra ordinairy vergaderingh op de ontfangen tydingen, 2 deser per de chialoup, de Granaat Appel, van Japara en aangemerekt de dubieuse en duystere toestant in 't Mattaramze ryck, als oock de versochte adsistentie van den resident, Everard van der Schuir, nae rype deliberatie geresolveert voor eerst het jaght Batavia ten eersten met 200 militairen, onder den capiteyn, Jan Albert Sloot, derwaarts af te schicken en dan nogh een eminent hooft in korten te laten volgen, waarop de heere Speelman syn dienst daertoe aangeboden hebbende, sulx is geaccepteert en syn E. daarvoor bedanckt, gelyk oock nogh om met syn E. in den treyn mede te gaen syn genomineert:

d'eerwaarde predikant, Hubertus Leydecker;

de coopman, Jacobus Couper;

„ „ Cornelis van Woensel.

Ende wyders verstaen nu vooraf den resident, van der Schuir, soo wegens de komste van gemelten heer Speelman, als anderzints, al sulx aan te schryven, als de resolutie van dato deser en ook het briefje, hier achter te insereeren, naeder sal kunnen uytwyzen.

Gelyk dan voort nogh heden avondt het voorgemelte jacht, Batavia, met den capiteyn Sloot en 200 fluxe zoldaaten nae Japara afgaat, neffens een briefje, op heden by haar Ed^e, geteeckent, aan den coopman, Everard van der Schuir, en raet van volgende ordres en considerationen:

hoe dat syn schryvens van 22 November per de sloep, de Granaat Appel, wel ontfangen en het gedoente in die verwarde saeken aldaar haar Ed^e wel bevallen zy ende dat nu op de ernstige aanhoudinge des Japaarzen gouverneurs weder 200 man afgaet onder den capiteyn, Sloot, om d'selve met het goetvinden van den coopman, van der Schuir, te employeeren, daar het de dienst van de Comp^e en het beschermen der stadt Japara noodighst komt te vereysschen, werdende by de ordre om de Maduresen niet te offenceeren als nogh gecontinueert, om dat wy met alle mogelyke middelen als mediateurs tusschen den Sousouhouanagh en pangeran van Madura de saeken en geschillen traghten te accomodeeren; maar, soo de laatste sich daertoe niet willen gedraagen, sal men genootsaekt wesen sulx door een anderen wegh te betraghten; en waarom dan wyders (alsoo dese contentien der Javaanen onder elkanderen Comp^s intrest vry veel raacken) nader goetgevonden zy den E. heere, Cornelis Speelman, derwaarts te versoecken en te committeeren om ginder alles te verrigten, wat tot uytvoeringe deser saeken noodigh wesen moght, en waarom tegen syn E. komste de Javaanze en Madureze parthyen ernstigh tot stilstant van wapenen en 't vermyden van onnodigh bloetstorten dienen vermaant;

dat de sieckte van parthy onses volcx ginder onsmackelyk zy voorgekomen en derhalven de Japaarze gouverneur, Wangsa Diepa, ernstigh moet werden vermaant goede parthy koebeesten, schapen, hoenders en andere vervarsinge, soo voor de presente, als nogh volgende treyn van ons volck, te doen opsoeken en besorgen, opdat sy vooral in dese sware dienst voor den Sousouhouanagh geen gebreck komen te lyden; behalven, dat hy ook ten minsten 1 à 200 lasten rys sal dienen en ook nu als stadhouder van alle de Mattaramze zeehavenen wel kunnen bestellen;

dat insgelyx aanstonds nae ontfank deses de gouverneur imandt van kennisse na 't hof dient op te senden om de komste van d'heer admirael Speelman bekend te maeken, en dat de Sousouhouanagh tegen syn E. verschyninge by eygen geschrift sigh dient te verklaaren en te bevestigen. 'tgeene Wangsa Diepa uyt syn heers name aan haar Ed^e heeft geschreven, op dat men niet yets by der hant neme, 'tgunt naderhant by die wantrouwige natie weder verkeert moght werden opgenomen;

dat voor de gesontheyt en 'tgoet defroyement onses volcx vooral Sorge moet werden gedragen en door des gouverneurs ordre tegen de komste van d'heer Speelman goet getal corps de guardes en degge-deggen, ten minsten voor 6 à 800 man, dienen bereyt, werdende wyders present op den gedaanen eysch soo veel voldaan, als noodigh geoordeelt zy. dienende van alles en d'onkosten deser treyn pertinente reeckening gehouden om namaels te kunnen sien, waar de Comp^e der wegen weder billycke satisfactie sal kunnen erlangen;

dat de hier gekomen gesanten van den pangeran van Madura nu ook weder na huys staen te keeren met een briefje van haar Ed^e aen denselven, dat hy syn saeke wel kome te overdencken en onse mediatie hun ten besten wert aangebooden, 'twelk hem ook van ginder dient bekend gemaakt, nevens een bygaand briefje in handen van syne gemelte gesanten aen denselven, op dat d'heer Speelman na syne volmaghten in tyts niet behoeft te waghten;

sullende voorts de capiteyn Slood voor eerst naast den coopman van der Schuir sessie hebben en met syn kennisse alle saeken verricht werden.

6 d^e. Niet bysonders voorgevallen.

7 d^e. 's Morgens erlangen per Javaans vaartuygh een missive van onsen resident, Caaf, tot Bantam, eergisteren gedateert, meldende:

hoe hy volgens haar Ed^e schryvens van 20 November per 'tschip. 't Wapen van Zirckzee, de retourvloot van goede verversinge behoorelyk had verzorght, dogh het uytvoeren van koebeesten en hadt de Conink tot nogh niet willen toestaen;

de aangebrachte ladingh van 'tschip, de President, hadt bestaen in 54000 contante rd^s, 400 picols staaf yser, 160 seugen loot, 25 baalen met laeken, croonrassen en perpetuamen, en van particulieren party barnsteen, 13 à 16 vaaten Engels bier en soo veel mom; item party Rynze, claret en brandewyn, boter, kassen, zyde, als zayette kousse en andere krameryen meer;

de 2 Engelse scheepen, Lancaster en Phenix, beladen met peper en 600 picols confyte gember, etc., stonden tegen 12 à 13 deser na Engelant te retourneren; onderwylen was voor 4 daagen hun scheepje, de Merry, met 300 packen kleeden van Cormandel verscheenen en daar met oock de Deenze fugative, Jan Hendrick Schutte, welke sigh dan ten eersten wederom onder beschermingh des Bantamzen Coninx hadt begeven en oversulx de Deenze vrunden apparent, gelyck bevoorens, al weer veel moeyelykheden stondt aen te doen;

daar was nu orde van de Engelse Comp^e, dat voortaan geen hunner schepen of particuliere onderhoorige bodems eenige eygen of Moorze vracht kleeden op Bantam moghten aanbrengen, en 't welk te wenschen was de Deenen mede practiseerden,

als die met hunne Witte Fortuyn over de 600 groote packen lywaten en 150 Moorze cooplieden van de kust overgebraght en buyten des op nieuw met hun jacht, de Zeepaart, nogh 280 packen aangekregen hadden, welke laatste bodem tegens 10 deser met 470 bhaar peper nogh over Malacca naar Mocha stont af te gaen en daer met de resident Caaf oock een advys briefje aen den heer gouverneur, Balthasar Bort, soude afschicken:

de Conink van Bantam hadt den resident Pauly met den naem van capiteyn Denemarcken en 4 piecken vereert en ider een gelast hem soodanigh te noemen; de Jambyze pangiran Depaty was over haar Ed^e declinatie syner comste tot Batavia niet al te wel vernoecht en had liever met een schip herwaarts gehaalt geweest, dogh soude nu in korten weder na Jamby keeren, na dat hy door den Bantamsen Conink met den naem van Sulthan Mohamet Sissie begiftigt was;

den gesant van de Oost had men by navorschinge gevonden eenlyk door pangiran Depaty uyt Mattaram afgesonden, dogh sonder eenige verrichtinge weder thuis gekeert te syn, hoewel de Bantammer 5 vaartuygen, eenlyk om de gelegentheyte en toestandt der Maduresen en Mattarammers te doorsnuffelen, om de Oost gesonden hadt; en quamen dagelyx noch al eenige vaartuygen van Japara, Samarangh en Cheribon met rys en andere behoeften daer aen, sonder ander nieuws, als dat d'onse Japara in besit hadden;

den pangiran Loor had men op 'taanschryven van St. Ockersz wegen het opsenden van den fugativen Samuel Tartar bedanckt, maar seker ander Batavias vry burger, genaamt, Piet Spangie, met licentie van Batavia aldaar gekomen en kort daer aen (sonder dat men wist, om wat redenen) sigh laten besnyden, hebbende nae veel moeyten by den Conink en pangiran Kidol niet weder kunnen krygen, 't welk dan van sulcke Godt vergeten schelmen en booswichten met goede oogen most aangesien worden:

tot alhael der in voorraet synde bintrottaugh en met eenen tot overbrenghe van 2000 contante rd^s en 4 packen kleeden in betalinge, derselver versogt de resident een scheepje moght derwaarts gesonden werden, maar de geschilderde doecken waaren 'er sonder groote schaade niet te vertien.

Voorts is heden in Raade van India goetgevonden onder den heere Speelman naar Javaas Oostcust af te schicken een aantal van ruym 500 Nederlandze militairen en 400 inlanders, onder wackere officieren, als by de resolutie naader is uytgedrukt.

8 d^o. Niet bysonders voorgevallen.

9 d^o. Voormiddags komen de afgesondene Javaanen van den tommogon, Wiera Dedeha, van Succa Poura, gelegen te lande hier aghter Batavias geberghte, met den capiteyn, Fredrick Hendrick Muller, om afscheyt by syn Ed^e en ontfangen een kleen antwoord briefje en geschenk aen voorsz. haar meester, daarmede sy dan nogh heden hun te lande weder op wegh nae huys hebben begeven etc., kunnende de inhoud van dien in 't uytgaande briefboek dato deser werden beooght.

's Middaghs gewert ons per expres inlands Moors vaartuygh een missive van den coopman, Everard van der Schuir, en raat tot Japara, gedachteekent ultimo November, met het volgende advys en relaas van den presenten toestant aldaar:

dewyl de Maduresen, volgens 'tjongste schryven per de chaloup, de Granaatappel, d'onse door 2 ingenome posten hadden getracht het versch water te ontsetten, hadt de resident eerst door een minnelyck, ernstigh briefje aen de hoofden derselver laten insinueren, dat zy van 'tbranden en moorden in en omtrent Japara souden ophouden en met hun leger van daar vertrecken, dewyl nu Japara in Companies bescherminge overgegeven was, of dat men hun anders mede voor onse abzoluite vyanden souw moeten verklaaren en wel ernstelyk na deseen aantasten; ende hetwelke sy wel seer eleeft hadden beantwoort, hoe datze sulx haaren heer, Radja Maduratna souden bekend doen, maar sonder syn ordre (al wierden sy verslaagen) niet moghten vertrecken; en wyders datze last hadden Japara in te nemen en tegens de Javaanen, maar niet tegens ons te oorlogen, ja selfs niet haar te verweeren, al quamen wy 1 à 200 hunner volckeren te dooden;

dogh om eghter van die becommeringe ontslagen te raeken had men, op 't versoeck en met kennisse des gouverneurs, eenige stucken canon tegens haar wercken geplant en met het donderen derselve sooveel te weegh gebracht, dat men daaghs daaraan die vyanden daar niet meer en vernam, maar wel, datze 8 ysere stuckjes der Javaanen hadden medegevoert, beneffens 7 à 800 gevangenen, meest vrouwen en kinderen, die de Javaanen haar, hoewel 't seer licht stondt, sonder ons bysyn en adsistentie niet weder hadden derven ontsetten, hebbende die macht, soo gesecht wiert, maar bestaen uyt 2000 Maduresen, neffens 8000 t'saem gerotte volckeren uyt de overheerde plaetzen;

wanneer men nu aen de lantkant van Japara wederom wat bevrydt en in ruste was, verthoonde sich kort daarop te water een vloot van 130 Madurese vaertuygen, onder den afgefallen gouverneur van Javana, Sabda Carty, welke voorgaven gekomen te syn om het canon van hun gewonnen stadt Japara af te haelen en de Japaarze ingesetenen op nieuw een swaaren schrick aan joegen; dogh de jachjes, Corea, Snauw en Jatyboom, neffens eenige prauwen daarop uytgeset hebbende om hun van daar te doen verhuysen, waarenze niet meer of geen onraet vernomen en al vertrocken;

nu wiert tot Japara gerucht, dat de Madureze pangiran, Troena d'Jaja, voornemens was Japara uyt insicht onser besettinge in rust te laten, maar te lande recht door nae de Mattaram syn desseynt uyt te wercken en alwaar hy om de ontroerte en veele trouwloose raatsluyden, die 't met hem hielden en daar onder pangiran Depaty volmondigh wiert genoemd, licht kleene resistentie sou vinden, als schynende nae alle omstandigheden gemelte Patys toeleggh te syn geweest syn vader van de kroon te stooten en daartoe de Maduresen onder seeckere conditien in 't lant te locken ende den wel meynenden pangiran, Pourbaya, als andere goede heeren, van kant te helpen; dogh de Sousouhounangh, dit alles aangekundight en van eenige trouwe grooten versocht wesende syn hof te willen verlaaten en perzoonlyk ordre op syn saeken te stellen, soude geantwoort hebben, dat hy sulx om het groote goet vertrouwen op de princen, syne soons, en andere ryxsheeren onnodigh achtete, voordat de vyanden de poorten van Mattaram quamen te naderen, dogh welck sorgeloos gevoelen hem nogh wel eens moghte bedriegen;

inwylen waaren op 23 November 4 preays of afgesondene van boven gecomen met een ola aan den gouverneur, Wangsa Diepa, op den naem des Sousouhounanghs geschreven, van inhoud, dat hy de stadt Japara aan de regeringe der Hollanders souw overgeven en met al de Mattaramze volckeren, die daer nogh tot bescherminge tegen de Maduresen waaren, naar boven keeren: welk laaste point de gouverneur eghter, als strydigh tegen des Mattarams eygen welvaaren, nogh niet kan gelooven en maar van eenige quaetwillige en afgunstige des ryx welvaaren voor gepractiseert hielt; dogh de Japaarze regeringe en justitie over d'ingesetenen hadt hy, gouverneur, verscheyde mael aen d'E. van der Schuir opgedraagen, 't welk men telckens beleefdelyk hadt geweygert, met betuyginge Compagnies meeninge niet en was hunne regeeringe te veranderen, maar in de vorige ruste te helpen conserveeren en herstellen;

op seeckere aartbevinge, den 22sten November tot Japara gevoelt, hadden de Javaanze papen diverse beduytzelen voorseyt en onder anderen, dat de Hollanders voortaan de exercitie hunner godtsdienst niet meer souden tolereren, welk contrarie hun dan onder 't uytdeelen van een smalle aelmoesse aengesecht wesende, hadden sy seer genoecht als voor heen hun debvoiren dagelyx volbracht;

de stadt en 't casteel Japara, soo gewilligh aen ons opgeoffert, meende men voor de Comp^e oock wel te bewaaren, al wiert men maar met nogh 100 inlandze zoldaaten tot soulaes van de presente gematteerde Nederlanders voor eerst versterckt; inwylen begon de vreesse der ingesetenen oock merckelyck af te nemen en veele uytgewekene weder tot hun verlaaten en verbrande woningen te keeren, maar de verbaastheyt hadt het gemoet van den gouverneur nogh soodanigh beset, dat hy sigh niet buyten 't gesicht onser besettinge en dorst vertrouwen of begeben, schoon hem nogh voor syn peizoon een garde van 10 man met een sergeant toegevoecht waare, uyt vreesse, dat hy na de voorsegginge der priesters binnen Japara noch door de Maduresen soude gedoot werden:

alle 't canon des Mattarams, op Japara nogh in wesen bevonden, had men ten overstaen der Javanen pertinent doen opnemen, 't welk bestont uyt:

21 metale stucken en 1 metale mortier;

93 diverse ysere stucken:

68 metale bassen en

16 ysere bassen;

nu versocht men wegens den equipage eysch van houtwercken tegen 't jaer 1677 voor Batavia te mogen werden beright, hoewel d'selve beswaarlyck souw konnen werden voldaan, ten sy men met eenige chrygsmacht en schepen na de bocht van Rimbangh, daer de Maduresen nu abzoluit meester waeren, resolveerde af te sacken om den houthandel te hervatten:

tot het bestellen deser had men de overbrengers niet dan met veel moeyte beweeght en buyten des haar familie noch in bescherminge moeten nemen, met ordre, soose door contrarie wint niet konden voortraeken, als dan van Cheribon te lande desen aan haar Ed^r voort te schieken: en hoedanigh oock self binnen door de Mattaram St. van der Schuir vermeende te onderstaen voortaan haer Ed^e van advis te dienen en, des doenelyk, sulx in practick te brengen.

's Avonds retourneert het schip, 't Wapen van Zirkzee, van 't convoyeeren der retourvloete en soo oock op

10 d°. 's middaghs het jacht, Thuys te Cleef, met den eersten clercq van 't bestellen der generaele papieren aen voornoemde vloot, dewelke ons heeft toegebracht 2 briefjes, t'eene van den commandeur, Strantwyck, en raet der vloote van onder 't Princen eylant dato 7, en t'ander van den resident. Willem Caaff, tot Bantam, dato 9 deser, beyde van volgende advys; en eerstelyck dat van d'E. Strantwyck:

hoe haar Ed^e briefje van den 29sten November, nevens oock alle de generale papieren voor 't vaderlant, daar mette komste van 't jacht, Thuys te Cleef, door Sr. Jean van Hoorn wel waaren bestelt, maar de gemeynde leccagie van 't schip Hellevoetsluys naar exacte vermeninge van gandsch geen belangh was bevonden, gelyck oock op d'andere scheepen van geen swarigheyd wiert gehoort, als dat eenige aen haar seylen al vry wat schade hadden geleden, door diense seer schandelyck waaren genaeyt en gelyckt, buyten 't welke d'Europa met een ancker en groote rhee van 't schip Zirkzee in plaets van een ondeugende was gerieft: en soo had men oock van 't schip, de Gekroonde Vreede, op Hellevoetsluys, dat by nader monsteringh seer swack en met veel impotenten bemant was, 10 coppen overgeset; item van 't jacht, de Cabileauw, dat met te veel volck beladen was, oock 18 man met Zirkzee weder terugh herwaarts geschickt, nevens 4 krancke luyden van 't schip, den Briel en den Venus, Martelaar van Hellevoetsluys; anders was alles in de vloot nogh in goede ordre en d'selve onder zeyl om soo in ruym zee te steecken.

Voorts melt dat van den resident, Caaff, tot Bantam:

dat in 't jacht, 't Huys te Cleef, van 't convoyeeren der retourvloot met Sr. van Hoorn enpassant daar verscheenen, waaren gescheept 4360 bossen bintrottanghs ter zomma van / 1492:10 en buyten des nogh omtrent 2000 bossen in voorraet laagen;

de Jambyze pangeran Depaty versocht haar Ed^e licentie om de sloep, de Winthout, van den borger Sr., Abram Wys, daar leggende, te mogen koopen, daar met hem courtoisy stondt te geschieden;

't Deens jacht, 't Zeepaart, was daaghs bevorens met parthy Bengaelze suycker, spiaulter, thin, aguilhout en 470 bhaaren peper over Malacca nae Mogha zeyl gegaen, en de Engelse Lancaster stont met d'heer agent Dacres in korte daagen na Engelant te keeren, en de Phenix en Merry binnen 12 of 14 dagen mede derwaerts te volgen.

11 d°. 's Morgens hebben de afgesanten van den pangiran van Madura, 7 des vergangen maants hier aengekomen, in geleyde van den sabandar Ockerze hun afscheyt van syn Ed^e bekomen, nevens oock een briefje in antwoord aen haar meester. Radja Troena d'Jaja, van soodanigen inhoud en vermaninge tot allegginge der wapenen tegens die van Mattaram, als 't afgaande briefboeck kan verthoonen; en waarmede dit volckje in geselschap van 't borger scheepje van Sr. Struys in 2 à 3 daagen dan nae huys staen te gaen.

Namiddaghs keert het Moors vaartuygh, eergisteren hier gekomen, wederom terugge naar Japara met een briefje van huydigen dato. door haar Ed^e aen den coopman, Everard van der Schuir. en raet geschreven van volgende ordre en advertentie:

dat zedert 'tjonghst gesonden schryven per 'tjacht, Batavia, syn nader briefje van ultimo November per brenger deses wel zy ontfangen en daar by 't afwycken der Maduresen van Japara en hun voornemen nae de Mattaram, als anders vernomen;

dat men hoopt tegen 20 à 25 deser 10 schepen en sloepen, benevens nogh ses bodems voor de Ooster provintien, klaar te sullen hebben om onder den E. heer Cornelis Speelman derwaarts af te gaen, tegen welckers komste, als bevorens geordineert, alles dient vervaardight en voor de nogh volgende militie behoorlyk logies en vervarzinge van kost besorgt, gelyk oock, soo omtrent de Maduresen, als 't Mattaramze hof, eenige spions dienen gebruyckt om 'tonser narecht te mogen weten, wat 'er wedersyds omgaet;

dat het onderrecht wegen den eysch der houtwercken, welke meest in swaare en lichte knies, item swalpen, plancken en andere inhouten sal bestaen, ten naasten met d'heer Speelman sal volgen;

dat men hoopt met de overkomst van den capiteyn Sloot de Maduresen verder om de Oost geweken sullen syn; en het inhouden van de hooghte des berghs op Japara voor de Comp^e voor wel gedaen aangesien wert, gelyk mede het voornemen om voortaan te lande, sells dwars door de Mattaram, brieven heen en weder na Batavia te senden, met recommandatie daarvan, hoe eer hoe liever, eens preuve te nemen.

Wyders syn heden op de gedaane nominatie van heeren scheepen by haar Ed^e tot wykmeesteren deser stede, in plaets van eenige overledene en verhuysde perzoonen geëligeert:

aen d'Oostzyde:

Isaack Dinckels, over 't block F.;
 Pieter van Daalen, over 't block L.;
 Martinus Casan, „ „ Q. 1;
 Samuel Pavilliau, „ „ S. 2;

aen de Westzyde:

Jan Symonsz, Mardykker lieutenant, over 't block A.;
 Ariaan van Beekum, over 't block G.;
 Jacob Koeck, over 't block A.;
 Jan van Driessen, over 't block K.;
 Willem Mouray, „ „ L.;
 Gillis Nozee, „ „ M.;

op de cingel buyten de Rotterdamze poort:

Jan Francen, chirurgyn;

en op de cingel buyten de Diest poort:

Domingo de Britte.

Gelyk mede aen den Ambons burger, Philip du Pree, sy toegestaen in syne reyse naar derwaerts de Xulaze eylanden te mogen aandoen en aldaar een ladinge pady en zagouw te negotieeren.

12 d°. 's Avonds gaat het fluytje, de Vliegende Swaen, naar Bantam met 200 raelen van aghten en 4 packen kleeden tot f 7803:17:6; nevens een briefje aen onsen resident, Willem Caaf, van dato deser en advis:

dat syn schryvens van 5 en 9 deser, als oock de binrottangh, per 't schip, 't Huys te Cleef, seer wel te passe is ontfangen en, buyten de present in voorraet synde, nogh wel 5 à 4000 bossen, hoe eer hoe liever, mogen werden bemachtight, werdende wyders 't verkoopen van de borger chialoup, de Winthout, aan den Jambyzen pangiran Depaty toegestaen om dien heer op syn retour naar Jamby, neffens haar Ed^e groete, te werden bekend gemaekt;

synde voorts 't vertreck der retourvloot, item d'aenkomst van d'Engelsen president en verder gekome en vertrocke Engelse en Deenze scheepen, alsmede den aenbrenggh van de veele custdoecken, etc. ten genougen verstaen, sonder dat daarop present antwoord vereyscht, als dat by 't prompt adviseeren van alle voorvallen ginder sonder nalatigheyt in desen tyt dient gecontinueert.

By extra-ordinaire vergaderingh door d'heer directeur generael, Rycklof van Goens, in Raade gebracht synde een memorie of notitie van de over en te kort geleverde goederen hier tot Batavia sedert ultimo Augustus 1675 tot primo September 1676, is na exacte resumptie verstaan d'selve tegen malcander in de Bataviase negotieboeken te laten afschryven.

13 d°. Metten avondt arriveert te deser rheede uyt Japan, 't fluytschip, 't Huys te Spyck, met den E. Joannes Camphuys, inhebbende een retour cargasoen van daer, bestaende uyt:

- 7000 picols geraffineert Japans staafcoper;
- 10 „ rouw of ongesuyvert koper;
- 250 kisjens met copere cassies;
- 6506⁷/₈ ₤ Japanze camphur;
- 57527 stux gezorteerde Japanze porceleynen;
- 2000 vellen geolyt papier;
- 400 paar Japanze zyde koussen;
- 2000 „ cattoene koussen;
- 60 zyde rocken;
- 10 copere beckens;

25 doosjes marmelade;

47 gedruckte stoffen voor den Conink van Toncquin, saamen tot
f 355280:17:13.

De missive, daar beseyden van hem, Camphuys, en den raet tot Nangasacky in Japan aen haar Ed^e overgelevert, is van den 27^{en} October en syn E. rapport daarneffens de dato deser met alsulcke verdere bylaagen en van soodanigen inhoud, als het aankoment briefboek onder dat quartier komt uyt te wysen; de negotie was daar ditmael wederom als anno passato gedreven en de goederen volgens de taxatie van den Nangasackizen gouverneur verkocht en oversulx op 't gandsche derwaerts gesonde capitael van f 834000 niet meer als 70¹/₄ percento advance behaelt, waer omtrent de Bengaelze en Toncquinze zyde noch wel de vaste en voornaemste winst hadt toegebracht, sulx er boven de gedaene schenckagien en ongelden, als overgebleve restanten, een capitael van f 1456906, soo naar Malacca en herrewaerts met 4 bodems was afgevoert, gelyk sulx alles en den verderen toedracht derwaartsover by de brieven nader sy te lesen.

14 d^o. Namiddaghs retourneert het schip, 't Sticht van Uytrecht, van Jamby en Palembang met 2 brieven, d'eene van den resident, Gerrit Pot, uyt Jamby dato primo November en d'ander van den resident, Joannes Schilhoorn, uyt Palembang van den eersten December, verselt ook met een cotype van dato 15 November, welkers origineele tot nogh niet hebben becomen; meldende die van Jamby, hoe de pangiran Depaty per force op 4 October syne reyse naar Bantam hadt voortgeset, ondertusschen dat pangiran Diepa met het verstercken dier plaetze nu lustigh besigh was.

Inwylen was nae veel moeyte het slaen van de Jambyze, (en wel valze) Spaanze reaelen, omdat de Conink en grooten die selve niet weder wilden ontfangen, wederom afgeraekt en de stempels en al den aanhangh daertoe in onser residenten presentie in stucken geslaagen; dogh tot Palembang was niet nieuws, als dat de Conink met het afleggen syner schulden seer bleef trayneren en in korten, nae gerucht wiert, wederom een ambassaetschap naar Batavia soude senden.

Bestaande voorts de Jambyze en Palembanghze inladinge van Uytrecht, als te weten:

van Jamby uyt:

230719 cattys swarte peper;

40047 • witte peper, een oude slaef, costende..... f 53763:15:2,

en van Palembangh uyt:

167225 cattys peper;

137000 • Palembangse harpuys;

425 • draackenbloet;

12 stux ontraponeerde musquetten tot..... f 29150:13:10.

Heden hebben haar Ed^e in Raade van India, behalven verscheyde gedaene verbeteringen in de Ooster provintien, de gedesigneerde gouverneurs van Banda en Ternaten, namentlyk d'E. Cornelis van Quaalbergh en d'E. Robbertus Padtbrugge, oock yder toegeleecht het ordinari tractament van twee hondert gulden ter maent voor drie jaeren, gelyck ook wyders op 't voordragen van d'eerwaerde kerkenraet 't weder beroepelyk stellen van den predikant, Jacobus Burenius, is geapprobeert.

15 d^e. 's Morgens wert ons per 't borger jacht, de Peperthuyn, komende uyt de Maccauwze eylanden, toegebraght een missive, in dato 14 November door den coopman, Hendrick Isbrantsze, en raat uyt 't jacht, de Zyp, leggende in de Cantonze rivier, aen haar Ed^e geschreven en by dat quartier ingeschreven, uyt dewelke komt te blycken, dat de Chineze regeringe in Canton nogh vry wanckelbaer stinde en van 't cargasoen nogh weynigh, buyten de peper en 't zappanhout, tot sleghte prysen en eenlyck tegens spialuter omgeset was, hoewel men nogh den naem hadt van met den factor van den jongen Pinghlamongh, anders genaemt Taysongcon (dogh alles binnen scheepsboort) te handelen, dogh soude die heer, nae gerucht wiert, apparent in korten nae boven in 't land moeten vertrecken; ondertusschen dat Sr. Isbrants nogh al klaeght, de vrylieden daar voor Comp^e negotie schadelyk waren, hoewel in die verwarde tyden, dat men qualyk weet of de Chinezen of Tartaren meester syn en geen seeckerheyt van 't een of ander kan werden vernomen, niet veel staet of verwachtinge op die lastige menschen kan werden gemaekt.

Wyders is heden namiddagh in Raade van India g'approbeert de zententie des doots, by den achtbaren raet van justitie gevelt tegens Jan Hendrixen van Vorel uyt Oldenburgh om over begaane manslagh metten swaarde ter doot gestraft te werden.

Soo is oock de ondercoopman, Isaack Papiniauw, op Cheylon gedeporteert en by den raet van justitie alhier weder herstelt, verstaen syn gagie derhalven weder te laten goetdoen van ultimo February 1672.

En syn op 't voordragen van d'eerwaerde kerkenraet na Ternaten beroepen d'eerwaerde, Jacobus Burenius en Zacharias Caheyn, de laetste nae dat hy in Amboina tot predikant sal syn bevestight; en insgelyx oock nogh voor gemelte provintie van Amboina d'eerwaerde broederen Jacobs Vosmaar, Cornelis de Leeuw en Bartholomeus Heyne.

Voorts bennen nogh op 't voordraagen als boven tot inlandse leermeesters alhier aangenomen Jan Carels en Pasquael Navais met 6 rd^e ter maent.

16 d^e. 's Middaghs gewert ons per inlands vaartuygh een briefje van d'heer gouverneur, Balthasar Bort, en raat tot Malacca aen haar Ed^e van 27 November, niet bysonder nieuws vermeldende, als dat de afsendinge naer Siak ten genougen was afgeloopen en 36 bharen thin met den lieutenant, Themmen, van daar becomen, gelyck by 't selve, alsmede d'aankomst der schepen van hier, etc., naeder is te sien.

Tegens den avont verschynt de fluyt, Swarte Sluys, uyt Siam, inhebbende:

225 lasten rys;

501 bhaaren Ligoorze hersmolten thin;

150 picols sappanhout;

313 w barnsteen;

51 $\frac{1}{2}$ R tack corael:

80 potten honingh;

200 cattys gittagomba, samen tot..... f 87146:6:1.

En daar besyden brengende een missive van het opperhoofd, Dirck de Jonge, en raat aldaar aen haer Ed^e van dato 14 November, nevens een klein briefje van den coopman, Joannes Braeckel, dato ultimo October, met eenige verdere bylaagen, als uyt d'selve en 't register by 't aankoment briefboek staet aengehaelt; verhalende onder andere verscheyde nouvelles, soo van Cambodia, Cochinchina, etc., daar niet veel van te seggen sy, als dat de France paters op de laatste plaats met hun voornemen om de luyden tot het Christendom te bewegen, vruchteloos te rugh gekeert waaren.

Die van Patany en Sangora hadden sich nu wederom onder de bescherminge van 't Siamze ryck begeven en de afgesondene van de laatste plaats in Siam, synde ook aen d'onse belooft al de thin, in hun lant vallende, op Ligoor aen de Compagnie te sullen leveren.

De coopman en gewesene hoofd resident, Joan van der Spyck, was voor de aankomste van d'E. de Jongh den 25ten April in Siam al overleden; ende versoghten nu de Ligoorze resident, Joanner Brackel, en Siamze zecunde, de ondercoopman, Gillis Goossen, beyde om hunne verlossinge en na Batavia te mogen opkomen.

17 d^e. Niet bysonders voorgevallen.

18 d^e. 's Morgens komen de afgesondene van Calimattas kinderen, als de hoofden der overgebleve Ternatanen op Macassar, welke hier op syn aengelant, met den sabandar, Ockersze, by syn Ed^e om afscheyt, ontfangende een antwoord briefje aen voornoemde haere hoofden, van inhoud, als by 't uytgaande briefboek staat geinzereert; en daarmede sy dan heden avondt vertrecken.

19 d^e. 's Morgens gewert ons per inlands vaartuygh een briefje van den resident, Gerrit Pot, tot Jamby de dato 26 November, niet bysonders meldende, als dat d'Engelzen daar nogh yverich in den peper handel scheenen te willen woelen en oock van twee Johorze vaartuygen, aldaar geweest, was vernomen, dat de Johorze Laxamana by een briefje aan den Bantamzen Conink souw hebben versocht de vrede tusschen haar en Jamby te willen bevorderen en bewercken.

Voormiddaghs komt de sabandar Ockersz binnen met de afgesonde Javaanen van den gouverneur Wangsa Diepa tot Japara, die heden weder nae huys staen te keeren, dewelke dan door syn Ed^e is ter hant gestelt een briefje, in de Javaanze taale aen gemelten gouverneur geschreven tot bekendmaekingh van de kort aanstaende komst van d'E. heer admiraal, Speelman, ter adsistentie van 't Mattaramze ryck.

Kort hier op is de Boutonze gesant, Goegoegoe d'Ipelauw, mede by syn Ed^e ter audientie geweest, overleverende een relaas ofte versoeck geschrift, waarvan het translaet luyt, als volcht.

TRANSLAAT RELAAS van den Goegoegoe van Bouton.

Het contract, ten tyde dat de heer admiraal op Bouton was, met Paducca Siry Sulthan Ternaten en den Conink en grooten op Bouton in

presentie van Radja Palacca besloten, daarmede syn wy doenmaels wel te vreden geweest, maar daer nae heeft de schryver Majuda geschreven, dat het landt van Pantchano den Conink van Ternaten toebehoorde, welken brief de capiteyn laud van Bouton gesien hebbende, is hy naar den Conink van Ternaten gegaen en heeft tegens hem geseyt: hoe is dat, heer Conink, dat Majuda Pantchano eyscht, daar het noghtans onder Bouton behoort; waarop de Conink van Ternaten aan den capiteyn laud van Bouton antwoorde: laat Majuda sigh daarmede niet bemoeien, want hy onder een oprechten schyn maar met leugens omgaat; en seyde de capiteyn laud daarop: als het soo is, laat ons dan dat d'heer admirael aandienen, terwyl hy nogh niet vertrocken is, waarop de Conink van Ternaten andermael seyde: capiteyn laud, sorght niet en vertrouwt my, want, indien Godt de Heer u behouden op Bouton en my in Ternaten laet komen, dan sal ick een vaartuygh op Bouton senden met spyckers en een timmerman aan den Conink en den capiteyn laud van Bouton, met versoeck, dat zy my twee chaloupen willen laten maeken, het welke ick wederom aen den capiteyn laud, in 't gene hy begeert, sal vergelden; eenigen tyt daar naar is de schryver Culabou geeomen om de chialoupen te maeken, waer van hy er een klaar maekte en d'ander is achterwegen gebleven, dewyl hy met den Conink van Oena in verwydderingh geraakte, veel quaet van hem spreekende en hem scheldende en Chililienanimpa syn goet ontrovende, daarenboven nogh aen Radja Oena gestoort zynde, heeft hem bevolen te vertrecken naar Ternaten: wanneer eenigen tyt daer naar gesonden is Hoccum Pajake met den capiteyn Gofela, aan den Conink van Bouton vragende, wat schult de schryver Culabou hadde, dat hy van Radja Oena berooft was, het welke de Conink van Bouton en de Goegoegoe hoorende, waeren zy daeromme seer op den Conink van Oena gestoort en seyde de Conink van Bouton: waerom heeft Radja Oena den schryver Culabou berooft en heeft my niet gewaarschout; en heeft de Conink van Bouton Radja Oena beslagen in een boete van 200 slaven ten voordeele van den Conink van Ternaten; korts daer aen quam de tydinge, dat de Conink van Ternaten overleden was en is doen de schryver Majuda en capiteyn Baccary op Bouton gekomen; en gelaste Majuda capiteyn Baccary een vestingh op Lohir te maken; en vraaghde Majuda aen den Conink van Bouton, hoedanigh hy nu gesint was, dewyle de overleden Conink van Bouton Chilylienanimpa geschoncken hadde, waarop de Conink van Bouton antwoorde, dat hy Majudas gevoelens daarin soude volgen, waarop Majuda repliceerde: indien de Conink van Bouton Limanimpa wil houden, ik sal syn goet naer myn meenen, hetwelke dan ook soedanigh tusschen den Conink, den Goegoegoe en alle de grooten van Bouton ter eenre en Majuda ter ander seyde goetgevonden is; en is het goet aen Majuda overgegeven, ten bedraage van 4000 rd: wanneer Majuda naer Batavia vertrocken en corts daarnaar de sabandaer, Celeba, op Bouton gekomen is, vragende aen den Conink, hoedanigh het met capiteyn Betete gelegen en hoedanigh hy gestorven

was; waarop Radja Bouton antwoorde: 't is wel; soo gy dat wilt onderzoeken, ik sal het mede doen, want 'er van myn beste volck en ook van myn maaghschap met dat vaartuygh, nevens Betete, verdronken syn en isser maar een in 't leven gebleven, die op 't eylant Combeme aengekomen is, denwelke ick naar myn mackers gevraaght hebbe en tot antwoord becomen, dat, als de praeuw vol water en alreede geborsten was, malkanderen vermoort hadden en dienvolgens alle doot waaren; waarop de zabandhaer Celebe seyde, dat hy, niet tegenstaende sulx waer was, evenwel daerover raatslagen wilde; en seyde de Conink van Bouton: 't is wel, maar wacht soo langh, tot dat Majuda komt van Batavia; doch eer Majuda gecomen was, heeft de sabandhaer Celebe seer groote moeyte gemaekt, treckende met syn soldaaten en tamboers op Bouton door de kerk of mussagit, hebbende kogels in de mont, uytgetrocken degens en schilden, waardoor de Boutonders bevreesd waaren, en liet de mont van de rivier toesluyten, niet toelatende, datter ymant van de Boutonders uyt of in mocht vaeren, en nam al de slaaven, die van de Boutonders weghliepen, naar sigh en bragtze naar Lohia; en seyden de Conink van Bouton, de Goegoegoe en alle de grooten tegen den sabandhaer, Celebe: gaat maar op Lohia woonen en als Majuda komt, sullen wy de saeken vereffenen en maekt dogh geen moeyte meer, waarop de sabandhaer Celebe seyde: 't is goet; maar beneden aan de strant van de rivier gekomen synde, heeft hy daar een vestinge opgeworpen, hetwelke de Boutonders siende, seyde de Goegoegoe tegen den sabandaar: en maekt hier geen vestinge, want hier is geen vyandt, wanneer hy naar Cohia vertrock, alwaer gekomen zynde, heeft hy Radja Achoa genomen en in de kettingh geslaagen en syn vrouw en kinderen syn soo gevangen, als verstroyt en weghgelopen, hetwelke den Conink van Bouton ter ooren gecomen synde, heeft hy Chili Limanimpa gesonden om syn doghter, synde de huysvrouw van Radja Oena, te haelen, seggende: gaat heen, Limanimpa; haalt eerst myn doghter en daarnaar sal ick onderzoeken wat schult Radja Oena heeft; en daarnaar heeft de Conink van Bouton capiteyn Lahassa gesonden om te vraagen wat schult Radja Oena hadde, dat hy in de kettingh geslaagen was; dewelke in de negory Oena gecomen synde, hebben de Tarnatanen op hem geschooten, waardoor de Boutonders seer verbaast en 2 van haar gequetst en 2 doot geschooten syn geworden; en seyden de Boutonders tegen capiteyn Lahassa: hoe is dit dus, dat de Tarnatanen nae ons schieten en ons dooden, waarop capiteyn Lahassa seyde: wacht ik sal Chily Limanimpa eerst waarschouwen; en seyde Chily Limanimpa; schiet niet wederom, maar de Tarnatanen volherdeden evenwel in haar schieten, waardoor de Boutonders mede gedwongen waaren haar te defendeeren, hetwelcke Chily Limanimpa den Coninck van Bouton bekend gemaekt heeft en heeft de Boutonders wederom doen komen; daarnaar heeft de Coninck thien stucx vaartuygen naar Cohia gesonden om te vraagen wat schult Radja Oena hadde, dewelke daer gekomen synde, hebben de Tarnatanen

met grof geschut daarnaar geschooten, hetwelke de Coninx kinderen en grooten haar niet aangetrocken hebben, niet wederom schietende, maar schreeuwden en seyden, dat de Conink van Bouton haar sondt; waerop de Tarnatanen antwoorden, dat sy daar niet mede te doen hadden en sulcx oock niet geloofden, maar laat de Goegoegoe comen, dan sullen wy het geloven; daarnaar is capiteyn Baccary naar Oena gegaen en heeft van Limanimpa de huysvrouw van Radja Oena geëyscht, maar Chily Limanimpa heeft haar niet willen largeeren, seggende: laat de Goegoegoe komen; 't gene hy gebiet, sal ick volgen; wanneer capiteyn, Baccary, op hem heeft laten schieten en heeft al het volck van Pansiano gevangen genomen, hetwelke de Goegoegoe gehoord hebbende, is hy mede naar Oena gegaen, seggende tegen capiteyn, Baccary: hoe is dit dus, wat wilt gy doen, waerop Baccary antwoorde: alles, wat de Goegoegoe goetvint, sal ick doen, en seyde de Goegoegoe doen voorts tegen Baccary: soo gy oprecht het beste van de negoryen Ternaten en Bouton soekt, soo gaat weder na Lohia en ik sal weder naar Bouton gaen, maar capiteyn Baccary wilde daartoe niet verstaen, niet tegenstaende de Goegoegoe hem hetselve andermael aanriedt; twee daagen daarnaar heeft Baccary het volk van Oena laten roepen, haar voorleggende en aanraadende, dat sy den Goegoegoe soudon dooden, wanneer hy haar synen Conink wederom geven wilde, waardoor het volck van Oena op de Boutonders ingevallen is, omtrent 20 stucx daarvan doodende; en seyden doen de Coninx kinderen en grooten van Bouton tegen den Goegoegoe: kom laet ons de vestingh van Baccary bestormen, maar de Goegoegoe seyde: ick kan dat niet goetvinden, maar laat ons eerst wederom gaen; of 'er 2 of 500 menschen doot syn, daer is niet aen gelegen; dit is het dan, waarom de Goegoegoe op Batavia gekomen is om sich voor den Ed^e heer Gouverneur Generael en d'Ed^e heeren Raaden van India te verthoonen en 't selve de Compagnie bekend te maeken, te meer, dewyl hy gehoord heeft, dat d'Ed^e heer Gouverneur Generael en d'E. heeren Raaden van India gesint syn d'Ed^e heer admiraal naar Japara te senden.

Oock versoekt de Goegoegoe, dat over de Boutonders, hier op Batavia woonachtigh, ongeveer 70 koppen sterck, een of twee hoofden mocht werden gestelt uyt de gequalificeerste van deselve, op datze de Compagnie by voorvallende gelegentheyt oock ten dienst konnen staen, en dat de Boutonders, in de kettingh uyt Amboina opgesonden, mogen ontslagen werden om hier nevens andere te blyven wonen.

En voor sigh zelven verthoont hy aan d'heer Gouverneur Generael ende de Raaden van India,

dat hem boven de recognitie van 100 rd^e voor het extirpeeren van de specery-boomen in de Touhabesies jaarlyx yets mochte werden toegelecht, alsoo hy daarover de sorge ten principaelen te draagen heeft en sal

hem dit verplichten om sich daar in meer en meer getrouwelyk te evertueren.

Namiddaghs keert het fluytje, de Vliegende Swaan, van Bantam terugh met:

970 enckelde en

275 dubbelde bossen bintrottanghs tot..... f 496:10.

En een missive, eergisteren door den resident, Willem Caaf, aen haar Ed^e geschreven, van volgende substantie:

daar waaren drie Bantamze vaartuygen van Java's Oostcust terugh gekomen, met tydingh, dat sy tot Japara door de Javaanen afgewesen en die stadt door ons volck in besit en tegen de Maduresse beschermt waaren, gelyck oock de regent van Cheribon met een briefje de Bantamze Mayesteyt hadt laten weeten, dat de Mattaram de stadt Japara en d'aangrensende plaatzen aan d'E. Compagnie overgegeven hadde, 't welk de Bantammers, die 't nu eerst geloofden, weynigh genougen gaf, gelyk mede, dat d'heer Speelman met een aansienelyke vloot derwaerts stondt te gaen, voorgevende, als de Hollanders Japara hebben, sal voor Bantam niet veel rys van daar te verwachten wesen, des de gemeente aldaar tot insaem van rys en voorraat van dien ernstigh gewaarschout waare en oock nogh al eenige vaartuygen nae d'Oost gesonden; want men sonder toevoer van daer in 7 à 8 weecken geen rys meer op Bantam voor gelt stont te bekomen;

de Conink hadt 4 gearmeerde vaartuygen naar Cheribon gesonden om den regent aldaar op syn versoeck voor een keer nae Bantam over te haelen, soudende, nae gerucht wiert, de Maduresen oock al in 't afsacken nae derwaerts wesen; eghter hadden de Deenen een vaartuygh met party kleeden, etc. over dien wegh nae Japara en Samarangh gesonden om te sien, ofse daar wat meer aftreck konden vinden als op Bantam, alwaar men de custdoeken schande koop konde becomen en eghter nogh by geen quantiteyt van belangh quyt raacken, als werdende 't Moors guinees lywaat tot 45 en 't gebleeck guinees tot 55 rd^s 'tcorgie en soo oock alles naar advonant verkocht;

dewyl die van Billiton gerucht wierden den Bantammer af te vallen, hadden sy 2 gemande vaartuygen tot redres derwaerts gestiert;

de oude Engels agent, Henry Dacres, was op syn afscheyt van de Bantamze mayesteyt met 3 silvere coppen ter waardye van 300 rd^s beschoncken en voor syn goeden raat geduirende syn aanwesen aldaer bedanckt; ende stondt nu mette Lancaster binnen 2 à 3 daagen te vertrecken, dogh de Phenix en Maria binnen 10 à 12 daagen; item de president tegen 't lest van January te volgen, hebbende d'Engelse hun schulden aen den Conink present alle op 3 à 4000 rd^s nae afgelecht;

de Jambyze pangiran Depaty had voor de licentie tottet koopen van de borgersloep haar Ed^e doen bedancken en al 10 duysent rd^s, die hy van den Conink ginder hadt geleent, meest verconsumeert, onder belofte, d'selve in Jambyze peper en gout op Bantam weder te sullen laten voldoen; maar of hem al meer gelt souw werden verschooten, daar wiert aen getwyffelt;

op 't sluyten deses was daar 't fluytje, de Swaen, met haar Ed^e schryvens van

12 deser verscheenen en weder beladen met 970 enckelde en 275 dubbelde bossen bintrottanghs tot f 496:10, sonder dat 'er present meer waaren te bemachtigen;

de pangiran, Kiedol, hadt uyt Coninx naem geklaeght, dat de Batavize Mardyckers de vaartuygen, die van de Oost nae Bantam wilden, omtrent Crawangh aenhielden en met de rys, etc. nae Batavia lockten, ja met geweld mede namen, 't welck hy versocht, dat haar Ed^e geliefde te ordonneeren, niet moghte geschieden.

20 *d^e*. Namiddaghs verschynt hier uyt Ternaten een jachje en afgesant van den Conink van Ternaten met een missive van die Mayesteyt aen haar Ed^e, van dewelcke op desselfs inhalinge sal werden vermaent; doch, alsoo dese Tarnatanen empassant oock Macassar en Japara hebben aengedaen, syn ons daarmede nogh toegecomen 2 brieven, als eene van den E. Wybrant Dubbeldecop en raat uyt 't casteel Rotterdam en d'ander van den coopman. Everard van der Schuir, en raat op Japara, gedachteekent 3 November en 9 deser maent, als by 't aankoment briefboeck nader kan blycken; relaterende die van Macassar, hoe Radja Palacca met de bontgenoten de rebellen van Loeboe overwonnen en tot ootmoedigheyt gedwongen en pardon verleent hadt ende alsoo haaren verstooten Conink, Dain Masoeroe, weder in de regeringe gestelt, sulx syn hoogheyt nu weder neven onse mede gesonde macht in korten aen 't casteel wiert verwacht, alwaar men op becomen tydinge van 'tslaen der Maccassaaren op Dominon met eenige canon schooten vreugde bewesen hadt, 't welk die van Goa en andere omher 't casteel ten meerendeel niet aangenaem was en vry den Maccassaerzen hooghmoet weder had doen sacken.

Voorts melt de brief van den 9de deser uyt Japara in substantie 't volgende.

Zedert 'tjonghste schryven hadt de gouverneur, Wangsa Diepa, weder een briefje van Mattaram ontfangen en ordre om met de Hollanders in volle vertrouwen en vrundschap te leven en nogh een besendingh nae Batavia te doen, met versoeck, wy dogh voorts haar saeken wilden redden of meer volck tot afschrick der vyanden in Japara senden; welk gesandschap den gouverneur geraden was uyt te stellen tot men wegen de voorige hun verrichten alhier bescheyt souw hebben erlanght; soowel aen 't hof, als de zeestranden, liepen de Javaanze saeken noch soo verwart, dat men 'er niet met sekerheyt van kon schryven, terwyl 'er op de berichtingen der uytgesonden verspieters oock gandsch geen staet te maken was en de Javaanen niet lichtelyk haar meerdere schenen te willen bekladden.

Tot Japara stondt het nu weder redelyk wel en namen de inwoonders dagelyx meer en meer toe, schynende ruym sooveel respect en beleeftheit aen d'onse als haar eygen gouverneur en regenten te bewysen, dewelke ook de regeringe seer verwaerloosden en in 'twilde lieten loopen, wyl 'er in de lantbouw oock gantsch niet gedaen wiert.

Die van Codous hadden 't geschut, by de Maduresen in den wegh achtergelaten, weder op Japara gebracht en verklaert hun gewillich als trouwe onderdanen d s

Mattarams te willen houden, soo se maar voor de overlast der stroopende en lantverdervende Maduresen en Javaanen van d'Jawana en Patty mochten werden beschermt, daertoe de gouverneur versocht hadt party Hollanders, nevens eenige duysent Javanen, mochten werden gesonden, 't gunt men hadt moeten excuseeren, schoon 'er een macht van 11000 Javanen op Japara was afgekomen, die de weynigh overige lyfstoet voort hielpen consumeeren.

Wyder was op 5 December de Tarnaatzte gesant, Selebe, aen haar Ed^e daar aengekomen, dewelke nu, nae eenige daagen met hun vasten doorgebracht te hebben, neven desen met syn jacht naar Batavia overquam.

21 d^e. Niet bysonders voorgevallen.

22 d^e. 's Morgens wert de voorgemelte gesant des Coninx van Ternaten, genaemt Celebe, eergisteren met syn mayesteyts jachjen hier verscheenen, ingehaelt en binnen 't casteel by syn Ed^e gebracht, geleyd door den E. Robbert Padthrugge, (gedesigneert gouverneur van de Moluccos), zabandar Ockersz, nevens de cooplieden, Cornelis Bartelsz Marchier, Adriaan van Lier, Jan de Harde, Jacob van Dyck en Jan Parve, en onder het losbranden van 5 chergies musquetten door de compagnie deses casteels, die in ordre van de hoofdwacht tot aen het huys van den heer generael in de wapenen gerangieert stondt, beseiden 9 canonschooten van de punct, de Diamant, komende boven des oock een comp^e van 40 medegekome gewapende Tarnatanen onder hun vaandel te gelyk binnen met desen ambassadeur, dewelcke daarna ook weder met denselven in ordre nae de stadt aftrocken; ende is doen voorts de missive des Coninx Amsterdam overgelevert ende nae translatie in onse taele bevonden te luyden, als volcht.

Dese brief komt uyt een suyvere, oprechte genegentheyt van Paducca Siry Sulthan, Quitchily Sabora, Prins Amsterdam, Conink van Ternaten en alle de grooten, nevens veele groete aen onse vrunden de Comp^e en den heer Gouverneur Generael, Joan Maatsuyker, en alle de Raaden van India, die de macht en 't gebiet hebben van de Comp^e op Batavia en over geheel India; die Godt wil geven veel geluck en een lank leven in dese werelt; die overwinnaars syn van alle vyanden en groote Koningen, die overtreders syn van haar contracten en besweeringen, moeten haer buygen onder den zetel van de Comp^e, maar ik sal voor altyt, en dat onveranderlyck, in vrundschap en uyt een oprecht herte daar by continueeren, amen.

Vorders maekt Paducca Siry Sulthan aen den heer Gouverneur Generael en alle de Raaden van India bekend, als dat de brief, nevens 't geschenk aen Paducca Siry Sulthan van een groote goude kettingh met Comp^e wapen en andere goederen, die 't schip, de Gerechtigheyt, gebracht heeft, Paducca Siry Sulthan wel is overhandight, maar de Gouverneur is doen ter tyt door de wille Godts overleden, waerover Paducca Siry Sulthan seer bedroeft was; dogh wat willen we doen? 't is Godts seggen, al wat het leven ontfangen heeft, moet eens sterven; maar Paducca Siry Sulthan, alle de raatsheeren en de Hollanders hebben den Gouverneur volgens gebruyck

met groote statie in 't graf gebracht; en nae dat de Gouverneur vyf daagen overleden was, soo heeft Paducca Siry Sulthan alle de raetsheeren vergadert en den brief van de Comp^e, den heer Gouverneur Generael en Raaden van India behoorlyke eere aengedaen; d'selve door Paducca Siry Sulthan g'opent en gelesen synde, de inhoud wel verstaen en heeft hem oock seer wel behaaght, alsmede 't versoek van den heer Generael en Raaden van India aen Paducca Siry Sulthan om in dit mousson niet, maar over 2 à 3 jaeren op Batavia te comen en op de plaetse en lant van Moluccos te verblyven; en wanneer die tyt verstreecken is, sal Paducca Siry Sulthan by den heer Gouverneur Generael en Raaden van India om haar te sien op Batavia komen en daer voor dankbaerheyt aan den heer Generael en Raden van India bethoonen.

Verders heeft de Generael en alle de Raaden van India aen Paducca Siry Sulthan bekend gemaakt, als dat Quitichily Calimatta vergunt was nae de Moluccos te vertrecken, maar 'tis Godts wille niet geweest en was gestorven, waarover Paducca Siry Sulthan seer bedroeft was; dogh wat soude ik doen! want 'tis Godts gebodt, dat alle menschen moeten sterven; dogh de kinderen van myn broeder, de Princesse Maas Adjangh, syn noch niet weder in Ternaten gecomen.

Nogh maekt Paducca Siry Sulthan aen den Gouverneur Generael en Raaden van India bekend van wegen 't landt van Ambon, waervan Bappa Majouda met den Gouverneur Generael en de Raaden van India op Batavia synde gesproocken heeft, is Paducca Siry Sulthan bekend gemaakt en oock wel verstaen, maar dat seggen was vry wat swaar, alsoo sulx in 't contract niet vermeldt is; maar ten tyde, wanneer myn vader, Paducca Siry Sulthan Mandersha op Batavia is geweest, soo was Carel Reyniersz gouverneur en de heer Gouverneur Generael, Joan Maetsuycker, directeur en alle de Raaden van India, nevens d'heer Vlamingh, die de contracten nevens besweeringe hebben gemaakt, waaraen Paducca Siry Sulthan hem oock gedraecht en sal daar oock voor altyt tot inder eeuwigheyt by volharden; want de helft van 't landt van Ambon heeft de Comp^e met kruyt en cogels overwonnen en d'ander helft niet, maar die syn selfs de Comp^e toegevalen en geen vyanden van deselve geweest; daerom gedraeght hem Paducca Siry Sulthan aen de oprechtigheyt; want Ternaten en de Comp^e is niet als andere Coningen; en wat de Comp^e reeckent op 't landt van Ambon verloren te hebben, daar komt het de Comp^e en die van Ternaten niet op aen, dogh soo 't de Comp^e gelieft te reekenen, 'tis goet; want Paducca Siry Sulthan opent syn hart als een vrunt aan de Comp^e.

Verders, wanneer de groote Coningen, soo boven, als beneden's wints, sulx hoorden, soudon my verfoeyen, alsmede de Compagnie, want Ternaten en de Compagnie is soodanigh niet, maar de Compagnie is vroom, oprecht en onveranderlyk in haar contracten en besweeringen.

Verders by gelyckenis 't eygen volck en lant van de Comp^e soude Paducca Siry Sulthan derven eysschen, alsoo Ternaten en de Comp^e oude

lange vrienden en bontgenoten syn en niet als nieuwe andere Coningen, die eerst vrienden van de Comp^e werden.

Nogh maeke aen den Gouverneur Generael en Raaden van India bekend van het gedoente van de volckeren van Zaley, waarover Paducca Siry Sulthan in verwondert staat: want ten tyde, wanneer myn vader, Paducca Siry Sulthan Mandersha, nogh in 't leven was en met den president, Maximiliaan de Jongh, op Macassar met de volckeren van Saleyer besloten hadde, datze 5 jaren souden vry wesen en daernae tribuyt betaelen, maar nu meer als vyf jaaren verleden synde, hebben van de volckeren van Saleyer niet gesien, soodat volgens 't oordeel van Paducca Siry Sulthan die volckeren niet meer onder Paducca Siry Sulthan behoren en vertrouwe over dat gedoente, dat die van Saleyer selfs grooter trachten te werden, maar syn alle daertoe niet genegen; noch heeft de Gouverneur Generael en Raaden van India bekend gemaekt, alsoo verstaen hadden, dat die van Ternaten en Bouton niet wel over een quamen; waarover den Gouverneur, Davidt Harthouwer, hebben aangeschreven, dat nae Bouton soude vertrecken; aldaar komende, heeft de commissaris den Hollandzen capiteyn en fiscael aen den Conink van Bouton afgesonden om aen den Conink en raetsheeren te vraagen, wie de regeringe van Bouton eygen was, en dat die haar by den Gouverneur soude begeven, opdat de Gouverneur met de volckeren van Ternaten daarover recht soude beraden; maar de Conink en de grooten van Bouton hebben haar nae den Gouverneur niet willen begeven; dierhalven is tusschen die van Bouton en Ternaten de saeke nogh niet vereffent en te recht beraden; nogh versoeckt Paducca Siry Sulthan aen den Gouverneur Generael en alle de Raaden van India, als dat de Tarnataenze volckeren, die t'samen met den overleden Quitchily Calimatte op Macassar hebben gewoont, weder op Ternaten by Paducca Siry Sulthan mogen komen: en indien hier na de Compagnie op Macassar yets te verrichten heeft, waarinne de Compagnie kan helpen, sal 't selve aan de Compagnie doen.

Voor dees tyt heeft Paducca Siry Sulthan aen syn vrunt, de Compagnie, niet anders te senden als drie slaven, welcke, alshoon van geen waarde syn, niet gelieft te versmaaden.

Behalven voorstaende missive deselve Tarnaetze Conink Amsterdam nu mede daernevens heeft gestiert een geschrift of klacht relaas, soo wegen syne onlusten met Tidor als met den provisioneel gesaghebber, Jacobus Dugheyn, etc., luydende aldus.

Aen haar Ed^s.

Myn heeren.

Mettet vertreck van myn jacht, het Wapen van Amsterdam, nu op ultimo Augusto, heb ick niet konnen naelaten om aen myn breeder en

heeren te schryven, hetgeen my alhier voorvalt, rakende het ryck ende myn welvaart, die de Conink van Tidoor en coopman, Jacobus Dugheyn, my dagelyx aendoet, gelyk UEd^e in de mede gaende Compagnies brief sullen kunnen beoogen en mede hier in volgende, soo van rooven en dootslaen, als volcht, in dese navolgende posten.

Ten eersten, heb ick goetgedacht den tolck, Hendrick Kors, naar Tidoor te senden om den Conink te waarschouwen, of 't hem gelegen komt om by hem te verschynen en alle dingen te niet maken en effen te stellen, mede nieuwe vrede te sluyten tusschen de Tarnatanen en den Tidorees, en dat de landen in vreugde en stilstant mogen leven, gelyk in myn vaders tyden geweest is.

Ten tweeden, de tolck, Hendrick Kors, weghgeschept naar Tidor, aldaer komende, gaf de Conink van Tidoor ten antwoord aen den tolck: keert wederom naar Ternaten en rapporteert syn hoogheyt en den coopman, Sr. Dugheyn, nevens Babatos en de raatsperzoonen, jegenwoordigh en valt het my niet gelegen om te spreeken; want door sterven van suster is ons costume alhier in drie daagen niet mogen by den anderen comen, want door begraven en meer andere dingen; met den vierden dagh sal ick UEd^e kunnen spreeken en malkander kunnen de handt geven, soo heeft syn hoogheyt getardeert tot drie daagen; heeft syn hoogheyt, nevens Babatos en raatsperzoonen, Andries Dugheyn, Paulus, meester Anthony, tolck Hendrick en andere met 10 Hollandze oppassers naar Tidoor geschept in comp^e van vyf corkorren; maer de coopman is thuys gebleven, want daar quam een chialoup uyt Ambon, medebrengeende een predikant; de Conink, nevens syn byhebbende geselschap op Tidoor comende, aen lant getreden, met den eersten in het fortresje gegaen, daar de Nederlanders de wacht hadden; met den eersten bennen de Tidorese Bobatos voor syn hoogheyt verscheenen: terstont quamen de Bobatos by malkanderen en lieten den tolck Hendrick roepen: cito cito rapporteert den Conink van Tidoor, dat syn hoogheyt van Ternaten alhier is, nevens de raatsperzoonen, en wouw den Conink spreeken en oock de handt bieden: maar het duurde tot elf uiren toe, dat de tolck Hendrick niet wederom quam, soo heeft de Bobatos van wedersyds goet gedacht om syn hoogheyt van Ternaten by den Conink van Tidoor te brengen, soo refuseerde syn hoogheyt en woude niet: met gaf een van syn Bobatos, namentlyk Hôucom Sawasoe genaemt, ten antwoord: laten wy maar nae boven gaen by den Conink; soo syn sy tegelykerhant naar het paleys ofte fort gegaen; voor de poort komende, is syn hoogheyt en de Bobatos daar blyven staen omtrent twee glasen, sonder datter ymant by hem is geweest: soo sprack syn hoogheyt jegens de raatsperzoonen: komt laat ons weder naar de corkorren keeren; is hy een Conink, ik van desgelycken; terstont syn sy weder gekeert naar haer vaertuygen; ten eersten liet de Conink van Tidoor een praeuw met syn broeder, genaempt Gouradjangou, naar ons afcomen om ons weder te doen keeren; gaf syn hoogheyt ten antwoord:

wy en keeren niet wederom; dat gaet wederom naar Ternaten, soo heeft syn hoogheyt ten eersten den Houkom Sawabou doen afsetten van syn bedieningh, niet alleenelyk dat, maar mede van syn bedreven schelm stucken, die hy tusschen ons en den Tidorees heeft gepleecht, soo met woorden over en weer brengen.

Ten derden, twintigh daagen daaraen is Ketsil Seera met geselschap van 6 corkorren by nacht hier in Ternaten gecomen, maar drie seewaert gebleven, drie gelant met een comp^e soldaten, den capiteyn, genaemt Sarieo, luytenant Samehoen om de suster van syn hoogheyt Gammalamma hier van 't lant te steelen met haere byhebbende lyfeygens, soo heeft haar de ronde gerescontreert, bennen doen weder gevluht na haer corkorren, achter gelaten twee van haer schilden en 2 piecken; naderhant is de ronde by syn hoogheyt gecomen daarvan te rapporteeren; liet syn hoogheyt ten eersten dese schilden en piecken aen den coopman Dugheyn brengen, maar hielt hem, of hy daar niet mede te doen hadde, om dat hy mede daer van bewust is.

Ten vierden, hebben de Tidoresen 56 lyfeygens, jongens als meyden, van my gestoolen ofte naar Tidoor vervoert, niet gereeckent de ingesetene borgers; op dien oorsaek heeft syn hoogheyt eenige doen dooden van syn Maccassaerze meyden en oock andere slavinnen, die mede van zints waaren wegh te loopen en meer andere schelm stucken uyt te rechten.

Ten vyfden, heb ick een paap doen dooden voor overspel, dien hy in myn huys ofte paleys heeft gepleecht met een Macassaerze meyt, en haar van desgelycken gedoot.

Ten sesden, mede een capiteyn, genaemt Tombouro, doen raabraeken, want hy woude my om den hals brengen; mede de Bobatos wel daarvan bewust is; de secretaris, Andries Arfaas, weet onse costume alhier wel; vyf daagen daaraen, naar 't dooden van de bovenstaende perzoonen, is Ketsiel Seera met een comp^e Tidoresen in het Mardyckers quartier gekomen ende aldaar huys gehouden; naderhant by den coopman, St. Dugheyn, gekomen in het casteel; weder syn afscheyt nemende, uyt het casteel gegaen, recht met syn comp^e in Ternaten; komende voor Majudas deur staende, soo heeft de Ternataens Bobatos goet gedacht, dat hy soude wederom keeren naar 't Mardyckers quartier, want onder haar soo de manier niet en is; terstont wederom gekeert naar syn woonplaats.

Ten sevenden, is Ketsil Seera te raaden gegaen by den coopman, St. Dugheyn, om aen syn hoogheyt van Ternaten te versoecken, of hy wel mocht by syn hoogheyt komen om hem te dienen en oock syn suster Gammalamma te trouwen, soo gaf syn hoogheyt: dat heel vreemt van den coopman, St. Dugheyn; want hy wel bewust is, dat sy met den Goegoegoe Alam verlooft is, soo geeft dat een teyken van tweedracht te brengen tusschen den Tidorees en den Tarnataen; bedacht syn hoogheyt in hem selfs: dat is St. Dugheyn toe te geven, want hy is maar een slecht perzoon,

daer steeckt soo veel wysheyt niet in hem, maar dat een ander heer was, hy soude sulx niet doen ofte beginnen.

Ten achtsten, is daer tydingh van Macquian gecomen, dat de Conink van Tidoor al syn corkorren by malcander heeft doen comen, 15 stucx, om het eylant van Macquian te verdestrueeren; heeft syn hoogheyt doen versoecken aen S^r. Dugheyn om 105 ƒ buskruyt; en aen de Macquianders bystant te doen gaf S^r. Dugheyn ten antwoord: ick en geef u geen kruyt of daar most eerst gelt wesen; niet langh daeraen gaf hy aen de Tidoresen twee vaten kruyt.

Ten negensten, is syn hoogheyt naar Macquian vertrocken, aldaar vyf daagen geweest ende in Tarnaten doen waeken van syn Allefoeres; met den sesten dagh syn hier Tidoresen geweest om te rooven, soo hebben de Alfoeresen twee gedoot sonder ons weten; terstont hebben de Bobatos my met een praeuw doen weten opmaken.

Ten thienden, ook heeft de coopman, S^r. Dugheyn en syn vrouw, met gevolch van een comp^e soldaten by de Princes Gammalamma geweest om haar in 't fort te brengen, maar de Bobatos lieten het niet toe en seyden: het heeft noch soo geen noot; dat het noot hadde, dan waert het anders; want d'E. Comp^e sal den overleden hoogheyt niet verlaegen laten, door dien hy als een soon van d'E. Comp^e altyt geweest is; terwyl de Conink nogh niet thuys is, soo staet het alles op ons Bobatos; sooder yets van komt, daer sullen wy voor sorgen, en het lant van Ternaten oock versoecken wy niet anders aen d'E. Comp^e als getuygen daervan te syn; en doen ter tyt hadde S^r. Dugheyn Ketsil Seera in het casteel; sulcke streecken is onder ons een groote affront; al reets wy wel wisten, dat Ketsil Seera by hem in huys was, soo was syn hoogheyt dat seer vreemt van S^r. Dugheyn; 't is, of hy zoekt dese landen in ruinen te brengen ofte bloetstortinge doen, om dat hy syn proffyt daarmede mogte hebben; 's anderen daaghs is capiteyn laut Reete en Houkom Singhnasie, Molajotsiemie en de secretaris Andries Dick Dugheyn, capiteyn Gansalo met een gielalo naar Macquian geweest om syn hoogheyt te soeken; soo syn sy by syn hoogheyt gecomen en alles verhaelt van dese bovenstaande gelegentheyt (ende heeft de capiteyn laut oock twee Tidoreze corcorren gerescontreert onderwegen om hier op Ternaten te comen rooven, onlanghs daer tydingh gekregen, dat sy twee Tarnatanen gedoot hebben).

Ten elfden, hebben de Maebers aen de cust Allamakera gerooft en gedoot, soo hebben de inwoonders tegenstant gedaen en het bosch deur geloopen tot aen Toheef, aldaer rescontreerden Tidoresen op Payakie genaemt, die sagoe steelen gingen, ontmoeten sy de Alfoeresen en malcander de klop gaven; van de Tidooresen vyf doot gebleven synde, heeft onse Alfoerees met een prauw naar Tidoor geweest en hebben een doot geslaagen, soo datter 6 van de Tidoresen doot gebleven syn; naderhant kreegh syn hoogheyt de tydingh op Macquian, dat de Tidoresen en Tarnataanen besloten

bloetstorten te doen, is syn hoogheyt ten eersten weder thuys geweest: ten eersten liet de Conink van Tidoor drie korkorren herwaarts komen by den coopman, St. Dugheyn, om betalingh van de ses dooden: daarop quam de coopman, St. Dugheyn, by syn hoogheyt om betaalingh van de ses perzoonen, soo stondt syn hoogheyt ten eersten toe om te betalen, soo liet syn hoogheyt nae dese 13 Alpoerees ontbieden, die de Tidoreesen dootgeslagen hebben, ende terstont by den coopman gebracht om daar recht over te doen: ook betaelt voor vier Tidoreesen 40 rd^t en twee slaven getrocqueert jegens 2 andere d^t: al dese bovenstaende gegeven in handen van den coopman, St. Dugheyn, soo gelt, als slaeven, ende hy gafze aan de Tidoreesen over: doen wierden de gemelte 13 Alpoereesen uyt de kettingh gelost ende in handen van syn hoogheyt gegeven.

Ten twaelfden, de sergiant van Macquian, Dirck, een brief aen syn hoogheyt gesonden, dat de inwoonders van het lant de Nederlanders en de Tarnataanen wouden de kloep geven: terstont is de Sadaha Haloumata, schryver en capiteyn in een gilabouw na Macquian gesonden om de Bobatos herwaarts te doen brengen: met wederom komen in compagnie van een chaloup, nevens drie korkorren, onder Tidoor komende, heeft de Conink den capiteyn Laoud met 16 concorren op de chaloup doen afkomen om tegens hetzelfde te slaen, nevens de 5 Tarnataensche concorren: gaf de Tidorees ten eersten driemaal vuur op de sloep met al haar geschut en musquetten: soo sach de Sadaha, dat de Tidorees van ernst meende om met hem te slaen, liet hy oock ten eersten vuur op haar geven: beginnende 's morgens tegens 9 uren tot 4 uren: doen nam de Tidorees de vlucht met hunne dooden en gequesten: onder de Tarnataanen geenzints beschadicht: naderhant syn sy te saamen, sloep en concorren, op Ternaten gearriveert: daeraen konnen wy sien, dat de Tidoreesen verbaant boeckers syn, want sy hebben alreets het verbaant gebroocken onder ons Tarnataanen, maar wy houden ons verbaant by de Compagnie gestaadigh en onder alle Coningen en Vorsten: is oock de coopman wel bewust van dese schelmstukken van de Tidoreesen, daarom heeft hy aen haar neden buskruyt verschoten.

Ten dertiennden, heeft syn hoogheyt toelck Henderick naar Tidoor gesonden, nevens Bobatos, om de Bobatos van Tidoor herwaerts te brengen om een nieuwe vrede te maeken tusschen haar lieden en d'E. Compagnie, als gebroeders weder te syn: aldaer komende, heeft de Conink van Tidoor op de Tarnataenze concorren doen waacken, of in den oorlogh is: den sevendendagh heeft tydingh op Tidoor gehoort, dat al de Alpoereesen op Allemahera een Tidorees dootgeslagen en een gequest: terstont liet de Conink van Tidoor den toelck ontbieden en seyde, dat de Bobatos maar wederom souden keeren en naar desen menschen soecken ende haar wederom doen dooden: terstont heeft syn hoogheyt den Goegoege Alam met een zielalou om naar dese drie Alpoereesen te soeken: hier brengende, liet syn hoogheyt ten eersten in de kettingh sluyten om naar de Tidoreeze Bobatos te wachten.

en dan gedoot voor de Tidorezen, om daer een ygelyck syn spiegel van te nemen, soo hebben wy tot een maant toe getardeert, maar niemant van de Tidorezen daar om quam: daernae syn sy hier op Ternaten gecomen en drie Chinesen gevangen genomen met haer byhebbende goederen, bedraagende 200 rd^a, ende oock de drie genoemde Chinesen verkocht 't stuk tegens 20 rd^a, soo syn twee van die Alphoeresen in de tronk gestorven.

Ten veerthienden (en ten laatsten) heeft syn hoogheyt den sabandhaer uytgesonden naar Dodinga en over Nakau te gaen om aldaar sagouw te haelen om aen d'E Compagnie te geven 15300 sack, rescontreerende drie Mabesse corcorren, dewelke, uytgegaen synde om al de prauwen van ons te destruceeren, rescontreerden onse gielalouw met 5600 sack sagouw, met het volck, dat daarin was, gevangen geromen: met dese tydingh, soo is de reys van den sabandhaer gestaect naar Kau soo is hy weder herwaerds gekeert om alhier syn hoogheyt te waarschouwen ende terstont de coopman gewaarschouwt, maar hy en sloech daar geen acht op en hy bepayt ons maer met schoone woorden: doen liet de Conink van Tidoor aen den coopman seggen, dat syn hoogheyt passagie woude geven op Dodinga: terstont liet syn hoogheyt een prauw met geselschap van een capiteyn, genaemt d'Jena, nevens een Tidorees Corhor met hunnen capiteyn: doen kregen sy passagie om te handelen van kost: soo al, wat St. Dugheyn my hiet en gebiet, laet ik hem alles toe: vyf daagen daeraen quamen thien Mabasse corcorren, den roef doende op Kau en gevangen genomen en dootgeslaagen 65 sielen, aen sagou bedragende in alles 6500 rd: de menschen niet gerekent: daerom geeft my niet vreemt van den coopman, dat hy daarvan niet spreekt: met aankomen van het schip, de Gerechtigheyt, is Goegoegoe Baressie, Pankola, Houkom Sawabou met haar drien weghgelopen naar Tidoor, niet wetende waarom en met den eersten gewaerschout, maar daer geen mentie al en maakte.

Want de weghloopers maecken den Conink van Tidoor wys, dat d'E Compagnie en syn hoogheyt haar dryen socht te dooden

Oock medegenomen een van syn hoogheys wyven: dat is hun dryen haar fout.

Mede die van Maba heeft de Conink ons wys gemaakt, dat sy weder gekeert waeren nae haar landen: het duurde geen drie maanden of wy hadden hier weder tydingh, datze Tonoway berooft hadden ende 10 gevangens genomen ende weder den coopman gewaerschout, maar daar en is geen verhael van gekomen: daerom geeft 't syn hoogheyt seer vreemt van den coopman, dat hy hem daar niet mede en moeyde van des hoogheys nadeel, maar, soo 'er yetwes van des Coninx van Tidoors nadeel was, hy soude ten eersten spreeken: al was het om hondert farnatanenshalven souw hy daar niet eens van kicken ofte micken: met de kompste van het schip, de Gerechtigheyt, heeft hy laten seggen onder de officieren, soo soldaaten en matroosen, verkoopt geen waeren aen syn hoogheyt, want hy

en heeft geen gelt om te betaalen; daer en boven is hy een hoopen ten achteren by d'E. Comp^e; daarom versoekt syn hoogheyt aen d'Ed^e heer Generael en d'E. heeren Raaden van India om daar recht over dese saeke te hebben: want syn hoogheyt heeft soo langen tyt vrundschap met d'E. Compagnie gehadt sonder eenigh bedroch ofte verschil van woorden; want de gemeenschap, die wy met d'E. Compagnie gehadt hebben, is al eenige jaaren geleden en oock dese nu gemaekte Conink is niet gelyck een Tarnataense Vorst, maar gelyk een Hollandze Conink, die gestelt is over het ryck van Tarnaten: daerop liet syn hoogheyt vraagen aen den secretaris. Andries Servaes, nevens de raetsperzoonen in het fort, datze dese vraagh niet geliefden in quaetheyt af te nemen: om al dese aflronten, die de coopman aen my doet, heeft 't d'E. Compagnie laten doen, of doet hy het uyt syn eygen autoriteyt; daerom wenscht syn hoogheyt van herten te weten om daarin gerust te syn; want voor desen heeft de Ternataen wel in aensien geweest; al, watze hebben woude van de Compagnie, kosten se krygen; hoe is het dan soo nu met desen coopman verandert ende niet in achtinge synde; oock heeft syn hoogheyt doen vraagen aen den secretaris, of dat d'Ed^e heer Generael of d'Ed^e heeren Raden van India hem verboden heeft en of hy ook uyt syn eygen wil dat doet: doen syn hoogheyt de woorden met hem heeft gehadt, doen synder van de raadtspersoonen by geweest van 't fort als uyt Ternaten: mede is syn hoogheyt by de weduwe van den overleden Gouverneur, Harthouwer, boven op het huys geweest; soo quam mede de coopman S^r. Dugheyn by syn hoogheyt, nevens de raatsperzoonen, seyde: syn hoogheyt, gelieft UEd^e alles nu ten besten te houden; S^r. Dugheyn, dat is een schelm en treydoor, want het siet hem ter oogen uyt, want daar recht is en doet hy geen recht, maar die geen, die d'E. Comp^e nadeel soekt, die helpt hy voort, daarom doet het, dat hy hier niet blyven kan, want hy en kan 't hier niet waarnemen ende tot stilstant brengen onder ons beyde Coningen en d'E. Comp^e, daarom is altyt de questie tusschen my en hem; mede versoekt syn hoogheyt aen d'Ed^e heer Generael en d'Ed^e heeren Raaden van India, datze 't gelieven hier met een goet Gouverneur te versien, die alles recht doet, sonder d'een of d'ander voor te staen, want tegenwoordigh in borle borlie staande tusschen ons en Tidoor, niet weten, hoe het nogh afloopen sal.

Mynheer, hiermede afbreeckende wenschen syn Ed^e in de protexie des Alderhoogsten en verblyven hiermede etc.

Onder stont: d'Ed^e heer, syn broeder en vrunt,
(was geteeckent): In Maleytze characters,
DEN CONINK AMSTERDAM.

Ter syden:

Ternaten in het Paleis des Coninx, Ay ultimo Augusto anno 1676.

Ende wyle voorgenoemden Mayesteyt Amsterdams suster, de prinsesse Gammalamma, ook nogh een tweede briefje aen haar Ed^e heeft geschreven, 't welck

al op den 23sten October en nu andermael hebben ontfangen, ten meerendeele tot dankbaerheyt van de jonghst van hier ontfange presenten, soo kan hetselve uytten onderstaande afschrift mede naeder werden beooght.

Een brief uyt een oprecht, suyver herte van de Princesse, Maehar Gammalamma, nevens veel groete en komt aan den Gouverneur Generael, dien Godt wil zeegenen met een lank leven en veel voorspoet in dese werelt, opdat wy onveranderlyk voor altyt in vrundschap mogen blyven continueeren, by gelyckenis of myn vader, Padueca Ziry Sultan, nogh in 't leven was, amen.

Verders maekt de Princesse, Maehar Gammalamma, aen den heer Gouverneur Generael bekend, dat de brief, dien de heer Generael heeft gesonden, nevens een Japance rock en d'E. Comp^e aen my vereert een gout pinaugh doosje, een klein gout schoteltje, 3 pees fyne bithieljes Tarnatanes, 4 pees syde chindos, 5 bossen goutdraet, 2 bossen syde, een klein flesje met muscus, een bondel camphur, drie brieven naalden, parthy benjuyn en een kas roose water, is my alles door de hulpe Godts wel toegekomen; en hebbe 't selve, nevens den brief, met groote eere, gelyk groote lieden haer brieven gebruyckelyk syn, ingehaelt; de brief geopent en gelesen synde, is my seer aangenaem geweest te hooren de inhoud van d'heer Gouverneur Generaels brief. by gelyckenis als of myn vader, Padueca Ziry Sultan Mandersha, nogh in 't leven was; want myn vader, Padueca Ziry Sultan Mandersha, heeft my altyt geseyt: vertrouwt op niemant dan op den heer Gouverneur Generael en de Comp^e.

Voor dees tyt heeft de Princesse, Maehar Gammalamma, aan den heer Gouverneur Generael niet anders te senden dan een Papoesa jongen tot een teeken, dat nogh leve.

Namiddaghs becomen per Javaans vaartuygh een briefje, gisteren door onsen resident Caaf tot Bantam herwaarts geschreven van volgende advys:

hoe 't vertreck der Engelse scheepen stont in syn vorigen vermeldt en die vrunden nu nogh een bodem uyt Souratta verwachteden om, nevens de president, in Januari nae Europa te keeren;

de borger, Willem Mauray, was eenige dagen verleden met syn scheepje van Batavia daar aengekomen en nae 't opkopen van eenige cleeden, etc., onder voorgeven van een pas daertoe te hebben, wyder over Grisse naar Banjermassingh vertrocken;

wanneer men nae syn vertreck door 2 Batavize boomwachters eerst hadt vernomen, dat gemelte Mouray voor syn perzoon sonder licentie was weghgegaen; des die luyden om hem wederom te haalen, nu onverricht terugge herrewaarts keerden; 't borger scheepje, de Smith, van St. Abraham Wys was daar althans besig om parthy Chinees spialuter, tot 12 rd^e aen d'Engelse verkocht, te leveren.

Wyders is heden in Raade van India, op de ingediende requesten en klachtschriften van juff. Cornelia van Nieuwenroode, haar toegestaen veniam agendi om tegens haaren wettigen man, Mr. Joan Bitter, in rechten te mogen procedeeën.

25 d°. Namiddaghs vertreckt het jachtje, de Anna, met den coopman, Jacob Couper, voor af langhs de stranden van d'Oostkust van Java nae Samarang om d'heer admiraal, Cornelis Speelman, daer in te wachten en onderwylen te sien eenige rys te procureren, waertoe hy mede neemt:

4000 Spaenze realen;

10000 ₤ buskruyt;

8993 • groot loot;

2860 • platloot;

2 halfamen lynsaat oly;

100 kippen Hollandze en 100 kippen stroo lont, 't welck in de factura van de Veluwe sal werden belast.

Bezyden een memoritje t'syner naereghit van haar Ed^r onder huydigen dato en van volgende ordre:

dat op de bekomene condschappen van dat op Tegal, Cheribon en elders, tot Samarangh toe, nogh goede parthy rys aan de stranden soude te bemachtigen wesen, goetgevonden sy dit jachtje, de Anna, daartoe vooraf te senden om 't selve, des doenelyk, daar met af te haalen en tot Zamarangh de komst van d'heer Speelman in te wachten, mogende inwylen nogh wel soo veel meer werden besproocken, als er gereet of te bemachtigen sy, sonder die vooraf eghter te voldoen of te betaalen; dogh soo de jonghst van hier gegaane Javaanen van den Japaarzen gouverneur nae hun voorgeven van die plaetzen al een kloecke quantiteyt rys nae Japara te doen brengen hadden bestelt, soo moght de inkoop boven de vullinge van dit scheepje wel blyven gestaackt;

dat nae de Bantamze geruchten eenige besendinge van daer nae Cheribon soude wesen gedaen, waarop men sich grondigh moet informeren en nae al 't geen daervan als de presente verdere gestaltenisse der saacken daar alomme kan ontdeckt werden. scherpelyk vernemen om den heer admirael Speelman, die in 4 à 5 dagen met de gandsche macht te volgen staat en om redenen tot Samarangh moet ingewacht worden, tot syn Ed^r narecht daarvan te mogen dienen.

24 d°. Niet bysonders voorgevallen.

25 d°. Heden, synde Kersdach, wert ons over Bantam mondelinge tydinge door eenige Javaanen toegebracht, dat de Maduresen aen dees of de Westsyde van Japara al verre soudens wesen geadvanceert en selfs de voorname stadt Samarangh hebben ingenomen en verbrant, dogh de sekerheyt van dien is voor als nogh qualyk aan te nemen.

's Avonds wert tot syn Ed^r gehouden het scheydmael van den E. heere, Cornelis Speelman, en verdere vertreckende officieren, soo Nederlanders, als inlanders, met syn E. naar Javaas Oostcust, en alwaar. besyden de heeren Raaden van India, oock veele andere gequalificeerde ministers en juffers mede present waaren.

26 *dº*. 's Morgens al vroegh wert de chrygsmacht, gedestineert om onder den E. heer admiraal, Cornelis Speelman, na Javaas Oostcust af te gaen, door syn E. en den mayoor, Poleman, op 't groote pleyn voor het casteel in ordre gestelt: en in compagnien behoorelyk verdeelt synde, komen se door 't casteel marchieeren, van waarse dan buyten de Waterpoort g'embarcqueert en naar boort vertrocken syn in volgende maniere:

d'eerste comp^e onder den capiteyn, Isaacq de Sainct Martin, lieutenant, Heysselbergh, pl. vaandrich, Martinus de Lasaserie;

d'tweede comp^e onder den capiteyn, Willem Hartzinck, pl. lieutenant, Pieter de Wolf, pl. vendrich, Nicolaes Feyt;

d'derde comp^e onder den capiteyn, Harman Egbertsz. provisioneel lieutenant, Martinus van Ingen, pl. vendrig, Christiaen van Ryssel;

d'vierde comp^e onder den lieutenant, Damus Lafleur, provisioneel vendrich, Nicolaes Christiaansz;

d'vyfde comp^e onder den lieutenant, Arent Bremer, provisioneel vaandrich, Jacob Heyssen,

saamen sterk 441 Nederlandze coppen, daer onder 80 mannen voor Banda en 31 voor Ternaten geprojecteert: waarenboven vooraf na Japara syn vertrocken op den 2^{den} November onder den coopman, Everardt van der Schuir, en 3 luytenants en 3 vaandrighs 201 koppes; item op 3 December met den capiteyn, Jan Albert Slood, 208 coppes, dat dan te saamen komt uyt te maeken een capitaele macht van 850 blancke militairen, alle onder wackere officieren: behalven nogh ruym 600 zeeluyden en goede parthy andere ministers op dese vloot af te gaen.

En boven dewelke nu oock tegelyk mede gaen en door 't casteel syn gemarchieert nogh 4 compagnien inlanderen, als te weten:

een comp^e Amboinesen onder den capiteyn, Tumilia Ticol, sterck . . 126 koppes,

„ „ Maleyers „ „ „ Abdul Bagus, „ .. 114 „

„ „ Baliers „ „ lieutenant, Patwien, „ .. 100 „

„ „ Mardyckers „ „ „ Jan Symonsz, „ .. 80 „

saamen nogh 420 koppes.

Waarvan d'eerste en laatste compagnie tot 206 mannen als inlandze soldaten van de Comp^e syn gegagieert, en de rest op preuve van haer gedoente een belooninge staat te werden toegevoecht.

Namiddaghs ontfangen per Javaans vaartuygh een briefje van onsen Bantamsen resident, Caaf, van gisteren en advys:

dat de Jambyze pangiran Depaty aen hem resident hadt geklaacht, hoe er by syn aanwesen op Bantam wel 70 slaaven, meest Macassarze en Bougize lyfverpande, waaren weghgeloopen, daaronder eenen keey Daman, die hem wel 1000 rd^e schuldigh was, sonder dat hy van d'selve omtrent den Conink van Bantam eenige restitutie kon becomen, met verder versoeck, sooder eenige van op Batavia mochten te voorschyn komen, dat mense hem dan by gelegentheyt nae Jamby wilde toesenden, als staande nu gereet om in 1 à 2 daagen derwaerts te keeren, 't welk hem uyt haar Ed^e naame belooft en met eenen volgens ordre behouden

reyse toegewenscht was, onder een kleen presentje ten respecte van de Comp^e van een fyne gobar, kostende 12 rd^e;

daar waaren verscheyde Bantamze vaartuygen met weynig rys, pady, ajuyn en andere snuysteryen van Damack, Samarangh, Tegael en Cheribon aengekomen, met tydingh, dat de Maduresen al die plaatzen tot aen Cheribon hadden ingenomen en verbrant, en ook selfs Japara, except het casteel en 't werck omtrent de logie dat ons volk in besit hadden;

d'Engelse Phenix was soo even nae Engelant vertroocken en soude de Merry in 8 à 10 daagen volgen; van 't hof was anders niet nieuws, als dat de Conink gisteren syn afscheydfeest aan den pangeran van Jamby hadde gegeven.

27 d^e. Jegens den avondt arriveert hier ter rhee de uyt het vaderlant over de Caap de Goede Hoop de gehuurde fluyt, de Geele Beer, synde voor reequening der camer Amsterdam uyt Texel in zee gelooopen den 25sten May 1676 met 59 zeevaarende gegagieerde mannen; waarvan er een aan de Caap aan lant gegaen en daar jegens weder eene van daar overgekomen is, soo dat dese bodem syn voorgemelte uytgebrachte getal ook alle hier te lande brengt; benevens de onder gespecificeerde goederen en nootlykheden voor India:

- 5000 stuxx silvere ducats tot f 15750;
- 109¹/₄ Ⓔ barnsteen, 50 teerquasten, 5 scheepsklocken;
- 5108 » fermilioen, 20 metale potten, 10 ankers, 5 kopere ketels;
- 77259 » pompyser, 10 bossen stael, 2 vaatjes blick;
- 5606¹/₂ » medicinaele droguen, 100 stuxx wit quasten;
- 2 albaste mortiers, 95 croesen, 4 vaten traan;
- 228 Italiaenze vloersteen, 1 kas met retorten en glazen;
- 50 vaten vleesch, 70 vaten boter, 50 vaten speck;
- 50 halfamen olyven oly, 3 halfamen jopen bier;
- 1 groote spiegel, 4 korven Frans glas, 52 cyfferlyen, 150 griffen;
- 100 pennemessen, 100 wedtsteen, 200 potloot pennetjes;
- 600 stuxx pinceelen, 5 Ⓔ Florentyns lack, . . notebomenplancken;
- 25 oogh yser tot blaasbalcken, 5 smits aambeelden;
- 5 slypsteen, 2 houte vysels, 21¹/₂ hoet smeekeolen;
- 40 stuxx onder palmen, 59 stuxx diverse masthouten;
- 185 spieren, 150 sparren, 150 capravens, 25 Hamburger plancken;
- 10 stucken yser canon, 1400 stuxx canonkogels;
- 2000 hantgranaten, 7000 stuxx eenpont cogels;
- 100 kassen met ysere hoepen, 1 vadt weedasch;
- 948 Ⓔ roet, 942 Ⓔ varckensborstels, 452 Ⓔ pleyster;
- 2 vaten Hollandze seep, 40 baalen zeyldoeck, 50 vaten pick;
- 50 » theer, 50 smalle houwelen, 6 banckhaeken;
- 55 handtschroeven, 5 draaybrillen, 18 stuxx gudsen;
- 50 holmessen, 5 dosyn puntgudsen, 18 haken tot cardoeskogels;
- 500 avegaars, 8 hantbylen, 15 snymessen, 6 breebylen;
- 800 schaaf en 100 hantbeytels, 500 vatjes swartzel;

20 hantschaven, 50 houte schoppen, 50 kerfbylen, 50 dissels;

150 steeck en 126 hanthytels, 2 drillen met hun bytels;

115 pockhoute schyven, 75 toelasten schooven;

25 varckens en 812 mengelen lynsaat oly;

5 fl zegelgaaren, 5 fl vermillioen en 10 fl blauwe asch, saamen ter montuire van f 77648:18:9.

De generale missive, daar besyden ook van de Ed^e heeren Seventhiene ontfangen, is gedachteekent 16 en die van de camer Amsterdam . . May 1676; item het schryven van den heer gouverneur, Joan Bax, en raat aan de Caap de Goede Hoop van den 5^{den} October laastleden, waarby het daar noch wel stont en de lantbouw door 't goet saysoen wederom een vruchtbaare oughst beloofde: in 't vaderlant stindt het, Godtlof, mede nogh in redelyken stant; maar de oorlogh tusschen ons en Vranckryck wiert nogh even heftigh voortgeset, leggende de wedersydze legers al wederom niet verre van malkanderen in campagne aan de kant van Brabant, hoewel de Francken van eenige Spaanze plaatsjens somwylen sich nogh al meester maekten; de Sweeden scheenen, hoeveel intrigues en bedriegelyke practiquen sy oock aanleyden, nogh vry aen de laager kant; en waeren de Deenen met een vloot scheepen van onsen staat onder den heer admirael, Tromp tegen d'selve geadsisteert.

By de Staaten van Hollant was voorgenomen een nieuwe colonie te stighen op de cust van America op 't lant van en daartoe goede parthy scheepen en menschen soudens derwaarts gaen.

De scheepen, Alckmaar, Juffrouw Maria, Gekroonde Eendraght en Quartel waaren mede uyt het Patria aan de Caap gekomen en nevens dese fluyt, except de laatste, herwaarts aen vertrocken.

28 d^e. 's Morgens komen de gesanten der Coningen van Bima en Domp met den sabandar, Ockersz, by syn Ed^e om hun afscheyt te nemen, dewylze op morgen in comp^e van den Ed^e heer admirael, Speelman, over Javaas Oostcust naar huys staan te keeren, ontfangende met eenen ieder derselver een briefje van haar Ed^e aan de respective Coningen haare meesters van alsulken inhoud tot antwoord van het erlanghde schryvens, als het afgaande briefboek dato deser kan uytwysen, nevens nogh een briefje aan den Conink van Tambora om over Macassar onder Comp^s papieren derwaarts te werden bestelt.

Wyders syn heden door den Boutonzen gesant, Goegoegoe d'Jepelau, aen de gecommiteerde heeren, Laurens Pit en Cornelis Speelman, opgegeven eenige versoeck poincten, als te weten:

dat de alhier wonende Boutonders onder een apart hoofd mochten werden gestelt;

dat de Boutonders, uyt Amboina in de kettingh opgesonden, daarvan mochten werden ontslagen;

dat hy, Goegoegoe, voor de hulpe der visite tottet uytroden der speceryboomen in de Toukabesies, etc., jaerlyx mocht genieten een recognitie van 50 rd^e en 4^e om 1000 rd^s als nu hier van de Comp^e ter leen te hebben;

waarop nae deliberatie verstaan is het tweede en derde te accordeeren, maar het eerste en laatste te excuseeren, gelyk by de resolutie dato deser naeder kan blycken.

29 d°. 's Morgens heeft ook de Tarnaatze afgesant, Celebe, by den heer gouverneur generael ter audientie geweest en aen syn Edt uyt den naem van den Conink Amsterdam overgelevert eenige poincten, op dewelke soodanigh is gedisponeert, als uyt de wedersydze navolgenden inhoud naarder is te sien.

Versoeckschrift van Zilebe, gesant van den Coninck van Ternaten, aan den Ed^e heer Joan Maatsuycker, Gouverneur Generael ende d'Ed^e heeren Raaden van India.

Uyt den naame des Coninx.

Ten eersten.

De Compagnie is reede in 't verschot, eghter goetgevonden aan den gesant noch te advan- ceeren 1500 rd^e. $\frac{1}{3}$ gelt. $\frac{2}{3}$ kleeden.

Versoecke sooveel gelt, als 2 jaren recognitie van den Conink monteert om de schult van den heer admiraal, een Chinees en d'onkosten van 2 schepen, de guastos van den gesant en alle de volckeren en ook sael en toebehooren te koopen, alsmede ook 't gelt ofte des Coninx geregtigheyt van de volckeren van Saleyer.

Ten tweeden.

Dit sal niet kunnen geschieden.

Dat de Compagnie dit schip tegens een ander van middelbaare groote met twee overloopen gelieft te verruylen: indien 't selve meerder komt te bedraagen, de Conink sal 't betaalen.

Ten derden.

d'Nieuwe heer gouverneur, Padbrugge, sal van dit poinct met syn mayes'eyt spreecken.

De beradinge van den heer generael te weten van wegen 't volck van Ambon, alsmede de Tarnatanen, die op Maccasser syn.

Ten vierden.

Toegestaan.

Uyt den naem van de prinsesse, Mahor Gaumalamma, om de waerde van 100 rd^e in kleene musquetten van de Comp^e te koopen, gelyk de heer generael aen Paducca Siry Sulthan heeft gesonden.

Ten vyfden.

Van dese saack hebben wy geen kennisse en sullen daarover naar Maccassar schryven.

Om 'tgelt van de volkeren van Xula, dat de Maccassaaren in gout hebben betaalt, waarover de Coninck aan Celebe heeft gelast Maccassar aen te doen en 'tselve van daer te haelen, alsoo Quitchily Calimatta aen den Conink daerover hadde geschreven; maar de gouverneur van Macassar seyde daarvan niet te weten en dat eerst by den heer generael op Batavia diesaengaande moste spreecken:

Idem.

Nogh waaren op Macassar 2 goude hegten van crissen, waarvan my gelast was op Batavia knoopen en gevest van een degen daer van te maeken; dogh hebbe verstaen, d'selve t'soek geraekt syn en dat de Tarnataen, Maluta genaemt, d'selve naar hem genomen en aen de grooten gegeven en vereert heeft; dierhalven versoeke hulpe, dat de heeren daerover recht gelieven te beraden.

Op den middagh gaet de E. heer ordinaris raet en admirael, Cornelis Speelman, uyt het casteel naar boort, werdende door den Ed^e heer gouverneur generael en al de heeren (except d'heer directeur van Goens, die wat onpasselyk is) tot buyten de waterpoort en voorts door de heeren, Constantin Raust en Anthonio Pavilioen, nevens een groot getal andere vrunden, aen 't schip, de Veluwe, geconvoyeert, terwyle dat de comp^e zoldatesque deses casteels van syn Ed^e woninge tot aen de waterpoort in volle geweer ter wedersyden gerangeert stont.

Synde wyders de E. Robbert Padtbrugge, op 't schip van d'heer Speelman, volgens uytwysing syner commissie, als gouverneur van Ternaten voorgesteld en geauthoriseert, wanneer dan voorts nae eenige vervrolyckinge genoemde twee heeren en andere vrunden jegens den avondt weder aen lant gekomen wesende, soo licht des nachts d'heer Speelman met de vloot, nae d'Oost gedestineert, ancker is manieren, als volcht:

de scheepen, Veluwe, 't Huys te Cleef, d'Experiment en Goutvinck, nevens de chialoupen, Egmont, Granaatappel, Brack en Naghtegael, nevens eenige mindere, inlandze vaartuygen, alle gedestineert onder syn E. tot den treyn nae Japara en Javaas Oostcust ter adsistentie van den Mattaram tegen de Maduresen en stropende Macassaaren.

Item 't schip, Japan, gedestineert nae Amboina, 't schip, Dordrecht, na Banda, 't jacht, de Sampzon, met d'heer gedesigneert gouverneur Padtbrugge naar Ternaten, de fluyt, Sparendam, naar Macassar en de fluyt, Wimmenum, naar Timor; dewelke nu alle onder de vlagge van den heere Speelman tot Japara toe afgaen en

parthye der treyns militie, als anders ophebben omme door wel gemelten syn E., wanneerse aldaar konnen werden gemist, yder nae syn bescheyden plaetze wyders voortgeschickt te werden;

bestaande de cargasoenen in alle dese bodems, soo voor de Ooster provincien, als den Japaarzen treyn, uyt het ondergespecificeerde:

in 't schip, Japan, voor Amboina:

- 500 packen diverse kleeden en lywaten en een pak met custhemben;
- 1 kas met laackenen, boratten, patholen, gaaren, etc.;
- 2 kassen met 200 stux hoeden, 12 kisten seep;
- 12 " Perziaanse wyn, 1 kaas rooswater, 380 ₤ platloot;
- 1464 ₤ pypswavel, 160 ₤ caneel, 1200 cattys swarte peper;
- 1 kas met 162 vellen divers leer, 150 paar cattone koussen;
- 3 kassen met papier en schryftuygh;
- 5 " gedruckte boecken, 414 stux Japanze porceleynen;
- 6 lasten tarwe, 1 vaatje jopenbier;
- 300 hantgranaaten, 800 steene cogels, 12 kruythoorns etc.;
- 5 kassen met divers geweer en toebehooren;
- 16 leggers Spaanze wyn, 1 legger Rynze wyn;
- 60 vaten vleesch, 50 vaten speck, 10 vaten boter;
- 2 halve leggers asyn, 20 leggers annys arack;
- 16 half amen olyven oly, 10 vaten mom, 1 halfaem wynthint;
- 58 picols swarte suycker, 50 stux legger schoven;
- 300 stux ysere leggerhoepen, 3600 jaty duygen;
- 3000 " roode vloersteen, 60 stux essenhoude mouden;
- 1 blaasbalek, 12470 ₤ divers yser, 31 vaten Hollandze spykers;
- 36 beslaage schoppen, 5981 ₤ custspyckers;
- 4 kassen met alderhande ambaghts gereetschappen;
- 10 huyden pompleer, 1 vaatje blick, 80 stux cabeltouwen;
- 8 paardelynen, 50 trossen, 9 haalen zeyldoek, parthy huysingh, marlyn etc.;
- 6 stux lyken, 72 stux lynen, 575 ₤ zeylgaaren;
- 20 vaaten teer, 10 vaten pick, 10 vaten harpuys, 1 vat roet;
- 6 werpanckers, 2 dreggen;
- 100 bossen rottangh en eenige aen equipagie kleenigheden;
- 12000 stux silvere ducaton, nevens 5500 rd*, aen diverse perzoonen voor Ambon alhier verstreckt;
- 1 kist met medicamenten, samen tot..... / 185351:17:9

in 't schip, Dordrecht, nae Banda:

- 100 packen diverse kleeden;

- 225 ƒ geel en 500 ƒ root coper;
 3179 » poeyerzuycker, 20 kisten zeep;
 8 kassen Perziaenze wyn, 1 kas rooswater;
 692550 ƒ of 215 $\frac{3}{4}$ swaare lasten rys, 15 lasten tarwe;
 3 potten Bengaalze lyn oly;
 10000 ƒ buskruyt, 1 kas met constapels gereetschap;
 8000 stucx silvere ducations, item 4800 rd^e, aen diverse borgers ten laste
 van Banda alhier verstreckt, samen tot..... / 94552:5:5;

in de Sampzon, naar Ternaaten:

- 218 packen diverse cleeden en lywaaten:
 1 kas met laeken, stoffen en gaaren, 2 kassen met hoeden;
 400 stucx Bengaalze goenys;
 1905 ƒ platloot;
 5 kassen Perziaenze wyn, 1 kas rooswater;
 414 ƒ poeyer zuycker, 2 kisten zeep, 2 potten lyn oly;
 80 » caneel, 500 cattys swarte peper;
 4 packen hembden, 1 kas met cuthembden, coussen, armosynen;
 2 kassen met papier en schryftuygh;
 54 vellen leer;
 2 lasten tarwe, 100 ƒ verwe, 6 stucx ziften;
 3 kassen met schenckagie goederen aan de Coningen van Ternaten,
 Tidor en Batchian;
 10000 ƒ buskruyt, 1 kas met constapels gereetschap;
 15000 » divers yser, 1 kas met geweers toebehooren;
 12 kippen lont, 50 schoppen en spaden, 1 strykbank;
 20 vaaten vleesch, 20 vaten speck;
 4 leggers Spaanze wyn, 4 vaaten boter;
 1 legger Rynze wyn, 15 leggers arracq;
 2 aemen brandewyn, $\frac{1}{2}$ legger asyn, 20 lasten sout;
 4 vaten mom, 4 halfamen olyven oly;
 10000 stucx klinckersteenen, 20 ƒ lym, 5 huyden sool leer;
 50 Japaarze balcken, 500 jatypiancken:
 1 coper probeer oventje, 1 lantmeeters instrument;
 3 kassen met diverse ambaghtsgereetschappen en 100 koxbylen;
 16 trossen, 2 paardelynen, 4 cabeltouwen, 56 lynen;
 6 werpanckers, 6 dreggen, 3 haalen zeyldoeck;
 4 vaten pick, 4 vaten teer, 4 vaten harpuys;
 100 bossen rottangh, 4 hoet smeekolen, 1 vat mos;
 8 kuyt en pompleer en eenige andere equipagie kleenigheden;
 4000 provincie daalders en 80 rycxdaelders, aen den gesant van Batsian
 hier verstrekt, samen tot..... / 95747:6:1;

in 't schip. Sparendam, na Macassar:

- 181 packen diverse kleeden en lywatan;
- 100 ƒ Malax tin. . . ƒ . . . muscaten, 80 ƒ canneel;
- 500 cattys swarte suiker, 2 kassen met hoeden;
- 1 kas met lakenen, fluwelen, stoffen, etc., 50 ƒ foelie;
- 8808 ƒ platloot, 55 ƒ geel koper, 760 ƒ root koper;
- 100 • catoenen koussen, 15 kisten seep;
- 1477 • poeyersuiker;
- 1 kas rooswater, 10 kassen Persiaenze wyn;
- 2 potten Bengaelze lyn oly, 300 stux leere brantemmers;
- 1 kas met goude allegias, armosynen, nayzyde, silverdraat, etc.;
- 108 stux divers leer, 2 vaatjens inctstof;
- 3 kassen met gedruckte boeken en schryfpapier, etc.;
- 260 stux Japanze porcelyenen, 124 ƒ diverse verwen;
- 6 lasten tarwe, 6000 ƒ buskruyt;
- 1500 stux lang scherp;
- 1 kas met constapels reetschap;
- 7 kassen met divers geweer en toebehooren;
- 50 halve pieken, 200 houte musquetsladen;
- 6 leggers Spaanze wyn, 1 legger Franze wyn;
- 16 • arracq, 4 halve leggers azyn;
- 50 vaten vlees, 50 vaten speck, 8 vaten mom;
- 6 aemen brandewyn, 6 aemen olyven oly, 12 vaten Hollandse boter;
- 600 stux ysere leggerhoepen, 2000 stux jaty duygen;
- 1100 baye plancken, 1600 stux baye pannelatten;
- 200 jatybalcken, 50 stux rampaart plancken;
- 200 jatyplancken, 5 blaasbalcken;
- 16025 ƒ divers yser;
- 2 vaten Timors kryt, 100 kippen lont, 2 dommekragten;
- 3 aembeelden, 224 schoppen en spaden;
- 25 vaten Hollandze en 11290 ƒ cust spyckers;
- 118 koxbylen, 100 ysere schoppen;
- 4 kassen met diverse ambaghtsgereetschappen;
- 4 cabel touwen, 7 stucken wand, 20 trossen;
- 11 balen zeyldoek, 44 lynen, 1 vat roet;
- 5 vaten teer, 4 vaten pick, 4 vaten harpuys;
- 6 werpanckers, 6 dreggen, 6 huyden pompleer;
- 6 hoet smeekeolen, 200 bladen blick, parthye compassen, lampen, potten, blox en andere equipagie kleenigheden;
- 8000 provincie daalders, item 4000 rd^s, voor reequening des Coninx van Bima wegen geleverd sappanhout alhier aen d'heer Speelman betaalt, samen tot..... / 110364:11:15;

in de fluyt, Wimmenum, na Timor:

- 58 packen diverse kleeden en 1 pack met hembden;
 471 ƒ poeyersuycker, 1 pot lyn oly, 1 stuck Hollands zattyn.
 2 kassen Persiaenze wyn, 1 kas rooswater, 2 kisten zeep;
 1 kas met hoeden, armosynen, leer, etc.;
 1 „ „ schryftuygh, 1 vat voor de wapen camer;
 1 „ „ schenckagie goederen voor Nieuw Chily en de bontgenote regenten van Sonnebay;
 12 lasten rys, 2 lasten tarwe, 4 vaten vleesch;
 6 vaten speck, 2 vaten mom, 4 leggers arrack, 1 vat boter;
 1 halfaem olyven oly, 1 aem Franze wyn, 1 aem azyn;
 1 halve legger Spaanze wyn, 1 aem brandewyn;
 6000 stuck dackpannen, 3000 roode vloersteen;en;
 150 „ baye, 50 jatyplancken, 1000 stuck metzelsteen;en;
 6 ƒ lyn, 655 ƒ yser, 6 vaten spyckers, 62 ƒ pompspyckers;
 140 kippen lont, 1 kas diversche ambaghtsgereedschap;
 2 vaten teer en 1 vat;
 2 werpanckers, 4 dreggen, 4 huyden pompleer;
 2 cabeltouwen, 3 paardelynen en 15 trossen;
 200 ballast mantjes en parthy andere equipagie gereetschappen;
 1 kist medicamenten, samen tot / 6526:10:15,

in 't schip, de Veluwe, voor den trein en handel tot Japara:

- 97 packen diverse kleeden, 1 kas met perpetuanen;
 400 ƒ pypswavel, 300 ƒ Bengaalze salpeter;
 1 kas met laacken, stoffen, phelpen, etc.;
 10 kassen Persiaanse wyn, 1 kas rooswater;
 725 ƒ amphioen, 2 kisten seep;
 2 stucken laken en 10 stuck fluwelen, aen d'heer Speelman behandicht;
 80 ƒ nagelen, 100 ƒ notenmuscaten, 50 ƒ foelie;
 160 „ canneel, 400 cattys swarte peper;
 1 kas met schryftuygh, armosynen, syde, etc.;
 1 pak en 12 stuck guinees lynwaat, aen d'heer Speelman behandicht, nevens 12 stuck bithilles;
 10 packen met gemaekte hembden, 453 stuck Japanze porceleyn;en;
 221 ƒ poeyersuycker, 1 smits blaasbalck;
 10 sadels, 3 paar holsters en verder paardetuygh;
 4 leggers Spaanze wyn, 1 legger Franze wyn, 25 leggers arrack;
 4 „ wynazyn, 12 leggers touakazyn, 5 aemen brandewyn;
 50 vaten vleesch, 50 vaten speck, 8 vaten boter;
 2 halfamen wyntint, 2 halfamen Jopen bier;

10 halfamen olyven oly, 408 R wax, 528 waxkaarsen;
 1000 stuxx dammers, 5 leggers en 2 amen dubbelde anys arack;
 2 leggers Rynze wyn, 6 vaten mom, 6 vaten Delfbier;
 6 stucken poortlaeken, 1 tinne taffelservies, 4000 Spaanze realen;
 5 alcativen, 11 vellen Persiaans leer, 62 pieringh, } aan den heer
 1 kas met glazen, 140 Chinese porceleyne schotels, } Speelman betaelt
 500 bossen bintrottangh, voor den trein in Dort gescheept, } tot rd^s 411.—;
 samen tot..... f 64575:14:4;

in 't schip, 't Huys te Cleeff, voor den trein:

1 kas met curieus schenkagie geweer en toebehooren;
 2500 stuxx gesorteerde cogels en 2500 bouts;
 5100 R buskruyt, 20 metale bassen, 1 yser valkonet;
 82 vaten met 164000 stuxx musquet en roercogels;
 2 metale mortiers en toebehooren, 600 velstucken cogels;
 1000 ledige vuirpotten, 600 hantgranaten, 500 pak kransen;
 100 cardoeskokers, 1 kas met gemaekte vuirwercken en verscheyde andere
 ammonitie tuygh;
 6 affuyten, 500 stuxx Johorze cadjanghs;
 1000 rottangh mantjes, 1200 stuxx hamboesen;
 5000 sorden, 50 jatyplancken, 12 jatybalcken, 25 sporen;
 100 cogelvaatjens en eenige andere cleenigheden, samen tot f 3968:14:6;

in 't jacht, d'Experiment, voor den treyn:

1000 R buskruyt;
 21 kassen divers geweer en toebehooren;
 5 vaten met trommels;
 550 stuxx pieken, vaandelstocken, 500 stampers, etc., samen
 tot..... f 10500:19:10;

in de Goutvinck, voor den treyn:

200 spaaden, 100 schoppen, 150 bylen, 150 houwen;
 52 koevoeten, 12 mokers, 6 dommekraghten;
 12 vaten spyckers, 1 kas met 100 parringhs, 14 trossen;
 12 handlantaarns, 12 slonsjes, 6 huyden pompleer, etc., ongetaxeert;
 soodat het getaxeert cargasoen in 't geheel, voor den treyn van den heer Speelman
 afgaande, waar onder f 15070:8:1 met de Anna voor af gestiert, komt samen
 te bedragen f 95915:16:5.

De papieren, met alle dese voorgemelte bodems naar de respective gouverneurs
 en gesaghebbers in de Ooster provincien van Amboina, Banda, Ternaten, Macassar en

Timor door haer Ed^e geschreven en gesonden werdende, gaen te samen, yder onder haare pertinente registers, open in handen van den meergemelten heere admiraal, Speelman; ende syn, nevens de memorie voor syn Ed^e en den raat der expeditie, alle gisteren geteeckent en onder dien dato by 't uytgaande Indisch briefboek naar te lesen, synde de laatste, namentlyck de instructie of memorie voor den heere admiraal en raat naar Japara, van substantie, als volcht:

dat, ingevolge van het contract tot wedersydze adsistentie, in September 1646 met des Mattarams gesanten hier tot Batavia gesloten, en op de gandsch serieuze versoeken van den Jāpaarzen gouverneur, Wangsa Diepa, uyt name des Sousouhounanghs, om hulpe tegen syn eygen onderdaenen, den panambahan van Madura; en te meer wy met het werk der uytgeweke Macassaaren in desen oorlogh al eenighzints syn ingelaten, in Raade van India vastgesteld sy dese voornaemc expeditie aen te vangen, om vooreerst als mediateurs wedersyds tot accomodatie der strydende parthyen onsen dienst aan te bieden, dogh voor al oock den Ragia van Madura daartoe aen te porren en hoe men by onwilligheyt verobligeert is synen heer den Sousouhounangh by te staen, gelyk ook in sulken kas by favorable gelegentheyt sonder uytstel sal moeten geschieden;

dat aen de ruste der Javaanse Oostcust de Comp^e en de stadt Batavia soo veel gelegen sy, dat daarom dese emportante uytsettinge met het kern der militie van hier is by der hant genomen en de eygen aanbiedinge van den heer Speelman, da.. met groot genougen als gerustheyt geeft en hope op een goet succes, dewyl syn Ed^e grondige kennisse van 't intr.... van de Compag^e alles volkomen wiert toebetrout;

dat vooraf tot een verhael van dese bygekomen troublen nae gerapporteert sy, des Sousouhounanghs hooge jaren en syn wellust, als anders, desselfs oud groot respect by hooge en laage onderdaenen althans bynae in een verachtinge schynt te hebben verandert, waarby komende de regeersucht van syn 3 soonen, de pangirans, Depaty Anum, out 38, Singasary, out 26 en Martasana, out 28 jaren, die elck met hunnen aanhank en begeerte tot de kroon de verwerringen seer vergrooten, te meer de vader tot Singasary om de moettwil van Depaty meest genegen schynende en desen outsten op syn erfrecht steunende met syn gunstigen oom, de pangiran Pourbaya omtrent den pangiran van Madura, t'zamen al voor een geruymen tyt den Sousouhounangh niet veel goet gebrouwen en eyndelyck onder hun by contract 't ryk in tweeën verdeelt hebben, te weten 't gandze Oosterdeel van Java voor den pangiran van Madura en de stadt Mattaram mette landen daer bewesten gelegen voor hem. Depaty, selfs; wanneer de pangiran van Madura resolveert de uytgeweke Macassaren in te roepen en syn doghter aen crain Gillisson uyt te trouwen en daerna op syn eygen naem den oorlogh tegens den Mattaram op 't land van Java aenvanght, die dan (van dese conspiratie onbewust) syn soons, Depaty en Singasary, met een leger van 60 of 80 duysent man daartegens afsendende, en de pangiran van Madura meest al de plaetzen beoosten Japara innemende, sonder van dit leger des Mattarams (onder Depaty) cenigsints te werden gehindert, jae ter contrarye voor de Maduresen t'elckens de vlucht nemende,

soo begon sich doen de verraderye te ontdecken en wierden de beyde broeders schielyk nae Mattaram op ontboden en, daar gekomen synde, gelast nae haar huysen te gaen, sonder den vader te mogen sien of spreekken en die alsdoen om syn afkeer van hun te thoonen den derden soon, pangiran Martasana, de regeeringe over syn hof en geheel Mattaram overgaf, gelyk dit alles soodanigh door de jonghst gekome en nu terugh keerende Japaarze gesanten distinctelyk sy gerapporteert de saeken op vertreck van daer alsoo te hebben gestaen;

dat ook sy gerapporteert, de Maduresen nae onse genome possessie tot Japara weder verder om de Oost van daer souden wesen geretireert en de Maccassaaren sich van haer wederom gesepareert en als vooren op Doumon residentie genomen souden hebben, waervan de waerheyt selve best uyt eygen ondervindingh sal werden ontdeckt; dat dan, als vooren gesecht, dese onse extraordinaire besendingh ten principaelen geschiet ter adsistentie van den Sousouhounangh, dogh alvorens eenige acten van oorlogh by der hant te nemen getracht moet werden de differentien door onse mediatie by te leggen en daerop den Madurees te hooren, mits die Vorst ondertusschen sich van alle verdre hostiliteyt outhoude, van de uytgeweke Maccassarze rovers afsondere en al de geoccupeerde Mattaramze zeehavens en plaatzen beoosten Japara terstont weder inruyme, of dat men, by weygeringe, hem daartoe sal dwingen en in sulken kas aenstonds nae de beste gelegentheyt oock mede voortvaaren;

dat in sulken geval wert gemeent op 't eylant Madura niet veel sal te haalen wesen, wanneer de inlanders, ons vernemende, haar gehughten aen de zeekant souden verlaaten en te landewaart intrecken, dienende evenwel de rysvelden, soo op Madura, als Java, niet verdestrueert, omdat wy ons selfs namaals daarvan nogh souden kunnen dienen;

dat men vast vertrouwt de Sousouhounangh met dese onse proceduiren tegen die van Madura sigh sal geobligeert vinden om, niet alleen onse mediatie, maer ook 't geen by d'heer Speelman en raat in die saeken sal werden gearbitreert, aen te nemen en hem te onderwerpen, moetende oock werden gelet, dat gemelte Sousouhounangh by het hooge respect, dat hem de Madureze Vorst van outs schuldigh is, werde sooveel doecnelyk gemanictineert; dogh of die van Madura wederom als vasaal onder de Mattaram sal dienen gestelt of wel nae de herstellingh der Javaanze onlusten dat eylant aen ons werden opgedraagen en waartoe die van Madura meest schynen te sullen inclineeren, dat wert nae bevindinge van saacken 't oordeel van d'heer Speelman aenbevolen;

sullende, soo die van Madura sich Compagnies gehoorsaemheyt komen te onderwerpen, onder belofte van trouwe, soo omtrent andere natien en de zeevaart en commertie op en van dat eylant hun expres, als dan soodanigh moeten reguleeren, als de maxines en ordres van de Comp^e met andere landen reeds in practyq syn en nogh ingevoert mogten werden;

dat gemelte Madurese Vorst, soo wegen de rebellie tegen syn wettigen heer, als de sware onkosten, die de Comp^e daerom by verscheyde expeditien heeft moeten draagen, met recht tot rembourzement van een notabele somma dier wegen,

't sy in rys of andersints, sal kunnen werden aengesproken en daarby ook dan nogh geeyscht sekere jaarlyxe somma voor protexie, insonderheyt, als men goetvondt eenige residentie of besettinge daer aen te houden;

dat Japara niet nodigh sal syn in besit te houden, tensy op nader instantigh versoeck des Sousouhouangs en onder belofte van vergeldinge dier onkosten, alsmede van de swaare lasten onser extra ordinaire besendingen t'syner adsistentie gedaen en begrootende d'selve op ... rd^e, dogh of daarop in dese verwarde toestant van saaken al hart geurgeert sal dienen, blyft het overlegh van d'heer Speelman aenbevolen;

dat men sigh met de afgesondene van Bantam, daer om de Oost, niet sal dienen te moeyen tot vermaydinge aller differentien tusschen haar en ons alhier;

dat om de negotie tot Japara en andere Mattaramze zeehavens by exclusief contract voor de Compagnie alleen te bedingen ongeraaden wert geacht, soo om de groote hatelykheyt, die het soude medebrengen, als dat het dogh evenwel niet nagekomen soude werden;

dat de Mattaramze Conink van 't gene met of omtrent de Maduresen wert verricht en gecontracteert successive kennis dient gegeven, met hope, dat hy sigh aen onse hulpe en beleyt 'teenemael volgens hun voorgeven sal vertrouwen, dogh ter contrarie, door quade inductie of anders naar geen reden willende luysteren, sal men daarom eghter geen harnasch aantrecken, maar hem bekend maacken, dat wy onse plicht voldaan en geen adsistentie meer aen te bieden hebben en dan misschien ter contrary wel mogten helpen, die hy overlast souw willen doen;

dat volgens 'trapport uyt de Mattaram, by den E. heer van Goens anno 1652 op syn E. terugh komste van daar gedaen, yets is te noteeren van Batavias lemitschydigh in 't Oosten met die rivier van Carwangh, 't welck doenmaals geen gelegentheyt gaf om by geschrifte te verbinden en daarom nu de gelegentheyt licht daertoe wel beter sal presentereen om den Mattaram by contractatie tot afstant van die oude Jaccatraze jurisdictie te bewegen en dat voortaan alle Javaanen, bewesten gemelte rivier van Carwang wonende, expres geen anderen wettigen heer als de Comp^e sullen hebben te erkennen en te gehoorsamen;

dat onder de nu afgaande militairen 50 mannen voor Ternaten en 80 voor Banda syn geprojecteert, welke eerste vooral niet opgehouden en de laatste oock voor 't verloop deses Westermoussons derwaerts bestelt dienen te werden;

dat het voorvallende omtrent Japara wel nae de Ooster provintien magh overgeschreven werden, maar de ordres, derwaerts nodigh, aen haar Ed^e blyven gerenvoyeert;

dat men soo haast doenlyk bescheyt van de bevindinge der saaken tot Japara sal terugh verwachten om daarop de nodige antwoorden en nader ordres weder spoedigh te kunnen depecheeren;

dat men sooveel rys voor de Compag^e sal moeten reserveren en bedingen, als mogelyk sy, sonder noghtans de Batavize inwoonders in 't vervoeren derselver nae de Ooster provintien of nae herwaarts te verhinderen;

Per transport.....	rd ^s 8230
de ziryboomen aan Tansianko, Chinees	» 250
de Molenvliets vaart aan Domingo Gonsalves, Mardycker.....	» 100
de Ankeeze rivier aan Tytus Anthony, Mardycker.....	» 120
d'Antcholze rivier aan Francisco Gratia, Mardycker.....	» 65
't kerven der Chineze toebacq aan Tacou, Chinees	» 105
de kleede passer aan Jan Francis, Mardycker.....	» 65
't opdragen der peper aan Tandoinio.....	» 60
de rypasser aan Titus Anthony, Mardycker.....	» 42
de houtzageryen aan Jan Pieterssen, Mardycker....	» 20
de clappusboomen om de stadt aan Pouzinko	» 8
somma.....	rd ^s 9045

ter maant al te zamen, 't gunt nogh 51 rd^s meer dan 't voorleden jaar komt te verschillen en in dese slechte tyden, als de troubelen op de Javaanze Oostcust, nogh vry wel passeeren kan.

Namiddaghs ontfangen nogh per 't borger scheepje van den E. Abraham Wys een briefje van onsen resident tot Bantam, Willem Caaf, dato 29 deser en inhoud:

dat daer een Engels en een Bantams vaartuyghje van Jamby waaren verscheenen, 't eerste met 100 bhaer peper, parthy rottanghs en draekenbloet belaaen, en 't tweede ledigh afgesonden door den Bantamzen kiai ngabehi Nallakassombo, met 4 vaartuygen, daar op de wacht leggende, en tydingh, dat hy, eenigh volck na Johor afgesonden hebbende, verstaen hadt, de Johoriten niet genegen tot vrede, maar besigh waaren een armade vaartuygen klaar te maacken om omtrent Palembangh den pangeran Depatty in syn thuyt keeren naar Jamby waar te nemen, waarop gemelte Depaty geresolveert had noch 2 à 5 daagen aen poelo Panjangh te blyven waghten en stondt dan door den Bantamzen Conink en hovelingen een stuck weeghs 't zeewaart in geconvoyeert te werden;

de borger, Abram Wys, had met syn scheepje, de Smith, omtrent 400 picols speaulter aen d'Engelse verkocht tegen 12 rd^s ider, half contant en half coopmanschappen; dogh daarvan de lywaaten aen een Armenis Zurats coopman wederom tegens gelt getrocqueert; en waaren op d'aenpresenteringe van gemelten Wys met gemelte bodempje, nu herwaerts komende, daerin voor de Comp^e gescheept:

539 bossen hintrottanghs tot f 328:10, dewelke alhier ook wel syn ontfangen en geleverd.

Dese gepasseerde maent syn van diverse plaatzen aengecomen een aantal van 127 stux, soo groote als kleene vaartuygen, samen bemant met 584 mannen, welke hier ter merkt hebben aengebracht, als volcht:

6 vaertuygen van Grisse met 26 mannen, 20 lasten rys en 500 stux kneppel suycker.

6 stux vaartuygen, die transporteere.

- 6 stucx vaartuygen, per transport.
- 1 vaartuygh van Telock met 4 mannen, 5 lasten rys en 200 bossen pady.
- 2 van Dermayoe met 8 mannen, 5 lasten rys en 600 bossen suycker gadja.
- 1 • Javana met 3 mannen en $\frac{1}{4}$ last rys.
- 9 • Chiassem met 57 mannen, 15 lasten rys, 250 bossen pady, 160 stucx balcken en 600 bossen suycker gadja.
- 3 • Carwangh met 12 mannen, 3 lasten rys en 200 bossen pady.
- 9 • Bantam met 56 mannen, 3 lasten rys, 1000 stucx oude clappus, 110000 stucx oude pinangh, 2500 stucx aarde potten en tresellen, 450 potten met kalck, 200 stucx durioens, 10 stucx guinees lywaat en 10 stucx ramboutyns.
- 4 • Samarangh met 18 mannen, $10\frac{1}{2}$ lasten rys, 1000 stucx gedrooghde baggers, 2 picols capock, $\frac{1}{2}$ last sout, 2000 bossen suycker jaty en 120 stucx plancken.
- 12 • Tegaal met 48 mannen, 28 lasten rys en 1400 bossen pady.
- 1 • Palembangh met 6 mannen, 60000 stucx oude pinangh en 50 stucx cadjanghs.
- 2 • Sumor met 8 mannen, 5 lasten rys en 100 bossen pady.
- 2 • Japara met 8 mannen, $5\frac{1}{2}$ lasten rys en 100 potten oly.
- 1 • Brony met 4 mannen, $1\frac{1}{4}$ last rys en 400 bossen pady.
- 1 • Lampon met 4 mannen en 1500 stucx oude clappussen.
- 1 • Damacq met 4 mannen, 2 lasten rys, 50 stucx plancken en 140 bossen pady.
- 1 • Laboenangh met 4 mannen en 500 stucx durioens.
- 23 • Cheribon met 104 mannen, 20 lasten rys, 1600 bossen pady, 228 kanassers swarte suycker, 800 bossen suycker gadja, 1 last swarte boontjes, 1600 stucx aarde potten en tresellen, 10 potten oly, 5 stucx buffelshuyden, 5000 stucx arax pullekens, 68 picols en 25 cattys peper, 700 stucx gedroogde visch baggers, 200 stucx plancken, 20 stucken sool leer, 1000 stucx oude clappus, 1 picol capock en 50 stucx rysmanden.
- 4 • Pamalangh met 16 mannen, $4\frac{1}{2}$ lasten rys, 2100 bossen pady, $2\frac{1}{2}$ picols capock.
- 1 • Carang Anies met 4 mannen en 150 stucx plancken.
- 15 • Packalongen met 60 mannen, $28\frac{1}{2}$ lasten rys, 700 bossen pady, 4 potten oly, 4 picols ajuyn en 2900 stucx oude clappussen.
- 1 • Rimbangh met 7 mannen en 1 last rys.
- 2 • Sumbawa met 8 mannen en 5 lasten rys.
- 5 • Sombaar met 20 mannen, 9 lasten rys, 1120 bossen pady, 2000 bossen suycker sombaar en 2000 stucx suycker gadja.
- 107 stucx vaartuygen, die transporteere.

107 stux vaartuygen, per transport.

- 3 » Malacca met 40 mannen, 6 picols thee, 21 picols wax, 25 corgies Manilhas leer, 20000 stux manocke tabak, 4 lasten tarwe, 5 picols poetziock en 500 bossen rottang.
 - 2 » Pamanoekan met 8 mannen, 4 lasten rys en 200 bossen pady.
 - 1 » Passourouan met 4 mannen en 500 stux durioens.
 - 2 » Caliwongen met 8 mannen en 1450 bossen pady.
 - 2 » Tanara met 8 mannen, 400 stux gedroogde baggers, 50 hoenders, 1000 stux gedroogde harders en 10000 stux oude pienangh.
 - 3 » Cherita met 15 mannen, 200 bossen pady, 2500 stux oude clappussen en 22000 stux oude pinangh.
 - 1 » Bencalis met 10 mannen en 5000 stux gesoute vischkuyten.
 - 1 » Sourabaya met 6 mannen en 12 lasten rys.
 - 1 » Maccauw met 16 mannen, 200 picols spealter, 100 stux pangxies, 4 picols floret, 1 picol thee, 1 picol witte zyde.
 - 1 » Aetchin met 10 mannen, 2 picols wax, 2 picols poetsiock, 2½ corgie salempourissen, 10 corgies patualen, 2½ corgie blauwe salempourissen, 4 corgies committers en 4 corgies chitzen.
 - 5 » Intche Pragy met 12 mannen, 2 lasten rys en 150 stux hoenders.
- t'samen 127 stux groote en kleene scheepjes en vaartuygen, welckers generaalen aenbrengh bestaat uyt de volgende goederen, als:

179½ lasten rys;	5 picols poetziock;
4 » tarwe;	68 » en 25 cattys peper;
½ last sout;	4 » floret;
1 » swarte boontjes;	1 picol witte zyde;
228 canassers swarte suyckeren;	200 picols spialter;
10860 bossen pady;	2½ corgies witte salempourissen;
7700 » suyckeren, jaty, sombar, als catoepa;	2½ » blauwe »;
160 stux balcken;	10 » patualen;
520 » plancken;	4 » committers;
8900 » oude clappus;	4 » met chitzen;
100000 » » pinangh;	5 » pansjes;
2100 » gedrooghde baggers;	25 » Manilhas leer;
2600 » aarde potten en tresell.:	1 corgie sool leer;
450 potten met kalck;	20000 stux manocken toebacq;
1200 stux durioens;	500 bossen rottanghs;
10 » guinees lynwaet;	50 stux rysmanden;
10 » ramboutyns;	50 » cadjanghs;
5½ picols capock;	24 potten oly;
25 » wax;	5 buffelshuyden;
7 » thee;	5000 arax pullekens;
4 » ajuyn;	1000 stux gedrooghde harder vissen;
	200 » hoenders.

Daer en tegen syn van hier weder nae de ondergenoemde quartieren afgegaen een aental van 88 vaartuygen, te weten:

- 1 naar Malacca met 320 rd^s aen kleeden en 290 rd^s aen toebax pypen;
- 13 » Cheribon met 536 rd^s aen kleeden;
- 14 » Packalongen met 900 rd^s aen kleeden;
- 6 » Chiassem met 240 rd^s aen kleeden;
- 7 » Tegael met 650 rd^s aen kleeden;
- 11 » Soinbar met 1130 rd^s aen kleeden;
- 2 » Samarangh met 80 rd^s aen kleeden, 12 rd^s aen oud yser en 10 rd^s aen massoy;
- 1 » Madura met 180 rd^s aen kleeden;
- 1 » Brony met 50 rd^s aen kleeden;
- 5 » Japara met 1763 rd^s aen kleeden en 15 rd^s aen oud yser;
- 1 » Pamalangh met 60 rd^s aen kleeden;
- 1 » Larentouke met 1250 rd^s aen kleeden;
- 1 » Bouton met 500 rd^s aen pypen, 260 rd^s aen kleeden, 40 rd^s aen rooswater en 36 rd^s aen oud yser;
- 6 » Damacq met 490 rd^s aen kleeden;
- 6 » Javana met 520 rd^s aen kleeden, 40 rd^s aen rooswater en 24 rd^s aen oud yser;
- 1 » Lombock met 12 rd^s aen oud yser en 80 rd^s aen kleeden;
- 1 » Banda met 87 rd^s aen kleeden;
- 3 » Grisee met 250 rd^s aen kleeden;
- 1 » Timor met 25 rd^s aen kleeden, 50 rd^s aen byltjens en 16 rd^s aen arack;
- 1 » Borneo met 2130 rd^s aen kleeden;
- 1 » Sumor met 60 rd^s aen kleeden;
- 1 » Palembangh met 20 rd^s aen kleeden;
- 1 » Singenap met 100 rd^s aen kleeden;
- 1 » Passir met 40 rd^s aen kleeden;
- 1 » Sumbawa met 148 rd^s aen kleeden.

t'samen 88 stucx diverse vaartuygen, welke in 't generael van hier hebben afgevoert:

10745 rycxdaelders aen kleeden;	10 rycxdaelders aen massoy;
590 » » toebax pypen:	97 » » oudt yser en
50 » » byltjens:	16 » » aracq;
80 » » rooswater;	somma 11366 rycxdaelders.

Buyten welke nogh 4 vaartuygen syn vertroocken, die niet dan een pascedulle hebben mede gevoert.

Dese afgeweken maant syn volgens d'opgevinge des dootgravers te deser stede overleden en met kennisse ter aarden gebraght:

45	Comp ^s dienaeren:
2	borgers:
5	Duytze vrouwen:
4	▪ kinderen:
4	swarte mans;
9	» vrouwen:
15	▪ kinderen:
6	slaven en slavinnen:
t'samen. . . .	88 overledene.

Daar en tegen syn wederom in de Christelyke kercken deser stede gedoopt:

14	Nederlandsche kinderen;
34	inlandsche d ^{en} der Portugeese gemeente:
6	» » » Maleytse gemeente:
t'samen. . . .	54 gedoopte.

Soo syn ook in d'selve kercken getrouwt:

11	Comp ^s dienaeren:
5	borgers en
6	Mardyckers;
t'samen. . . .	20 paar getrouwt.

By den E. lantdrost, Vincent van Moock, en gecommitteerde schepenen syn op 5, 4 en 9 deser gevisiteert de navolgende verongelukte perzoonen, als:

't Schiti Wangsa van Cheribon, Javaan, die in Anckee was vermoort;

een onbekende slaaf, die by de sluys van Molenvliet was verdroncken;

Anthonica van Batavia, slavinne kint van M^r. Lottys Andriesz, die in een sloot was vermoort.

Door den achtbaren raat van justitie deses casteels syn dese maant geexecuteert de naarovolgende delinquanten:

8 deser, Diogo van Saleyer, slaaf van den borger, Govert Verdioen, over dat een matroos des avonds tusschen 8 en 9 uiren by de Middelpuntsbrugh syn hoet van 't hooft genomen en omtrent $1\frac{1}{2}$ uir daarna op de Tygersgracht, omtrent de Pittavins straet, gemelten matroos met een dicke stock een sware slaghe op syn hooft toegebracht heeft, ter plaatze van syn gedaane feyt aen een boom gebonden, met roeden strengelyk gegeesselt en voor den tyt van een jaar in de ketting gebannen;

17 deser, Pieter Claesz van den Bergh, bootsman in dienst der E. Comp^s, over dat sigh niet ontsien heeft naar syn commanderent opperstierman met een mes te steecken, maar daar en boven denselven een dangereuse sneede in syn rughe toe te brengen, driemaal van de rhee de te vallen en daarna wel strengelyk voor de mast gelaarst, mitsgaders gedeporteert van ampt, qualiteyt en gagie en gestelt tot matroos;

19 deser, Jan Henderine van Voorel in Oldenburgh, soldaat, over manslag metten swaarde ter doot gestraft te werden;

19 de. Marten Pieterse van Lockeren, soldaat, over dat den opperchirurgyn, Wybrant Wylhes, met een bloot mes een force steeck op syn borst heeft toegebracht, gegeesselt, met een gloeyent swaart cruyswys over syn rugh gestreecken en voor den tyt van twaelf jaar naar het eylant Rosingeyn in Banda gebannen;

19 de. Pieter de Parck van Bajone, soldaat op Antchiol, over groot moeyte maacken en dat syn sydgeweer tegens syn sergeant en nogh 2 soldaten getrocken heeft, driemaal gewipt en voor den tyt van een jaar naar Banda gebannen;

Jelmer Willemsen van Hoorn;

Gerrit Jansz van Amsterdam en

Gysbert Claassen van Amsterdam, alle drie matroosen, over dat op seecker avondt met dicke swaare stocken langs heeren straaten hebben loopen vagabonderen, den oppercoopman. Joannes van Mechelen, syn hoet van 't hooft gestolen en diergelyke straat schenderyen meer bedreven;

Jelmer Willemse en Gerrit Jansz, met roeden strengelyk gegeesselt en Gysbert Claassen geleerst te werden, mitsgaders een dagh in de juffrouw by de Steenhoudersbrug gesloten te sitten en alle in de kettingh geklonken om daarin een jaar aen de gemeene wercken sonder loon te arbeyden;

Jan Adriaensen van Middelburgh, soldaat aan de poort Diest, over seven etmaal absenteerens, driemaal gewipt en in de kettingh gekloncken om daarinne voor den tyt van drie jaaren naar Banda versonden te werden:

Pieter Jansz Visch van Amsterdam, soldaat op Noortwyk, over acht etmaal absenteerens driemaal gewipt:

Jan Lourensz, soldaat op de halve maan Euckhuysen, over vyf naghten absenteerens driemaal gewipt.

Door de wacht van de schans Soutelande ofte Antchiol is op 2 deser uyt seeckere particuliere tingangh, van buyten comende, aangehaalt en wyders by den achtbaren raet van justitie, nevens het vaartuygh, voor geconfisqueert verklaart:

2 vaaten Engels bier;

5 » Deens bier en party oude areeck, etc.

Mettet eynde van dit jaar syn in de Batavische Ommelanden en onder Jaccatra's jurisdictie volgens de gehoude aanteeckeningh van den capiteyn, Fredrick Hendrick Muller, bevonden te remoreren een getal van 4446 Javaanen, alle manluyden in de volgende oirden:

764 by de schans Jaccatra;

367 by de rivier Krokot;

369 buyten de poort Uytrecht;

979 » poort Diest ende

1767 by diverse particuliere luyden en haare landen
habiteerende;

t'samen..... 4446 Javaanen.

Sommarium op 't Batavias dagh-register.

Anno 1676.	Aengecomen vaer- tuigen.	Afgegane vaer- tuigen.	Waarde der wege gevoerde coop- manschappen.	Overleden.		Gedoopte.		Getrouwde.		Javanen
				Nederlan- ders.	Inlanders.	Nederlan- ders.	Inlanders.	Nederlan- ders.	Inlanders.	
January	49	98	Rds 10980	48	38	12	35	11	13	4120
February	53	29	7012	45	38	8	29	8	9	4133
Maert	46	52	8677	36	22	7	41	18	8	4136
April	39	4	9270	41	36	16	66	9	18	4148
Mey	82	54	9808	48	31	20	32	11	20	4155
Juny	82	74	17279	56	40	15	47	7	6	4180
July	77	73	18770	72	40	16	71	8	16	4299
Augustus	103	110	13945	57	32	10	32	11	9	4317
September	100	130	9172	45	40	14	35	3	5	4352
October	129	139	7364	68	21	9	65	8	11	4424
November	137	130	10655	60	29	19	40	7	11	4458
December	127	88	11565	56	32	14	40	14	6	4446
t'samen	1024	1041	134497	632	399	159	533	115	132	316 mannen, synde Javanen, dit jaar ver- meerdert

REGISTER

VAN

PERSONEN- EN PLAATS-NAMEN.

A.

- Abbema (S.), 57, 157, 214, 216, 218, 271.
Abdoe'l Bagoes, 202, 557.
 • Djamal (sultan), 65, 66.
Aboe'lhaten-abad (sultan), 278.
Abramsen (J.), 200.
Adelaer (S.), 54, 171, 257.
Adriaansen (A.), 195, 199.
Aeldorp (J. van), 198.
Agoeng (pangeran), 155.
Aguilles (kaap), 14.
Alfoeren, 555.
Alvis (P.), 199, 522.
 • de jonge, 199.
Amabi, 161—163.
Amar (intje), 48, 225, 258.
Amasoesang (radja), 165.
Amato Menanoeg (radja), 165.
Ambon, 5, 6, 8, 11, 12, 22, 26, 27, 37, 66, 77, 125, 125, 172, 208, 210, 228, 269, 276, 281, 285, 521, 559, 545, 547, 549, 559—562, 566.
Amboneezen, 2, 22, 200, 201, 276, 557.
Amerika, 559.
Amoy, 11, 16, 36, 155.
Amsterdam, 9, 15, 14, 16, 27—50, 56, 85, 89, 107, 108, 118, 119, 159, 155, 154, 170, 171, 179, 217, 250, 304, 309, 310, 315, 316, 358, 359.
Amsterdam (fort), 8.
 • (koning), 6, 17, 18, 106, 124, 228, 267, 274, 276, 546, 548, 554, 560.
Andriessen (C.), 199.
Andriesz (F.), 284.
 • (L.), 576.
Angké (rivier), 572.
Anjer, 47.
Anoen-chan, 146.
Anong-anong (ngabehi), 290.
Anthonissen (C.), 196.
Anthony (T.), 572.
Antjol, 286, 577.
 • (rivier), 44, 572.
Arabieren, 500.
Arakan, 49, 75.
Arasi, 162.
Arfaas (A.), 550.
Arosbaia, 41, 45, 48.
Atjeh, 4, 75, 89, 115, 182, 278, 374.
Atteny, 146.
Ava, 57, 80.
Awan (intjé), 202.

B.

- Bacherus (J.), 280.
 Back (D. den), 304.
 Bagoes, 5, 201.
 Bakari, 272.
 Bali, 60, 153, 147, 177, 181, 209, 246, 319, 321.
 Balimboangers, 166.
 Balineezen, 22, 191, 202, 203, 337.
 Balingoange, 290.
 Banda, 11, 12, 21, 26, 27, 37, 44, 66, 95, 103, 104, 122, 124, 128, 133, 182, 204, 217, 225, 260, 283, 321, 323, 339, 337, 361, 362, 369, 373.
 Bandaneezen, 200.
 Bandjar, 21, 38, 111, 112, 147, 149, 181, 249, 281, 283, 293, 294, 319, 320.
 Bandjermasin, 4, 60, 99, 109, 134, 333, 335, 337, 339, 341, 343, 345, 347, 349, 351, 353, 355, 357, 359, 361, 363, 365, 367, 369, 371, 373, 375, 377, 379, 381, 383, 385, 387, 389, 391, 393, 395, 397, 399, 401, 403, 405, 407, 409, 411, 413, 415, 417, 419, 421, 423, 425, 427, 429, 431, 433, 435, 437, 439, 441, 443, 445, 447, 449, 451, 453, 455, 457, 459, 461, 463, 465, 467, 469, 471, 473, 475, 477, 479, 481, 483, 485, 487, 489, 491, 493, 495, 497, 499, 501, 503, 505, 507, 509, 511, 513, 515, 517, 519, 521, 523, 525, 527, 529, 531, 533, 535, 537, 539, 541, 543, 545, 547, 549, 551, 553, 555, 557, 559, 561, 563, 565, 567, 569, 571, 573, 575, 577, 579, 581, 583, 585, 587, 589, 591, 593, 595, 597, 599, 601, 603, 605, 607, 609, 611, 613, 615, 617, 619, 621, 623, 625, 627, 629, 631, 633, 635, 637, 639, 641, 643, 645, 647, 649, 651, 653, 655, 657, 659, 661, 663, 665, 667, 669, 671, 673, 675, 677, 679, 681, 683, 685, 687, 689, 691, 693, 695, 697, 699, 701, 703, 705, 707, 709, 711, 713, 715, 717, 719, 721, 723, 725, 727, 729, 731, 733, 735, 737, 739, 741, 743, 745, 747, 749, 751, 753, 755, 757, 759, 761, 763, 765, 767, 769, 771, 773, 775, 777, 779, 781, 783, 785, 787, 789, 791, 793, 795, 797, 799, 801, 803, 805, 807, 809, 811, 813, 815, 817, 819, 821, 823, 825, 827, 829, 831, 833, 835, 837, 839, 841, 843, 845, 847, 849, 851, 853, 855, 857, 859, 861, 863, 865, 867, 869, 871, 873, 875, 877, 879, 881, 883, 885, 887, 889, 891, 893, 895, 897, 899, 901, 903, 905, 907, 909, 911, 913, 915, 917, 919, 921, 923, 925, 927, 929, 931, 933, 935, 937, 939, 941, 943, 945, 947, 949, 951, 953, 955, 957, 959, 961, 963, 965, 967, 969, 971, 973, 975, 977, 979, 981, 983, 985, 987, 989, 991, 993, 995, 997, 999.
 Banggai, 247.
 Banka, 16.
 Bantam, 4, 8, 9, 11, 16, 17, 19, 21, 33—38, 42, 43, 46, 47, 51, 53, 54, 56, 58, 60, 63, 64, 66, 71, 75, 80, 82, 93, 96, 102, 103, 108, 109, 111, 112, 119, 133, 136, 145—143, 147, 149, 152, 156, 165, 170, 171, 180, 182, 187, 188, 191, 207, 208, 210, 216—219, 229—231, 238, 246, 248, 250, 256, 257, 259, 260—263, 263, 273, 279, 280, 282, 283, 293—298, 302, 305, 303—307, 318, 321, 331, 332, 333, 337, 338, 344, 343, 333—337, 369, 371—373.
 „ (hoek van), 49.
 „ -mers, 3, 190, 260, 276, 344.
 Bardua, 296.
 Baros, 204.
 Bartelsen (C.), 32.
 Bartholomaeus (D.), 199.
 Bastiaansen (D.), 199.
 „ (E.), 62.
 „ (J.), 133.
 Bastinck (W.), 104, 105.
 Batang, 21.
 Batikaloa, 233.
 Batjan, 6, 18, 274.
 Baukes (N.), 9, 134, 194.
 Bawean, 319, 320.
 Bax (J.), 29, 30, 83, 91, 108, 137, 176, 179, 204, 231, 262, 308, 316, 318, 339.
 Bebbber (J. H.), 131, 193.
 Beccary, 341, 343.
 Beeck (D van der), 122, 203.
 Beeckman (S.), 193.
 Beeckum (A. van), 9, 122, 336.
 Bekasi, 2.
 Bellesore, 49, 51.
 Bengalen, 1, 24, 23, 47, 49, 51, 52, 54, 64, 89, 100, 106, 118, 119, 133, 134, 137, 164, 188, 196, 270—272, 277, 278, 280, 283, 297, 298, 323.
 Bengkalis, 42, 43, 60, 81, 371, 374.
 Benth (F. L.), 33, 233, 272, 288.
 Berenbergh (C.), 109.
 Berghoogen (D.), 241.
 Beijeren, 303.
 Biligam, 33, 133.
 Biliton, 329, 344.
 Bima, 6, 17, 38—40, 133, 136, 139, 223, 238, 263, 264, 266, 269, 270, 293, 319, 321, 339.
 Bimaneezen, 63.
 Bimelepatnam, 243, 293, 296.
 Bitter (J.), 336.
 Blaeuwet (J.), 119.
 Blicck, 231.
 Blitar (pangeran), 222, 223, 227, 233, 290.
 Block (J.), 304.

- Blocq (A.), 195.
 Blommert (J.), 235, 299.
 Boa Vista (eiland), 176.
 Bock (de), 156.
 Bodong, 209, 210, 285, 319, 321.
 Boegineezen, 48, 95, 294.
 Boeroe, 228.
 Boeton, 17, 43, 60, 95, 104, 106, 266,
 267, 270, 272, 275, 282, 285,
 319, 321, 340--343, 348, 375.
 • -ners, 104, 106, 200, 267, 343,
 359.
 Bolck (D. van den), 122.
 Bolwerck (F.), 296.
 Bolswaert (J.), 9, 32, 122.
 Bombay, 58, 64, 146, 300.
 Bonang, 58, 148.
 Bongai, 104, 105.
 Bone (radja), 294.
 Boni, 95, 105, 189.
 Bontoeale, 189.
 Boogaert (A.), 12, 26, 37, 92, 95, 105—
 105, 124, 155, 204, 217, 225, 261, 325.
 Boreel (J.), 221.
 Bornee (J.), 304.
 Borneo, 225, 375.
 Bornezee (M.), 195.
 Borth (B.), 2, 4, 5, 75, 76, 88, 89, 105,
 105, 216, 244, 271, 275, 277, 286,
 288, 289, 297, 305, 306, 308, 352, 359.
 Bouchane, 303.
 Braeckel (J.), 340.
 Braband, 359.
 Brahan, 181, 209, 210, 282.
 Brandenburger, 109.
 Brebes, 21, 81, 82, 180, 247.
 Breen (G. van), 89, 122, 151, 152.
 Bremer (A.), 357.
 Breugel (A. van), 202.
 Brevinck (A.), 79, 97, 163.
 Britte (D. de), 357.
 Broenei, 375, 375.
 Bruyningh (A.), 195.
 Bucquoy (J. de) 9, 194.
 Burenus (J.), 359.

C.

- Cabo Verde, 80.
 Cabral (A.), 199.
 Caëff (W.), 4, 8, 11, 16, 55, 57, 46, 47,
 49, 52, 54, 56, 63, 66, 75, 80, 95,
 108, 155, 145—145, 152, 156, 165,
 164, 170, 187, 188, 191, 216, 218,
 219, 229, 257, 259, 261, 265, 275,
 279, 295—297, 306, 351, 352, 355,
 357, 344, 355, 357, 371, 372.
 Caesar (M.), 154, 194.
 Caheyn (Z.), 359.
 Calahoa, 200.
 Camphuys (J.), 35, 56, 125, 126, 152,
 357, 358.
 Campo (D. del), 199.
 Campton, 50.
 Car (J.), 194.
 Cardoso (J.), 199.
 Carels (J.), 359.
 Caron, 294.
 Carpentier (J.), 165, 164, 171, 188.
 Carstense (P.), 118, 193.
 Casan (M.), 356.
 Casearius, 219.
 Casembroot (J.), 44.
 Catalonie, 109.
 Catharina, 76.
 Caulier (J.), 64, 105, 157, 154, 158, 272,
 277, 288, 299.
 Ceilon, 52, 55, 56, 75, 85, 91, 100, 101,
 185, 196, 214, 220, 221, 223, 251—
 255, 244, 270, 271, 288, 301, 359.
 Cheribon, 4, 19, 21, 42, 48, 58, 60, 81,
 82, 111, 112, 146, 148, 180,

- 182, 208, 210, 246, 248, 261, 281,
283, 318, 321, 332, 334, 344, 356,
338, 371, 373, 373.
Cheribon (pangeran), 233.
China, 9, 32, 35, 36, 43, 47, 49, 52,
80, 89, 109, 122, 130, 131, 133, 191,
316.
Chineezcn, 4, 16, 22, 23, 32, 34, 36,
39, 47, 50, 31, 68, 80, 93, 100, 109,
144, 167, 168, 240, 242, 276, 280,
296, 313, 328, 339, 353, 371.
Cristiaanse J., 266, 269.
Christiaansz (N.), 337.
Claassen (B.), 9, 121.
• (C.), 194.
Clement F., 193.
Cleyer A., 286.
Cochin-China, 340.
Cox (G. W.), 130, 194.
Colee (A.), 199.
Concordia (kasteel), 160, 163.
Condé, 303.
Condee (C.), 193.
Conink (J. de), 134.
Cool (D.), 304.
Cops (J.), 193.
Coulster (A. van), 113.
Couper (J.), 12, 13, 16, 26, 39, 40, 43—
47, 66, 68—71, 74—78, 83, 96, 97,
120, 123, 127, 129, 133, 136—138,
137, 139, 160, 164, 163, 167, 177,
183—188, 192, 204—207, 213, 214,
221—223, 226—228, 233, 237, 243,
234, 233, 237, 238, 266, 269, 270,
274—276, 278, 279, 287, 290, 292,
293, 297, 327, 330, 336, 370.
Cracouw G., 109.
Cras (H.), 286.
Croix (A. la), 14, 13.
Cruyskercke (L.), 122, 193.

D.

- Daalen A. van, 133, 136, 139, 264, 268.
• (P. van), 193, 336.
Daeres H., 75, 191, 218, 219, 239, 273,
279, 333, 344.
Dam (J. van), 9, 109.
Damawang (pangeran), 37, 73, 79.
Dane (H.), 171.
Dammer, 217.
Dankerts J., 23.
Danielsen A., 196.
Danskborg, 34.
Danser P., 199.
Deenen, 47, 39, 67, 87, 93, 100, 133,
145, 171, 191, 239, 279, 289, 331,
344, 339.
Deka, 133, 161, 278, 289.
Dekadhi, 161.
Delft, 14, 30, 133, 169, 196, 307, 309,
312, 313, 317.
Delhi, 146.
Demak, 60, 66, 73, 81, 82, 111, 112,
121, 138, 147, 149, 180, 182, 187,
192, 203, 209, 210, 233, 243, 247,
248, 233, 274, 281, 283, 297, 303,
319, 321, 338, 373, 373.
Denaloli, 161.
Denemarken, 34, 332.
Diamant holwerk de, 32, 99, 263, 289,
346.
Diederix (J.), 194.
Diestpoort te Batavia, 23, 44, 62, 83,
118, 119, 131, 184, 198, 212, 232,
283, 324, 337, 377.
Dinckels J., 336.
Dinela J., 130, 193.
Dinding, 277.
Dioe, 146.
Dipa loeda ngabehi, 287.
Diringo, 21, 210.
Dirksen J., 119.

- Djaga-pati, 227.
 Djaja Menggala (kiai), 255.
 Djambi, 48, 51, 63, 75, 89, 102, 153, 145, 146, 147, 158, 162, 172, 216, 218, 225, 228, 229, 237, 261, 275, 276, 280, 296, 297, 302, 352, 357, 358, 340, 337, 338, 371, 372.
 Djambineezen, 171, 276.
 Djankongan, 147, 149, 208, 210, 246, 248, 285.
 Djasoeta (kentol), 68.
 Djening, 18.
 Djepelau (goegoegoe), 262, 270, 272.
 Djoeana, 12, 21, 45, 67—70, 75, 121, 158, 147, 149, 159, 160, 180, 182, 192, 205, 206, 209, 210, 214, 222, 228, 257, 258, 245, 244, 247, 249, 255, 273, 281, 285, 287, 288, 290—292, 297, 518, 520, 527, 528, 555, 546, 575, 575.
 Djoe Machar Gamalama, 18, 266—268, 554, 555, 560.
 Djohor, 20, 42, 67, 80, 89, 218, 249, 257, 278, 297, 572.
 Djohoreezen, 63, 145, 171, 216, 218, 275, 276.
 Djonti, 81, 82.
 Djotan, 48.
 Dodinga, 535.
 Does (J.), 122.
 Demong, 48, 75, 120, 121, 125, 128, 129, 156, 154, 159, 160, 164, 165, 167, 168, 176, 185—187, 189, 192, 205, 206, 214, 219, 221—225, 225—227, 255, 255, 257, 258, 241, 245, 255—256, 258, 529, 556, 545, 568.
 Dempo, 15, 17—19, 155, 262, 265, 559.
 Doncker (W.), 194.
 Donlopes (G.), 9.
 Dorpentaka, 65, 88, 98.
 Dorre J. van, 570.
 Driessen J. van, 556.
 Dubbeldecop (W.), 12, 40, 49, 92, 95, 104—106, 150, 188, 196, 204, 225, 260, 261, 274, 295, 516, 525, 529, 545.
 Dugheyn A. D., 549, 551, 555, 554.
 „ J., 266—268, 274, 548, 552.
 Duins, 156, 175, 178, 504.
 Duizend-landen, 55, 46, 47, 145.
 Dupré D., 74, 78, 287—289.
 „ (P.), 557.
 Dyck J. van, 272, 546.
 „ (M. van), 525.

E.

- Egbertz (H.), 6, 40, 129, 155, 156, 160, 164, 166, 178, 195, 557, 570.
 „ (J.), 265.
 „ (O.), 78.
 Egosia Ragia, 185, 255, 299.
 Elmers (P.), 121.
 Elsas, 219.
 Engeland, 8, 17, 50, 52, 91, 102, 109, 155, 140, 191, 218—220, 257, 259, 261, 265, 279, 296—298, 551, 575, 558.
 Engels T., 52, 122.
 Engelschen, 17, 55, 57, 58, 56, 67, 64, 75, 80, 87, 95, 102, 105, 155, 144, 146, 159, 160, 176, 188, 217, 218, 229, 251, 257, 259, 261, 275, 276, 278, 289, 296, 500, 572, 540, 544, 555.
 Enkhuzen, 50, 52, 155, 509, 514, 515, 518.
 „ halve maan, 577.
 Estachan Sjah, 155.

F.

- Fairhil, 119.
 Favorel (M.), 231.
 Fereira (J.), 262.
 Fernambuke, 14.
 Fernando (J.), 198, 199.
 „ (T.), 200.
 Feyt (N.), 337.
 Flesbagh (J. T. van), 151, 198.
 Foorman (J.), 304.
 Foppe (F.), 26.
 Forsiet, 109.
 Francen (D.), 200.
 „ Holsteyn (J.), 19, 27, 38—41, 43,
 52, 67, 69—71, 73, 78, 79, 96, 119—
 121 123, 127—129, 133, 136—138,
 137, 139, 160, 164—169, 176—178,
 186, 187, 189, 206, 224, 223, 239,
 241, 234, 236, 263, 280, 337.
 Francen (M.), 199.
 „ (P.), 200.
 Francis (J.), 372.
 Frankrijk, 36, 191, 303, 339.
 Franschen, 14, 17, 30, 64, 101, 143,
 146, 191, 233, 278, 279, 298, 300,
 303, 339.

G.

- Gadang, 283.
 Gamron, 233.
 Garoeda, 13.
 Geadsischan, 216.
 Gedong-batoe, 48.
 Gerritsen (A.), 137.
 Geus (J.), 193.
 Gilolo (chatib), 11.
 Giri, 97.
 „ (pangeran), 128, 236.
 Giti, 76.
 Glisson (kraëng), 38, 48, 166, 168, 236,
 237, 239, 243, 233, 234, 270, 290,
 294.
 Goa, 93, 106, 110, 130, 189, 216, 260,
 278, 293, 294, 300, 343.
 Godske (Y.), 14, 24, 83, 91.
 Goens (R. van), 3, 10, 32, 37, 193, 203,
 220, 232, 233, 233, 243,
 309, 323—327, 337,
 361, 369.
 „ „ de jonge, 33, 101, 183,
 237, 271, 288.
 Goes (J.), 26, 30,
 Goetoela, 161.
 Golkonda, 36, 64, 87, 278.
 Gombong, 13, 21, 48, 133, 206, 236,
 247, 249.
 Gomes (P.), 261.
 Gonsalves (D.), 372.
 Goossen (G.), 340.
 Gorontalo, 274.
 Graeuwe (P. de), 183, 233.
 Gratia (F.), 372.
 Griethoorn (J.), 32, 34, 33.
 Grimmel (T.), 66, 97, 128, 189, 222,
 293, 296, 327, 329.
 Grisse, 13, 17, 21, 43, 47, 48, 38, 60,
 63, 67—69, 76, 78, 82, 111, 121,
 123, 147, 149, 139, 167, 168, 203,
 209, 210, 222, 226, 227, 234, 236—
 238, 247, 248, 281, 283, 319, 321,
 327, 333, 372, 373.
 Grobbelingh (J.), 47, 96, 119.
 Grobogan, 327.
 Groen (B.), 304.
 Groot (Z. de), 341.
 Gysbertsen (T.), 224, 223, 241.

HI

- Haan (J. de), 261.
 Haaren (H. van), 370.
 Haes (D. de), 52, 84, 89, 123, 126.
 Haese (F. de), 2, 23, 51, 100, 103, 133, 197, 272, 277, 288, 289, 297, 298.
 Halmaheira, 351, 352.
 Hanover (J. C.), 212.
 Harde (J. de), 346.
 Haringman (L.), 241, 370.
 Harthouwer (D.), 12, 17, 18, 93, 103, 228, 270, 325, 348, 354.
 Hartog (G. L.), 25.
 Hartsinck (W. C.), 64, 193, 357, 370.
 Hasselbergh (C.), 163, 357.
 Helm (van den), 119.
 Hendriksen (A.), 130.
 Hendrixz (E.), 196.
 „ (L.), 263.
 „ (R.), 122, 198.
 Heylman (J.), 9.
 Heyne (B.), 339.
 Heyssen (J.), 357.
 Heyt (J.), 220, 298.
 Hillebrants (J.), 195.
 Hitland, 172.
 Hitoë, 8, 274.
 Hoepert (N.), 119.
 Hoesen (A. van), 130.
 Hogenhoeck (E. van), 9.
 Hoksioë, 11, 17, 50—53, 45, 49, 100, 109, 122, 131, 132,
 Hollandia (punt), 61.
 Hombergius (J.), 241.
 Hemmelingh, 253.
 Honimoa, 8.
 Hoorn, 29, 172, 178, 179, 223, 309, 313, 316, 317.
 „ (J. van), 29, 193, 212, 316, 335.
 „ (P. van), 45, 118, 154, 193, 198, 214.
 Hop (H.), 370.
 Hosten (A. van), 194.
 Houghy, 2, 23, 51, 100, 103, 133, 197, 277, 289.
 Hugo (H.), 52, 217.
 Hulst (H. J. van), 195.
 Hurt (A.), 11, 12, 26, 38, 66, 77, 124, 126, 171, 228, 269, 276.
 „ (M.), 306.
 Huysman (J. J.), 212.

II

- Idesse (A.), 119.
 Indabang (ngabeli), 290.
 Indragiri, 244, 245, 273, 308.
 Indramajoe, 20, 42, 58, 60, 81, 82, 111, 112, 180, 182, 208, 210, 247, 248,
 281, 285, 318, 320, 375.
 Indrapoera, 204.
 Indyek (L.), 2.
 Ingen (M. van), 57.

J

- Jacobsen (A.), 119.
 „ (F.), 200.
 „ (J.), 199.
 Jafnapatnam, 299, 300, 302.
 Jakatra, 212.
 Jakatra (schans), 23, 44, 62, 83, 119, 151, 184, 232, 285, 324, 377.
 Janssen (A.), 26, 30, 199, 251.
 „ (C.), 73, 122, 146, 178, 207, 224, 225, 234, 238.

Jaussen (D.), 64, 119, 188, 198.

• (F.), 200.

• (I.), 196.

• (N.), 198.

• (P.), 200.

Japan, 9, 17, 35, 36, 76, 88, 89, 98, 99,
123, 126, 132, 286, 337, 338.

Japaneezen, 35.

Japara, 8, 11, 12, 15—17, 20, 26, 58—
41, 45—48, 52, 60, 63, 66—71, 74—
79, 81, 82, 85, 96, 97, 103, 111, 112,
120, 121, 124, 125, 127—129, 133,
156—159, 147, 149, 157, 159, 160,
164, 163, 167, 176—178, 180, 182,
185—189, 192, 204—208, 210, 213,
221—225, 226—228, 233—255, 257,
243, 244, 246, 253—257, 260, 266,
270, 273, 276, 278—281, 283, 286,
288, 292, 295, 296, 297, 319, 321,

325—330, 332—334, 336, 340, 344—
346, 356—358, 361, 363, 367—369,
373, 375.

Javanen, 15, 16, 22, 23, 27, 39, 40, 44,
46, 48, 52, 57, 62, 63, 66—69, 71,
76, 77, 83, 96, 97, 119—121, 128,
129, 137, 138, 145, 150, 151, 160,
165—169, 177, 184, 186, 187, 192,
205—207, 212, 218, 221, 222, 226,
227, 234—242, 252, 255, 258, 259,
262, 265, 270, 275, 285, 287, 288,
292, 296, 324, 325, 327—330, 332—
334, 340, 344—346, 356, 369, 377.

Jeveren (R. J. van), 194.

Jongelingh (A.), 195.

Jongh (D. T. de), 92, 201, 340.

• (M. de), 348.

Jonker (kapitein), 2.

Jurriaansen (P.), 200.

K

Kaap de Goede Hoop, 13, 14, 16, 24, 27, 29,
30, 56, 80, 85, 86, 89, 91, 101, 107, 108,
136, 137, 139, 140, 142, 152, 154,
169, 172—176, 178, 179, 202, 204,
229—231, 250, 251, 262, 304, 305,
307, 308, 314, 316—318, 358, 359.

Kabon, 76,

Kadendan, 269.

Kaidipan, 274.

Kai-tsoe, 36.

Kajeli, 247, 249, 283, 319—321.

Kako, 33, 34.

Kalamata (prins), 6, 17—19, 93—95,
263, 340, 347, 348, 361.

• (wed.), 196, 206.

Kali Anjar, 21.

• Sapoe, 20, 60.

• Woengoe, 19, 21, 113, 248, 374.

Kambodia, 58, 148, 247, 340.

Kanara, 55, 110, 120, 217, 300, 305.

Kandang-Auer, 60.

Kandate (Kendal?), 210.

Kanton, 17, 32, 33, 43, 52, 58, 80, 122,
130, 131, 133, 154, 313, 339.

Karang-Anjar, 208, 283, 373.

Karangenan, 159.

Karr (J.), 130.

Karti Sedana, 15, 16, 222.

• Taroena, 68.

Kat (S.), 185.

Kata, 169.

Katauen, 147, 181.

Kati Moela, 201.

Kaudewar, 207.

Këdah, 75, 278.

Keerdekoe (S.), 193.

Kelck (D.), 9, 122.

Kendal, 248, 319, 320.

Kepper (J.), 75, 250.

Ketelaer, 153.

Keulen (J. van), 193.

Keyser (L. de), 122, 194.

- Kidoel (pangeran), 55—57, 46, 47, 50, 63, 64, 73, 96, 135, 152, 156, 165, 164, 171, 188, 218, 219, 259, 279, 296, 352, 345.
- Kindler (C.), 55.
- Klappa-Doea, 263.
- Klencke (H. van), 9.
- Kobe (radja), 163.
- Koda (kimelaha), 11.
- Koeck (J.), 536.
- Koedoes, 21, 111, 112, 207, 288, 292, 297, 327, 345.
- Koepang, 161, 162.
- Koereloer, 64, 278.
- Koe-si-nio, 178.
- Koetot Timpang, 205.
- Koetsjin, 55, 56, 101, 110, 120, 146, 219.
- Koksinders, 4.
- Koksinga, 17, 109.
- Kolombo, 55, 101, 185, 221, 233, 235, 245.
- Kombeina, 342.
- Kombelo, 3.
- Konoet (intjé), 202.
- Kopenhagen, 118.
- Korles, 55.
- Koromandel, 36, 50, 55, 54, 56, 57, 63, 64, 76, 87, 102, 105, 109, 114, 116, 135, 137, 145—145, 153, 154, 157, 164, 171, 185, 188, 191, 235, 244, 246, 259, 265, 270—272, 277, 279, 286, 288, 289, 295, 296, 299, 303, 306, 309, 322, 323, 331.
- Kors (H.), 349.
- Kortenhoef, 119.
- Kota Loekadiang, 225.
- Tengah, 50.
- Krakatau, 89.
- Krawang, 20, 21, 42, 58, 81, 111, 112, 147, 181, 209, 247, 281, 319, 321, 345, 375.
- (rivier), 369.
- Krokot (rivier), 25, 44, 62, 83, 119, 151, 184, 212, 252, 285, 324, 377.
- Krongrong (kraëng), 189, 225, 260, 294.
- Kruyskercke (L. 150.)

L.

- Laboenang, 375.
- Ladjan, 201.
- Lafleur (D.), 557.
- Laisamboe, 201.
- Lamahai, 54.
- Lamahala, 155, 161.
- Lamoa (A.), 118.
- Lamong, 20, 41, 73, 144, 163, 188, 279, 373.
- Lampton, 73, 109.
- Lamthai, 31.
- Lanang (intjé), 88.
- Larantoea, 375.
- Larompo, 189, 204.
- Lasaserie (M. de), 557.
- Lasem, 21, 41, 45, 58, 67, 69—71, 79, 82, 97, 147, 209, 210, 253, 247, 249, 255, 261, 275, 287.
- Latony, 200.
- Leeuw (A. de), 195.
- (C. de), 539.
- Leeuwen (P. van), 9, 150, 194.
- Leeuwenson (J.), 370.
- Lefebvre (A.), 110, 145, 255, 299.
- Lefer (R.), 55, 110, 120, 272.
- Ley (W. W.), 119.
- Leydecker (H.), 350.
- Lier (A. van), 52, 68, 84, 99, 272, 346.
- Ligor, 340.
- Limbing (kraëng), 106.
- Lim Gi Sai, 122.
- Lim-lako, 55.

- Linkes (kraëng), 295.
 Lissabon, 500.
 Lit-soeko, 56.
 Lobs (J.), 55, 56, 196, 255, 272, 288.
 Loehoe, 5, 189, 204, 225, 274, 295, 545.
 Loehoeneezen, 260.
 Lohir, 541.
 Lole, 161.
 Lombok, 575.
 Lomo Tibon, 48.
 Londen, 220, 298, 504.
 Lonthoir, 261.
 Lor (pangeran aria), 47, 143—145, 152, 171, 187, 259, 260, 262, 265, 273, 279, 295, 297, 507, 552.
 Losi, 201.
 Lotharingen, 219, 505.
 Lonadin (datoe), 258.
 Lucas (H.), 299.
 Luchtenburgh (M. van), 9, 117, 193, 570.
 Lucifer (W.), 194.
 Lusvelt (I. V.), 115.
 Lutgens (J.), 122.
 Luyrelius (W.), 9, 154.

M.

- Maas (de), 169, 507.
 Maba, 555.
 Macao, 4, 16, 19, 75, 76, 109, 216, 278, 574.
 Madagascar, 157.
 Madoere, 55, 185.
 Madras, 50, 54, 55, 296.
 • -patnam, 160, 278.
 Madura, 59, 42, 43, 48, 60, 67, 70, 160, 167, 168, 192, 205, 206, 222, 226, 255, 255—257, 245, 255, 254, 288, 290, 292, 298, 526, 527, 550, 551, 555, 567, 568, 570, 575.
 • (straat), 222.
 Maduratna (radja), 289, 290, 555.
 Madureezen, 192, 207, 226, 254, 256, 270, 274, 275, 279, 286—288, 291, 292, 296, 297, 505, 527—550, 552—554, 556, 544—546, 556, 558, 561, 567—571.
 Majoeda, 5, 9, 10, 18, 94, 95, 106, 272, 541, 542, 547, 550.
 Makasar, 5, 6, 12, 17, 18, 21, 26, 59, 40, 49, 60, 92—95, 105, 105, 121, 125, 130, 158, 155, 157, 159, 160, 167, 168, 178, 181, 186, 188, 196, 204, 206, 225, 224, 240, 242, 249, 260, 261, 265, 265—267, 272—274, 285, 295, 294, 516, 520, 525, 529, 540, 545, 548, 559—561, 564, 566.
 Makasaren, 4, 6, 9, 15—17, 19, 27, 58—40, 45, 47, 48, 52, 65, 66—71, 75—79, 93, 96, 97, 106, 109, 120, 121, 125, 128, 129, 155, 157, 158, 145, 155, 154, 157, 160, 161, 165—167, 169, 177, 178, 185—187, 189, 192, 205—207, 215, 219, 221—228, 234—245, 255—255, 257—261, 270, 275—275, 279, 280, 287, 288, 292, 294, 297, 528, 545, 561, 567, 568, 570.
 Makian, 11, 18, 551, 552.
 Malabar, 55, 55, 56, 73, 101, 110, 190, 196, 207, 219, 220, 225, 251—255, 272, 288.
 Malaka, 2, 4, 5, 19, 56, 41, 43, 60, 75, 75, 76, 88, 105, 105, 111, 113, 148, 182, 216, 220, 222, 225, 244—246, 259, 265, 270, 271, 275, 277—279, 286, 288, 289, 296, 297, 299, 503, 506, 508, 522, 525, 552, 555, 558, 559, 574, 575.
 Malapati (kia), 121.
 Maleiers, 16, 22, 25, 59, 48, 51, 65, 98, 99, 129, 168, 191, 202, 225—225, 258, 241, 242, 272, 557.

- Mamëthchil (sultan), 204.
 Mamoe (daëng), 240, 241.
 Mamongon (daëng), 48.
 Mandarsjah (sultan), 268, 347, 348, 353.
 Mandhar, 260.
 Manganitoe, 267.
 Mangarai, 293.
 Mangiois (J.), 163, 231.
 Mangoes, 203.
 Mangsoer (orang kaja), 68, 70, 261.
 Manila, 20, 46, 50, 63, 73, 76, 108, 149, 278.
 Manipa, 3.
 Mansi (orang kaja), 233.
 Manuels (J.), 199.
 Marana (J. B. de), 163.
 Marangi (aroe), 103.
 Marchier (C. B.), 10, 84, 99, 230, 346.
 » (L.), 231.
 Mardijkers, 23, 30, 61, 83, 113, 118, 119, 130, 183, 198—200, 212, 230, 231, 261, 276, 284, 322, 336, 343, 337, 371, 372, 376.
 Margamati, 68, 96, 120, 163, 166, 226, 257, 327.
 Marinissen (D.), 109.
 Mario (aroe), 103.
 Maroenda, 2.
 Maros (kap.), 241, 242.
 Martasana (pangeran), 367, 368.
 Martiny (C.), 9.
 Maseri (daëng), 241.
 Masoehi, 223.
 Masoeroe (daëng), 293, 343.
 Masulipatnam, 34, 36, 64, 87, 102, 137, 134, 244, 293, 299—301.
 Mataram, 16, 27, 39, 40, 48, 37, 38, 63, 67—71, 73—79, 96, 123, 137, 137, 160, 166, 187, 192, 222, 223, 226, 236, 240, 242, 234, 238, 270, 273, 279, 289, 290—292, 296—298, 307, 309, 327, 328, 330, 332—336, 344—346, 361, 367—369.
 Mathyssen (D.), 200.
 Matule (prins van), 33.
 Maubagh (W.), 194.
 Mauray (W.), 333.
 Mauritius, 47, 32, 33, 66, 217.
 May Amby, 200.
 Mechelen (J. van), 377.
 Meelo (J. de), 199.
 Meerlant (R. van), 219.
 Meersche (J. van der), 109.
 Menado, 267.
 Menangkabau, 129.
 Mendosa (A.), 200.
 » (M.), 200.
 Mengapa (daëng), 38, 48, 63, 66, 166, 168.
 Mensch-eter (eiland), 36.
 Messina, 298.
 Mey (L. de), 199.
 Meyer (M.), 222.
 Michielsen (J.), 224, 223, 234, 238, 241.
 Middelburg, 304.
 Mira, 103.
 Mirano (D.), 231.
 Mocha, 46, 207, 270, 272, 332, 333.
 Mogol, 134, 146, 280.
 Molenvliet, 190, 322.
 Moll (C.), 122.
 Molukken, 94, 93.
 Mom, 144, 171, 217, 230.
 Mondjaja (kiai aria), 46, 143, 144, 132, 171, 263.
 Montemarano (kraëng), 38, 48, 63, 109, 138, 166—168, 224, 223, 237—242.
 Mooek (V. van), 44, 193, 376.
 Moolen (W. van der), 183.
 Moondas Naan, 233.
 Mooren, 23, 33, 37, 63, 67, 68, 73, 100, 146, 233, 278, 289, 296.
 Mortier (P.), 130, 194.
 Mosambique, 110.
 Moscovie, 303.
 Moubagh (W.), 130.

- Moulin, 9, 96.
 Mouray (W.), 336.
 Mousson (L.), 198, 205.
 Muller (F. H.), 44, 57, 62, 73, 184, 323, 352, 377.
 Muller (N.), 10, 99.
 Multz (J. G.), 195.
 Musquite (G.), 188.
 My (D. A. van der), 99.
 Myle (A. L. van der), 195.

N.

- Nachenius (J.), 23.
 Nagasaki, 33, 36, 126, 132, 358.
 Nankin, 31, 34.
 Nanlasam, 273.
 Nasidi, 5.
 Nassau (kasteel), 105, 217, 261.
 Navais (P.), 359.
 Negapatnam, 55—55, 64, 171, 183, 232, 233, 299.
 Negombo, 101.
 Neira, 37.
 Neuremberg, 195.
 Niat (daëng), 263.
 Nicolaassen (D.), 200, 371.
 Nieuwburg, 303.
 Nieuwelant (A. van), 9.
 Nieuw-Engeland, 137.
 Nieuwenroode (C. van), 336.
 Nieuwpoort te Batavia, 150, 154, 184.
 Niove, 11.
 Nobel, 34.
 Noordwyk, 377.
 Norden (H. van), 244.
 Nozee (G.), 336.

O.

- Ockerman, 230.
 Ockersen (O.), 10, 11, 32, 37, 46, 48, 63, 84, 88, 98, 99, 102, 133, 134, 233, 238, 262, 263, 272, 289—291, 297, 302—304, 309, 323, 332, 333, 340, 346, 339.
 Oedjoeng-pandan, 94, 95, 136, 263, 273.
 „ -tanah, 297.
 Oelakan, 30.
 Oeloe-bawang, 241.
 „ (rivier), 223, 226.
 Oena, 341—343.
 Oeva, 33.
 Onrust, 133, 284.
 Ontong-djawa, 30.
 Oosterwyk (A. van), 36, 280.
 Oranje (kasteel), 18, 274.
 Orangseep (koning), 146.
 Osborn (J.), 193.
 Ostende, 47, 119.
 Outhoorn (H. van), 103, 134, 244, 277, 299.
 „ (W. van), 32, 63, 99, 134, 198.
 Overtwater (J.), 10, 134, 193, 194, 203.

P.

- Padang, 30, 39, 60, 72, 146, 149, 172, 182, 204, 210, 221, 244, 306, 307.
 Padjarakan, 13, 166.
 Padtbrugge (R.), 323, 339, 346, 360, 361, 370.
 Paerslaecken (D.), 26.
 Palaka (radja), 92, 93, 103—106, 130, 189, 204, 223, 274, 293, 341, 343.
 Palandingan, 223, 226.
 Paleakate, 36, 87, 102, 277, 299—301, 306.

- Palembang, 2, 16, 19, 21, 30, 38, 41, 42,
 48, 58, 60, 65, 66, 75, 80—82, 89,
 98, 111, 129, 147, 191, 214, 221, 225,
 228, 229, 247, 248, 275, 285, 318,
 319, 358, 372, 373, 375.
 Paloeamba, 181, 182.
 Pamakoekan, 290.
 Pamalang, 19, 21, 58, 60, 519, 520,
 575, 575.
 Pamanoean, 81, 82, 111, 112, 146, 148,
 180, 182, 209, 210, 247, 248, 281,
 285, 319, 521, 527, 574.
 Pampangers, 200.
 Panaragan (kraëng), 48, 225, 258, 241.
 Panaroekan 75, 166, 167, 169, 192.
 Pandali, 161.
 Pantsjano, 341, 345.
 Papiniauw (I.), 539.
 Parel (punt), 52.
 Parmata, 201.
 Parong-koedjang, 219.
 Parvé (D.), 121.
 » (J.), 32, 99, 194, 272, 546.
 Pasir, 48, 181, 295, 294, 375.
 Pasoeroean, 15, 48, 574.
 Patani, 540.
 Pati, 288, 292, 297, 527, 546.
 Patna, 278.
 Patwin, 557.
 Pauli (J. J.), 9, 55, 54, 171, 188, 257,
 259, 352.
 Paulussen (C.), 199.
 » (J.), 199.
 » (N.), 199, 200.
 Pauw (P.), 27, 150, 515, 522.
 Pavilioen (A.), 56, 87, 102, 105, 157,
 158, 277, 298, 299, 502, 505, 506,
 509, 561.
 Pavilliauw (S.), 556.
 Payne, 229.
 Pegoe, 56, 80, 277.
 Peirak, 75, 76, 89.
 Pekalongan, 19, 21, 42, 58, 60, 81, 82,
 111, 112, 146, 149, 180, 182, 208,
 210, 222, 246, 248, 281, 285, 519,
 521, 575, 575.
 Pekat, 265.
 Penneman (F.), 198.
 Pera, 216.
 Pereira (A.), 199.
 » (J.), 155.
 Perzië, 55, 56, 64, 73, 109, 110, 207,
 214—216, 254, 255, 272, 288.
 Philipsburg, 505.
 Phoonsen (A.), 251.
 Phort (P.), 214.
 Pietersen (J.), 199, 372.
 Pinglamong, 52, 55, 52, 123, 153, 515,
 539.
 Pit (L.), 121, 298, 559.
 » (L.) de jonge, 109.
 Pits (J. J.), 25, 50, 72, 100, 172, 204,
 221, 244, 506, 507.
 Pitt (M.), 157.
 Pittavin (B.), 9.
 » (E.), 151, 198.
 Pittavins-sstraat te Batavia, 576.
 Plevier (G. A.), 214.
 Ploen (C.), 104, 105.
 Pluys (G. M.), 150, 195.
 Pochin, 51.
 Poeloe-ambo, 121.
 » -pandjang, 216, 371, 572.
 » -tjingko, 100, 506.
 Poerbaia (pangeran), 222, 225, 227, 237,
 255, 260, 275, 287, 288, 290, 291,
 355, 567.
 Poeri, 204.
 Poespa Wangsa, 159.
 Point de Gale, 55, 185, 235.
 Polen, 505.
 Pondichery, 255, 278.
 Pontang, 4, 35, 50, 54, 109, 145, 152,
 156, 165, 164, 191, 257, 260,
 265, 279, 280, 296.
 » (rivier), 219.

- Poolman (C.), 69, 178, 185, 186, 189, 204, 205, 207, 215, 214, 221, 225, 225, 226, 228, 255, 255, 258—241, 245, 275, 280, 357.
 Porto-novo, 50, 54, 278.
 Portugal, 110.
 Portugeezen, 16, 47, 95, 101, 110, 159, 145, 146, 161, 222, 260, 278, 300.
 Poth (G.), 48, 51, 102, 228, 275, 358, 540.
 Potter (L. de), 84.
 Poutj, 155.
 Prati Sedama, 15.
 Priaman, 3, 506.
 Pringalaja (pangeran depati), 57, 79.
 Prinsen-eiland, 49, 355.
 Purmerend (eiland), 284.
 Puttelaer (A.), 150, 194, 371.
 Pyl (L.), 299.

Q-

- Quaelbergh (C. van), 325, 359.
 Quickelenburgh (C.), 154, 196.
 Quilimana, 110.
 Quinam, 75, 115, 182, 211.

R-

- Ragiapoer, 500.
 Ragia Singa, 55, 101, 185, 255.
 Rangga Sidajoe (kiai ngabehi), 166, 168, 169.
 Ranst (C.), 9, 57, 125, 184, 214, 261, 265, 509, 561.
 Ras (L.), 214.
 Rechart (A. A.), 194.
 Rembang, 8, 21, 27, 48, 58, 60, 66, 68, 70, 74, 78, 81, 82, 111, 120, 121, 155, 147, 149, 160, 180, 182, 208, 210, 245, 246, 249, 254, 255, 269, 274, 276, 279, 281, 285, 287, 519, 520, 554, 575.
 Renesse (A. D. van), 101, 189, 224, 225, 241, 244.
 Reyerssen (R. C.), 194.
 Reygers (H.), 222.
 Reyniersz (C.), 547.
 Rheede (H. van), 55, 56, 101, 110, 190, 196, 255, 272, 288.
 Ribera (M.), 214.
 Riebeecq (J. van), 10.
 Robera (F.), 200.
 Robyn (punt), 150.
 Rodol (J.), 200.
 Rodrigo (N.), 199.
 Roeboe (kodja), 5, 67, 258, 264.
 Roo (C. de), 194.
 Roos (S.), 504, 516.
 Rosengain, 577.
 Rosayro (P.), 200.
 " (N.), 199.
 Rootcop (D.), 214, 250.
 Rotgans (A. C.), 118.
 Roti, 6, 155, 159, 161.
 Rotterdam, 15, 50, 155, 509, 515, 515, 517.
 " (kasteel), 17, 40, 92, 105, 106, 188, 196, 295, 516, 545.
 Rotterdammerpoort te Batavia, 155, 198, 205, 357.
 Rus (L.), 228.
 Ruyter (M. A. de), 191, 229, 298, 505.
 Ryssel (C. van), 557.

S-

- Sabda Karti, 192, 355.
 Sadelaer (P. de), 225.

- Sadraspatnam, 277, 278.
 Saint-Martin (J. de), 69, 72, 122, 193, 337, 370.
 Sa-kwa, 53.
 Saleier, 249, 348.
 Salomon (radja), 217.
 Salotoengan (aroe), 103.
 Salvador (J.), 199.
 Samarang, 20, 21, 42, 58, 60, 67, 81, 82, 111, 113, 143, 147, 148, 159, 180, 181, 186, 188, 192, 209, 210, 219, 247, 248, 261, 279, 281, 283, 292, 296, 297, 319, 321, 332, 344, 336, 338, 375, 373.
 Samorin (de), 36.
 Sampang, 48, 192, 226, 237.
 • (pangeran), 255.
 Sandrabone, 260.
 Sangi (eilanden), 267.
 Sangora, 340.
 Saparoea, 8.
 Savoe, 6, 153, 159, 161, 162.
 Scheepens (J.), 193.
 Schilhoorn (J.), 2, 16, 38, 48, 63, 73, 80, 89, 98, 129, 191, 214, 221, 228, 273, 318, 338.
 Schippers (P.), 122, 150, 193.
 Schouten (D.), 193.
 Schram (C. P.), 371.
 Schults (J.), 85, 284.
 Schuth (H.), 194.
 Schutte (J. H.), 54, 55, 64, 171, 257, 259, 331.
 Schuure (F. van), 231.
 Schuyr (E. van der), 12, 39, 40, 97, 128, 224, 253, 258, 241, 254, 279, 286, 293, 296, 297, 327—332, 334, 336, 343, 370.
 Sekredane, 4, 73, 109, 259.
 Selebe, 341, 342, 346, 360, 361.
 Serman (I.), 200.
 Seroyen (H.), 116.
 Servaes (A.), 354.
 Sesan (de), 15.
 Siak 339.
 Siam, 8, 80, 88, 92, 109, 164, 201, 246, 278, 339, 340.
 Siameezen, 56.
 Siau, 267, 274.
 Sicilie, 109.
 Sidajoe, 42, 60, 67, 70, 71, 166.
 • (ngabehi rangga), 68, 273, 290, 291.
 Sidaksaksa (rivier), 192.
 Sidokari, 48, 168.
 Si-kwa, 57, 100.
 Silebar, 73.
 Silida, 31, 204, 221.
 Singasari (pangeran), 48, 73, 163, 206, 222, 223, 227, 237, 253, 290, 292, 367.
 Singa Wangsa (kiai ngabehi), 121, 129, 166, 169, 192, 221, 222, 253, 328.
 Singenap, 21, 180, 182, 247, 249, 282, 283, 319, 321, 373.
 Singlamong, 11, 30—33, 132.
 Sirenaroe, 204.
 Siring, 277.
 Siwagi, 110, 146, 207, 278, 300.
 Sjong (aroe), 241.
 Slooth (J. A.), 189, 223, 234, 241, 243, 330, 331, 336, 357, 370.
 Slosser (A.), 221.
 Smith (A.), 193.
 • (M.), 193.
 • (P.), 244, 299.
 Snickers (J.), 9.
 Soekapoera, 323, 332.
 Soela-eilanden, 93, 337, 361.
 Soelong, 223.
 Soemba, 6, 133, 136, 264.
 Soembar, 21, 38, 60, 81, 82, 111, 112, 147, 149, 180, 182, 209, 210, 247, 248, 281, 283, 319, 321, 373, 375.
 Soember-anang, 20.
 Soembawa, 39, 48, 93, 321, 373, 375.

- Soemoer, 21, 42, 43, 247, 249, 282, 283, 519, 521, 575, 575.
 Soentar (rivier de), 184
 Soerabaia, 15, 16, 21, 48, 67—69, 76, 97, 121, 125, 138, 167, 205, 256, 242, 249, 527, 574.
 Soera Menggala (pangeran), 260.
 Soerate, 14, 15, 20, 56, 58, 46, 48, 55, 55, 56, 58, 64, 75, 82, 96, 100, 155, 157, 145, 152, 157, 185, 188, 191, 207, 214—216, 218, 265, 271, 277, 278, 280, 288, 300, 555.
 Soesoehoenan, 15, 16, 27, 59, 40, 48, 57, 67—71, 74—79, 96, 97, 121, 125, 127, 157, 160, 165, 185—187, 192, 205—207, 215, 221, 222, 226, 227, 236—240, 242, 255—255, 258, 270, 286, 290, 291, 297, 526, 527, 529—551, 555, 554, 567, 569.
 Solor, 161.
 Sond (de), 191, 298.
 Sonabai, 161, 162.
 Sonabaiers, 155.
 Soolmans (I.), 121.
 Sopeng, 105, 225, 294.
 Solja, 257.
 Soury (J.), 109.
 Sowako, 10.
 Spangie (P.), 352.
 Spanjaarden, 76, 267, 274.
 Speckman (R.), 293, 529.
 Speelman (C.), 3, 5, 10, 17, 94, 104, 105, 109, 198, 203, 214, 223, 240, 261, 265, 272, 275, 295, 294, 309, 550—552, 556, 540, 544, 556, 557, 559, 561, 566—570.
 Spel (G.), 522.
 Spyck (J. van der), 80, 88, 201, 540.
 St Jago, 251.
 St Thomé, 56, 278.
 Steents (J. J.), 217.
 Sterre (C. van der), 171.
 Straat Banka, 56.
 • Madura, 75.
 • Soenda, 14, 29, 56, 47, 49, 80, 85, 89, 136, 157, 165, 164, 173, 178, 191, 202, 229, 250, 506, 516.
 Strantwyk (G. de David), 280, 298, 505, 509, 516, 555.
 Struys (A.), 4, 11, 17, 50, 52, 54, 55, 49, 109, 150, 195, 215, 287, 555.
 Stryckersbergh (A.), 9.
 Sumatra's Westkust, 25, 40, 45, 50, 72, 100, 172, 205, 220, 244, 505, 507.
 Swenne (E. van), 194.
 Symons (H.), 194.
 Symonsz (J.), 200, 556, 557.
 • (N.), 198.
 • (P.), 2, 200.

T.

- Taboekan, 274.
 Tack (F.), 122, 189, 224, 225, 241, 244.
 Tadoenang, 147, 282, 320, 521.
 Taelman, 251.
 Tafel-baai, 176.
 Tagal, 19, 21, 41, 45, 58, 60, 81, 82, 111, 112, 147, 149, 180, 182, 208, 210, 247, 248, 282, 285, 518, 521, 556, 558, 575, 575.
 Tagoelanda, 274.
 Taioean, 17, 55, 155.
 Talawarana, 201.
 Tambora, 17, 265, 266, 268, 269, 559.
 Tamessen (A.), 195.
 Tamparan (radja), 294.
 Tampora, 224, 226, 258.
 • (rivier), 169.
 Tanara, 58, 60, 81, 111, 148, 209, 282, 283, 574.
 Tandjoeng-prioek, 5.

- Tanete (aroe), 105.
 Tangerang, 20, 58, 60, 111, 247.
 Tansjouwer, 55, 299.
 Tant (J. B.), 305.
 Tartar (S.), 552.
 Tartaren, 4, 51, 80, 513, 559.
 Tegenepatnam, 57.
 Tello, 5, 225, 260.
 Telok-betong, 575.
 Telolo (daeng), 295, 294.
 Tenglia, 200.
 Ten-kwa, 100.
 Ternate, 5, 4, 6, 11, 12, 17, 18, 21, 45, 95, 94, 104, 124, 228, 266—268, 270, 272—274, 276, 282, 293, 525, 559—541, 545—551, 553, 554, 557, 560, 561, 565, 566, 569.
 Ternatanen, 94, 104, 106, 196, 267, 272, 540, 542, 545, 546, 549, 551, 552, 560.
 Teuver, 55, 299.
 Texel, 13, 80, 85, 89, 101, 107, 136, 159, 152, 154, 172—174, 178, 558.
 Themmen, 559.
 Tiben, 205.
 Tidore, 18, 228, 266, 267, 548—554.
 Tidoreezen, 549, 550—555.
 Tikoe, 225, 254.
 Timo, 161.
 Timor, 6, 8, 12, 21, 40, 121, 129, 155, 156, 159, 160, 161, 164—166, 177, 188, 222, 225, 234, 245, 256, 259, 261, 296, 561, 565, 566, 575.
 Tingal, 201.
 Tirtajasa, 64, 145, 187, 218, 257, 263.
 Tjerita, 20, 42, 58, 147, 209, 574.
 Tjiampa, 48.
 Tjiasem, 19, 21, 45, 58, 111, 112, 147, 149, 180, 182, 209, 210, 247, 248, 282, 285, 519, 521, 573, 575.
 Tjili (njai), 161.
 Tjinrana, 204.
 Tjipta Soeta, 167.
 Tjiringin, 282.
 Tjitaja (rangga), 205.
 Tobiassen (G.), 199.
 Tobore (kimelaha), 10.
 Toeban, 67, 70, 71, 270, 290.
 Toegoe, 286.
 Toekang-besi (eiland), 545, 559.
 Toemilia Tikol, 557.
 Toerilia Gampo, 264.
 Toledo (A.), 200.
 Tonkin, 79, 84, 85, 89, 97, 126, 155, 148, 165, 558.
 Tontjoek (ngabehi), 290.
 Topaliren (galeran), 105.
 Torbaia, 21, 180, 182, 247, 248, 282, 285.
 Trankebar, 171, 188, 279.
 Trier, 219.
 Trinkenomale, 101, 278, 299.
 Troena Djaja, 192, 255—257, 258, 270, 286, 288, 289, 295, 555, 555.
 Tromp (M. H.), 191, 298, 559.
 Tsoa Wanjok, 122.
 Turken, 217.
 Tutekorin, 55.
 Tijgersgracht te Batavia, 576.

U.

Utrechtsche poort te Batavia, 25, 44, 62, 85, 119, 151, 184, 195, 212, 252, 285, 324, 577.

V.

- Vakwa (aroe), 293—295.
 Valck (J.), 229.
 Valckenier, 14.
 Verburgh (N.), 9, 89, 91, 108.

- Verdioen (G.), 376.
 Verspreet, 3.
 Versteegh (T.), 99.
 Vertangen (P.), 92.
 Verwer (P.), 299.
 Vicq (M. de), 15.
 • (R. de), 15.
 Victoria (kasteel), 8, 58, 124, 228, 276.
 Visch (A.), 26.
 Visiapoera, 110, 278, 299, 300.
 Visser, (N. F.), 221.
 Vlaanderen, 219, 305.
 Vlaminck (J. de), 131, 195.
 Vlamingh (de), 3, 347.
 Vliet (J. van), 225.
 Vlissingen, 140, 175, 250.
 Vogel (E.), 298.
 Volger (W.), 14, 38, 46, 48, 56, 100, 137, 145, 146, 214, 265, 271, 277, 288.
 Vooght (C.), 26, 29, 176.
 Vosburgh (G.), 196, 251.
 Vosmaer (J.), 339.
 Vrede (C. van), 370.
 Vreelandt (G.), 193, 196.

W.

- Wadja Koesoema (raden), 15.
 • Poena, 201.
 Wadjo, 189.
 Wagenburgh, 161.
 Walle (A. van der), 244.
 Wangsa Dipa (kiai ngabehi), 68, 77, 125, 128, 187, 205, 206, 215, 222, 227, 234, 245, 255, 255, 258, 275, 325—328, 350, 351, 354, 340, 345, 367.
 Wangsa Dita, 159.
 • Prana, 327.
 Waterpoort te Batavia, 214, 357, 361.
 Wessel (W. B. van), 194.
 Westdorp (A.), 69, 72.
 Wetter, 217.
 Weynsz (J.), 207, 270, 272.
 Wildy, 304, 305.
 Willeke, 289.
 Willoughby, 298.
 Wiltvanek (P. M.), 196.
 Wingurla, 110, 145, 207, 255, 272, 299, 300.
 Wira Boeni, 290.
 Wira Dedaha, 325, 332.
 • Djaja (ngabehi), 275, 290, 295.
 • Nepada (reden), 253.
 • Taroena (raden ngabehi), 121, 125, 157, 165, 168, 169.
 • Wangsa (ngabehi), 290.
 Wirat Maka, 15, 16, 40, 68, 69, 74, 77, 293.
 Wittebol (J.), 241.
 Woensel (C. van), 330, 370.
 Wolff (E. de), 224, 357.
 Woller, 161.
 Wowana, 272, 275.
 Wyckersloot (J. van), 6, 160, 162.
 Wylhes (W.), 377.
 Wynantsen (J.), 122, 131, 198.
 Wyndrecht (P.), 225.
 Wynrigh (P.), 241.
 Wys (A.), 47, 131, 188, 198, 203, 219, 220, 355, 355, 372.
 Wythe (A.), 191, 218, 220, 257, 259, 263, 279, 304, 305.
 Wyts (A.), 194.

Y.

- Ysbrantz (H.), 10, 32, 65, 84, 122, 130, 154, 315, 339.

Z.

Zeeland, 24, 28, 30, 46, 91, 136, 140, Zoutelande (schans), 119, 377.
142, 153, 169, 173, 208, 229, 230, Z. O. eilanden, 217.
262, 293, 309, 311, 312, 313, 317. Zuycker (L. M.), 304.
Zeeman (G.), 171. Zweden, 64, 109, 191, 359,

72

100

Mc. 1000

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI.

Please help us to keep the book
clean and moving.

S. B., 148. N. DELHI.